Scrutinium
scripturarum
de messia

MENTELIN
STRASSBURG
c. 1469-71
Rodin
2090229

Take out

The author of this work (Paul of Burgos) was a Spanish Bishop, and a Jew by birth, who embraced Christianity in 1353; He died A.D. 1435 aged 82. These addition to Nicholas de Lyra were printed at Mantua in 1474; but this appears to be an an earlier edition than the one just mentioned.

2526

Proctor 209
Hain *10763 s. l. a.
(Strassburg - Johann Mentelin c. 1471)

5326

£25

w129

¶ Incipit dialogus qui vocatur scrutiniū scripturarum·
Composit⁹ p̱ Reuerendū patrē dominū Paulū de sancta
maria magistrū in theologia· Ep̄m Burgeñ· archicācella:
riū serenissimi p̄ncipis dn̄i regis castelle et legionis quē cō:
posuit post additiones positas ad postillam Nicolai de lyra
Anno domi· M°·cccc·xxxiiij·etatis sue·anno·lxxxi·

Prologus·

Scrutami scripturas ī quibus putatis
vitā habere eternā ·et ille sūt que testi:
moniū p̱hibēt de me·Jo·4·xp̄s volens
iudeos instruere circa ip̄i⁹ cognitionē
in qua vita eterna ɔsistit·iuxta i°·Jo·
17·hec est vita eterna vt cognoscāt te
deū et quem misisti filiū tuū·que quidē
cognicio per sacraꝝ scrutiniū scriptura
rum habet·de quo ps̄·beati qui scrutant̄ testimōia ei⁹·hortā:
bat̄ eos de huiōi scrutinio faciendo·dicēs· Scrutami scriptu
ras ꝛc̄·Quib⁊ verbis tria notant̄ que ad cognicōnē xp̄i per
intelligenciā diuinarū sc̄pturaꝝ reqrunt̄· Vnū est ꝙ miste
ria xp̄i in sacra scriptura posita ꝛ tradita non sūt querēda
solū sup̱ficialiter ꝛ p̱functorie·ſꝫ diligenter p̱ modū scrutan:
tis·vt ver⁹ sensus littere clarius seu verius rep̱iat̄ ad modū
illi⁹ qui rem latentem p̱ obscuritatē seu ɔfusionē in aliqua
domo p̱ diligens scrutiniū vult rep̱ire·vñ Soph̄·p°·deus in
tendens iniqua cogitationū in ihr̄l'm occulte ꝑpetrata reue:
lare dicebat· In illo tp̱e scrutabor ihr̄l'm ī lucernis·p̱ lucer
nas eni ɔsueuerīt abscōdita in latibulis seu obscuritatibus
rep̱iri·Quod quidem scrutiniū scripturarū in p̱mitiia eccl'ia
audientes apl'oꝝ doctrinā ɔtinue exercebant·de quib⁊ actuū·
17·cottidie scrutātes scripturas si hec ita se hr̄ent· Scd̄m
vero qd̄ ī p̄dicto verbo notat̄·est ꝙ nō solū scrutādo scriptu
ras ex scripturis sacri canonis·ſ·veteris testamīti sūt acapi
enda testimonia xp̄i·ſꝫ etiam ab alijs scripturis apud ip̄os
hebreos autenticis· Et ideo dixit in quibus putatis vitam
eternā habere·q·d· Non solū scrutemini scripturas ī quibus
vere vitam eternam habetis·ſ·que in sacro canone ve·tes·
cōtinent̄·ſꝫ etiā illos in quib⁊ putatis vitam eternā habere
scꝫ que apud vos sūt·sunt autentice·licꝫ in se autoritatē nō
habeāt·que quidē scripture sīt glose seu auctes talmudice ꝛ

alia scripta apud ipsos autētica · Ex talibus enī possunt sci
mi efficatia argumenta contra eos · Tū quia in nōnullis
misterijs diuinis q̄nꝯ ad aliqua q̄nq₃ ꝓphetabāt nesciētes ·
vt legit̄ de Cayphā · io · xi · Tū quia ī iudicialibꝫ et in dispu
tacōibus dialeticis cōfessio adūsarij ꝑ sufficiēti habet̄ ꝓbacō
ne · Si autē cōtra hoc dicat̄ · ꝙ scriptura talmudica ⁊ hmōi
nondū erant tpe xp̄i scripta · Dicendū ꝙ verū est q̄ntum ad
modū quo nūc sūt in volumibꝫ totalit̄ cōpilata seu ordīata
s₃ erant scripta ꝑ longū tempꝰ ante xp̄i tpus ⁊ ꝑ partes q̄si
ꝑ modū apocrifariū ⁊ postea fuerūt cōpilata seu cōiūcta et
in libris publicis redacta sicut gracianꝰ int̄ nos cōpilauit de
creta · et etiā dicta scōrum que antea a magnis tpibus fue
rūt edita · Et ꝙ sic sit de talmudica cōpilacōne seu constru
ctione habetur expresse a Rabimoyse in suo deutᵒ · qd̄ est liber
magne auctis int̄ eos in pte ꝓhemiali ubi pn̄cipalit̄ agit de
talmudica auct̄e de tempe quo cōpilatū seu constructū fuit ·
Iterū qd̄ in p̄dicto v̄bo notat̄ est · ꝙ ꝑ scrutiniū scriptura
rū cōtra iudeos nō est querendꝰ sensus misticus · s₃ solū l̄ralis
a quo enī solo s̄m augꝰ · cōtra donatistas · ⁊ in alijs locis effi
cax sumitur argumētū · Et ideo subdit · Jlle sūt que testioꝯ ꝑhi
bent de me · Testimoꝯ ꝓbacōnem dicit maīfestam q̄ ex solo
sensu l̄rali scripturarum ut dictū est habet̄ · Si aūt cōtra hoc dr̄
ꝙ sensus l̄ralis qui ex p̄maria sig̃ficacōne ꝑ vocē acapit̄ nō
indiget scrutinio cum talis sensus se statim offert intellectui
Et ideo de tali sensu impꝓꝑe dicetur · Scrutamī scripturas ·
sufficet enī dicē · Legite seu intelligite scripturas · Dicendū ꝙ
licet sensꝰ l̄ralis sacre scripture ex sig̃ficacōne p̄maria ꝑ vocē
acapiat̄ · Non tamē ex hᶜ sequit̄ ꝙ scrutinio nō indigeat ad
verū l̄re intellectū reperiendū · Sūt enī in sacra scriptura multe
dictiones equoce sig̃ficātes diuersa q̄ ad hoc vt sciat̄ sb̄ q̄ sēsu
acapi debeāt reqrit̄ scrutiniū rōnis · Sil̄r in scripturis sūt ali
qua ꝑabolice tradita in quibꝫ aliq̄d ꝓprie · aliq̄d figuratiue tra
dit̄ · Vnde ad sciendū q̄uo debeāt acapi reqrit̄ scrutiniū · Si
milit̄ cū veritas alicuiꝰ scripture l̄ralit̄ intellecta · videt̄ vita
ti alteriꝰ repugnare · qd̄ sepe cōtingit in sacris scripturis ad
l̄ram ītellectis opoꝛ₃ recurrē ad indaginē rōnis · vt repug
nātia inter sacras tollat̄ auct̄es · que ⁊ multa sil̄ia occurrūt
cōtra iudaicā cecitatē disputādo ut infra patebit · quoꝝ re
spectu ⁊ sil̄ium rc̄e xp̄us dicit · Scrutamī scripturas ⁊c̄ · Vn̄

Crisost. sup hᶜ verbū dicit. Non aūt ad lectionē simplicem scripturarū sȝ ad scrutacōnem exquisitā eos mittebat. quia ea q̄ de eo dicebant̄ i scripturis desup obūbrabant̄. nec i sr̄fiae exp̄mebant̄. sȝ velut quidā thesaurꝰ recōdebant̄. hec ille. Que quidē obumbracōes p equiuocacōes et apparētes contradiccō nes et huiōi i misterijs xp̄i pserum in antiquo testamēto tra ditis sepe occurrūt. ꝓpter que ꝓprie xp̄s eis ꝑcipiebat scruta mini scripturas. Sȝ attendendū quia ipsi iudei specialit̄ pha risei non ex toto corde exquirebant xp̄m vt eum veracit̄ ag noscerent. sȝ potius vt occasionē eum repellendi inuenirēt. Ideo in scrutinio scripturaꝝ non de eis verificat̄ verbum p̄ dictū. s. bt̄i qui scrutant̄ testimōia eiꝰ in toto corde exquirūt eū. n̄ enī ex toto corde requirebāt eū. sȝ potꝰ de eis circa hoc ꝓpe dr̄ illud ps. Scrutati sūt iniq̄tates. talit̄ ei scrutati sūt scrip turas vt ex eis niterent̄ negare xp̄m eē messiā. ⁊ sic de eis ve rificat̄ illud qd̄ sequit̄. defecerūt scrutātes scrutinio. In tētio ergo hꝰ tractatꝰ ē p̄mo discurrē p errores iudeoꝝ pserti pn̄cipales quibꝰ ipediunt̄ seu retrahunt̄ a cognitōe veri mes sie ostēdendo p verū scrutiniū scripturaꝝ q̄ ipe est verꝰ xp̄s. et q̄ ipi inique scrutantes defecerūnt scrutinio. Scd̄o quia n̄ nulli etiā veram fidem habentes de quibusdā etiam in sacris scripturis ɔtentis. vel que ab eccl'ia seu doctoribꝰ sc̄tis tra dunt̄ quorū rōnem ignorant sepe mirant̄ sic ex quadā deuo tione talium rōnē scire appetentes ista scrutant̄. Juxta illᵈ ps. mirabilia testimonia tua. ideo scrutata est anima mea Ideo circa ad taliū deuotionē excitandā eorū admiracōnem ra cionabilit̄ soluendo. Scd̄o loco ꝓcedet̄. Vnde pn̄s tracta tus in duas ꝑtes distinguit̄. quorū p̄ma in forma dialogi composita est. vt p vniꝰ aduersariū inquisicōē et alterius discussionem veritas clariꝰ elucescat. In qua quidē alterca tione noīe Sauli iudeū seu pharīseum noīaui eo q̄ inter per secutores doctrine xp̄i Saulus fuit ꝑcipuus. De ipo enī legit̄ Saulus enī adhuc spirans minaꝝ et cedis in discipulos dn̄i vt act. ix. capl'o. Catholicū vero sub nōie pauli volo eē cog nominatum. de quo legit̄ act. p̄dicto capl'o. paulꝰ aūt magis inualescebat et ɔfundebat iudeos qui habitabāt damasci af firmans qm̄ hic est xp̄s. Scd̄a vero ps modo ꝓcedit didasca lico in qua fidelis post fidem susceptam tanq̄ discipulus de quibusdā in sacris testimonijs scripturaꝝ cōtentis scrutādo

Intenti libri hi[?]

miraẽ et a magistro iam in catholica doctrina erudito· hoꝝ declaracõez seu intellectũ deuote petit· a quo horũ declaracõez recipiẽs deuocioꝛ reddiẽ· Et qꝛ ad vtrũqꝫ scrutiniũ ꝑdictorũ rcte agendũ auxiliũ requiriẽ diuinũ· Jdeo ꝑcoꝛ cũ ps̄· da m̃ i tellectũ et scrutabor mãdata tua· vt sic ad mãdatorũ diui: noꝝ meritoriã custodiam attingẽ merear de qua subdit· Et custodiam illa in toto corde meo· per quã custodiã ad sũmaꝫ retribucõez deueniẽ· Juxta illud· in custodiendis illis retri butio mlťa· quã nobis ꝯcedat xp̄us dei filius· Amen·

PResens aũt tractatꝰ diuidiẽ ꝑ distinccões· distinc tiones vero ꝑ capl'a modo infra scripto·

¶ Jnapit ergo distinctio ꝑ̇ma de scrutinio scrip: turarũ· de hijˢ qui saluãdi l' redimẽdi erãt ꝑ xp̄m in lege ꝓmissũ· et continet quatuor capitula·

¶ Jn capitl'o ꝑ̇mo ostendiẽ ꝙ nõ solũ iudei seu isrl'itici qui de gñe iacob descenderũt ẜm carnẽ saluãdi erãt seu redimen: di ꝑ xp̄m· ſꝫ etiã de alijs nacõibꝫ erant saluandi· et quõ non om̄s isrl'itici saluandi erãt· ſꝫ valde pauci eorũ·

¶ Jn capl'o scd̄o ꝯtinenẽ obieccões ꝯtra ꝑdicta cum earum solucionibus·

¶ Jn capl'o tercio ostendiẽ ꝙ ꝑ messiaꝫ erant ruendi et scã dalizandi pñcipales seu maiores ⁊ etiã ꝑpl'ares ꝑpl'i isrl'itici·

¶ Jn capl'o· iiij· ostendiẽ quõ diũsis sigñficacõibus hoꝝ ter minorũ· isrl'· et iuda· et iacob· ⁊ huiõi· vtendũ sit in exposicõ ne sacraꝝ auctoritatum·

¶ Sequiẽ capitl'm ꝑ̇mum· Quod non solum iudei· sed de omni natione homĩes saluandi erant·

Saulus·

OPaule audiui ꝙ mg̃r tuus dũ viueret dice: bat mg̃ris nostrisˢ· Scrutami scripturas ĩ qui bus putatis vitã eternam habere· ipe sunt q̃ testimoniũ ꝑhibẽt de me· Sꝫ scrutãdo scriptu ras manifeste reꝑio ꝙ solus ꝑpl's isrl'iticus qui ꝓprie diciẽ ille· qui a iacob ẜm carnẽ des: cendit per messiã promissum erat saluandus· legiẽ enĩ ysa· iiij· Jn die illa· s· tempore messie vt cõiter exponitur· erit germen domini in magnificencia et gloria et fructus terre

ſublimis et exultatio hijs qui ſaluandi fuerint de iſrahel. ⁊
ꝙ hoc ſe extēdat ad oĩs iſrl'iticos habet̃ yſa·xlv·vbi habet̃
ſic· In dño iuſtificabit̃ et laudabit̃ oĩe ſemen iſrl'·et ꝙ hec
ſalus ſe nõ extēdat ad alios ꝑl'os·habet̃ expſſe yſa·lx·vbi
ſic legit̃·Ecce tenebre operiēt terram et caligo ꝑl'os· Suꝑ te
aũt orietur dñs·et gl'ia ei⁹ in te videbit̃·que quidem ꝓhecie
cõiter exponunt̃ de ſalute ꝑ xp̃m fienda·Ex quib⁹ et multis
alijs mãifeſte patz ꝙ ſaluandi ꝑ meſſiam debēt eſſe ſolũ de fi
lijs iſrl' ſeu iacob quoꝝ patrib⁹ facta eſt ꝓmiſſio·et ꝙ oĩs
iſrl'itici tales ſaluãdi ſũt ꝑ eum· Cum ergo nazaren⁹ quem
tu p̃dicas hoc non fecit· ml'ti eni de ꝑl'o iſrl'itico ymo ma-
ior ꝑs eoꝝ nec fuerũt nᶜ ſũt ꝑ eum ſaluati vt eſt notũ·vnde
patz ꝙ ille nõ fuit meſſias in lege ꝓmiſſus·Et hanc potiſſi
mam rõnem inducit iſte famoſus mg̃r in lege moſayca et
ꝑhia ꝑitiſſim⁹·ſ·Ra·mo·egiptius in ſuo deutro·in li·de iu
diab⁹·titl'o de regib⁹ et bellis eorũ·capl'o·xj·vbi ſic· Jheſus
nazaren⁹ ymaginat⁹ eſt eſſe meſſias·et fuit interfect⁹ ꝑ iu-
diaũ·et infra·volēs ↄcludere nazarenũ nõ fuiſſe meſſiam ait
ſic· Nam oĩs ꝓhete locuti ſũt ꝙ meſſias eſt redēptor ⁊ ſal
uator eoꝝ·et congregator eorũ· Et iſte dedit occaſionē ad ꝑ
dendũ iſrl' gladio ⁊ diſꝑgendũ reliquias eoꝝ et ad ſuppnimē
dum eos·hec ille· et ſic vides ꝙ ꝑ ſcrutiniũ ſcripturaꝝ i hac
materia loquēciũ teſtimoniũ reꝑit̃· nõ pro te ſed contra te·

Rᵒ   Paulus·   O ſaule ad auctes ſacre ſcriptu
re quas allegas et recipe teneor· Reſpõdebo tibi p̃mo· et de
inde dicam ad dicta Ra·moyſi·licz ex talib⁹ non vales ↄ̃
me ſumere argumētum cum ſit de ꝓfeſſione tua· ſicut nec
ego ex dictis doctoꝝ nr̃oꝝ poſſum efficacit̃ cõtra te arguere·
niſi forte ex rõibus in̄ illis ↄtentis· P̃mo ergo ad auctes ſa
cras quas ſcrutatus fuiſti ↄtra me tibi reſpondeo ꝙ defeciſti
in hoc ſcrutinio·ml'ta eni ſacra eloquia obmiſiſti ex quibus
oppoſitum illius qđ intendis haberi poteſt· Sunt eni auctes
q̃zpl'ime manifeſte teſtantes ꝙ nõ ſolũ ꝑl'ſ quē dias iſrl'iti
cum·ſz etiã alie nacões ꝑ mundũ diſperſe ſaluãde erant per
xp̃m·vñ et iacob patriarcha qui p̃m⁹ ꝓhetauit de xp̃o ven
turo· Geñ·xlix·capl'o dicēs· Non auferet̃ ſceptrũ ⁊c̃· donec
veniat dñs qui mittend⁹ eſt· ſtatim ſubdit· qui ē expectatio
genciũ·Et yſa·xi·capl'o de ipſo legit̃· Radix yeſſe qui ſtat
in ſignũ ꝑl'orũ ipm gentes deprecabunt̃·alias requirēt· Jtē

Dist° j

zacharie·ij·Et congregabunt gentes multe in die illa et erunt michi in populum quod ad litteram secundum omnes intelligitur de tempore messie· que quidem extensio saluandorum per xpm clarius traditur ysay·xlix· vbi de deo ad suum xpm loquente sic legitur· parum est vt sis michi seruus ad suscitandas tribus iacob et feces israel conuertendas·dedi te in lucem gencium vt sis salus mea ad extremum terre·Que quidem auctas manifeste ostendit quod saluatio fienda per xpm non erat restringenda solum ad populum ex israel descendentem secundum carnem· sed potius extendenda ad ceteras naciones gencium et ceteras regiones terre·Cuius extensionis racionem assignant Rabini tui antiqui si bene dicta eorum scrutatus fueris·

Saulus· Dic michi primo vbi habes istam extensionem ex dictis magistrorum nostrorum antiquorum· Et deinde contradicam tibi in alijs in tua responsione contentis·

Paulus· In glosa illa magna super genesim·que glosa apud vos dicitur veresich rabba in capitulo·xli·talis questio mouetur·scilicet an poterit dici de deo seu de messia quod sit acceptor personarum· Et respondetur ibi absit· sed omnes confitentes ei corde ore et opere saluabuntur· scriptum est· scilicet iere·xxxiij· In diebus illis saluabitur iuda·scilicet confitentes· Et hoc est quod dicitur i ysa·dedi te in lucem gencium vt sis salus mea vsque ad extremum terre· hec in glosa·Ex qua glo·manifeste habes duo·vnum est quod lex xpi seu eius salus erat extendenda·non solum vsque ad ihrlm et iudeam seu ad iudeos et israhelitas· sed etiam vsque ad extremum terre et alias naciones·Aliud est quod deus esset acceptor personarum si confitentes ei ore et corde et operibus· etiam si non essent israhelita secundum carnem non essent saluandi per xpm· Et sic habes extensionem predictam·et eius racionem per tuos magistros. Saulus.

Posito quod deus saluaturus esset per messiam omnes recte credentes et bene operantes· etiam si ex alijs nacionibus descenderent prout tu asseris ex hoc non tollitur· quin omnes israhelitas a iacob secundum carnem descendentes saltem ipsi messie contemporanei et eorum successores nemine excepto per ipsum messiam debere saluari· legitur enim michee·ij·congregatione congregabo iacob·totum te in vnum conducam et reliquias israel pariter ponam illum quasi gregem in ouili·Et infra·transibit rex illorum coram illis et dominus in capite eorum quod ad litteram intelligitur de xpo· totum iacob aggregaturo seu redempturo·Ideo ysa·xlv·In domino iustificabitur et laudabitur omne semen israel· prout supra tibi allegaui quod loquitur de vltia

redemptõe ẜm oĩs · Ex quib⁹ habes ꝙ totũ iacob et oĩs ex semĩe isrl' erant iustificandi ⁊ laudãdi ꝑ xp̃m · Ex istis igiẽ et multis alijs sil'ibus habeẽ manifeste ꝙ xp̃us tuus ñ fuit ille de quo loquunẽ ꝓphete cuꝫ ml'tĩ ymo maior ꝑs de semĩe isrl' non solum nõ sũt redẽpti seu ꝯgregati ꝑ ipm · sed pot⁹ infecti et dispersi · et quasi ꝯsumpti ꝑ eum · ꝑut Ra · moy · ꝑdict⁹ dicit vt sup̃ · Paulus · Defecisti saule in hoc scrutinio sicẽ et in ꝑcedenti · Si eni bene scrutatus fuisses sc̃pturas mãifeste repisses ꝙ non oĩs isrl'itici · s · ẜm carnem descendẽtes ab isrl' erant ꝑ xp̃m redimẽdi seu saluãdi · sꝫ valde pauci ex eis respectu remanẽcium · Saul⁹ · Indica michi auctes sacras hoc dicentes ·

Paulus · Legiẽ eni ihere · iij · Cõuertimi filij reuertẽtes ait dñs · quia ego vir vester et assumã vos · vnum de ciuitate · et duos de cognacõe et introducam vos in syon · et dabo vobis pastores iuxta cor meũ et pascent vos sciẽcia et doctrina · Que quidẽ verba intelligenda sũt de vltima redemptione que ꝑ messiam erat explenda · non aũt de redẽptione a captiuitate babilonica ꝑut quidam false extimauerẽ Legiẽ eni in eodẽ contextu · In illo tp̃e vocabũt ihrl'm soliũ dñi et ꝯgregabunẽ ad eam oĩs gentes in noĩe dñi · Et ideo Ra · salo · expositor vester in libro qui dr̃ Canchedri i capl'o helech · verba ꝑdicta · s · assumaꝫ vos vnũ de ciuitate et duos de cognatione exponit de vltima redemptione ꝑ eos expectata · dicit eni sup̃ verbũ ꝑdictũ ihere · sic · Eligam iustos et introducam eos in syon · Ex quo patꝫ ꝙ in redẽptione ꝑ messiam fienda nõ oĩs isrl'itici erant saluandi · sꝫ solũ iusti qui erant pauci respectu ĩiustoꝝ qui remanebãt sine redẽptione Et iõ dicit vnũ de ciuitate et duos de cognatione · q · d · valde pauci eligenẽ ex ml'tis · Item in eodẽ capl'o helech quidaꝫ de antiquis talmutaꝝ alias talmudicoꝝ dicit ꝙ sicut de sexcentis milibus qui egressi sũt de egipto nõ intrauerẽ terram ꝑmissionis nisi duo tñ · s · Caleph et iosue · Sic erit in tempe messie · nã scriptũ ẽ Ozee · ij · Canet sibi iuxta dies iuuẽtutis sue et iuxta dies ascensionis ei⁹ de terra egipti · hec ille · patꝫ igiẽ ex dictis illoꝝ ꝙ tp̃e messie ꝓmissi valde pauci redimendi erãt de ꝑpl'o isrl'itico respectu nõ redẽptorũ qd̃ est ꝓpositũ ·

Capl'm scd̃m de obieccõib⁹ ꝯtra ꝑdicta ⁊ eaꝝ solucõne ·

Dist° j

Saulus.

Ego ostēdi tibi p sacras auctes q solus ppl's isrl'itic⁹ erat p messiam redimend⁹. et q oĩes illius ppl'i per ipm erant ɔsecuturi redēptionē. vt patz p auctes per me allegatas. Si tu ergo michi ꝓponis alias auctes que vident sonare oppositū. Dic ergo michi quō possit ex istis auctoritatib⁹ ɔtrietas tolli. māifestū ē eni q nō pñt due veritates adīuicē ɔtrariari. Paulus. Ad ɔtrarietatem tollendā a sacris eloquijs. tam circa p̄dicta q̄z etiam circa multa alia opoztz p̄supponē q ad scrutandū verū intellectū in sacris eloquijs contentū requirit scrutari significata vboꝝ seu noīm et aliaꝝ dictionū in eis contentaꝝ. s. an sint vniuoca sicut hoc nomē lignū vniuoce dr̄ de q̄libet re de qua non solū hoc nomē lignū. sz etiā ratio ei⁹ verificat. vl' sit mere equoca sicut hoc nomē canis qd de aliquo sidere ꝛ de aliquo aīali dr̄ quibus non ratio p nomē significata. sz solū nomē est cōe. an. s. sint non mere equiuoca. sz a ɔsilio seu p trāslacōez. vt cum hoc nomē equus dicit de equo vero qui est quoddā aīal. et etiā de equo in pariete picto i quib⁹ licz ratio sbe sit diuersa. est tamē inter eos aliqua siītudo. s. figuralis. Et iō talia nōia nō dicunt mere equoca sz accomodata seu trāslata. Et quia in sacris eloquijs inueniunt mlte ꝛ diuse equiuocacōes. Idcirco oportet inquirē diligent sigficationes dictionū ad veritatem sine ɔtrarietate extrahēdam qd etiam doctores tui vident sentire. Saulus. Allega doctores nostros hoc sentientes. Paulus.

Ille tuus magn⁹ mgr̄. s. Rabimoyses egipcius in p̄ma pte sui libri de directōe pplexorū in phemio vbi agit de intētione sui opis sic ait. in libris ꝓphetarum inueniunt nomīa mere equiuoca que intelligunt a simplicib⁹ seu ignaris de p̄marijs sigficatis p talia nōia. Sunt etiā nōia accomodata s. equiuoca seu a cōsilio trāslata que intelligunt a p̄dictis de re p̄ma a qua fuerunt translata seu accomodata. hec ille. Que quidē distinctio noīm licz pleni⁹ et clari⁹ a nr̄is doctoribus tradit. allego tamen tibi p̄dictū Rabimoysen quia scio q eum recipies poci⁹ q̄z doctores nr̄os. Saulus.

Applica ista ad ꝓpositū. s. ad tollendā ɔtrarietatem p̄dictaꝝ auctū. quarū quedā p me. alie vero p te sūt allgate. Paulus. Si diligent scripturas sacras

fueris scrutat⁹ repies q̄ filiatio in scripturis nō vniuoce ac-
apit̄·s̄z equoce seu accomodate vl' trāslate a consilio· Q̄ñq̄z
enī acapit̄ filiatō s̄m carnalez ḡñacionē· vt geñ· v· de adam
et Seth et aliis legit̄· genuit filios ⁊ filias· et sic in pluribus
aliis locis· Q̄ñq̄z vero filiatio acapit̄ p̄ filiatione sp̄ūali· ⁊ hec
dupl'r· quia aut in bono vt cum dicit̄· iiii· Re· iiii· filii p̄phe
tar̄ sedebāt coram eo qd̄ intelligitur de filiacōe disciplíne seu
doctrine· s̄m quā illi qui sequebant̄ doctrinā seu disciplinaz
p̄phetar̄ dicebant̄ eor̄ filii p̄pter patrū imitacōem seu simitu-
dinē· licz ab eis nō essent ḡñati carnalit̄· In malo vero cum
dicit̄ iob· xl· Ipse est rex sup̄ om̄s filios sup̄bie· quā quidē fi
liacōez manifestū est non esse intelligendam s̄m carnalē p̄pa
gacōez· tali enī modo sup̄bia non generat· vnde intelligēda
est hec filiatio s̄m sequelā· Sup̄bi enī sequunt̄ passionez seu
motū sup̄bie sic̄ filii nāles vt pl'imuz sequunt̄ mores patr̄·
s̄m quā distinccōnem filii isrl' q̄ñq̄z intelligunt̄ in scriptura
illi tm̄ qui de iacob descenderīt s̄m carnē· vt dicit̄ exo· p̄mo·
hec sūt noīa filior̄ isrl' qui ingressi sūt egiptum cuz iacob qd̄
intelligit̄ solū de filiis isrl' s̄m carnis ḡñationem· p̄ut decla-
rat̄ cum ibidem subdit̄· Om̄es aīe que egresse sūt de femore
iacob· Q̄ñq̄z vero per isrl' seu filios israhel vl' semen isrl' in
telligunt̄ illi qui sequunt̄ verū cultū dei israhel· etiā si non
sint ab isrl' seu iacob carnaliter descendentes· vñ ysa· xliiii·
vbi agit̄ ad lr̄am de mi'tiplicacōe p̄p'li israhel p̄ vocationem
gencuz ad fidem dei que p̄ effusionez sp̄ūs sancti facta est· de
qua dicit· effundam sp̄m meum sup̄ semē tuū ⁊c̄· ⁊ germina
bunt inter herbas quasi salices iuxta fluētes aquas· In eo
dem ɔtextu ostendit q̄ hec mi'tiplicatio semis israhel seu ia-
cob nō est intelligenda s̄m carnalem p̄pagationem tm̄· vnde
ibidem statim subdit· Iste dicet/ dn̄i· ego sum/ et ille vocabi
tur in noīe iacob/ et hic scribet in manu sua dn̄o· et in noīe
isrl' assimilabit̄/ in quib⁹ vbis distinctio p̄dicta declarat̄ di
ligent̄ scrutāti· Naz p̄ hoc qd̄ ait iste dicit dn̄i ego sum/ itel-
ligit̄ de isrl'ita s̄m carnem· talis enī potest dicere dn̄i ego sum
Iuxta illud deutro· xxxii· capl'o· p̄s dn̄i popul⁹ eius· et isrl'
funiculus hereditatis ei⁹· vnde et de isto etiā s̄m p̄mariā sig
ficacōez dicit̄· Et ille vocabit̄ in noīe iacob· Cum aūt sub-
dit· et hec scribet in manu sua dn̄o· intelligit̄ ille qui p̄ imi-
tationem op̄is dicit̄ esse isrl'itic⁹ seu de iacob· etiam si non

per carnalem gñationem · p̱ maius enĩ in scripturis sacris
opationes intelligunt̃ · vt cum dr̃ in psalmo · Innocens ma
nibus et mũdo corde · vnde cum dicit · et hic scribet in manu
sua dño · intelligendũ est quasi dicẽt · Iste et si nõ potest dicẽ
dñi ego sum · nec etiã vocari nomĩe iacob eo noĩe quo alius
supdict⁹ qui isrl'iticus est ƀm carnẽ suam · scribet tamẽ ma:
nu sua dño · s · adherẽdo ei p̱ opationẽ · et vt oñdat q̷ talis pt̃
nomiari et etiã cognoiari isrl'itic⁹ statim subdit · Et in noĩe
isrl' assimilabit̃ · Et in hebreo habet̃ cognoiabit̃ · q · d · Iste q̇
per opationẽ debet dici esse dei · etiã nomẽ isrl' meret̃ p̱ q̃zdam
sil'itudinez seu cognoiacõez · Ex quo habes q̷ sub noĩe isrl' pt̃
intelligi in scripturis · etiam ille qui nõ p̱ carnis ꝓpagationẽ
descendit · sz tantũ p̱ sil'itudinẽ opatõis · ⁊ sic intellexert̃ illũ
passũ mgr̃i tui · Saulus · Ostende michi
obsecro vnde mgr̃i nr̃i intellexert̃ istum passum illo modo
quo tu dicis · Paulus · Quere Rabisalo ·
doctorẽ et mgr̃m tuũ qui in glo · sua sup ysaiam ad lr̃az sup
istud verbũ · Et ĩ noĩe dñi assimilabit̃ · sic dicit · isti sũt qui
ꝯuertunt̃ de gentilitate ad fidem isrl' · hec ille · et sic habes ꝓ:
positũ · s · q̷ imitatores isrl' seu iacob ƀm fidẽ et rectaz opa:
tionẽ licz sint de gentilitate cõuersi ad fidem noĩe isrl' noian:
di sũt · vt dictũ ẽ ꝓut patz ex auctẽ ysaie allegata · Et glo ·
Rabisal' · qui apud te doctor autentic⁹ est · de quib⁹ intelligẽ
da sũt verba ꝓphetaꝝ p̱ te allegata · p̱ que dicunt̃ omẽs filij
iacob seu isrl' saluandi per messiam · Per istos enĩ intelli:
gendi sũt illi qui ƀm fidem et opationẽ descendunt de isrl' et
iacob cui⁹cũqz nacõis sũt · non aũt illi qui ƀm carnem solũ
ab isrl' et iacob descendunt · tales enĩ non sunt vere seu sim
pliciť dicendi isrl'itici nec de iacob dẽscendẽtes nisi ƀm quid
s · ƀm nomẽ tantũ · Saulus · Illi qui de isrl'
seu iacob descendũt ƀm carnez · licz nõ sint filij isrl' p̱ imita
tionẽ fidei et opis ꝓut tu dicis · tamẽ adhuc verius debẽt di:
ci filij isrl' sicͭ filius alicui⁹ p̱ carnalem gñationem veri⁹ dici:
tur filius ei⁹ q̃z adoptiuus · Paulus · Ratio
tua et si haberet locum in rebus corpalib⁹ · non habet tamen
in spũalibus in quib⁹ vera filiatio non ƀm bona carnalia seu
etiam tpalia attendi debet · sz ƀm bona spũalia · vt patz de fi:
lijs ꝓphetaꝝ qui nõ in bonis pr̃nis tpalibus succedebant ꝓphe
tis · sz ĩ bonis spũalib⁹ · s · in dono ꝓphetie · Et iõ ꝓprie loquẽdo

noīatio isrl'is seu iacob que est s̄m imitationē fidei et opis p̄prioꝛ est et verior noīatio q̄ꝫ ad sp̄ūalia · q̄ꝫ noīatio israhel' que est s̄m carnis p̄pagatōeꝫ · vnde tales filij vere et simplici ter dicunt̄ filij isrl' in sp̄ūalibꝫ · Illi vero qui t̄m s̄m carnaleꝫ generacōeꝫ descendūt non sūt simplicit̄ dicendi filij isrl' nisi t̄m s̄m quid · s · s̄m carnem seu nomīacōeꝫ t̄m · p̄ut iam dic tum est · Saulus · Nunquid habes · aliquā auctem in qua hec dicta tua fundent̄ · Paulus ·

Ysaie · xlviij · legit̄ · audite hec domus iacob qui vocami ī nomīe isrl' et de aquis iuda existis qui iuratis in noīe dn̄i · et in deo isrl' recordami · non in veritate nec ī iusticia · Ex quo patꝫ ꝙ illi qui iurabāt in noīe dn̄i · nō in veritate nec ī iusti cia non erant p̄prie dicendi isrl' · ſꝫ solū nomīe · tales eni · s · qui iurant in nomīe dn̄i nō ī veritate nec in iusticia irreue- rent̄ se habent ad deum · vnde talibꝫ p̄pheta dicebat · audite nūc domꝰ iacob qui vocami noīe israhel · q · d · licꝫ estis de do- mo iacob s̄m stirpem gn̄ationis · non tamē estis veri isrl'i- tici licꝫ vocami tali nomīe · quia nō re ſꝫ noīe solū estis isrl'i- tici · Et de talibꝫ etiā dicit̄ Ozee · p̄mo · voca nomē eiꝰ nō p̄pl's meus · In quo ostendit̄ ꝙ illi qui a deo recedūt s̄m opationē et fidem nō sunt p̄prie dicendi populꝰ eius · licꝫ a patribꝫ deū colentibus descendant · sicut ibidem filius qui s̄m carnem a p̄pheta descendebat vocabatur non populus meus ·

Capl'm · iij · in quo ostendit̄ ꝙ p̄ messiam erant ruendi ⁊ scādalizandi p̄ncipales seu maioꝛes et etiam p̄pl'ares populi isrl'itici · Saulus ·

Licet filiatio s̄m fidem et opationem p̄ut tu dicis sit potior et dignioꝛ q̄ꝫ filiatio s̄m carnalem gn̄ationem saltem in sp̄ūalibꝫ · nichilomiꝰ tamē filiatio illa que s̄m carnem est non est in tantū cicienda ꝙ totaliter amittat bona p̄rna saltem t̄palia · Et ideo ratio Rabimoysi quam tibi allegaui supius in suo vigoꝛe manet · dicit eni ꝙ occasio ne illius quem tu dicis messiam isrl' est dispersus p̄ orbem ⁊ destructus ⁊ oīno deiectus qd̄ est signū manifestū ip̄m naza renū non fuisse verū messiam in p̄phetis p̄missū · cum nullꝰ p̄pheta videat̄ dicē ꝙ p̄ verum messiaꝫ talia mala contingerēt in populo isrl'itico qualitercūqꝫ israhel intelligat̄ ·

Paulus · Licet ut dixi tibi dicta magistroꝛū

tuorũ non sunt a me acãpiẽda tanq̃ȝ habẽa auctem cõtra
me. Concedo tamẽ mg̃ro tuo p̃dicto q̈ occasione veri messie
quẽ ego p̃dico pp̄l's tuus est dispersus p̱ orbem et destructus
et oĩno eiect⁹. sȝ hoc non est signũ ip̄m dñm ihesũ nazarenuȝ
non fuisse eoꝝ messiam in pp̄hetis p̄missum. sȝ poci⁹ est verũ
signũ scrutantib⁹ scripturas ↄcludẽs oppositũ. s. q̈ ip̄e fuit
et est verus xp̄us in pp̄hetis p̄missus. nam cã dispersionis
⁊ destructõis seu deiectionis iudeorũ p̃ncipua fuit occisio xp̄i
quã nequissime ppetrauer̃t put p̄t haberi ex auctib⁹ seu hys
toriis autenticis. Si eni ih̄m nazarenũ in xp̄m recepissent ⁊
in penam hui⁹ redẽmptõis destructionẽ et alia mala paterẽ=
tur. tunc videret̃ habere locũ ratio mg̃ri tui. Sed quia opposi
tum ↄtigit. s. q̈ postq̃ȝ euȝ ↄtẽpserunt eiecerũt et occider̃t p̃dic
ta mala deuener̃t eis. Idarco racio tua magis facit ↄtra te
si bene ↄsideras. Saulus. Indica michi
obsecro vñ hẽs q̈ p̱ pctm mortis nazareni iudei fuer̃t destruc
ti et dispersi. Paulus. De hoc q̈ p̱ occasio=
nẽ iudei meruerunt destruccõeȝ et eiectioneȝ et cetera p̃dicta
habendus est s̄mo inter me et te sep̱atim dño ↄcedente. quia
hoc req̄rit scripturaꝝ scrutiniũ singulare. Sȝ ad p̄ñs sufficiat
michi vt tibi ostendã q̈ si bene scripturas sacras scrutatus
fueris manifeste rep̱ies q̈ ip̄e messias futur⁹ erat ĩ scanda=
lum et laqueũ isrl'i et ihr'lm. Et hoc q̃n⁹ ad p̃ncipuos eoꝝ. s.
ad status sup̱iores et etiã q̃n⁹ ad populares seu wlgares. de
ip̄o eni xp̄o legit̃ ysa. viij. Et erit vobis in sanctificacõeȝ et
in lapidem offensionis et petram scandali duab⁹ domib⁹ is=
rahel. et in laqueũ et in ruinam habitantib⁹ in ihr'lm. Ex q̊
habes q̈ ille messias qui futur⁹ erat in iustificationẽ ↄfirmã=
do eos in bono qui adhererẽt ei. ip̄emet futurus erat in laq̃=
um et lapidem offensionis ⁊c̄. duabus domib⁹ isrl'. s. rega=
li et sacerdotali qui sũt p̃ncipales stat⁹ in israhel sic̃ in quali=
bet natione. quas duas domos isrl' pp̄ter suam incredulita
tem iusto iudicio fecit ruere. Sil'r futur⁹ erat ille in laqueũ
et ruinam habitantib⁹ in ihr'lm. s. cõi seu wlgari pp̄l'o. quia
in ciuitate ihr'lm vbi xp̄c passus est om̄s tales fere ruerũt p̱
infidelitatẽ licȝ nõ om̄es. vnde statim sequit̃ ibidem. et offen=
dent ex eis plĩmi. q. d. non om̄s. Ex qua auctte mãifeste ha
bes q̈ messias expectat⁹ et p̄miss⁹ debebat esse occasio offensi
nis et scandali duob⁹ p̃ncipuis statibus isrl'iticis ⁊ et ĩ ruinã

pl'imis vulgaribꝫ ꝓl'is de habitantibꝫ in ihr'l'm modo p̄dicto

Saulus. Hec auctas ꝑ te allegata nō ↄclu∶
dit ꝓpositū tuū ꝓpter duo · p̄mū quia hic non loquit̄ de mes
sia · sꝫ de deo · Immediate enim ante illa v̄ba dicebat ꝓpheta ·
dn̄m exercituū ipsū sanctificate · ip̄e pauor vester et ip̄e ter∶
ror vester · Statim subdit · Et erit in scificationē · s · ille deus
quē sanctificabitis de quo loquor · Ex quo patꝫ ꝙ de deo non
de messia loquit̄ · Scd̄o quia ille due domus de quibus loquit̄
ysaias fuerūt domus phastee filij Romelie regis isr'l quas
fecit deus ruere ꝑ ozee filiū hela · iiij · R · xv · Et domus ozee
filij hela quā cū toto regno isr'l fecit deus ruere ꝑ Salmana∶
sar regem assirioꝝ · iiij · R · xviij · vnde si bene ↄsideres aucto
ritas p̄dicta nō facit ꝑ te.

Paulus. Ad
p̄mū qd̄ obicis tibi rn̄deo ꝙ deꝰ et xp̄s seu messias s̄m veraꝫ
fidem quā p̄dico non sunt duo · sꝫ vnꝰ · et ideꝫ deus et homo ·
et id̄ ꝓpheta loquēdo de deo dicens · dn̄m exercituū ip̄m sanc∶
tificate · et submittendo · Et erit in scificatōeꝫ ⁊c̄ · de xp̄o pla∶
ne potest intelligi qui idem est cum deo · quia tamē scio ꝙ hoc
erit tibi duꝝ ad credendum ꝓnunc · ⁊ est tante arduitatis qd̄
requirit singulare et diligens scrutiniū scripturarū · Idcirco
placet vt supsedeamꝰ ad pn̄s · de ista inquisitōne sicut de alia
sup̄dicta · s · de ocasione xp̄i donec habeamꝰ colloquiū speciale
circa deitatem xp̄i · vbi diuina gr̄a inspirante intendo tibi ꝑ
suadere ratione et ostendere auctibus sacris · ꝙ s̄m veritatem
xp̄us seu messias est verus deus et verus homo ·

Saulus. Licet firmiter credo ꝙ non ꝑsuadebis
michi nec etiam ostendes qd̄ ꝓmittis cum sis ↄtra totā rōneꝫ
et sacras auctes · tamē placet supsedere ad presens de hoc vt
ꝑ se fiat de eo inter tē ⁊ me altercatio sufficiens · vn̄ responde
michi ꝓnūc ad scd̄m ·

Paulus. Ad scd̄m
respondeo tibi ꝙ dicere ꝙ iste due domꝰ de quibꝫ ꝓpheta loq̄∶
tur · de domo phastee filij Romelie et de Ozea filio hela q̄ fue∶
runt reges isr'l non est cōueniēt dictum · tum quia sicut i
regno iuda licet fuerunt multi reges israhel successiue · non
tamē ꝓpter hoc dicunt̄ mlte domus regie · sꝫ tn̄ dicunt̄ vna
domus · s · domus dauid · vnde i capl'o p̄cedenti ꝓpheta loquēs
achaz regi qui a magnis tp̄ibus post dauid regeꝫ successerat
dicit ei · audite nūc domus dauid · p̄supponēs ꝙ domus regia
eadem erat a tp̄e dauid et citra · Et similit̄ habet̄ i alijs locis ·

Dist^o. i

Sic in ꝓposito dicendū est de regib9 israhel. s. ꝙ licet phastee filius Romelie et Ozeas fili9 hela fuerūt duo reges in israhel sucessiue. non tamen dici debent due domus regie cum eadē sit domus regia regni israhel. tum quia licet phastee filius Romelie vna cum Rasini rege Syrie ascenderūt in ihrl'm ꝯtra achaz regem iude. vt habet. iiij. R. ix. de qua controuersia ysaias loquit̄ sup̄ eodē capitlo. Ozeas aūt filius hela non legit̄ habuisse agere aliquid ꝯtra achaz seu ezechiam nec aliquid contra regem iude. Et ideo non apparet ratio quare de ozea seu eius domo in hoc loco fieret mentio. vn̄ manifestū est ꝺm seriē lr̄e ꝙ illud qđ ꝓpheta loquit̄ de duab9 domibus israhel non est intelligendum de duobus regibus ꝑ te allegatis. sꝫ de duab9 domib9. i. duobus statibus pn̄cipalib9. s. regio et sacerdotali modo ṗdicto intelligendo. quibus idem deus seu idem xp̄us qui debebat esse in sanctificacōe. s. iustis fidelibus. idem ip̄e habebat esse in lapidē offensionis et petrā scandali ⁊c. nō credentibus. vnde ex ṗdictis diligent̄ ꝯsidera tis possent tolli ꝯtrarietates que apparent in auctibus sacris de isrl' et iacob et huiōi loquētibus in materia redemptōis seu saluacōis israhelis seu iude et huiōi. attribuendo singula singulis ꝺm diu̇sitatem sig̃ficationū supdictaꝝ iuxta exigenciā materie.

Capitulum. iiij. in quo ondit ur in speciali quō diuersis significatōib9 hoꝝ t̄minoꝝ isrl' iuda et iacob ⁊ huiōi vtendum sit in expositione sacrarum auctoritatum.

Saulus.

CVm multiplicitas sensuū seu sig̃ficationū ī vna sc̄ptura seu dictione pariat ambiguitatem seu deceptionem et argumētandi tollit firmitatē. ꝺm qđ alique fallacie ī dialeticis assignant̄. Debet ergo dari circa diuersa significata ṗdictoꝝ t̄minoꝝ aliqua regula seu mensura ꝺm quā possit intelligi qualit̄ singl'a significata singulis casib9 seu materijs debeāt applicari qđ videt̄ valde difficile. vn̄ distinctiones tue non vident̄ sufficere ad tollendā ꝯtrarietatē absqꝫ omi fallacia seu ambiguitate a sacris auctibus de ṗdicta materia loquētibus. Paulus. Pn̄o recte scrutanti scripturas nō est difficile regulam seu rationem dare. qua talis ambiguitas seu ꝯtrarietas tollat̄.

Saulus. Indica michi que dicas sufficienter ea

declarando. Paulus. Si circa hoc recte sa=
cras scripturas scrutatus fueris. auctes reperies q in scrip=
turis sacris de hac materia loquētib9 varijs et diuisis modis
israhel et iacob seu iuda sūt intelligendi saltem. v. modis.
¶Est enī vn9 modus qñ scripture loquunť de redemptōne isrl'
ostendēdo ipi9 redemptoris. s. ipi9 messie originem. et talis
oportet q isrl' intelligať ppie bm gnatione carnalem. vt cū
diciť de xpo venturo. ysa. lxv. traducam de iacob semen. et
de iuda possidentez montes meos. Et ysa. xj. Egredieť vir
ga de radice yesse &c. et sic de sil'ibus ¶Est etiaz alius modus
s. scōus bm quē scripture loquunť de hijs qui fuerūt pmi et
pncipales coopatores in misterio redemptōis cuz ipo messia
seu xpo. s. in diuulgando eius fidem et doctrinā. et in talibus
intelligendū est israhel seu iacob vtroqz modo simul. s. bm
carnem et bm spm. vt cū diciť. qui egrediunť impetu ab ia
cob implebunt totū orbē semie. ysa. xxvij ¶Est etiā ali9 mo
dus. s. terci9. quādo scripture loquunť de susapientib9 redēp
cōnem seu saluationē effectualiť. vt cum diciť. isrl' saluat9
est in dño salute eterna. ysa. xlv. et michee. ij. caplo. Cong
gatione ȝgregabo iacob totuz te. et sic de sil'ibus. Et in hijs
oportz q intelligať isrl' bm spiritum ppie. siue talis israhel
sit bm carnalem gnatione siue non ¶Est etiaz alius modus
s. quart9. qñ scripture loquunť de hijs qui pter sua peccata
non fuerunt pticipes redemptōis. Et in talib9 oportz intelli
gere isrl' bm carnalem gnationez. non aūt bm spūalem. vt
cum diciť Ozee. ix. de pplo isrlitico. pter maliciam operum
suorum de domo mea expellaz eos. non addam diligere eos
oms pncipes eorū deuiantes &c. Que quidē verba et sil'ia in=
telligenda sūt de isrl' qui non bm spm. sz tantū bm carnem
a patribus descendūt ¶Potest etiam quit9 modus assignari
s. qñ scripture de isrl' loquunť mixtim. vt cū diciť ysa. pmo
Nisi dñs reliquisset nobis. s. isrl' et iude semen quasi sodo=
ma fuissem9 &c. vbi oportz intelligere isrl' vtroqz modo. qa
bm carnem qntū ad eos a quib9 fuerunt relicti. bm spm vero
qntum ad semen relictum. Sunt etiā forte alij modi loquē=
di in scripturis sacris de hac materia qui bm pdictos modos
seu ad eos reduci possunt. Saulus. Nūquid
habes auctates seu rōnes ad hec que p te dicta sūt fundanda
Paulus. Ad pmū modū loquēdi fundāduz

Diuersimode intelligit(ur) i(n) scriptura Isrl. Jacob. et Juda.

seu formandum sunt auctes ostendentes q messias pmiss⁹
in pphetis debet esse ex semine abrahe· vt habetur geñ· xxvj·
caplo· Et bñdicent in semie tuo omnes gentes terre· prout
plenius ibidem in quadā addicione fuit expositū· Similiter
habetur ex aucte scripture q pdictus messias debet esse de tri
bu iuda· vt geñ· xlix· caplo· Nō auferet sceptrū de iuda· nec
dux de femore ei⁹ donec veniat qui mittēd⁹ ē ꝛc· qd loquit de
messia etiā ſm doctores tuos· debet etiā messias esse de fruc:
tu ventris dauid· cui dicit i ps· De fructu ventris tui ponā
sup sedem tuam· Cum igit origo saluatoris denūciat esse de
semie abrahe· et de femore iude· et de fructu ventris dauid· q
oia ptinent ad carnalē gnationē· manifestū est q messias
pmissus ſm carnem debet descendere a patribus pdictis·

Saulus· Nunquid messias non debet descendē
a pdictis etiam ſm spūalem gnationē cum sit sanct⁹ sanc:
toꝝ et maxim⁹ imitator patrū in sanctitate· Cur ergo non
attribuis sibi generacōem ſm vtrūq modum· s· carnalem
et spūalem·

Paulus· Scdm veram fidē quā
pdico messias descendit a patrib⁹ carnalibus qui in sua ge:
nealogia ponunt ſm carnē tantū· Naz ſm spūalem gna:
tionē a solo deo patre nascit seu nat⁹ est· Et quia hoc miste:
rium vt dixi tibi requirit scrutiniū singulare· ideo ad presēs
supsedeamus de hac inquisitione· sz sufficiat tibi q messias ha
buit descendere ſm carnem a patribus quod non dubito te
concedere· Ad 2⁹ modum loquēdi fundandū satis videtur
sufficere euidencia facti· Est eni manifestum q fides xpi ꝛ ei⁹
disciplina diuulgata fuit in orbe terrarum p aplos seu dis
cipulos suos qui p maiori pte fuerunt de israhel ſm carnē
et etiam ſm spiritū· psupposita vestra veritate qd tu etiā po:
tes ↄcedere de messia p te expectato sine piudicio tue opinio:
nis· Ad terciū vero modum fundandū recta racio psuadet·
oīs eni qui in domio saluat⁹ est salute eterna oportz q sit
de israhel ſm spiritū vndecumq sit ille ſm carnalem gnati:
onē· alias eni deus esset acceptor psonaꝝ· vt supra tibi dixe
ram· Quartus etiam modus pari rōne fundat· Nam illi
qui p peccata sua a salute expellunt non descendūt ſm spi:
ritum a patribus· Quintus vero modus fundat ex quarto ꝛ
tercio· ex quib⁹ mixtus est seu composit⁹· Ex quib⁹ diligent
cōsideratis et debite applicatis possūt tolli ↄtrarietates absq

ambiguitate seu fallacia a sacris auctoribus de israhel seu ia-
cob et huiusmodi in predicta materia loquentibus.

Distinctio secunda de scrutinio scripturarum circa vocatio-
nem gencium ad israheliticam dignitatem. Et continet
quatuor capitula.

In primo capitulo ostenditur quod gentes vocande erant
ad israheliticam dignitatem.

In secundo capitulo ostenditur quod vocatio gencium erat incipienda post-
quam xpus presencialiter fuisset in ihrlm et ibi euangelizaret. nec
ibi inuenisset viros iustos.

In iii. capitulo ostenditur quod fideles xpi non nomine israhel
seu iuda. sed alio nomine erant vocandi.

In iiii. capitulo ostenditur quod licet nomen israel seu iuda post
passionem xpi fuit reprobatum seu in execrationem dimissum.
fideles tamen xpi ex israel et iacob secundum carnem descendentes. non
minus dignitatem xpianam seu ecclesiasticam sortiti sunt quam alii gen-
tiles.

Capitulum primum in quo ostenditur quod gentes vocande erant ad israeli-
ticam dignitatem.

Saulus.

Licet ex dictis tuis possit haberi quod etiam
gentiles ad cultum diuinum venientes pos-
sent nomine israhel seu iacob cognomina-
ri. vt in tercio modo supradicto ex tuis col-
ligitur dictis. non tamen ex hoc habetur quod ta-
les. scilicet aduene gentiles israeliticam dignita-
tem consequantur. scrutans enim scripturas
reperio quod huiusmodi aduene. licet in consorcium israelitarum recipiantur
et sub eorum nomine cognominentur. non tamen ad similem seu
equalem dignitatem assumuntur. vnde quia secundum doctrinam tuam
seu magistri tui tales aduene. scilicet de gentilitate conuersi ad ean-
dem seu ad omnimodam similitudinem israelitice dignitatis recipiuntur.
sequitur quod xpus tuus non est messias in prophetis promissus. quia
talia per se et suos discipulos dogmatizauit contra sacrarum deter-
minationem scripturarum.

Paulus.

Indica
michi vbi in sacris eloquiis ea que tu dicis continentur.

Saulus.

Legitur ysa. xiiii. Miserebitur enim dominus iacob
et eliget adhuc de israel et requiescere eos faciet in humum suam
et adiungetur aduena ad eos et adherebunt domui iacob. et

infra sub eodez ɔtextu· Et possidebit eos domus isrl' sup ter-
ram suam et erũt capientes eos qui se ceperãt· Ex qua auc-
toritate habes manifeste ꝙ cũ deꝰ miserebit iacob ꝛc̃· s· tpe
messie et adiunget aduena ad eos· s· ꝑ vniꝰ dei cultũ ꝙ tunc
tales aduene erunt ꝟui seu subditi isrl'itaꝝ· non aũt eis in
cōdicōe seu qualitate eq̃les· Paulus·
Auctas illa loquit de statu ppl'i isrl'itici cum fuerit libera
ti a captiuitate babilonica· nō autē de tpe messie· Dicit eni
ibi immediate ante· ppe est vt veniat tempꝰ eiꝰ· s· liberatio-
nis iudeoꝝ de babilone que facta est in pncipio regni Cyri
regis psaꝝ· vt habet Esdre p̃mo· Quod tempꝰ non erat ml'
tum longũ a tpe ysaie· Ideo subdit· et dies eiꝰ non elonga
bunt· Secus ē de liberatione que ꝑ messiam erat fienda que
non erat ita ppe· sꝫ ꝑ· dc· annos et vltra a tpe ysaie ꝟm ve-
ritatē nr̃am· ꝟm aũt opinionē tuaꝫ qua adhuc expectas il-
lam liberationē post tempus pphete p̃dicti iam fluxerũt duo
milia annoꝝ et vltra· et adhuc nō apparet finis de quo tpe
tam longissimo et interminato nullo modo potest dici· ppe est
vt veniat tempus eiꝰ et dies eiꝰ non elongabunt· In tem-
pore aũt messie non repies ꝙ ɔuersi de gentilitate sint serui
seu subditi isrl'itaꝝ· sꝫ potius de vtraqꝫ natione· s· israł'itica
et gentili debeat fieri vnꝰ et idem populꝰ dei· vñ zacharie· ij·
capl'o· lauda et letare filia syon quia ecce venio et habitabo
in medio tui dicit dñs· qđ intelligit de tpe messie quãdo ha
bitabit deus in nobis· Et sequitur· Et applicabunt gentes
multe ad dñm in illo die· s· ꝑ ɔuersionē gentiũ ad fidem et
erunt michi in ppl'm· Ex quo patꝫ ꝙ inter eos non erat di-
stinctio nationũ· s· iudei et greci seu alteriꝰ nacōis· sꝫ vnꝰ po
pulꝰ tm̃ sicut vnus deus· Saulus· Ex illa
auctē quã allegas licꝫ potest ɔcludi ꝙ gentiles ɔuersi ad iu-
daismũ reciperent ad legis obꝟuanciã equalit cum alijs itã-
tum ꝙ possent dici vnꝰ populꝰ cum eis non tamē ex hoc ha
bet ꝙ tales alienigene admitterent ad ea que erant honoris
Nam vt habet deutro· xxiij· aliqui gentiles in tercia ḡnatio
ne· aliqui in decima· aliqui nunq̃ꝫ admittebant ad honores
seu dignitates isrl'iticas· Paulus· Ysa· liij·
de hac materia legit· Et filios aduene qui adherent domino
vt colant eum et diligant nomē eiꝰ ꝛc̃· Et sequit· adducam
eos in montē sanctũ meũ et letificabo in domo orōnis mee

holocausta et victime placebūt michi sup altare meū. Ex q̄ habes q̄ etiam gentiles cultui diuino adherētes equalit̄ se debent habere in oībus ad dignitatē isrl'iticam ptinentibus.

Saulus. Non habes ex ista auctē intentū sicut nec ex pma. nam addūcī in sanctuario nec etiam letari ī domo orōnis vl' etiā aīalia ibi offerre. vt ex eis sacerdotes offerant holocausta et sacrificia in altari. cōe est plaribus fidelibus. secus est de alijs pemineciјs et dignitatib; ad quas nō debebant admitti huiōi aduene. vt iam dictū est et p me allegatum.

Paulus. Nulla dignitas ī lege magis exigebat certaȝ tribū seu psapiā q̄ȝ sacerdociū. ad qd nulli licitum erat accedere nisi esset de semie aaron. vt habet' nū. xviij. caplo et in multis alijs locis. et tamen legit' q̄ tpe messie de gentilibus ad fidem cōuersis erūt assumēdi sacerdotes et leuite. Legit'. ysaie vltimo vbi de messia et ei' discipulis qui ab eo missi fuerunt ad pdicandum agit' cū dicit. Et mittā ex eis qui euasi fuerint. s. a psecutione fienda tpe messie ad gentes. s. ↄuertendas. Et sequit' in eodem cōtextu. Et assumā ex eis. s. gentilibus ↄuersis in sacerdotes et leuitas dicit dn̄s. Ex quo habes manifeste q̄ etiā ex gentilibus potuerunt fieri sacerdotes et leuite. Et sic sequit' q̄ tales ad dignitatē isrl'iticam debebāt assumi qd etiā quidam doctores tui senserunt.

Saul'. Allega doctores nr̄os qui hoc videant' sentire.

Paul'. Sup illd exo. xij. Hec est religio phase. sequit' in lr̄a in eodeȝ ↄtextu. Eadeȝ eni lex erit indigene ⁊ colono qui pegrinant' apud vos. vbi glosa Ra. ysanay sic ait. futuȝ est. s. tpe messie q̄ conuersi de gentibus sint sacerdotes domini ministrantes hec ille.

Capitulū. ij. in quo ostendit' q̄ vocatio gentiū erat incipienda p' q̄ȝ xp̄us psencialit' fuisset in ihrl'm et ibi euangelizaret nec ibi inuenisset viros iustos et huiusmodi.

Saulus.

Assumere sacerdotes et leuitas non solum de alienigenis. sȝ etiā de alijs tribub; isrl' pterq̄ȝ de tribu leui manifestū est q̄ esset trāsgressio legis mosayce qd est de directo ↄtra doctrinā magistri tui et discipuloȝ ei'. cū tamē ipse fatet' q̄ non venit soluere legem. Mt'. v. capitl'o. Sȝ qa de hac intēdo singl'are ↄtra te certamē habere tanq̄ȝ re notissia

Dispº 2ª

et certissima et doctrine tue inimica· Idcirco ad p̄sens supse-
deo de hoc· Sed ꝓsequendo materiam de qua agimꝰ·s·de voca
tione gentiū· quero a te si gentes indifferent̃ erant vocande
ad fidez tui messie seu xp̄i· ex quibꝰ cū isrl'itica natione erat
vnus ppl's ꝯstituendꝰ· quomō ergo dicit Mt·xv· Non sum
missus nisi ad oues que ꝑierunt domꝰ isrl'· Non enī vales
dicere ꝙ ibi loquebat̃ de israhel ẜm spm̄· vt sic cōprehendan
tur etiam alij credentes de ceteris nationibꝰ vt sup̄ in euasio
nibus tuis dicebas· Nam hoc nō habet locuz hic· loquebat̃
enī messias tuus cuidaz chananee de ꝑtibus tyri et sydonis
egresse· cui petenti ab ip̄o bn̄ficiuz curacōis· rn̄dit· non sum
missus nisi τc̄· Ex quo patz ꝙ ibi cum dixerat ad oues que
ꝑierunt domꝰ israhel· intelligendū est de isrl' ẜm gn̄ationem
carnalē de qua chananea non descēdebat alias responsū ip-
sius ad eam nullam cōtinebat rationē· Si igit̃ ip̄e non fuit
missꝰ nisi ad domū isrl' ẜm carnē· sequit̃ ꝙ alie oues que nō
erant de tali domo isrl' non ꝑtinebant ad ip̄m· et sic vocatio
gentiū ad suā fidem est manifeste ꝯtra cōmissionē quā dicit
sibi a deo factam· **Paulus·** Placet michi
ꝙ allegas dicta euangelij nr̄i· licet vt credis sint cōtra me·
et vt videas ꝙ eloquia xp̄i nr̄i sūt examinata· et nullo mō
repugnāt alicui veritati· ad declaratōz v̈boꝝ xp̄i ꝑ te allega-
toꝝ tibi respondeo ꝙ licz xp̄us missus fuerit ad totū genꝰ hu
manū redimendū· vt patuit ꝑ auctem ysaie sup̄ ꝑ me alle-
gatam· xlix· capl'o vbi dicit̃· parū est vt sis michi ẜuus ad
sustināndas tribus iacob et feces isrl' ꝯuertendas dedi te in
lucem gentiū τc̄· In qua manifeste apparet ꝙ salus ꝑ ip̄m
facta seu fienda se extendebat ad oēs natōes et vsqz ad ex
trema terre/tn̄ eius doctrīna seu p̄dicatio et miraculoꝝ opatio
p̄mo et p̄ncipalit̃ et ꝑ seip̄m erat exercenda in populo isrl'i-
tico ẜm carnez eo ꝙ antiquis patribꝰ iudeoꝝ fuerat facta pro-
missio· Et ꝓpter hoc dicit· Nō sum missus τc̄·s· vt i ꝑsona
mea eis p̄dicem et inter eos miracula faciam· non sic autez
ad ceteras nationes· quia tamē ꝓ maiori ꝑte iudei fidez xp̄i
repulerunt nisi valde pauci vt dictū est· Et gentiles i mag
no nūo eum susceperūt· Ideo ꝯn̄ter discipli xp̄i iudeis repro
batis ad p̄dicandū gentibus se extenderunt ꝑut apl's noster
ad Ro·xv· hoc eleganť declarat cuiꝰ auctem tibi nō allego·
eo ꝙ non recipieres eā· Sz si scrutatꝰ fueris scripturas sacras

ꝑ te recipiēdas hoc poteris bene reꝑire · s · ꝙ xp̄us p̄mo ad po-
pulū isrl'iticū erat ventur⁹ · et ibi erat p̄mo euangelizandu;
verbum dei · Consequēter aūt ꝓpter defectum iudeoꝝ ad alias
natōes erat hoc trāsferendū · Saulus · Alle
ga michi vbi sunt auctes hoc asserentes quas ego recipe te-
neor · Paulus · Lege in ysaia · xli · capitulo
in fine vbi habet̄ sic · p̄m⁹ ad syon dicet · Ecce assum et ihe-
rusalem euangelistā dabo · Et sequit̄ · vidi et non erat vir ·
nec ex istis quisq̄; vt miret ꝯsiliū ⁊ interrogantis respondēt
verbū · Ecce oīs iniusti et vana oꝑa eoꝝ ⁊c̄ · Et sequit̄ statim
in p̄ncipio p̄cedentis capitl'i · Ecce suus me⁹ suscipiam eu; ·
elect⁹ me⁹ cōplacuit sibi in illo aīa mea · dedi sp̄m meū suꝑ
eum vt et iudiciū gētib⁹ ꝓferret · que quidē verba et multa
sequēcia in hoc capitl'o loquunt̄ de xp̄o ad lr̄am · vnde Rabi
sal' · in hoc loco exp̄sse dicit · totu; illud loquit̄ de rege messia
ac de redemptōe vltima · hec ille · Idem habet̄ in trāslatione
caldaica ip̄i⁹ ionathe que equalet textui apud eos · Ex qui
bus habes ꝙ ille rex messias p̄mus ad syon dicet · Ecce as
sum ꝑ pn̄iam sine ibi manifestat⁹ est · et ihrl'm euangelis-
tam dabo annūciando ibidem verbum salutis ꝑ suam p̄dica
tione; · s; quia ibi nō inuenit in illa natione virtuosos seu
iustos qui vellent recipe doctrinā suam · s; poci⁹ ꝑ maiori ꝑte
oppositū · Ideo dicit · Et vidi et ecce non erat vir nᶜ ex istis
quisq̄; vt miret consiliū ⁊c̄ · Ecce oīs iniusti ⁊ vana oꝑa eoꝝ
⁊c̄ · Idcirco de messia qui est suus dei s̄m naturā assumptam
et ei⁹ electus in quo placuit deo ⁊c̄ · Statim subdit̄ · Iudiciū
gentibus ꝓferet · quia iudicia sua s̄m legem et doctrinam ī
defectū iudeoꝝ gentib⁹ ꝓtulit · et vt ostenderet ꝙ hec iudicia ꝑ
mā suetudinē et hūilitātē erant ꝓmulganda · non in tumul-
tu seu strepitu sic̄ in datione legis veteris que cum terrorib⁹
maximis data fuit · vt exo · xix · capl'o habet̄ · Ideo subdit · nō
clamabit nec accipiet ꝑsonā · calamū quassatu; nō cōteret
⁊c̄ · Et sequit̄ · donec ponat in terra iudiciū et legem ei⁹ insu-
le expectabunt · qđ totum de lege xp̄i verificat̄ que in insulis
maris fuit ꝑ discipulos diuulgata postq̄; p̄ncialit̄ xp̄us fuit
in ihrl'm ⁊ ibi euāgelizaret vt dictū est · nᶜ ibi inuenisse; vi-
ros iustos nisi in modico quod quasi nichil reputatur ·

¶ Capitulū tercīū in quo ostendit̄ ꝙ fideles xp̄i non noīe

isrl' vel iuda seu iacob· sȝ alio nõie erant vocandi·

Saulus.

Ex quo tu asseris ꝙ gentiles erant vocandi nõ solũ ad fidem xpi· sȝ etiam ad isrlitică dignitatem· et tales potꝰ sũt dicendi isrl'ite qȝ antiqui eo ꝙ descendũt de isrl' ꝑm filiationẽ spũalem· Quero igit̃ que est rõ quare tales cõiter non nõiantur isrl' seu iacob et huiꝰõi· sȝ aliis nominibus nominatões eni a digniori ꝯsueuerunt fieri

Paulꝰ. Ꝙ ppl's xpi ꝓmissi non deberet noĩe israhelis sȝ alio nomĩe vocari potest haberi auc̃te et ratione·

Saulus. Indica michi ꝑmo auc̃tem scripture hoc dicentem que in rebus diuinis efficacior est qȝ ratio humana· et deinde redde rõnes si que sũt· Paulꝰ. Ysa. lxv. vbi loquit̃ de messia qui de iacob erat descẽsurꝰ et de iuda dicens· Educam de iacob semen ⁊ de iuda possidentẽ mõtes meos· et hẽditabũt eã electi mei· et serui mei habitabũt ibi· qđ intelligit̃ ad lr̃am de xp̃o et suis sequacibꝫ. Et infra de hiis qui ab eo recessuri erant dicit· Ecce serui mei comedẽt et vos esurietis· serui mei letabunt̃ et vos erubescetis ⁊c̃· In quibus et aliis ibi mẽpositis ponit dr̃as inter seruos dei .s. adherentes xp̃o ꝑdicto· et ei ꝯtradicentes ibidem vt ostẽdat ꝙ huiõi serui dei non nomiabunt̃ sic ꝑus .s. isrl'. sȝ alio nomĩe· et ꝙ nomẽ isrl' quodãmodo quasi execrabile manebit Subdit in eodem ꝯtextu alloquens ꝑfidis a xp̃o recedentibꝫ Et dimittetis nomẽ vestrũ i iuramentũ electis meis et interficiet te dñs· et ꝑuos suos vocabit nomĩe alio· Ex qua auc̃te manifeste habes ꝙ israhelitici ꝑm carnem a xp̃o recedẽtes habebant dimittere nomẽ suũ .s. isrl' in iuramentũ .s. execrationis electis meis .i. xp̃ianis qui aliquãdo iurant execratorie· si hoc feci moriar ut iudeus· Et sic nomẽ israhelis remanet pꝰ xp̃m in iuramẽto execratorio· sicut nũi· v· vxor de zelotypia accusata dicit̃ a sacerdote· det te dñs in maledictionem et exemplũ in populo· et sic manet nomẽ israhelis post xp̃m in maledictionẽ execratoriam· Et sequit̃ in dicta auctoritate ysaie· Interficiet te dñs qđ ꝑm quosdã fuit impletum ꝑ Romanos destruentes templũ et gentẽ· sed non bene consonat ꝑcedentibꝫ· semꝑ enĩ hic loquit̃ in pl'ali nũo cum illis a xp̃o deuiantibꝫ· Et ideo hoc qđ dicit· Interficiet te dñs referendum est ad nomẽ isrl' de quo immediate dixerat· Et

dimittetis nom̄ vr̄m ĩ iuramentū· cui nomī ꝓpħa alloquēs
dicit· Interficiet te dn̄s· nomē enī alicui⁹ sicut dicit̄ viuē per
bonā vl' gloriosā famaꝫ· sic dicit̄ mori ꝑ infamiā seu igno-
miniā· vt cum dicit̄ in ps̄· quādo morietur et ꝑibit nom̄ ei⁹·
Et postq̄ꝫ ꝓpheta ondit obꝓbriū nomis isrl'itici modo p̄dic
to statim dicit· q̄ serui dn̄i·s· fideles iā non nomie isrl'is· ſꝫ
alio nomie erant vocandi· vnde subdit· Et suos suos·s· fi-
deles vocabit nomie alio· quia vocati sūt fideles in p̄mitiua
eccl'ia discipl'i xp̄i· Iuxta ysa·liiij· vniuersos filios tuos doc
tos a deo· quia om̄s illi fuer̄t ab ip̄o xp̄o deo īmediate docti·
non sicut in veteri lege in qua fideles docebant̄ a deo mediā
te moyse seu ꝓphetis· p⁹ea vero defunctis ꝑ maiori ꝑte p̄mi
tiuis eccl'ie qui a deo vt dictū est īmediate fuerūt docti vocati
sunt fideles noie xp̄iani a xp̄o seu a crismate qd̄ vnctionem
gr̄e designat· qua ꝓprie diuidit̄ popul⁹ dei a non populo dei

Saulus· Hec auctas ꝑ te allegata non adaptat̄
tuo ꝓposito· Illi enī qui reprobant̄ in hoc loco· a ꝓpheta erāt
ydolatre· alloquēs enī eos dicit· Et vos qui dereliquistis do-
minū et obliti estis nomē sanctū meuꝫ· qui ponitis fortune
mēsam et libatis suꝑ eam nūabo vos in gladio ⁊c̄· Constat
aūt q̄ in tēplo scd̄o p̄sertim in t̄pe quo tuus messias venit·
iudei non erant ydolatre· Ideo cum hic dicit ponitis fortu-
ne mensā· q̄ intelligit̄ de deo seu dea fortune qd̄ ꝑtinet ad ydo
latriā· hoc non potest intelligi de iudeis ↄtemꝑaneis xp̄o tuo·
Sed oportꝫ q̄ intelligat̄ de iudeis in templo p̄mo existentibus
qui ꝑ magna ꝑte fuerunt ydolatre· vt habetur in ·iiij· Re·
et quia illi nō ꝑdiderūt nom̄ isrl'is· vt patꝫ de multis viris
sanctis qui postea fuer̄t vt zacharias· malachias· esdras· da
niel· et huiōi· Idcirco tua expositio nō videt̄ ↄsona veritati

Paulus· Si diligent̄ consideras lr̄am isti⁹ capl'i
ꝓprie adaptat̄ ꝓposito meo qd̄ singl'a contēta in hoc capitl'o
hoc manifestāt que singl'arit̄ tangere obmitto causa breui-
tatis· ſꝫ tantum declarabo tibi exordiū hui⁹ ꝓphecie· et deinde
respondebo ad obiectionē tuam· Circa p̄mū ĩ exordio hui⁹
altercacōis ꝓpheta sic dicit· Hec dicit dn̄s· quomō si inuenia
tur granū·s· vinū in botro·s· p⁹ tempestateꝫ· qd̄ quidē granū
est modicum respectu ei⁹ qd̄ ꝑditum est in tempestate ⁊ dicat̄
s· volenti dirumpē ne dissipes illud· qm̄ bn̄dictio est ĩ eo· i·
bn̄dictio dei q̄ remansit ibi. reliquiis ꝑeuntib⁹. sic faciaꝫ ꝓp̄t

Dilcf°

suos meos .i. patriarchas et prophetas antiquos vt non dis
perdam totū .s. populū iudaicum. Et vt ostēdat quomō ista
fient subdit. Et educam de iacob semen. et exponat' vt sup
dictū est qd manifeste adaptat' proposito meo. Ad illud autē
quod obicis de hoc quod dicit' qui ponis fortune mensam tc.
Respondeo tibi dupliciť. Uno mō q hoc intelligit' de ydola-
tria put tu opinaris. Et licz hoc pctm non fuerit in templo
scdo. fuit tn frequenter in pmo. Et quia in hoc caplo ppha ñ
solū impperat eis de pctis occurrētibꝫ tpe xpi. sz et de pctis an
tiquoꝝ patꝝ. dicit enī imediate añ exordiū pdictū. Et iniq
tates vras patrū vestroꝝ siľ qui sacrificauerūt sup mōtes tc.
Ex quo patz q de iniquitate patꝝ antiquoꝝ siľ cum iniqui-
tate cōtempaneoꝝ eos arguit. Et sic referendū est verbū pre
dictum .s. qui ponitis fortune mensā tc. ad ydolatriā i qua
patres peccauerūt de quibus simul eos arguit cum pñtibus
Alio modo potest itelligi hoc verbum .s. qui ponitis fortune
mensam non de ydolatria. sz de supsticioso cultu cerimonia
rū. quiquidem cultꝰ licz in vetteri lege erat licitus et merito-
riꝰ. tamē post passionē xpi et sue fidei diuulgatōnē est pni
ciosus. In quo cultu cōiter ponūt iudei mensā. et libāt sup
eam in festis azimoꝝ et aliis festiuitatibꝫ que omīa sunt ve-
ritati fidei cōtraria cum p ea ptestant' futura que iam sūt p-
terita. Et quia hoc pctm fuit in templo scdo cuiꝰ destructio p
xlii. annos post passionē xpi cōsummata fuit in quo tempore
iam erat diuulgata fides xpi. Idarco eis imponit istud pec
catum in quo xpm negabant sicut et hodie pfidi eoꝝ negāt
non solū vbis. sz etiam factis .s. vtendo falsis ptestacōibꝫ
cerimoniaꝝ. Ideo de pena eoꝝ subdit. et nūabo vos i gladio
tc. qd impletū fuit manifeste p Romanos. Et cōnter p pro
phetam cōtinuat' materia ostendēdo drās int' suos dei .s. fide-
les xpi et alios eū derelinquētes vsqz ibi. Et dimittetis no-
mē vrm in iuramētuz. et suos suos vocabit nomie alio qd
fuit intentū put sup declaratū est. Saulus.

Audio auctes tuas que aliqualit' vident' sonare ppositū
tuū τ volo scire si habes aliquas rōnes ppositū tuū sua dētes
vt dixisti. Paulus. Multe rōes pñt assig-
nari ad hoc q noīa fideliū xpm recipienciū debuerūt eē alia
a nomibꝫ fideliuz qui fuerunt ante eiꝰ aduentū. sz ad presēs
sufficiūt due. Una est q hoc fuit ad denotandum drām inter

fideles xpi et eū negantes sub breuitate· Si enī vtriqʒ cōiter denomīarēt hoc nomīe isrl' denomīando fideles oportebat addere ꝯm spūalem gnacionē·et oppositū de oppositis qḋ essʒ fastidiosum·noiando aūt quosdā discipl'os seu xpianos et alios iudeos seu hebreos breui⁹ discernunt· Alia rō et forcior est quia denōiationes ꝯsueuerūt fieri a digniori· qḋ patʒ tā i rebus nālib⁹ qʒ artificialib⁹· In nālibus enī cōposita denomīant a formis que sūt mā digniores vt homo aīal ⁊ hui⁹modi· Silr' in artificialib⁹ vt dom⁹ mensa et hui⁹ōi· in quibus denomiatio fit a forma· Mot⁹ etiā denomiat a termino ad quē vt in phi· iij· qui habet ratiouē finis et boni· nō aūt a termīo a quo· Idem aūt in ꝓposito· nam hec noia isrl' iuda iacob et hui⁹ōi sumunt a patriarchis a quib⁹ descenderūt eoꝝ successores seu imitatores· xpiani aūt dicunt a xpo a q̄ descendūt ꝯm verā imitationē opatōis et susceptōnis fidei vt dictum est· Constat aūt ꝙ xpus ꝑcellit in dignitate et ꝑfectōe oīs patriarchas qḋ etiā doctores tui assenserūt de messia· vnde sup illud verbū ysa· lij· Ecce itelliget ſuus meus exaltabit et eleuabit et sublimis erit valde· qḋ verbū intelligit de xpo ꝯm oīs doctores qui dicūt exaltabit pl⁹ qʒ abraham· et eleuabit pl⁹ qʒ moyses· et sublimis erit valde plus qʒ angeli dei· Cum igit dignitas seu ꝑfectio xpi excedat supradictos· manifestū est ꝙ denoiatio suoꝝ fideliū poci⁹ debet esse ab eo qʒ ab abrahaʒ moyse seu isrl' vel iacob et hui⁹ōi· Et sic habes rōnem verbi ꝑ me sup allegati· s· et seruos suos vocabit noīe alio·

¶ Capitl'm· iiij· in quo ostendit ꝙ licʒ nomē isrl' seu iuda p⁹ passionē xpi fuit reprobatū seu in execrationē dimissū· fideles tamē xpi ex isrl' et iacob ꝯm carnē descendentes non mi⁹ digtatē xpianā seu eccl'iasticā sortiti sūt qʒ alij gētiles· Saulus·

Ex tuis assertōib⁹ supdictis videt sequi ꝙ isrl'ite ꝯm carnē sunt a deo itantū reprobati ꝙ etiā eoꝝ nomen execrabile remanet· Ex quo videt ꝙ tales etiaʒ si fidem xpi recipiant non tamē ꝑfectionē seu dignitatē gētiliū ei⁹ fidem recipienciū attingāt· Sicut et i lege veteri aliqui gentiles· aliqui nō admittebant ad honores seu isrl'itas dignitates· etiam si obſuantiā legis recepissent· vt habetur deutro· xxiij· qḋ videt cōtra multas sacras auctes· ex quib⁹

habet q̄ quęcūqꝫ isrl'itica fuerūt eoꝝ pctis deiecta· nō tamē repelluntē seu relinquunt a deo· dr̄ eni i ps̄· q: nō repellet dn̄s plebē suā· et hēditatē suā nō derelinquet· Et idē i mltis locis

Paulus· Absit a me asserere q̄ isrl'ite ſm carnē a iacob seu iuda descendentes si fidem xp̄i recipiāt dignitatem xp̄ianā seu isrl'iticā non attingāt· hoc eni et si dicam⁹ q̄ non esset contra dignitatē xp̄i qui ab illis patribus ſm carnem descendit ꝓpter ei⁹ excellēciam et sanctitatē· et maxime ꝓpter vnionē ad deū qd̄ est singl'are in ipo· esset tamē manifeste ɔtra dignitatē nō solū apl'oꝝ· ſʒ etiā baptiste· Et eciā qd̄ pl⁹ est contra digtatē beate virginis de qua cantam⁹· q̄ ex semie abrahe ē orta· et de tribu iuda clara ex stirpe dauid·

Saulus· De illis quos valde· sanctos reputatis et qui fidem vr̄am diuulgauerunt ꝛ hui⁹ōi· non est mirum si p̄dict⁹ defect⁹ nataliū non eis noceat· et ideo de eis non est trahenda ɔn̄a ad alios p̄sertim ad wlgares et simplices·

Paulus Si cupis veritatē in hac materia ad plenū cognoscere· vide doctorē nr̄m egregiū· s· apl'm gencíū qui in quadā epl'a sua ad Ro· missa hoc discutit et finalit' determinat quid in hoc sencienduꝫ sit· cui sn̄ie om̄s fideles xp̄i obtempare habent· Saulus· Nosti q̄ nō debes allegare in altercatōib⁹ nr̄is tuos doctores sic nec ego allego auctꝭs nr̄oꝝ doctoꝝ contra te· Paulus·

Concedo tibi q̄ doctores nr̄i nō sunt allegandi ɔtra te· ſʒ bene ꝓ te· vnde quia i hac materia sn̄ia pauli magis est tibi fauorabilis q̄ꝫ ɔtraria· Ideo tibi eū allegaui· Saulus·

Ex quo sic est dic michi quid sentit in hac materia apostolus tuus· Paulus· Noueris q̄ sic inē populū isrl'iticū tp̄e dauid qui figura messie seu xp̄i erat fuit magna ɔtrouersia inter viros iude et viros isrl' qui adinuicem ɔcertabant de hoc· s· quis eoꝝ pl⁹ habebat in ipo rege· vt habet i· ij· Re· xix· dicebant eni viri iude ad viros isrl'· michi ꝓpior est rex quia· s· erant de eadem tribu· viri aūt isrl' dicebant ad viros iude· decem ptibus ego maior sum apud regē magisqꝫ ad me ptinet· quia· s· de isrl' erant decem tribus et de iuda due tm̄· Sic suo modo in p̄mitiua eccl'ia sub nr̄o xp̄o contigit magna ɔcertatio inter fideles xp̄i iudeos et gentiles quoꝝ vna ps minor erat nūo· s· illa de nacōe iudeoꝝ· alia uo pars erat maior nūo· s· gentiliū· et vtraqꝫ ps p̄sumebat se

habere excellenciam apud xp̄m plus q̄m alia ex certis rōnibꝫ
ꝑ eos allegatis quā ꝯcertatōꝫ apl's amouit rep̄hendēs vtrā-
qꝫ ꝑtem et determinās ꝙ non esset distinctio iudei et greci. ꝑut
ad Ro. x. capl'o dicte epl'e. Et ad rōes contra iudeos natio-
ne ꝑ gentiles factas in capl'o. x. et. xi. p̄dicte epl'e apostolꝰ
efficaciť respondit. vnde quia gentiles ex īcredulitate iudeo-
rū xp̄m negancium. etiā ꝯuersos de iudaismo increpabant.
Ideo de hoc gentiles reprimit ml'tis rōibus. quaꝝ p̄ma ē ꝙ
incredulitas iudeoꝝ nō fuit vl'is. quia ml'ti ex eis crediderūt
et de hoc dicit. nunq̇d deus repulit ppl'm suū. s. iudaicū gene-
raliť eum repellens. Et qꝛ rn̄dit absit. vnde nō dixit apl's.
nūquid dn̄s repellit iudeos seu isrl'itas sꝫ ppl'm suū. q. d. nū-
quid totū ppl'm repellit quia multi ex eis xp̄o adheserūt. Sꝫ
quia forte diceref ꝑ gentiles ꝙ illi qui fuerūt ꝯuersi de iudais-
mo erant modice reputatōis seu auctis ī eccl'ia dei. vnde de
talibus non erat fienda mentio. Iam statim subdit. Nam
et ego isrl'ita sum qui tamē nō solū vocatꝰ fui ad fidem xp̄i.
sꝫ etiam ad apl'atum. Et si forte diceref a gentilibus contra
iudeos ꝙ erant valde pauci nūo. et sic qd̄ modicū ē ꝑ nichi-
lo reputaf ſm ph'm. Ideo rep̄mit eos exemplo helie qui pu-
tabat ꝙ totū isrl' corruerat om̄s ꝓphetas occidēdo et altaria
dei destruendo. sic ꝙ nullꝰ nisi ip̄e solꝰ helias remanēt. vnde
et dicebat. ego relictꝰ sum solus et querunt aīam meam. qd̄
totū habeť. iii. Re. xix. vbi sciendum quia deus quē nichil
latet sciebat ꝙ non erat solꝰ helias relictus sicut ip̄e estima-
bat. sꝫ multi plures alii deū colentes. Ideo subdit apl's. Sed
quid dicit illi diuinū responsū ad tollendam estimationem
suam. Reliqui mi septem milia viroꝝ quoꝝ genua non cur-
uauerūt baal. et sic in ꝓposito non solū apl's remansit de iu-
daismo in adherencia xp̄i. sic nec helias in cultu dei. vnde cō-
cludit apl's ex huiꝰōi exemplo. sic ergo in hoc tp̄e. s. noue le-
gis reliquie ſm electionē dei salue facte sūt. Et vt apl's ma-
gis rep̄meret gentiles de hoc ꝙ iudeos ꝯuersos irrōnabiliter
refutabant addidit scd̄am racionē in qua ostendit ꝙ etiam
incredulitas ip̄a iudeoꝝ fuit valde vtilis gentilibus cōuersis
ad fidē eo ꝙ apl'i relinquētes iudeam incredulam transierunt
ad cōuertēdum gentiles. vt habetur act. xv. Et de hoc dicit
apl's. Nunquid sic offenderunt. s. iudei vt caderent. s. tantū
ita ꝙ nichil vtilitatis inde sequereť nisi casus iudeorū. Et

respondit· absit· s3 illorum delictu salus est gentibus quia occasionaliter modo predicto ex incredulitate iudeorum secuta est salus gencium· deus enim adeo est bonus secundum augustinum· quod non permittit mala fieri nisi ex eis eliceret maiora bona· Et ex ista racione secunda apostolus infert terciam quasi a forciori arguendo dicit· Si enim amissio eorum· i· per incredulitatem reconciliacio est mundi quod intelligitur occasionaliter modo predicto· quid assumpcio eorum nisi vita ex mortuis· quia vt dicunt expositores iudei scientes scripturas conversi ad fidem magis poterant proficere circa informacionem simplicium quam alii· ut patet de paulo apollo et pluribus aliis Consequenter quarto apostolus probat intentum per duo exempla naturalia primum est cum dicit quod si delibacio est sancta et massa quod intelligendum est de apostolis qui fuerunt quasi quedam delibacio de massa iudaica assumpta Secundum exemplum est cum dicit· Et si radix sancta et rami· patriarche enim fuerunt quasi radices tocius populi israelitici· Ex quibus exemplis intendit apostolus concludere quod casus iudeorum non erat irreparabilis eo quod erant habiles ad bonum· vt patet de radice et delibacione· Consequenter apostolus inducit alias raciones predictum propositum confirmantes quas ad presens omitto causa brevitatis· Et cum misericors deus te perduxerit ad hoc vt sis habilis ad accipiendas sanctorum auctoritates ista et alia poteris in illis plenius videre· Ad presens autem sufficiat tibi quod secundum doctrinam catholicam israeliticam secundum carnem si fidem christi recipiat dignitatem christianam seu ecclesiasticam sicut ceteri gentiles attingere possunt Non enim est distinctio iudei et greci vt per apostolum determinatum est vnde ex hoc quod iudei cum essent in sua infidelitate obstinati· nomen eorum fuit dimissum in iuramento execracionis vt dictum est· non tollitur quin post eorum conversionem ad fidem christi sint ceteris in benediccionem prout etiam auctoritates apud te recipiende testantur·

Saulus· Ostende michi auctoritates a me recipiendas hoc testantes·

Paulus· Multe sunt auctoritates hoc testantes· sed ad presens sufficiat illud zacharie· viij· Et erit sicut eratis maledictio in gentibus domus iuda et domus israel sic saluabo vos et eritis benediccio· Ex quo patet quod illi iudei quorum nomen prius erat in execracione· quia cum aliquis alicui maledicebat dicebat· Sis talis sicut iudeus· Sic postquam fuerint in statu salutis quando vult alicui benedicere dicet· fiat tibi sicut israelitis seu iudeis·

Saulus· Auctoritas illa secundum vos applicatur statui nostro hodierno secundum primam eius partem· quia ad presens

sum⁹ in maledictioñe gentibus ꝑut tu exponis. sꝫ tpe mes
sie queẽ expectamus implebitur in nobis secunda pars auc
toritatis ꝑdicte. s. et eritis bñdictio. In quo tpe expectam⁹
ꝙ cetere nacões in nobis bñdicant̃ modo ꝑ te exposito.

DIstinctio tercia de scrutinio scripturaꝝ circa temp⁹
aduent⁹ xp̃i an sit ꝑteritũ vl' futuruꝫ et continet
quatuor capitula.

¶ In capitulo primo ostenditur ꝙ aduentus xp̃i
generalis duplex est.

¶ In scd̃o capitl'o oñditur ꝙ temp⁹ ꝑmi aduent⁹ est ꝑteri
tum ſm ꝓpheciam iacob patriarche.

¶ In tercio capitl'o oñdit̃ ꝙ messias iam diu est ꝙ venit ꝑ
reuelationẽ factam danieli de. lxx. ebdomadibus.

¶ In quarto capl'o oñditur ꝙ ſm oĩs mgr̃os seu exposi-
tores famosos iudeoꝝ qui tempore ꝑmi aduent⁹ xp̃i deter
minate locuti sũt temp⁹ ꝑmi aduent⁹ xp̃i iam trãsijt in ꝑteritũ

¶ Capl'm ꝑmũ in quo oñdit̃ ꝙ aduent⁹ gñalis duplex est.

Paulus.

EXpectacionẽ tuã si scruteris scripturas ma-
nifeste reꝑies esse manem cum temp⁹ messie
ad saluandas gentes in ꝓphetis ꝓmissi iam
diu est ꝙ in ꝑteritũ transijt. vt potest mani-
feste approbari tam ꝑ sacras auctes q̃ꝫ ꝑ alias
auctes a te recipiendas. Saulus.

Doce ꝙ asseris. in hoc eñi ꝯsistit magna ꝑs nr̃e controu̾-
sie. Paulus. Anteq̃ꝫ ad hoc discuciendũ ac-
cedam. ne i equocũ int̃ nos ꝓcedat̃ oportꝫ aĩaduertere ꝙ ad
uent⁹ xp̃i siue messie in mundũ ꝑut ex sacris scripturis po
test ꝓbari duplex est. vn⁹. s. ad saluandum seu redimenduꝫ
gen⁹ humanũ. quiquidẽ aduentus ꝑnũciat̃ a ꝓphetis fore in
for̃ paupis hũilima. Scd̃us ũo aduẽt⁹ ad iudicandũ mũdũ
qui quidẽ aduent⁹ ꝑnũciat̃ in scripturis fore in maxia ꝑtate
et maiestate. vnde si diligenter scripturas et veras hystori-
as scrutat⁹ fueris. ꝑm⁹ iam diu est ꝙ transijt in ꝑteritum.
Scd̃us vero nõ. Et ideo de ꝑmo aduentu ad p̃ns itendo age
re tecum. Saulus. Primo oñde michi vnde
habes ꝙ aduent⁹ messie in mundũ sit duplex. Reꝑio eñi ꝙ

ꝓhe loquētes de aduentu messie semꝑ loquunť de futuro nō distinguētes futuꝝ tempꝰ ꝭm remotū et ꝓpinquū vt applicet tempꝰ magˀ ꝓpinquū ꝑmo aduētui et longinquū scdō · ꝑut tu videris intēdē · Paulꝰ · Licet ꝓphete nō distinguant ita expsse aduentū messie ꝑ remotū et ꝓpiquū tempus futurū eo mō quo tu dicis · tñ cum de aduētu messie simplr loquunť attribuētes suo aduētui diuersas seu ɔtrarias dispositiones oportet inde ɔcludere q̄ sint duo aduentꝰ · vt alteri eoꝝ applicenť aliqua et alteri alia · Saulus ·

Oportꝫ te declarare ea que dicis allegando auctes sacras ad hoc si quas habes · Paulus · Zacharie · ix · manifeste reꝑies q̄ rex messias venturꝰ erat in forma hoīs pauꝑis ad saluandū ꝑ iusticiā ꝑplm suū · Legiť eni ibi · Exulta satis filia syō iubilare filia ihrlm · Ecce rex tuꝰ venit tibi iustus et saluator et paupˀ et ascendēs sup asinā et super pullū ꝛc · sup quē locum Rabisalo · mgr̄ tuus dicit expsse · scriptura ista non potest intelligi nisi de rege messia · hec ille · Habes igiť ex hoc loco q̄ rex messias venturꝰ erat in ciuitatem ihrlm in forma pauꝑis et equitatā pauꝑrima · et q̄ veniebat ad saluandū ꝑ iusticiam · vnde et vocant eum ꝛ saluatorem ꝛ iustum que oīa ad eiꝰ aduentum ꝑtinēt · s · qui est ad saluandū ꝑ iusticiam · Ibidēꝫ eni legiť · tu aūt in sanguine testamenti tui misisti vinctos tuos de lacu ꝛc · De alio vero eiꝰ aduentu habeť dañ · vij · vbi tractans de gn̄ali iudicio dicit · Iudiciū sedet et libri apti sunt · Et pꝰ pauca subdit Aspiciebam ergo in visione noctis · et ecce in nubibꝰ celi q̄si filiꝰ hoīs veniebat et vsqꝫ ad antiquū dieꝝ ꝑuenit et ī cōspectu eiꝰ obtulerūt eū · ꝛ dedit ei potestatē et honorē · et regna et oīes ꝑpli tribus et lingue ipi ꝑuient · potestas eiꝰ ptās eťna que no auferet · et regnū eius qd̄ nō corrumpet · In quo passu idem mgr̄ tuus Rabisalˀ · dicit · Et iste est rex messias · Cum igiť in aduentu a zacharia ꝑnunciato exprimiť q̄ rex messias in forma pauꝑrima erat venturꝰ · Et ī ꝓphecia danielis legiť ipm venturū esse ī maxima potestate ꝛ maiestate · oportet ergo ɔcludere duplicē eiꝰ aduentū fuisse a ꝓphetis ꝑnunciatū · In quoꝝ ꝑmo messias veniēs ad saluandū venturꝰ erat in forꝭ pauꝑrima forꝭ hūana · In scdō vero ipemet messias veniēs ad iudicandū vēturꝰ ꝑnunciať in ptāte magna et maiestate · vnde de ꝑmo eiꝰ aduentu vt dicebam

inter me et te pro nunc est agendum. scilicet scrutando scripturas an sit preteritus vel futurus. secundo adventu. s. ad iudicium ad presens omisso. quia de ipso nulla est disceptatio inter me et te. quantum ad hoc enim omnes concordes sumus quod sit venturus.

Capitulum secundum in quo ostenditur quod tempus primi adventus xpi est preteritum secundum prophetiam iacob patriarche.

Saulus.

Quicquid sit de secundo adventu ostende si vales quod messias promissus ad saluandum iam venit. Paulus. Inter prophetas qui locuti sunt de adventu messie presertim designando tempus huiusmodi adventus. primus fuit patriarcha iacob qui volens filiis suis quedam predicere que futura erant eis gen. xlix. Inter alia de tribu iuda de qua secundum omnes messias erat descensurus. dixit hec verba. secundum translationem nostram non auferetur sceptrum de iuda. nec dux de femore eius donec veniat qui mittendus est. qui est expectatio gentium. Ex quo habetur intentum Nam cum sceptrum a iuda a magnis temporibus est translatum. nec etiam est dux de femore eius. Constat manifeste quod venit ille qui mittendus erat. s. messias promissus quod est propositum.

Saulus. In multis deficit hec argumentatio tua et primo in vera translatione. non enim sic se habet veritas hebraica in hoc loco sicut translatio tua quam allegas. et specialiter in hoc quod dicit. donec veniat qui mittendus est. In hebraica enim veritate in hoc loco dicitur donec veniat Sylo. quod est nomen proprium cuiusdam loci vbi fuit aliquando tabernaculum domini et archa testamenti vt habetur primo Re. vnde sensus huius auctoritatis quam allegas secundum veritatem litere hebraice talis potest esse. s. quod non auferetur dominium seu presidentia vel primatus que fuerant in tribu iuda tempore iosue et iudicum vsque dum veniret Sylo. s. quando saul fuit vnctus tempore quo tabernaculum dei fuit in sylo. et propterea erat ibi vnctio qua reges vngi debebant Et quia saul erat de tribu beniamin. et iste videtur esse sensus planus huius auctoritatis que nichil facit pro te. nichil enim hic agitur de messia de quo ad presens loquimur.

Paulus. Hec tua expositio est manifeste extorta et inconsona litere. tum quia tempore quo saul fuit vnctus archa domini iam erat amota de Sylo in chariathiarim. vt in primo Re. vij. Tum quia pauco post vnctionem saulis vnctus fuit dauid in regem. quiquidem dauid fuit primus rex de tribu

iuda · et extunc reges de illa tribu successerũt · Non ergo pos-
set dici auferri sceptrũ de tribu iuda qñ īcepit esse in ꝓpinqua
dispōe ad regnũ ꝑfectuꝫ · Tum quia de saul nullo modo pt̄
verificari hoc qđ imediate subdit̄ in lr̄a · s · qui ē expectatio gē
ciũ seu ꝯgregatio gentiũ cum ad saul nichil istorũ ꝑtinuit ·
vnde ṗdicta tua expositio nullũ habet locum in hoc passu ·

Saulus. Et si verba patriarche non intelligan-
tur de Saul vt tu dicis · possunt tamen intelligi de alijs vt de
Roboã qui fuit rex isrl' de tribu Effraym · ꝑ quē decem tri-
bus ablate sunt a regno iuda · et adheserunt Jeroboam · vt
iij · Re · x · capit'lo · Et sic est sensus · Non aufere̅t sceptrũ de
iuda s · sceptrũ regni qđ fuit datũ dauid et successoribus suis
donec veniret Jeroboam qui coronãdus erat in Silo · et ƀm
talem expositōeꝫ que satis est applicabilis lr̄e nulla mentio
fit de messia de quo hic agimꝰ · et ꝑ ꝯñs nec ꝑ illã habes intē
tum · Paulus. Hec tua expositio manifeste
est nulla · tum quia ꝑ Jeroboam non fuit ablatũ regnum a
domo iuda · sꝫ pociꝰ stetit firmũ ꝑ successionē hēditariã in ciui
tatē ihr'l'm que erat metropolis vbi erat templũ et archa do
mi · et vnctio sacra que ꝓpria erãt et essēcialia in regno isra
helitico seu hebraico · tum quia ꝯgregatio illa facta ꝑ jerobo-
am non fuit in sylo sꝫ ī sychen vt · iij · Re · cap'lo allegato

Saulus. Volo scire in expositōe huiꝰ passus pro
ut translatio tua ponit · s · cum dicit · donec veniat qui mit-
tendꝰ est · licet enī non sit ꝓpria cum lr̄a hebraica · est tñ aliq̃-
liter ei ꝯsona · Sylo enī interp̄tat̄ missio seu missus ƀm quã
trãslationē ꝓphecia ista fuit manifeste impleta ꝑ nabuch ·
regē babilonie qui missꝰ fuit a deo ꝓpter pc̄ca ꝑpl'i ad destru-
endam terram iude · et ad auferendũ regem iudeoꝝ ꝓut habē
iiij · Re · vltimo cap'lo · Et sic est sensꝰ · non aufere̅t regnuꝫ
al' sceptrũ de iuda ⁊c̄ · donec veniat qui mittēdꝰ ē · s · nabuch ·
qui a deo fuit missꝰ et abstulit totam p̄tatem regiã seu scep-
trũ de iuda · Cui nabuch · fuerunt gentes ꝯgregate · quia eius
imꝑium fuit valde dilatatũ · vt habetur jere · xxv · ⁊ in alijs
multis locis · vnde ṗdicta v̓ba patriarche ƀm tuam transla
tionē accepta ꝓ̄e exponunt̄ de nabuch · nulla mētione facta
de messia de quo agimꝰ · Paulus. Quia hec
dictio Sylo ꝓut in hoc loco ponitur ē aliqualit̄ obscura · tui
expositores eã varie ⁊ multiplicit̄ exposuerũt · vt posset euadere

a manifesta impugnatoē hui⁹ auctis. Jdcirco recurrendū ē in hoc loco ad trāslationem Caldaicam factā p aquelon que translatio apud vos tres habet excellencias. pmo .s. ut nullus est ausus ei ɔtradicere p Rabi sal'. in multis locis et per Rabi moy. egipciū in suo libro de directione et p alios. scda est q in scolis puerorū vbicūqȝ legit̄ pentateuc⁹ legit̄ eis hec trāslatio post textū. tercia est quia etiam in synagogis vbi i diebus sabbatinis legunt̄ alique lectiones ipi⁹ pentateuci q̄ ad maiorez solēnitatē repetunt̄ trāslate. tales translatoēs sumunt̄ vbicumqȝ terrarū a p̄dicta trāslatiōe aquelon. Cōstat aūt q ipa trāslatio in hoc loco sic habet. non auferet̄ habens ptātem de domo iuda nec scriba de filijs filiorū isrl' eius vsqȝ in secula donec veniat messias cui⁹ est regnū. et ipi cōgregabunt̄ gentes seu ppli. hec in p̄dicta trāslatoē. Ex qua habes māifeste q hic loquit̄ patriarcha de messia de quo hic agim⁹. Jdem habes p Rabi sal'. mgrm tuū qui hanc sequit̄ translationē in hoc loco. Jdem etiā p alios. Saulus.

Qui fuīt illi doctores nr̄i quos dicis sequētes trāslationē caldaicam in hoc loco. Paulus. sup illud verbum geñ. xlix. Congregamini filij iacob vt ānunciē; que ventura sūt vobis in nouissimis diebus. que quidem verba ɔposuit iacob filijs suis ante ɔpheciam seu bñdictionē suaȝ In qua ɔphecia verba p̄allegata ɔtinent̄. s. nō auferet̄ sceptrū ⁊c̄. Rabi moy. gerundeñ. in sua expositōne sic dicit nouissimi dies. sūt dies messie. qm̄ iacob sigficabat illa tpa in verbis suis cū dixit. donec veniat Sylo et ipi ɔgregabunt̄ ppli. nouissimi enī dies. dies messie sunt. hec ille. Jdem ille magn⁹ Rabi Chabadias in sua trāslatoē arabica q̄ cōiter legit̄ i ptib⁹ africe. Jdē Rabi cambi i libro suo qui dicit̄ Sarasin vbi agit de dictionū sigficatoē dicit expsse q p ly sylo quod habet̄ in illa aucte. donec veniat sylo. significat̄ filius eius. et est ɔphecia de messia. Sunt etiā alij plimi hoc sencientes quos causa breuitatis omitto. sufficiāt enī p̄dicti quia i ore duorū l' triū stat omē verbū. hēs igit̄ ex hac aucte q messias de tribu iuda ɔmissus iam venit a tpe quo ablata fuit ptās seu sceptrū de iuda qd̄ fuit p me ɔpositū. Saul⁹.

Et si hoc quod dicit̄ in aucte p̄dicta. donec veniat Sylo itelligat̄ de vero messia vt vident̄ velle doctores p te allegati adhuc ex dicta aucte non habes ɔpositum. Nam sceptrum

nondū ē ablatū de iuda · adhuc enī remanet p̄tas seu domi-
niū iudicandi causas et determīandi apud capita trāsmi-
grationū q̄ sūt ī babilōia que locū regis tenēt sup̱ totū p̱p̱lm
isrl'iticū · vt habet̄ a Rabimoyse egiptio in libro de iudicib₉
ī determīacōib₉ suis de cauhedrim capl'o · iiij · vbi sic dic̄ · Ca-
pita t̄nsmigracōis que sunt ī babilonia locum regis tenēt
et pn̄t dn̄ari ī isrl' vbiq₃ terrarū et iudicare sup̱ eos siue ve-
lint siue nolint sicut scriptū est · non auferet̄ sceptꝝ de iuda ·
p̱ istud enī sceptrū ītelligunt̄ capita t̄nsmigrationū que sūt
in babilonia · hec ille · Et sic p̄dicta auctas non facit p̱ te ·
Non enī ex vi p̄dicte auctīs est necessariū ɔcedere q̄ iam ve
nit messias · cum nondū sit sceptrū ablatum de iuda ·

Paulus · Hec responsio seu euasio tua non soluꝫ
est māifeste falsa s̄m euidenciā fc̄ti · sꝫ etiā ē notorie ficta seu
mēdosa · et insup̱ contra p̱phetică veritatē · p̄muꝫ patꝫ ex hoc
Nam babilonia in qua tu asseris esse capita trāsmigratio
nū habencia tales p̄tates et dominia sup̱ totū populū iudai-
cum · manifestissimū est q̄ iam a magnis tp̱ibus citra est de
structa et inhabitabilis redacta · et hoc fuit de ea p̱phetatum
ysa · xiij · capl'o vbi sic dicit̄ · Et erit babilon illa gloriosa ī
regnis · inclita in sup̱bia caldeoꝝ · sicut subūtit de⁹ Sodomam
et Gomorrā non habitabit̄ vsq₃ in finē · et non fundabitur
vsq₃ in gn̄atione et gn̄ationem · Constat aūt q̄ in terra in-
habitabilit̄ destituta null⁹ cōmorat̄ · et multomi⁹ credibile
est q̄ sint ibi talia capita · Est etiam notoriū inter nos q̄ a
magnis tp̱ibus retroactis nunq̄₃ in p̱tibus babiloniās nec
aliq̄d iudiciuꝫ · nec determīatio · nec rumoꝝ de illis p̱tibus ad
istas p̱tes europe veniret · vnde notoriū est s̄m euidenciā fac
ti q̄ non sunt ibi iudei dn̄antes sup̱ totū isrl' vt tu asseris ·
Scd̄m aūt · s · q̄ euasio tua sit ficta seu mendosa patꝫ ex hoc ·
Nam s̄m tuū Rabimoysen p̄dictum et cōiter om̄s docto-
res tuos extra terrā p̱missionis nō p̄t · nec licet nec aliquo
modo licuit alicui iudeo iudicare iudicia crimīalia de quibus
s · est ocasio seu mutilatio mēbri humani · Cōstat aūt q̄ qui
non habent iurdictionē ī talibus non pn̄t iudicare neq₃ ca-
pitalit̄ punire blasphemū seu ydolatrā homicidā vl' adulte
rū · nec aliū quēcunq₃ īcurrentē silia crimīa que grauissima
sunt s̄m legē mosaycā · et sic exceptis istis et similib₉ cetera
sunt leuia · Ex quo sequit̄ q̄ illa capita transmigrationū q̄

tu dicis esse in babilonia nõ pñt iudicare de quibus seu capitalib9 criminib9 cum sint extra terram pmissionis. sz tñ de leuibus et paruis causis. quoz respectu non pñt dici habere sceptz neqz ptatem regalem put tu dicis. vnde de eis etiam si pnũc essent ñ posset dici q tenerent locuz seu sceptz regis. sz tales essent sic iudices inferiores habentes modicã ptatem. Vides ergo q Rabimoyses et alij Rabini tm qui asserũt q in babilonia sint capita trãsmigrationũ habẽcia ptatem regiam sup totum populũ iudaicũ manifeste mentiunt cum illud asserũt qd est ptra mentẽ suam. oms eni pcordit tenẽt q extra terrã pmissionis nulli iudeoz ptinet talis potestas. Tercia euasio tua est ptra ppheticam veritatẽ. legit eni osee iij. sic. dies multos sedebũt filij isrl' sine rege et sine pncipe. et sine sacrificio et sine altari. que quidez auctas tã bm tuos expositores qm nostros intelligit de statu iudeoz in captiuitate hodierna. Et sic patz q asserere iudeos habere in babilõia vel alibi tpe hui9 captiuitatis pncipem vel regez seu aliquod huiõi. non solũ est ptra ipam euidenciã rei. sz etiam ptra propheticam veritatem. Saulus. Si hec dicta patriarche que p te allegas pprie psonarent pposito tuo. oporteret q messias tuus veniret ante temp9 machabeoz p quos fuit sceptrũ de iuda ablatuz. Machabei eni vt manifestũ est q non erant de tribu iuda. sz de tribu leui. Erant eni illi sacerdotes et illi totũ ppl'm gubernabãt in templo scõo p centũ annos et vltra. ante aduentũ xpi tui. vt patet in hystorijs josophi et alijs. Cum igit messias tuus natus est tempe herodis regis qui machabeis successit in regno iudeoz. Cõstat q non venit tpe pnomiato p patriarcham. Nam longe añ tempus herodis in quo tpe xpus tuus nat9 est iam erat ablatũ sceptrũ de iuda. vt dictũ est et trãsiuerat in machabeos qui erant alteri9 tribus. Paulus. Quãuis bm aliquos expositores nros machabei licz sacerdotes fuerint et p pñs de tribu leui. erant tamẽ de tribu iuda bm lineã maternam. et ideo p gubernacõz eoz non erat ablatũ sceptrum de iuda. cum hoc posset clare pbari. Ideo ad obiectionẽ tuã bm alios plenius respondet. Ad qd sciendũ q vt habet nu'i. xj. tpe moysi de mãdato dei fuerunt pgregati. lxx. seniores ppl'i isrl' vt essent coadiutores in regimie ppl'i cum ipo moyse. et extũc bm oms doctores tuos semp fuit in judaismo collegiũ

Dist^o 3^a

seu ꝯsistoriū qḋ dicebat Cauhedrin ad qḋ oīes difficultates seu dubia fidei et legis ꝓueniebāt. Silr et oīa magna et summa iudicia seu ꝯtroūsie de quibꝰ cōiter intelligitur illud deutro. xvij. caplo. Si difficile et ambiguū apud te iudicium ꝓspexeris inter sanguinem et sāguinem causam et cām τc. et infra. Surge et ascende ad locū quē elegerit dn̄s deus tuus. Et infra. Et facies quecunqȝ dixerint qui p̄sunt loco quem elegerit dn̄s et sequeris sententiā eoꝝ. nec declinabis ad dexteram et sinistram. que quidē Cauhedrin a tp̄e dauid et citra residebant pn̄cipalit̄ sub regibus τ duabus iude in ihrl̄m et p^o ea in babilonica captiuitate dum ibi essēt reges et duces de iuda. Consequent̄ aūt in reditu p̄dicte captiuitatis residebant apud ihrl̄m sub duabus de tribu iuda dum essēt. τ durabat p̄tas eoꝝ etiā non existente rege seu duce de iuda ꝑut p̄tas alicuiꝰ capl̄i vacante sede durat. Et sic auctas et p̄tas Cauhedrin durauit etiā tp̄e machabeoꝝ. et vsqȝ ad xl. ānos ante destructionē tēpli scōi. In quo tp̄e cessauit ex toto eoꝝ potestas seu iurisdictio. eo q̄ tūc temꝑis herodes interfecit oēs rabinos seu mgr̄os illiꝰ collegij. ꝑut habet̄ i libro cauhedrin jerosomu^o in capit̄lo de iudicijs pecuniaꝝ. Idem habet̄ in libro abodazara caplo p̄mo. vn̄ ꝑtūc ꝓprie fuit ablatū n̄ solū sceptrū de iuda. sȝ etiā scriba de filijs eiꝰ qḋ quidē tempꝰ concurrit cū tp̄e passiōis xp̄i n̄ri qui s̄m oēs p̄. xlij. ānos an̄ destructiōeȝ templi fuit passꝰ sicut et regnū herodis qui alienigena erat. In cuiꝰ tp̄e titulus regius a toto gn̄e iudeoꝝ fuit ablatus. et fuit valde ꝓpinquū tempi natiuitatis xp̄i. Ex quibꝰ pateȝ q̄ tp̄e machabeoꝝ non fuit ablatū sceptrū de iuda. sȝ tēpore herodis vt dictū est. In quo tp̄e verus messias est natus quod manifeste ꝯcordat cum ꝓphecia patriarche supdicta. Saulus. Scōm tuam narratōem duo tempora assignas circa expositionē verboꝝ patriarche. vnū. s. q̄n do fuit ablatū sceptꝝ de iuda herode regnāte qui alienigena erat. aliud vero tempꝰ assignas quando ablatꝰ fuit dux seu scriba de filijs eius. et hoc dicis impletū fuisse qn̄ herodes occidit Rabinos seu mḡros legis qui dicebantur cauhedrin. que quidē. s. narratio tua nō videt̄ fundari in aliqua auc̄te aucentica. nec etiā videt̄ cōsona verbis patriarche supdictis Non eni assignauit duo tp̄a sȝ tm̄ vnū dicēs donec veniat qui mittendꝰ est. s. messias s̄m te et translatōem caldaicam

Paulus· Scðm hystorias talmudicas quas te-
neris tanq̄ʒ autēticas habere duo fuerūt ablata de tribu iu-
da diũsis tp̄ibus licʒ non multū abinuicē remotis· vnū est
sceptrū regni· quia herodes ascalonita cum esset non solum
alienigena· sʒ etiā seruus de domo machabeoꝝ· et defacto reg
nasset in iudea ⁊ ihrl'm· Jdarco timēs q̄ cum regnū ei non
cōpeteret de iure eo q̄ legit̃ deutro· xvij· de medio fratꝝ tuoꝝ
ponas sup̃ te regem· nec poteris sup̃ te ponē alienigenā· pos-
set p̄ tp̄e cōsurgere aliquis de stirpe dauid et eum de regno ex
pellere· Jdeo interfecit oīes quos potuit habere de gñe regio·
Jn qua ocasione ablatū fuit sceptꝝ de iuda p̃sertim ſm ex-
timationē p̄p̄li cōeʒ et ip̄i⁹ herodis qui credebat nullū de stir-
pe regia in iudea remansisse· Sed sceptro ablato modo p̃dic-
to adhuc remanebāt caubedrim qui dicunt̃ doctores seu scri
be qui residebant sub herode sic̃ alias residebant sub regib⁹ seu
ducibus isrl'iticis· sʒ p⁹ea fuer̃t ab herode interfecti caubedrim
oīs· ⁊ tunc p̄p̄rie fuit ablat⁹ scriba de filiis iuda· que oīa
sup̃dicta hystorialit̃ in libro qui dicit̃ bababatica capl'o p̃mo
Et in libro canhedrin jerosomu°· et ĩ libro abodazara sup̃ al
legatis habent̃· patriarcha igit̃ sp̄ū dei p̃cognoscens p̄p̄rie in
dixit alias p̃dixit· Non auferet̃ sceptꝝ de iuda in hoc p̃sig-
nans p̃mam ablationē p̃dictam ad titulū regiū p̄tinentem
Consequent̃ dixit· Et scriba de filiis ei⁹· ĩ hoc p̃signās scðaʒ
ablationē caubedrim p̃dictā· que quidē due ĩ diuersis tp̄ib⁹
cōtigerunt sub herode seu herodianis· Et attendēdum q̄ licʒ
de p̃ma ablatione certificati p̄ hystorias talmudicas p̃alle-
gatas· non tamē de tp̄e quo contigit p̄ eas certificam̄· p̄ hy-
storias vero nr̃as· s· euangelicas certificam̄· non solū de oc-
asione· sʒ etiā de ip̄ius tp̄e· Tradūt enī herodē occidisse quos
cumqʒ potuit inuenire in bethleem jude a bimatu· Et infra·
Et hoc cum nat⁹ esset saluator noster in bethleem inde p̄ut
in· ij· capl'o ostendit· De scða vero ocasione· s· caubedrim de
tp̄e quo contigit sum⁹ certificati p̄ hystorias tuas in libris p̃-
allegatis q̄ fuit p̄· xl· annos fere ante destructionē templi se
cundi· Constat aūt ſm oīes hystoriographos q̄ passio xp̄i
nostri fuit p̄· xlij annos ante destructionē templi scði· Et sic
habes ex p̃dictis q̄ non fuit ablatū sceptruʒ de iuda p̄ herodē
nec dux nec scriba de filiis eius modo predicto· donec venit
messias vt dictū ē qð fuit p̄positum· ante enī venit messias

in mūdum p suā natiuitatem q̄z fuisset ablatum sceptrū de iuda vt dictū est. Sil'r ante fuerunt ei .s. messie gentes congregate p suam passionē q̄m scriba de filiis ei⁹ auferetur. ut sup̄ est ſm tuas hystorias ostensum. Saulus.

Non video q̄uo possis asserere q p passionē xp̄i tui fuerīt ei gentes cgregate. totū em̄ oppositum patz p euidenciā facti quia p mortem xp̄i tui non solū gentes fuerūt ei ɔgregate. s; etiam discipuli ꝑpꝛii dimisso illo dispersi per orbem fugerūt Paulus. De hac cōgregatione genciū ad xp̄m nostrū p suam passionez opoꝛtet nos habere finito isto articulo singulare certamē. et ideo ꝑnunc differatꝰ et ɔtinuem⁹ quod incepim⁹. s. scrutinīu scripturaꝝ circa aduentū xp̄i an sit p̄teritū vel futurū.

¶ Capitulū terciū in quo oñditur q iam diu ē q messias venit p reuelationē factam danieli de .lxx. ebdomadibus.

Saulus

Ad ꝑpositū nostꝝ ꝑut vis reuētendū. Et si ꝑphecia p̄dicta patriarche iacob ſm trāslationē nr̄am Caldaicam quodāmodo p te faciat adhuc vellē aliā auctem ad hoc q temp⁹ aduentus messie sit p̄teritum si quā habes. Paulus. Multas habeo auctes hoc satis ostendētes illis p̄sertim qui veritatem scire desiderant sine affectione mi n⁹ recta. s; tm̄ vnā allegabo tibi que est de vltimis ꝑphetaꝝ de hoc loqueñu sicut ꝑphecia p̄allegata patriarche fuit de primis ꝑphetis seu ꝑpheciis tractantib; de tp̄e aduent⁹ messie. Saulus. Allega illā auctem quam dicis vt videam⁹ si faciat p te. Paulus. Daniel qui fuit de vltimis ꝑphetaꝝ veteris testamēti de hac materia .s. de aduentu messie inter ceteros ptractauit qm vt habetꝰ dañ .ix. Cum oꝛōibus p̄abus et ieiuniis et sacco et cinere orans deū tp̄e babilonice captiuitatis p illumiatiōe seu repatione sāctuarii ciuitatis et p̄pli isrl'itici. cum instantꝰ orasset ⁊ peccata ꝑpria ⁊ p̄pli cōfiteretꝰ. angel⁹ gabriel ei apparuit tp̄e sacrificii vespertini quādo ieiunanciū mentes magis eleuanꝰ et deuocius orant. Qui quidē gabriel postq̄m reddidit danielē attētum ꝑpter arduitatē dicendoꝝ. dicēdo ei hec verba. Ab exordio p̄cum tuaꝝ egressus est ſmo. Ego aūt veni vt indicarez tibi. quia vir desideriorū es. Tu autē aīaduerte ſmonem et intellige visionē. Consequentꝰ et reuelauit temp⁹ aduentus

messie dicēdo ei hec verba. ſcḋm trāſlationē tuā. lxx. ebdoma-
de abbreuiate ſūt alias deciſe ſunt ſup populū tuū et ſup vr-
bem ſanctā tuā vt ↄſumat̄ p̄uaricatio et finē accipiat pctm
et deleat̄ iniquitas. ⁊ adducat̄ iuſticia ſempiterna. et imple-
atur viſio et ꝓphecia. et vngat̄ ſanct⁹ ſanctoꝝ. In quibus
verbis angelicis manifeſte patet ꝙ infra terminū. lxx. ebdo-
madaꝝ a deo ꝑ angelū danieli reuelatū. iuſticia ſempiterna
erat adducenda. ſ. meſſias ꝓmiſſus. de quo in ps̄. Orie̅t in
diebus ei⁹ iuſticia. Et iere. xxiij. caplo. hoc eſt nomē qd̄ voca-
bunt eum iuſtus dn̄s de⁹ noſter. et ſic in alijs locis iuſtus ſeu
iuſticia ꝑ excellenciā de meſſia dicit̄. Cum igit̄ temp⁹ p̄dicta-
rum ebdomadaꝝ iam diu eſt ꝙ tranſiuit vt poſſet euident̄ ꝓ-
bari. non ſolū ꝑ rōnes. ſʒ etiā ꝑ auctes a te recipiendas. ſeq̄-
tur ꝙ iuſticia ſempiterna. ſ. ip̄e meſſias iam diu eſt ꝙ venit
qd̄ eſt intentū meū in hac nr̄a altercatōe. Saulus.

Auctas ꝑ te allegata nō ↄ̄cludit intentū tuū niſi p̄us
ꝓbes aliq̄ que non credo te ꝓbare poſſe. et ſp̄aliter tria que ti-
bi ꝑ ordinē tangam. p̄mo. ſ. ꝙ tibi incumbit ꝓbare ꝙ ꝑ hoc
qd̄ dicit̄ iuſticia ſempiterna in hoc loco intelligat̄ meſſias ꝓ-
miſſus. Iuſticia eni̅ ſempiterna ꝓprie deus eſt qui cū ſit iuſ-
tus ꝓut i̅ ſcripturis ſepe nomi̅at̄. ſequit̄ ꝙ ſit iuſticia. Illa
eni̅ que de deo dicunt̄ in ↄ̄creto oportʒ verificari de eo i̅ abſtra-
cto ꝓpter ei⁹ ſūmam ſimplicitatē. Et cum ip̄e ſit ſempitern⁹
ſequit̄ ꝙ ei⁹ iuſticia que eſt ſua eſſencia ſit ſempit̄na. vnde ꝓ-
prius ſenſ⁹ hui⁹ōi dicti angelici. ſ. et adducat̄ iuſticia ſempi-
terna. eſt vt adducat̄ deus qui eſt iuſticia ſempiterna ꝓ̄pe ut
dictū ē. Deus aūt dicit̄ venire ſeu adduci methaphorice ſcḋm
ſuos effect⁹ qn̄. ſ. effectus. mie ſue vl' ꝓuidencie vel iuſticie ſue
venit ſeu ducit̄ ad miſerandū ſeu ꝓuidendum ſuis creaturis
vnde ſi bene ↄ̄ſideras in hoc loco ſic debet intelligi hoc dictum
ſ. et adducat̄ iuſticia ſempiterna. Non eni̅ daniel i̅ ſuis ora-
tionib⁹ que in illo caplo qd̄ tu allegas ↄ̄tinent̄. petiuit meſ-
ſiam adduci nec aliquid hui⁹ōi. ſʒ ſolū reparationē templi et ci-
uitatis que erant deſtructe et etiā amotionē obꝓbrij ꝓ̄pli ſui
ꝓut v̄ba ſua manifeſte ſonāt. In quib⁹ nulla mētio de meſ-
ſia reperitur. vnde quia infra terminū p̄dictaꝝ ebdomadarum
deus venit miſerādo populo ſuo reducēdo eos de captiuitate
babilonica et reedificando templū et ciuitatē. et vīdicando
eos de inimicis. ſ. de caldeis qui infra iſtud tempus fuerunt

destructã p medos. Ideirco horũ respectu satis ꝓprie potest in-
telligi adductio iusticie sempiterne correspondent ad orõnes
danielis quibꝰ ista petebat.

Paulꝰ. Utiqꝫ ↄcedo tibi
ꝙ deꝰ est iustus. et ꝓ ↄñs iusticia sempiterna eo modo quo tu
dicis. et etiã ꝙ in hoc loco ꝑ hoc ꝙ dicitur iusticia sempiterna i̇
telligatur ip̄e deꝰ. sꝫ ꝑ hoc non excluditur quin verba ista de mes-
sia seu de xp̄o itelligantur. Nam ꝓut iam dixi tibi verꝰ mes
sias iuxta veritatẽ fidei nr̄e verus deus ẽ de cuiꝰ diuinitate tra
ctaturꝰ sum tecũ in articulo certo ꝑ se. Sed ad p̄ñs ostendam
tibi magistros tuos qui verba predicta angeli exponunt de
messia ꝓmisso. in libro enim cedar holan. i. de ordine mũdi
Rabibarachia exponẽs illud ysa. lvj. vbi dicitur. ꝓxima ẽ
salus mea ad veniendũ et iusticia mea ad releuandũ. dicit
exp̄sse ꝙ ꝑ illud qd̄ dicitur. et iusticia mea. intelligitur messias de
quo scriptũ est i̇ daniele vt adducatur iusticia sempiterna. hec
ille. Silr̄ rabimoyses gerundeñ. exponẽs p̄dicta verba an-
geli in suo loco sup̄ dañ. sic dicit. Iusticia sempiterna et san-
ctuariũ sanctuariorꝫ vel sanctꝰ sanctorꝫ. non nisi ip̄e messi-
as ẽ sãctificatꝰ de filijs dauid. hec ille. Et sic habes mãifeste
ſm doctrinã antiquorũ talmudistarꝫ et modernorũ etiã ma-
gistrorꝫ ꝙ ꝑ iusticiam sempiternã et sãctũ sc̄torꝫ que in v̇bis
angeli sup̄dicti ↄtinentur intelligitur messias. Illud aũt qd̄ obi
cis dicens ꝙ daniel in suis orõibꝰ in p̄dicto capl'o ↄtentus ñ
petiuit messiã adduci. sꝫ solũ reꝑationẽ templi non facit ↄtra
ꝓpositũ meũ cũ deꝰ ex habũdancia sue bonitatis nõ solũ me
rita supplicũ excedit. sꝫ etiã orationũ vota. sepe enĩ plꝰ dat
q̄m ab eo petatur. vnde geñ. xvij. abrahã non petenti ꝙ daret
sibi filius de sara. sꝫ solũ ↄ̄suatõez hysmahelis dicens. vtinã
hysmael viuat corã te. Deꝰ respõdit. Sara vxor tua pariet
tibi filiũ etc̄. Et infra. Et ꝓ hysmael exaudiui te etc̄. Ex quo
patꝫ ꝙ nõ solũ qd̄ petebat sꝫ amplius ei ↄcessit. Et sic in ꝓpo-
sito. tñ quia licꝫ daniel non petiuissꝫ aliquid de messia sꝫ ex cõ
sideratõe verborꝫ jere. orassꝫ ꝓ liberacõe ꝑp̄li isrl' de babilõica
captiuitate et reedificatõe tẽpli et huiõi. Deus tamẽ cui ni
chil latet futurꝫ p̄sciens ꝙ illa liberatio ꝑp̄li et illa reedifica
tio templi et huiꝰõi. non erãt stabiles seu ꝑpetue nec ꝑ se in-
tente. Ideo reuelauit sibi veram ↄsolationẽ ꝑp̄li. et ꝑpetuam
edificationẽ tẽpli dei ꝑ aduentum iusticie sempiterne et sc̄ti
sanctorꝫ. i. messie fiendos. sic̄ si aliquis ſuus dño suo gratus

seu accept⁹ peteret a dño suo aliquã grãm modicã valoris ⁊
dñs ei rñderet· bene dabo tibi illã sȝ est modice reputatõis·
quia cito corrumpetᷣ· sȝ dabo tibi aliã incõpabilit̃ maiorẽ· Sic
p̄mi Re· ix· Samuel dicebat Sauli quẽ sciebat futuꝝ regẽ
de asinis quas nudiusterciis pdideris ne sollicit⁹ sis· quia in
uente sũt· ⁊ cui⁹ erũt optima isrl'· nõne tibi· et sic ĩ ꝓposito·
deus aũt sciens ꝙ appropinquabat tẽpus messie in quo redi
mendus erat ppl's dei et ciuitas scta· s· ihrl'm spũalis ꝑpetuo
repanda danieli petenti de tpali liberatõe et reedificatõe ciui:
tatis seu tẽpli q̄dãmodo momẽtanea rñdit· ꝙ illa edifica°
quã petebat fieret et cum hoc dicit· Et rursũ reedificabitur
platea et muri· Sed ꝯsequenť ostendit ei ꝙ huiõi reedificatõ
nõ erat durabilis· ⁊ hoc cũ dicit· Et ciuitatẽ ⁊ sãctuariũ dis
sipabit ppl's cũ duce venturo et finis ei⁹ vastitas. Verũtamẽ
vt eum vere ꝯsolaretᷣ reuelauit sibi liberatõeȝ ppl'i spũalem q̄
fienda erat· s· p ꝯsummatõeȝ p̄uaricatõis et pcti et deletionẽ
iniquitatis que p adductionẽ iusticie sempiterne ⁊ vnctionẽ
sancti sctoꝝ implenda erant infra temp⁹· lxx· ebdomadaꝝ a
deo decisaꝝ ꝑut plane lr̃a sonat· Saul⁹· Quicq̄d
sit de intellectu haꝝ dictionũ· s· iusticia sempiterna et sanct⁹
sanctoꝝ adhuc nõ habes intentũ tuũ ex hac auctẽ danielis·
et hoc ex duob⁹ que tibi vt dicebam incumbũt ꝓbare· P̄mo
quia nõ constat hee ebdomade cui⁹ sint q̄ntitatis· s· an dierũ
annoꝝ centenarioꝝ seu millenariorũ· Ebdomada eni nichil
aliud dicit nisi septenariũ· dicunť eni ebdomade dieꝝ et an:
norũ· Et sil'i modo seu rõne pñt dici ebdomade iubileoꝝ et
centenarioꝝ et huiõi· Et quia hoc est incertũ ex dicto angeli
ideo temp⁹ ꝯtentũ in p̄dictis ebdomadib⁹ ĩcertũ remanet no
bis· Scdo quia dato ꝙ essem⁹ certificati de q̄ntitate ebdoma:
daꝝ adhuc ignoram⁹ eaꝝ initiũ· non eni habetᷣ eaꝝ initiũ ĩ
lr̃a· nec p ꝯñs eaꝝ finis· vnde dato ꝙ infra temp⁹ p̄dictaꝝ eb
domadarũ messias esset ventur⁹ et ꝙ ille ebdomade sint an:
norũ· adhuc nesciť an illud temp⁹ sit p̄teritũ vl' futuꝝ cum
haꝝ ebdomadarũ vt dc̃m est initiũ nesciatᷣ· ⁊ sic patȝ ꝙ argu
mentatio tua in hoc loco non includit intentum tuũ·

Paulus· Ad p̄mũ qd obicis de quãtitate tempis
ebdomadaꝝ tibi respõdeo ꝙ ebdomade ꝯtente ĩ hac reuelatõe
facta danieli manifestũ ẽ ꝙ sũt intelligẽde annoꝝ· tum quia
in tota sacra scriptura nõ ĩuenitᷣ aliqua ebdomada dici· nisi

vel dieꝝ· vt leui· xxiij· vbi de festo ebdomadaꝝ agit· vel an-
noꝝ vt ibidē· xxv· vbi de jubileo agit· Et igit fingere ebdo
madam iubileorū et hu9ōi nō ꝯsonat sacre scripture· nec
vsui cōiter loquenciū· tū qꝛ tui expositores tam talmudici
antiqui qꝫ etiam moderni nunqꝫ has ebdomadas intellexerūt
nisi annoꝝ· vt patꝫ in libro qui dicit Cedar holam· s· de ordi-
ne mūdi in expositōe Rabi sal· sup hūc passū· Silr et Ra-
bi moy· gerūdeñ· et sic de alijs qui oms licꝫ in expositōe aliorū
contentoꝝ in hac reuelatōe deuient a veritate nr̄a et etiam i
ter se sint diuisi· In hoc tamē ꝙ· s· huiōi ebdomade intelligā-
tur annoꝝ null9 eoꝝ discordat· tū quia cum sit manifestum
ꝙ ciuitas ihrl'm ꝑ romanos a magnis tꝑibus sit destructa
et extunc sacrificiū iudaicū fuisse ablatū qd iuxta planū sen
sum lr̄e in vltima ꝑdictaꝝ ebdomodaꝝ hoc ꝑnosticat fore vl'
saltē p9· lxxij· ebdomadas· legit enī sic ibi· Et post ebdoma-
das· lxxij· occidet xp̄us et non erit ei et ciuitatē et sāctuariū
dissipabit ꝑpl's cum duce venturo· et finis ei9 vastitas· sequi
tur ꝙ iam a magnis tꝑibus retroactis temp9 ꝑdictaꝝ ebdo
madarū sit finitū· Et quia ꝯstat ex ꝑdictis ꝙ infra temp9 ꝑ-
dictaꝝ ebdomadaꝝ adduci debebat iusticia sempitn̄a· s· mes-
sias· sequit ꝙ a magnis tꝑibus citra· s· a tꝑe quo finite sūt
lxx· ebdomade sepe dicte ꝺm ꝓpheciā daniel' xp̄us seu messi-
as debuit venire· et sic ei9 ꝑm9 aduent9 de quo agim9 ꝺm re
uelationē angelicā factā danieli iam diu est ꝙ transijt in ꝑ-
teritū qd fuit a me intentū· Saulus· Licet verū ē
ꝙ expositores nr̄i et spālit mgr̄i antiqui talmudistaꝝ ꝑ· lxx
ebdomadas ꝑdictas intelligūt ebdomadas annoꝝ vt tu di-
cis· tū illi nō ꝯcedūt tempus aduentus messie iam ꝑteritū·
Exponūt enī lr̄am huiōi reuelatōis ꝑ alios modos· ita ꝙ ꝑ
hoc nō pñt cogi vt ꝯcedāt messiam iam venisse· et iō ex di-
ctis eorū tu nō posses ꝯcludere qd intendis· cum sit manife
ste ꝯtra mentē eorū Paul9 Scio vtiqꝫ ꝙ mgr̄i tui co-
nant sic ex torte exponē lr̄am huiōi reuelatōis ut subterfu
giant a veritate ibidē ꝯtenta· sꝫ ex hoc non tollit quin ex di
ctis ab eis ꝯcessis possim ꝯtra te agere· In dyalecticis enī quic
quid alter disputanciū habet ex cōcessione alteri9 reputat ꝓ
batū et ꝯclusū inter eos· licꝫ ille ꝯcedens pl'a alia diuisa seu
cōtraria ꝓponat· Silr in altercatōib9 iuridicis semꝑ credit
homī cōtra se licet nō ꝓ se nisi de consensu sui aduśarij· vñ

et in ꝓposito expōnes mgr̄oꝝ tuoꝝ· ego non cogor admittē nisi tm̄ in hiis que ꝑ me facāūt· quaꝓpter qꝛ ipi vnanimit̄ ꝯcedūt ebdomadas huiōi intelligendas eē annoꝝ· ideo hoc ꝑ pono tibi tanq̄m a te necīo ꝯcedendū et recipiendū· De aliis vero expositōibus suis si que sūt ꝯtra me· non cogor eas recipe nisi forte ratio vel auctas sacre scripture eis suaderet· et eodē modo debet esse inter me et te· qꝛ si ex auctib⁹ noui testamētī vel sanctoꝝ nr̄oꝝ aliquid īuentū fuerit cōtra me potes illud allegare et oportebit q̄ ego ꝯcedā illud· De hiis aūt q̄ ꝯtra fuerint in ṗdictis non eris obligat⁹ ꝯcedere· Saul⁹

Habeo mentē tuam arca ṗmū qd̄ obiciebam· dic igit̄ ad scōm· s· de inicio huiōi ebdomadaꝝ qd̄ in lr̄a nō est expr̄ssum

Paulus· Si bene lr̄am ꝯsideras iniciū huiōi ebdomadaꝝ angel⁹ ostendit danieli vbi postq̄ꝫ ꝓposuit sibi· lxx· ebdomade decise sūt sup̄ populū tuū ⁊c̄· vsqꝫ ibi· Et vngat̄ sanct⁹ scōꝝ· statim subdit· Scito ergo et aīa duerte ab exitu ẜmonis ut iteꝝ edificet̄ ihr̄l'm usqꝫ ad xp̄m ducē ebdomades septem et ebdomade· lxxii· erūt· vn̄ ẜm planū intellectū lr̄e in hoc qd̄ dicit· ab exitu ẜmonis et iterū edificet̄ ihr̄l'm· ostendit̄ iniciū haꝝ ebdomadaꝝ esse ab exitu sermonis reedificacōis ihr̄l'm· Sꝫ quomodo intelligat̄ illud· ab exitu ẜmonis ⁊c̄· diuersi diūsimode exposuer̄t· aliqui vero exposuerunt de exitu ẜmonis dei ad gabrielē angelū de quo dixerat· ab inicio p̄cum tuaꝝ egressus est ẜmo· alii vero a· xx· anno regni artarxersis· s· qn̄ idem rex p̄cepit vt reedificaret̄ ihr̄l'm· ut habet̄ neemie· iiii· capl'o· alii vero vt mgr̄ raymūd⁹ martini et alii sequentes exponūt hᶜ iniciū fuisse a· iiii· anno zedechie regis a quo anno vt sufficient̄ ꝓbat̄ exiuit ẜmo dei ad ierēmi· dicens· Cū ceperint impleri in babilonia· lxx· anni visitabo vos et suscitabo sup̄ vos v̄bū bonū· et reducā vos ad locū istū· in quo v̄bo ẜmo dei ṗmo exiuit de reditu ṗp̄l'i in ihr̄l'm Et ꝑ ꝯn̄s reedificandū tibi templū dei et habitacula ṗp̄l'i et mīstroꝝ licꝫ adhuc non esset data licencia reedificandi· vnde iste fuit ṗm⁹ exit⁹ ẜmonis dei de reductione captiuitatis babilonice ad quaꝫ referet̄ ꝓrie verbū angeli dicentis danieli· Scito ergo ⁊ aīa duerte ab exitu ẜmonis vt reedificet̄ ihr̄l'm Cōsonat aūt huic sn̄ie qd̄ daniel in suis or̄oib⁹ et ieiuniis supṗdictis sumpsit exordiū ab illa ꝓhecia ieremie· dicit̄ enim in ṗncipio illi⁹ capl'i dan̄· ix· Ego daniel intellexi in libris

nūm annoꝝ de quo factꝰ est ſmo dñi ad jeremiam ꝓphetam ut cōplerē dies cōsolatōis ihrl'm · lxx · anni · et posui faciem ad orandū deū ꝛc̄ · Ex quo pꝫ ꝙ danieli ꝯsiderāti de verbis jeremie ṗdictis ab illis v̄bis sumpsit sibi iniciū angl'i dei dicentis · ab exitu ſmonis ut reedificet̄ ihrl'm ꝛc̄ · vnde ab isto inicio ꝓcedendo ī cōputatōe · lxx · ebdomadaꝝ recte ſm veteres hystorias et planiorē sensū lr̄e deuenit̄ ad vltimā ebdomadā in qua passio xp̄i fuit celebrata ꝑ quaꝫ ſm veritatē fidei nr̄e cōsūmata fuit p̄uaricatio et finem accepit pc̄tm ·

Saulus · Ostēde ergo m̄ ꝓcessū huiꝰ cōputacōis · ſ · lxx · ebdomadaꝝ vt videaꝫ qūo ab illo exitu ſmōis · ſ · dei ad jeremiā vſqꝫ ad tempꝰ passionis qd̄ dicas fuer̄t implete · lxx · ebdomade suṗdicte · Paulꝰ · Non est nec̄e vt tibi ad p̄ns ondam illū ꝓcessū quē petis · qꝛ potes eū habē plene in illo libro notabili q̄ dicit̄ pugio iudeorū m · ij · ꝑte · iij · capit'lo vbi hec cōputatio est ꝑfecte ēdita · Sil'r illam inuenies paucis mutatis in postilla magistri nicolai suꝑ hoc capit'lm dañ · ix · Et ī additōib⁹ quas in illo capl'o edidimꝰ in quib⁹ oībus ṗdicta cōputatio vera et exquisita cū reprobacōe expositōis Rabisal' · mg̃ri tui ꝑfecte tradit̄ et ꝓꝑe · Ibi etiam inuenies planū sensū et rōnem oīm q̄ in illo capl'o ꝯtinent̄ tā de diuisione triꝑtita ebdomadaꝝ · ſ · ꝑ septem et · lxij · et vnā · Sil'r de quo itelligit̄ vſqꝫ ad xp̄m ducē et occidet̄ xp̄us · et sic de alijs ibidē contentis · et iō remitto te ad ṗdicta · tū qꝛ hic nō agimꝰ de hoc vt inueniamꝰ tēpus aduentꝰ xp̄i distincte et p̄ūctualit̄ · sꝫ solū strutamꝰ scripturas ad inueniendū scriptas ſm reuelatōeꝫ ṗdictaꝝ ebdomodaꝝ danieli factā an iste aduentus sit adhuc in futurū expectandus an iam transiuit in p̄teritum · Et quia ſm expositores non solū nr̄os sꝫ etiam tuos totum tempus harū ebdomadarū infra qd̄ iusticia sempiterna · ſ · xp̄us erat adducendꝰ cum iam diu est ꝙ transijt in p̄teritum vt patet ex ṗdictis · Ideo hoc sufficiat ad ꝓbandū intentum meū ad presens sine hoc ꝙ intremus ad calculandum ꝓcessum cōputationis ab inicio ebdomadaꝝ vſqꝫ in finē ṗsertim cū ille ꝓcessus ex varietate hystoriarū et alioꝝ cōcurrencium sit valde longus · ꝛ transcendat compendiositatem huiꝰ tractatꝰ · Saulus · Allega michi doctores nostros ſm quos totū tempꝰ ṗdictarū ebdomadaꝝ iam transijt in p̄teritū · Paulus · In illo

libro talmut qui dicitur abodazara capitulo primo habetur determinate quod lxx ebdomade danielis incipiunt a destructione primi templi et terminantur in destructionem templi secundi. Inter quas quidem duas destructiones fluxerunt cccc xc anni qui faciunt lxx ebdomadas annorum quorum quidem annorum primi lxx anni fluxerunt durante destructione templi que facta fuit per nabuchodonasor cccc vero anni et xx fluxerunt a principio reedificationis templi secundi usque ad destructionem eius per romanos. Idem etiam habetur in libro qui intitulatur de ordine mundi qui hebraice dicitur Cedar bolam quas quidem auctoritates Rabi salomon sequitur in hoc passu tanquam inviolabiliter tenendas apud hebreos apud quos illa que in talmuth determinata habentur seu diffinita sine contradictione circa sacre doctrine expositionem non licet eis qualitercumque ab eisdem recedere sed tenenda sunt tanquam in textu sacre scripture contenta prout in multis locis ab eis traditur. Et a Rabi moyse in principio sui deutronomij tanquam pro fundamento totius sui operis presupponitur auctoritas ei talmudica in huiusmodi determinationibus apud iudeos est in eodem gradu sicut auctoritas universalis ecclesie apud nos. Constat autem quod a destructione templi secundi per titum in quo tempore fuit finis lxx ebdomadarum secundum tuos doctores usque ad presentem annum scilicet a nativitate domini M cccc xxxij fluxerunt anni mille tricenti lxiiij. Et sic habes manifeste quod ultimus terminus ebdomadarum secundum computationem doctorum tuorum iam a magnis temporibus retroactis transivit in preteritum et per consequens tempus adventus messie de quo agimus qui infra easdem ebdomadas prophetice seu angelice prenunciatur fore.

Saulus. Licet illi magistri seu doctores quos allegas sic computassent ebdomadas fuerunt tamen alij doctores nostri aliter sentientes. Et ideo ex predictis solum non potes formare efficacem contra me rationem nisi prius discurratur per alios doctores.

Paulus. Licet bene credo quod multi hebreorum attendentes quod ex predicta computatione ebdomadarum per suos magistros determinata concludebatur xpm iam venisse invenerunt circa hoc quasdam vanas seu confusas expositiones ut saltem per vias obliquas et extortas veritatem luce clariorem subterfugerent prout de eis vaticinatur Ezech. xiij. Sicut vulpes in deserto sunt prophete tui i. doctores tui israel. vulpes enim volentes seu querentes subterfugere venatorem

vel canem multas et varias vias et cauernosas atq; tortuo-
sas sequuntur quod in hoc loco maxime contingit tuis exposi-
toribus de quibus omnibus non est scrutiniũ faciendum. Nam
vt ait phus in primo ethicorũ. omnes quidem perscrutari opini-
ones inane forsitan est. sufficiens autem maxime que superficietenus
apparet vel estimetur habere aliquã rõnem. hec ille. Cum
autem predicta expositio tuorum doctorũ quam supra allega-
ui sit a doctoribus talmudistarum nemine eorum contradicente de-
terminate tradita. et postea a tam magno expositore tuo. s.
Rabi sal. repetita tanquam conclusa in sua glosa nõ oportet
prout phs dicit ad alias singulares expositores seu opiniones diu-
ertere. de vno tamen te certifico quod fuerunt multi doctores tui qui de ter-
mino aduentus messie non per ebdomadas predictas sed per alias
auctoritates discurrentes tractauerũt. quorũ quilibet assignauit
certum tempus huiusmodi aduentus. que quidem tempora licet
varia et ex diuersis motiuis per quemlibet eorũ assignata omnia
iam tamen transiuerũt in preteritum. et sic iuxta testimoniũ
cuiusq; eorũ tempus aduentus xpi iam transiit in preteritũ quod
est intentũ. Omnia enim vera secundum phm primo ethicorũ consonant
vero.

Caplm. iiij. in quo ostenditur quod secundum omnes magistros seu doctores et expositores famosiores iudeorũ qui de tempore primi aduentus xpi determinando locuti sunt idem aduentus iam transiit in preteritũ.

Saulus.

Narra michi qui sunt illi doctores nostri qui tempora
diuersa assignauerunt ad huiusmodi aduentũ et quomo-
do illa tempora iam transiuerunt.

Paulus.

Inter tuos doctores fuerunt multi quasi primitiui et alij
moderni quasi vltimi. et alij medij. et in quolibet istorũ or-
dinũ fuit non modica temporis latitudo in qua fuerunt plu-
res et varij rabini seu expositores famosi qui de hac materia
tractauerunt.

Saulus.

Indica michi de quo-
libet istorum graduũ seu ordinum vnũ vel duos si forte ha-
bes tuam opinionem in hoc asserentes.

Paulus.

De turba primorũ talmudistarum fuerunt aliqui vt nosti qui
vocantur thanay quorum auctoritas inter vos alios est maxima post
prophetas. Et de istis fuerunt tres de hac materia loquentes.
quorum vnus dicitur Ra. yote. qui in libro cedar holam. s. de ordine
mundi exposuit terminum. lxx. ebdomadarũ modo supradicto

ƀm quē iam transijt tempus aduentus messie vt dictū est. Fuit etiam alius de maximis illoꝝ qui de thanaym qui vocatꝰ Rabi aaquiba qui secutus est istam computationē ebdomadarū · et sic credebat ꝙ messias erat venturus tempore destructionis templi scōi · Ideo secutus est quēdam fatuū nomie beutoliba qui illo tempore dixit se esse messiam quē fatuū secuta est magna multitudo iudeoꝝ pꝰ · xlviij · annos a destructione ihzl'm ꝑ romanos · et congregati sūt in quadaȝ ciuitate nomie biter et rebellauerūt cum ꝑdicto falso messia aduersus imꝑatorem alias imperiū romanū · qua ratōe adrianus cesar tn̄sfretauit et obsedit eos cū suo falso messia antedicto · et capta ciuitate omēs interfecit cum suo falso messia ꝓut oīa ista tradunꝰ ꝓlixius in quodam libro qui dicitꝰ demoyꝛ iudij qui incipit bissosa ꝑ aquinij · Et i glō treñ · jeronimi sup illud verbum treñ · ij · caplo · dissipauit dominꝰ et nō est misertus oīa speciosa jacob de quo quidē falso messia ⁊ suis sequacibus intelligitꝰ illud danielis · xj · filij quoqȝ ꝑuaricatorū populi tui extollentꝰ vt impleant visionem et corruent · fuit alius vt ibidem habetur qui dicitꝰ de domo helie ꝓphete qui posuit ibidem expsse · s · in libro de ordine mundi ꝙ ꝑ sex milia annorū debebat mundus durare quiq̄dem anni erant ꝑ tres partes diuidendi isto modo · quia per duo milia annoꝝ ꝑma mundꝰ erat quasi sub vacuo · per hoc designās tempus ante legisdationem qđ vocat vacuū · quia non erat aliquis populus sub lege diuina · duo milia vero annorū sequencia vocat tempus legis · asserēs ꝙ hoc tempꝰ debebat fluere a datione legis vsqȝ ad messiam · duo vero milia tercia seu vltima asserit esse sub messia · quia ƀm eum ab aduentu messie vsqȝ ad finem mundi debebāt fluere duo milia annorū · Constat aūt ꝙ iuxta cōputatōeȝ hebreorū que i hys regionibus hyspanie et vbiqȝ terrarū cōiter tenetur a creatione mundi vsqȝ ad ꝑsenteȝ annū dn̄i · M · cccc · xxxij · fluxerunt quinqȝ milia et centum et nonaginta et duo āni Vnde ƀm ꝑdictū doctorem tempus aduētus xp̄i a mille · c · xcij · annis transijt in ꝑteritum · Et sic habes tres pn̄cipales de numero eorum qui dicunꝰ thanayn · post ꝑdictos fuerūt alij non tante auctātis sed quasi sub eis · et isti dicuntur emorayn · de quibꝰ fuit vnus de maioribus qui vocatꝰ Rab qui determiauit i libro Caubedrim in belech ꝙ oēs termi assignati

de aduentu messie iam transiuerunt in preteritum · et quod non pendebat redemptio nisi in ipsa penitencia · hec ille · que quidem determinatio verissima est si sane intelligatur · Nam terminus assignatus in prophetis iam transiuit vt dictum est · in quo termino iam xpus venit et non pendet redemptio nisi in ipsa penitencia · quia quicumque eorum penitenciam agerent statim haberent messiam quod habemus per rei euidenciam · Sed licet iste Rabi non ita recte intellexit verba per seipsum prolata · tamen ex eis habemus quod omnes termini assignati de aduentu messie iam transiuerunt quod est intentum · Fuit et alius contemporaneus sibi qui considerans quod omnes termini de aduentu messie iam transiuerant prout iam dixerat socius suus voluit precludere viam inuestigandi huiusmodi terminos ne per hoc aliqui causarentur alias auisarentur de veritate · Et ideo dixit · ve animabus computantibus alias computanciu terminos · scilicet aduentus messie · per hoc volens designare quod esset peccatum inquirere seu inuestigare de huiusmodi terminis · non reddens ad hoc aliquam rationem nec auctoritatem · cuius malicia manifesta est · Nam nullus fuit famosus scriptor seu glosator inter eos qui de hoc solempniter non inquireret prout iam patebit post predictos qui dicuntur emorayn fuerunt alii qui dicuntur gaonim · de quorum numero fuit vnus in asia nomine Rabi cabadras qui scripsit super talmud et super bibliam · et composuit vnum librum qui vocatur liber de credendis in quo conatus est ex dictis prophetarum probare quod messias nondum venerat · Et exquisiuit cum magna diligencia de termino aduentus messie · Et conclusit secundum suam diligentem inquisitionem certum terminum predicti aduentus qui iam transiuit in preteritum per · ccc · xl · annos et vltra vt in eodem libro habetur · Post predictos Gaonim surrexit Rabimoyses egipcius qui tante auctoritatis fuit inter eos ut a maiori parte iudeorum dicatur prouerbialiter quod a moyse · scilicet legislatore vsque ad moysen · scilicet egipcium maior non surrexit sicut iste moyses · Iste vero licet in suo dextro · in libro de iudicibus titulo de regibus vbi tractat de messia · determinat quod nullus debet computare terminos aduentus messie sequens opinionem supradicti dicens Ve animabus computanciu terminos · tamen ipsemet in quadam epistola quam misit iudeis qui erant in affrica scripsit quod habebat ex certissima traditione antiquorum quod propheta venturus erat in israhel · et quod messias debebat venire et redimere israhel

in anno a creatione mundi · iiij · M · dcccc · lxxiiij · qd etiam conatus est fundare in quadam aucte balaam · ij · capitulo · Et cum iam dictum est fm computationem iudeorū · pm⁹ annus · s. millesim⁹ quadringentesim⁹ · xxxij · est millesimus centesimus · xcij · a creatione mundi fm eos · sequitur q termi⁹ ab eo assignatus transiuit iam in preteritum per · cc · viij · annos · quā quidē cōputationē fūdauit i quadā aucte balaam numeri caplo · xxiij · vbi dicit in translatione nostra · In temporibus suis dicet jacob et isrl' quid operatus est de⁹ · vbi in hebreo habetur · quasi in tempore isto dicetur jacob et israel quid opatus sit deus · quod verbum ex traditione antiquorū suorū sic exponit · q qntum tempus defluxerat a creatione mūdi fm hebreorum computationē vsq; ad tempus i quo balaam ista verba dixit · tantum tempus passe fluere habebat a tempore ipius dicti · s · balaam vsq; ad tempus in quo phecia futura erat in israbel p messiam · quicquid tamē sit de ista pbatione de qua non est curandū sufficiat ad presens q p ipius Rabimoysen concludi termi⁹ aduentus messie modo pdicto · Fuit preterea alias postea alius magne auctoritatis qui dicit Rabimoyses gerundeñ · qui scripsit super talmud quoddā opus quod vocauit nouellas · Exposuit etiam pentateucum in cui⁹ expositōis parte phemiali determinauit cum magna solemnitate q messias erat venturus certissime in anno a creatione mūdi · v · M · c · xviij · Item alius de puincia puincie nomie Rabi leui berig nerson · vulgariter magister leo de bannolas nūcupatus qui scripsit sup aliquos libros biblie i expositione sua sup danielem reddens deo gracias qui sibi reuelauit terminū aduentus messie · assignauit huiōi terminū in anno supdicto · v · M · c · xviij · fm hebreorū computationē concordans cum Rabimoyse gerundeñ · supdicto · quorū · s · amborū termi⁹ iam transijt in preteritum per lxxiiij · annos · De Rabisal' vero iam dictum est supra · q fm eum finis · lxx · ebdomadarū fuit finitus tempore destructionis templi scōi · Ex quibus omnibus bene consideratis habes q aduentus messie de quo agim⁹ non solū fm scrutinium scripturarū sacrarū quas tibi sup allegaui · s; etiam fm alias auctes in quibus putas vitam eternam habere · s · talmudistarū et aliorum doctorum seu magistrorū vl' expositorū tuorum in varijs temporibus et regionibus constitutorum

tempus aduentus messie iam transijt in preteritum.

Saulus. Quod doctores nostri varie scripserunt et etiam fallibiliter de huiusmodi termino seu tempore contingit eis ex hoc quod huiusmodi tempus est clausum a deo et signatum. ita quod non possit cognosci a quoquam vsque dum venerit ipsum tempus. testante daniele vltimo capitulo vbi de hac materia loquens sic ait. vade daniel quia clausi signatique sunt sermones vsque ad tempus prefinitum. vnde ex eis non habes intentum ratione predicta.

Paulus. Si bene consideras auctoritatem danielis parte allegatam non reperies quod tempus istud sit clausum seu signatum omnibus. sed tantum prauis et impijs. quia malicia sua excecati ea que sunt luce clariora non possunt videre. sed doctis et iustis huiusmodi tempus non denunciatur esse clausum. Legitur enim ibi scilicet danielis vltimo statim post verba parte allegata sic. Eligentur et dealbabuntur et quasi ignis probabuntur multi. et impie agent impij. nec intelligent omnes impij. porro docti intelligent. Habes ergo ex dictis danielis quod tempus illud prefinitum solum impijs debebat esse clausum et signatum. non autem doctis. Cum autem tu non potes concedere omnes magistros tuos sub quorum doctrina et eruditione viuunt omnes iudei fuisse impios. sed potius iustos et doctos eos credis seu reputas. sequitur quod pro eorum impietatem non potes eos excusare a cognitione temporis aduentus messie prefiniti cum apud te non reputentur impij. sed iusti et docti.

Quarta distinctio de scrutinio scripturarum loquencium de congregatione iudeorum per xpm seu messiam. et continet quatuor capitula.

In primo capitulo ostenditur quod congregatio israelitarum est dupliciter intelligenda. scilicet corporalis et spiritualis.

In secundo capitulo ostenditur quod congregatio spiritualis est dignior seu potior quam corporalis.

In tercio capitulo ostenditur quod per terram israhel et iherusalem et templum dei vbi prophete dicunt congregandos fore omnes israhelitas. intelligendum est de celesti beatitudine in qua sancti spiritualiter congregantur.

In iiij. capitulo ostenditur quod reedificatio templi ezechieli reuelata non est expectanda materialiter in futuro impleri. neque ex ipsa sumitur argumentum contra illud quod probatum est xpm

iam venisse.

¶ Capitulum pmū in quo ostendit q congregatio isrlita rum duplr est intelligenda. s. corporalit et spiritualit.

Saulus.

Quantumcūq3 per auctes pbasses q tempus aduentus messie transijt in pteritum vt intendis. adhuc non posses euadere alias sacras auctes quib9 multa dicunt fore implēda p messiam pmissum. que tamē bm rei notissimā euidenciā constat nondum fuisse impleta. Ex quib9 necio sequit messiā nondum venisse.

Paulus. Pone que sunt illa nondum impleta que bm auctes sacras p messiam denūciantur impleri. et hec p singula vt melius discuciant.

Saulus. Inter cetera pono tibi vnū. s. congregationē iudeorum seu israhelitaz p xpm faciendam. de qua congregatione ut nosti ꝗmplimi phete loquentes expresse. et tamen hodie vt euidenter patet sūt ita dispersi p orbem sicut vnq3 fuerunt. Ex quo patet q messias pmissus qui eos debebat congregare nondum venit.

Paulus. Allega illas auctes quas credis p te facere in hoc loco vt eas diligenter scrutando veritas pateat.

Saulus. De congregatione dispersionis isilis futura inter multas phetiças auctes que hoc dicunt. occurrit michi illa ezechi. xxxix vbi sic dicit. Hec dicit dñs deus. Nunc reducam captiuitatem iacob τ miserebor totius domus israhel. et zelabo nomi sancto meo. et infra. Et congregabo eos de terris inimicoruz suorum. sanctificabor in eis in oculis genciū multaz. Et sciēt quia ego dñs deus eorum. Et infra. Cum congregauero eos in terram suam et non dereliquerim quenq3 ex eis ibi. et non abscondā vltra faciem meam ab eis. Ex qua auctoritate manifeste habes q deus congregatur9 erat populū suū israhel de terris inimicorū et deducere sup terram suā. qd patet manifeste vsq hodie non esse impletuz p messiam tuū. Ex quo sequitur q est implenda p verum messiam quē expectam9.

Paulus. Circa hanc cōgregationem ante oīa debes scire q sicut sup tibi ostēderim p auctez Rabimoysi magistri tui alique dictōes in sacris scripturis contēte sūt equoce mere ul' a consilio que quādo i scripturis

veniūt oportet diligent̄ inq̄rere in quo sensu sumant̄ sic̄ dic-
tum fuit de hijs dictionibus israhel iacob seu iuda in p̄ma
distinctione capl'o · iiij · Et sic in ꝓposito congregatio de qua
hic ꝓpheta loquit̄ equoca est. quādoq; eni significat congre-
gationem corporalem i aliquo loco · quādoq; vero significat
congregationē spūalem aīorum in aliquo credibili seu opi-
nabili vel desiderabili et huiōi · sicut eni corpora in eodem lo-
co posita dicunt̄ congregata localiter et ab inuicem remota
dicunt̄ dispersa · Sic animi in eodem conceptu intellect⁹ seu
volūtatis exñtes vni dicunt̄ seu vniti · et a forciori pn̄t dici
ꝯg̃gati · vñ auc̃tas ꝑ te allegata duplicit̄ pt̄ intelligi · q̄r ₰m
quosdā de cōgregatōe corporali intelligit̄ qd̄ fuit impletū in
reditu de captiuitate babilonica qñ omīs popul⁹ isrl'itic⁹ q̄
voluerūt ascendere ad terram ꝓmissionis habuerūt licēciam
seu potestatem hoc faciendi · ut habet̄ · ij · paralip̄ · vltimo · et
Esdre p̄mo · Et huic sentencie consonat principiū hui⁹ pro-
phecie in qua dñs dicit ꝓphete · Nunc cōuertam ꝯuersionem
iacob ꝛc̄ · quod esset manifeste falsū si hoc esset adhuc futuꝝ
cum ab illo tempore in quo dictum fuit · nunc cōuertā usq;
ad istud tempus transierunt plus q̃m mille sexcenti anni ·
Sed quia tempore ezechielis q̄uādo hoc dictum fuit ꝑ ꝓphetā
iam tempus p̄dicte congregationis īminebat · Ideo ꝓprie di-
cit̄ in hac ꝓphecia · Et nunc reducam captiuitatem istam ꝛc̄
Et congregabo eos de terris inimicoꝝ suorū ꝛc̄ · Et isto mo-
do intelligit̄ istud ezechielis · xj · Et congregabo vos de popu-
lis · et adunabo vos de terris in quibus dispersi estis · et dabo
vobis humū israhel · Que quidē ꝓphecie et plures alie simi-
les fuerunt implete in reditu captiuitatis babilonice ꝑ con-
gregationē corporalem isrl'itaruz que tunc fuit facta · Scd̄m
vero alios congregatio in hac auc̃te contenta intelligit̄ scd̄o
modo congregationis supra dicto · s · animoꝝ qd̄ impletum
fuit ꝑ messiaz seu xp̄m nr̄m sub quo totus israhel · s · fideles
xp̄i qui veri israhel dicunt̄ ꝓut in p̄ma distinctione est con-
gregatus seu vnit⁹ in fide xp̄i ₰m quā aīe fideliū vniunt̄ seu
congregantur · Nec obstat ₰m istos qd̄ dicit̄ · nunc cōuertaz
Tum quia non tantū distat tempus in quo fuit hec ꝓphe-
cia dicta a t̄pe aduentus xp̄i sicut ad tempus presens vt est
manifestum · tum quia respectu diuine eternitatis temꝑalia
omīa reputantur vt nūc · Ex quibus patet q̄ ₰m vtramq;

p̄dictar͞ expositionū ꝓphecia ista iam est impleta · et sic hec auctas nichil facit ꝓ te · Saulus · Si bene consideras neutra p̄dictar͞ expositionū potest stare cum vero sensu lr̄ali hu͛ auctis quod volo tibi ostendere · p̄mo de p̄ma expositōe · Scd̄o de scd̄a · p̄ma eni expositio que dicit q̄ ꝓphecia p̄dicta fuit impleta tēpore reditus de captiuitate babilonica · est manifeste falsa ꝓpter duo que in eadē ꝓphecia cōtinent̄ que nunq̄m fuerūt tpe templi scd̄i impleta · p̄mū est illud qd̄ dicit̄ ibi · Et non derelinquā quenq̄m ex eis · qd̄ ē manifestum non fuisse impletum tempore reditus de captiuitate babilonica · In quo reditu nedum decem tribus que ibi non interfuerunt · s͞ etiā de alijs duabus multi relicti sūt Scd̄m est illud quod dicit̄ in p̄dicta aucte · non abscondam vltra faciem meam ab eis · qd̄ nullo modo potest dici fuisse i̅pletum i̅ illo tempore · Cum a destructione templi scd̄i vsq̄ nūc manifestum est deum abscondere faciem suam a nobis plus q̄m antea relinquēdo nos in tam diuturna ⁊ tam acerba captiuitate vt est manifestum · Paulus ·

Prima obiectio tua contra p̄mam expositionē non valet ꝓpter duo · p̄mū est quia tempore reditus de captiuitate babilonica oēs habuerūt licenciam a Ciro vniūsalit̄ redeundi in ih̄rl̄m libere · vt patet ꝑ ea que sup̄ allegant̄ · s · ij · paralipom̄ · vltimo · et p̄mo esdre · Et sic verificat̄ illud · Et non dereliquerim quenq̄m ex eis · quia nullus fuit derelictus quin posset redire si vellet sublato iugo captiuitatis et licencia concessa gn̄ali · Scd̄m est quia Esdre i̅ fine scd̄i capitl̄i · et in p̄ncipio tercij p͛ reditū captiuitatis babilonice · hec v̄ba legunt̄ Et habitauert̄ sacd̄otes et leuite et de ꝑl̄o et cātores et ianitores nathinei in ciuitatibus suis et oīs isrl̄ · ⁊ ꝑuēit mēsis vij · et filij isrl̄ · et in ciuitatib͛ suis cōgregatus q̄ est ꝑl̄s q̄si vir vn͛ in ih̄rl̄m · Ex qua aucte patet manifeste q̄ oīs isrl̄ fuit in reditu captiuitatis babilonice in ih̄rl̄m qd̄ cōcordat māifeste cū p̄ma expositōe · Saulus Impossibile videt̄ · vel saltem non verisimile q̄ non remansissent aliqui de tanta dispersione iudeorū ꝑ orbem facta · In super manifestum est q̄ de decem tribubus vltra flumīa ethiopie transmigratis null͛ fuit in ih̄rl̄m in reditu captiuitatis babilonice · et sic nullo modo potest dici q̄ totus israhel fuit in ih̄rl̄m in reditu de captiuitate babilonica · Paulus

Dist.° 4ª

De decem tribubus non debuit hic fieri mentio· quia iā erant passe non solum a regno dauid quod erat a deo institutum sup totū israhel· sȝ etiā a cultu diuino qui erat in ihrl'm vt habet̄· iiij· Regū· xvij· Et sic forte de duabus tribubus aliqui remanserūt qui non ascenderunt in ihrlm in reditu captiuitatis pdicte· necesse est dicere ad saluandam auctem Esdre supdictam ꝙ fuerunt tam pauci ꝙ quasi nulli reputant̄· nam ſm phm· ij· ethicoꝝ· quod modicum est quasi nichil reputat̄· vnde et similiter quod dicit̄ in auc̄te ezechielis ꝑte allegata· Et non dereliquerim quenq̄m ex eis· Isto modo intelligendū est· s·· ꝙ de paucis vel modicis si forte remanserunt non facit mentionē ꝓpheta sicut nec Esdras cū dixit omīs israhel in pdicta auc̄te ꝑ me allegata· Saulꝰ

Adhuc restat illud verbum in pdicta auc̄te Ezechielꝰ ꝑ quod nullo modo illa auc̄tas potest verificari ꝺ tempore reditus captiuitatis babilonice· s· cum dicit̄· Et non abscondam vltra faciem meam ab eis· Constat aūt ꝙ post illud tēpus maxime abscondit deus faciem suam ab israhel ꝑsertī in hac captiuitate a romanis incepta et vsqȝ hodie ꝑ totum orbem crudeliter continuata· Paulus· Bene concedo tibi ꝙ deus abscondit faciem suam a iudeis ī hac captiuitate existentibus plus q̄ȝ ante· vnde de eis verificatur illud deutro· xxxj· Et abscondā faciem meam ab eis· et erit in deuorationem· De quo forte inter me et te in sequentibꝫ erit aliquod colloquiū cum de vidicta mortis xp̄i loquemꝰ· sed ex hoc non sequit̄ ꝙ deus abscondit faciem suā ab israhel· s· a veris fidelibꝫ qui israhel dicunt̄ ſm spiritum vt habetur supra· Ab istis enī nunq̄ȝ deus abscondit faciem suā· postq̄m effudit spiritum suū super eos in die pentecostes· Et ideo ꝓprie dicit̄ ꝑ ꝓphetaȝ Et non abscondam vltra faciem meam ab eis· cum effudero spiritū meum super domū israhel dicit domiꝰ· ꝺ qua effusione largissima ꝓphetatū fuit iohelis iij· caplo· Saulus· Quomodo potest verificari ꝙ deus nunq̄m abscondit faciem suā ab illis quos dicis fideles seu discipulos xp̄i tui cum constat ꝙ post illud tēpus pentecostes in quo dicis spiritū· s· fuisse infusum in eis omēs isti discipuli et omēs fere illoꝝ sequaces fuerunt occisi ꝑ gentiles· et vagi atqȝ ꝓfugi super terram dispersi· maximasqȝ t̄bulatōes et obꝓbria et iniurias passi vt tue hystorie

testan̄t· que quidē p̄secutio fuit maxima· ⁊ durauit p̄ totum orbem usq̄ ad tempus cui⁹dā imp̄atoris qui nescio quo spiritu duct⁹ p̄dictam p̄secucionem mandauit cessari· ¶ Falsum est ergo dicere q̄ deus nunq̄m abscondit faciem suam a fidelibus xp̄i tui post illud tempus pentecostes a te assignatum cum p̄ quadringentos annos fere durauit illa p̄secutio prima quam passi sunt xp̄iani· et postea in p̄cessu t̄pis multe alie p̄secutiones in varijs temporibus contra eos insurrexerunt et etiam cotidie insurgunt ut est manifestum et hystorie tue et etiam rei euidencia testantur· Paulus·

Concedo tibi q̄ discipl'i xp̄i et omnes eius fideles maximas p̄secutiones tribulationes atq̄ obp̄bria fuerīt passi post passionem xp̄i nostri· et q̄ p̄secuciones ille durauerunt p̄ magnū tempus· et etiā in diuersis mūdi p̄tibus durant· s; ex hoc nō sequit̄ q̄ deus abscondit faciem suam a fidelibus xp̄i· per faciem eni dei p̄prie intelligit̄ gracia sua p̄ quam hoīes saluātur· Juxta illud ps̄· Ostende faciem tuam et salui erimus· Quā quidē graciam ītanta habundācia deus infudit in xp̄i fideles in die illa quādo habundant̄ spm̄ suū effudit sup̄ eos p̄ut fuit p̄ johel dictum et p̄phetatū· et etiā postea in diuersis temporibus p̄sertim in p̄mitiua eccl'ia q̄ fideles illuminati p̄ illam graciam ad nichilū reputabant aduersa mundi p̄ fide et amore xp̄i sustinere· p̄ quam tolerandiam maximarum p̄secutionū nomē xp̄i fuit per orbem exaltatum et eius fides diuulgata· unde ex hoc non sequit̄ deū abscondisse faciem suam a xp̄ifidelibus· s; poci⁹ faciem suam misericordie eis ostendere· Juxta illud nūi· vj· Ostendat dn̄s faciem suam tibi· et misereat̄ tui· maxima eni dei mīa relucet in illo qui p̄pter nulla mūdi aduersa a rectitudine seu iusticia cordis ⁊ vere fidei confessione nō recedit· de quib⁹ in ps̄· qm̄ p̄pter te mortificam̄ tota die· Et iō dicit̄ a quodā de nr̄is· Hec est victoria q̄ vincit mūdu; fides nr̄a p̄ut insequētib⁹ dn̄o ɔcedēte cū mē nos fiet sermo de victoria xp̄i ampli⁹ declarabit̄·

¶ Capl'm· ij· in quo ōndit̄ q̄ congregatio sp̄ualis est dignior seu pocior q̄m corporalis· Saulus·

Placz michi ad p̄ns supsedere a discussione de victoria xp̄i tui vt inde fiat singularis inter te et me de hᶜ disceptatio· Sed ad p̄positum nr̄m redeundo contra

Dyst° 4ª

scdam expositione auctus ezechielis p me sup allegate · In q expositione dicebas q congregatio in illa aucte contenta · intelligit spualis · s · aiaru · et sic asseris q tot israhel fuit et e congregatus in fide xpi tui cui vnu obicis · s · q cogregatio spualis non inuenit in sacra scriptura · s3 vbicuq3 dicit con gregatio intelligit corporu · vnde illa expositio nullu habet i scriptura sacra fundamentu · Paulus · Con gregatio spualis legit in scriptura · Dicit eni in ps · Cor eius congregauit iniquitate sibi · Constat aut q cogregatio iniq tatu i corde fit p multaz cogitationu iniquaz cogregatione que non est congregatio corporu3 s3 conceptuu cordis · Legit etia ezechielis · xxvii · q pheta iussu diuino accepit duo ligna quoz vnu scripsit tribui iude et socijs ei9 · et aliud tribui effraym et socijs eius · que quide ligna de mandato dei vnu3 ad alteq adiunxit p qua adiunctionem vt ibidem legit pfi gurabat a deo vnio israhelis adinuicem · sic q non vltra di uiderent i duas gentes seu duo regna · Ex quo patet q p co iunctionem corporalem figurat coiunctio spiritualis i scrip tura · et p ons patet q coiunctio spualis est potior seu digni or qm corporalis · sicut figuratum potius seu digni9 est q3 fi gura · vnde expositio illa que dicit congregatione de qua lo quitur Ezechiel in aucte allegata p te · intelligenda ee de co gregatione spuali rationabilis est et mltis locis scripture sa cre consona · Saulus · Multa psupponis que non probas · quoz vnum est q figuratum potius seu digni us est qm figura · Scdm est q exponere congregatione hoim que simpliciter in scriptura tradit p congregationem spiri tualem est rationabile · Terciu est q talis expositio est sacre scripture consona · et quia nullu istorum triu in ratione nec auctoritate fundas · Ideo eadem facilitate possut negari sicut concedi · Paulus · Q figuratum dignius sit qm figura satis est notum in artificialibus que p humanam artem inueniunt · Nam huioi figura est pter figuratu · ad hoc eni fit figura vt figuratu3 repsentet vt ymago Cesaris Cesarem et huioi · Constat aut bm phm q pter vnumqoq3 tale et ipm magis · Similiter et in figuratiuis locutionibus quibus sepe phete vtunt figura est pter figuratum · phe te eni sicut et poete pulcritudine humana p rosam figurat · et fortitudine p leonem et huioi · Constat aut q pulchritudo

humana pfectior est q̄m pulcritudo rose cū sit pfectioris sub iecti ſm naturam. Silr et fortitudo humana que est habitus virtutis anime rationalis pfectior est q̄m leonina. et sic de similibus. ⁊ sic pbat̄ p̄mū. Ex quo sequit̄ scd̄m. nā manifestum est q congregatio hoīm spiritualis in aliquo bono spirituali vtpote in vera fide seu in caritate pfectior est q̄m congregatio eoꝝ in aliquo bono corporali. Et ideo exponere aliquod bonū mi⁹ pfectum in scriptura contentū p aliqd bonū magis pfectum rationabile est pferum in pmissionib⁹ ad xp̄m ptinentib⁹. que quidē pmissiones de maximis bonis itelligende sunt. Terciū etiā patet. Nam sacra scriptura sepe consueuit tradere sub corporaliū figura noticiam spūaliū vt diuina per humana et huiōi. vn̄ tria p̄suppōita mea sup dicta satis pbant̄.

¶ Capl'm. iij. in quo ostendit̄ q p terram israhel et ihrl'm et templū dei vbi pphete dicunt congregandos fore oēs isralitas intelligendū est de celesti btitudine in qua sci spūaliter congregant̄.

Saulus.

PResupponis q pmissiones ad xp̄m ptinētes de maximis bonis intelligende sunt. quod tamen non probas. Sed quia circa congregationem israhelititaꝝ. de qua nūc agimus adhuc est vlteri⁹ altercandū. Ideo pnūc supsedeo de pdicto p̄supposito vt de eo fiat singularis ſmo. et ad ppositum redeūdo volo tibi ostendere q tam ezechiel in auctoritate p me allegata q̄m alij de congregatione israhelitica loquentes intendunt dicere congregationē corpalē. Exprimunt eni locū vbi talis congregatio isrl'itaꝝ est facienda Vnde moyses loquēs de hodierna captiuitate nr̄a in qua sumus dispsi per orbem. silr et de nr̄a reuersione seu cōuersione ad deum deutro. xxx. sic dicit. Reducetq̄ dn̄s deus tuus captiuitatem tuam et misrebit̄ tui. Et rursum inde congregabit te. Et infra. Si ad cardines celi fueris dissipatus inde te congregabit dn̄s deus tuus. et inde te assumet atq̄ intro ducet in terram quam possiderunt p̄res tui et obtinebis eam ⁊c. Ex q̄ pateꝫ manifeste q illa cōgregatio deberet fieri a diuersis ptibus terre ad terram pmissionis qd necesse est intelligi de cōgregatione locali. Item ieremie. iij. vbi de redemptione seu congregatione nr̄a a captiuitate hodierna ad lr̄am agitur dicit. in tempore illo vocabunt ihrl'm solium domini

Dist 4a

et congregabunt ad eam omes gentes in nomie domi i ihe
rusalem vbi manifeste habetur q congregatō illa p messiā
expectata nō solū ad terrā pmissionis · s ad ciuitatē ihrl'm
est itelligēda · Et sic pat q loquit de locali cgregatōe · Item
ezechiel' · xl · capl'o et in alijs trib seu quatuor sequētib agit
de mensuratōe templi reedificandi p extensū · Que quidē re
edificacio hacten non fuit impleta nec tpe Esdre nec ma
chabeor seu herodianor vt pat intuenti illa capl'a et hysto
rias de templo scdo loquētes · vnde ncāe est ad veritatē phe
cie saluandā q reedificatio illa impleat tpe nre cgregatōis
expectate p messiam · vnde ex pdictis auctib māifeste habes
q congrgatō isrl'itica debet fieri in terra sancta vt in pma au
ctoritate · et etiā in ciuitate scā ihrl'm vt in auctē scdā · Sil'r
quidē templū jherosolimitanū est reedificandū modo et for
ma p ezechielē phetā expssis · Ex quib māifeste habet q cō
gregatio de qua phe loquunt est corpalis · Paulus ·
Vt posui tibi in pma distinctōe et p tuū Rabinor ·
pbaui q qui sacras scripturas recte intelligē vult op q sig
ficatōes dictionū equocar discernat Constat aūt recte scrip
turas sacras scrutāti q iste termi terra in sacra scriptura
equoce dicit · nam qnq acapit p ista terra corporea et sensi
bili in qua hoies cōiter habitāt · qnq ūo p spūali in qua so
lū scī habitāt · De qua dicit in ps · Credo videre bona domi
in terra viuenciū · vnde auctas illa quā allegas deutro · xxx
in qua dicit · Si ad cardies celi fueris dissipat inde te cgga
bit dñs de tuus rē · Si intelligat de hodierna captiuitate ve
stra put tu exponis · tūc cgregatio de qua loquit intelligen
da est spūalis · Sil'r et terra ctenta in illa auctē intelligenda
est non terra sensibilis in qua pres habitauerunt corpaliter
p certo tpe et pea mortui sunt · s terra viuenciū in quā qui
cūq reuersus fuerit ad deū p verā pniā que fidem dei et cari
tatem psupponit introducit et eternalit manet · vnde ex illa
auctē non habes aliquid contra me · Saul · Et
si terra aliqn i scripturis acapiat p eterna mansione hoc est
cum additōe hui termi viuenciū et huiōi · Sed terra simpl'r
sumpta sine aliqua additōe nō credo q acapiat in scripturis
nisi p hac terra sensibili · Paul · Pmo ter
ra simpl'r sumpta sine aliqua additōne qnq acapit in scrip
turis p terra spūali in qua scī habitāt · dicit eni in ps · Justi

aūt hēditabūt terraꝫ et habitabūt in seculū seculi sup̄ eam
Constat aūt ꝙ nulla est t̄ra sensibilis in qua iusti in seculū
seculi habitant cum oīs iusti. in hac vita exn̄tes sint mōr-
les. Et sic patꝫ ꝙ terra de qua loquit̄ psalmista. non est t̄ra
sensibilis in qua hitam⁹ mōrles hoīes tp̄alit̄. sꝫ illa terra ce
lestis in qua iusti habitant in secl'm secl'i. s. eternalit̄. et ista
est ꝓprie terra viuenciū. et sic patꝫ ꝙ vocat psalmista terraꝫ
simpl'r sine addicōe illam terraꝫ celestē quam sc̄ti inhabitāt
quam q̄dem sig̊ficatōꝫ et doctores tui senciūt. Saul⁹.
Indica michi. ꝙ doctores nr̄i itelligūt t̄ram simpliciter
sumptam in scripturis qn̄qꝫ sig̊ficare terram viuenciū.
Paul⁹. Sup̄ illud ysa. lx. capl'o ꝑpl'us tuus oēs
iusti in ꝑpetuū habitabūt terram. doctores antiqui tui in libro
Cauhedrin capl'o belech sic dicūt. oīs isrl'ita h̄t sortem in
secl'o futuro. scriptū est enī ꝑpl's tuus oīs iusti in ꝑpetuū hē
ditabūt terram. hec illi. quaꝫ auc̄tem tenent oīs posterio-
res et moderni sine ꝯtradictōe. Ex qua patꝫ ꝙ terra simpl'r
in verbis ysa. dicta. s. cum dicit. hēditabūt terram. acapit̄
ꝓ terra illa celesti. Et eodē modo intelligēda est in auc̄te deu
teron̄ p̄ te allegata. vnde ex illa nō habes aliquid ꝯtra me.
Saulus. Video excusacōꝫ tuam circa sig̊ficatōꝫ
alias expōnē hui⁹ termi terra. sꝫ adhuc hec tua euasio nō suf
ficiat ad auc̄tem ịhere. sup̄ p̄ me allegatam. ẜm quam patet
ꝙ nō solū in t̄ra ꝓmissionis ꝯg̊gandi sūt redimēdi p̄ xp̄m
seu messiam. ẜ etiaꝫ ad ciuitatē ihrl'm sc̄tam. dicit enī. in tp̄e
illo vocabūt ihrl'm soliū dn̄i et congregabunt̄ ad eam oēs
gētes. ịhere. iii. vnde dicit. licꝫ t̄ra qn̄qꝫ acapiat̄ ꝓ terra cele
sti vt vident̄ dicē auc̄tes p̄ te allegate. Ista dictio tn̄ ihrl'm
acapit̄ semp̄ ꝓ illa ciuitate sc̄a ihrl'm i qua tēplū salomōis
fuit fūdatū vbi ẜm legē antiquā cult⁹ diu⁹ celebrabat̄. vn̄
ad illaꝫ ꝓ̄papue ꝑtinet cōgregatō corꝑalis seu localis de qua
agim⁹. Paulus. De hac dictione ihrl'm idē ē
dicendū sic̄ de hoc termīo t̄ra. s. ꝙ equoce saltē a ꝯsilio acapit̄
in scriptis. Sup̄ illud ei ps̄. ihrl'm q̄ edificat̄ vt ciuitas cui⁹
ꝑticipatio ei⁹ in idip̄m. doctores tui tradūt ꝙ ihrl'm inferior
dirigit̄ ad ihrl'm supiorē. hec illi. Ex quo patꝫ manifeste ꝙ i
telligūt illud qd̄ dicat̄ in ps̄. ihrl'm q̄ edificat̄ ꝓ ihrl'm iferio
ri. Et illud qd̄ sequit̄. vt ciuitas cui⁹ ꝑticipatio i idip̄m pro
ihrl'm supiori. que quideꝫ expositio est satis ꝯgrua. quia illa

inferior ihr'lm ad illā supiorē dirigit seu ordinat. pȝ igit ex dictis tuoꝝ q ihr'lm qñqȝ accipit in scripturis sacris ꝑ illa celesti. et sic eam debes intelligere in auctē jeremie ꝑ te allegata. in qua dicit q congregabunt ad ihr'lm oīes gentes in nomie domi. Et scias q etiam sm doctores non solū btitudo celestis vocat ihr'lm in scripturis sacris. sȝ etiaȝ mons dei et locus sanct⁹ dei et sanctuariū et atria domi et templū dñi ꝛ huiōi. Et iō cum dicit. quis ascendet ī montē domi. aut q̇s stabit in loco sancto ei⁹. Et alibi. Et concupiuit aīa mea in atria domi. et multa silia intelligi debent sm tuos de celesti beatitudie. **Saulus.** Ostende michi qui sunt doctores nri hoc dicentes. **Paulus.** Inter tuos doctores qui de beatitudine futura loquunt quodamodo rōnabilit. ille fuit pñcipalis vt nosti. s. Rabimy. egipaus qui de hoc tractauit ī suo deutro. in titlo de pñia. caplo. viij. in quo et in ꝑticula. vij. loquēs de pmio eterno sic dicit. hoc est pmiū quo nullū supi⁹ eo. et hoc ē bonū p⁹ qd nullū aliud bonū. Et hoc desiderauerūt oēs ꝓphete. qd bonū etiā multis vocauert nomibus vt mons dei et loc⁹ sanct⁹ ei⁹ et loc⁹ sācuarij et via sancta atria domi templuȝ domi dom⁹ domi et porta dñi. hec ille. Ex qua auctē pȝ qd tibi circa hoc dixerā.

¶ Capl'm. iiij. in quo ondit q reedificatio templi ezechieli reuelata nō est expectanda mālīter in futuro impleri. neqȝ ex ipa sumit argumentū contra illud qd ꝓbatū est xpm venisse.

Saulus.

Licet cōcedat tibi q hee dictiones terra ihr'lm tēpluȝ dei et huiōi qñqȝ accipiant ī scripturis ꝑ celesti btitudine. illa tñ auctas Ezechil'. xl. et in alijs caplis sequētibus ꝯtenta vbi agit de reedificatōe templi nō tolerat hanc expositōȝ. declarat enī ibi ꝓpheta nūm et mensurā oīm cellulaꝝ templi. silr et fenestraꝝ ꝛ picturaꝝ sub exquisitione mirabilit ꝑticulari. Que quidē reedificatō sic narrata opȝ intelligi de māli edificatōe. Cōstat aūt q tl'is reedificatio q̄lis ibi continet non fuit p⁹ ꝑdictū ꝓphetā nec etiā ante. vñ necesse est q tpe messie nri impleat. **Paulus.**

Duo ꝑsupponis in hac tua argumētatione quoꝝ oppositum ꝑ tuos ꝓprios doctores posset ꝓbari. pmū enim ꝑsupponis q ista visio ezechiel' de qua loqueris opȝ intelligi de māli

edificacōe· Scōm etiam psuppōis q hec visio mālic intellecta nunqm fuit impleta post pdictā phetiam· sz oppositū pri mi habet expsse determiatum in libro caubedrin caplo helech vbi sup illud verbū ezechiel' vltimo p circuitū· xviij· milia et nomē ciuitatis ex illa die dño ibidē sic habetur· dicit Rabiabba· domus que est corā sancto et benedicto· s· deo· xviij· milib' leucarū cōtinet sicut scriptum est p circuitū· xviij· milia rc· Sup quā auctem Rabisal'· sic dicit· De ihrl'm celesti itelligunt hij textus· s· ezechielis· hec illi· Ex quib' manifeste habes q illud verbū vltimū ezechielis quod est quasi conclusiuū tot' materie hui' reedificacōis· et p consequens tota illa reedificatio intelligenda est de celesti ihrl'm· hoc idē etiam potest haberi p auctoritatem Rabimoysi egipcij sup p me allegatā in qua dicit q mons dei et locus sanctus eius· et atria domi et templū domi et dom' domi et porta domi et huiōi· qñqz intelligunt i scripturis de pmio eterno· vnde pz fm eū q illa que in visione ezechielis de templo dei et domo dei et porta domi et multa huiōi tradunt intelligi pñt de pmio eterno que in celesti ihrl'm potissime habent· Et sic patz q fm doctores tuos reedificatio p ezechielē narrata non est necessariū q intelligat de māli reedificacōe put tu psuppōis Contra psuppositū tuū scōm i quo dicis constare q talis reedicatio qualis in phecia ezechielis continet nunqm hactenus fuit materialiter impleta· Sunt qmpl'imi doctores seu hystorigraphi tui afferentes q licet talis edificatio sicut per ezechielem pnosticatur non fuit impleta tempore zorobabel Neemie seu Esdre· fuit tamē postea impleta in templo scdo In quo tempore plures reges psarū ex aliqua deuotione addiderant multa ad edificia templi· Similiter et machabei q faciem templi ornauerunt coronis aureis· et multo magis vt dicit iosephus in libro· xv· antiquitatū· herodes ascalonita rex iudee magna edificia fecit et sumptuosa ad fortificationem ciuitatis et decorem templi· vnde fm istos licz in scripturis non traditur pticulariter quando fuerunt oia illa impleta que in visione ezechielis continent· possibile tamen est seu psumptibile q i pcessu temporis sub pdictis· s· psis machabeis et herodianis fuissent impleta· Saulus·

Opinio pma talmudistaz seu Rabisal'· nō videt posse stare pter qmpl'ima pticularia que i illa phecia continent

que impossibile seu valde difficile esset applicare ad celestia. Scda vero opinio etiam videt esse inconsona rationi. Naz si tale edificiū materiale fuisset factum in templo scdo sicut pnunciatum fuerat p ezechielem. fuisset de hoc aliqua scriptura autentica inter nos quod tamen non apparet.

Paulus. Ad illud quod obicis contra pmam expositionem tibi respondeo. q in beatitudine celesti multi et diuersi sunt gradus seu ordines beatoꝝ angelorū. s. et hoim de quibus non possum9 i hac vita existentes exquisitam noticiam habere. licet in pphecijs reuelatoibus inuanet. De beatitudine enī celesti legit ysaie. lxiiij. caplo. quod oculus nō vidit rc. vnde talia non cadunt sub expssa r expliata narratione nostra licet quodāmodo cadant sub pphecijs isinuatoibus. Potest etiam exponi pdicta reuelatio ezechielis spiritualiter de ecclia sanctoꝝ in hac vita cōmorancīuz et de regimine eorum in quo multa et varia spūaliter ordinata cōsistūt sicut in edificatione ezechieli reuelata. et isto modo exponit a multis de nrīs saltem ogrue. quas expositiones ppē earum plixitatem ad presens omitto. Remitto tamē te ad illas cum eas volueris audire. Et nota q ezechiel inter ceteros pphetas plibus vtitur pabolis. vt patet in pncipio sue pphecie de visione rotarum et aīalium. et in caplo. ij. et. iij. de rotulo libri. et in capitulo. iiij. de latere in quo edificata erat ihrlm. et de sartagine et sic de multis alijs. vt patet in pcessu sue pphecie in qua qmplimas methaphoras mouat. vnde ipe de seipo deo dicebat ezechielis. xx. a. a. a. domie deus ipi dicūt de me. nunquid p pabolas loquit iste. quasi dicāt omēs smones istius pphete sunt pabolici. Ex qua consideratione apparz q iste visiones edificacionū quas Ezechiel tradidit non imerito sunt methaporice intelligende. et sic i eis et similibus sensus lrālis est. non ille qui p lrām significat sz ille qui p res ipas quas lre significāt intelligit put patz vere scrutanti varios scripture sacre sensus. Et hoc facit manifeste p ista expositione sm quā hec reedificatio ezechielis est intelligenda pabolice. De hoc aūt quod obicis contra secundam expositionē tibi respondeo q de gestis i templo scdo post primos eius edificatores parum seu modicum habet eo q pphete in templo secundo iam deficiebant seu languebant Et ideo hui9oi edificiuz non iuenit sic complete narratum

p̃sertim cum ĩ magno ꝓcessu temporis ⁊ sub varijs et diuer-
sis edificatoribꝫ fuit constructum vt dictum est. Et nota ꝙ
ꝓpheta aliqua ꝓponebat ꝑ modum p̃cepti que tñ non debent
intelligi vt p̃cepta .s. ut impouant necessitatem obſuandi
sed quasi consilia que non habent vim obligandi ad penam
si non seruenť. vnde sup̃ caplo. xlv. diciť. Hec dicit dñs deus
In p̃mo mense .i. p̃ma mensis sumes vitulũ ď armento im
maculatum. et expiabis sãctuariũ ⁊c. Et similiť ponit ali-
qua circa sacerdotes et circa p̃ncipes in sacrificijs et ornamẽ-
tis et ingressu templi et alijs que si intelligerenť vt p̃cepta.
esset manifeste contra illud. Nõ addetis ad verbum quod
vobis loquor neque auferetis ab eo. vnde ĩ veteri testamẽto
sicut nullꝰ potuit auferre aliqđ p̃ceptum de hijs que deus p̃ci
piebat ꝑ moysen. Ita neqꝫ poterat addere aliquod p̃ceptum
vltra ista. Et silr̃ potest dici de edificacõe templi et ciuitatis
hic ꝓposita .s. ꝙ non significabat reedificatõem templi ali-
quando necessario fiendam .sꝫ edificationem que de consilio ꝓ
phetico fieri debebat. et sic p̃dicta edificatio poť intelligi ma
terialiter sicut sonat nõ ꝓphetizando ꝙ fieret. sed ꝙ quasi de
consilio ad maiorem ꝑfectionẽ fieri deberet. et ſm hoc ꝑ secũ-
dam expositionem non excludiť p̃ma expositio. Nam ꝓphe
ta istud edificiũ consulebat fieri materialiter ꝓpter signifi-
cationem spiritualem illius quã ꝓpheta p̃ncipaliter intende-
bat. Ex quibus patet ꝙ ex ista reuelatione Ezechielis non
habetur ꝙ xp̃us nõdum venit cum ſm vtramqꝫ expositionẽ
hec ꝓphecia transijt in p̃teritum.

¶ Sequiť distinctio .v. de scrutinii scripturaꝝ

Distinctio quīta de scrutinio scripturarum loquentiū de redemptōne et de modo redemptōis israel per xp̄m seu messiā. et cōtinet. xi. capl'a

¶ In p̄mo capitulo ostenditur q̄ duplex est redēptio. s. corporalis et sp̄ūalis. et q̄ redemptio sp̄ūalis ē digior seu perfectior q̄ȝ redēpcō corporal'

¶ In secūdo capitulo ostendit̄ q̄ habūdancia temporalium bonorum et libertas a subiectiōe humana non reputant̄ ad redēptionem sp̄ūalem per messiam p̄missam. Sil'r q̄ messias non in ptāte bellica armorū erat victurus gentes. et q̄ talium bonorū habundācia de cōi cursu hoīes distrahunt̄ a diuina cognitione. qui quidē cursus nō erat mutād⁹ t̄pe messie.

¶ In capl'o. iij. ostendit̄ q̄ i sacra scriptura qn̄qȝ agitur de victoria sp̄ūali. et q̄ victoria sp̄ūalis ē dignior seu virtuosior q̄ȝ victoria t̄palis.

¶ In quarto capitulo ostendit̄ q̄ verus messias de quo loquitur scriptura excellēcior et perfectior in p̄phetis p̄nosticatur non solū hominibus. sed etiā angelis dei. Sil'r q̄ redemptio in p̄phetis per messiam p̄missa ceteris redēptionib⁹ de quibus in scriptura fit mentio est perfectior. et per consequēs q̄ huic redēptori. s. messie victoria competit perfectior ceteris victorijs scilicȝ victoria sp̄ūalis.

¶ In capl'o quīto ostendit̄ q̄ illa que in p̄phetias p̄nūciatio nibus tradunt̄ sonācia bella seu victorias corporales non sūt applicanda p̄mo aduentui messie. sed secūdo.

¶ In capitl'o sexto ostendit̄ q̄ mod⁹ redempcionis p̄pl'i dei per messiam s̄m scrutiniū scripturaꝝ. p̄mo fundari debet. ꝯsequēter vero eius cōgruitas seu ꝯueniencia s̄m rōnez q̄n⁹ fragilitas humana p̄mittit inuestiganda est.

¶ In capl'o septio ostendit̄ q̄ ille seruus dei de quo loquit̄ ysaias capl'o. liij. per totū. et in fine p̄cedentis capituli est ver⁹ messias. nō autem p̄pl's iudeoꝝ sicut Rabi sal'. falso finxit et q̄ ex illo capl'o cum fine p̄cedētis capl'i habent̄. xi. ꝯclusiones plane tradite que p̄prie messie nostro applicant̄ qui nō per potenciā armoꝝ alios vincendo. sȝ pocius parcēdo et moriēdo suos redemit a s̄uitute pcti. n̄ aūt a seruitute corporali huāna

¶ In capitl'o. viij. ostendit̄ q̄ licȝ de⁹ potuissȝ hominē redimere a pctis sine passione et morte xp̄i. nō t̄n ex hoc dicend

est q frustra hominē p xpi passionē redemit.
In capitulo viiij. ondit q mod liberationis populi dei a pcto p passionem et mortez xpi fuit conuenienciar ex pte dei liberātis q̄z si p solam diuinā miam pplm liberasset.
In caplo decimo ostendit q modus liberacōnis ppli dei a pcto p mortem et passionez xpi fuit conuenientior ex pte xpi p quē facta fuit redēptio seu liberatio q̄z si p solam diuinam miam popul fuissz liberatus.
In caplo xi. ondit q modus liberacōnis populi dei a peccato p passionē et mortē xpi fuit cōuenientōr ex pte ppli q̄z si p solam diuinam miam popul fuisset liberatus.

Capitulū pmuz in quo ostendit q duplex est redēptio. s. corpalis et spūalis et q redemptio spiritualis est dignior seu pfectior q̄z redemptio corpalis. Saulus.

Habeo mentē tuā circa congregacōnem israhelis que p messiam seu xpm pnosticat fienda. Sed volo vt michi dicas quid sentis de redemptione quā pphete frequenter pmittunt populo israhelitico per messiam. vt cum dicit ysa. lix. veniet ad syon redemptor. et xlviij. auditum facite hoc vsq̄z ad extremuz terre dicite. dicite redemit dominus suum suum iacob. et multa similia que in prophetias promissionib continent qd nō pot dici iam impletū. cū iudei seu popul israhelitic non est redemptus a suitute. s; p oppositū nec etiā fideles xpi tui quos dicis esse veros israhelitas fuerunt p xpm tuū redempti a psecucōibus seu afflictionibus mūdi. vt patz in histozijs pmitiuozū tuozū. neq̄z etiā hodie sūt redēpti ab huiōi adūsitatib in diūsis ptib orbis. Ex q̄ patz q xps tu nō fuit ver redēptor ppli et p ons nec verus messias. Paul. Circa istā ocōnez redimere seu redemptio et huiōi. silr ē dicendū sicut sup de congregatione. Est enī duplex redemptio. s. corpalis. vt cuz dr exodi vj. redimā vos in brachio extēto. et exo. xv. ca°. dux fuisti i misericordia tua pplo tuo quē redemisti qd intelligit de redemptōne a seruitute egipciaca que corpalis erat et sic de mltis alijs. Est aūt alia redemptio spūalis. s. cum homo redimit a seruitute pcti de qua in ps. Ex vsuris et iniquitate redimet aīas eoz. Et alibi. Et ipse redimet isrl ex oibus iniquitatib suis. et sic de multis silibus vnde redēptio p messiam in pphetis p:

missa ĩtelligēda est· nō de p̄ma redemptione·s·corꝑali sicut
redēpcio egipciaca ⁊ babilonica·sꝫ spũali·s·a ꝟuitute peccati
sic̄ de ꝯgregatione dictū est·talis enī redēptio·s· spũalis val=
de dignior est q̄ꝫ redēptio corꝑalis·et sic magis ꝑtinens ad bo
na que ꝑ veꝝ redēptorē messiā ꝓmittunt̄· Saulus·
Duo p̄suppõnis que tibi incumbũt ꝓbanda ad tuū habendū
intentū·quoꝝ vnū est ꝙ spũalis redēptio est dignioꝛ q̄ꝫ corpo
ralis cui⁹ oppositū tenet̄ cõiter·wlgarit̄ enī dicit̄· Non bene
ꝓ toto libertas vendit̄ auro qd̄ cõiter intelligunt homines de
libertate a ꝟuitute hũana·p̄supponis etiaꝫ scd̄o ꝙ maioꝛa bo
na magis ꝑtinēt ad ꝓmissionē messie q̄ꝫ mīora·videamus
ergo de p̄mo·deinde ꝓcedam⁹ ad scd̄m· Paulus·
Ad p̄mū tibi rn̄deo sic ꝙ redemptio spũalis·s·a seruitute
peccati est dignioꝛ seu maior q̄ꝫ redēptio corꝑalis·s·a ꝟuitu=
te humana satis videt̄ notū·Si enī infideles seu pagani lu=
ce fidei carētes ꝯcedũt bona aīe pociora eē q̄ꝫ bona corꝑis·vt
patꝫ nō solū ꝑ stoycos q̄ bona extioꝛa nō iudicāt eē bona ho
mīs·sꝫ etiā ꝑ peripateticos qui dicũt bona extioꝛa esse bona
homīs licꝫ mīma·vtriqꝫ enī tenēt bona aīe digniora eē ⁊ ma
ioꝛa q̄ꝫ bona corꝑis·Cui⁹ rō patꝫ·nam cū corp⁹ sit ꝑpter ani
mā sicut mā ꝑpter formā·Constat ꝙ bonū aīe poci⁹ est q̄ꝫ bo
nū corꝑis·finis enī habet rõneꝫ optimi ꝟm ph̄m·hoc aũt qd̄
allegas de libertate corꝑali ꝙ nō bene ꝓ toto ⁊c̄·ꝓut wlgarit̄
dicit̄·verū est·nam auꝝ seu diuicie et huiōi sũt de bonis exte
rioꝛib⁹ homīs que sũt mīoꝛa bona q̄ꝫ libertas corꝑalis que est
de bonis corporis·que quidem bona corporꝭ ꟊm sn̄iam phi·
sunt media inter bona anime que sunt maioꝛa et bona exte
rioꝛa que sunt minoꝛa·Et ideo non bene venditur libertas
corporis que est de medijs bonis ꝓ toto auro quod ē de bonis
mīmis·Et eadem racione ꝑmo et foꝛcioꝛi libertas anime n̄
bene venditur·non solum ꝓ toto auro·sed etiam ꝓ libertate
corꝑis cū bona aīe excedāt in dig̃tate·cetera bona hoīs tam
corꝑis q̄ꝫ extioꝛa ratione p̄dicta·vnde ⁊ ps̄·cū dixisset·ap⁹
dn̄m est mīa et copiosa·apud eū redēpcio·vt ostenderet que
esset illa redēpcio copiosa statim subdit·Et ip̄e redimet isrl̄
ex oībus iniquitatib⁹ ei⁹·q·d·illa est magna seu copiosa re
dēptio in qua redimit̄ isrl̄ ab iniquitate·redēptio enī a sub=
iectione hoīm·licꝫ bona non tam̄ magna est seu copiosa·

¶ Capl'm scdm in quo ostendit q habūdancia tpaliū bonorū et libertas a subieccōe hūana nō requirunt ad redēptionē spūalē p messiam pmissā. Sil'r q messias nō in ptate bellica armorum erat victur⁹ gētes. et q taliū bonorum habūdācia de cōicursu hoies distrahunt a diuina cognicōe. qui quidē curs⁹ ñ erat mutand⁹ tempore messie. Saulus.

Quicquid sit de compacōe harū redēptionū adinuicem cōcedo tibi q tpe messie redimēdi sūt isrl' spūalit. s. ab iniquitatibus. legit eni jere. l. In tpe illo queret iniquitas isrl' et nō erit et pctm juda et nō inuenietur qm̄ ppicius ero eis quos reliquero. Et si forte hec vba intelligant de redemptione a captiuitate babilonica multo a forciori intelligenda sūt de redēptione a captiuitate hodierna ad quā requirit pñia redimēdorū. vt habet deutro. xxx. vbi sic dr. Conuerteris ad dn̄m deū tuū et audies vocem ei⁹. Et infra. et conuertet dn̄s captiuitatē tuā et miserebit tui etc. que ad lr̄am de captiuitate hodierna intelligunt. et sic nō est dubitandum q ad redēptionē hodiernam requirit vera pñia in ipis redimendis. Sed ex hoc non ocludit q redēptio corpalis. s. a seruitute humana requirat in redemptōe messie. Nam ad hoc q ipa redēptio spūalis sit pfecta et integra requirit redēptio corpalis q exspectat p hoc q aliquis rex de gn̄e dauid vincat potenter ceteras nationes mūdi talit. q tot⁹ isrl' deducat a subiectione gentiū. et remaneat in libertate mera sub dn̄io dei et sui messie seu xp̄i. vt habet expresse ezechi. xxxiiij. vbi de hac redēptione loquēs dicit. Et sciet. s. isrl' q ego dn̄s cū cōtriuero catenas iugi eorum et eruero eos de manu imperancium sibi. Et ibidē paulo ante dr. Ego aūt dn̄s ero illis i deum. et seruus me⁹ dauid princeps in medio eorum. De hac etiā victoria gn̄ali ipi⁹ messie legit nūi. xxiiij. orietur stella de iacob. et osurget vga de isrl' et pcuciet duces moab et vastabit om̄s filios Seth. etc. Ex quibus et alijs ibi cōtentis est māifestum q de isrl' debet surgē aliquis potens qui om̄s filios Seth s. totū mūdum qui de Seth descendit liberet. Nā noe a quo totū gen⁹ humanū hodie descēdit de seth descēdē dinoscit. vt habetur geñ. v. Et sic p talem victoriam erūt filij isrl' liberi a subiectione gentiū. que quidē libtas ē quodamō necessaria ad libtatem a pcto habendā per quā futura vita acquiritur put ille mgr magn⁹. s. Rabi moyses egipci⁹ in suo deutro.

titl'o de pnia capitl'o · ix · suffitienter ostendit sic dicens · ꝓpt
hoc desiderauerũt isrl' et ꝓphete eoꝝ et sapiẽtes eoꝝ dies mes
sie vt quiescerẽt a subiectione regnoꝝ nequã que nõ dimit:
tũt isrl' ad laborandum in lege et ꝑceptis ꝓut debẽt · et vt in
ueniat̃ eis requies ⁊ ml'tiplicent iusticiã ꝑ quã mereant̃ vi
tam futuri seculi · hec ille · Et idem in titl'o de regibꝰ et bellis
eoꝝ capl'o vltimo loquẽs de tꝑe messie sic ait · In illo tꝑe nõ
erit fames neqꝫ bellũ neqꝫ zelus seu ꝯtentio · quia bona erunt
valde affluencia et oĩa mineralia inuenient̃ sic̃ terra et non
erit cura hoĩm nisi vt cognoscant deum tantũmodo · hec ille
Video igit̃ ꝫm veraꝫ doctrĩaꝫ istius doctoris · ꝙ libertas a sb
iectione humana est necessaria in tꝑe messie ad habendũ ve:
ram libtatem seu ꝑfectã · Et iõ nõ oportꝫ exponere redemp:
tionẽ ꝓmissam in ꝓphetis ꝓ tꝑe messie ꝑ redẽptioneꝫ spũalẽ
tantũ · sꝫ etiã ꝑ corꝑalem · que tamẽ libtas · s · corꝑalis nõ fuit
hactenꝰ per messiam tuũ gñalit̃ vt dictũ est habita · vnde et
expectãda est hoĩ ꝑ verũ redẽptoreꝫ · s · messiam a nobis ex
pectatum · Paulus · Si bene ꝯsideras ma:
gister tuus Rabimoyses deficit in scrutinio scripturaruꝫ de
vero messia loquẽtiũ in multis et spãlit̃ ĩ duobꝰ que ad ꝓpo:
situm ꝑtinent · ꝑmo enĩ deficit in hoc ꝙ asserit habũdanciam
bonoꝝ tꝑaliũ vtpote libtas corꝑalis a subieccõe hũana · Sil'r
et pax tꝑalis et magna copi ı diuiciaꝝ huiꝰ mũdi fuisse ne
cessaria ad hoc vt hoĩes cognoscãt deum · et in diuinis operi:
bus exercitent̃ seu ꝓficiãt · Scdo deficit asserens ꝙ messias ꝓ
missus habebat vincẽ oĩs nationes mũdi potent̃ · et sic edu
cere ꝓpl'm isrl'iticũ a subieccione gentiũ · ꝑmꝰ enĩ defectꝰ pꝫ ·
Si enĩ scrutatus fuisset scripturas manifeste ĩuenisset ꝙ ha
bundãcia tꝑaliũ bonoꝝ ẽ potissima causa seu occasio obliuis:
cendi deum et ydola colendi · legit̃ enĩ deutro · viij · Ego ꝑci:
pio tibi ne postqꝫ comederis et saciatus fueris et domos pul
cras edificaueris et habitaueris in eis · habũisqꝫ armenta et
ouiũ greges argenti et auri cũctorũqꝫ rerum copiam · eleuẽ
cor tuũ et nõ remiscaris dñi dei tui q̃ eduxit te de terra egip:
ti · Et infra · Si oblitꝰ fueris dñi dei tui ambulabis pꝰ deos
alienos ⁊c̃ · hẽs gͦ ex testiõio eximij ꝓphetaꝝ · s · moysi ꝙ co
pia tꝑaliũ bonoꝝ occasionẽ ꝑbet nõ cognoscendi deũ · sꝫ obli
uiscendi · Idem habes ꝑ testimoꝰ illiꝰ sapiẽtissimi · s · salomo
nis qui ꝓu̾ · xxx · a deo instant̃ petebat · mẽdicitatẽ ⁊ diuicias

ne dederis michi· ſꝫ tm̄ victui meo tribuas neceſſaria ne for-
te ſaturatꝰ illiciar ad negandū· et dicā· quis eſt dn̄s· Hono-
res etiā huiꝰ mūdi impediūt cognicōeꝫ intellectuā· teſtante
dauid· homo cum in honore eſſet non ītellexit· Si ergo tuꝰ
magiſter ſcrutatꝰ fuiſſet huiōi et ſil'es ſcripturas nō aſſeru-
iſſet ꝙ copia bonoꝝ rerū tꝑaliū requirebatᷣ de directo ad cog-
nicōeꝫ dei· Scōus vero defectꝰ tui mḡri dicentis ꝙ meſſias ꝓ-
miſſus cum potentia armoꝝ corꝑali deberet vincē totū mun-
dum et vniūſum patꝫ manifeſte· yſa· xlij· vbi de meſſia ad
lr̄am tractatᷣ ſic legitᷣ· Ecce ſ̄uus meus ſuſcipiā eum· electꝰ
meus complacuit ſibi in illo aīa mea et dedi ſpm̄ meū ſuꝑ
eum· judiciū gentibꝰ ꝓferet non clamabit nec accipiet ꝑſo-
nas nec audietᷣ foris vox eiꝰ· calamū quaſſatū nō ꝯteret· et
linū fumigans nō extinguit in veritate educet iudiciū· non
erit triſtis neqꝫ turbulentꝰ donec ponat in terra iudiciū ⁊ le-
gem eiꝰ inſule expectabūt· Ex quo habes ꝙ meſſias ꝓmiſſuſ
cum ſūma humilitate et māſuetudine docturus eſt gentes ⁊
daturꝰ legem ſuam· nō in tuml'tu ſeu elatione que ꝑtinent
ad exerciciū corꝑalis victorie· Ideꝫ habetᷣ zacharie· ix· vbi de
aduentu meſſie ſ̄m maiores doctores tuos tractatᷣ legitᷣ· ex-
ulta ſatis filia ſyon· iubila filia ih̄rl'm· ecce rex tuus venit
tibi iuſtus et ſaluator ip̄e pauꝑ aſcendēs ſuꝑ aſinā et ſuper
pullū aſine et diſperdam quadrigā ex effraym et equum de
ih̄rl'm· et diſſipabitᷣ arcus belli et loquetᷣ pacem gentibuſ· et
poteſtas eiꝰ a mari vſqꝫ ad mare· et a fluminibus vſqꝫ ad fi-
nes terre· Ex quo habes ꝙ meſſias ꝓmiſſus in pauꝑtate et
magna deieccōe venturus erat et nō cum quadrigis ⁊ equiſ
nec in bellicis armis· ſꝫ pacem loquēdo ſuū dn̄iuꝫ erat exten-
dendum ꝑ orbem· quas auc̄tes mḡr tuus Ra· moy· ſi cōſi-
deraſſet certe nō dixiſſet· in libro et capitl'o ꝑ te allegatū· ꝙ
ſicut dauid vicit moabitas· ſ· ꝑ vim armoruꝫ· Sic meſſias
victurꝰ erat totū vniūſum qḋ non eſt veꝝ· Nam victoria
xp̄i mere ſp̄ūalis intelligenda eſt· vt patebit ſicut et ſua re-
demptio· Saulus· Rabi moyſes poſſet re-
ſpondē ad tuas obieccōeſ· Et ṗmo ad ṗmū ſic· licꝫ enī verū
ſit ꝙ de cōi curſu hoīm habūdancia ſeu affluēcia tꝑaliū bono-
rū īpediat a cognicōe diuina et etᷣ a noticia veritatis tn̄ ſp̄āli
ſeu ſingl'ari dono diuino poſſet homo cū huiōi affluēcia non
impediri a taliū bonoꝝ ſp̄ūaliū ꝯſecutōe· Legitᷣ enī de abrahā

geñ · xiij · ꝙ erat m̃ltum onerat⁹ in pecudib⁹ argento ⁊ auro Et tam̃ legit̃ ibidẽ · xviij · ambula coꝛam me ⁊ esto ꝑfectuˢ Ex quo patz ꝙ affluẽcia bonoꝝ reꝝ tꝑaliũ nõ nccĩo impedit ꝑfectionẽ humanã · et sic videret̃ intelligendũ in tꝑe messie s · ꝙ hoĩes etiã dono dei speciali ꝑ bonã affluenciã bonoꝝ tꝑa-liũ non impedient̃ a dĩna cognicõe et amoꝛe · ſ; poci⁹ in ea ꝓficient · Paulus · Concedo tibi ꝙ illi qui sũt in magna ꝑfectione ꝯstituti nõ distrabunt̃ ꝑ habundanciam bonoꝛũ tꝑaliũ a diuina cognicõe et amoꝛe · ſ; hoc ꝑtinet solũ ad magnos et ꝑfectos sic̃ abꝛaham · ſ; ad cõez seu wlgarem ppl'm auctes ꝓdicte testant̃ oppositũ · s · ꝙ huiõi habun-dancia nõ adiuuat ſ; distrabit · Cum aũt messias debet cõez doctrinã exercẽ oĩb⁹ ppl'is ꝑ quã deũ cognoscant et ei adhereant opoꝛtz ꝙ non eos alliciat seu attrahat ꝑ bona tꝑalia q̃ de cõi cursu hoĩes ab hoc distrabũt · Saulus ·

Et si de cõi cursu verũ sit ꝙ habũdancia tꝑaliũ bonorum hoĩes distrahat a diuina cognicõe et huiõi sicut auctes ꝑ te allegate vident̃ dicẽ · In tꝑe autez messie hoc erit nouũ · s · ꝙ huiõi habũdancie tꝑaliũ non soluz nõ distrahunt · ſ; etiã adiuuãt hoĩes ad diuina cognoscenda · et bona oꝑa exercenda · Sic eni de cõi cursu nature est ꝙ lupus agnũ capiat et par-dus hedũ et huiõi · Et tñ de tꝑe messie legit̃ ysa · xi · Habitabit lupus cum agno et pardus cuz hedo accubabit vitulus et leo et ouis sil' moꝛabunt̃ ⁊c̃ · pari igit̃ modo istud nouum foꝛe messie tꝑe debet credi · s · ꝙ hoĩes bonis tꝑalib⁹ repleti ñ impedient̃ ex hoc a diuina cognicõe · ſ; poci⁹ ꝑ ea adiuuent̃ et ꝓficiãt · deo hoc oꝑante de nouo in hõib⁹ sic̃ int̃ bꝛuta aĩalia supdicta societatem insuetam factur⁹ est dicto modo ·

Paulus · In hac responsione seu cauillacõe tua manifeste cõtradicis doctrine magistri tui Rabimoysi sup̃dicti · Dicit eni in li · de iudicib⁹ tit'lo allegato · cap'lo · xij · nõ ascendat sup coꝛ · ꝙ in tꝑe messie cesset aliquid de ꝯsuetudine mũdi · aut sit aliquid nouũ in hijs que facta sũt a pn̄cipio · ſ; mũdus ſm ꝯsuetudinẽ suam incedet · hoc eni qd̕ dr̃ in ysa · Habitabit lupus cum agno · ꝑabolicũ est et enigmaticum et signt̃ ꝙ isrl' habitabit confident̃ cum impijs seculi qui figu-rant̃ vt lupus et pard⁹ in scripturis · hec ille · Ex quo habes ꝙ ſm tuũ mg̃rm non est dicendum ꝙ consuetudo natural' seculi mutet̃ tꝑe messie · ſ; auctes hoc sonãtes sũt exponende

canq; publice. vnde patz q dicere q in tpe messie hoies qui cõir p affluenciã tpaliũ bonoz alias distrahebant a cognicõe spũaliũ tunc p nouũ donuz dei per tpalia non distrahant. sz pocius ad diuina seu in diuinis pficiant est manifeste otra doctrinam expressam tui magistri.

¶ Capitulũ tercium in quo agit q in sacra scriptura quoq; agit de victoria spũali. et q victoria spũalis est dignior seu virtuosior q; victoria corpalis. Saulus.

Circa scdm qd obiciebas contra Rabimoysen dicentem q messias victurus erat vniusum vi armorũ qd dicas esse falsum. asseris eni q victoria xpi tui habuit esse mere spũalis tibi respondeo q hec assertio tua est manifeste otra cõez cursum loquẽdi scripturaz. Est eni isona oibus victorijs que i gestis sacre scripture repiunt. victoria eni quã abraham habuit de quinq; regibus tpalis fuit. per quã a melchisedech sacerdote dei excelsi benediccõez accepit eo q deo ptegente hostes in manu seu potestate sua habuit. vt legit gen. xiiij. Egipcijs etiã in mari vtute diuina corpalit submersis victoria diuina laudat cantãtibus moyse et filijs isrl. Dextera tua dñe ofregit inimicum. exo. xv. Idem de victorijs josue et de mltis alijs que tpibus iudicũ in isrl contigerunt vsq; in tpe dauid qui sm te figura fuit xpi tui. Iste etiam dauid qui plia dñi mltiplicat pliauit. et grãruz actiones de tot victorijs agens ipi deo psallens dicebat. qui docz manus meas ad pliũ. et digitos meos ad bellum. qd intelligitur de corpali victoria. Non ergo repio p sacras scripturas discurrendo hanc victoriã spũalem quã tuo messie attribuis. cuius rõnes sic incõuenient impbas. Rabimoy. qui illud verbũ. vastabit oms fideles seth. qd intelligit de messia de victoria corpali exposuit. sic et alia oia in sacra scriptura contenta que de victoria loquunt. de corpali victoria intelligunt. Paulus. Victoria spũalis non solũ repit in sacra scriptura. sz etiam affirmat ipam eẽ meliorem q; victoria corpalis. Legit eni pu. xvij. melior est viro forti et qui dñatur aio suo expugnatore vrbiũ alias vrbis. Ratio autẽ quare paciens vir virtuose melior ẽ viro forti. assignat cõir ab expositoribus sic. Nam paciencia que ẽ virtus pue osistit in fortitudie aie p quã equanimit tollerant

adũsa. Et ideo quãto aĩa melior est corpore. tanto fortitudo aĩe est melior q̃z fortitudo corpalis. Ratio aũt scdi .s. cum dicit. qui dñatur aĩo suo melior est expugnatore vrbiũ talis ẽ. Nam sensitiu9 appetit9 p maiori pte in hominibus dñatur appetitui intellectiuo. licz ɔtra ordinẽ rõnis. Sed ille cui9 ratio dñatur suo sensitiuo appetitui p ɔñs dñatur dñus ceterorũ hoim. τ sic tale dñiũ vl' victoria maior est seu vtuosior q̃m victoria corpalis. vnde dyogenes phus de alexãdro magno qui q̃z pl'imas vrbes expugnauerat audact̃ dicebat q alexãder erat fuus fui sui. nam dyogenes p ratiõnẽ dñabat̃ suo sensitiuo appetitui. cui .s. sensui alexander diligent̃ seruiebat. mouebat̃ eñi alexander sollicite p ambitionez et cõcupiam. quib9 tam̃ dyogenes dñabat̃ p rationẽ eas subiciens. Habes igit̃ p auct̃tez sacram et rationẽ q est dare victoriam spũalẽ et q talis victoria est melior q̃z victoria corporalis.

Capitulum quartũ in quo ɔñditur q verus messias de quo loquit̃ scriptura excellentior et pfectior in pphetis p̃nosticat̃. non solũ hominibus. sz etiã angelis dei. Sil'r q redemptõ in pphetis p messiam pmissa ceteris redemptõib9 de quibus in scriptura fit mentio est pfectior. et p ɔñs q huic redẽptori .s. messie cõpetit victoria pfectior ceteris victorijs .s. victoria spũalis. Saulus.

Audio illa que dicis de victoria spũali et de ei9 cõparatione ad corporalẽ victoriam. Sed vt ista ad ppositũ tuũ applicẽtur oportz te duo pbare. quoꝝ vnũ est q huiõi victoria spũalis ptineat ad verũ messiaz. Aliud vero q p talem victoriam quã dicis spũalem messias tuus redemit populũ isrl'iticũ seu suos fideles. Paulus.

Concedo tibi q hec sũt p me pbanda. Et ideo prius pbabo p̃mũ. deinde scdm. Ad pbationẽ igit̃ p̃mi p̃suppono tibi duo. vnuz est q messias de quo loquimur excellentior τ pfectior p̃nosticat̃ in pphetis esse ceteris quibuscũqz hoibus. Aliud est q redemptio in pphetis p messiam pmissa ceteris redemptionib9 de quibus in scptura fit mentio est pfectior. p̃muz patz nam licet in vetteri testamẽto ml'ti fuerũt sancti et pfecti viri. vt patriarche int̃ quos pñcipalis fuit abrahã cui facta est pmissio future btĩtudinis. geñ. xxij. Similit̃ fuerunt et pphete de quibus moyses fuit principalis in legis

datione et in dei cognitione et in miraculoꝝ opatione ꝓut
de eo testaẗ scriptura deutro· vltimo· Et non surrexit vltra
ꝓpheta in isrl' sicut moyses· quē nosset dñs facie ad faciem
in oībus signis atqꝫ portentis ꝛc̄· Sil'r fuerunt alij qui eo ꝙ
ppl'm isrl' saluauerūt ab hostibꝫ dicunẗ saluatores· vt legiẗ
de aioth· iij· judicum· Suscitauit dñs eis· s· filijs isrl' salua
torem vocabulo aioth alias hayoth filiū Gera filiuꝫ gemini
qui vtraqꝫ manu ꝓ dextera vtebaẗ ꝛc̄· Sil'r de sompsone le:
giẗ iudicum· xiij· Ipse saluabit isrl' de manibꝫ philistinoꝝ
et sic de ml'tis alijs· tamen inẗ oms illos null⁹ fuit tante ꝑ:
fectōis ꝙ de eo dicanẗ tam magna ꝛ sublimia sicͭ dicunẗ de
messia ꝓmisso· Ex quo patꝫ ꝓpositū· s· ꝙ messias ꝓmiss⁹ in
ter ceteros patriarchas et ꝓphetas seu saluatores fuit excel:
lentior·

Saulus· Allega illa magna et
sublimia que de messia dicuntur in ꝓphetis· sic ꝙ de nullo a
lio silr̄a dicunẗ·

Paulus· Ysaie· lij· cuꝫ
de redemptione seu saluatione vltia que ꝑ messiam erat fi:
enda loquereẗ dicens· q̄ꝫ pulcri sup̄ montes pedes annūciā:
tis et p̄dicantis pacem· annūciantis bonū· p̄dicātis salutem·
dicentis· syon regnabit de⁹ tu⁹ ꝛc̄· Et ifra· ꝑaiut dñs brach
ium sanctū suū in oculis oīm gentiū· et videbūt omēs fines
terre salutare dei nostri ꝛc̄· Et infra· p̄cedet eni vos dñs et
cōgregabit vos deus isrl'· que et multa alia que in hoc con
textu cōtinenẗ de redēptione que ꝑ veꝝ messiam erat fienda
s̄m oms expositores tam nr̄os q̄ꝫ tuos itelligunẗ· et vt ibi:
dem declararet ꝓpheta maximā digtatem hui⁹ redemptoris
in eodem cōtextu nullo alio iterposito subdit· Ecce intelliget
s̄u⁹ me⁹ exaltabiẗ et eleuabiẗ et sublimis erit valde· Quis
aūt sit iste seruus de quo loquiẗ ꝓpheta translatio caldayca
ondit dicens in hoc loco· Ecce intelliget s̄uus me⁹ messias·
quid aūt sigꝰficent verba ꝓphete in hac t̄na replicatōe excellē
tissima cum dicat· exaltabiẗ et eleuabiẗ et sublimis erit val
de· Talmudici expositores in hoc loco declarāt dicentes sup
hijs v̄bis sic· Exaltabiẗ plus q̄ꝫ abraham· et eleuabiẗ plus
q̄ꝫ moyses· et sublimis erit valde plus q̄ꝫ angeli mistri· s· deo
mistrantes· Ex quibꝫ verbis ꝓpheticis sil' cuꝫ talmudicis ex:
positōibus satis habes ꝙ nulli pr̄m nec ꝓphetaꝝ tanta digꝰ
tas cōpetit sicut messie· qui nō solū maior q̄ꝫ abrahaꝫ pater
fidei et q̄ꝫ moyses in tota domo dei fidelissimus· nūi· xij· sed

et̃ sublimior q̃z angeli dei denotat̃· pͥ⁹ ꝑsuppositũ manifestuꝫ
est· 2⁹ vero ꝑsuppositũ· s· ꝙ redẽptio que ꝑ messiam erat fien-
da est excellentior alijs ceteris que in ꝑteritis tꝑibus fuerunt
ꝓbatur ꝑ illud ysa· xlv· Jsrl' saluatꝰ est in dño salute eter
na· non ꝯfundemĩ et non erubescetis vsqꝫ in seculuꝫ seculi·
Ex quo patꝫ ꝙ salus ista est ꝑpetua non habens finẽ qḋ non
potest dici de aliqua saluatione quaꝫ in ꝑteritis tꝑibus filij
isrl' habuerunt· oĩs enĩ fuerũt limitate in tꝑe· q̇a solũ cer-
tis tꝑibus durauerũt· vt patꝫ de egipciaca et babilonica et a-
lijs ꝑticularibus· Saulus· Verba huiꝰ
auctis quã vltimo allegas videnẽ loqui de ꝑterita saluatõe
Dicit enĩ· isrl' saluatꝰ est in dño que est de ꝑterito· non enim
dicit saluabit̃· Ex quo patꝫ ꝙ tꝑe ysaie loquẽtis illa salua
tio de qua loquit̃ iam trãsierat in ꝑteritũ· ſꝫ ista de qua agi
mus futura erat tꝑe istiꝰ ꝓphete· et ideo non videt̃ ꝙ de ipa
ꝓpheta loquat̃· Paulus· Tua cauillatio
nullũ habet hic locum· tũ quia mãifestũ est ꝙ ꝓphete sepis-
sime loquunẽ de futuris ꝑ modũ ꝑteriti· et hoc ꝓpter certitu-
dinẽ ꝓphecie· Jlla enĩ que a deo sibi reuelant̃ ita indicãt eẽ
certa ac si essent ꝑterita· licꝫ nondũ inchoata· qḋ patꝫ in q̃z-
pl'imis locis· et ĩ hoc capl'o patꝫ ꝑ me allegato vbi dicitur·
Consolatꝰ est dñs ꝓpl'm suũ redemit ihrl'm viderunt oĩes
termini salutare dei nr̃i· que oĩa ꝓtunc erãt futura et ad
huc ꝑ te expectant̃· et tamẽ loquit̃ ꝑ modũ ꝑteriti· tum quia
tꝑe huiꝰ ꝓphecie manifestũ est ꝙ nulla fuit facta saluatõ seu
redemptio ꝑpetua seu eterna· etiã ẜm te· Et ideo necesse est vt
intelligant̃ verba ꝓphetie de futuro· quoꝝ veritas saluatur
ratione iam dicta· Predictis igit̃ duobꝫ ꝑsuppositis iã ꝓ-
batis faciliter ex eis ꝯcludit̃ pͥmuꝫ ꝑ me ꝓbandũ s· ꝙ victo
ria spũalis pͥncipalit̃ ꝑtineat ad verũ messiam· Sic̃ enĩ nãlit̃
actiua ꝓportionant̃ suis passiuis· sil'r ⁊ forme substãles suis
materijs vt ex documẽtis phisicis habet̃· vt ꝑfectiores forme
debeant̃ materijs ꝑfectioribꝫ ⁊ huiõi· Sic in ꝓposito ꝑfectiori
redemptori· sil'r et ꝑfectiori redemptõi ꝑfectior victoria debe
tur· Cum aũt ex ꝑdictis patꝫ ꝙ ꝑfectior redemptor inter cete
ros de quibus ꝓphete loquunt̃ verus messias est· Similit̃ et
inter redemptiones alias redemptio ꝑpetua est ꝑfectior· sequit̃
ꝙ ꝑ victoriam spũalem que ꝑfectior est tꝑali vt dictuꝫ est· re-
demptor ꝑfectior redemptionẽ ꝑfectaꝫ suis redemptis acq̇rat

q̇ȯ fuit ꝓbandū primo·

¶ Capl'm quintū in quo ostendiť ꝙ illa que ĩ ꝓphetias ꝓ-
nūciatõibus traduntᷣ sonācia bella seu victorias corporales
nõ sūt applicanda ꝑmo aduentui messie sed scđo·

Saulus·

DE hoc q̇ȯ modo ꝓbas non est magna ꝯtrouersia inť
me et te· sicut enĩ faciliter ꝯcederem tibi ꝙ messias ꝓ-
missus ꝑfectior est inter ceteros hoĩes qui dicunť sal
uatores seu redēptores· Sil'r et ꝙ redemptõ ꝑ ip̃m expectata
ꝑfectior atqȝ validior seu diuturnior sit ceteris· sil'r et tibi
cõcedo ꝙ victoria sua potentior sit atqȝ validior ceteris· alie
enĩ victorie non se extenderūt ad oĩs filios seth· s· ad totū
vniu̾sum· sȝ tantū ad aliquas gentes et certa climata et hoc
cum modica duracõe· victoria aūt messie totū vniu̾sum ad
semꝑ subiugabit· vnde in istis facilit̃ cõcordarem⁹· Sed ma-
ior ꝑs tota⁹ nr̃e controu̾sie in hac ꝑte cõsistit in hoc ꝙ tu as-
seris verꝫ messiam victurū esse paciēdo· non aūt corporaliter
vincendo seu supprimēdo q̇ȯ est manifeste contra auctes sacre
scripture· Legiť enĩ zacha· vltio de quodā bello ihr̃limitano
in quo oĩes gentes debent cõgregari· et erit ciuitas capta et
p⁹ea liberata· Egredieť dñs et ꝑliabiť ꝯtra gētes illas sic̃ ꝑ-
liat⁹ est in die certamĩs· et p⁹ multa que ibidem ꝑdicanť q̃
ꝑtinent ad victoriam corꝑalem illi⁹ belli ꝯcludiť· Et erit do-
min⁹ rex suꝑ oĩeȝ terrā· In die illa erit dñs vn⁹· et nomē
ei⁹ vnuȝ· Ex qua ꝓphecia habes manifeste ꝙ ꝑ victoriā cor-
poralem erit deus rex suꝑ omnē terram· Sil'r et nomen eius
vnum· quia nõ nomĩabiť diuersis nomĩbus seu cultibus
sicut ĩ presenti tempore· sȝ omnes gentes sub vna fide et vno
ritu deum colent· que quidē ꝯcordia finalis ꝑ victoriā mes-
sie suꝑdictam que corꝑalis est expectať· Sil'r q̇ȯ dr̃ sophonie
iiij· tunc reddam populis labiū electuȝ vt vocent oĩs ĩ no
mĩe dñi· et ꝟuiāt ei humero vno q̇ȯ vsqȝ hodie non ē imple
tum· tamẽ erit in futuro postq̃ȝ deus effuderit iram suam suꝑ
gentes et regna ꝓut ibidem habeť· que tamē effusio ire per
corꝑalem subu̾sionē intelligenda est· Item q̇ȯ habeť ezechiel'
xxxviij· et· xxxviiij· de ꝑlio gog et magog· q̇ȯ quidē ꝑlium
manifeste ꝓnunciať corꝑale et cum bellicis armis exercitatū
In qua ꝓphecia multa ⁊ varia ponunť que nullo modo pos
sūt exponi nisi de actib⁹ bellicis ⁊ huiõi· In cui⁹ fine redēptio

populi isrl'itici ponit᷑ cum ibidem subdit ꝯcludendo· Nunc cõuertam captiuitatē iacob et miserebor domui israhel ⁊c̃·
Ex quibꝫ mãifeste habet᷑ ꝙ ꝑ bella fortissima corꝑea ⁊ ꝑ victoriam corꝑalē redimēdꝰ ē isrl' ꝟtute diuina ꝑ messiam· et hᶜ subiugando et supprimēdo gentes adūsas· nõ autē paciendo vt tu videris sentire·

Paulus·

Si bene attendis ea que dicta sūt sup̃· duo sūt aduentus gn̄ales messie seu xp̄i de quibꝫ sacra scriptura mentionē facit· non sil'· ſꝫ qn̄qꝫ de vno· qn̄qꝫ de alio· In quibꝫ duobus aduentibꝫ licꝫ idem sit xp̄us seu messias veniēs· non tamē sub eadem for̄ ſꝫ sub diuersa seu opposita· nec ad eundē effectū ꝓximo ꝓducendū· ſꝫ ad diūsos ꝓut ex sacris auc̃tibꝫ posset ꝓbari· In p̈mo enī aduentu messias p̃nunciat᷑ venturus ī forma maxime mansueta et humili· de qua ysa· xlij· ꝙ calamū quassatum nõ conteret· et linuꝫ fumigans nõ extinguet· et zacha· ix· de eodem legit᷑· Ecce rex tuus venit pauꝑ ⁊ equitans suꝑ asinaꝫ ⁊c̃· Ex quibꝫ ⁊ sil'ibus manifeste ostendunt ꝓphete q̃ꝫ dam aduentū xp̄i fore in forma maxime humilitatis ⁊ sine aliquo bellico tumultu· de tp̃e aūt et effectu pn̄cipali et ꝓxi̇o huiꝰ aduentꝰ habes ꝑ danielem cum dr̃ daniel'· ix· lxx· ebdomode abbreuiate sūt suꝑ populūꝫ tuūꝫ et suꝑ vrbem sanctaꝫ tuam vt ꝯsumat᷑ p̃uaricatio· et finē accipiat pc̃tm· et deleat᷑ iniquitas· et adducet᷑ iusticia sempiterna ⁊c̃· Ex quibus hēs manifeste ꝙ messias iuxta p̃nosticatōes ꝓpheticas venturꝰ erat in forma mansuetissima et hūili ad p̃uaricatōes et peccata atqꝫ iniquitates tollendas· et hoc in tp̃e danieli reuelato· Est aūt scd̓us aduētꝰ messie de quo ꝓphete aliter loquunt᷑ tam circa formā sub qua venturꝰ est· q̃ꝫ circa effectū pn̄cipalem sui aduentus· de quo scd̓o aduētu dañ· vij· aspiciebam ī visu· ⁊ ecce q̃i filius hoīs veniebat ⁊ vsqꝫ ad antiquū dieꝝ ꝑuenit· et ī ꝯspectu eius obtulerūt eum· et dedit ei potestatē et honorem et regnū· et oīs ꝑpli tribus et lingue ip̄i seruient· potestas eiꝰ p̄tas eterna que non auferet᷑· et regnū eius qd̓ nõ corrumpet᷑· Qui quidē filius hoīs de quo ꝓpheta loquit᷑ in hoc loco intelligit᷑ etiaꝫ ſm expositores tuos ip̄e messias· Effectꝰ aūt huiꝰ aduentꝰ declarat᷑ a daniele in eodem capit'o cum dicat· Iudiciū sedit et libri aꝑti sunt· Habes igit᷑ manifeste auc̃te danielis· ꝙ xp̄us venturꝰ est aliquādo non in for̄ mansueta seu humili· sed sub forma maxime maiestatis et

potestatis · habes etiā q effect⁹ hui⁹ aduētus est nō ad delēdā iniquitates parcendo peccatoribus sicut in pmo aduētu seu sal-uādo · sed adiudicandū seu puniendū iniquos et peccatores et huiōi p suū rectū iudiciū · Et de hoc scdo aduentu · s · ad iu-diciū etiam loquunt pphete in multis locis · vt cū dicit ysa · iij · dns ad iudiciū veniet cum senioribus populi et pncipibus eius rc · De tpe aūt hui⁹ scdi aduentus non habent reuela-tiones pphetice sicut de pmo · Si vis ergo o saule non deficere in scrutinio scripturarū de vtroqȝ aduentu xpi loquenciū a vero sensu p eas intēto · distingue huiōi duo tpa et duos ad uent⁹ et illa que videris in pphetiis locucōnibus ptinentia ad remissionē peccatorum et delecionē iniqtatū et huiōi · appli-ca pmo aduentui in quo ista p messiam teste daniele debue-runt impleri · ad que non requirit tumult⁹ seu strepitus ar-morum · Non enī vincēdo hoies p potenciā erat ventur⁹ xpc ad dimittenda pcta et ad saluandos hoies · sed poci⁹ p humilitatē et paciencā ab eis durissima et acerba paciendo · In remittē-do enī pcta et delendo iniquitates nō requirunt bella corpea q sūt extra aiam vt est manifestum · Illa autem que videris in scripturis que de aduentu dei seu xpi loquunt ptinēcia ad plia et cōrectacōes corporas vt illa que allegas de gog et ma gog ezech · xxxix · et de plio ihrl'mitano zacha · ix · Silr de ef fusione furoris dei supra gentes · Sophonie · iij · applicare de-bes scdo aduentui in quo xpus ventur⁹ est non vt passurus ab iniquis · sed poci⁹ vt iudex potētissim⁹ ad puniendū oms si-bi rebelles cum antixpo duce eorum · Et sic p distinctionē huiōi tpis et aduentuū cōcordabis scripturas

Capitulum · vj · in quo ostendit q modus redemptionis populi dei p messiam per scrutiniū scripturarum pmo fundari debet · consequent vero ei⁹ congruitas seu conueniencia p rationem quantum humana fragilitas pmittit investiganda ·

Saulus ·

Audio distinccōem tuam quā etiam alias pposuisti mi de duobus aduentibus xpi · sed loquēdo de pmo aduē-tu messie de quo nūc agim⁹ · in quo dicis ipm fuisse venturum ad parcendū pctis et delendas iniquitates et huiōi · In quo actu non requirit potencia armorum · sed poti⁹ hūilitas et paciēcia · et sic ab hominib⁹ durissima seu acerbissima xpus

seu messias paciēdo daret finez peccato ꝛ deleret iniquitates·
ad quod nō video te allegare ratonē nec auctem·cum tamē
sit valde remotū a credulitate humana·cum deꝰ ad quē solū
ptinet delere iniquitates et tollere peccata nō indigeat aliq̄
causa media ad hoc faciendū·sꝫ sola sua liberalitate et sum=
ma mia hoc facere potest·De ipo eni legit̄ Exo·xxxiiij·q̄ ipe
est misericors et clemēs paciens et multe miseracōis et ve=
rax·qui custodit miam in milibus·qui aufert iniquitatem
ꝛ scelera atqꝫ pcta·p istas eni vias dn̄i ab ipo deo moysi re
uelatas ꝯsueuit deus peccata delere sine hoc q̄ aliquis iustus
p acquirenda tali remissione paciatur·vnde et nūi·xiiij·qn̄
deus ꝓpter pcta populi ipm deum maxime irritantis vole=
bat ppl'm isrl'iticum delere seu pcutere in peste·moyses p eis
interpellans ad deum sibi repsentabat huiꝰōi vias mie sue
quas alias sibi reuelauerat sic dicens·Domine longanimis
et multe mie auferens iniquitatem et scelera·Et infra di=
mitte obsecro peccatū ppl'i tui huiꝰ s̄m magnitudinem mie
tue·Et subdit infra·Dixitqꝫ dn̄s·dimisi iuxta verbū tuuz
Ex quo patꝫ q̄ ad dimissionē pctoꝝ seu scelerū p deum non
requirit̄ nisi sola misericordia diuina·non ergo requirebat̄
messiam venisse ad paciendū dura seu aspera vt deꝰ dimit=
teret scelera atqꝫ peccata·sꝫ solū suffecisset oracio ipiꝰ messie
p populo·sicut et moyses in hystoria supdicta legit̄ fecisse·

Paulus· Verum est in dubio q̄ hoc mis
teriū de quo agimus·s·de modo redemptōis hūane p xp̄m ē
valde remotū a nr̄o naturali ingenio seu intellectu cuꝫ sit
oīno sup naturā·et iō aucte sacre scripture fundari oportet
illud qd̄ veritas fidei nr̄e in hoc tenet·Ea eni que ex sola di
uina volūtate pueniūt sup omne debitū creature sic̄ misteriū
redemptōis de quo agimꝰ nobis īnotescere nō pn̄t nisi q̄nꝰ
in sacra scriptura tradant̄·p quam diuina volūtas nobis
innotescat·Idcirco in pmis recurrendū est ī hoc ad scriptura
rum scrutiniū loquenciū de redemptiōe seu de modo redemp=
tionis populi dei p messiam·qd̄ cum in scripturis īuenimus
īuestigāde sunt rationes que p hūana fragilitate repiri pos=
sunt ad ꝯgruitatē seu ꝯuenientiā modi redemptōis ptinētes
vt sic rationes humane sint consone scripturaꝝ testimoniis

Saulus· Placet michi vt istū ordinem
teneas in hac materia·s·vt pmo ostendas p sacras auctes

si tamen potes istum modū redemptōis quē psupponis videlicȝ q messias pmiss⁹ redemptur⁹ erat populū a peccato paciendo ab homib⁹ dura et acerba · non aūt vincendo corpalit aduersarios · hoc enī reputo tam remotū a ratione naturali humana q non nisi diuina auctē clara et expssa debet a prudenti viro dignū fide existimari · Si aūt hoc poteris ex sacris eloquijs ostendere qd tamen non credo · tunc poterimus ad rationes congruitatis seu cōueniēcie procedere ·

¶ Capitulū · vij · in quo ostendit q ille fuus dei de quo loquit ysa · capitlo · liij · p totum et in fine pcedentis capitli est verus messias · non autē ppls iudeorū sicut Rabisal · false finxit · et q ex illo caplo cum fine pcedētis habent · xj · oclusiones plane tradite que pprie messie nr̄o applicant qua non p potenciā armoꝝ alios vincendo · sȝ poci⁹ paciendo et moriendo suos redemit a fuitute peccati · nō aūt a fuitute corporali humana ·

Paulus ·

QVod messias redemptur⁹ a peccato erat ppl'm nō vicendo corpaliter adūsarios · sȝ poci⁹ paciēdo ab eis crudelia et acerba vsqȝ ad mortez inclusiue satis declaratur ab illo euangelico pheta ysa · liij · caplo in quo locuturus de hac materia que vt tu asseris et verē · est valde remota a naturali ratione humana sic dicere incipit · Quis credit auditui nr̄o · q · d · vix vel raro credibile est hoib⁹ psertim luce fidei carentib⁹ illa que dictur⁹ sum de messia pdicto qd impletū fuit psertim in iudeis qui p maiori pte nō crediderūt misteriū passionis de quo hic ait pha · nec hodie vt video credunt · vnde recte pheta in exordio annūciatōis hui⁹ misterij incipit · Quis credit auditui nr̄o · fides enī est ex auditu · vnde uestri doctores sepe dicunt de hijs que p traditōnes antiquoꝝ recipiūt q ex ore audit⁹ didicerūt · Que autē sūt illa tam difficilia ad credenda declarat plane in hoc loco et pncipalit illa que de messia de quo agit sunt ī pposito nostro attendenda ·

Saulus ·

Ex illo capitlo ysa · s · liij · non potes fundare intentū tuū · non enī ibi loquitur pha de messia put tu psupponis · sȝ poci⁹ loquit ad lr̄am de pplo iudeoꝝ de q loquit qi de vno hoīe · sicut exo · iiij · dicit · fili⁹ meus pmogenit⁹ isrl · Sic enī expoīt Rabisal · expositor nr̄ applicādo oīa que in hoc caplo otinent · s · languores

plagas despect⁹ ignominiā et huiōi · ꝑp̄l'o iudeoꝝ ī captiuita-
te hodierna existenciū · nō aūt ad messiā · et ideo sinistre de hᶜ
capitl'o sumis ꝯtra me argumentū · Paulus ·

Qꝫ capl'm supdictum · s · ysa · liij · intelligaꝰ de populo iu-
deorum in hodierna captiuitate existenciū · nō soluꝫ lr̄a non
patiꝰ · sꝫ etiā est incōsonū tuoꝝ antiquoꝝ expositōibus · tuus
enī Rabisal' · et alij mun⁹ bene intelligentes hāc falsā finxe-
runt expositionē vt misteriū passionis saluatoris nr̄i qd ī
hoc capl'o plane tradiꝰ occultare seu offuscare possint · Qꝫ aꝰ
nō ꝯsonet pdicta falsa expositio antiquoꝝ tuoꝝ veris asser-
tionibus patꝫ ex iam dictis nam ut sup̄ tibi dixi in trāsla
tione caldaica jonathe que vt nosti equalis ē auctis textui ·
eo ꝙ talmudia antiqui cōiter tenēt translationē traditam
fuisse ab aggeo · zacharia · et malachia ꝓphetis oppositū ma-
nifeste ꝯtineꝰ · Nam super illud verbū · Ecce intelliget ſuus
me⁹ · qd est in fine pcedentis capituli · et ꝯtinuaꝰ cum capitl'o
supdicto · s · legis translatio supdicta hꝫ · Ecce intelliget ser-
uus meus messias · vnde manifestū est ſm pdictam trāsla
tionē ꝙ capl'm istud de messia loquiꝰ · non aūt de populo iu-
deorū · Idem patꝫ ꝑ talmudicos expositores qui de excellēcia
illi⁹ serui dei de quo diciꝰ · Exaltabiꝰ et eleuabiꝰ ⁊ sublimiſ
erit valde · dicunt ꝙ ille ſuus dei · s · messias de quo in hoc ca
pitl'o ꝓpha loquiꝰ · erit exaltat⁹ et eleuat⁹ et valde sublimis
pl⁹ q̄ꝫ abrahā et moyses · et pl⁹ q̄ꝫ angeli qui deo mīstrāt ut
largius tibi supra cum de excellencia redemptoris ageretur
ꝓposui · qd vt manifeste vides nullo modo posset verificari
de ꝑp̄l'o iudeoꝝ · vnde expositio Rabisal' manifeste est inꝯso-
na dictis antiquoꝝ tuoꝝ · et ꝑ ꝯn̄s debes eam repudiare et re
putare falsam et ficticiam ratione pdicta · Saul⁹ ·

Licet translator Caldaicus et etiam alij talmudia anti-
qui exponāt hoc capl'm · s · ysa · liij · de messia intelligi · veruꝫ
tamē ex quo habeo tantū doctorem sicꝰ Rabisal' · asserentem
oppositū sufficit michi satis ad euacuandaꝫ rationem tuam
contra me ex hoc capl'o · adhereo enī in hui⁹ōi expositōe dic-
tis Rabisal' · Paulus · Euasio tua nullo
modo habet hic locum · tum quia dicta Rabisalomo · nul-
lo modo habent equalem auctēm sicut translatio Caldaica q̄
ſm oēs tuos a tribus ꝓphetis fuit tradita vt dictū est · nec
etiam sicut antiqui talmudiā quorū vnus de expositoribus

fuit Rabisal'· ꝓut est manifestũ et notoriũ in oĩbus scolis iudeoꝝ· vñ aliq̃ magis moderni q̃z Rabisal'· dimissa falsa sui expositione in hoc loco secuti sunt translationem caldaicam et expositionẽ suoꝝ antiquoꝝ· tum quia verba supradicti capitl'i nullo modo tollerant huiꝰdi falsam et fictam Rasal'· expositionẽ· Saulus· Volo audire a te prius qui sint illi moderni expositores nr̃i qui dimissa expositõne Rabisal'· sequunẽ caldaicam trãslationẽ ⁊ antiquorũ expositionẽ· et ꝯsequenẽ ostende michi que sunt verba in p̃dicto capitl'o contenta· que expõnez Rabisal'· nullo modo possent tollerare vt asseris. Paulus·

Rabimoyses Gerũdeñ· in sua glosa sup̱ geñ· xxix· dicit sic· Rex messias habet dare cor suũ ad petendũ miseratões ꝓ israhel· et ad ieiunandũ ⁊ humiliandũ se ꝓ eis· sic̃ scriptũ est ysa· liij· Ipse aũt wlneratꝰ est ꝓpter iniquitates nostras attritꝰ est ꝓpter scelera nostra· hec ille· Ex quo habes manifeste q̃ hoc capitl'm ſm ip̃m doctorem loquiẽ de xp̃o ad lr̃am Sic et translator caldaicus et alij expositores exposuerunt· non aũt de populo iudeoꝝ vt Rabisal'· fingere voluit·

Saulus· Declara michi que sũt verba in capl'o supradicto cõtenta que nullo modo possunt tolerare· q̃ capitulũ illud itelligaẽ de toto populo iudeorũ ꝓut Rabisal'· exponit· Paulus· Omissis alijs que ad hoc faciunt eo q̃ forte non de nccĩtate ꝯcludant· tria tamen continenẽ in p̃dicto capl'o que nullo modo applicari pñt populo iudeoꝝ in hac captiuitate existenciũ· quoꝝ vnũ ẽ q̃ populus iudeoꝝ licet multipliciẽ sit wlneratus et attritꝰ in hac captiuitate· non tamẽ hoc patiẽ ꝓpter iniquitates gentiũ seu ꝓpt̃ scelera eoꝝ· ita ut gentes recipiant a deo salutem seu veniã ꝓpter merita iudeorũ talia a gentibus paciencium· hoc eni nõ solũ est manifeste falsũ cum sit ꝯtra diuinã iusticiã ſm quã deus reddidit vnicuiqz ſm op̱a sua· sed etiam est ꝯtra mentem oĩm expositoꝝ tuorũ· Ipi eni nemie discrepante credũt q̃ gentes que mõ supprimũt seu affligunt ꝓpl'm iudaicum in hac captiuitate finaliter sũt ꝓpter hoc puniẽdi ꝑ deum de quo intelligiẽ· alias intelligũt illud iohelis vltimo. Congregabo oĩs gentes et educam illas in vallem iosaphat· et disceptabo cum eis ibi sup̱ ꝓpl'o meo et hereditate mea isrl' q̃s dispserunt in nacõibus· et terram meam diuiserunt· et super

populũ meuꝫ miserunt sortem· Cum igiꞇ ꝓpheta testaꞇ de
fꝫuo dei de quo hic loquiꞇ· ꝙ liuore suo alij siũt sanati· ⁊ ꝙ do:
miꝰ in eum imposuit iniquitatẽ·s·penam oĩm alioꝝ·s·hoĩm
sequiꞇ ꝙ nõ loquiꞇ ꝓpheta hic de ppl'o iudeorum ꝑ cuiꝰ penas
alij nõ saluanꞇ· sꝫ potiꝰ puniunꞇ· Item scdo de isto seruo dei
testaꞇ ꝓpheta ꝙ iniquitatem non fecit nec iuentus est dolus
in ore eius· qđ non solũ de iudeis est manifeste falsum vt pa
tet ꝑ euidenciaꝫ rei eo ꝙ oĩs ꝓ maiori ꝑte sint pleni vsuris
et iniquitate et dolo· sꝫ etiaꝫ ꝑ auctẽꝫ sacre scripture habetur
manifeste ꝙ in hac captiuitate siũt ꝓpter peccata ꝓpria eorũ
et ꝙ si de peccatis eoꝝ peniterẽt et ꝯuerterenꞇ ad deum statim
essent redempti· vt habeꞇ expſſe deutro·xxx· etiam ꝺm expo:
sitõnem tuorum hoc est etiam ꝯtra mentem doctorum tuorũ
qui ꝑsupponentes ꝙ in hac captiuitate sunt ꝓpter magnum
peccatum seu magna peccata· Inter se inquirant quod sit
illud peccatũ vel que sunt illa peccata· vnde aliqui dicunt
sicꞇ Rabisal'· licꝫ irracionabiliꞇ ꝙ ꝓpter peccatũ vituli in de
serto fabricati· De quo habeꞇ exodi·xxxiij· alij vero dicunt
ꝙ ꝓpter varia pcca singuloꝝ· alij dicunt ⁊ forte veriꝰ si recte
intellexissẽt vt infra deo dante patebit· ꝙ pcĩm ꝓpter quod
sunt in hac captiuitate nõ est eis notũ seu reuelatũ· sꝫ occul:
tum· Sed quicqđ sit de istis manifestum est ꝙ oĩs ꝯcordant
ꝙ popul9 iudeoꝝ non est sine peccato seu iniquitate· nec ꝓpẽ
aliaꝝ genciũ pcca· sꝫ ꝓpẽ sua ꝓpria· Et sic habeꞇ ꝙ ꝺuus dei de
quo loquiꞇ ysaias· qui sine peccato ẽ· non potest intelligi de
populo iudeoꝝ· sꝫ de aliquo dei ꝺuo qui est oĩno immunis a pec:
cato· Item tercio de isto seruo dei ꝓpheta in fine huiꝰ capitl'i
dicit· ꝙ ꝓ transgressoribus exorauit qđ non potest intelligi
de populo iudeoꝝ qui solũ nõ orat ꝓ gentilibꝫ· ymo cottidie
orat ꝓ destructiõe Romani imperij et ꝑsertim ꝓ destructio:
ne eccl'ie xp̄i et discipuloꝝ eiꝰ· vt patet ꝑ quãdam orationeꝫ
que cottidie ab eis diciꞇ in suis synagogis in qua inter que:
dam alia expſſe diciꞇ· oĩs heretici subito pereant· que verba
Rabisal'· Rabimoy· et ceteri sic exponũt· Isti heretici sunt
discipuli nazareni· vide ergo si de talibus poꞇ verificari ill9
ꝓ transgſſoribꝫ exorauit· Ex quibꝫ habes manifeste ꝙ seruꝰ
dei de quo loquiꞇ ꝓpheta in ꝑdicto capl'o· non est populꝰ iu:
deorũ· nec aliquis iustus· quo alius iustus creatꝰ sit maior·
sꝫ aliqs dei seruꝰ qui angelos et ceteros seruos dei in digtate

precellit · vnde et de xpo predixit · exaltabitur et eleuabitur et sublimis erit valde · put sup allegatu est iuxta expositio ne tuoru doctoru qui hec verba exponut sic · exaltabitur supra abraham · et eleuabitur sup moysen · et sublimis erit valde super angelos deo mistrates · qui quidem filius dei p wlnera et afflictiones et mortem quas passurus erat ceteros a peccatis et a penis peccati erat redempturus ut testatur manifeste propheta in hoc capitulo dicens · vere languores nostros ipse tulit · et dolores ipse portauit · Item vulneratus est propter peccata nostra · attritus est propter scelera nostra · disciplina pacis nostre sup eum · et liuore eius sanati sumus et sic de alijs · Ex contentis igitur in hoc capitulo cum fine precedentis capituli ipsi imediate coniuncti inter alia ad materiam nostram pertinencia manifeste habes · xij · Primum est quod iste redemptor filius dei excellencior est ceteris sanctis · tam in celo quam in terra existentibus · de quo dicit · exaltabitur et eleuabitur etc · put p tuos doctores expositum est · Secundum quod ipse fuit in suo exordio puulus et humilem ortum habens · de quo dicit · ascendit sicut virgultum et sicut radix de terra sitienti · Tercium est quod in suo pgressu fuit despectus et quasi ad nichilum reputatus · de quo dicit · despectum et nouissimum virorum etc · vnde nec reputauimus eum · Quartum quod fuit wlneratus propter iniquitates nostras scilicet tollendas · vnde dicit · Et liuore eius sanati sumus · et infra · iustificabit ipse iustus filios meos multos · et iniquitates eorum ipse portabit · Quintum quod omnes iusti preter ipsum de lege com errauerunt a via salutis · et ipse omnem iniquitatem portauit · scilicet quo ad penas · de quo dicit · Omnes nos quasi oues errauimus et deus imposuit in eum iniquitates omnium nostrum · Sextum quod has penas siue dolores vsque ad mortem inclusiue voluntarie et pacienter sustinuit · de quo dicit · oblatus est quia ipse voluit et sicut ouis ad occasionem ducetur et quasi agnus coram tondente etc · Septimum est quod totum hoc fuit propter scelus populi · ipse tamen mundus erat a peccato · vnde dicit · propter scelus populi mei percussi eum Et infra · qui peccatum non fecit nec inuentus est dolus in ore eius Octauum quod ipse filius dei debebat habere victoriam et fortium spolia diuidere eo quod tradiderit in mortem animam suam · de quo · Ideo dispartiam ei plurimos et fortium diuidet spolia pro eo quod tradidit morti animam suam · Nonum quod ipse erat reputandus malefactor seu sceleratus · de quo dicit · Et cum sceleratis reputatus est · Decimum quod iste filius dei p mortem et alia que tollerauit licet omnia

peccata sufficient᷑ sustinuit· nō tamē oīm effectue· sꝫ multoꝝ
Unde dicit· Et ipe pctm multoꝝ tulit· Videamū ꝙ tanta
fuit caritas hui⁹ ꝟui dei ꝙ etiā ꝓ suis aduersarijs et affligen
tibus ipm atqꝫ occidētib⁹ deum orauit· de quo subdit· et pro
trāsgressorib⁹ rogauit· Duodecimuꝫ ꝙ ista que in hoc capl'o
traduntur sunt valde remota a naturali ingenio· de quo dicit
quis credidit auditui nr̄o vt sup̄ expositū est· q̄ quidē oīa
et singl'a ꝓprie applicant᷑ vero messie nr̄o si diligenter fueris
scrutat⁹ gesta sua tam in vita q̄ꝫ in morte· habes ergo ex cō
tentis in p̄dicto capitl'o qd̓ tibi dixeraꝫ· s· ꝙ verus messias
non per potenciam armoꝝ alios vincendo et supando· sꝫ paci
endo et moriendo suos erat redemptur⁹· et hoc a ꝟuitute pcti
non autem a subiectione seu ꝟuitute humana·

¶ Capitl'm· viij· in quo ostendit᷑ ꝙ licꝫ deus potuisset hoīem
redimē a peccatis sine passione et morte xp̄i· non tamen ex
hoc dicendū est ꝙ frustra hoīem ꝑ xp̄i passionē redemit·

Saulus·

Video intentū tuū fundari in dictis ysaie capl'is sup̄
dictis· que quidē capitl'a si de vero messia intelligan
tur· ꝓpositū tuū videt᷑ aliqualit᷑ fundari in auctē· sed
quia in sup̄dictis dixisti ꝙ p⁹ q̄ꝫ ꝑ scripturaꝝ scrutiniū de re
demptione seu modo redemptōis populi ꝑ messiaꝫ loquenciū
inuenissem⁹ auctem sufficientē ꝙ ꝯsequenter erant inuestigā
de rationes q̄ntum ꝓ humana fragilitate reꝗri possunt ad
ꝯgruitatem seu ꝯuenienciam modi redemptionis in scriptu
ris inuenti ꝑtinentes· vt sic rationes humane scripturarum
testimonijs cōsonarent· Idarco ad p̄ns ꝓcedenduꝫ videt᷑ ad
rationes· Circa qd̓ audeo tibi dicere ꝙ p̄dict⁹ modus redēp
tionis quem tu vis aꝓꝓare ad verū messiam· s· ꝙ paciendo
et moriendo suos esset redemptur⁹ a peccatis est nō solū incō
sonū· sꝫ oīno repugnās dictamini naturali humane rōis·
qd̓ patꝫ multiplici ratione· Et p̄mo ꝑ ꝯsideratione diuine oī
potencie· Constat· n· ꝙ deus ꝑ suam oīpotenciam oīa pot᷑
sine medio facere que cum aliquo medio facit· Dicit᷑ eni in
ps̄· Oīa quecūqꝫ voluit dn̄s fecit· Cum ergo potuit redi
mere ꝓpl'm suū a peccatis sine hoc ꝙ seruus dei tam exalta
tus et sublimis pateret᷑· frustra ergo ꝑ mortem messie oīs
saluauit cum sine hoc eos saluare potuisset· In naturalib⁹

eni operib⁹ que a deo sūt ordinata frustra dicit̄ fieri p̱ plura
qd̉ potest fieri p̱ pauciora iuxta sñiam phi · et sil'r ī huiōi di:
uinis op̱ibus est dicendū que op̱a diuina sūt tanq̄ȝ a deo cre
ta mota et regulata · Paulus · Cōcedo tibi
ꝙ de⁹ potuit saluare populū suū a pc̄tis sine hoc ꝙ xp̄s mor
tem pateret̄ · potestati eni diuine cūcta subiacent · vnde ysa ·
lix · Ecce non est abbreuiata man⁹ dñi vt saluare nequeat ·
Sed hoc ītelligendū est simpl'r et absolute nulla p̄suppōe fac
ta · ſȝ ex aliqua suppōne ꝓposita aliter est dicendū · Si eni sup
ponat̄ ꝙ ƀm dei p̄sciām seu dispōneȝ que cassari nō pn̄t de⁹
erat saluatur⁹ populū p̱ mortem xp̄i · hac suppōne facta nō
erat simul possibile xp̄m nō pati et hoiem alio mō q̄ȝ p̱ eius
passionem liberari · volūtas eni diuina seu ei⁹ consiliuȝ in sua
dispōne non fallitur · teste ps̄ · Consiliū aūt domi in eternuȝ
p̱manet Cum autē in scripturis diuis p̱ quas voluntas dei
nobis īnotescit p̄nunciatū est ꝙ de⁹ p̱ morteȝ messie seu xp̄i
suū populū erat saluatur⁹ · vt sup̄ ostensum est · p̱ ɔn̄s impossi:
bile est ꝙ aliter eos saluaret · imposibile dico non simplicit̄
ſȝ ex suppōne p̄dicta · Saulus · Licȝ verū est ꝙ
ꝓuidencia diuina in seip̄a ɔsiderata non fallit̄ cum hoc · tamē
stat ꝙ diuina ꝓuidencia nō omibus reb⁹ nccītatē imponit ·
quedam eni res nō necessario ſȝ contingent̄ eueniūt · Et ideo
in talib⁹ scriptura reddit rōnem de aliquib⁹ medijs quibus
aliquos effect⁹ deus ꝓducit cum posset tales effect⁹ sine tali:
bus medijs ꝓducere · Legit̄ eni exo · xiij · Cum emisisset pha
rao populū non eos duxit deus p̱ viam terre philistim que
vicina est · reputās ne forte peniteret popul⁹ si vidisset ad:
uersum se bella ɔsurgere et reuerteret̄ in egiptū · Circa quod
attende ꝙ nō dixit scriptura · non eos duxit deus p̱ viā ter:
re philistim · quia sic fuerat a deo dispositū · ſȝ reddit rationē
dicens · ne forte peniteret popul⁹ · Ex quo patȝ ꝙ in hui⁹ōi
effectib⁹ ꝓcedentibus a diuina volūtate cōtingencia manet ī
rebus ratione cui⁹ querenda est ratio de medijs quib⁹ de⁹ ef:
fect⁹ ꝓducit · et nō sufficit dicē ꝙ talit̄ fuerat a deo dispositū ·
poterat eni de⁹ de talibus aliter ab eterna dispone̊ · vnde ī ꝓpo
sito licȝ ab eterno a deo fuisset dispositum ꝙ p̱ mortem messie
populū saluaret vt tu asseris · adhuc restat querendū de rōe
hui⁹ dispōis · cum sine hoc saluare potuisset ut dictuȝ est · ab
eterno eni disponere potuit de⁹ ꝙ sine morte messie populus

a pctis redimeret · et sic videt q frustra mortuus fuit messi
as pter salutem ppli · In nalibus eni opibus que a deo sut
ordinata cior diat q frustra fit p pl'a qd potest fieri p paucio
ra · Paulus · In nalibus operib9 tunc verum
est q frustra fit p plura qd potest fieri p pauciora quado aliqd
eque bene fieret p pauciora sic fit p plura · Sed cum contingit
q aliquid ouenienci9 seu pfecci9 fit p pl'a qz p pauciora fieret
tunc sepe natura facit p plura qd p pauciora potuisset fieri ·
sicut duos oculos in aiali ad videndu fm natura format ·
cum tame tantu p vnu oculu aial possit videre · et sic i aliis
opibus nalibus · vnde illa regl'a seu dictu regulare in quo
diat q frustra fit p plura qd potest fieri p pauciora · intellige
dum est si ita coueniet p pauciora fieret sic p pl'a · no aute
cum oueniencius fit p plura qz p pauciora · Et ideo in pposito
nro quia mors xpi fuit ouenienctor mod9 liberandi homiem
a peccato qz si deus sua volutate hoiem liberasset · Jdarco no
est dicendu q frustra p mortem xpi de9 hoiem liberauit ·

Capitl'm · ix · in quo ostendit q modus liberationis ppl'i
dei a pcto p passione et morte xpi fuit oueniettor ex pte dei
liberantis qz si p solam diuina miam populuz liberasset ·

Saulus ·

Ostede michi quomo iste modus liberationis populi
s · p mortem messie sit ouenienctor qz si deus solu sua
ppria mia hoiem liberasset · Paulus ·

Q iste modus liberandi populu a peccato p mortem xpi
sit ouenienctor qz si de9 sola mia ul' sua voluntate ppl'm libe=
rasset · patz trib9 roib9 quaz pma sumit ex pte dei liberatis
Scda sumit ex pte xpi seu messie p que facta e liberatio seu
redeptio · Tercia vo ex pte hois liberati seu redepti · Ex pte ei
dei attendere debes q de9 cui9 opa sunt pfecta in omibus sui9
opibus pserum in hys que sunt circa gubernacoem generis
humani relucet simul sua mia et iusticia · vnde ps · Vniuse
vie dni mia et veritas · i · iusticia · Ratio aut hui9 aput no=
stros doctores ad plenu deduat · Sed quia auctes eoz non re
apes allegabo tibi tuos · Tui eni doctores antiqui coiter te=
nent q deus p duas mensuras seu pprietates quas vocant
middoch mundu gubernat · s · p mensuraz seu ppetate iusticie
seu iudicij qua dicunt significari i sacra scriptura vbicuqz

ponit̃ hoc nomē heloym · Et p mensuram seu pprietatē mi
sericordie quā dicunt significari vbi ponit̃ adonay · quo p̄
supposito sup illud verbum geñ · iij · emisit eum · s · adam dñs
deus · s · de orto voluptatis ad excolendum terram ⁊c̄ · Dicit
Rabi iosue cum mida · s · cum mensura seu pprietate iusticie
et mie creauit de⁹ adam · et cum pprietate iusticie et mie dedit
ei p̄ceptum sil'e · cum pprietate iusticie et mie eiecit eum · hec il
le · Cui⁹ ratio fundat̃ in hoc q tam in creatione ipi⁹ ade q̄z ĩ
p̄papiendo ei · q̄z etiam in eiectione ipi⁹ ponunt̃ hec duo noīa
diuina · s · adonay qd̄ significat mēsurā seu pprietatem mie
et heloym qd̄ significat mensurā seu pprietatem iusticie · In
creacōe enī ade legit̃ · formauit de⁹ hoīem de limo terre et ĩspi
rauit ĩ faciem ei⁹ spiraculū vite geñ · ij · In p̄papiendo ei etiā
dicit̃ · p̄cepitq; dñs de⁹ ei ex omi ligno ⁊c̄ · Et in ei⁹ eiectione
legit̃ geñ · iij · Emisit eum dñs de⁹ de orto voluptatis · Ex q̄
patz q cum mensura seu pprietate iusticie et mie de⁹ creauit
adam · Sil'r cū eisdem ei p̄cepit · et cum eisdem eū eiecit de pa
diso · Idem ergo dicendū est de ipi⁹ ade et totius gñis huma
ni recōciliatōe · que p xp̄m seu messiam erat fienda · s · q non
p solam miam vtputa p solam diuinā volūtatem parcen
do seu remittendo peccata erat fienda recōciliatio · s; cum hoc
p mensuram seu pprietatem iusticie · s · satisfaciendo p offensa
in deo cōmissa · que quidē satisfactio facta fuit p mortem et
passionē xp̄i · put ysaias declarat in cap'lo allegato dicēs ·
in psona generis humani oēs nos sicut oues errauim⁹ · ⁊
de⁹ posuit in eo iniquitates oīm nostrm · Et sic patz q hic mo
dus liberandi hoīem p miam et iusticiam cōformior est · et p
dñs cōuenienc͞ior diuine gubnacōi ex pte dei liberantis q̄ to
tum mūdum et p̄sertim gen⁹ humanū p mensurā seu ppie
tatem iusticie et mie gubernat vt dictū est · Saulus ·
Multa hic inuoluis quoz quedā indigent vlteriori de
claratōe · quedam vero sūt vt credo indeclarabilia · quia nul
lam vident̃ cōtinere rationē · Paulus · Ostēde
michi p̄mo que sūt illa que indigent vlteriori declaratōe ·
et deinde pcedem⁹ ad illa que dicis indeclarabilia · vt nō cō
fuse s; distincte pcedam⁹ · Saulus · Manifeste
req̄rit declarationē illud dictū doctoris nr̄i dicentis · q cum
mensura seu pprietate iusticie et mie de⁹ creauit adam · Sil'r
cum eisdē pprietatib⁹ dedit ei p̄ceptū · et cū eisdem pprietatibus

euз de paradiso eiecit· Creatio enī p̄mi hoīs nullo mō videt̄
ad iusticiam ꝑtinere· sꝫ ad solam mīam· cum nulla merita
ipi⁹ ade p̄cesserint ante sui crationē quibꝰ deus ex debito ius:
ticie eū debuisset creare· In p̄cepto etiā dei dato nō vident̄ ap
parere iste ꝓprietates· In eiectione aūt de ꝑadiso non videtur
aliqua ratio mīe apparere· sꝫ solius iusticie cū illa eiectio fuit
penalis et de iusticia ꝓcedens· non aūt de mīa vt patet·

Paulus· Dicta doctoris tui p̄allegata veritatez
tenent etiā in quolibet oꝑe diuino· In quolibꝫ enī tali inue:
nit̄ mīa et iusticia ꝓut patꝫ in aucte psalmiste p̄allegata·
sꝫ restringendo nos ad p̄dicta tria de quibꝰ doctor tuus loqui
tur· s· de creatōe ade et de p̄cepto ei dato et de eiecōne ei⁹ de pa:
radiso· manifeste reꝑies in quolibꝫ eorū p̄dicta duo inueni
ri· In creatione enī p̄mi hoīs sicut et in creatione cui⁹libꝫ
rei· licꝫ non p̄supponat̄ aliqđ meritū in creatura· p̄supponit̄
tamē aliquid in dei cognitione in qua oīa eternalit̄ p̄existunt· et s̄m hoc saluat̄ ibi ratio iusticie· inq̄ntum res inesse
ꝓducunt̄ s̄m qđ ꝯuenit diuine sapiētie et bonitati· saluatur
etiā quodamō ratio mīe inq̄ntum res sine meritis p̄cedentibꝰ
ex nō esse inesse ꝓducunt̄· In p̄cepto aūt dato ade ratio mīe
satis apparet· inq̄ntum sibi data fuit licentia edendi de oīi
ligno ꝑadisi· Ratio aūt iusticie apparet in ꝓhibendo euꝫ sub
cōminatōe pene mortis de esu ligni scīe boni et mali· In eiec
tione aūt de paradiso licꝫ nō appareret mīa dei totalit̄ relax:
ans pctm· apparet tamen mīa alleuians dum circa cōdignū
punit· pctm enī ade ex ꝑte obiecti· s· dei ī quē offensam com
misit cui⁹ excellentia est infinita quodamō est infinitū· s̄m
qđ infinitū quodāmodo penam meruerat· vnde solū eiciendo
eum de paradiso misericordit̄ eum puniuit· s· citra ꝯdignū
Ex quibꝰ patꝫ q̄ mod⁹ liberandi hoīem a peccato ꝑ iusticiam
et mīam ꝯuenientior modus est ex ꝑte dei liberantis q̄ꝫ si per
solam mīam liberasset eum inq̄n⁹ iste mod⁹ ꝯformior est ce
teris modis quibus de⁹ gubernat mūdum· et etiam quibꝰ p̄:
muꝫ hoīem gubernauit vt sup̄ dictū est· Est etiā iste modus
liberandi hoīem non solū ꝑ mīam· sꝫ ꝑ mīam et iusticiam cō
uenientior ex ꝑte dei liberantis ad quē ꝑtinet nullū malum
relinquere impunitū· vnde deutro· xxxij· capitlo· dei ꝑfecta
sunt opera et omnes vie eius iudicia· deus fidelis absqꝫ vlla
iniq̄tate iustus et rectus est· Et quo patez q̄ ad ꝑfectionem

diuinoꝝ operū ptinet vt iusticia exerceat absqꝫ vlla iniq̄tate
qd̄ nō fieret si peccatū hoīs sine satisfactione iusticie totalit̄
relaxaret. Paulus. Video declarationem
tuā satis ɔgruam seu ɔuenientē ad dicta doctoris nr̄i i hoc
s. ꝙ p mensurā et ꝓpetatem iusticie et mīe deus hoīem guber=
nat. ex quo satis videt̄ sequi ꝙ redemptio seu liberatio ppl̄i a
peccato ɔueniencior est p iusticiam et miam q̄ꝫ p solā miam
vt iā diu dixisti. Sꝫ adhuc restat tibi vt declares illud qd̄ p̄
suppōis qd̄ meo iudicio est indeclarabile. s. q̄uo p morteꝫ xp̄i
seu messie fuit facta satisfactio ꝓ offensa i deo cōmissa a to=
to ppl̄o. hoc enī māifeste videt̄ inconsonū dictamī cuiꝰcūqꝫ
nālis rōnis ꝓp̄t tria. p̄mo. Nā nulli satisfit p maioreꝫ offē=
sam sibi illatā. verbi gracia. si aliquē regem vl̄ p̄ncipē suus
subditꝰ offendit furando seu rapiendo bona sua. manifestuꝫ
est ꝙ non satisfacit sibi de tali offensa p hoc ꝙ pꝰea cōmittit
in eum seu in suis iniuriā penciendo seu offendendo aliquem de
magnatibꝰ suis. hoc enī magis addit in p̄ma offensa q̄m de
ea minuit. Cum igit̄ occidere xp̄m seu messiam qui excellen
cior est in dignitate et sāctitate. nō solū hoībꝰ sꝫ etiā ange
lis vt sup̄ dictū est. est ḡuissimū peccatū in quo maxime deꝰ
offendit̄. sequit̄ ꝙ p eiꝰ mortem sic pniciose et scelerit̄ ꝑpetra
tam nō potuit deo satisfieri ꝓ peccatis ppl̄i. Item scd̄o in sa
tisfactione requirit̄ equalitas quedā ad culpam cōmissā cuꝫ
sit actꝰ iusticie. sꝫ passio seu mors xp̄i non videt̄ esse equalis
omibus culpis delinquēciū cum sint q̄i infinite vl̄ saltem ī
nūabiles. non ergo p passionem xp̄i seu messie satisfieri po
tuit deo de omibꝰ pc̄tis alioꝝ hoīm. Item tercio in ptibꝰ p̄nie
req̄rit̄ ydemptitas inē peccantē et penitentē. eiusdē enī est cō=
teri cuiꝰ est peccare. Non enī valet ɔtritio vniꝰ ad delendum
pc̄tm alteriꝰ. Sil'r videt̄ dicendū de cōfessione et etiā de satis
factione. s. ꝙ eiusdē est peccare et satisfacere et ɔfiteri. Cum
igit̄ xp̄us seu messias non peccauit vt patꝫ p auctem ysaie
liij. capl'o p te allegatā. sequit̄ ꝙ ad ip̄m nō ptinuit satisfa=
cere ꝓ pc̄tis. sꝫ potius ad ip̄os peccantes. Ex quibꝰ bene consi
deratis videt̄ manifeste ꝙ p mortem seu passionē messie seu
xp̄i non fuit facta satisfactio ʒm iusticiā ꝓ peccatis ppl̄i re=
dempti seu redimendi. et sic iste modꝰ non fuit cōueniēs vt
tu asseris ad redimēdum humanū genꝰ a pc̄tis. sꝫ potius in
cōsonās oīno. Paulus. Ad p̄mū respondeo

tibi ꝙ passio seu mors xp̄i vel messie dupliciṫ pōt ꝯsiderari·
vno modo ex ꝑte occidenciū et sic ꝯcedo tibi ꝙ fuit grauissimū
peccatū ꝓut tu dicis· Alio modo ex ꝑte xp̄i pacientis seu sus=
tinentis inq̄nꝰ ex maxima caritate et obediencia passionem et
mortem sustinuit· et isto modo passio illa fuit maxime me
ritoria· vnde cum diciṫ ꝙ deo fuit satisfactuꝫ de peccatis ꝑpli
seu tocius humani gn̄is ꝑ mortem et passionem xp̄i· passio
intelligenda est ibi ex ꝑte pacientis ſcḋm quam fuit maxime
meritoria et satisfactoria· non aūt ex ꝑte inferenciū seu oc
cidenciū ſcḋm quā fuit ǧuissimū peccatū· Vnde circa hoc si bn̄
ꝯsideras potest attendi maxima mīa diuina que tante boni
tatis est vt ex passione ⁊ morte maxime facinorosa ⁊ deme
ritoria ex ꝑte cōmittenciū ex ipa eadem elicēt tam maximū
meritū ex ꝑte pacientis vt esset satisfactoria etiā ꝓ peccatis
crucifigenciū ipm· Et sic in eadem passione relucet nō solū
diuina iusticia inq̄nꝰ ꝑ eam fuit punitū sufficienṫ pc̄tm to=
tius generis humani· ſꝫ etiā mīa diuina inq̄nꝰ per eam fuit
sublatū seu dimissum pc̄tm humani generis· Ad scḋm ve=
ro qḋ obicis de equalitate que requiritur inter satisfactionē
et culpam tibi rn̄deo ꝙ passio xp̄i ex ꝑte pacientis ꝯsiderata
fuit maioris meriti q̄m exigeret recompensatio tociꝰ offense
humani generis· tum ꝓpter magnitudinē caritatis ex qua
paciebaṫ· In caritate eni ꝯsistit radix tociꝰ meriti· vnde quia
maior fuit caritas in xp̄o paciente q̄m odiū in oībus offen=
dentibꝫ deū· Idcirco nō solū equaliṫ· ſꝫ etiā supabūdanṫ pro
omībus satisfecit· tum ꝓpter dignitatē vite sue quā satisfa
ciendo ponebat· que quidē dignitas excellit oīs dignitates
humane vite ꝓut sup̄ dictum est· et ampliꝰ forte declarabiṫ
Vnde passio xp̄i non solū sufficiēs· ſꝫ et supabūdans satis
factio fuit ꝓ tociꝰ hūani generis pc̄to· Et in hoc etiā si bn̄ cō
sideras relucet diuina mīa simul cum eis iusticia· que quidē
diuina mīa tantā caritatē in aīam xp̄i seu messie īfudit et
tantā excellētissimā dignitatē ei cōtulit vt eiꝰ passio supha=
bundanṫ ꝓ omībꝫ satisfaceret et oīm dolores portaret· Iux̄
illud ysa· liij· vere languores nr̄os ipe tulit· et dolores no=
stros ipe portauit· Diuina aūt iusticia relucet in hoc inq̄ntū
non solū satisfactionē equalentem· ſꝫ etiā supabundanteꝫ
ꝓ omnibꝫ humani generis pc̄tis accepit· Ad terciū vero qḋ
obicis de ydemptitate que requiriṫ inṫ peccāntē et penitenteꝫ

respndeo q non est similis ratio de ɔtritione et satisfactione
Contritio enī ɔsistit in actu interiori ipi⁹ volūtatis ad quez
non possunt sumi instrumēta exteriora · Satisfactō vero cō:
sistit ī actu exteriori ad quē pñt sumi instrumēta inter que
etiam cōputanť amici · vnde et vn⁹ ꝓ alio satisfacere potest
Et in hoc etiam si bene ɔsideras manifeste relucet diuina mi
sericordia simul cū ei⁹ iusticia · diuina enī mīa relucet in hoc
q pcta hoim ꝑ solius xp̄i seu messie satisfactionē relaxauit
Juxta illud ysaie capl'o allegato · Et liuore ei⁹ sanati sum⁹
quasi diceret · misericorditť habuit se deus nobiscum · quia
non ꝓprio liuore nostro sed liuore ei⁹ · s · xp̄i sanati sum⁹ · Re
lucet etiam diuina iusticia inq̄n⁹ non relinquit pcta impu:
nita sȝ in ip̄o xp̄o fuerunt penalitť inflicta · Juxta illud ca:
pitl'o allegato · attrit⁹ est ꝓpter scelera nr̄a · Saulus ·
Video te conari ad ostendendū seu suadendū q ꝑ passio:
nem seu mortem messie ppl's dei erat liberand⁹ ꝭm : diuinam
iusticiam et ei⁹ mīam simul qd non videť cōsonare dictis ꝓ:
phetarum qui liberationē seu redemptionē istam quq̄z attri:
buūt iusticie tm̄ · vt cum diciť ysaie p̄mo · Syon ī iudicio re
dimeť et reducet eam ī iusticia · Jn qua auct͞e tm̄ iusticie di
uine attribuiť huiōi redēptio · Et infra ysa · liiij · ꝓpha de hac
redemptiōe loquēs dicit · Jn mīa sempiterna misertus sum
tui dixit redemptor tu⁹ dn̄s · Jn qua auct͞e solū mīe diuine
attribuiť redemptio qd nō ɔcordat dictis tuis in quib⁹ asseris
q ꝑ pñiam et iusticiam simul erat fienda redemptio ·
Paulus · Auct͞es quas allegas non sūt intel:
ligende exclusiue · qa si sic essent adinuicē opposite · Si enī cuȝ
diciť · Syon ī iusticia redimeť · itelligereť syon tm̄ ī iusticia re
dimeť · sic esset ɔtra hoc quod diciť infra · Jn mīa sempiter:
na misert⁹ sum tui · vnde manifestum est q non exclusiue
sūt intelligenda ista dicta sicut nec poniť ibi aliqua dictio
exclusionē sonās · et ideo ex ambab⁹ auct͞ibus simul iūctis ī
tentū meū inferť · Et si scrutat⁹ fueris scripturas repies ex
p̄sse q simul in mīa et iusticia erat futura redemptio ·
Saulus · Ostende michi obsecro aliquā auct͞em at
tribuentem redemptionē tunc futuram iusticie ⁊ mīe simul ·
Paulus · Ozeas in · ij · capl'o loquēs de deo ꝑ sil'itu:
dinē sponsi et de populo ei cōiuncto ꝑ modū sp̄ōse dicit · Erit
in die illo dicit dn̄s · vocabit me vir me⁹ ⁊c · infra declarās

quomodo esset ista conunctio inter deū sponsum et eccl'iam su am seu populū suū et sponsā sic dicat· Sponsabo te i iusticia et iudicio et i misericordia et miseratōibus· Ex quo habes manifeste q coiūctio populi dei ad deū in qua cōsistit vera re demptio et recōciliatio tocius gnīs humani ad deū futura erat p iusticiam et miam simul· non aūt p miam solū nec soluz p iusticiam vt dictū est·

¶Capitulū·x· in quo ondit q modus liberatōis populi dei a pctō p passionez et mortem xpi fuit cōueniēcior ex pte xpi p quez fuit facta redemptio seu liberatio q̄m si per solam diuinam misericordiam populum liberasset·

Saulus·

Habeo mentem tuā circa hoc q modus liberandi populū a pctō p mortem seu passionez messie sit conuenienor ex pte dei liberantis q̄m si deus sola sua volū tate pplm liberasset· Sed quia dixisti pdictus modus erat etiam conuenientior ex pte messie seu xpi p quē facta est liberatio seu redemptio· Idcirco volo q michi ondas p auctes seu rōnes si quas habes· Paulus· Q iste modus liberacōis seu redemptōis generis humani·s·p passionē et mortē xpi seu messie sit conuenientior modus ex pte ipius xpi p quez facta est redemptio q̄z si solū p dei miam absq3 passione xpi hoc fecisset· satis patet ex duobus· pmo ex dignitate redemptōis actiue ipi xpo homi p mortē et passionē suā attributa Constat enī q xpus in scriptura dicit redemptor· vt cum dr ysa·lix· veniet ad syon redemptor 7c· qd cōiter exponit etiā ab expositoribus tuis de xpo seu messia qui redemptor simpl'r seu gnāliter nūcupat qd ad magnā excellenciā seu dignitatem ipius xpi ptinet· Si aūt p solam diuinā miam deus hūanum genus redemisset nulla interueniente passione seu morte xpi nulla ratio dictaret q xpus inqntū homo redemptor diceret· nec ei dignitas huiōi redemptōis attribueret· vnde ex pte xpi manifeste patet q hic modus redemptōnis·s· per suam passionē conuenienctior est q̄z si fieret redemptio sine ea in qntum p ipaz xpo huiōi attribuit cālitas redemptōis gnālis que excellentissima est· Saulus· Redemptor tocius humani gnīs seu populi dei nullus est nisi deus·legit enī ysa·liij· Ego sum dns et non est absq3 me saluator· Et infra· hec dicit dns· redemptor noster sanctus isrl'· psalmista

etiam alloquēs deum dicebat· redemisti me dñe de⁹ veritatis·
Constat aūt q̄ esse deum veritatis ptinet soli deo· non autē
messie· Et ideo dignitas redemptōis gn̄alis soli⁹ dei est·

Paulus· Concedo tibi q̄ de⁹ sit redemptor oīm fideliū tanq̄m p̄ma causa oīm que fiūt in vniuerso· Sed ad xp̄m hoīem ꝓprie ptinet esse redemptorem imediate et tanq̄ꝫ pximā causā sicut etiā in nālibus homo qui generat hoīem dicit̄ ꝓprie genitor eius· et tn̄ cum hoc deus est genitor tanq̄ꝫ causa p̄ma et remota oīm· et ideo si passio xp̄i non fuisset opata redemptionem nullo modo xp̄us redemptor diceret̄ i q̄ntum homo· sicut nec de moyse dicit̄ q̄ fuit redemptor populi isrl'itici de egipciaca captiuitate· licet fuerit mister dei in ip̄a redemptione· Saulus· Habeo mentem tuaꝫ in hoc· sꝫ quia dixisti q̄ ex duob⁹ patebat ꝯueniencia hui⁹ōi redemptōis ex pte xp̄i p quē facta est redemptio· postq̄ꝫ dixisti p̄mū restat vt dicas michi scdm· Paulus·

Scdm p qd̄ habet̄ q̄ ꝯueniētior mod⁹ fuit ex pte xp̄i p suam passionē redimē humanū gen⁹ q̄m si p solam miaꝫ dei redimeret̄ patꝫ sic· scrutando eni scripturas repies q̄ mod⁹ quo sancti ꝯsueuerunt deū placare vel ab eo maximas grās impetrare· vel a plaga ab hostibus inferenda pp̄l'm eruere· l' in obſuatione legis diuine pp̄l'm cum deo cōfederare· vel ab omibus pc̄tis semel in anno pp̄l'm mundare· semp fuit p oblationē sacrificioꝝ ṗapue cū sangne· De p̄mo eni legit̄ gen̄· viij· q̄ noe p⁹ diluuiū edificauit altare dn̄o· in quo holocausta optulit· p quā quidē oblatōeꝫ holocaustoꝝ placatus fuit deus et ꝯcessit vt vltra diluuiū in mūdo non veniret· Sequitur eni statim ibidem· odoratusq̄ꝫ est dn̄s odorem suauitatis et ait dn̄s ad eum· nequaq̄ꝫ vltra maledicam terre ꝓpter homīes ⁊c̄· De scdo aūt legit̄ gen̄· xxij· q̄ abraham postq̄ꝫ optulit filiū suū quem ex mandato dei volebat in holocaustū offerre a quo fuit ꝓhibit⁹ p angelū· et deinde arietem ꝓ eo optulit in holocaustum· post hui⁹ōi holocausti oblationeꝫ fuit sibi facta repromissio p iusiurandū q̄ i semīe suo bn̄dicerentur oīes gētes que fuit sūma grā semī abrahe ꝯcessa et toto generi hūano· Que quidē duo sacrificia tam solēnissima et fructuosa manifestū est q̄ nō sine sangnis effusione fuerunt facta· De tertio etiam legit̄ Exo· xij· q̄ p aspersionem sangnis agni pascalis p postes ⁊ domoꝝ limina liberabatur

populus dei a plaga seu peste egipciis inflicta seu inferenda Dicitur enim ibi. videbo sanguinem et transibo vos nec erit in vobis plaga disperdens etc. De iiii et legitur exo. xxiiii. quod post dationem legis in eius confirmatione moyses dispersit sanguinem holocaustorum super populum ut confederatio inter populum et deum per legem acceptam confirmaretur. dicit enim sic. Ille vero scilicet moyses sumptum sanguinem dispersit in populum et ait. hic est sanguis federis quod pepigit dominus vobiscum super cunctis sermonibus hiis. De quinto etiam legitur leuitici. xvi. quod in die expiationis de quo dicitur ibidem In hac die expiatio erit vestra atque mundatio. ab omnibus peccatis vestris coram domino mundabimini. Summus sacerdos intrans sancta sanctorum semel in anno distillabat de sanguine sacrificiorum super propiciatorium et coram propiciatorio. Ex quo patet quod per sanguinis effusionem seu aspersionem populus ex institutione diuina mundabatur. Ratio autem huius institutionis declaratur in capitulo sequenti. scilicet xvii. ubi sic. quia anima carnis in sanguine est et ego illum scilicet sanguinem dedi vobis ut super altari meo expietis pro animabus vestris quia sanguis pro anime piaculo sit. Cum igitur in redemptione populi per christum seu messiam omnia predicta vel ipsis maiora concurrere debuerant secundum omnes. Conuenientior ergo modus fuit ut per aspersionis sanguinis christi preciosissimi sacrificium humanum genus redimeretur. que quidem aspersio per singulas aspersiones supradictas tamquam perfectum per imperfectum fuit figurata. quam si per solam misericordiam dei humanum genus redimeretur secundum quod nulla esset conformitas seu correspondentia ad preterita sacrificia. Saulus.

Contra hoc quod concludis quod conuenientior modus fuit ut per sacrificium aspersionis sanguinis christi humanum genus redimeretur quam per solam dei misericordiam quedam possunt racionabiliter obici. et primo habeo expressam auctoritatem dicentem oppositum. legitur enim ozee. vi. in persona dei misericordiam volo et non sacrificium quod directe opponitur conclusioni. misericordia enim prout propheta testatur acceptabilior est deo quam sacrificium. Ex quo patet quod humanum genus redimi per solam dei misericordiam acceptabilius esset quam per sacrificium. Paulus.

Auctoritas tua non facit contra me. Conclusio enim mea loquitur de misericordia diuina. propheta autem loquitur de misericordia humana comparando eam sacrificio per hominem deo oblato. que comparatio intelligi debet ceteris paribus sicut in comparationibus recte acceptis intelligi debet. unde sensus huius auctoritas est quod misericordia humana sola sine sacrificio accepta est deo. Sacrificium vero solum sine misericordia non est

deo acceptum· nam cum mīa sit effect⁹ caritatis· sequit̃ q̄ so
la semꝑ sit acceptabilis deo· Sacrificiū autē ꝓut est act⁹ exte
rior cū sit sine mīa ē sine caritate et ꝑ ꝯñs nō est deo acceptū
qḋ est manifeste verū et hoc nullo modo repugnat ꝯclusioni
mee· hoc enī sacrificiū de quo agim⁹ cū maxima mīa ꝛ cari:
tate fuit oblatū· vñ et deo acceptissimū· Saulus·

Scđm dicta tua passio seu mors xp̄i tui oꝑata fuit salutē
hūani gn̄is ꝑ modū sacrificij sicͭ alia sacrificia que allegasti
ī veterī testamēto oꝑata fuerͭt aliqua bona· s; hoc videͭ falsū
Nam qui offert sacrificiū aliqḋ sacrū facit ꝓut ip̄m nomen
sacrificij sonat· Illi aūt qui xp̄m occiderūt magnā ꝑpetraue
runt maliciam ſm te· non ergo fecerunt aliqḋ sacrū· et ideo
poci⁹ debuit dici maleficiū q̄m sacrificium· Paulus·

Sacrificiū passionis xp̄i ip̄e xp̄us obtulit ex maxima ca
ritate· non aūt illi sacrificiū illud obtulerūt qui eum occide
runt· ex quorū ꝑte passio fuit maximū maleficium·

Saulus· Conformitas seu correspōdencia quā as:
seris esse inter passionē xp̄i quā dicis esse sacrificiū ad p̄teri:
ta sacrificia veteris testam̄ti que dicis p̄figurasse hāc passio
nem videͭ esse nulla· In sacrificijs enī veteris legis nunq̄;
offerebaͭ caro hūana· quiymo talia sacrificia nephāda erāt
Diciͭ enī in ps̄· Effuderunt sanguͤnem innocentē sanguͤnem fi
liorū suoꝝ et filiarum suaꝝ· quas sacrificauerͭt sculptilibus
chanaan· Ex quo patꝫ q̄ passio seu mors xp̄i non habet ra
tionem sacrificij ſm ꝯformitatem ad sacrificia antiqua·

Paulus· Licet in sacrificijs veteris testamēti n̄
offerebaͭ caro humana· ex hoc nō sequitͭ qḋ non p̄figurarēt
sacrificiū passionis xp̄i· veritas enī oportet q̄ excedat figu:
ram· nec requiriͭ q̄ veritas et ei⁹ figura sint eiusdē sp̄ei· nͨ
etiam eiusdem generis· homo enī verus excedit suam figurā
in pariete depictam intantū q̄ homo verus est aīal rōnale ꝛ
est in gn̄e subē· et ei⁹ figura depicta est quoddā accidēs in gn̄e
qualitatis· Et sic in ꝓposito licꝫ caro aīaliū non sit eiusdem
rōis cum carne xp̄i· s; valde ab ea distans· sufficiens tamē ē
ad carnem xp̄i figurandā· nec erat ꝯueniens q̄ tanta mlͭti:
tudo hoīm occidereͭ ad p̄figurandū mortem xp̄i sicut aīalia q̄
sacrificabanͭ· Esset enī conͭ mīam ip̄ius dei qui solū xp̄m
voluit īmolari ꝓ salute toci⁹ mūdi· vñ n̄ decebat diuinā cle:
menciam q̄ multi homines īmolarenͭ solum ad signdum

imolationem xp̄i ad quā significandū sufficiebat imolatio aīaliū rōne p̄dicta. Ad hoc aūt qd dicis ꝙ carnē humanam sacrificare erat nephandū. Juxta illud ps̄. Effuderūt sang- nem inocentē ꝛc̄. Rn̄deo ꝙ illa sacrificia erant nephanda ī q̄ntum fiebant ꝯtra mādatum diuinū in honorē ydolorum. vnde ibidē subdit̄. quas sacrificauerūt sculptilib; chanaan. Si aūt aliqua caro humana ex mādato dei et ꝓ ei⁹ obedien- ciam fuisset sacrificata hoc esset deo acceptū. vt patꝫ in imo latōe ysaac geñ. xxij. que a deo fuit valde accepta et merito ria ꝓut ibidē habet̄. Saulus. Licet abra- ham voluit ymolare filiū suū ex mandato dei. non tamē eū imolauit vt ibidē habet̄. vnde ex illa imolatōe non potest sumi argumentū ꝙ imolare carneꝫ humanā de mādato dei esset deo acceptū neqꝫ meritoriū. Paulus.

Si volūtas abrahe circa imolationē filij ex obediēcia dei fuit meritoria vt est manifestū. opoꝫ dicere ꝙ si ipse abrahā nō fuisset ꝓhibit⁹ ꝑ scd̄m dei mandatū ab imolatione. sed ex p̄mo mandato dei imolasset filiū ꝙ illa ymmolatio esset valde meritoria. Radix enī et fundamentū meriti in volū tate ꝯsistit. dicunt enī doctores tui frequent̄ ꝙ dn̄s cor vult seu acceptat. et intelligunt ꝑ cor volūtatem homīs in qua radix meriti p̄cipue ꝯsistit ut dictum est. Saulus.

Licet aliqualit̄ ostendisti ꝙ ꝑ mortem seu passionē mes- sie ppl̄s redimeret̄ a pcc̄o vt videt̄ aliqualiter dicere verba ysaie. liij. hoc tamē intelligit̄ ꝑ modū satisfactōis vt iā sup̄ dixeras. sic ꝙ ille ꝑ suaꝫ passionē ꝓ alijs satisfaceret. nunq̄ꝫ tamē legit̄ ꝙ passio sua ꝑ modū sacrificij alios liberaret.

Paulus. In ꝓphecia zacharie vbi ad lr̄am agit̄ de p̄mo aduentu messie. etiam ſm doctores tuos in capl̄o. ix. vbi dicit̄. Ecce rex tuus venit tibi iust⁹ et saluator ꝛc̄. post q̄m dixerat. et disperdam quadrigā ex effraym ꝛc̄. ad osten dendū ꝙ non habebat xp̄us triūphare vi armoꝝ. sꝫ miracl̄o- rū v̄tute et doctrina pacifica. de quo dicit. Et loquit̄ pacē gē tibus ꝛc̄. Jn eodē ꝯtextu subdit. tu quoqꝫ ī sang̊ne testamē ti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. q̄ quidē verba ad lr̄am dirigunt̄ ipi regi messie de quo ibidem agit̄. cuiquidē messie ꝓpheta alloquēs dicit. Tu aūt ī sang̊ ne testamēti tui. s. in sang̊ne tuo qui effusus est emisisti vinc tos tuos. i. eduxisti antiquos patres ī limbo inferni detētos

qui dicit̃ lacus ꝓpter ei⁹ pfũditatem in quo non est aqua sic̃
nec ignis infernalis· sꝫ erant ibi detenti vsqꝫ aduentum re
dẽptoris· Ex qua auc̃te habes mãifeste q messias p sanguiñe
suũ qui dicit̃ hic sãguis testa mẽti redemptur⁹ erat seu educ-
turus detentos in lacu supdicto· quiquidẽ sanguis testamẽti
manifeste ptinet ad sacrificiũ qd cõiter in veteri lege p sang
nis effusionẽ pficiebat̃ vt deductum est·   Saulus·
Duo psupponis in hac allegatiõe que non sũt sufficienter
pbata· pmũ psupponis· quia cum dicit̃ in sangne testamẽti
tui· intelligit̃ sanguis xp̄i qd nõ cõsonat lr̄e· debuisset enĩ di
cere ƀm mentẽ tuam in sangne tuo· non aũt in sangne tes
tamẽti tui· Scdo psuppõis pr̄es fuisse ĩ limbo detẽtos añ ad-
uentũ messie· qd non pbas· et vt credo qd non potes pbare
p autenticas scripturas·   Paulus·   Ad pmũ
respondeo q sanguis xp̄i de quo hic loquit̃· dicit̃ sanguis tes
tamẽti inq̃ntũ p ip̄m sangnẽ fuit cõfirmatũ nouũ testamẽ
tũ sic̃ p passionẽ sangnis holocaustorũ factã p moysen ↄfe
derat⁹ fuit pp̄l's cũ deo ĩ ↄfirmatiõe legis veteris exodi· xxiiii·
Scdm vero qd obicis de pr̄ibus ante aduentum xp̄i in lim-
bo existentibus requirit singulare scrutiniũ scripturarũ de q̃
ad p̄ns supsedendũ est vt de eo fiat inter te et me deo duce sin
gularis discussio·   Saulus·   Placet michi vt
fiat singularis discussio de hoc qd asseruisti· s· q pr̄es antiqui
debebant esse in limbo ante aduentũ messie· Sed rñsio tua ad
pmũ meum obiectum in qua dicis q sanguis xp̄i tui inq̃n-
tum p ip̄m sangnem nouũ testamentum ↄfirmatũ fuit nõ
cõsonat dictis tuis· dixisti enĩ sup̄ q sanguis xp̄i fuit sacri-
ficiũ quo expiebat̃ seu redimebat̃ pp̄l's a pcto· Nunc autem
asseris q sanguis xp̄i fuit ↄfirmatiu⁹ noui testam̃ti· ⁊ de hoc
dicis intelligi illud ꝓphete· tu aũt in sangne testamẽti tui· sꝫ
ista non vident̃ stare simul· aliud est enĩ ↄfirmare testamen-
tum· et aliud ẽ pctm expiare vt de se patet·   Paulus·
Passio xp̄i in qua sanguis ei⁹ effusus fuit pl'es habet ef-
fectus adinuicẽ cõpatibiles ex quibꝫ alias potest habere pl'es
nomiatiões· Nã sicut in rebus nãlibus vnã et eandẽ rem
videm⁹ habere diu̾sos effect⁹ ex quibꝫ diu̾simode possũt deno-
miari· Sol enĩ illumiat calefacit et exsiccat· Ex quibꝫ effec-
tibus denomiari posset illumiatiu⁹ calefactiu⁹ et exsiccatiu⁹
Sic dicendũ est de passione xp̄i seu ei⁹ sangne que multos

effect⁹ salutiferos circa humanū gen⁹ habet· ex quib⁹ sāguis xp̄i et etiā ip̄e xp̄us denominatur· Nam inq̄ntum cōsiderat̄ illa passio in carne xp̄i sic habet effectū satisfactōis seu redemptōis inq̄n⁹ p eam seu p ip̄m sanguinem xp̄i liberamur a ƀuitute pcc̄i ƀm quā consideratōez xp̄us dicit̄ redemptor· ut dictū est inq̄ntum vero p ip̄am passionem seu sanguinem xp̄i gen⁹ humanū deo recōciliat̄ sic habet effectū sacrificij · ⁊ sic dicit̄ sanguis testamenti ƀm quā ɔsideratiōnē xp̄us dicit̄ sacerdos· Juxta illud ps̄· tu es sacerdos in eternū qd̄ de xp̄o intelligit̄ ad lr̄am· habes igit̄ ex sup̄dictis q̄ iste mod⁹ liberādi· s· pp̄l'm a peccato p mortem seu passionē xp̄i sicut fuit cōuenientior ex p̄te dei liberantis q̄m si de⁹ sola sua volūtate pp̄l'm liberasset vt sup̄ fuit deductū· Sic ex p̄te xp̄i seu messie p q̄uē facta est liberatio seu redemptio· p̄dict⁹ modus cōuenientior fuit· nam si p solā dei mīam gen⁹ humanū fuisset liberatum absq; xp̄i passione· tunc xp̄us homo nec diceret̄ redemptor humani gn̄is· nec etiā sacerdos in eternū vt iā ostensū est·

Capitulū ·xj· in quo ostendit̄ q̄ mod⁹ liberatōis pp̄l'i dei a pcc̄o p passionē et mortem xp̄i fuit ɔuenientior ex p̄te pp̄li liberati q̄m si p solam dei mīam populus liberatus fuisset·

Saulus·

Abeo mentē tuam in duabus cōueniencijs sup̄dictis· quaꝝ vna sumit̄ ex p̄te dei liberantis· alia vero ex p̄te messie p q̄uē facta est liberatio seu redemptio· Restat ergo vt ostēdas michi terciū qd̄ p̄suppōsuisti· s· q̄ ex p̄te hoīs liberati seu redempti ɔuenientior mod⁹ fuit hoīem liberare p mortem et passionē xp̄i q̄m p solam dei mīam·

Paulus· Multe rōnes sūt· hoc qd̄ queris ostendētes ƀm auc̄tes nr̄oꝝ doctorū seu sanctorū· Sed quia scio te illas non recipe· Jdeo vnā tantū allegabo tibi quā credo eē cōsonā dictis p̄phete· que quidē ratio talis est· Si gen⁹ humanū p solam dei mīam fuisset a pcc̄o liberatum passione xp̄i non interueniente ex tali liberatōe homo nō haberet exēpla tā salutifera et ad humanā salutē necessaria sic̄ i passione seu morte xp̄i pfecte habuit· Jn passiōe eni xp̄i nobis fuit ostēsum maximū exemplū obediencie que in sacris eloquijs sacrificijs p̄ponit̄· vt habet̄ p̄mi· Re· xv· capit'lo· nulla autem obediēcia maior vl' similis legit̄ q̄m q̄ xp̄us seu messias deo

patri obediret se volūtarie offerendo crudelissime morti. In passione etiā xp̄i exemplū hūilitatis pfecte nobis proponit̄ p quā quidē virtutem .s. humilitatis grā dei que maximū donū est nobis dat̄. Juxta illud pū. iii. māsuetis de⁹ graciam dabit que eni maior vel tanta māsuetudo legit̄ q̄z q̄ xp̄c sāctus sctoꝝ excellentior angelis fact⁹. vt sup̄ ostensū ē. Impiorum ptati seu tyrannidi semetip̄m humiliaret. que quidem virtutes ⁊ multe alie in passione seu cruce xp̄i exemplariter ad salutem nostrā fuīt ostense. Ex quo patet q̄ ex pte homis liberati ꝯuenientior mod⁹ fuit vt homo p passionem xp̄i in qua tot exempla salutifera nobis proponunt̄ liberaret̄ q̄z si p solam dei miam sine talibus exemplis salutiferis fuisset liberatus. Saulus. Indica michi si habes aliquam auctem scripture sacre hoc qd̓ dicis ostendentem.

Paulus. Habeo vnā auctem breuissimam in qua hoc qd̓ dixeram cōpendiose demōstrat̄. Ille eni propheta magnus .s. ysaias qui passionem xp̄i et ei⁹ salutiferos effectus expssius q̄m alii prophete in capl'o. liii. sup̄ sepe allegato p̄nosticauit cum dixisset. liuore ei⁹. i. xp̄i passi sanati sum⁹. ibidez imediate an̄ p̄dixit. disciplina pacis nr̄e sup eū. qd̓ meū propositū cōpendiosissime ꝯcludit. Doctrina eni pacis nr̄e n̄ ē alia q̄m illa doctrina per quā pacem sp̄ūalem ꝯseq̄mur. In qua quidē pace sal⁹ cōsistit. Sz hec doctrina al' disciplīa pacis nr̄e est sup eū pnq̄n⁹ ip̄e illā doctrinā pacis nr̄e v̓bo ⁊ exemplo docuit ut sup̄ dictū est. Et ideo liuore ei⁹ sanati sum⁹. non solū effectiue seu meritorie. sz etiā doctrinalit̄. quā quidē doctrinam salutiferā sic exēplarit̄ homo nō habuisset si absq̄z passione et morte xp̄i p solam dei miam fuisset a pc̄to liberatus vt dictū est.

D Istinctio sexta de scrutinio scripturaꝝ circa extensionē redēptōis seu salutis p xp̄m facte an illa .s. cōprehendit tm̄ ꝯtemporaneos sibi et posteros. vel etiā se extendit ad p̄res et alios fideles qui ab antiquo p̄cesserunt. et ꝯtinet sex capl'a.

¶ In capl'o p̄mo ponunt̄ alique rōes seu anctoritates quibus videt̄ q̄ sancti antiqui qui fuerunt ante aduentū xp̄i nō fuer̄t in limbo detenti vsq̄z huc q̄ fuissent p xp̄m redempti.

¶ In .ii. capl'o p̄supponit̄ oppositū .s. q̄ pc̄tm p̄mi parentis in posteros transiuit et q̄ sācti sup̄dicti propter hoc pc̄tm detenti

fuerunt in limbo vsq3 ad passionē xp̄i· qd̄ quidē p̄suppositum p auctem ysaie pbatur et ɔtra pbationē arguit· et finaliter soluit ɔcludendo ex dicta aucte tria huic pposito ptinēcia·

¶ In tercio caplo vlteri⁹ altercat supdicta aucte ysa· osten dendo ex ea statū antiquoꝝ patꝝ p⁹ mortem ante aduentum messie· ad cui⁹ assertionē inducunt alie auctes apud hebreos autentice·

¶ In· iiii· caplo inducunt alie auctes ex quib⁹ cōprobat ꝙ sancti antiqui testamēti post mortē non ibant ad paradisum vbi est locus sctoꝝ· nec etiam ad gehennā· s3 ad quēdam locum qui a doctoribus hebreoꝝ suburbiū padisi vocat· nō obstante ꝙ pdicti sancti decessissent ab hac vita mundi nō solū a pcto actuali· s3 etiam originali·

¶ In· v· caplo dat ratio quare queda penalia que fuerunt imposita generi humano p pctm ade non fuerūt amota per passionē xp̄i p quā fuit indultum pctm originale·

¶ In· vi· caplo arguit diūsimode ɔtra ea que dicta sunt de pcto originali· et soluunt argumēta·

¶ Caplm p̄mū in quo ponunt alique rōes seu auctes quibus ostendit ꝙ sancti antiqui qui fuerunt ante aduentū xp̄i non fuerūt in limbo detenti vsq3 huc ꝙ fuissēt p xp̄m redēpti·

Saulus·

HAudiui quid sentis circa ɔueniencia modi redemptōis ppli p passionē xp̄i tui· s3 quia mē tua dicta sup allegata· illud dictū zacharie ix· Tu autē in sangne testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō est aqua· qd̄ quidē dictū exposuisti de antiquis patrib⁹ q̄s dicebas esse in limbo inferni detentos vsq3 ad hoc ꝙ sanguis xp̄i tui fuit effusus in eoꝝ redemptionē· que quidem assertio tua est michi valde incredibilis tanq̄m repugnās auctib⁹ sacris et rōni naturali incōsona· Idarco de hoc volo vt fiat inter nos singularis discussio· Paulus· Placet michi vt hec discussio fiat· sed allega in p̄mis quomodo pdicta assertio repugnat sacris auctib⁹· et deinde pcedam⁹ ad rōnes· Saulus· In pcessu sacrarū scripturarū reppio ꝙ multi sancti et iusti pcesserunt in tpe· tempus aduētus xp̄i tui et passionem vt patet de p̄mis patriarchis de quoꝝ nūo fuerat abrahā patriarcha qui tante iusticie fuit

coram deo· vt ipe de⁹ de ipo abrahā defuncto talia testaret̃· eo ꝙ obedierit abrahā voci mee ⁊ custodierit p̃cepta mea et mā data mea· et cerimonias legesq3 s̄uauerit· geñ· xxvj· Cui q̃dem abrahe in vita sua fuit a deo dictū· Tu aūt ibis ad patres tuos in pace sepult⁹ in senectute bona· geñ· xv· Dic mͥ obsecro quomodo posset dici de tanto patriarcha ꝙ ꝑ tanta tempora post mortem fuerit detent⁹ in limbo inferni vbi gͦ est iusticia diuina ad quē ꝑtinet nullū bonū irremuneratum relinquere· si abraham qui oīa p̃cepta diuina cerimonias et leges custodierit ut ex testimonio diuino sup̃dicto comꝓbat̃ non statim post mortem assumeret ad gloriam suā que ē ꝓpria merces sanctorū et iustoꝝ· s3 potiꝰ eum q̃i in carcere detētum ꝑ tanta temporū curricula relinqueret· vbi est etiā veritas diuina que abrahe p̃dixit· Jbis ad patres tuos in pace sepult⁹ in senectute bona· Si eni ipe abraham non ad diuinam visionē i qua est vera pax fuerit assumpt⁹ tpe mortis sue· s3 in limbo inferni fuit reclusus· sic nō i pace vera iuisset ad patres· s3 nec in bona senectute sepult⁹ vt est manifestū Jdem dicendū est de alijs sanctis· vt de moyse et aaron et samuel de quibus testat̃ psalmista· Custodiebant testimonia et p̃cepta que dedit illis· Si ergo isti p⁹ hanc vitam nō statim ad gloriosam vitam volauerūt· s3 ꝑ q̃mplĩmos annos vsq3 ad aduentum xp̄i tu fuerūt i limbo inferni detenti op3 te alterū duoꝝ ꝯcedere· aut ꝙ deus non est iustus cū nō reddat vnicuiq3 s̄m opa sua· aut ꝙ p̃dicti nō fuerunt sancti nͨ iusti corā deo quoꝝ vtrūq3 sacre scripture testimonijs māifeste repugnat·

¶ Capitulū· ij· in quo p̃supponit̃ oppositū· s· ꝙ pctm̄ p̄mi parentis in posteros transiuerit et ꝙ sancti sup̃dicti ꝓpter hͨ peccatū detenti fuerūt in limbo vsq3 ad passionē xp̄i· qd̄ quidem p̃suppositū ꝑ auctem ysa· ꝓbat̃ et ꝯtra ꝓbacō3 arguit̃· ⁊ soluit̃ concludendo ex dicta auc̃te tria huic ꝓposito ꝑtinēcia·

Paulus·

Ad hoc ꝙ assertio mea quā dicis esse incredibilem et auc̃tibus sacris repugnantē· et rōni nāli incōsona3 tanq̃3 vera et nulli veritati ꝯtraria seu incōsona solidet̃, seu fundet̃· op3 vt tibi vnū p̃supponā qd̄ s̄m veritatem fidei catholice firmit̃ est tenendū· et etiā ꝑ sacras scripturas et doctores tuos esse verū approbat̃· qd̄ quidē p̃suppositū tale

est ꝙ ṗmū peccatū ṗmi hoīs de quo habeť geñ · iij · originaliť transijt in posteros · Ex quo sequiť ꝙ abrahā et moyses et alij quicūqȝ patriarche seu ꝓphete q̄ntumcūqȝ sancti nō fuerunt imunes ab huiōi pcc̄o · sȝ illud ꝯtraxerunt ꝑ originē · et ideo iusticia diuina ī eis saluať etiam si eos non assumeret post mortem statim ad gloriā · sȝ eos in limbo detentos relinqueret vsqueq̄ pcc̄m illud ṗmi parentis et impedimentū introit⁹ regni celestis inde ꝓueniens sufficienter fuisset ꝑ sanguinē xp̄i sublatū · iuxta illud zacha · tu aūt in sangine testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu ꝛc̄ · vt sup̄ fuit allegatū ·

Saulus · Hec respōsio tua non videť sufficere ad mea soluēdum obiecta · sȝ poci⁹ alia supaddis incōueniencia qd̄ patȝ ṗmo sic · Nam illud qd̄ p̄supponis ꝙ pcc̄m ṗmi hominis originaliť transijt ī posteros non fundas nisi in auc̄te tue catholice fidei quā vt nosti non recipio nec recipe teneor Sed quia dicis ꝙ etiā ꝑ scripturas a me recipiendas illud p̄suppositū approbať esse veꝝ · Ideo illud debuisses michi ṗmo allegare tanq̄ȝ a me recipiendū · nō aūt catholicā fidem quā nunq̄ȝ recepi et sic p̄suppositū tuū ad p̄ns nulli⁹ momēti est quo ad me · Nec solū p̄suppositū tuū ñ probať ꝑ sacre scripture auc̄tem · sȝ etiā manifeste sacre scripture ꝯtradicit · dicē enī ꝙ pcc̄m ṗmi parētis traduciť ad posteros ꝑ originē ē manifeste ꝯtra sacre scripture auc̄tem · Diciť enī ezech · xviij · filius nō portabit iniquitatē p̄ris · qd̄ esset manifeste falsū si iniquitatē ṗmi parētis posteri seu ab eo vt asseris ꝯtraherēt

Paulus · Ad ṗmū tibi respondeo ꝙ quia doctores nostri clarius tradunt istam materiā q̄m tui · Idcirco ñ tibi allegaui ṗmo auc̄tes a te recipiēdas · nūc aūt volo tibi ostendere ꝙ illud p̄ncipale qd̄ sentiūt doctores nostri circa peccatū originale concordat multis auc̄tibus a te recipiendis ·

Circa qd̄ ṗmo allego tibi illū ꝓphetā euangelicū · s · ysaiā qui de omibus ad xp̄m ꝑtinētibus multa tradidit documēta Ipe enī ꝓpheta in · xliij · capl'o hoc de quo agim⁹ exp̄sse tradidit ppl'o isrl'itico sic dicens · Pater tuus ṗm⁹ peccauit · interp̄tes tui p̄uaricati sūt ī me · et cōtaminaui alias ꝓphanaui p̄ncipes sanctos · et dedi ad interēptionem iacob et isrl' in blasphemiā · hec ille · que quidē v̄ba si eoꝝ veꝝ sensū l̄ralem recte fueris scrutat⁹ ꝓpositū meū māifeste ostendūt · Adā enī qui fuit ṗmus pater simpl'r manifeste peccauit ṗmū preceptum

diuinū sibi datū transgrediendo· geñ· iij· ꝓpter qd̓ quidē pec-
catū pn̄apes scti· s· patriarche et alij iusti ab eo descendētes
fuerūt cōtamīati eo ꝙ fuerūt sepati a deo diuina visione ca-
rentes sic cōtamīati a templo sepabanť· Saulus·

Ex hac aucte non habes ꝓpositū tuū ꝓpter duo· p̓mo q̇a
hoc qd̓ diciť pr̄ tuus p̓mꝰ ſm autores nr̄os non intelligiť de
adam· sꝫ de abrahā qui vocatꝰ fuit a deo pr̄ multaꝝ gencium
geñ· xvij· et ꝑapue pr̄ p̓mꝰ fideliū· vnde cōiter diciť pr̄ fidei
eo ꝙ fuit p̓mꝰ in publicatōe diuini nomis vt habeť geñ· xij
Quiquidē pr̄ abrahā peccauit dubitās de diuino ꝓmisso qñ
dixit· dñe deus qūo scire possum ꝙ possessurꝰ sum eam· geñ·
xv· Scd̓o quia hec expositio tua non ꝯcordat cū hoc qd̓ sequiť
Et interp̄tes tui ꝑuaricati sūt in me qd̓ intelligiť de aaron ⁊
moyse qui ꝑuaricati sūt ad aquā cōtradictōis· nūi· xx· que
quidē ꝑuaricatio non transiuit in posteros sicut nec peccatū
abrahe· Et ideo bene ꝯsonāt adinuicē ista duo pcta ꝑdicta·
ñ aūt pctm ade qd̓ vt asseris ad posteros trāsmisit· Paulꝰ

Primū ꝙ dicis abraham peccasse dubitādo de diuino ꝓ-
misso et ꝙ intelligiť de eo illud ysaie· pr̄ tuus p̓mꝰ peccauit
nō pt̄ stare· tū quia abrahā ñ legiť fuisse īprobatꝰ de aliquo
pcto· et multomiꝰ de infidelitate seu dubitatōe in fide· sꝫ po-
ciꝰ in hac visione geñ· xv· eiꝰ fides cōmendať cū ibidē ꝑmitti
tur· Credidit abrahā deo et reputatū est ei ad iusticiā· tū q̇a
in hoc qd̓ dicit· dñe deus quomodo scire possum ꝙ possessurus
sum eam· etiā ſm doctores tuos nō querebat dubitādo de di
uino ꝓmisso· sꝫ querebat a deo vt reuelareť sibi ꝑ quē cultū
diuinū conſuareť illa terra ꝓmissionis ī semie suo· vnde ⁊
ibidē fuerunt sibi reuelate spēs aīaliū· ex quibꝫ sacrificia in
futuro erant fienda in templo· Subdiť eni ibi· Accipe tibi
vitulū ⁊c· ꝑ que quidē sacrificia debito modo deo oblata cō-
ſuanda erat possessio terre ꝓmissionis· Tum q̇a in illa re-
uelatōe abrahe facta deꝰ firmauit pactū cū abrahā· vt habeť
ibidē· ꝯcedens ei ꝙ iret ad p̄res suos in pace· vnde nullo mo
do dicendū est de abraham qd̓ peccauit pcto ſupdicto· Restat
igiť ꝙ cū diciť pater tuꝰ p̓mꝰ peccauit· intelligiť de p̓mo pa
tre simpl'r· s· de adam· Cuiꝰ pctm non solū exp̄sse tradiť in
lr̄a geñ· iij· vt dictū est· sꝫ etiam ꝙ pena illiꝰ pcti in suā po-
steritatē transiuit· oīa eni penalia que ī ꝑdicto capit'lo geñ·
iij· ꝯtineneť que sūt alias fuerūt a deo diffinita ꝓpť pctm ade

vt cum dicit̃· maledicta terra in oꝑe tuo· et in labore comme
des ⁊c̃· sil'r qḋ dictũ est mulieri· in dolore paries filios ⁊c̃· oīa
transierũt in posteros vt habemꝰ ꝑ rei euidenciã· et ꝑ ꝯñs pec-
catũ ipiꝰ ade trãsiuit in posteritatem quo ad culpã alias eẽt
dare penã sine culpa qḋ est incõueniens· Sil'r qḋ dicis scd̃o ꝙ
hoc qḋ dicit̃· interp̃tes tui p̃uaricati sunt in me· intelligit̃ de
aaron et moyse qui peccauer̃t ad aquas ꝯtradictõis· nũi·
xx· nullo modo ꝯsonat racõi· licꝫ quidã ex nr̃is hoc videant̃
sentire· tam̃ qꝛ moyses et aaron nunq̃ꝫ legunt̃ interp̃tes di-
ci in scriptura sacra sic̃ de Esdra legit̃ Neemie· viij· qui le-
gem dñi ꝑpl'o exponebat· sꝫ pociꝰ dicunt̃ ꝓphe dñi· Constat
aũt ꝙ gr̃a ꝓphetãdi distinguit̃ a gr̃a interp̃tandi· multi eñ
interp̃tant̃ scripturas sacras qui nõ ꝓphetãt et ecõtra· tũ q̇a
p̃uaricari addit sup̃ rationẽ peccandi· importat eñ transg̃s
sionẽ legis p̃ aliȷs vt habet̃ ꝑ auctem catholiconis· qḋ nõ p̃t
dici de aaron et moyse quoꝝ pc̃m ad aquã cõtradictõis ñ
fuit ita graue vt p̃uaricatio debeat dici· vt patꝫ bñ ꝯsiderãti
illud capl'm nũi· xx· vbi de hac materia agit̃· tum quia eoꝝ
pc̃m nõ fuit cõmissum circa legis interp̃tatõꝫ vt lr̃a hic vi
det̃ sonare· Cum eñ dicit̃ interp̃tes tui p̃uaricati sũt videt̃ i
telligendũ ꝙ i ip̃a interp̃tatõe fuerunt p̃uaricati· Saulꝰ

Si hoc qḋ dicit̃ interp̃tes tui p̃uaricati sũt ĩ me· nõ intel
ligit̃ de aaron et moyse vt dicebam· dic ergo tu de quibꝫ ĩtel
ligendũ est· et vt lr̃a ꝯueniencíꝰ intelligat̃ opꝫ ꝙ assignes in
aliqḋ pc̃m correspõdens peccato ade in hoc ꝙ trãseat ad poste
ros· hoc enim sonat lr̃a cum quasi ꝓ pena vtriusqꝫ pc̃i sub-
dit· Et cõtaminaui pn̄cipes sanctos ⁊c̃· Paulus·

Verũ dicis in hoc ꝙ ꝓpheta in p̃dicto capl'o facit mentio
nẽ de duobus pc̃tis que ad posteros transierunt· Sil'r et de pe
nis illis pc̃tis corr̃ñdentibus· p̃mũ eñ peccatũ fuit pc̃m ade
qḋ t̃nsijt in posteros ꝑ originẽꝫ vt iam dixi· de cuiꝰ pc̃i pena
eidem corr̃ñdente dicit ꝓpheta· Cõtaminaui pn̄cipes sanctos·
Et est sensus ꝙ ꝓpt̃ peccatũ ade de quo dixerat· pater tuꝰ p̃-
mus peccauit· et pn̄cipes sancti· s· patriarche et aliȷ iusti ab
adam descendẽtes qui de diuino cõsortio gaudere debuissẽt fue
runt a deo ꝓphanati diuina visione carentes tanq̃m ꝓphani
Scd̃m vero est peccatũ phariseoꝝ qui fuerũt doctrine talmu-
dice doctores ⁊inuentores ꝑ quã quidẽ doctrinã legẽ interp̃tati
sũt ꝑuerse· et ꝓp̃e dicunt̃ interp̃tes et p̃uaricatores· interp̃tes

quidē qꝛ non legem dederunt nec suam doctrinā tradunt ut ꝓphete· sꝫ ut legis expositores seu interꝑtes· et hij quidē ꝓprie dicunť ꝑuaricati in deū qꝛ ꝑ alijs trāsgressionē legis cōmiserunt ꝑ falsam legis intꝑretatōez quā in suis posteris vsqꝫ in hodiernū diē trāsportarūt· de quoꝝ falsa doctrina plura scripsi ī addicōibꝰ ysaie capl'o· xxxiiij· et zacharie· v· vide ibi· et dn̄o dirigente inter me et te forte erit singl'are colloquiū de cuiꝰ pc̄ti pena ꝓpheta subdit· Et dedi ad intēptionē jacob qd̄ fuit impletū ꝑ romanos qui illam nationē pharisaicam que iacob solo nomīe dicit̄ cum tēplo et suis cerimonijs ad interemptionē dederūt· Et pn̄cipes eoꝝ in blasphemiā· quia sūt ꝯdempnati ꝑ totū orbem tanq̄ꝫ blasphemi· qd̄ totū fuit in vindictā sanḡnis xp̄i qui ꝑ falsas interꝑtationes pharisorum effusus fuit· de qua vindicta sanḡnis xp̄i dn̄o ꝯcedente pleniꝰ loq̄mur· Et sic habes hec duo pc̄ta denūciata ꝑ ꝓpham que ī posteros transierūt· licꝫ diūsimode· qꝛ ṗmū ꝑ originem· scd̄m vero ꝑ imitatōez· Habes etiā ibidē penas eis corn̄dentes· Sil'r in eodē textu reꝑies si recte scrutatꝰ fueris pn̄cipalia remedia vtriusqꝫ pc̄ti supꝑdicti· Saulus·

Placet michi ut de doctrina pharisaica seu talmudica quā reputo sanctā et veram seorsum loquamꝛ· Sil'r et de vindicta xp̄i tui quā dicis esse factā ꝑ romanos quia ista non ꝓprie spectāt ad pn̄s colloquiū vbi pn̄cipalit̄ agimꝰ de pc̄to originali· sꝫ quia in hoc capl'o ysa· non fit mentio de passiōe xp̄i tui ut dicis· nec etiā de remedijs hoꝝ peccatoꝝ ꝓut tu videris asserere· Idarco volo ꝙ ista michi amplius declares

Paulus· Si bene scrutatus fueris hoc totū ꝓprie ibidē īuenies hec duo que petis· In hoc eni capitl'o omissis causa breuitatis multis que ibidē tradunť māifeste reꝑies ꝙ ibi ꝓpheta in ꝑsona dei seu xp̄i sui cōquerit̄ de tribulatōibus seu penis quas ꝓ eoꝝ pc̄tis passus fuit· dicit̄ eni ibi populo in ꝑsona dei sic· verūtamē me ſuire fecisti in pc̄tis tuis quia deꝰ ꝓ peccatis ppl'i expiādis formā ſui accepit· ꝙ nullo modo de deo talis ſuitꝰ posset verificari ſm deitatē· Et sequit̄ vltra· ꝑbuisti michi laborē in iniquitatibꝰ tuis· q̇a pc̄ta humani gn̄is fuerūt occasio ut laborem passionis xp̄us sustineat ut in capl'o· liij· alias allegato· Et sic habes ꝙ in hoc capitl'o fit mētio de passione xp̄i· De remedijs aūt hoꝝ pc̄toꝝ in pn̄cipio seq̄ntis capl'i· s· xliiij· ꝓpheta manifeste ait dicēs

Noli timere puer meus iacob &c. q. d. licz peccata supradicta grauia sint. nec per purorum hominum possint remediari. sed per verum deum de quo supra statim dixerat. Ego sum qui deleo peccata tua &c. tamen quia per aquam baptismalem et infusionem spiritus sancti ista sunt remediandа. de quo dicit. effundam aquam super sicientem &c. Et vltra Effundam spiritum meum super semen tuum. et benedictionem meam super stirpem tuam. que quidem omnia consonant proposito meo. eo modo quo prius dicit. omnia consonant vero primo ethicorum. Sed quia per singula contenta in hoc capitulo discurrere esset valde tediosum et forte non magis vtile. Ideo ex omnibus in hoc capitulo contentis sufficiat michi tria colligere. vnum est quod per peccatum primi parentis principes sancti fuerunt contaminati. i. prophanati. de quo dicit. pater tuus primus peccauit et contaminauit principes sanctos. Secundum est quod pro populi peccatis deus seu xpus fuit seruus siluir et passus. de quo dicit. seruire me fecisti in peccatis tuis. et prebuisti michi laborem in iniquitatibus tuis. Tercium est quod peccata fuerunt remedianda per effusionem aque et spiritus. de quo dicit. Effundam aquam super sicientem. et effundam spiritum meum super semen tuum. et benedictionem meam super stirpem tuam.

¶ Capitulum. iij. in quo vlterius altercatur super predictam auctoritatem ysaie ostendendo ex ea statum antiquorum patrum post mortem ante aduentum messie. ad cuius confirmacionem inducuntur alie auctoritates apud hebreos autentice. Saulus.

Habeo mentem tuam de contentis in hoc capitulo ysaie. Sed dimissis alijs que non sunt pronunc inter me et te agenda scilicet de pharisaica doctrina et huiusmodi in hoc de quo agimus scilicet de peccato primi parentis. video manifeste contra te illud verbum quod hic dicitur. Et contaminaui principes sanctos. quod exponis de peccato primi parentis in eos deriuato quod non consonat rationi. Nam principes sancti scilicet patriarche et prophete per hoc peccatum non remanserunt contaminati cum de eorum sanctitate et iusticia post eorum mortem pluries scriptura testatur. vnde non possum de eis verificari illud verbum. et contaminaui principes sanctos. Ille enim qui est contaminatus non vere dicitur de eo quod est sanctus.

Paulus. Si bene consideras verbum quod ibi ponitur in hebraico vbi nos habemus et contaminaui non significat proprie contaminatorem. sed significat prophanatorem. prophanum autem quandoque significat idem quod contaminatum. quandoque vero significat non sanctum licz non sit immundum sicut homines layci dicuntur prophani eo quod non sunt in sacris constituti.

non tamē ex hoc sunt imundi · vnde ꝓphanare qḋ i hoc loco dicit̄ a ꝓpheta ſm hebraicā veritatem nō est intelligendū in pmo modo · ſ; alio modo tm̄ qḋ bn̄ verificat̄ de patriarchis et alijs iustis antiqui testamēti qui licet non fuerūt imundi ex deriuatione peccati originalis in eos · eo ꝙ fuerunt ab eo mūdati ꝑ sacramentū circumcisionis et sacrificia ⁊ huiōi · fuerūt tamē ꝓphani inquantum fuerūt a diuina visione in alia vita sepati vt dictū est · Saulus · In hoc qḋ modo dicis p̄suppo̅nis duo · vnū est ꝙ patriarche et alij sancti seu iusti antiqui testamēti fuerūt mundati ꝑ sacramentū circūcisionis a pc̄to originali · Aliud est ꝙ asseris p̄dictos sāctos a diuina visione in alia vita fuisse sepatos · Que quidē duo vident̄ adinuicē ꝯtrariari · nulla eni ratio est ꝓpter quā sancti a diuina visione post hāc vitam debuissent separi nisi ꝓpt maculam originalis pc̄ti quā dicis ipos cōtraxisse · ſ; si ab illa macula ꝑ sacramentū circumcisionis fuīt mundati · restat ꝙ huiōi sancti pꝰ mortem essent absq; macula alicuiꝰ pc̄ti · et ꝑ ꝯn̄s ꝙ statim debuissent diuina visione frui · et ꝑ ꝯn̄s post hāc vitam non debent dici ꝓphanati · Paulus ·

Vtrūq; p̄dictoꝝ que p̄suppo̅sui habeo per auctes a te recipiendas · pmū eni habeo ꝑ auctem totiꝰ synagoge tue · que vt nosti habent oratōnes seu bn̄dictiones ꝓprias a magno tēpore ante destructionē templi ordinatas ꝑ quolibet precepto diuino sic ꝙ qn̄ aliquid p̄ceptū implet̄ dicit̄ ꝓprie benedictio correspondens illi p̄cepto · vt habet̄ valde large i libro talmudico qui dicit̄ barahoth in caplo baraoe · vnde cū sacramentum circūcisionis circa aliquem in die · viij · a sua natiuitate prout deus abrahe p̄ceperat · gen̄ · xxi · caplo implet̄ · tūc dicit̄ publice in p̄ntia oīm circūstantiū a circūcidente quedā bn̄dictio sub hac forma · Bn̄dictꝰ dn̄s deꝰ noster qui sāctificauit dilectū ex vtero · et p̄ceptum in carne sua posuit et posteritatē suā signauit in signo federis sancti · Idarco merito huiōi deus viuꝰ pars nr̄a et fortitudo nr̄a mandauit erui dilectū semen sanctū consanguinitatē nr̄am ab infero ꝓpter fedꝰ suū qḋ in carne nr̄a posuit · bn̄dictꝰ dn̄s deus iniens pactum seu fedus · hec in predicta oratione · Ex qua habes manifeste ꝙ merito circumcisionis deus mandauit erui ab iferno circumcisum qḋ nō pt̄ intelligi nisi ꝑ hoc ꝙ ꝑ huiōi fedus seu pactū s · circūcisionis debebāt erui circūcisi a peccato originali · pueri

eni octo dierum non poterant esse obnoxij aliquo pcco actu ali · sz solū originali · Saulus · Verū est q̄ ora tiones statute ꝑ p̄ceptis sūt autentice apud nos tanq̄z a seni oribus antiquis et ꝓphetis ordiate · sz ex hac orone nō potes fundare intentū tuū · tum q̄z in ea ponunt̄ verba obscura q̄ nō bene declarant̄ vt cū dicit̄ · scificauit dilectū ex vtero ⁊c̄ · que verba indigent vlteriori declaratōe ad hoc vt exinde pos set sumi argumentū · tū quia in p̄dicta orone habet̄ q̄ arcū cisi eruunt̄ ab inferno · non autē q̄ sint a deo sepati post hanc vitam ꝑut tu dicis · Paulus · Verba p̄ dicte oronis satis sūt clara hystoriā que exordiū arcūcisiōis narrat ꝯsiderantī · deus enim dedit sacramentū arcūcisionis abrahe anteq̄m ysaac nasceret̄ · vt habet̄ geñ · xvij · ⁊ in eodē cōtextu p̄nunciauit ei natiuitatē ysaac futurā · et statim p̄ p̄ceptū supdictū abraham q̄i centenari⁹ arcūcidit se · arcum cidit et hysmael filiū suū qui tūc erat · xiij · annoꝝ et totā fa miliā · ysaac aūt nō fuit tunc arcumcisus cum nondū esset natus · sz in viij · die p̄ natiuitē suā qd̄ erat temp⁹ ꝓpium a deo p̄signatū arcūcisus fuit ex quo ysaac dicit̄ ex vtero sācti ficat⁹ · quia abrahā erat iam arcumcisus anteq̄m ysaac ge nuisset qd̄ n̄ pt̄ de abrahā et ysmael intelli · vnde cū dicit̄ de⁹ scificauit dilectū ex vtero et p̄ceptū in carne sua posuit · cōit̄ intelligit̄ de ysaac rōne p̄dicta · Alia vero ꝯtenta in p̄dicta orone clara sūt et vera Aliud vero qd̄ dicis q̄ ex p̄dicta oro ne nō habet̄ q̄ iusti erant sepati a diuina visione post mortē sz solū q̄ eruerent̄ ꝑ arcumcisionē ab inferno · cōcedo tibi nec ego illam orone; induxi ad hoc ꝓbandū · sz solū ad p̄mū · s · q̄ pueri qui adhuc sūt innocentes cum sint in viij · die nati uitatis sue eruunt̄ ab inferno ꝑ sacr̄m arcuēisionis · Q̄ autem iusti q̄ntūcumq̄z sācti ante aduentū messie fuerūt a ꝑadiso · et ꝑ ꝯsequēs a diuina visione sepati ex alijs auctbus posses habere ·

¶ Capitl'm · iiij · in quo inducunt̄ alie auctes ex quibus com probat̄ q̄ sancti antiqui testamenti post mortē non ibāt ad paradisum vbi est locus beatorum nec etiam ad jehennā · sz ad quēdam locū qui a doctoribus hebreoꝝ suburbiū ꝑadisi vocat̄ · non obstante q̄ p̄dicti sancti decessissent ab hac vita mundi non solum a peccato actuali · sed etiam originali ·

Saulus ·

ALlega michi illas rogo. Paulus. In glosa sup geñ. que dicit beresich Rabba super illud verbũ. hee sũt gñationes celi et terre cũ crearent̃ ℞c. geñ. ij. Quidam ex antiquis doctoribus dicit q̄ res in pmor dio fuerũt create a deo ꝫm plenitudinẽ ꝫm pfectionẽ suam. Et qm̃ peccauit adam diminuta sũt et corrupta. et vlterius non erunt reuertẽtes ad decentem statũ donec veniat filius phares de quo fit mentio Ruth vltimo cũ dicit. iste sũt generatões phares. p filiũ autẽ phares intelligit messiam qui de phares descendit. qui quidẽ Rabbi seu doctor fũdat ibidem intentionẽ suã in quadã cathagphia lr̃ali sic. Nã ista dictio toldoch in hebraito sigficat idem qd̓ gñationes in latino. que quidẽ dictio sicut et multe alie ꝯsueuerũt in hebraico scribi dupl'r. vno modo plene et hoc cũ interponunt̃ i dictõe lr̃e vocales que ad hoc cõiter reqrunt̃. Alio modo scribũtur dictões diminute et hoc cũ non int̃ponunt̃ vocales cõit requisite. quo posito scrutanti scripturas sacras hebraicas manifeste patꝫ q̄ hec dictio tholdoch scribit̃ plenarie solum in duobus locis. quoꝝ vn⁹ est cũ dicit̃ hee sũt gñationes celi et terre geñ. ij. qd̓ fuit dictũ ante pcc̃m ade. Scd̓s vero est cũ dicit̃. hee sũt gñationes phares ruth vltimo. Iste due tholdoch seu gñationes solũ scribunt̃ plenarie. s. cum oĩb⁹ vocabulis requisitis. Alie ũo tholdoch vbicumqꝫ scribunt̃ diminute scribunt̃. quia i qualibet deficit vna lr̃a vocalis que reqrebat̃ ad hoc q̄ esset plene scripta. vt cũ dicit̃. hic est liber gñationis adam geñ. ij. Et hee sunt gñationes noe geñ. vj. Et hee sũt gñationes filioꝝ noe geñ. x. Et hee sũt gñationes Sem geñ. xj. Et hee sũt geñationes ysaac geñ. xxv. et sic de ceteris que oĩs scribunt̃ diminute p̃terq̃m p̃dicte due. Ex quo ꝯcludit doctor p̃dict⁹ q̄ dictũ est. s. q̄ res humane et hõ in sui creatõe fuit in sua pfectõe creat⁹ et p⁹ pcc̃m diminut⁹ et sic fuit vsqꝫ ad filiũ phares. i. messiam. Saulus.

Hec ꝯclusio non sequit̃ ex illis p̃missis. licꝫ enĩ qñqꝫ hec dictio nõ scribat̃ plene qñqꝫ diminute in scripturis. nõ tam̃ ex hoc de necessitate sequit̃ id qd̓ ꝯcludis. Paulus.

Licet ꝯclusio non videat̃ sequi de necessitate lr̃e vt tu dicis nichilomi⁹ tenenda est auc̃te doctoris ꝯcludentis. p̃sertim cũ tui doctores antiqui illa que fuerũt sibi tradita a pphetis applicabant quibusdã mutationibus seu signis aut figuris

in sacris eloquijs ɔtẽtis ꝓut tu nosti frequent̄ faciūt· fuerūt
etiã et alij Rabini seu doctores huic sn̄ie ɔformes qui dicūt
ꝙ om̄s patres fuerunt in suburbanis ꝑadisi vsqȝ ad aduen
tum filij phares· Saulꝰ· Dic michi qui sunt
alij doctores nr̄i hoc sentientes vt ex multoꝝ testimonijs in=
tentio tua firmiꝰ fundet̄· Paulꝰ· Quidam do
ctores tui de hac materia loquentes asserūt ꝙ ꝓphete et sãcti
pr̄es antiqui testamẽti descendebãt in iferno pꝰ hanc vitã qꝺ̄
ꝓbant ꝑ hoc· Nam abrahe fuit dictũ a deo geñ· xv· tu ibis
ad pr̄es tuos· Ex quo arguit Ra· rabamay ꝙ q̇a pr̄es ab=
rahe fuerunt ydolatre· vt patȝ iosue· xxiiij· sequit̄ ꝙ abrahã
qui ad illos pr̄es iuit pꝰ mortẽ descẽdit ad infernũ vbi pa=
tres sui erant· Jdeȝ dicūt de ysaac de quo dicit̄ geñ· xxxv· de=
functꝰ est ysaac et mortuus et additꝰ est ad ꝓpl'os suos· Jdẽ
de iacob geñ· vlt̄· Jdẽ de dauid· iij· Re· ij· Et dormiuit da=
uid cũ pr̄ibꝫ suis· Ex quibꝫ satis ꝓbat̄ ꝙ pr̄es sãcti antiqui
testamẽti pꝰ mortẽ non ibant ad ꝑadisũ vbi deus videt̄ be=
atifice a sãctis· sȝ pr̄ibus suis aggregabant̄· quoꝝ multi de
ꝓ̇mis fuerūt ydolatre vt dictũ est· Saulꝰ· Jste
doctor quẽ allegas crudelissime se habet contra sanctos nr̄os
antiqui testamẽti· Condempnat enĩ abrahã ad infernũ asse=
rens ꝙ iuit ad pr̄es suos pꝰ mortem· s· ad thare qui fuit ydo
latra· et sic ex dicto istiꝰ si sic intelligat̄ vt tu vis· sequit̄ ꝙ
pr̄ abrahã et sancti patriarche ab eo descẽdentes pꝰ mortẽ n̄
solũ fuerūt seꝑati a diuina visione· sȝ etiam fuerunt in ifer=
no vbi nulla est redemptio vbi fuit thare et alij ydolatre p̄=
decessores eorũ qꝺ̄ est oĩno absurdum· nec sic credo ꝙ sit ɔsen=
taneũ doctrine tue catholice· Paulus· Ab
sit ꝙ ƀm verã doctrinã catholicam abrahã nec p̄dicti sancti
patriarche in infernũ descendissent pꝰ mortẽ sic̄ thare et alij
similes qui fuerūt pr̄es abrahe ƀm carnẽ· sȝ si bñ scripturas
de hoc loquẽtes scrutatꝰ fueris repies ꝙ abrahã ⁊ patriarche
licȝ pꝰ mortẽ non fuerūt in inferno vbi est locus dãpnatoꝝ
non tamẽ ascenderūt in celũ vbi est locus btoꝝ· sȝ fuerunt ĩ
inferno nõ in loco penali sic̄ dampnati sȝ in loco vbi q̄uis di
uina visione carebãt· nullã tamẽ iehennalẽ senciebãt penã·
erãt etiã ibi securi de visione diuina btifice habẽda· quiquid ẽ
locus apud tuos doctores vocat̄ suburbiũ ꝑadisi vt dictum
est· apud nr̄os uo limbũ que noĩa licȝ diu̇sa idem sig̃ficant

vt ditum est· Saulus· Indica michi quomõ scripturas scrutando hoc qḋ dicis reperiã Paulus·

ꝙ aũt abraham qui fuit ṗm⁹ in publicatõe vere fidei vt dictũ est· non iuit ad locũ beatoꝝ statim p⁹ mortẽ satis patet ꝑ illud verbũ sup̃ allegatũ ·s· cum a deo fuit sibi dictum Tu ibis seu igredieris ad p̃res tuos· Constat aũt vt iam dictum est ꝙ p̃res ip̃i⁹ abrahe deos alienos coluerũt· vt sup̃ allegatũ est· Et sic ex hoc qḋ dicit̃· ingredieris ad p̃res mãifeste intelligit̃ ꝙ abraham p⁹ mortem nõ erat iturus ad locum beatoꝝ· non enĩ ibi erãt p̃res eius· Sed in hoc qḋ statĩ subditur in pace· habet̃ manifeste ꝙ abraham non erat iturus ad locũ dampnatoꝝ vbi nulla est redemptio· nec ꝑ ꝯñs pax· Si enĩ impijs in hac vita exñtibus non est pax vt habet̃ ysa· xlviij· caplõ· In ꝑsona quoqȝ et̃ psalmista dicebat Non est pax ossib⁊ meis a facie pctoꝝ meoꝝ· q̃nto magis impijs qui post hanc vitã iam in termĩo dampnatõnis existunt nulla possit esse pax· Nichil enĩ habent nec expectant habere qḋ suũ appetitũ quietet· vnde ex hoc ꝙ fuit dictũ abrahe ꝙ iturus seu ingressur⁹ erat in pace· necesse est dicė ꝙ abraham p⁹ mortẽ q̃ꝫuis nõ statim iuit ad locũ beatoꝝ· tamẽ non ad locum dampnatoꝝ p⁹ mortẽ erat itur⁹· sꝫ potius ad locum pacificũ vt dictũ est· Et sic ex ista p̃nunciatõe abrahe facta sane itellecta hẽs mãifeste ꝙ abrahã p⁹ mortẽ nõ iuit ad infernũ inferiorẽ ꝓut significat locũ dampnatoꝝ de quo ps̃· Eruisti aĩam meam de inferno inferiori· sꝫ ad locum a pena imunẽ et securũ de beatitudine habenda· q̇a ĩ pace de qua pace ysa· lvij· veniet pax et requiescet in cubili suo qui ambulat in directõe· pax enĩ nõ habet̃ nisi vbi appetit⁹ quietatur· Idem dicendũ est de alijs patriarchis· Saulus·

Licꝫ abrahe fuit dictũ ꝙ esset itur⁹ in pace p⁹ mortem· non tñ alijs patriarchis legit̃ hoc dictũ fuisse· et sic ex dicta aucte non potes ꝯcludere ꝙ de alijs sanctis sit idem dicendũ in hac materia sic̃ de abraham· Paulus· Licꝫ de ysaac nõ fuit dictũ ꝙ esset itur⁹ in pace· tamen de ip̃o defuncto legit̃· Et addit⁹ est ad ꝑp̃los suos geñ· xxxv· qḋ intelligit̃ de abraham ⁊ alijs qui in suo sinu seu receptaculo erant qui erant in pace cũ abraham vt dictũ est· vnde non oportebat repetere in quolibet successiue ꝙ erat iturus in pace· sed sufficiebat dicere ꝙ iret ad ꝑp̃lm suũ vel cum patribus suis

additus seu aggregatus est· ex quo iam ibi erat abraham collocatꝰ tanq̄ʒ pr̄ fideliū cui exp̄sse fuerat dictū· Ibis in pa ce vt dictū est Saulus· Licʒ abraham fuis: set vnꝰ de sanctis patriarchis non tñ fuit p̄mꝰ eorū· p̄or ei fuit adam et noe et alij sancti qui abraham p̄cesserunt· Ideo non videt̄ ratio quare abrahe soli fuisset dictū· ibis in pace et nulli aliorū p̄cedenciū· Paulus· Quāuis alij sc̄i p̄cesserūt abraham in t̄pe· tamē inter oīs sāctos ab: rahā fuit p̄mꝰ ī sepando se a cetu īfideliū· vt habet̄ geñ· xij· Sil'r in publicando nomē dñi· vt ibidē· fuit etiam p̄mꝰ in recipiendo signaculū fidei in circūcisione· geñ· xvij· Fuit etiā p̄mꝰ in recipiendo a deo ꝓmissionēʒ de messia venturo· geñ· xxij· Sil'r fuit p̄mꝰ in habendo sepulturā sepatam ab infide: libus geñ· xxiij· vnde ñ īmerito fuit abrahe exp̄sse denūciata pax pꝰ mortem vt ex illa alijs ei adherentibꝫ intelligeret̄ cō: cedi· Et ideo s̄m doctrinā sanctā summi mg̅ri nr̄i sanctorū requies synus abrahe dicit̄· eo ꝙ sibi fuit pax pꝰ mortem de nūciata in qua fideles olim requiescebāt vt dictum est·

Saulus· Cum enī abraham et alij iusti qui p̄ces serunt aduentū tui messie ab hac vita migrauerunt in sta: tu iusticie vt ex testimonijs scripturaꝝ patʒ· nec etiam in eis fuit macula originalis pc̄ti cum ꝑ circumcisionē ab eo mun dabant̄ vt tu asseris· non videt̄ ergo ratio quare huiōi sācti non statim intrarēt regnū celeste pꝰ mortē· sʒ ī suburbio pa: radisi detinerent̄· vt sup̄ dictuʒ est· legit̄ ei ꝓu· xj· Seminanti iusticiam merces fidelis· que quidē merces iusticie habet̄ in in troitu regni celestis· nō ergo patribꝫ iusticiā seminantibꝫ deti: nenda esset seu retardanda eoꝝ merces· Paulus·

Ab ingressu regni celestis non solū impediebat peccatū singulorum· sʒ etiam pc̄tm cōe tocíꝰ nature humane qd̄ est pec catū p̄mi parētis· Legit̄ enī geñ· iij· ꝙ pꝰ peccatū p̄mi parē: tis collocauit deꝰ cherubin et flammeū gladiū atqʒ v̄satilem ad custodiendam viā ligni vite· Et quia licʒ quilibet sanctꝰ ꝑ opa iusticie purgabat̄ a peccato q̄nꝰ ad emūdadationē ꝓ̄pe ꝑsone· non tamē alicuiꝰ fides vl' iusticia sufficiebat ad remo uendū impedimentū qd̄ erat ꝑ reatū tocíꝰ humane nature· qui quidē reatus ꝑ passionē xp̄i vniūsaliter remotꝰ est· vnde ysaie sup̄· liij· Deus imposuit in eum peccatuʒ oīm nostrum Idcirco sancti vsqʒ ad passionē eiꝰ fuer̄t impediti ab īgressu

celestis glorie. Et hoc est qd doctores tui asserunt dicentes. ꝙ sancti erant in suburbio ꝑadisi vsqȝ ad aduentum filij phares vt sup̄ allegatū est.

¶ Capitulū. v. in quo dat̄ ratio quare quedā penalia q̄ fuerunt imposita humano generi ꝑ pctm̄ ade nō fuerīt amota ꝑ passionem xp̄i ꝑ quam fuit indultū peccatū originale.

Saulus.

Si ita est vt tu asseris ꝙ ꝑ passionez xp̄i tui seu messie remotū fuit peccatū originale q̄ntū ad culpā seu reatū qd quidē peccatū vt dicis ꝑtinet ad totā naturam humanā. sequeret̄ ꝙ peccatū ṗdictū ꝑ eandem passionē esset remotū etiā quo ad penā. cum pena nō dat̄ iuste nisi ꝑ culpa. Constat aūt ꝙ penalia que a deo fuerunt diffinita cōtra humanū genus ꝓpter ade peccatū. adhuc remanent post passionez xp̄i tui sicut antea. Remanet enī illud penale qd dicit̄. In sudore vult⁹ tui ꝛc̄. Sil'r cum dicat̄ mulieri. In dolore paries filios ꝛc̄. Remanet etiā clausura paradisi terrestris quā sup̄ allegasti que oīa habent̄ geñ. iij. Ex quib⁹ patet manifeste ꝙ pctm̄ originale non fuit ablatū ꝑ passionez xp̄i tui q̄ntum ad penam. et ꝑ ꝯn̄s nec q̄ntū ad culpam.

Paulus. Si bene attendisti ea que sup̄ tibi dixeram cum de modo redemptionis per messiam facte agerem⁹. facilit̄ possis ad hoc qd nunc obicis rn̄dere. Ostendi enī tibi ibidem ꝙ redemptio ꝑ xp̄m ꝓmissa in ꝓphetis erat intelligēda spūalis que est potior et ꝑfectior q̄ȝ tp̄alis. vnde victoria sua in redimendo non debet intelligi ꝑ vim armoꝝ. sȝ sua victoria intelligenda est ꝓut vicia per virtutes vincunt̄ Sil'r et habundancia seu affluencia bonorū. sil'r et libertas que in suo aduentu legunt̄ ꝓmitti intelligende sūt de habundancia bonoꝝ spūaliū. s. virtutū. Sil'r et libertas intelligit̄ de libertate a peccato. nō aūt a subiectione humana. Illa enī intelligenda sūt fuisse ꝓmissa ꝑ xp̄m que requirunt̄ ad consecutionem vere redemptionis que in vltima beatitudine ꝯsistit. nō aūt illa que indifferent̄ se habent ad hoc. et multo min⁹ que quādoqȝ impediūt. sicut est bonoꝝ tempaliū affluēcia et hui⁹modi. ꝓut sup̄ est ostensū. vnde in ꝓposito dicendū est ꝙ per passionem xp̄i et eius veram fidem remotum fuit peccatum originale quantuȝ ad culpam que impedit consecutōez vltimi finis. s. beatitudinē. Illa aūt penalia de quib⁹ arguis. s.

ꝙ in sudore vultus tui ⁊c̄. et in dolore paries filios et hui⁹ꝺi indifferencia sūt ad cōsecutōꝫ vltimi finis. siue enī homo laborādo comedat vel nō laborando pt̄ consequi vltimū finem si in cognitōe dei et alijs ad hoc ptinentibꝫ se habeat vt debet. et ideo ista nō fuerunt amota in redemptione spūali p xp̄m facta. Saulus. In pena peccati ade posit⁹ fuit gladi⁹ versatilis ad custodiendū viā ligni vite vt tu allegasti gen̄. iij. Hoc aūt est spūale vt videt̄. et tamē remanet post passionē. null⁹ enī legit̄ padisū terrestrem intrasse post passionē xp̄i tui. sic̄ nec antea. nisi forte qđ dicit̄ de Enoch et helia qui fuerunt ante passionē xp̄i tui. Paulus.

Intrare padisū terrestrem nō reqritur ad bonū spūale. Ita enī pt̄ homo ibidēꝫ exn̄s peccare sicut extra exn̄s. adam enī ibi peccauit. et ideo amouere istam clausurā non requirit̄ nccīo ad ultimā beatitudinē ꝯsequēdam. Secus aūt est de clausura celestis padisi cui⁹ ingressus requirit̄ ad verā beatitudinē ꝯsequendā. vnde et aptionē ianue celestis padisi opata est passio xp̄i. nō aūt amotionē clausure padisi terrestris.

¶ Capitulū sextū in quo arguit̄ diuersimode contra ea que dicta sūt de peccato originali et solunt̄ argumenta

Saulus.

Audio qūo intendis fundare in auc̄tibus ꝙ peccatū p̄mi homīs originalit̄ transiuit in posteros. sꝫ adhuc remanet vt rn̄deas michi ad hoc qđ legit̄ ezech. xviij filius nō portabit iniquitatē p̄ris. Si enī peccatū p̄mi parētis posteri sui ab eo p originē t̄xerūt p̄dicta v̄ba pphete erūt manifeste falsa. Paulus. Quod dicit̄ a propheta. filius non portabit iniquitatē p̄ris. verū est. non enī punit̄ filius spūalit̄ p pc̄to p̄ris. nisi sit pticeps peccati eius sicut est i pposito. deriuat̄ enī p̄mū pc̄m p̄ris p originē in filiū sicut et peccatū actuale deriuat̄ a p̄re in filiū p imitationē. Saulus. Ex hac tua rn̄sione sequit̄ ꝙ aīa humana que est subiectū culpe traduceret̄ p originem qđ est contra textū sacre scripture. Legit̄ enī gen̄. ij. vbi de creatōe homīs agit̄. spirauit i faciem suā spiraculū vite. p qđ verbū s̄m omn̄s intelligit̄ ꝙ aīa humana p creationē in corpore humano a deo imediate īfundit̄. et p ꝯn̄s nō t̄ducit̄ p originē. cōsequēcia patet ex hoc. nam si culpa que est quoddā accidēs

m aĩa ꝑ originē traduceret̃ · oporteret ꝙ eiꝰ subiectũ · s · aĩa ꝑ
originem trãsiret · accidẽs enĩ nõ migrat de subiecto ĩ subiec
tũ ſm sñiam phoꝝ·   Paulus·   Licet erroneũ
est dicere ꝙ aĩa rõnalis traducat̃ cum semĩe a ꝑente in ꝓlē·
tñ qꝛ corpꝰ humanũ ē ꝓporcionatũ aĩe · defectꝰ aĩe redũdãt
ĩ corpꝰ et ecõuerso · vñ interdũ ex fatuis fatui gñant̃ · Et id
nõ est necessariũ dicere ꝙ si peccatũ ꝑmi parẽtis ꝑ originem
transit in ꝓlem ꝙ aĩa rõnalis ꝑ originē t̃ducat̃ a p̃re ĩ filiũ
Saulus·   Posito vt tu asseris ꝙ aliqui defectus
etiã aĩe a parente t̃nseãt in ꝓlem ꝑ originem · talis deriuatio
seu trãsitus excluderet rõnem culpe · de cuiꝰ rõne est ꝙ sit vo
lũtaria · dicit enĩ phus in · iij · ethi · ꝙ nullꝰ increpat cecũ na
tum · sꝫ magis miserebit̃ · Si igit̃ posteri ab adam aliquã tur
pitudinē traherẽt ꝑ originē · tũc talis turpitudo cũ esset per
naturã cõtracta nõ esset volũtaria · et ꝑ ꝯñs nec increpabi·
lis · nec etiam eẽt pcc̃m · de cuiꝰ rõne est ꝙ sit volũtariũ ·
Paulus·   Hec cõsequẽcia quã vltimo ĩfers dicẽs
ꝙ si turpitudo ꝯtracta ab adam ꝑ originem nõ esset in eiꝰ po·
steris volũtaria · ꝙ tũc nõ eẽt pcc̃m si bene consideras ĩualida
est · In actibꝫ enĩ non volũtarijs sꝫ mere nãlibꝫ licꝫ nõ sit cul
pa ĩcrepabilis · contigit tñ ibi esse pcc̃m · pcc̃m enĩ ſm rõneꝫ
rectitudinis et deuiationis in ordine ad finem debitũ cõside·
rat̃ · vnde actꝰ nãlis qui non habet rectitudinē ſm ordinē ad
debitũ finē pcc̃m dicit̃ · licꝫ nõ sit volũtariũ · Et ideo in ꝓposi
to pcc̃m originale qd̃ nõ est pcc̃m ꝑsone · sꝫ nature · licꝫ nõ ha
beret rõnem increpabilis eo ꝙ non est in potestate volũtatis
ipiꝰ ꝓlis nascentis · habet tamen rõem pcc̃i inq̃ntum deuiat
a rectitudine finis · Et p̃ter hoc posset ad tuam obiectionem
alit̃ rñderi · s · ꝙ huiõi pcc̃m habet rõnem volũtarij · qd̃ sic pa
tet licꝫ enĩ inordinatõ que est in hõie ex adam gñato non est
volũtaria ex volũtate ipiꝰ hoĩs gñati · est tam̃ volũtaria ex
ꝑte ipiꝰ ade · qui mouet motione gñationis oẽs qui ex eiꝰ ori
gine deriuant̃ sic̃ volũtas aĩe mouet oĩa mẽbra ad actũ · vñ
sic̃ actꝰ viniꝰ mẽbri vtputa manꝰ · ñ est volũtariꝰ volũtate
ipiꝰ manꝰ · sꝫ volũtate aĩe que ꝑmo mouet mẽbra · Sic istud
pcc̃m originale nõ est pcc̃m huiꝰ ꝑsone nisi inq̃nꝰ hec ꝑsona
recepit nãm a ꝑmo ꝑente in quo hoc pcc̃m fuit volũtariũ ·
Saulus·   Si a ꝑmo ꝑente pcc̃m ꝑ originē ꝯtrahi·
mus inq̃nꝰ ab ipo recepimꝰ humanã nãm · eadẽ rõne pcc̃a

quorūcūq; pentū ꝓximoꝝ ɔtraherem⁹. Cōſtat aūt ꝙ fuim⁹ ī ꝓximis pentib⁹ tanq̄; ī q̄busdā naťe nr̄e pn̄apijs. ex quo ſe quiť ꝙ innūabilia pcta eēnt in quolibet homīe a ſuis paren: tib⁹ tam ꝓximis q̄m remotis ɔtracta qḋ eſt valde incōueniēs nec credo ꝙ tui doctores hoc cōcedāt. Paulus.

Scḋm doctorū nr̄oꝝ verā doctrinā nulla pcta ꝓximorū parentū. nec etiā ꝑmi pentis ꝑter ꝑmū ꝑ originez traduciť. Cui⁹ rō eſt. nam homo gn̄at id qḋ eſt ſibi ſil'e ī ſpecie nō aūt ꝭm īdiuiduū. Et ideo ea que directe ꝑtinēt ad indiuiduū ſicͭ ꝑſonales act⁹ et que ad eos ꝑtinēt nō t̄ducunť a pentib⁹ in filios. nō enī ḡmatic⁹ traducit in filiū ḡmatice ſciam quam nō ꝑ ſolā nām. ſ; ꝓprio ſtudio acq̇ſiuit. ea tn̄ que ꝑtinēt ad nām ſpēi traducunť a pentib⁹ ī filios niſi ſit defect⁹ nature Oculat⁹ enī niſi natura deficiat generat oculatū. Jlla autē que ſunt pure ꝑſonalia vt actualia pcta vt dictū eſt. nullo modo traducunť a pentib⁹ in filios. Saul⁹ Pri mū pcťm ade manifeſtū eſt ꝙ ꝑſonale fuit. nō enī hoc habuit ex natura ſua ſpecifica. ſ; ex ꝓprio actu ſui liberi arbitrij. vnde ꝑmū pcťm ade n̄ potuit t̄duci ꝑ originē etiā ꝭm te ſicͭ nͨ alia pcta ꝑſonalia ſua vel aliorū pentū. Paulus.

Sicͭ ad ꝑſonā ꝑtinet aliquid ꝭm ſeip̄am. ſ. ⁊ aliquid ex do no gr̄e. Jta etiā ad nām poteſt aliquid ꝑtinere ꝭm ſeip̄am. ſ. ꝙ cauſať ex pn̄apijs ei⁹. Et aliquid ex dono gr̄e ſupnāli. Et hoc modo iuſticia originalis quā non habuit nā humana ex ſuis pn̄apijs. habuit tn̄ ꝑ quoddā donū gr̄e toti humane na ture diuit⁹ collatū ī ꝑmo pente. qḋ quidē donū ꝑm⁹ homo ꝑ pcťm ꝑmū amiſit. vnde ſicͭ illa originalis iuſticia traducta fuiſſet in poſteros ſimul cū natura ſi adam nō peccaſſet. Jta et iordinatio oppoſita cū nā traduciť. vnde iſtud pcťm nō ē ꝑſonale ſ; nature. Alia vero pcta ꝑmi parētis vl' alioꝝ nō corrūpunt nām q̄n⁹ ad illud qḋ naťe eſt. ſ; ſolū q̄ntū ad id qḋ ꝑſone eſt. Et iō talia peccata nō traducunť. Saul⁹

Licet homo nō generet idem ſibi ꝭm indiuiduū. generat tamē ſibi ſil'e ꝭm ſpēm. Jracund⁹ enī gn̄at iracundū. velo citas etiā corꝑis et bonitas ingenij ſepe deriuanť a pentibus in filios. ſpāliter cū natura pentū ſit fortis. et ſic pat; ꝙ etiā indiuidualia tranſeūt a parentibus in filios. Et idem videť dicendū de alijs pcťis ade et alioꝝ pentū. etiā ꝑter ꝑmū pcťm ade. Paulus. Peccata parentū ꝑter ꝑmū ſūt

pure ꝑsonalia · et ideo traducibilia nõ sũt · Alia tamẽ accidẽcia vt iracũdia velocitas et huiõi · licȝ sint accidẽcia indiuidualia · ꝓpaganẽ tñ qñqȝ ĩ filios inq̃ntũ sũt ꝑtinencia ad dispositionem nature · et ideo non est similis ratio de talibus accidentibus indiuidualibus et de ꝑsonalibus peccatis ·

Distinctio septima de scrutinio scripturaꝝ circa regnũ xp̃i an · s · sit illud de quo reuelatũ fuit danieli ꝙ esset excellẽcius quatuor regnis ꝑcedentibꝰ · et ꝙ illa quatuor regna destrueret an non · et continet xiij · capitula ·

¶ In capl'o ꝑmo oñdiẽ ꝙ ꝑ visionem daniel' de statua ĩ secũdo capl'o contentã intelligit ꝙ ꝑ xp̃m erat extirpanda ydolatria de regnis p̃ncipalibꝰ mũdi ·

¶ In capl'o · ij · oñdiẽ ꝙ licȝ ydolatria adhuc remaneat in aliquibꝰ ꝑuissimis regionibꝰ apud hoĩes bestiales seu brutales · tam̃ ĩ maiori ꝑte et p̃ncipaliori tocius orbis est ꝑ diuulgationem fidei xp̃i ablata · et ꝙ ante aduentũ xp̃i ydolatria caldeorũ et alioꝝ regnorum remanebat apud romanos etiã destructis regnis illis ·

¶ In · iij · capl'o oñditur ꝙ visio statue applicatẽ ꝑmo aduẽtui xp̃i · visio aũt de bestijs danielis applicatẽ scd̃o aduẽtui ·

¶ In capl'o · iiij · ostẽdiẽ ꝙ licȝ cultꝰ ydoloꝝ pꝰ passionẽ xp̃i in q̄busdã ꝑtibus mũdi remãsit · tñ totꝰ sil' intelligiẽ amoueri ꝑ ꝑcussionẽ lapidis sine manibus abcisi ·

¶ In capl'o · v · oñditur qũo ĩtelligiẽ illud daniel' · ij · lapis qui ꝑcussit statuã factꝰ est in montẽ magnũ ·

¶ In capl'o · vj · ostendiẽ qũo exponẽdũ est ꝙ regnũ ferreũ s · romanũ habebat ꝑtem pedũ et digitorũ teste figuli et ꝑtem ferream · vt habeẽ danielis scd̃o ·

¶ In capl'o · vij · oñdiẽ ꝙ regnũ xp̃i seu ipiꝰ eccl'ie non est idẽ cũ romanoꝝ regno ꝓut doctores falsi · s · pharizei fingũt ·

¶ In capl'o · viij · oñdiẽ ꝙ sũmꝰ põtifex in q̄ p̃ncipaliẽ residet p̃tas eccl'iastica · licȝ qñqȝ vtaẽ mũdana seu tꝑali p̃tate · s · armoꝝ potencia et huiõi · non tñ talis potestas est essencialis in ecclesia · sed accidentalis ·

¶ In capitl'o · ix · ostendiẽ ꝙ ecc̃ia habuit suũ esse ꝑfectũ · s · sp̃uale tempore apl'orum et aliorum discipulorum anteq̃m potestatem temporalem a Cesare accepisset.

¶ In capl'o · x · oñdit̃ q xp̄us docuit v̄bo et exemplo q beati tudo humana ɔsistit in ɔtēptu terrenoꝝ et adhesione ad celestia · quā doctrinam ei⁹ veri discipl'i secuti sūt · et q in p̄miti ua eccl'ia qñ nullā p̄tatem mūdanam fideles habebant pfec tiores viri vt pl'imū inueniebant̃ in ecc̄ia q̄z nūc · qñ regnis ⁊ potestatib⁹ hūanis et mūdanis ecc̄ia habūdat · Ex quib⁹ con cludit̃ q regnū romanoꝝ et regnū xp̄i seu eccl'ie nullo mo do sunt idem sed diuersa ·

¶ In capitl'o · xj · oñdit̃ q p cornu puulū affixū quarte be stie nō intelligit̃ xp̄c nr̄ put iudei false exponūt ·

¶ In capl'o · xij · oñdit̃ q p cornu puulū supdictū intelligit̃ antixp̄us ſm veram catholicoꝝ expositōem ·

¶ In capl'o · xiij · oñditur q ex hoc qd̄ dicit̃ de cornu puulo qd̄ loquit̃ cōtra excelsū · et putabat mutare tp̄a et legē · que v̄ba false iudei applicāt ad veꝝ xp̄m sumit̃ ordo ad tractandū de quibusdam que sunt magne arduitatis in hoc opusculo ·

¶ Capl'm p̄mū in quo ostendit̃ q p visionē danielis in · ij · capl'o de statua intell'r q p xp̄m erat extirpāda ydolatria de regnis p̄ncipalib⁹ mūdi · Saulus ·

Redictis ad p̄ns obmissis reuiuam ad alia q̄ ptinēt ad examinationē xp̄i tui · s · ad scrutan dū p scripturas vtꝝ ille fuit messias i pphe tis pmiss⁹ an nō · ad qd̄ occurrit michi quod dam validū argumentū ɔtra te qd̄ sumit̃ ex reuelationib⁹ danieli factis in quib⁹ de⁹ ostē dit sibi excellenciā regni qd̄ datur⁹ erat xp̄o suo · quā quidem excellenciā nunq̄m habuit xp̄c tuus · ex quo habet̃ manifeste q nō fuit ille xp̄us a deo pmiss⁹ · Paulus ·

Propone michi hoc argumētum clare vt sciam quante v̄tutis sit · Saulus · Scrutat⁹ sum dañ · in · ij · ca pitl'o vbi exp̄sse repio q regnū xp̄i debebat conterē seu cōmi nuere regnū Caldeoꝝ et alia tria regna sibi succedēcia · Legit̃ enī q lapis abscisus sine manib⁹ qui est xp̄c · de quo ibidē dr̄ · Suscitabit de⁹ celi regnū qd̄ in eternū nō corrūpet̃ · et tale ha bebat cōminuē seu ɔterere ferrū · testaꝫ · es · argentū et auruꝫ · que ſm oēs expositores sig̃ficant regnū Caldeoꝝ · et tria reg na sibi succedēcia · Sꝫ constat q regnuꝫ xp̄i tui nō cōminuit p̄dicta tria regna p̄sertim regnū Caldeoꝝ medoꝝ et grecoꝝ

cum iam p magna tpa ante sui aduentū fuerunt destructa·
ergo regnū xpi tui nō est illud regnū de quo dicit ibidem qd
esset a deo suscitandū et qd in eternū non corrumperet·

Paul9 Si visionē danielis quā allegas sic supfi
cieten9 intelligis argumentū tuū pari modo et forte ampli9
militat contra te· Si eni p lapidem abscisū sine manib9 messiā
quē tu expectas intelligis quē credis deū celi suscitaturū· et
q eius regnū in eternū nō corrumpet rc· quō de ipo potes ex
pectare q ipe conterat seu comminuat regnū Caldeorū medorū
et grecorū que iam a maxis tpibus an tempus pns fuerūt
destructa ymo quorū memoria iam fere n est nisi forte i hy:
storijs antiquissimis· vnde si ver9 messias quē colo et adoro
nō potuit conterē sm te regnū Caldeorū et alia tria eo q iam
fuissent p magnū temp9 ante sui aduentū destructa· quanto
magis messias quē expectas cui9 esse i rerū natura p· M·cccc·
xxxv· annos p9 aduentū xpi nri adhuc nō apparet· nō pot
pdicta regna conterē que iam a lōgiorib9 et valde remotio:
rib9 temporū circulis sūt ānullata et fere obliuioni tradita·
vnde si de vero messia· s· xpo meo nō pot verificari q contriuit
regna Caldeorū medorū et huiōi ppter eorū antiquā et pteritā de
structionē· a fortiori de tuo messia nō posset hoc verificari c9
temp9 valde remoti9 esset a tpe destructōis pdictorū regnorū
Sz si diligent scrutat9 fueris verū sensū visionis p te allega
te manifeste repies q applicat ppe xpo meo p cui9 declaratio
ne scire debes q in regno xpi et eccl'ie sue debuit ydolatria ab
vniūso l' a maiori et pricipaliori pte ei9 extirpari· qd fuit sin:
gularissimū in pmo aduētu xpi· Nam hacten9 tpe moysi r
aliorū pphetarū licz magnalia vtute dei fiebāt non tamen hoc
viciū· s· ydolatrie potuit extirpari nedū a gentilib9 sz etiā ab
ipo pplo isrl'itico· in cui9 pñcia deus feat magnalia in egipto
terribilia in mari rubro· et in deserto panē celi· nō sine mag
nis miraculis dedit eis· quib9 nō obstantib9 i eodem loco vbi
legem a deo susceperāt et verba ei9 de medio ignis audierūt·
quib9 eis pceperat· nō habebis deos alienos pter me· exo· xx·
ibidē· s· in oreb vitulū oflatilē fecerūt· et adorauerunt sicut
patet exo· xxxij· Sil'r in tpib9 iudicū et regū in regno isrl'
et etiā iudee nō cessabant ymmolare et sacrificare dijs alie:
nis pphis exclamātib9 et monētib9 et signa r pdigia cōtra
eos ondentib9 frequenter vt i hystorijs sacris patet euident·

sed postq̄m nr̄ xp̄us venit in mundū et ei⁹ fides fuit p orbem diuulgata et frequētib⁹ signis p suos discip̄los et martires ↄfirmata · exclusa ē ydolatria simplr̄ a tota re publica mū= di vl̄ ab ei⁹ maiori pte put fuit pphetatū i diūsis locis spā= liter ysa · ij · vbi loquēs de tpe messie cum dicit · Et erit i no= uissimis dieb⁹ p̄parat⁹ mons dn̄i in vertice moncium τc̄ · Et infra ppha loquens de doctrina xp̄i p gentes suscipienda dic̄ Ibūt pp̄li multi et dicēt · ascendam⁹ ad montē dn̄i et doce= bit nos vias suas τc̄ · Et infra ibidē ppha ostendēs q tempe sui aduent⁹ tota terra erat repleta ydolis dicit · Et repleta est terra ei⁹ ydolis · op⁹ manuū suar̄ adorauer̄t · opus qd̄ fece= rūt digiti eor̄ · Et idē infra p̄nosticās q huiōi ydola p ip̄m et suos sequaces essent piciēda · Subdit · i die illa piciet ho= mo ydola argēti sui et simulacra auri sui que fecerat sibi vt adoraret · Ex quib⁹ patʒ intentū · s · q in nouissimis dieb⁹ p qd̄ dies messie intelligunt̄ etiā s̄m tuos mḡros erāt ydola p iciēda quib⁹ antea vniūsū erat plenū · De hac igit̄ mā agit̄ in hac visione daniel̄ quā tu allegas · In qua visione qua= tuor regna p̄cedēcia regnū xp̄i · s · Caldeor̄ medor̄ et grecorū et rōnor̄ figurant̄ p vnā statuam quadripītitaʒ · nam statua cōiter designat ydolatriā · Simulacra enī demonū cōiter per ydolaticas statuas colebant̄ qd̄ patʒ etiā dan̄ · iij · De statua quā fecit nabucho · Et quia oīa regna mūdi ante aduentū xp̄i licʒ essent inter se multū differencia τ etiā adūsancia · in hoc tamē ↄueniebāt om̄s vt cultū deo debitū creaturis impē derēt · Juxta illud ps̄ · om̄s dij gencium demonia · Jdarco pp̄e designabant̄ om̄ia regna p̄ncipalia in vnica statua q̄ ydola triā designat ꝓpter ipor̄ ↄuenienciā in cultu ydolor̄ · Sʒ quia ip̄a regna inter se erant diuisa in ritib⁹ et alijs ꝓprietatib⁹ et modis viuendi · Ideo pticularia mēbra hui⁹ statue erāt de di uersis materijs vtpote de auro τ argēto et testa et huiōi · Si= milit̄ differebant in formis · quia aliqua ps statue erat capt alia brachia et huiōi ad designandū varietatē int̄ huiōi reg= na · vnde ad ꝓpositū tui argumēti applicando · licʒ regnū xp̄i seu ecc̄ie nō cōminuit regnū Caldeor̄ seu psar̄ et huiōi q̄n⁹ ad ipor̄ mūdanā p̄tatem que iam t̄nsiuerat · cōmmuit tam̄ ea q̄ntū ad cultū ydolor̄ inq̄ntū diuulgata fide xp̄i in orbe p ei⁹ dicip̄los et eor̄ successores · euacuata est cultura demonū a toto fere mūdo · s · a maiori et p̄ncipaliori pte ei⁹ vt dc̄m est

qđ recte ꝑsignat᷑ a daniele ꝑ ꝑcussionē lapidis sine manibꝫ Nam absq̃ʒ humana potētia lapis qui ē xp̄us statuā · i · ydolatriā diminuit taʒ antiquaʒ · s · caldeoꝝ q̄m alias succedētes vt dictū est ·

¶ Capl'm · ij · ī quo ostēdit᷑ q̄ liʒ ydolatria adhuc remaneat in aliquibꝫ ꝑuissimis regionibꝫ apud hoīes bestiales seu brutales tñ ī maiori ꝑte ⁊ ꝑ̄ncipaliori totꝰ orbis ē ꝑ diuulgatōnem fidei xp̄i ablata · et q̄ ante aduentū xp̄i ydolatria caldeoꝝ et alioꝝ regnoꝝ remanebat apud romanos etiā destructis regnis illis · Saulus ·

Quedam inēponis ī hac tua r̄ñsione q̄ non vident᷑ cōtinere veritatem vel saltem aliquam req̃runt ꝓbationem · primuʒ est q̄ dicis ydolatriam esse hodie exclusam a toto orbe quod credo esse falsum · Nam non est dubiuʒ q̄ hodie sūt aliqui etiam int̄ xp̄ianos et sarracenos qui hoc vicio abutunt᷑ · s · ydolatria saltē ī latebris et secreto · sic̄ etiaʒ multi sūt phitones diuinatores ⁊ huiōi que ad supstitōʒ ydolatrie ꝑtinēt · Et vt a quibusdā narrat᷑ in aliquibꝫ extremis terre · hoc viciū adhuc publice manet · Scđm ē quia dicis q̄ ꝑ diuulgatōʒ fidei xp̄i tūc hoc viciū fuit amotū sine aliqua hūana potentia qđ tamē non ꝓbas · Teraū quia dicis q̄ ydolatria qua abutebant᷑ Caldei adhuc remanebat tp̄e xp̄i tūc qđ nō videt᷑ ratōi ɔsonū · Nam cōiter cū aliquis ppl's destruebat᷑ · simł' cū eo destruebant᷑ et dij eiꝰ ysa · xxxij · ex ꝑte regis assirioꝝ se iactantis de victoria quarūdam gentiū dicebat · vbi sunt dij emach et arphat · vbi dij sapharohim · q · d sic̄ deuastaui gētes illas sic ⁊ eoꝝ deos · Paulꝰ Ad ꝑ̇mū qđ obicis de ydolatria dicēdo q̄ adhuc manet ī orbe saltem in latebris et abscōsis ⁊c̄ · ⁊ etiā publice in extremis t̄re tibi r̄ñdeo q̄ mala que in occulto fiunt · solius dei iudicio reseruant᷑ · iuxta illud deutro · xxix · abscōdita deo nr̄o sūt · s · a solo deo iudicanda · vnde de tł'ibus nō agimꝰ hic · De hijs aūt que dicis q̄ ī extremis terre publice fiūt · Dicendū est q̄ illa sūt valde modica respectu regionū ⁊ terraꝝ vbi nullꝰ ydolatra viget · Nam t̄ra que a veris xp̄ianis et etiā scismaticis possidet᷑ · Sił'r et a saracenis turcis et tartaris occupatur · maximā ꝑtem terre obtinet · intantū q̄ illud qđ remanet est valde modicum respectiue · et ibi viuūt homines bestiales et quasi semibruti de quibus non est facienda mentio · quia qđ

modicum est ẜm phm ꝓ nichilo reuptatur· Et etiam i il-
lis partibus extremis non compellunt̃ homies ad ydolatrã-
dum· sicut tempore caldeoꝝ hoc fiebat· vt patꝫ danielis· iij·
Silr tpe succedenciũ regnoꝝ vt patꝫ de Rõnis qui multipli-
cit̃ ꝑsequebant̃ fideles xp̃i vt suis dijs seu demonijs ymmo-
larent· In ꝑtib⁹ igit̃ mũdi extremis vbi ydolatria adhuc
manet ꝓut refert̃ a fidedignis non compellunt̃ hoies ad hoc
sic̃ nec puniunt̃ ydola colentes· ſꝫ vnusquisqꝫ ad suũ arbi-
triũ ad hoc relinquit̃· Ad scdm aũt a quo petis a me ꝓbatio
nẽ de hoc q ꝑ diuulgacõꝫ fidei xp̃i ydolatria fuit amota sine
hũana potencia ꝛc̃· tibi respõdeo sic q ꝑ sacras auctes et hy-
storias alias autẽticas est manifestum q tpe illoꝝ quatuor
regnoꝝ vniũsaliũ quorũ regnũ romanoꝝ est quartũ ydola
tria ꝑ totũ orbem extendebat̃· Constat aũt ꝑ fidelissimã ꝛ pu
blicã famã et hystoriaꝝ cõeꝫ narratõꝫ q ꝑ magnũ temp⁹ an
teqꝫ secta saracenoꝝ incipet· cessauit ydolatria modo p̃dicto
ſꝫ nulla potestas hũana fuit intmedia inter rõnos et sara-
cenos que hoc viciũ amoueret vt est mãifestũ· Restat autẽ
q ꝑ potestateꝫ xp̃i et suoꝝ discipl'oꝝ p̃dicatõꝫ et martiria ve
ritatẽ p̃dicancia hoc fuit iux̃ ꝓbarũ vaticinia exclusũ· Ad
terciũ vero qd dicis ñ esse verisil'e q ydolatria caldeoꝝ remã-
sisset p⁹ eoꝝ destructionẽ tibi rñdeo qd de regno rõnoꝝ qd fuit
vltimũ p̃dictoꝝ quatuor regnoꝝ· legit̃ in hystorijs autẽticis
q oia simulacra genciũ colebat· de cui⁹ memoria adhuc re-
manet Rome templũ pantheon i quo alias cõiter oia ydo-
la colebant̃· et p⁹ea hodie festũ oĩm sanctoꝝ celebrat̃· Et sic
patet q statua de qua loquit̃ daniel· s· ydolatria in sua erat
integritate cũ ꝑcussa fuit ꝑ lapidem abscisum sine manib⁹· s·
xp̃m· et hoc testat̃ lr̃a danielis sane itellecta· Cum eni dañ·
q̃tuor ꝑtes prenunciauit in p̃dicta statua forma et materia
distinctas· que quatuor regna sup̃dicta figurabãt· que tam̃
ꝑtes adinuicẽ ꝑ successionẽ 9tinuabant̃· in destructõꝫ tñ illi⁹
statue totã sil' designauit destructã seu destruendã· nõ eni dic̃
q antea fuerat caput destructũ et p⁹ea brachia· et sic de alijs
ſꝫ simul ad lapidis ꝑcussioneꝫ tota statua fuit destructa qd
p̃dictã v̾itatẽ testat̃·

¶ Capl'm· iij· i quo oñdit̃ q visio statue applicat̃ p̃mo ad
uentui xp̃i· visio aũt de bestijs daniel' applicat̃ scdo aduẽtui·

Saulus·

In alia visione danielis .s. quatuor bestiarum que i caplo. vij.
cõtinet᷑. que quidem visio de eadem materia loquit᷑ de qua et
supdicta visio .s. statue. In vtraqꝫ enĩ visione agit᷑ de q̃tuor
regnis supdictis adinuicem succedẽtibus et de regno messie
seu xp̃i oĩa regna illa supante. Et tamen in istis duobus
visionibus que de eadem re loquunt᷑ vident᷑ quedam de essen
cialibus variari. pmo enĩ i pma visione put tu dicis om̃ia
quatuor regna que p statuam designant᷑ ad lapidis pcussi-
onem fuerunt simul destructa. In scd̃a vero visione in qua
quatuor regna p quatuor bestias designant᷑. non simul sed
successiue vident᷑ quatuor predicta regna destrui .s. vnũ post
aliud. vnde de pma bestia ante ortũ scd̃e legit᷑. aspiciebam do
nec euulse sunt ale eius et sublata est de terra. Ex quo patet
ꝙ ante fuit sublata pma bestia quã scd̃a surgeret. Idem vi
det᷑ intelligendum de alijs. Item in pma visione p lapidis
pcussionẽ fuerũt quatuor regna destructa. In scd̃a vero vi
sione p filiũ hois venientẽ in nubibꝫ celi fuerunt om̃ia deui-
cta vt patet in caplo. vij. Dic ergo rogo quõ tollis contra-
rietates ex istis visionibus que de eadem re loquunt᷑ et tam̃
quedam contraria interponere vident᷑ vt dictum est.

Paulus. Sicut dixeram tibi sup̃ cum de tempo
re aduentꝰ xp̃i ageremus ꝙ duplex est aduentꝰ xp̃i. vnde li-
cet regnũ xp̃i ꝺm se vnũ et idem est. dupliciter tamẽ de eo lo-
quunt᷑ scripture ꝺm huiõi duplicẽ sui aduentũ. ex quo diu-
si effectus erant pducendi circa rempublicam mundanam
Nam sicut in pmo eius aduentu diuulgata eccl'ie fide ydo-
latria erat extirpanda modo pdicto de qua agit᷑ i pma visio
ne danielis supdicta. sic in scd̃o eius aduentu tota munda-
na potestas erat amouenda subiciẽdo oĩa diuino imperio de
quo zach. vltimo. Erit dñs rex sup omnẽ terram. In die il
la erit dñs vnus et nomen eius vnũ. Et sophonie. iij. tunc
reddam pplis labiũ electum vt inuocent om̃es in nomĩe do-
mini et ꝯuiant ei humero vno. In quibꝫ et alijs pphetias lo
cutõibus pnosticãtibꝫ ꝙ tota potestas humana publica erat
auferenda et subicienda diuine potestati intelligit᷑ hoc imple
ri in scd̃o aduentu messie. In hac igitur secunda visione p
pheta agit de aduentu xp̃i scd̃o et de huiõi effectu suo circa
mundanã potestatem penitus auferendam. In qua quidem
visione pdicta quatuor regna precurrencia aduentum xp̃i

scdm · couenient figurantur · nō p statuā que ydolatriā sig: ficat cum iam ydolatria amota erat p pmū aduentū vt di: ctum ē · Sz figurant p varias bestias et feroces p quas desig nant varie ferocitates τ tyrānica dominia ipoz regnoz put expositores cōiter tradūt · Et quia potestas humana seu mū dana quatuor regnorum pdictorū non simul sed successiue fuerat amota · prius eni pdiderunt monarchiam Caldei qm persi et sic de alijs · Ideo in scda visione vbi agit de potestate mūdana non simul sz successiue quatuor bestie fuerūt destru: cte · sz in pma visione simul statua fuit diminuta · quia per pmuz aduētum fide xpi diuulgata p orbem tota ydolatria tam pteritorum qm pñcium fuit destructa modo supdicto · Ad scdm vero quod queris quare in pma visione regnum xpi figurat p lapidem abscisum sine manibus · In scda vero visione figurat xpus p filiū hominis venientem in nubibus τc · satis patet responsum ex pdictis · In pma enim visio: ne loquit de pmo aduentu in quo xpus pprie figuratur p la pidem sine manibus abscisum · tum quia eius cōceptio et na tiuitas sm carnem non est virili semine pducta put vitas fidei nre tradit · tum quia non p potenciam corpalem statuā s · ydolatriam destruxit sz p diuinam · In scda vero visione q aduentū scdm vt dictum est significat pprie designat p filiū hominis venientem i nubibus celi · quia i magna potestate τ maiestate venturus est ad iudicium ·

Caplm · viij · i quo ondit q licz cult ydoloz p passionē xpi in quibusdā ptibus mundi remāsit tamē tot sil intelligit amoueri p lapidis pcussionem sine manibus abscisi ·

Saulus ·

Sicut potestas mundana quatuor pdictorū regnorū non fuit simul amota sz successiue sicut tu asseris et bene · Sic ydolatria non simul fuit amota sz successi ue · quia post aduentum xpi tui p magnuz tempus durauit ydolatria in diuersis et magnis mundi ptibus · vnde etiā in tempore Cosdroe regis persarum qui p magnū tempus fuit post aduentum xpi tui ydolatria adhuc vigebat vt eaā hy storie tue testant · qd nō concordat expositioni tue pdicte in q dicis q simul fuit ydolatria a toto orbe seu a maiori pte toci orbis et pncipaliori amota · Paul · Licet verū

est ꝙ cultus ydolorum ꝑ aliquod tempus etiam post passio-
nem xp̄i in quibusdam ꝑtibus mundi notabilibus reman
sit· tamē ydolatria dicit̄ simul amoueri a mūdo· eo ꝙ ꝑ vir-
tutem passionis xp̄i pn̄cipalis auctoritas ydolatrie· s· dya-
bolica fuit amota seu valde debilitata· vnde passione immi
nente ipe dixit· Nunc princeps hui⁹ mundi eicietur foras
iohis xvj· quod intelligit̄ de dyabolo cui⁹ potestate et versu-
cia homīes in ydolatriā incidebant· et quia ab huiōi dyaboli
potestate ꝑ passionem xp̄i que semel celebrata est homo fuit
liberatus· Idcirco ꝑ solam ꝑcussionem lapidis sine manibꝰ
abcisi ydolatria dicit̄ esse simul amota· posset etiam intelligi
ꝑcussio lapidis hui⁹ fuisse impleta tempore Constantini qn̄
xp̄us qui lapis est abcisus sine manibus dicit̄ ut iam dictū
est· ꝑcussit Cesarem lepra ꝑ cui⁹ ꝑcussionem ⁊ miraculosam
sanationē tota statua ydolatrie fuit dirupta· Cesare p̄cipiē-
te vt omnia phana ydolorū ꝑ orbem destruerent̄ vt plenius
ista continent̄ in sua hystoria· Secus est de potestate munda
na p̄dictorum regnorum que fuit amota successiue tam añ
aduentum xp̄i q̄m post· quequidem successiua destructio dura
bit vsqȝ ad tempus antixp̄i quando xp̄us scd̄o veniens to-
tam destruet mundanam potestatem vt iam dictum est·

Saulus· Miror cur michi allegas auctorita-
tes euangelij tui quas vt scis nō teneor recipere p̄sertim cū
sint contra me sicut nec auctes nostrorum doctorum recipe-
res contra te· Paulus· Quia tu contra meā
expositionem de visione statue obicis· In quo actu ꝑcedis
vt arguens· ego possum vt respondēs allegare auctem sum
mi magistri mei· Non enim ꝑ meam responsionem te intē
do obligare sicut nec michi in respondendo necessitas incū-
bit te obligandi ad tenendum responsionem meam· vnde
solum p̄dictam auctem allego ad meam saluandam exposi
tionem quod sufficit per hoc ꝙ auctibus apud me autenticis
mea expositio est cōsona· In alijs vero altercatōibꝰ nostris
vbi ꝑcederem vt arguēs contra te concedo tibi ꝙ non debeo
allegare auctoritates doctorum nostrorum sicut hactenus
feci nec facere intendo· Saulus· Contra auc-
toritatem magistri tui ꝑ te allegatam repio experienciā con
trariam· dyabolus adhuc hodie potestatem suam in homibꝰ
exercet animas temptando et corpora ledendo vt est mādifestū

quod non credo te negare · et etiam i actib⁹ ydolotrias i mul-
tis ptibus mundi illudendo quod est contrariū illius dicti p
te allegati · s · princeps hui⁹ mundi eiicietur foras ·

Paulus · Licet nunc dyabolus potest deo pmit-
tente homies temptare quantū ad animā et vexare quantū
ad corpus · ꝛ et p ydolatriā illudere · est tamen nunc homini
ꝑparatum remediū p passionē xpi · in quo homo potest se tu
eri contra hostis impugnationes ne ducat̃ in interitū mor-
tis eterne · Et quicumqꝫ ante mortem xpi dyabolo restiteꝛt
p fidem passionis xpi future hoc facere potuerunt · Nullus
tamen tunc potuit dyaboli man⁹ euadere vt · s · non descen-
deret ad ifernum · Juxta illud psalmiste · Quis est homo qui
viuet et non videbit mortē et liberabit animam suā de ma
nu inferni · Sed post passionē xpi pñt hoīes ab hoc virtute
passionis tueri ·

¶ Capitulū quintū in quo ostenditur quomodo intelligat̃
illud dañ · ij · lapis qui pcussit statuam fact⁹ est in montem
magnū · Saulus ·

Declara michi ḃm expositionem tuam quid est illud
quod dicit̃ in pma visione ꝙ lapis qui percussit sta-
tuam factus est in montem magnū quod non vide
tur ꝓprie respondere ad destructioneꝫ ydolatrie ḃm tuam ex-
positionem · ꝓrius enim dixisset · factus est in templum dei
seu sanctuariū vel in aliquam sonans fidem seu sacram do-
ctrinam · passio eni xpi tui p quam dicis ꝙ homines possunt
tueri a dyabolica potestate non opatur talem tuitionem per
modum mōtis magni · sꝫ poci⁹ p modum adhesionis ad fidē
verā et vite rectitudinem ꝓut credo quod tu etiam concedas

Paulus · Verum dicis i hoc ꝙ passio xpi liberat
homies a dyabolica potestate iquantū adherēt vere fidei cru
cifixi et eius vestigia sequunt̃ · Et hoc ꝓprie itelligit̃ p illud
quod legit̃ in visione danielis supdicta cum dicat̃ · ꝙ lapis q
pcussit statuam factus est in mōtem magnum · Jn hijs eni
verbis alludit daniel huic quod dicit̃ ysaie · ij · Erit i nouis-
simis diebus paratus mons dom⁹ domini in capite monci
um et eleuabit̃ super colles · et fluent ad eum oēs gentes
ꝛc̄ · quasi dicat daniel · Jste lapis statuam pcutiens factus
est ille mons magnus et eleuatus de quo loquit̃ ysaias · Jn
quo monte ascendentes docent̃ de vijs domi et de semitis ei⁹ ·

vt ibidez habet᷑· Inter quas vias domi̅ et eius semitas vna de pn̄cipalibus est ydola respuere et abicere· vnde ibidem le git᷑· Et ydola penitus conterent᷑· Et infra· In illa die ꝓiciet homo ydola argenti sui ⁊c̄· ꝓut fuit sup̄ allegatum· ꝓprie igitur ad denotandum deiectione̅ ydolatrie que ꝑ destructio nem statue designatur daniel p̄dixit· ꝙ lapis qui ꝑcussit statuam factus est in montem magnu̅· s· in illuz montem ab ysaia iam ante ꝑ magnu̅ tempus ꝓphetatu̅ de quo etia̅ mo̅te multa sub eisdem verbis sicut ysaias ꝑ micheam· iiij· capitl'o fuit ꝓphetatu̅·

¶ Capl'm sextum in quo ostenditur quo̅ exponendum est ꝙ regnu̅ ferreu̅· s· ro̅noꝝ habebat ꝑtem pedum et digitorum teste figuli et ꝑtem ferream· vt habet᷑ danielis secundo·

Saulus·

Secundum istam exposionez tuam volo scire quomo̅ intelligis ꝙ regnu̅ quartum· s· ferreu̅ ꝑ quod tu intelligis regnu̅ Romanoru̅ habebat ꝑtem pedum et digitoru̅ teste figuli et partem ferream et cetera que ad hoc ꝑtinent·

Paulus·

Circa hoc quod petis diuersimode se habent expositores· sꝫ in hoc volo ad presens sequi expositores tuos quibus i̅ hoc satis consonat expositio mea Dicunt eni̅ ꝙ regnantibus Romanis tempore machabeorum fuerunt adinuicem confederati Romani et iudei quod etiam iosephꝰ hystoriographus tuus large tradit· qua̅ quidem co̅federationem daniel vocat regnu̅ diuisum· eo ꝙ era̅t difformes in ritibus et cultibus diuinis vt est manifestum Non tamen in ꝑtes equales i̅ fortitudine ⁊ robore· quia ꝑs romana erat fortissima· et ideo vocat eam ferream· iudeoru̅ vero erat debilissima qua̅ testam vocat· Et quia iste due nationes adinuicem voluerunt mr̄imonio commisceri tempore herodis ascolonite qui voluit habere i̅ vxorem quandam de genere machabeoru̅· quod tamen matrimoniu̅ no̅ habuit effectum· vt ex hystorijs josephi patet· Idcirco de istis duabꝰ ꝑtibus diuisionis et earum co̅mixtione dicit· quia au̅t vidisti ferrum mixtum teste· co̅miscebunt᷑ quidem hu̅ano semie· sed non adherebunt sibi sicut ferrum non potest misceri teste· Et quia illis temporibus· s· romanorum et iudeoru̅ seu herodianorum que fueru̅t regna corruptibilia suscitauit deꝰ regnu̅ xp̄i incorruptibile· quiquide̅ xp̄us natꝰ est i̅ bethleem

iude tempore herodis regis· In quo tempore Cesar imꝑabat Idarco immediate subdit· In diebus aũt regnorum illoꝝ suscitabit deus celi regnũ qd̓ ineternũ non disipabit·

¶ Capl'm ·vij· in quo ondit̃ ꝙ regnũ xp̄i seu ipi⁹ eccl'ie nõ est idez cũ regno rõnoꝝ put doctores falsi ·s· pharisei fingũt

Saulus·

Secundum doctores nostros regnum xp̄i tui seu eius ecclesie vnũ et idem est cum regno romanorũ· et id̓ cum regnum Romanorũ destruendum erat ẜm visionem danielis ꝑ regnũ celi incorruptibile a deo suscitandũ ·s· ꝑ regnum messie· Eadem ratione et regnuz xp̄i tui qd̓ est idem cum regno Romanoꝝ destruendum est ꝑ messiam· ꝗ aũt regnũ ecclesie tue sit idem cum regno Romanorũ put doctores nostri dicunt satis patet ex hoc· Nam regnũ eccl'ie xp̄i tui pn̄cipalit̃ sumpsit potestatem atq; initiũ dñij a Romano imꝑio ·s· a Constantino ẜm om̄es hystorias· Quiquidem Constantin⁹ imꝑialem auctem et potestatẽ tribuit Siluestro summo pontifici ⁊ ei⁹ successoribus· qui hodie eadez auctoritate vrbem obtinent Romanam· Quiquidẽ Constantin⁹ ut quidam referunt compulit seu coegit pl'ima regna ut acaꝑent fidem ecclesie xp̄i tui· Et sic patz ꝙ huiõi regnũ eccl'ie est regnum Romanũ ꝑ quartam bestiam in visione danielis designatum· et ꝑ consequens ꝑ verum messiam sic̃ expectam⁹ destruendum·

Paulus·

Verum est ꝙ doctores tui pharisei finxerunt ꝙ regnum Romanorũ et regnũ eccl'ie xp̄i est vnum et idem regnũ· quam quidẽ fictionem sic dissemiauerunt ꝑ totam plebem tuam ꝙ omnes hoc tenent· vocantes regnũ xp̄i nostri regnũ Romanorum nequã· que quidẽ fictio ab eis fuit fabricata vt euaderent impugnatõz efficacem que contra eos militat ex hac visione danielis· de qua agimus sumptam· ꝑ hanc eni visionem cõstat ꝙ bestia quarta ꝑ quã ẜm om̄es designat̃ romanũ regnum seu imꝑiũ destruẽda erat ꝑ regnũ a deo celi suscitandũ ·s· regnũ messie· Ex quo sequit̃ ꝙ si regnũ ecclesie et Romanoꝝ essent duo regna distincta ꝙ regnũ eccl'ie succedens regno Romanorũ esset regnũ veri messie· quod manifeste opponit̃ ꝑtinacie tue· ẜm quã credis ꝙ regnũ eccl'ie non ẽ regnum xp̄i· Sed falsitas hui⁹ fictionis mãifesta est ex hoc· nã

regnū eccl'ie seu regnū xp̄i non est regnū mundanū seu ter-
renū sicut regnū Romanū aut aliud de ceteris regnis hui⁹
mundi · vnde et xp̄us expresse dicit Johis · xvi · Regnū me-
um non est de hoc mundo · que quidē auctas sola sufficiat ad
cogendum fideles ut ponant differenciā substancialem inter
regnū eccl'ie et cetera regna supdicta · in hoc · s · q͡ cetera reg-
na sunt terrena seu mundana vel tempalia · Regnum vero
xp̄i et eccl'ie sue nō est mundanū sȝ celeste vel spūale seu diui
num · vnde et cōiter in sacris lr̄is nostris vocat̄ regnū celoꝝ
et regnū dei et huiōi · Sed quia tu et infideles tui similes has
sacras auctoritates non recipitis · Jdarco per euidenciam ra
tionis oportet vos de hoc cōuincere · ex multis enī saltem ex
duobus euident̄ patet essencialis differēcia inter regna mū-
dana seu tpalia et regnū xp̄i et eccl'ie · quorum vnum sumit̄
ex potestate tradita summo principi eccl'ie · s · summo ponti-
ficī · ordinatio enī ppl'i ſm sentēciam phi in · iij · politicoꝝ pa-
pue pendet ex maximo pn̄apatu · Constat aūt q͡ maximus
pn̄apatus eccl'ie in potestate consistit summi pontificis · que
quidē potestas est ligandi animas atqȝ soluendi ſm quā sū-
mus pontifex ⁊ eccl'ia credit̄ a fidelibus habere claues regni
celorū · vt habet̄ Mt · xvi · capl'o · Sed constat q͡ talis potestas
non est mūdana seu temporalis neqȝ similis potestati impe-
rij Romani vel aliorum regnorū · sȝ oīo ab eadē sepata sūt
sicut res corpalis a spūali · Saulus Licet ī
tuo euangelio hec potestas ligandi atqȝ soluendi animas as-
serat̄ tuo summo pontifici tradi · non tamen hoc a me credi
tur nec a doctoribus nostris · et ideo frustra talem auctem cō
tra me allegas · Paulus · Bene credo q͡ tu
et tui sil'es non credunt pdictam potestatem clauiū fuisse da
tam eccl'ie xp̄i seu summo pontifici · licet hoc posses repire p
diligens scripturarum scrutiniū · Legit̄ enī ysaie · xxij · dabo
clauem domus dauid sup humerū eius et aperiet · et non erit
qui claudat · et claudet · et non erit qui aperiat · que verba re-
cte intellecta ad hoc aptantur · Sed siue ea sic intelligas siue
non · non curo ad presens · sufficiat enī michi ad affirmandā
dr̄iam essencialem inter regnū Romanorū et regnum eccle
sie · quia regnum Romanorū in virtute armoꝝ et seculari-
um legum dn̄abatur orbi vt in suis hystorijs est manifestū
Regnum aūt eccl'ie xp̄i p potestatem pontificalē sup dictā

suos regit subditos · et hoc sufficiat ad latã ponẽdã distinctõ:
nem inter potenciam Romamani Cesaris et summi ponti:
ficis potestatem · intantũ ꝙ non possunt dici vnum et idem
regnum sicut nec in rebus nãlibus illa que ꝓprie et ꝑ se ha
bent diũsas potẽcias non possunt dici vna et eadem res·

¶ Capitulũ · viij · in quo ostendit̃ ꝙ summ⁹ põtifex in quo
pñcipaliter residet eccl'iastica potestas · licꝫ qñqꝫ vtatur mun
dana seu temporali potestate · s · armorũ potencia et huiõi · nõ
tamen talis potestas est essencialis in eccl'ia sꝫ accidentalis·

Saulus·

Licet verum sit ꝙ summ⁹ pontifex tuus dicat̃ vti po
testate ligandi atqꝫ soluendi aĩas. quã quidem pote:
statẽ ꝫm te et veraciter habet · sꝫ ꝫm me iactat se ha:
bere quod non habet · quomodocũqꝫ tamen rei veritas in hoc
se habeat manifestum est ꝙ ipse summ⁹ pontifex tuus etiam
vtit̃ armorum potestate et legum suaꝝ que humane sunt in
stitutione · Ex quo manifestum est ꝙ eius potestas est mun:
dana sicut potestas Cesaris a quo · s · Cesare talem potestatẽ
mundanaꝫ accepit sicut et imꝑialem auctem · vnde et idem
regnum dici debet sicut eadem potestas est que ꝑ successionem
gratuite donatõnis ꝓcessit a Constantino in Siluestrum et
eius successores cum potestate ipi⁹ donãtis· Paul⁹·

Licet verum est ꝙ summ⁹ pontifex quãdoqꝫ vtat̃ armoꝝ
potestate · ex hoc non sequit̃ ꝙ eius potestas essencialis sit mũ
dana vel temporalis · Nam sicut in rebus nãlibus frequent̃
videm⁹ vnam et eandem rem habere duas potestates quarũ
vnam habet ex forma sua specifica · et illa est ꝓprie essencialis
potestas sua · Aliam vero habet accidentalem ex aliquo extñ
seco supuenienti sue essencie · et illud tale non est ꝓprium rei
nec pñcipale in ipa · quia potest adesse vl' abesse ꝑter ipi⁹ rei
corruptionem sicut sunt accidencia · Sic pari modo considerã
dum est circa eccl'ie xpi potestates · Nam illa potestas pon:
tificalis eccl'ie · s · ligandi et soluendi animas · est potestas ei⁹
essencialis et ꝓpria · Alia vero potestas quam exercet in vi ar
morum et huiõi non est potestas eccl'ie essencialis · sꝫ acciden
talis · vnde ex hoc ꝙ huiõi potestate accidentali vtit̃ · s · mũda:
na non posset dici vnũ et idem regnum cum regno Rõno
Nam potestas mundana in Cesare erat essencialis et ꝓpria ·

per solam enī illā dn̄abat̄ et regebat subditos suos. Sec⁹ ē in eccl'ia xp̄i in qua tl'is p̄tas mundana est mere accidētal'.

¶ Capl'm. ix. in quo ostenditur q̄ ecclesia habuit suum esse p̄fectum. s. spirituale tempore apl'orum et aliorum discipulorū anteq̄m temporalem potestatē a Cesare accepisset.

Saulus.

Ex quo tu concedis q̄ vtraq3 p̄tate p̄dicta vtit̄ ecclesia tua. s. mundana ⁊ pontificali. vnde posses michi ostēdere q̄ p̄tas pontificalis sit essencialis sibi. et q̄ potestas mundana sit sibi accidentalis. oport3 enī q̄ hoc michi ostendas clare vt possis tuū intentū fūdare. Paul⁹.

Q̄ potestas t̄palis seu mundana sit in eccl'ia accidentalis pat3 ex hoc. Nam quicquid aduenit rei post suū esse p̄fectu3 est ei accidētale. Om̄e enī tale potest adesse vl' abesse p̄ter sui corruptionē vt est manifestum. s3 p̄tas mundana seu t̄palis aduenit eccl'ie p⁹ suū esse p̄fectum seu completū. ergo ⁊c̄. assumptū pat3 ex hoc q̄ eccl'ia habuit suū esse p̄fectū a tempore passionis xp̄i quando solam p̄tatem pontificalē habebat in quo statu durauit p̄ magnū tempus vsq3 ad Constantinu3 et tunc mundanā seu t̄palem p̄tatem a Cesare habuit p̄ut tu dicis. Ex quo est mā̄ifestum q̄ p̄tas illa t̄palis seu mundana accidentalis est in eccl'ia cum post suū esse p̄fectum habuit illam. Saulus Quomō potes asserere q̄ eccl'ia habuit suū esse p̄fectum t̄p̄e apl'oꝝ et aliorum discipulorū xp̄i tui anteq̄m p̄tatem mundanā seu t̄palem a Cesare accepisset. hoc enī est manifeste falsum tanq̄m inconsonum omibus hystorijs de hoc loquentibus. Constat enī etiā p̄ tuos hystoriographos q̄ a tempore passionis xp̄i tui vsq3 ad tempus Constantini imp̄atoris exclusiue om̄s illi super quos nomen xp̄i tui inuocabat̄ viuebāt abiecte et sub magnis p̄secutionib⁹ tam iudeorum q̄m gentiliū. in tantū q̄ nomen xp̄i tui et suoꝝ erat apud om̄s execrabile. et om̄es fideles a ceteris nationibus affligebant̄ usq3 ad mortem. ita q̄ non solū dn̄io carebant. s3 etiam erant deterioris conditiōis q̄m alij serui. Serui enī a dn̄is suis tuebant̄ ne occiderent̄ ab alijs. Sed xp̄iani p̄ tempore sup̄dicto existentes etiam a dn̄is suis torquebant̄ et vsq3 ad mortem p̄ varia tormenta occidebant̄. vn̄ ex hoc ridiculū videt̄ dicere q̄ eccl'ia xp̄i tui habuit

suũ esse ꝑfectum tempore aploꝝ et aliorum discipulorũ ꝓut
tu dicis· sufficeret enĩ tibi dicere ꝙ eccl'ia tui xp̄i in illis tpi:
bus incipiebat· i· non habens totaus sui esse ꝑfectionē· sꝫ tũc
incepit habere suũ esse ꝑfectum cum potestatem temporalem
seu mundanã a Cesare accepit· vnde illa potestas a Cesare
accepta ꝓprie dicit̃ essencialis in tua eccl'ia· ꝑ illũ enĩ suũ esse
ꝑfectum habuit sicut etiã hodie ꝑ illam habet suam ꝑfectaꝫ
dignitatem ꝓut est notum rerum veritatem considerantibus
Vnde patet ꝙ regnũ eccl'ie xp̄i tui et regnum Romanorũ
cuiꝰ ptãtem temporalem accepit ꝑ quam nomen regni acci:
pere successione gratuita habuit· est vnum et idem regnum
vt dicebam· Paulus· Concedo tibi ꝙ apl'i
et alij discipuli xp̄i a tempore passionis sue vsqꝫ ad tempus
Siluestri pape· quod quidem tempus durauit ꝑ· cccc· annos
et vltra· i toto illo tēpore valde abiecte viuebant· et ĩ mag:
nis ꝑiculis et tormentis vsqꝫ ad sanguinis effusionē vitam
suam consumebant· nullũ dominiũ temporale habentes· sed
durissimam paciẽtes seruitutem· Sed ex hoc nõ sequit̃ qđ cõ:
cludere intendis· s· ꝙ eccl'ia xp̄i non habuit suũ ꝑfectum eẽ
seu suam dignitatem ꝑfectam vsqꝫ ad hoc ꝙ temporalem po
testatē a Cesare accepit· nã vt tibi supius si memor es dixe:
ram· bona ꝑ xp̄m ꝓmissa spũalia sunt tm̃ non temporalia
que quidem bona· s· spũalia excedunt in dignitate et vera
vtilitate om̄ia temporalia bona· vnde quia potestas seu reg:
na mundana mere temporalia sũt· Jdcirco vt iam dixeram
xp̄us fatet̃ non ꝑtinere ad ip̄m in suo p̄mo aduentu regnũ
mundanũ· vnde Johis· xviij· Regnum meum non est de hᶜ
mundo· Et de hoc expssius loquens discipulis suis de maiori
tate contendētibꝫ luce· xxij· capitulo sic dicit· Reges genci:
um dñant̃ eorum· et qui ptãtem habent benefici vocant̃· vos
aũt non sic· sꝫ qui maior est in vobis fit sicut qui mistrat ꝛc̃
Ex quo patet ꝙ dignitas eccl'iastica ꝓprie loquendo non in
maioritate temporali consistit· nec solum hoc sꝫ ĩ aduersita:
tibus mundi ꝑ nomīe xp̄i paciẽter tollerandis dignitas
eccl'iastica ꝓprie prospera tur· vnde quidam doctor de nr̄is an
tiq̄s hylariꝰ in· viij· de trinitate dicebat· hoc hꝫ ꝓpꝛiũ eccl'ia
vt dum ꝑsecutionem patit̃ floret· dum opprimit̃ crescit· dũ
cõtempnit̃ ꝓficit· dum ledit̃ vincit· dũ arguit̃ intelligit· tũc
stat cum supari videt̃· hec ille·

¶Capl'm · x · in quo ostendit̃ ꝙ xp̃us docuit verbo et exẽplo ꝙ b̃titudo hũana consistit ĩ cõtemptu terrenoꝝ et adhesione ad celestia quã doctrinã eiꝰ veri discipli secuti sũt · et ꝙ in p̓mitiua eccl'ia qñ nullã p̃tatem mundanã fideles habebãt ꝑfectiores viri vt plimũ inueniebant̃ in eccl'ia q̃m nũc quãdo regnis et p̃tatibꝫ hũanis et mundanis eccl'ia habũdat · ex q̇bus cõcludit̃ ꝙ regnuꝫ rõnoꝝ et regnũ xp̃i seu eccl'ie nullo mõ sũt idem · sꝫ diuisa ·   Saulus ·

NOn allegas m̃ rogo doctores tuos · qꝛ dicta sua nullã auctem hñt apud me nisi forte inq̃nꝰ ratione cõtinent ·   Paulꝰ ·   Sare debes ꝙ in dyalecticis disputatõibꝫ vl' iudiciarijs altẽcatõibus ꝯtenciosis semꝑ credit̃ homi ꝯtra se licꝫ nõ credat̃ ei ꝓ se · Et ideo cum xp̃c nr̃ et sui discipli ꝯcedũt ad ip̃os nõ ꝑtinere regna nec dñia tꝑalia · sꝫ poci' ꝑsecutões et maximas tribulatões sustinẽ manifestum est ꝙ ĩ hoc sit credendũ sibi cũ sit contra eos · p̃sertim qꝛ qd̓ de hac mã verbo dixer̃t · oꝑis tstiõnio comꝓbauerunt ·
Saulus ·   Declara m̃ ista que dicis · s · ꝙ mgr̃ tuus et eiꝰ discipl'i v̓bo docuerũt ⁊ facto oñderũt ·   Paulus ·
¶ aũt mgr̃ meꝰ xp̃us docuit clare et publice ꝙ b̃titudo q̃ est vltimũ a rõnali creatura desiderabile nõ solũ nõ ꝯsistat in bonis tꝑalibꝫ · sꝫ poci' ĩ bona tꝑalia dimittendo seu odiẽdo · ⁊ ꝑsecutõꝫ vsqꝫ ad mortẽ ꝓ suo noĩe sustinẽdo mãifeste patꝫ ex hoc · nam ĩ suo pñcipali s̾mone quẽ in monte ore ꝓp̃o discipl'is et ml'titudini ꝑpl'oꝝ p̃dicauit apte dixit · Beati pauperes spiritu qm̃ ip̃oꝝ est regnũ celorũ · b̃ti qui lugẽt ⁊c̃ · Et ĩfra · beati eritis cũ ꝑsecuti vos fuerint homĩes ⁊c̃ · In quibus et ml'tis alijs manifeste docuit ꝙ b̃titudo qd̓ est vltimũ desiderabile nõ ĩ bonis terrenis sꝫ in celestibꝫ ꝯsistit · et ꝑ ꝯñs discipulos suos in quibꝫ eccl'ie fundamẽta ꝯsistũt ad hãc b̃titudinem sp̃ualẽ dirigebat q̃ in ꝯtẽptu terrenorũ ꝓ amore celestiũ cõsistit · quã quidẽ doctrinã ip̃e xp̃us exẽplo mãifeste ꝑ vitã suã et mortẽ ꝯfirmauit sacratissimã · ꝙ in ꝓcessu p̓mitiue ecclesie · s · a tꝑe apl'oꝝ vsqꝫ ad tempꝰ Siluestri pape maxie claruit qñ nulla p̃tas mũdana erat apud fideles · ⁊ tñ tũc maxime ꝓsperabat̃ in sp̃ualibꝫ bonis · florebat eñi in frequẽtibꝫ et triũphalibꝫ martirijs cũ ꝓ fide xp̃i sustinẽda oẽs sũmi põtifices qui fuerũt a petro vsqꝫ ad Siluestruꝫ qui fuer̃t · xxxv · in nũo fere et magna multitudo p̃latorũ et religiosoꝝ et etiaꝫ

simpliciũ vtriusq3 sex⁹ ꝑ xp̄i nõie tormenta et tyrãnoꝝ ra-
biem vsq3 ad crudelissimã mortẽ gaudent̃ sustinebãt · ex qui
bus mãifestabat̃ ꝙ v̇tus fidei et caritatis q̃ suĩt vera et maxi
ma bona spũalia in eccl'ia xp̄i ĩ eodẽ tp̄e maxĩe habundabãt
Et sic pat3 ꝙ etiã eccl'ia xp̄i pl⁹ ꝓsperabat̃ in bonis spũalib⁹
tp̄e illaꝝ ꝑsecutionũ qñ tp̄alem p̄tatem nõ habebat q̃m cum
p⁹ea fideles xp̄i magnas p̄tates secl'ares ⁊ mũdana dñia ob
tinuerũt · Nũc eni et si v̇tutes ꝑ mĩa3 diuinam nunq̃m ex to-
to deficiũt ĩ eccl'ia · nõ tamẽ sub eodẽ feruore et gradu cõiter
repiunt̃ sicͭ in p̄mitiua eccl'ia qñ hũiliter absq3 tp̄alib⁹ dñijs
cursũ hui⁹ vite faciebant · Ex quo mãifeste pat3 qḋ tibi dice
bam · s · ꝙ eccl'ia xp̄i iam in suo esse ꝑfecto et cõpleto erat qñ
sibi aduenit tp̄alis p̄tas · Et sic talis p̄tas in eccl'ia nõ ꝓpria
seu eẽncialis · s3 accidẽtalis ẽ vt ex dictis p3 · Et nõ · ꝙ ẜm opi
nionẽ quorũdã iurisperitorũ Constantin⁹ nõ potuit trans-
ferre dñiu3 imꝑiale seu tp̄ale sũmo pontifici · ẜm alios vero
licet hoc potuerit non tñ debuit · S3 quicquid sit de hoc si eccl'ia
xp̄i · s · sũm⁹ põtifex cũ suo sacro collegio et sc̄ta synodo vni-
uersalit̃ approbãte dimitterẽt seu renũciarent libere dñia seu
p̄tates secl'ares · sil'r et possessiones et oĩa que eccl'ia olim ha
buit a Constantino Cesare · sic ꝙ eccl'ia remaneret oĩo ab h⁹
modi tp̄alib⁹ sicͭ tp̄e apl'oꝝ expedita · nõ credo ꝙ alicui vero ca
tholico esset dubiũ quin eccl'ia xp̄i esset tante dig̃tatis ⁊ ve-
re ꝑfectionis sicͭ nũc est · Ex quib⁹ pat3 ꝙ huiõi dñia mũda-
na p̄nt adesse l' abesse eccl'ie xp̄i sine ip̄i⁹ corruptõe · et sic suĩt
ei accidentalia · Secus est de regno seu imꝑio rõnorũ a quo si
tp̄ales p̄tates remouerent̃ regnũ remaneret penit⁹ destructũ
Et ideo manifestu3 est ꝙ regnũ Romanoꝝ et regnum xp̄i
seu eccl'ie nullo mõ suĩt idem s3 diuisa ꝓut tibi ꝓposui ·

¶ Capitulũ · xj · in quo ostendit̃ ꝙ ꝑ cornu ꝑuulum affixu3
quarte bestie nõ intelligit̃ xp̄us nr̃ ꝓut iudei false exponũt ·

Saulus ·

LIcet veꝝ sit ꝙ regnũ rõnoꝝ et regnũ eccl'ie xp̄i tui ñ
suĩt oĩo idem s3 diuisa · Regnũ tam̃ xp̄i tui seu sue ec-
clesie habet quãda3 dependẽciam cum imꝑio rõno · qḋ
ꝓprie ĩ reuelatõe facta dañ · vij · capl'o de quatuor bestijs sig-
nificantib⁹ q̃tuor regna supdicta sig̃ficat̃ · In ip̄a eni visione
ꝑ quartã bestiã ẜm oẽs intell'r regnũ rõnorũ · In qua quidẽ

qr̃ta bestia cornu ꝑuulũ apparuit qḋ videẗ ꝓprie significare reg
nũ xp̃i tui seu regnũ eccl'ie sue · vt pꝫ ex multis · p̃mo qꝛ reg:
num eccl'ie xp̃i tui habuit iniciũ ĩfimũ seu hũile qḋ pꝫ de xp̃o
tuo qui vitã pauꝑem gessit · Sil'r de eccl'ia tua p̃mitiua eius
vestigia sequẽte ꝓut tu sup̃ affirmasti · Que quidẽ pauꝑtas
seu hũilitas figuraẗ in p̃dicto cornu cũ diciẗ de eo qḋ est ꝑuu
lũ · Ex quo pꝫ ꝙ illud cornu nõ erat ita magnũ sicut alia cor
nua bestie · Sic nͨ tua eccl'ia hũit tam magnũ iniciũ ĩ ꝑtate
sicut alia quatuor regna · Scḋo qꝛ cornu istud ꝑuulũ erat fixũ
in qr̃ta bestia ĩ quo mãifeste figuraẗ eccl'ie tue colligatio cũ
imꝑio rõno · q̃ q̃rta bestia est et eiꝰ deriuatio ab eo vt factũ est
in Constantino et siluestro · Tercio qḋ maiꝰ et forciꝰ est quia
xp̃s tuus mãifeste docuit multa denotãcia pl'alitatẽ ĩ diuinis
exp̃mendo tres ꝑsonas distinctas realiter esse in diuinis qḋ est
mãifeste nõ solũ ꝯtra vnitateꝫ diuinam que etˀ a ꝓphetis demõ
straẗ vl' saltẽ ꝯcediẗ · sꝫ etiã ꝯtra auctem diuine scripture exp̃s
sam deutro · vj · capl'o · Audi isrl' dñs deꝰ tuus vnꝰ est · Sil'r
docuit ydẽptitatẽ dei et hoĩs intm̃ ꝙ ip̃e xp̃s tuus qui verus
homo erat et ᵬm te · fatebaẗ tñ se esse verꝫ deũ qḋ tu etiã cõce:
dis ⁊ p̃dicas qḋ est ꝯtra sũmaꝫ simpliatatẽ diuinam que etiaꝫ
rõe nãli a phĩs demõstraẗ · Ideo ꝓp̃e figuraẗ ꝑ p̃dictũ cornu
de quo dr̃ in p̃dicta reuelatõe dañ · Et ᵬmones cõtra excelsũ
loqueẗ · Quid eni ꝑ excelsũ intell'r ĩ hoc loco nisi ip̃e deꝰ · de q̃
ps̃ · Excelsus suꝑ oẽs gẽtes dñs · Quis magis ꝯtra dñm lo:
quiẗ q̃ꝫ qui ꝯtra suã sũmaꝫ simpliatatẽ et vnitatẽ pl'alitateꝫ
reꝝ distinctaꝝ ei attribuit · Sil'r et corꝑalitatẽ seu hũanitatẽ
creatã in deũ creatorẽ assumi ⁊ hoieꝫ veꝝ deũ asseruit · Et sic
pꝫ mãifeste ꝙ xp̃s tuus ᵬmones ꝯtra excelsũ locutꝰ est · Sil'r
multa docuit ꝯtra legẽ mosaicã ⁊ ꝯtra eiꝰ doctores · quiquidẽ
erãt pharisei ip̃am legẽ mosaicaꝫ docentes et ad lr̃am obser
uantes vt pꝫ ꝑ ꝓcessũ euangelij tui · Et prociꝰ ꝯstat ꝑ euidẽciã
facti · nam tu ⁊ fideles qui xp̃i tui vestigia seq̄mĩ totam legẽ
mosaicã frangitis negligẽdo p̃cepta in eadẽ ꝯtenta lege tam
affirmatiua q̃ꝫ negatia vt discurrendo ꝑ singula pꝫ · et sic de
mḡro tuo p̃nũciaẗ in daniele putabit ꝙ possit mutare tꝑa
⁊ legem · vnde notantˀ diciẗ · putabit ꝙ possit mutare qꝛ ᵬm
rei vitatem solius dei est mutare legẽ quã ip̃e ꝯdidit · vnde
licꝫ hoc putauit nõ tamẽ potuit hoc facere eo modo quo diciẗ
Illud possumꝰ quod de iure possumꝰ · diciẗ aũt ꝙ putauit ꝙ

possit mutare tpa · vñ xps tuus assertuit q tempus aduētus salvatoris impletū erat tpe suo qd tñ non est verum · qz salvator nr nondū aduenit · et sic vides māifeste q xps tuus est ille qui smones cont excelsū loquit · et putabit q possit mutare tpa et legē · et p ons ille est qui figuratus p cornu pvulū quod apparuit in qrta bestia qd destruendū est sil' cū eadē bestia qrta s · rono impio p regnū messie ventur quē firmit expecto vt i eodē caplo dan · habet · Paulus · Si osideras verū sensū verbor danielis que allegas nō recte ea exponis · sz extorte · Constat enī ex his q sūt dicta sup · q hec visio daniel' de qtuor bestiis in · vij · caplo cōtenta in qua quarta bestia ex toto destruenda pnunciat et filius hois phetat veniēs i nubibus celi tc · totū hoc intell'r implendū in aduentu xpi scdo · in quo venturus est in maiestate et ptate magna ad iudiciū · nō aūt de pmo aduentu in quo hūiliter nō in ptate mūdana · sz tanqz lapis abscisus sine manibus denūciat venturus · vñ nō pot xpo sm pmū suū aduentū applicari q figuret in cornu pvulo affixo in qrta bestia · Itē de hoc cornu pvulo legit i eodē caplo · q faciebat bellū cū scis seu cont scos et pualebat eis qd nullo mō pt verificari de xpo de quo nusqz legit fecisse bellū psertim otra scos · Saulus · Q xps tuus fecerit bellū otra scos exponit sm doctores nros eo q fecit bellū cōtra iudeos quibus pualuit inqntū occasione sua vt sup dicebā dispersi et abiecti et qi destructi sūt · Paulus · Licz verū sit q iudei sūt dispsi et destructi occasione xpi nri eo q nō receperīt eū · sz potius repulerīt et occiderūt · ex hoc tñ nō sequit q xps fecerit bellū otra eos · bellū enī nō dicit nisi vbi sit pugna int ptes adinuicē dimicātes qd hactenus nō legit factū int xpm seu suos fideles et iudeos · Saulus · Expositio mea de ipo cornu pvulo pncipalit fundat in hoc qd dr de eo · smoēs otra excelsū loquet et putabit mutare tpa et legē tc qd recte applicat xpo tuo modo supdicto inqntū locutus ē otra vnitatē dei et otra eius sūmaz simplicitatē · Sil'r putauit mutare legē mosaicā et tpa pfinita ad aduentū messie · vnde de istis volo q satisfacias m si potes · aliis dimissis · In istis eī pendēt ea q sūt pncipalia in tota otrouersia nra · Paulus ·

Verū dicis i hoc q in his que obicis cont xpm nrm pncipalit pendet controuersia nra · Et iō de istis est diligent agendū · vñ expediti de hac distinctōe i qua sumus placet michi q

discuciam⁹ de singl'is p̄dictis.

¶ Capl'm. xij. in quo ondit' q̄ per cornu p̄uulū sup̄dictū intelligitur antixp̄us b̄m veram catholicorū expositionem.

Saulus.

HOc quidē opto. s; volo vt p̄us dicas q̄uo exponit' ill⁹ de cornu p̄uulo b̄m doctores tuos. et sic expediti de h⁹modi reuelatione daniel' ad sup̄dicta que in hac mā magne arduitatis sūt deo disponēte p̄cedam⁹. Paul⁹.

Ad declaratōz hui⁹ qd̄ petis duo sūt p̄suppōnēda. p̄mū est in visione i. vij. capl'o dañ. ōtenta de aduētu xp̄i scd̄o. et de ei⁹ effectu c̄ca mūdanā p̄tatez p̄emt⁹ auferendā de q̄ ibi agit' vt sup̄ in. iij. capl'o hui⁹ distinctōis ōnsū est. Scd̄m est q̄ per q̄tuor bestias i hac visione ōtētas designant' oēs p̄tates tyrānice famose que fuer̄t et erūt a p̄ncipio mūdi vsq; ad finē. p̄ma eni bestia in scd̄a etate incepit a Nemroth q̄ fuit prim⁹ oppressoz hoīm et qui p̄mo regnaᵗ i babilonia et Caldea. vt habe' geñ. x. Que quidē p̄tas tyrānica ōtinuata est p̄ assirios et alios vsq; ad Nabuch. p̄ q̄rtā uo bestiaz designat' tota potestas tyrānica et mūdana incipiēdo a regno rōnoz vsq; ad finē mundi seu vsq; ad antixp̄m inclusiue. Saul⁹

Circa illa que p̄mo p̄suppōis replicare nō intēdo. q2 sup̄ de hoc habuim⁹ colloquiū in capl'o p̄ te allegato. S; ōtra suppositū tuū aliqua vident' dicēda. Et sp̄ālit' ōtra illud qd̄ dicis sig̃ficari p̄ p̄mā bestiā. nam b̄m planū sensū lr̄e daniel' p̄ma bestia nō videt' incip̄e nisi a nabuch. sic̄ et i visione statue p̄ma p̄s illi⁹ statue. s. caput que rñdet p̄me bestie a Nabuch. incepit. Cui dañ. dicebat. tu es caput aureū dañ. ij. Sil'r ergo videt' dicendū de p̄ma bestia q̄. s. incepit a nabuch. non aūt a nemroth de quo nō fit mentio i istis reuelatōib; dañ. Itē de hoc q̄ dicis q̄ p̄tas tyrānica p̄ Nemroth icepta ōtinuata est p̄ assirios et p̄ alios vsq; ad Nabuch. nō allegas aliquā auc̄tez seu. rōnez in quib; hoc fūdes. et iō p̄suppositū tuū in hoc manet sine fūdamēto. Itē hic agim⁹ ad habēdaz verā expositionē de cornu p̄uulo fixo i q̄rta bestia. ad qd̄ nichil refert an p̄ma bestia icipiat a Nemroth p̄ut tu vis. vl' a Nabuch. p̄ut lr̄a videt' sonare. Sup̄fluū videt' ergo hoc itroducere de extensione sig̃ficati p̄ p̄mā bestiam qd̄ nichil faciat ad p̄positū. Paul⁹. Int' expositores nr̄os. quidaz sūt qui regnū p̄ p̄mā bestiā sig̃ficatū dicūt incip̄e a nabuch.

ſicut tu dicis· Scdm alios uo incipit a Nemroth vt dixi· q̄
quidē expoſitio· ſ· ſcda magis placꝫ m̄ eo ꝙ Nemroth fuit p̄
mus rex i babilonia et Caldea vbi pꝰea regnauit nabuch·
de quo quidē Nemroth ſingl'arit̄ ꝛ p̄mo legit̄ ꝙ fuit oppreſſoꝛ
hoim· que quidē oppreſſio tāte ferocitatis fuit ꝙ vtebat̄ in pro
uerbiū vt legit̄ geñ· x· Et qꝛ iſta q̄tuoꝛ regna d̄ quibꝫ hic fit
mētio ɔuenert̄ in hoc ꝙ qd̄libet eoꝝ fuit affligēs iuſtos ſeu fi:
deles cū quadā ferocitate· Idarco rōnabile videt̄ ꝙ cum de
Caldeis ageret̄ m̄qnꝰ fuert̄ oppreſſores iuſtoꝝ ſeu fideliū ꝙ ī
tali narratōe non p̄termitteret̄ Nemroth qui fuit p̄mꝰ rex
Caldeoꝝ de cuiꝰ tyrānica p̄tate p̄us facta fuit in diuis ſcrip
turis mētio· nec ē ſil'e q̄ntū ad hoc de viſione ſtatue· qꝛ ibi di
ctū fuerat vt ſup̄ agebat̄ de hijs q̄tuoꝛ regnis inq̄nꝰ ɔuenie
bant in cultu ydolorū i quo nabuch· fuit p̄ncipalit̄ excedēs·
voluit eni ſibi vſurpare honorē diuiꝫ intm̄ ꝙ fecit ſibi ſtatu
am aureā magnā i qua adoraret̄ ab vniu̇ſis pp̄l'is mūdi da
niel'· iij· Cuiꝰ ſil'e nō legit̄ factū ante ip̄m Nabuch· Et id̄
rōnabile fuit vt ab ip̄o tanq̄ꝫ a capite inciperet figuratio ydo
latraꝝ· In hac aūt viſione de q̄tuoꝛ beſtijs in qua nō agit̄ de
ydolatria ſꝫ de tyrānica p̄tate et ferocitate q̄tuoꝛ regnoꝝ pre
dictorū· nō īmerito initiū ſumi debet a Nemroth rege babi:
lonie· de cuiꝰ tyrānica ferocitate p̄mo facit diua ſcript̄a men
tionē vt dictū eſt· Ad aliud vero qd̄ obicis dicēs· ꝙ nō ꝓbo
p̄tatē tyrānicā ꝑ Nemroth inceptā ɔtinuatā fuiſſe ꝑ aſſiri:
os ꝛ alios vſqꝫ ad nabuch· Dicendū ꝙ ſatis legit̄ de Senna
cherib rege aſſirioꝝ· quiquidē aſſirij exiuerūt de terra ſanaar
ſcꝫ Caldea vt habetur geñ· x· ꝙ inuaſit multas regiones et
t̄nſtulit nationes de ſuis ꝓprijs patrijs ad alienas vt habetur
yſa· xviij· ꝛ· xix capl'o· vnde p̄ſumendū eſt ꝙ etiā aliq̄ n̄ de il
lis ꝑtibꝫ orientalibꝫ ſuccederēt ymitatores huiōi tyrānice fe:
rocitatis licꝫ ſcriptura de hijs n̄ faciat mētionē eo ꝙ nō eēnt
tante p̄tatis ſicͭ Nemroth et Nabuch· qui in hoc multū ex:
cedebāt· ꝓpt̄ hoc eni regna illa figurant̄ ꝑ beſtias monſtruo
ſas vtputa leenam cum alijs qd̄ nō eſt in rez nā· ad denotā
dū ꝙ eoꝝ ferocitas erat ſingularis tanq̄ꝫ mōſtruoſa· De alijs
vero mēmedijs oppreſſoribꝫ ſeu tyrānis qui nō ad tm̄ gradū
ferocitatis attingebant nō fuit mētio facta· ſꝫ p̄ſumendū eſt
ꝙ nō defuerūt oppreſſores hoim in illis ꝑtibꝫ ex quo nō fuert̄
p̄ncipales oppreſſores deuicti vel ſupati ꝑ alios· talia eni vicia

ex quo incipiũt nõ ꝯsueuerũt cessare nisi eis fortiꝰ resistat̃ · qḋ
ñ legit̃ factũ fuisse circa Caldeos vsqꝫ ad tempꝰ ꝑsaꝝ seu me
dorũ · Ad illud aũt qḋ dicis quo ad expositõꝫ de cornu ꝑuulo
nichil refert an ṗma bestia icipiat a Nemroth vl' a Nabu
chodo · ⁊c̃ · Rñdeo q̄ licet hoc nõ faciat ad istud ꝓpositũ de ne
cessitate · facit tamẽ de ꝯgruitate · Nam si ꝑ ṗmã bestiã sigñi
cant̃ oẽs tyrãnice ptãtes a pñcipio mũdi vsqꝫ ad nabuch ·
inclusiue · ꝯgruũ est vt ꝑ q̃rtam bestiã designent̃ oẽs tyrãnice
ptãtes incipiẽdo a regno rõnoꝝ vsqꝫ ad antixp̃m inclusiue ·
quiquidẽ antixp̃s erit v̉sus finem mũdi · Congruũ eni est vt
fines ſmonũ ꝓporcionent̃ · s · in suis pñcipijs seu inicijs ·

Saulꝰ. Dic ergo m̃ qũo exponis hãc reuelationẽ
circa quartã bestiam cuiꝰ sigñficationeꝫ dicis esse duraturam
vsqꝫ ad finem mũdi · Paulꝰ. Per q̃rtã besti-
am cõiter ſm oẽs intelligit̃ regnũ rõnoꝝ · que quidẽ bestia q̃r
ta nõ noiat̃ ꝓprio noie sic̃ alie p̃cedẽtes vtputa leena vl' par
dus et huiõi · eo q̄ ferocitas eiꝰ eẽt valde difformis ꝑp̃t mag-
nã durationẽ tp̃m huiꝰ bestie · In qua quidẽ duratõe varie ⁊
varie ferocitates contigerũt et in futuro ꝯtinget̃ · Et iõ nõ be-
ne possent ꝑ ꝓpriũ nomẽ alicuiꝰ bestie designari · De seuicia at̃
istiꝰ bestie ꝯtra fideles dicit q̄ ẽ tribilis et mirabilis et fortis
nimis · Dicit etiã de ea q̄ dissil'is erat ceteris bestijs eo q̄ fero
citates p̃cedenciũ regnoꝝ excedebat · qḋ satis patuit in ꝑsecu-
tiõe fideliũ tam apl'oꝝ q̃ꝫ martiruꝫ · que quidẽ ꝑsecutio a Ne
rone vsqꝫ ad Constantinũ nõ cessauit · sꝫ ꝯtinuata est ꝑ · cccc ·
annos · dicit etiã de hac bestia q̄ habebat cornua decem per qḋ
cõiter intelligunt̃ decem reges circa mũdi finẽ i quos reges
ſm quosdã Rõnuꝫ regnũ diuidet̃ ante finẽ mũdi · sic vt sil'
erunt decẽ reges circa mũdi finẽ · p̃t etiã intelligi hoc de mul-
titudie ptãtum que in ꝓcessu tp̃is successiue fuerunt et erunt
in hoc impio · Et sumit̃ hic nũs determitus ꝓ indetermĩato
sic̃ zach · viij · capl'o · Apprehendẽt decem hoĩes de oibꝰ ling
uis gencium · ꝑ qḋ intelligit̃ multitudo hoĩm · vñ ꝑ hec decẽ cor
nua intelligunt̃ varia et diũsa regna que ab exordio regni
rõnoꝝ vsqꝫ ad finem mũdi in vniũso erant regnatura siue
simul siue successiue int̃ que posset intelligi regnũ machome-
ti qḋ magnã ꝑtem occupat vniũsi · Int̃ que quidẽ cornua di
ligent̃ considerabat daniel illud cornu ꝑuulũ qḋ ortuꝫ est de
medio eoꝝ · ꝑ qḋ intelligit̃ antixp̄us qui dicit̃ ꝑuulꝰ · q̄a erit

de genere iudeorum qui iam a magnis tribus · s · a passione
xp̄i et citra sūt in maxima deiectione et vilitate · et iste anti
xp̄us descensurꝰ est ab eis nō a nobilibꝫ eoꝝ vtputa de tribu
iuda vel de tribu sacerdotali · sꝫ de tribu dan de qua nunq̄z fu:
erūt reges vl' sacerdotes nec doctores vl' pn̄apes · Et iō figu
rabat̄ a p̄riarcha jacob gen̄ · xlix · in colubrū vel cerastē que
sunt aīalia venenosa ⁊ pestifera · qȯ quidē ceraste dicit̄ eē aīal
venenosū hn̄s cornu in capite · et sic verba daniel' in hoc loco
pn̄t alludere v̇bis patriarche supradictis · de ip̄o etiā cornu dr̄
Et ecce oculi quasi hoīs erant in cornu isto · Quod duplr̄ pt̄
exponi · vno modo ad excludendū ab eo diuinitatē · q · d · licꝫ anti
xp̄c faciat tanta mirabilia vt ab aliquibꝫ credat̄ deus · tamē
erit homo purus · Alio mō pt̄ exponi hoc qȯ dicit̄ · quasi ho:
mīs ad excludendū ab eo rectā seu virtuosam hūanitatē q̄i
diceret · iste antixp̄us tanta dyabolica fraude ē imbutus ꝙ
nō debet dici homo · sꝫ quasi homo · Dicit etiaꝫ de eo · Et os lo:
quēs magnalia · quia iactando se de hijs que non potest fa:
cere tam ꝓmittendo q̄ꝫ minādo magnalia loquet̄ · De isto eē
cornu dicit ꝙ loquet̄ contra excelsū · qꝛ tota eius doctrina ne
phanda erit ad blasphemandū de xp̄o qui est excelsus suꝑ oēs
Vnde et ꝓprium nomen suū est antixp̄us · i · contra xp̄m ·
Dicit̄ etiam de eodem ꝙ putabit mutare tp̄a et leges · Nam
tempus qȯ fuit assignatū ad aduentū xp̄i ṗmū ꝑ · lxx · ebdo:
madas danielis qȯ iam transijt in p̄teritū vt dictū est · pu:
tabit mutare in futuꝝ vt ip̄e antixp̄us credat̄ venire in tp̄e
assignato ꝑ ꝓphetas vt sic haberet̄ ꝓ vero xp̄o qȯ est falsiimū
Sil'r putabit mutare legem gracie · s · euangelicā in cerimo:
nias legales que post passionē xp̄i et euangelij sui diuulga
tionem sūt mortifera illas putabit mutare · i · viuificare ·
Quod quidē cornu sil' cum quarta bestia in qua est affixum
qȯ sig̃ficat totam p̄tatem tyrānicā · est ꝑ veꝝ xp̄m ad iudi:
ciū venientē destruenda et tradenda et cōburenda igni · s · in:
fernali · et tūc iudiciū sedet et libri aperti sunt · Ista ⁊ plura
alia que ad expositionē huiꝰ visionis daniel' specialiter circa
quartam bestiam ꝑtinent tradunt̄ a doctoribus nr̄is que li:
cet ꝓprie ꝯsonant lr̄e ⁊ veritati · non tamē allego ea contra
te vt arguens · Scio enim ꝙ posses negare multa de hijs que
dicta sūt · Sed vt scias quomodo expositores nr̄i istam expo
nūt ꝓpheciam · vnū tamen ex dictis accipio qȯ facit māifeste

contra te qȏ nullo modo negare posses . s . ꝙ hoc cornu ꝑuulũ de quo dicit̃ ꝙ loquet̃ contra excelsũ et putabit mutare tꝑa et legem erit circa diem iudicij et finem mũdi vt manifeste lr̃a testat̃ . vnde nullo modo posset hoc intelligi de xp̃o nostro ꝓut tu intẽdebas . a cuiꝰ tꝑe natiuitatis trãsiuerunt . M . cccc . xxxiij . anni a natiuitate sua et nondum statim finis .

¶ Capl'm . xiij . in quo ostendit̃ ꝙ ex hoc quod dicit̃ de cornu ꝑuulo ꝙ loquet̃ cont̃ excelsũ et putabit mutare tꝑa ⁊ legez que v̓ba false iudei applicant ad veꝝ xp̃m sumit̃ ordo ad tractandũ de quibusdã q̃ sũt magne arduitatis in hoc opuscl'o .

Saulus .

QVicquid sit de tꝑe aduentꝰ seu apparitionis istiꝰ cornu ꝑuuli adhuc video ꝙ illa que de ip̃o cornu dicũtur ꝓprie adaptant̃ xp̃o tuo . sp̃aliter illud quod dicit̃ de eo ꝙ loquet̃ contra excelsũ ⁊ putabit mutare tꝑa ⁊ legẽ . xp̃us enĩ tuus contra vnitatẽ dei et summã eiꝰ simplicitatẽ locutus est . Sil'r et putauit mutare legez mosaicam ⁊c̃ . Et ideo si vales responde michi ad ista que sũt maioris arduitatis q̃z quecũqz alia inter me ⁊ te tractãda . Paulꝰ .

Veꝝ est vt dicis ꝙ ista sũt diligent̃ inter me et te discuciẽnda . et iõ cõuenit ꝙ de singulis eoꝝ ꝑ se inter nos tractet̃ et detur ordo t̃ctandi . s . de quo p̃mo . et de quo scd̓o . et sic de alijs Quẽ quidem ordinem ad tuũ bñplacitũ cõmitto .

Saulus . Quia nostra cognitio cõiter ꝓcedit a minꝰ notis ad magis nota . ideo ordo tractãdi seu discuciendi p̃dicta que michi cõmittis videt̃ talẽ esse debere . s . vt primus de mutatõe legis mosaice quaz tuus xp̃us putauit mutare agamus . Deinde de pl'alitate quã docuit esse in diuinis . Consequent̃ de incarnatõe seu incorꝑatione dei que oĩa sunt contra sacras scriptũras diuinas . Paulus .

Placet michi ꝙ iste ordo teneat̃ . Et iõ dic de p̃mo

DIstinctio octaua de scrutinio scripturaꝝ circa innouacionē diuine legis tempore messie et cōtinet ·xvj·capl'a·

¶In pmo capitl'o ostendiẗ q legi mosayce possit aliquid addi uel diminui·licet ꝑ aliq̄s auctoritates iudei nitunẗ oppositū ꝓbare

¶In scdo capitl'o ostendiẗ q deus promisit dare populo suo israhelitico nouam legem aliā a lege mosayca·

¶In tercio capitl'o ostendiẗ q lex noua·s·lex messie tam excellencior ē respectu legis mosayce q lex mosayca diciẗ esse vana respectu legis messie·nec ex hoc tollitur·quin lex mosayca sit sancta et a deo data·

¶In quarto capitl'o ostendiẗ q deus suscitaturus erat de medio israhel aliū ꝓphetam legislatorem preter moysen

¶In capitl'o quinto ostendiẗ q licet i aliquibus preceptis mosayce legis videatur dici q sint in ꝑpetuum obseruanda· tamē secundū hebraycam veritatem hoc non est intelligendū de ꝑpetuitate absolute sed tantum modo limitata secundum durationē debitam mosayce legi

¶In capitl'o·vj·ostendiẗ q terminus duracionis mosayce legis·est lex noua que data est ꝑ xp̄m·et q lex mosayca nō obligat vltra illū terminum quantū ad ea que i ipsa lege mosayca continenẗ que non sunt de lege nature et q ex hoc non sequiẗ q lex mosayca non fuit a deo data

¶In capitl'o·vii·ostendiẗ q licet lex mosayca quo ad pl'a p̄cepta in eadē contenta non obligat tempore legis noue· est tamen ꝑutilis ad multa quia omnia in eadem contenta ad nostram doctrinaꝫ scripta sunt

¶In capitulo·viij·ostenditur q in duobus preceptis de dilectione tota lex pendet ⁊ ꝓphete secundū sniaꝫ saluatoris

¶In capitl'o·ix·ondiẗ q ſm q̊sdā doctores talmudicos multitudo p̄ceptoꝝ mosayce legis in paucis uel etiā in vno consistit quod etiā concordat cum dicto saluatoris sup̄ dicto

¶In capitl'o decimo declaraẗ de q̇bus mandatis mosayce legis intelligendū est verbū xp̄i dicentis· Si vis ad vitam ingredi serua mandata·Mt·xix·capitulo·

¶In capitl'o vndecimo ostendiẗ que sunt illa p̄cepta mosayce legis que dicunẗ moralia ·quoꝝ duratio est ꝑpetua in hac

vita ꝛ que sunt iudicialia seu cerimonialia quorum duracō in lege noua terminatur

¶ In capitl'o · xii · ostendit̄ ꝙ cerimonialia ꝛ iudicialia p̄cepta sūt quedā determinationes moraliū p̄ceptoꝝ · ꝛ ꝙ ista licꝫ sint īstituta a deo · tñ sunt mutabilia auc̄tate diuina sine p̄iudicio īmutabilitatis ip̄i⁹ dei · q̄ quidē mutacio cerimonialiū et iudicialiū habet̄ etiam ꝑ doctores talmudicos

¶ In capl'o · xiii · oñdi' ꝙ fideles xp̄i non sūt redarguēdi de trāsgressiōe · p̄cepti de ydolatria eo ꝙ adorāt sculptilia et ymagines cont̄ iudeos qui eos ꝯmuniter ydolatras esse existimāt

¶ In capitulo · xiiii · oñdit̄ ꝙ fideles xp̄i non sūt transgressores p̄cepti d̄ obſuatōe sabbati prout iudei false existimāt et ꝙ dies dominica successit sabbato in hac obſuatione

¶ In capitulo · xv · oñdit̄ ꝙ p̄ceptū de circumcisiōe corꝑali non obligat fideles xp̄i · sicut iudei false existimant sꝫ cessat cum alijs cerimonialib⁹ veteris legis

¶ In capitl'o · xvj · ostendit̄ quō ītelligendū sit istud verbū malachie vltimo · mementote legis moysi serui mei ·

¶ Capitl'm p̄mum ī quo ostendit̄ ꝙ legi moysi possit aliq̄d addi uel diminui · licet per aliquas auctoritates iudei nitun tur oppositum probare ·

· Saulus ·

Scrutando scripturas repio ꝙ lex diuina que data fuit ꝑ moysen non erat īnouanda nec mutanda · cū p̄ceptis ei⁹ nec ei erat aliq̄d addendū seu diminuendū legit̄ enī deutro · iiij · Et nunc israhel audi p̄cepta et iudicia que ego doceo te ut faciens ea viuas · et ingrediens possideas terrā quā domin⁹ deus patrū vestroꝝ datur⁹ est vobis nō addetis ad verbū quod vobis loquor neqꝫ auferetis ex eo · Ex q̄ auctoritate et alijs sil'ibus manifeste habet̄ quod dictū ē · s · ꝙ lex mosayca non erat aliquo mō innouanda nec addendū ei erat aliquid in p̄ceptis eius seu diminuendū · Constat at̄ ꝙ mḡr tu⁹ uel saltē discipl'i ei⁹ auctoritate totū oppositū fecerunt quod patet discurendo ꝑ p̄cepta diuina p̄dicte mosayce legis tam affirmatiua q̄ꝫ negatiua que ꝑ maiori parte a tuis fidelibus non seruant̄ quē quidē discursū ꝑ particularia ad p̄sens omitto · sꝫ solum volo a te querē in generali quō potestis asserere ꝙ lex noua tradita ꝑ mḡrm vestꝝ sit a

deo data cum pn̄cipaliter lex mosayca consistit in p̄ceptis in
eadē contentis quibus n̄ est addendū aliq̄d uel diminuendū
ut dc̄m ē   Paulꝰ   Ad hoc qđ obicis · dimissis ad p̄ns
quibusdam alijs quibus ratio tua posset euacuari · volo tibi
breuiter r̄ndere sic · Si bene attendis ꝑ auctoritatē quā alle-
gas solū ꝓhibent̄ subditi ne addant ul' diminuāt ꝓpria auc
toritate ad p̄cepta diuina ī lege mosayca contenta ſꝫ ꝑ hoc
non intelligit̄ quin deus uel etiā aliquis ꝓpheta h̄ns diuinā
potestatē ad hoc faciendū possit addere uel minuē ad p̄cepta
ꝑ moysen data · hoc enī ꝓprie intelligit̄ ꝑ verba auctoritatis
a te allegata dicit enī nō addetis ad verbū quod vobis loq̄r
neqꝫ auferetis ab eo · que quidē verba ad populū israhel diri-
gunt̄ non autē ad deū cui non loquit̄ nec ad aliquē ꝓphetaꝫ
ad hoc diuinam auc̄tem habentē · Non enī dixit · Non addat̄
verbū neqꝫ auferat̄ ab eo ſꝫ dixit non addetis neqꝫ auferetis
ab eo · s · vos isrl' quibꝰ loquor · Secus est de deo qui semꝑ ē lib̄ ·
et potest semꝑ addē ad verbum ꝑ ip̄m datū ul' ab eo aufferre
Idem dicendū de ꝓpheta qui ad hoc h̄ret diuinam potestatem

Saulus ·   Licet concedendū sit ꝙ deus potest
addere ul' diminuē ad verbū seu p̄ceptū ꝑ ip̄m datū cum eiꝰ
potestas nō est limitata ſꝫ ē infinita nullus tamē ꝓpheta hoc
posset facere · nec credendū est ꝙ aliquis habeat ad hoc diuinam
potestatē · non enī legit̄ in toto ꝓcessu veteris testam̄ti ꝙ deus
ꝓmittēt se alicui datuꝝ talē auc̄tatēꝫ · s · inmutandi mosay
cam legeꝫ uel aliquid addendi uel diminuendi ex eius p̄ceptis
neqꝫ etiaꝫ de messia promisso ut credo hoc legit̄ · Et iō mḡr
tuus uel eius discipuli qui p̄cepta mosayce legis minime ob
seruant dici debent hoc facere potiꝰ temeraria presumptione
q̄ꝫ diuina auctoritate ·

¶ Capitulum secundum in quo ostenditur ꝙ deus ꝓmisit
dare ꝓpl'o isrl'itico nouā legem aliam a lege mosayca ·

Paulus

DIcere ꝙ nll'us ꝓpheta potest habere diuinam auc̄tatem
ad hoc ꝙ possit addere ad verbū seu p̄ceptū per ipsum
datum l' ex eo diminuē si bn̄ consideras derogatoriū
est oīpotencie diuine que potest libere dare seu concedere suam
auc̄tatē cui voluit ad dispensandū seu innouandū in suis p̄
ceptis · Sed quia dicis ꝙ licet deus hoc posset facē · nunq̄ꝫ tamē
fecit nec ꝓmisit se facturꝫ ideo volo tibi ostendē oppositū · s ·

ꝙ deus ꝓmisit dare populo isrl'itico nouā legē aliā ab illa
quā dedit eis cum exirent de egipto que est lex mosayca · Si
militer ꝙ deus ꝓmisit suscitare ꝓphetam de medio isrl' qui
esset legislator sicut moyses · Saulus · Ostende
michi hoc quod dicis ꝑ sacras auctes Paulus ·
Ꝙ autē deus promisit dare ppl'o legē nouā aliam a lege mo
sayca clare habet̄ jeremie · xxvi · ubi sic habet̄ · Ecce dies ve:
niēt dicit dn̄s ⁊ feriā domui israhel et domui iuda fedus no
uū non ſm pactū quod pepigi cū patrib⁊ eoꝝ in die qua ap
prehendi manū eoꝝ ut educerē eos de terra egipti · pactum
quod irritū fecerūt ⁊ ego dominat⁹ sū eis eo ꝙ dicit dn̄s · Sed
hoc erit pactū qđ feriā cum domo israhel post dies illos dicit
dn̄s dabo legem meā in visceribꝰ eoꝝ et in corde eoꝝ scribam
eam ⁊ ero eis in deū · Ex qua aucte duo exp̄sse habent̄ · vnum
est ꝙ de⁹ datur⁹ erat legem nouā aliam ab illa quā dederat
patribꝰ eoꝝ cum educeret eos de egipto · aliud ē ꝙ hec lex no
ua alio mō nouo erat danda q̄z antiqua · nā erat scribenda ī
cordibꝰ sicut antiqua fuit scripta ī tabulis lapideis ad deno
tādū firmitatē seu stabilitatē scđe legis · s · noue et īfirmita
tē seu instabilitatē antique de qua dixerat pactū qđ irritum
fecerunt · · Saulus · Vnde habes ꝙ ꝑ pactū no:
uū quod hic dicit̄ intelligat̄ lex noua · dictio enī q̄ hic ponit̄
in hebraico ubi tu habes pactū est berith quod nō significat
legem solum sed etiam testamentū et fedus seu pactum ·
· Paulus · Licet verū ē ꝙ berith ī hebraico qn̄q̄z
sig̃t pactum uel fedus · frequent̄ tamen sig̃t legem que est
quodāmodo pactū seu fedus inter deū legem ꝯstituentē ⁊ ho
minē recipientē legem p̄sertim ubi dicit̄ de illo berith scribi
sicut hic dicit̄ · Et in cordibus eoꝝ scribā eā · in talibus enī
semꝑ sig̃t berith legē · Exo · enī · xxxiiij · de moyse quando decē
mandata legis que data fuerūt in monte synay in quibus
pn̄cipaliter lex mosayca consistit dicit̄ in ꝑsona ipsi⁹ moy:
si · et scripsi suꝑ tabl'as verba berith decē · s · verba · ī quo loco
maīfeste habes ꝙ berith accipit̄ ꝓ lege in tabulis scripta · Sil'r
deutro · xxix · vbi dicit̄ hec sūt verba berith que mādauit dn̄s
moysi scandē cum filijs isrl' in terra moab p̄ter illud berith
quod scidit cū eis ī oreb · berith enī ibi significat legē · vnde
et in libro qui dicit̄ mequilda suꝑ istis et sil'ibꝰ concludit̄ nō
est berith nisi lex · vnde ⁊ in dacione legis qn̄ deus moysi pa:

piebat mane͂ pp̄l'm ad lege͂ suscipie͂dā in mōte synay· exo· xix· sic le͂· Dic domu jacob vos vidistis q̄ fecerim in egipto rc̄· Subdit· et nunc si audieritis vocem meā ꝛ custodieritis berith meum·i·lege͂ eritis michi in pp̄l'm rc̄· Vnde manifestum est ꝙ in hoc loco vbi jeremias in persona dei dicit feriaȝ berith nouum et postea subdit de hoc berith dabo legem meam in visceribus eoꝝ et ī cordibꝰ eoꝝ scribā eam ꝙ ꝑ hoc berith nouū lex noua intelligat͂ quod fuit intentum vnde ꝛ mg̃ri tui·s·doctores talmudici manifeste dicūt ꝙ lex danda ꝑ messiā debȝ eē excelle͂cioꝛ q̄ȝ lex mosayca·

¶ Capitl'm terciū in quo ostendit͂ ꝙ lex noua·s·lex messie tam excellencioꝛ ē respectu legis mosayce ꝙ lex mosayca dicit͂ esse vana respectu legis messie·nᶜ ex hoc colligit͂ quin lex mosayca sit sancta et adeo data·

Saulꝰ

Allega doctores talmudicos· Paulus

In glo· ecc· ij·capitulo suꝑ illud verbū vade queso rc̄· Et sequit͂ ecce ip̄m vanitas rabi hisin q̇a dicit· omīs lex quā tu addiscis ī seculo isto habel·i·vanitas ē respectu legis seculi venturi·ꝑ quā lege͂ seculi venturi ītelligit͂ lex messie·vnde infra·ecc·xi· capitulo suꝑ illud· Si annis multis vixerit homo ꝛ in oībus eis letet͂·glo·in leticia·s·legis· Quidquid p̄cessit erit habel·i·vanitas·glo·oīs lex quā homo addiscit in hoc seculo habel·i·vanitas ē respectu legiˢ messie·habes ergo ex istis maīfeste duo·vnum ē ꝙ lex messie est alia a lege mosayca·nō enī comparent͂ iste leges adiuice͂ si essent tantū vna lex· Secundū est ꝙ lex messie tam excellencioꝛ est lege mosayca ꝙ ipsa lex mosayca vanitas est respectu legis messie ut auctoritates p̄dicte manifeste sonant

Saulus ·Miroꝛ quō possis dice͂ de lege mosayca ꝙ sit vana cum q̄ȝplurime auc̄tates sacre sc̄pture testā tur ipsam lege͂ esse sanctam et a deo data quod etiā ut credo tu et tui conceditis

Paulus ·Nullus negare debet ꝙ lex mosayca est sancta et fuit a deo data·potest tn̄ dici vana inquantū ꝑ eam homīes non consequebant͂ finem ad que͂ fuerunt creati·s·vitā eternā et gloriosā·omnis enī medicina quantūcumqȝ bene ordinata si tam̄ homo eā sume͂ˢ non consequit͂ ꝑ eam sanitate͂ intentā·vana dicit͂·Q̄ autez ꝑ legem mosaycā homines n̄ ꝯsequebant͂ fine͂ ad que͂ creati

fuit .s. vitã gloriosam satis patet ex antedictis in distinctiõe vi. In capitulo secundo et alijs sequentibꝰ. Et ideo dicitur va-na respectu legis messie ꝑ quã homines finem ꝓdictum con sequuntur. Et notant doctores tui dicũt legem mosaycã esse vanã respectu legis messie quia respectu aliaꝝ legũ mundi non debꝫ dici vana Inquantũ lex mosayca disponit ad legẽ messie ꝑ quam finis humane vite habetur

¶ Capitulũ quartũ Inquo ostenditur ꝙ deus suscitaturꝰ erat de medio israhel aliũ ꝓphetam legislatorẽ ꝑter moysen

·Saulus·

Habeo mentem tuã circa hoc ꝙ deus daturꝰ erat legem nouã aliam a lege mosayca .sꝫ quia dixisti ampliꝰ ꝙ deus ꝓmisit suscitare ꝓphetam de medio israhel q̇ esset legislator sicut moyses Ideo volo ut michi ostẽdas vñ hoc habes Paulus ·Hoc quod petis habetur mani feste deutro. xviii. Ubi legitur. ꝓphetã dicere. Suscitabo eis de medio fratrũ suoꝝ similẽ tui. et ponã verba mea ĩ ore eiꝰ lo queturqꝫ ad eos omnia que ꝑcepero illi qui autẽ verba eiꝰ que loquetur ĩ nõie meo audire noluit ego vltor existã. Ex q̇bus patet ꝓpositũ .s. ꝙ suscitaturꝰ erat deus aliquẽ ꝓphetã cui te nebantur credere omnia que eis ex ꝑte dei erat dicturꝰ seu ꝑcep turus sicut et moysi. vñ talꝭ ꝓpheta ex ꝑte dei credendꝰ erat. et obediendũ legi ꝑ eum date sicut et moysi obedierũt et le-gi eius et sic talis ꝓpheta suscitandus debebat esse legislator sicut moyses Saulus ·Si bene fuisses scrutatꝰ hanc auctoritatē cum ꝑcedentibꝰ ad eam nõ inde intentum tuum concluderes In hoc enĩ loco non agitur de propheta qui esset legislator sed de ꝓpheta futura denunciante ꝙ patꝫ manĩ feste ex continuatiõne lr̃e ad ĩmediate ꝑcedencia. volebat enĩ deus excludere a populo israhelitico diuinatiões supsticiosas quibus chananei cõiter vtebantur vñ dicebat eis. Gentes iste quaꝝ possidebitis terrã augures et diuinos audiũt. tu autẽ a dño deo tuo aliter institutꝰ es. Et ĩmediate ostendebat eis qualiter institutũ erat a deo ꝙ populꝰ isrl'iticus haberet noti ciam futuroꝝ sibi ad salutẽ uel ad bonũ statũ ꝓpl'i oportunã seu congruã .s. ꝑ ꝓphetã a deo suscitandũ. Et ideo subdit sta tim ꝓphetã de lege tua et de fratribꝰ tuis sicut me suscitabit tibi dñs deus tuus ipm audies. quasi diceret. Non oportet

te querere cognicionē futuroꝝ tibi ꝑtinenciū ab auguribꝫ seu
diuinatoribꝫ quia deus suscitabit tibi ꝓphetam de fratribus
tuis a quo ista possis scire licite· qd̓ fuit impletū ī ꝓcessu tem-
poris ꝑ diuersos ꝓphetas dei ut patet in hystorijs sacre scrip-
ture vnde in ista auctē nulla fit mencio de legislatore seu le
gis dacione ꝓut tu vis sed solū de ꝓpheta futura ꝓnūciante
et sic non habes ex hoc loco ꝓpositū tuū· Paulꝰ.

Bene arguis ī hoc ꝙ ex continuatiōe verbi ꝑ me allegati
ad ꝑcedencia sumi debet sensus huiꝰ verbi· vnde ⁊ apud docto
res nr̄os intelligencia dictoꝝ ex causis est sumenda dicendi
Et hanc rationem recolo me vidisse in quadam epistola
tui rabi moysi ad iudeos affricanos qui de mora aduentꝰ sui
messie et de alijs in lege contentis murmurabāt seu dubita
bant et inter alia ex hoc loco intendebāt concludere ꝙ aliquis
ꝓpheta erat a deo suscitandus ad dandā legem quos ipse cō-
futabat dicens eis ꝙ hic non agitr̄ de ꝓpheta legislatore sed
de propheta futura denūciante ad qd̓ allegabat ꝑdictā ra-
cionē tuā· Sꝫ reuera tam tu q̄ꝫ mgr̄ tuus supdictus ī hoc lo-
co defecistis scrutinio· quod sic patet nā ī capitl'o ꝑallegato
bis agitr̄ de propheta suscitando· ꝑmo cum dicitr̄· prophetam
de gēte tua ⁊ de fratribꝫ tuis sicut me suscitabit tibi dominꝰ
deus tuus ip̄m audies ·et ī hoc loco indubie agitr̄ de ꝓpheta
futura denūciante quod patꝫ ex continuatione ad īmediate
ꝑcedencia· s· vbi dicitr̄· Gentes iste quaꝝ possidetis terram au
gures et diuinos audiunt· tu autē ⁊c̄· Ex qua manifeste pꝫ
ꝙ talis ꝓpheta dicitr̄ esse suscitandus ad supplendū defectꝰ di-
uinatorū et huiōi ut tu allegasti et bene quantū ī hoc loco·
Sꝫ in hoc eodem capitl'o scd̓o legitr̄ ꝓphetam suscitabo eis de
medio fratrū suorū similē tui ⁊c̄ In quo loco· s· scd̓o loquitr̄
de ꝓpheta legislatore quod manifeste patet ex continuatōne
ad īmediate ꝑcedencia vbi exp̄sse loquitr̄ de legislatore· dicitr̄
enī statim ante sic ut petisti a dn̄o deo tuo in oreb quando con
cio congregata est atqꝫ dixisti vltra non audiā vocē dn̄i dei
mei· et ignem hunc maximū ampliꝰ nō videbo ne moriar·
et ait dominꝰ michi omnia bene sūt locuti ꝓphetam suscita
bo eis de medio fratꝝ suoꝝ silem tui et ponā verba mea ī ore
eius loqueturqꝫ ad eos omnia que ꝑcepero illi· qui autē ver
ba que loquetur audire noluit ego vltor existā· patet igitur
ex huiōi continuacionis serie ꝙ quia in dacione legis in oreb

ꝓpl'ˢ fuit maxīe attritꝰ ex igne maximo et alijs t̃ribilibus
ibi occurrentibꝰ in tantum ꝙ a deo petiuit ꝙ ampliꝰ non lo=
queret̃ eis ꝑ illum modū ne morerent̃ ut patet·exo·xx·⁊ de
utro·v·Jd circo dicit hic·ꝙ deus concedit sibi ut iam non
cum talibus terroribus legem eis daret sed ꝑ ꝓphetam verū
hoīem sicut moyses in cuiꝰ ore poneret sua precepta·et deus
esset vltor cuiꝰcumqꝫ ī obedientis· Et iste ē sensus planꝰ lr̃e
correspondens immediate p̃cedentibꝰ ut patet recte consider=
anti·vnde rō mea nō acapit̃ ex p̄mo loco vbi dicit̃ ꝓphetaꝫ
suscitabo quia ibi de ꝓpheta p̄nūciante futura agit̃ prout tu
vis·Sed rō mea fundat̃ ī hoc ꝙ dicit̃ scdo prophetā suscita=
bo eis ꝙ loquit̃ de pr̊pheta legislatore prout ē manifestū·

¶ Capitl'm·v·in quo ostendit̃ ꝙ licet in aliquibus p̃ceptis
mosayce legis videat̃ dici ꝙ sūt in ꝑpetuū obseruanda tamē
ſm hebraycā veritatem non est intelligendū de ꝑpetuitate ab
soluta sed tantūmodo limitata ſm duratiōeꝫ debitam mo=
sayce legi.

·Saulus·

Assercio tua de īnouatione seu mutaciōe legis mosay=
ce similit̃ ⁊ de propheta legislatore suscitando quan
tumcūqꝫ videant̃ facē pro te·sūt tn̄ auc̃tes sacre maī
feste testantes de mltis p̃ceptis mosayce legis que duratura
erant ieternū seu inꝑpetuū· Quequidē precepta a tuis fideli
bus mīme obseruant̃ ut patet de sabbato dequo·exo·xxxj·
Et custodient filij isrl' ad faciendū sabbatū in generatōibꝰ
suis pacto sempit̃no·jdeꝫ de pascate·exo·xij· Erit dies ista
uobis ad memoriā ⁊ solmēpnisabbitis ipsā lege sempit̃na
Jdem de solempnitate pentecostes ⁊ de festo tabernacl'oꝝ ⁊ de
die expiacionis ·leuitici·xxiij·et·xxiiij·jdem de sacrificijs ī
p̄dictis solempnitatibꝰ faciendis ⁊ de pane ꝓpositionis ī sin=
gulis sabbatis coram me proponendo jnquibꝰ et q̃ꝫplurimꝰ
alijs cerimonialibus et etiaꝫ judicialibꝰ consil'es dictōes po=
nunt̃ quibꝰ maīfeste ostendit̃ ꝙ ineternū seu sempiternum
erant illa p̃cepta obseruanda vnde licꝫ concedat̃ tibi ꝙ alia
lex noua a lege mosayca erat danda ⁊ ꝙ alius legislator p̃=
ter moysen erat suscitandus non tn̄ ex hoc sequit̃ ꝙ alia lex
esset danda que esset contraria mosayce legi p̃apiendo ⁊ per
mittendo fieri qd̄ lex mosayca ꝓhibuit·nͨ etiā ꝙ aliquis le=
gislator suscitandꝰ erat a deo qui legi mosayce modo p̄dicto

contradiceret. hoc enī esset de dirc̄o contra sacras auc̄tes p̄-
dictas testantes de p̄dictis p̄ceptis ⁊ alijs silibꝫ q̄ ī ꝑpetuum
seu sempiternū erant duratura. Paulus Ad
hanc tuā obiectionē sufficient̄ euacuandā oportet p̄mo scru
tari dictiones que in lingua hebraica ꝑpetuitatē durationis
sonant que sūt ī duplici drīa. Nam quedā eaꝝ signt ꝑpetui-
tatē duratōis absolutā. s. sine fine. quedā vero ꝑpetuitatem
duratōis signt nō semꝑ absolutā sꝫ q̄nq̄ꝫ periodicā seu limi
tatam ad aliquē ambitū temporis determinatū. 2° discurrē
dum est ꝑ p̄cepta sup̄dicta ꝑ te allegata et silia ad videndū
que illaꝝ dictionū ī eis ponunt̄ ꝑpetuitatē durationis signi
ficatiuū. s. an sint de illis p̄mo mō dictis. s. que ꝑpetuitatem
absolutā signt. uł de illis scd̄o mō dictis que ꝑpetuitatē sig̃
nificant non absolutā sꝫ periodicā uel limitatā. Quantū
ad p̄mū attendendū q̄ b̄m Ra. necab ī libro sarasny quiq̄dē
liber apud hebreos habet̄ sicut catholicon apud nos dictiōes
ꝑpetuitatē absolutā significantes sūt plures quaꝝ vna est
tela vn̄ in psalmo. ubi dicit̄ in secula secłoꝝ laudabunt te.
Ubi nos habem⁹ in secula secłoꝝ jn hebreo habet̄ tela. Alia
dictio sig̃ns ꝑpetuitatē absolutā est uecab. vnde in. ps̄. dicit̄
viuet adhuc in eternū ubi nos habem⁹ in eternū in hebreo
ponit̄ uecab. Dictio ūo sig̃ns ꝑpetuitatē duratōis limitatā
seu periodicā est hec dictio helam que proprie significat in he-
breo sicut hec dictio seculū in latino. Seculū enī non semper
importat ꝑpetuitatē duratōis absolutā sꝫ q̄nq̄ꝫ limitatam
seu periodicā ꝓut ꝑtinet ad t̄pis ambitū illius rei cui coniū
git̄. vnde cum coniūgit̄ alicui dictioni sig̃ficanti rē cui⁹ dura
tio limitat̄ ꝑ vitā hoīs tunc tale helam seu seculū significat
totū ambitū durationis vite ipsi⁹ hoīs. Si autē ꝯiungitur
alicui dictioni significanti rē cui⁹ duratio est b̄m statū vni⁹
gentis tunc helam sig̃ficat totū seculū seu totam durationē
illius gentis. exemplū p̄mi deutro. xv. de seruo emptitio de q̄
legit̄. Et accipies subulā et dabis eam in aure eius ⁊ in por
tam. ⁊ erit tibi seruus helam. i. ī secłm. quod quidē seculum
finit̄ ꝑ totam vitā suam. non enī potest seruus ultra illum
terminū seruire ei. vel potest intelligi ꝑ totam vitā serui. nō
enī potest seruus postq̄ꝫ mortu⁹ est b̄uire. Et sic manifestum
est q̄ nō sig̃ficat ꝑpetuitatē duratōis absolutā sꝫ durationē
vite illi⁹ dn̄i qd̄ est illi⁹ seculū uel etiā illius serui. Similit̄

·i·R·i·anna dicebat de samuele filio suo· et adducā eum et apparebit ante faciem dñi et habitabit ibi ad helam·i·ad seculū quod exponit Ra·sal'·usqz in seculū leuitarum·s·usqz ad quinquagesimū annū·Legit' eni' nū·viij·q leuite tenebant' seruire in templo seu in tabernacl'o a·xxv·s·etatis sue anno vsqz ad qn̄quagesimū annū·et hoc est quod dicebat anna de samuele q fuiret i tab'naculo usqz i seculū·s·leuitarum p̄dictū·Non eni' potest dici q in eternū uel in ppetuū ibi debebat stare·Ex° scd'i jeremie·ij·capitl'o ubi dicit' ab helam·i·a seculo confregisti iugū etc·Jn quo loco seculū intelligit' de tpe durationis illi⁹ gentis·non aūt de duratōe seculi absoluta et hoc quantū ad p̄mum·Quantū uo ad 2ᵐ maifeste reperies q in predictis auctib⁹ p te allegatis ad pbandū ppetuitatem durationis mosayce legis ul' p̄ceptorum eius nunq̄z ponit' aliq̄ dictio sig'ficans ppetuitatē absolutā·s·uecah l' tela ul' huiōi sz solū in eis ponit' hec dictio helam·que qn̄qz sig'ficat ppetuitatē piodicā seu limitatā sicut hec dictio seculū·Et est sensus q illa p̄cepta duratura erant p totū spaciū duratōis mosayce legis non autē ultra Saulus ·Hec dictio helam multociens sig'ficat in scriptura eternitatē duratiōis·Cū enim dicit' in psalmo in eternū dñe pmanet verbū tuū·in hebreo dicitur·in helam pmanet verbum tuum·Similiter cū dicit' veritas dñi manet in eternum ubi dicit' in eternum in latino·i hebreo dicit' in helam·Manifestū est autem q verbum dei fil'r et eius veritas non hn̄t duratione limitatā sed absolutā quod ē contra superius per te dicta· Paulus·

·Si bene verba mea considerasti hoc quod nunc dicis nō facit cont' me·dixi eni' q seculū seu helam non semper importat duratione absolutā sed qn̄qz limitatā put ptinet ad tpis ambitū illi⁹ rei cui coniungit'·vnde cū hec dictio helam coniungit' rei hn̄ti certū tempis ambitū tunc t'lis dictio sig'ficat ppetuitatē ad talē ambitum ptinentē·sicut de seruo empticio dicit' deutro·xv·et de alijs supdictis·Cum autē hec dictio helam coniungit' rei cui ptinet duratio et'na tūc importat et'nitatis duratione vnde sicut secl'm seu helam leuitarum t'minat' in·l·anno·Et seculum serui empticij terminat' in vita sua uel dñi sui et secl'm gentis isrl'itice terminat' in duratōe status illius gentis·Sic seculū diuinū quod est int'minabile cōmēsurat' eternitati·vn̄ cum dicit' de deo in psalmo a seculo

tu es deus· intelligitur ab eterno· eo quod duratio ad deum pertinens est eterna· et ideo in auctoritatibus per te allegatis ubi habetur quod aliqua lex mosayca utputa lex de sabbato obseruando et de pascate et huiusmodi erat duratura in helam intelligendum est in seculo legis mosayce pertinenti non autem ultra· ·Saulus· ·In auctoritatibus per me allegatis contra te hec dictio helam interpretanda est in sempiternum sicut iam interpretati sunt translatores tui ut patet per translationem communem apud te et tuos autenticam· unde non decet te aliter in predictis locis iam interpretari·

Paulus ·Licet verum sit quod translatores nostri interpretati sunt hanc dictionem helam per eternum seu sempiternum in auctoritatibus que loquuntur de obseruatione sabbati et quorundam legalium preceptorum· non tamen cum eis tenendum est sed potius standum est cum veritate hebraice littere· probatum est enim supra quod hec dictio helam non semper significat spacium seu durationem eternam sed durationem rei cui coniungitur congruentem· et ideo in hoc loco non est tenendum cum translatione vestra communi cum stare non possit cum hebrayca veritate nec etiam catholicorum determinatione· Saulus ·Quomodo ergo posses saluare interpretatores tuos presertim iheronimus qui tante auctoritatis est apud te· Paulus Beatus jeronimus loquitur in hoc loco more communi seu vulgari quo dicuntur perpetua illa que complent terminum sibi possibilem seu debitum ut cum dicitur communiter in instrumentis publicis· ad perpetuam rei memoriam· Similiter in collacionibus beneficiorum consueuit dici canonia et in perpetuum· quequidem perpetuitas non est absoluta sed ad suum debitum seu possibilem terminum limitata· Et isto modo translatio jeronimi est intelligenda in hoc loco· Cum enim dicit de obseruatione sabbati quod esset eterna seu perpetua et sic de aliis intelligendum est de perpetuitate durationis legis mosayce pertinente·

¶ Capitulum· vj· In quo ostenditur quod terminus durationis legis mosayce est lex noua que data est per christum et quod lex mosayca non obligat ultra illum terminum quantum ad illa que in ipsa lege mosayca continentur que non sunt de lege nature· et quod ex hoc non sequitur quod lex mosayca non fuerit a deo data·

Saulus

Nullus terminus durationis legis assignatus fuisse mosayce legi ut ad illum terminum referri possit helam seu seculum legis sicut fuit terminus assignatus leuitis ad seruiendum in templo seu in tabernaculo legis ut dictum est· Similiter et seruo

emp̄cio ad ꝯuiendū dn̄o suo· Et ideo hec dictio hela q̄ ponit̄
in obſuatiōe sabbati seu arcu mansiōis ⁊ huiōi intp̄retāda
est ꝯm duratōez totius secl'i p̄sentis·ſ·usqȝ ad finem mundi
ꝓut cōiter intelligit̄ apud nos , Paul⁹ ·Verȝ est q
tu et tui non creditis aliquē terminū fuisse positū in hac vi:
ta duratōi mosayce legis·vnde ꝑ hanc dictionē holam i ob
ſuatōe p̄ceptoꝝ legaliū positā intelligitis duratōez ꝑpetuam
absolute·quē quidē errorē nōnulli eoꝝ qui fidē xp̄i rceperūt
sūt secuti ut patet in p̄mitiua eccl'ia quando q̄ȝplurimi bap
tizati rite legalia obſuabant·contra quos apl's nr̄ paul⁹ in
suis efficacit̄ sc̄psit epl'is·qui quidē morb⁹ pestiferus ātiqu⁹
adhuc inter h'eticos pullulat modernos cui⁹ tamē falsitas
manifesta ē· Nā lex mosayca ex dei ordinatōe nō erat ob:
ligatoria ad semꝑ·sed tm̄ ad terminū a deo p̄fixū·ſ·usqȝ ad
legē messie ꝓmissi· Quod sic patȝ·nā ut ex sup̄dictis habet̄
deus ꝓmisit se datuꝝ ꝑpl'o isrl'itico legē nouā aliam a lege
mosayca ꝓut habet̄ jeremie·xxxj·que quidē·lex noua i ml'
tis habebat p̄cellē legem antiquā·Et p̄mo in modo dandi q̇a
lex mosayca data fuit i tabulis lapideis·lex v̄o noua erat
in cordib⁹ scribenda ut habet̄ ex auct'e jeremie p̄allegata·per
qd̄ designat̄ legis noue maior stabilitas· In q̄ quodāmodo
assimilat̄ legi nature que idelebilit̄ i cordib⁹ imp̄mit̄·2° qr
lex mosayca quantū ad illa que in ea cōtinent̄·que non sūt
de lege nat̄e nō obligabat ad eius obſuanciā nisi solā gen:
tem isrl'iticā cui sola data fu^t^ vnde i psalmo de deo dicit̄·an
nūcians verbū suū jacob iusticias et iudicia sua isrl' nō fecit
talit̄ omni nacōi ⁊c̄· Sȝ lex noua que est lex xp̄i sicut et lex
nature oīs natiōes obligat·vnde ysaye·xlij de xp̄o et eius
lege dicit̄ donc ponat i terra iudiciū ⁊ legem ei⁹ isule specta:
būt· 3° qr lex mosayca quantū ad sup̄ dicta·ſ·que non sūt
de lege nat̄e nō obligauit subditos suos vbiqȝ sȝ solū i ter:
ra ꝓmissionis vnde deutro·iiij·Scitis q docuerim vos p̄cep:
ta atqȝ iusticias sicut mādauit michi dn̄s de⁹ ut faciatis ea
i terra quā possessuri estis et obſuabitis et implebitis oꝑe·
Et īfra eodē capitl'o michiqȝ mādauit iillo tꝑe ut docerem
vos cerimonias et iudicia q̄ facē debetis intra quā possessuri
estis·Sil'r ⁊ deutro·v·postq̄ȝ moyses repetiuit p̄cepta decalo:
gi et ea que contigerūt tꝑe datiōis legis subdit· Tu v̄o hic
sta mecū et loqr tibi oīa mādata et cerimōias atqȝ iudicia

que docebis eos ut faciāt ea in tra quam dabo eis i possessi-
onē. Ex quib₉ ꝛ m̄ltis alijs silib₉ maīfestū est ꝙ lex mosay-
ca quantū ad ea que in ipa continebant̄ que nō erāt de lege
nat̄e non obligabāt ad omnē locum sʒ solū mterra ꝓmissi-
onis. lex ṽo noua. s. xp̄i sicut et lex nat̄e obligabat vbiqʒ
de qua malachie p̄mo postq̄ʒ dixᵗ de repbatōne sacrificioꝝ
veteris legis dicit. Nō est michi volūtas i vobis dicit dn̄s
exercituū. ꝛ mun₉ nō suscipiā de manu vr̄a. statim subdit.
ab ortu eni sōlis usqʒ ad occasū magnū ē nomē m eū i gen
tib₉ et i omni loco sacrificat̄ et offert̄ nōi meo oblatio mū-
da. Ex quo patet maīfeste ꝙ sacrificia deo oblata que nl̄lo
mō erant in veteri lege accepta ṅ in templo ul' tabernaculo
que i tra ꝓmissionis erāt sita. p₉ea debebāt esse deo accepta
vbiqʒ. s. ab ortu solis usqʒ ad occasū. 2º quia lex mosayca
tpalia bona ꝓmittebat in p̄miū sue obſuancie ꝛ penas tpa
les in penā transgressiōis eius. quod patʒ leuitici. xxvj. et de-
utro. xxviij. et in m̄ltis alijs locis. Lex ṽo noua vt patet p
eius decursū sp̄ūalia bona ꝓmitūt. s. regnū celoꝝ et p penas
sp̄ūales comminat̄ ut est gehenna ignis. Constat aūt etiaʒ
apud ph̄os ꝙ bona sp̄ūalia icōpabilit̄ excedūt temporalia
et econtra de malis oppositis. Ratio autē hui₉ diūsitatis est
quia lex mosayca dabat̄ ppl'o rudi ad huc impfc̄o. i compa
cione ad pfectionē que ventura erat. in tpe noue legis. vnde
rabi moyses egipcius i sua expositione super libro cauhedrin
cabdoloch ponit exemplū ad huiōi remuneratōes tpales pro
missas itelligendū de puero qui ꝓuocat̄ ad discendū lr̄as p
aliqua pua munuscula que sūt in affecta ei₉. Consequenter
cū attingit ad etatē i qua ad honores afficit̄. ꝓuocat̄ ad di-
scendū p hoc ꝙ ꝓmittit̄ sibi grad₉ magisterij uel doctorat₉.
Consequent̄ ṽo cū attingit ad cognicionē ꝙ p virtutē scien
cie aīa magis pficit̄ tendit ad discendū amore ip̄i₉ sciencie seu
pfectionis. Et sic i proposito. nā ppl's isrl'itic₉ cui lex fuit da
ta rudis erat et nō erat in ei₉ affectu ṅ cupiditas terrenoꝝ
ꝛ ideo p bona terrena seu temporalia iducebat̄ ad obſuatōꝫ
p̄ceptoꝝ legis. Sʒ tpe messie quando diuinoꝝ cognitō magis
debebat esse in mūdo de quo tempore ysa. xj. Repleta ē terra
scia dn̄i sicut aque maris operientis tunc lex noua per ip̄m
danda non habebat iducere ad sui obſuanciā p bona tpalia
que minima sūt et quasi nl'la respectu bonoꝝ sp̄ūaliū. qua ppt̄

mgr̃i tui dixerũt ꝙ etiã lex quã tu addiscis ĩ hoc seculo. s. in secl'o veti̇s legis. vana ẽ respectu legis messie ut sup̃ fuit allegatũ. Ex quo patet ꝙ temp⁹ duratõis veteris legis dicit̃ seculũ ꝑ se et vocabat̃ secl'm. s. holã pñs respectu secl'i messie qḋ dicit̃ futuꝝ. vñ Rabimoyses ĩ suo deutro. li. de iudicibus titl'o de regib⁹ capitl'o. xij. dicit. Nõ est int̃ holam. i. seculũ istud et temp⁹ messie ñ sbiectio regnoꝝ. Ex quo patet manifeste ꝙ ꝫm ipsũ temp⁹ veteris legis vocat̃ holam seu secl'm ꝑ se distinctũ a dieb⁹ messie. vnde in illo secl'o tantũ a dieb⁹ messie distincto lex mosayca obligabat. Et sic itelligẽda ẽ hec dictio holã in obꝫuatõe ꝓceptoꝝ legaliũ posita. lex autẽ noua. s. xp̃i obligat ad semꝑ sicut et lex nat̃e. Ex quib⁹ habes ꝙ legi mosyca fuit t̃min⁹ p̃fixus siue duratõis. s. lex noua in quã terminat̃. et ad quã disponit et in quã ordinat̃ sicut impfectũ ad ꝑfectũ. Saul⁹ Video ꝙ circa legem mosaycã quedam concedis que nõ possũt sil' stare. Concedis enĩ ipsam fuisse datã a deo. et tamẽ dicis ꝙ ẽ impfecta. que quidẽ duo nõ possũt simul stare Testat̃ enĩ scp̃tura deutro. xxxij. ꝙ dei ꝑfecta sũt oꝑa. Itẽ asseris ꝙ lex mosayca non obligat ad semꝑ sꝫ solum in seculo t̃minato seu limitato. quod nõ ꝑtinet ad opus dei. Legit̃ enĩ ecc̃. iij. ꝙ omnia oꝑa que fecit de⁹ ꝑseuerant ineternũ. et sic ista duo in compossibilia sũt. s. ꝙ illa lex sit a deo ⁊ tñ ꝙ non ꝑseueret in eternũ Paulus Ad p̃mum rñdeo tibi ꝙ ꝑfectũ potest dici dupliciṫ. vno modo quod est ꝑfectũ simpliciter. ꝓut ꝑtinet ad speciem seu naturã suam. aliomodo dicit̃ ꝑfectũ nõ simpliciṫ. sꝫ ꝫm tempus siue duratõez. p̃mo modo dicit̃ homo esse ꝑfectus ille. qui ad ꝑfectionẽ humane speciei attigit iam in etate ꝑfecta. 2° modo dicit̃ ꝑfectus puer. qui ꝫm tp̃is conditionẽ attigit ꝑfectionẽ humane speciei. non aũt simpliciṫ. et isto modo recta p̃cepta que pueris dant̃ sũt quedã ꝑfecta. ꝫm conditionẽ eoꝝ quib⁹ dant̃. ⁊ si nõ sint ꝑfecta simpliciṫ. ⁊ talia fuerũt p̃cepta legis. s. ꝑfecta ꝫm conditiõez ꝑpl'i rudis cui dabant̃. Ad 2ᵐ rñdeo ꝙ ĩ illa auct̃e ecclesiastici que dicit oĩa que fecit deus perseuerãt in eternũ. vbi in translatõe nostra dicit̃ in eternũ in hebraico habet̃ ĩ helam. i. ĩ secl'm. quod nõ sig̃t duracionẽ eternã seu ꝑpetuã sꝫ ꝑiodicã ⁊ limitatam ut dictũ ẽ quod verificat̃ de quolibꝫ ente. vnũ qḋqꝫ enĩ durat seu ꝑseuerat ĩ seculo siue duratõis

a deo determinato. Et iste est verus sensus et planus illius
auctoritatis. falsum enim esset dicere de quolibet ente a deo facto quod per
severat in eternum. unde et de lege mosayca verum est dicere quod per
severat in seculum .i. in seculo suo prout iam fuit ostensum.

¶ Capitulum .vii. in quo ostenditur quod licet lex mosaica quo
ad plurima precepta in eadem contenta non obligat tempore
legis noue est tamen perutilis ad multa quia omnia in ea con
tenta ad nostram doctrinam scripta sunt.

.Saulus.

Si lex mosayca non perseuerat nisi in seculo suo quod
quidem seculum secundum te in legem nouam terminatur. sequitur quod
lex mosayca secundum te qui credis legem nouam iam ve-
nisse iam non perseuerat . et sic est iam omnino inutilis nec
obligat ad aliquid faciendum neque vitandum quod est inconue
niens manifeste nam secundum hoc lex mosayca ad quid occuparet
membranas vestras. et quare in bibliotece volumine includeretur
cum ad nichilum valeret vltra. Illud enim cuius seculum iam pre
teriit desinit esse et in nichilum redigitur Paulus

Absit a mente fidelium credere quod lex mosayca est inutilis
etiam post aduentum legis noue . nec etiam asserere licet quod lex mo
sayca etiam tempore gracie non obligat ad aliquid faciendum
neque vitandum Ista enim sunt a veritate catholica omnino aliena.
Primum patet sic dicere enim quod lex mosayca vel etiam alia que in ca
nonicis libris veteris testamenti continentur sunt inutilia post
legem nouam. est de directo contra apostolum nostrum quem in doctorem
gencium habemus qui vniuersaliter dicit. Quecumque scripta sunt
ad nostram doctrinam scripta sunt. Illa enim que ad nostram doctrinam
scripta sunt. manifeste sunt nobis utilia. quod etiam discurrendo
potest haberi. discurrendo dico non per singula generum. quia esset
valde difficile sed per genera singulorum uel eorum plurima. Constat
enim quod ea que in sacra scriptura antiqui testamenti continentur
sunt in quadruplici differentia. quia uel sunt historialia. ut ea que nar
rant gesta que antiquis temporibus contigerunt. vel sunt prophetica.
et hoc diuersimode. quia aut de preterito ut cum moyses propheta
uit de creatione mundi genesis. primo cuius noticiam non potuit habere
nisi per diuinam reuelationem. aut de futuro ut cum prophete prophe
tant de aduentu messie et etiam de multis aliis quorum aliqua erant
pro tunc futura. nunc autem impleta. Alia vero adhuc sunt

implenda in futuro· vel sūt sapiencialia ut ea que pro ma-
iori pte in libris salomonis continent̄ vel sūt legalia ut pre
cepta affirmatiua uel negatiua que ꝑapue ī pentateuco cō-
tinent̄· historialia autē q̄ narrant̄ in sacris scripturis mag
nam nobis ꝓstant spiritualē vtilitatē sicut in hystoria di-
luuij que narrat̄ geñ vij capitl'o informam̄ de diuina ꝓuidē-
cia et ei⁹ iusticia ꝑ quā deus omnia aīata puniuit· et noe iu-
stū cū sua posteritate reseruauit· Sil'r ex hystoria Sodomoꝝ
iusticiā diuinā ꝑ maloꝝ punicionē ꝑcipim⁹ Et eius miseri
cordiam ꝑ euasionē loth precib⁹ seu meritis pr̄iarche abrahe
cognoscim⁹ Idem de submersione egiptioꝝ ⁊ liberatōe filiorū
isrl' ab eoꝝ seruitute· ⁊ ĭ m'ltis alijs iusticijs dei quib⁹ iniusti
puniunt̄ iusti vero remunerant̄ plene cognoscit̄· ⁊ de talib⁹
in scripturis sacris contentis ītelligi potest illud psalmiste·
iusticie dn̄i recte letificantes corda· Tales enī hystorie rcte
narrate iustoꝝ corda letificāt iuxta illud psalmiste· memor
fui iudicioꝝ tuoꝝ a seculo dn̄e et consolat⁹ sū· Ex ꝓpheciis
aūt sacris scripturis veteris testamēti m'lta nobis ad doctrinā
nr̄am accomoda accepim⁹· de creatōe enī mundi quā moy-
ses ꝓphetauit habem⁹ veram fidē de hac ꝙ mund⁹ nō fuit ab
eterno nec a seipo nec ab alio nisi tantū a deo de nichilo ꝓ-
duct⁹· in quo nōnll'i phūcicū errauerūt· oppositū asserētes·
Sil'r et de aduentu saluatoris tūc futuro q̄z multa nr̄e salu
ti accomoda ꝑ ꝓphetica vaticinia ꝑcipim⁹ vnde ⁊ de talibus
potest verificari illud psalmiste· quod de sacra scptura dicit̄
Testimoniū dn̄i fidele sapienciā ꝓstans ꝑuulis· talia enim
ꝓphetica testimonia sapienciā ꝓstant ꝑuulis· s· hominibus
quoꝝ cognitō naturalis cōiter ad talia cognoscenda non n̄
reuelatōe diuina attingit Sapiencialia vero in sacris scrip
turis contenta magnā nobis conferūt vtilitatē qn̄q3 ī cog-
nitōe diuinoꝝ qn̄q3 vero in cōmendatōe moꝝ ⁊ vicioꝝ extir-
patione· ut patet ipa diligent̄ intuenti· de quib⁹ potest dici
illud psalmiste· declaratio sermonū tuoꝝ illuminat ⁊ itel-
lectum dat ꝑuulis· Precepta ūo legalia· s· mosayce legis
etiam tpe legis noue maxime nobis conferūt· quoꝝ quedā
sūt maxia tanquā coīa et ꝑma ꝓcepta legis nature· s· dili
ges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo ⁊c· deutro· vj· Et diliges
ꝓximū tuum sicut teipsum leuit̄· xix· que sūt ꝑ se nota rōi
humane ul' ꝑ naturam ul' ꝑ fidē que quidē ꝓcepta licet sint

duo ppter diuersitatem obiectorum· sunt tamē vnū ex vnitate finis quia deus diligendus est propter se· et proximus propter deum· ad quod quidem preceptū de dilectōe· precepta decalogi referunt̄ sicut conclusiones ad principia cōia· Et ideo de isto precepto ·s· dilectōis proprie intelligit̄ illud psalmiste· preceptū dn̄i lucidū illuminans oculos· Sicut enī per lumen corporale visibilia cognoscunt̄ corporalia· sic per illud preceptū alia precepta supdicta cognoscunt̄ esse iusta· que quidē precepta ·s· tam prima que per se sunt rōi humane nota per naturam uel per fidē ut dictū est· q̄z alia precepta decalogi que ex principijs cōibus manifesta ɔside ratōe cognosci pn̄t i lege noua omo sunt obseruanda· vnde et mḡr et saluator nr̄ de primis duobus dicit Mt̄· xxii· In his duobus preceptis lex pendet et prophete· de preceptis vero decalogi dicit Mt̄· xix ·capitlo· Si vis ad vitam ingredi serua mandata· nullus enī sane mentis asserē posset quod lex vetus in qua huiōi precepta saluti humane necessaria a deo fuerunt data inutilis sit tempore legis noue· nec etiam dici pt̄ quod precepta legis mosayce de quorum numero precepta pdicta sunt nō obligant tempore gracie·

¶ Capitlm· viij· in quo ostendit̄ quod in duobus preceptis de dilectōe tota lex pendet et prophete s̄m sententiā saluatoris

Saulus

Dicta mḡri tui per te nūc allegata vident̄ rōnabiliter impungnanda· Et primo primū· scd̄o s̄m· Primū enī manifeste discordat cū toto processu preceptorum in lege et prophetis contentorum· in quo quidē processu non ponit̄ aliqua pendencia vnius precepti ad alterum s̄z quodlibet illorū ponit̄ tanq̄z a deo preceptū per se sine aliqua pendencia ad alterum· dicē aūt quod in duobus preceptis de dilectōe ·s· dei et proximi tota lex pēdet et prophete est oīno sacre scripture inconsonū· Item istud preceptū de dilectōe nō ponit̄ inter precepta decalogi nec de eo videt̄ in decalogo facta fuisse mencio ·Silr̄ nec legit̄ fuisse datū ante datione legis· Dicē autē quod precepta decalogi referant̄ ad precepta de dilectōe quod nō fuit datū anteq̄m decalogus daret̄· Et quod decalogus se hr̄et ad preceptū de dilectōe sicut ɔclusiones ad principia cōia nullatenus rōnem vident̄ ɔtinere· et sic illud dictū mḡri tui i quo dicit quod in illis duobus preceptis ·s· de dilectōne dei et proximi tota lex pendet et prophete remanet vacuū et inane·

Paulus

Ad primū quod obicis

contra dictũ mgr̃i mei dicentis q̄ in duob⁹ p̄ceptis .s. de di
lectione dei ⁊ p̄xi tota seu vniuersa lex pendet ⁊ p̄phete. tibi
r̄ñdeo q̄ hoc dictũ est verissimũ sicut ⁊ cetera alia que in ore
mgr̃i et saluatoris doctrina continent̄. Nã i duob⁹ p̄ceptis
de dilectõe sup̄dictis cetera p̄cepta diuina pendẽt dupliciter.
vno modo sicut conclusiones in p̄ncipijs. Nã sicut in specu
latia veritas oclusionũ dependet ex veritate suoꝝ p̄ncipioꝝ
sic etiã i practicis rõ p̄ticl'ariũ agendoꝝ dependet ex rõe suoꝝ
p̄ncipioꝝ. Ex hoc eni q̄ deus ẽ sup omnia diligendus sequit̄
q̄ nõ est alius deus p̄ter ip̄m colendꝰ. nec eius nomẽ in va-
nũ sumendũ et sic de alijs p̄ceptis i deum ordinantib⁹. Et sic
patʒ q̄ p̄cepta i deũ ordinancia maĩfeste pendent ex p̄cepto de
dilectõe dei modo p̄dcõ. Idẽ est dicendũ de p̄ceptis ordinanti
b⁹ in p̄ximũ. ut cũ dicit̄ non occides. non mechaberis ⁊c̃. .s. q̄
oĩa dependent ex rõne istius p̄cepti diliges p̄ximũ tuũ sicut
teip̄m sicut rõ conclusionũ dependet ex rõe suoꝝ p̄ncipiorũ
Alio modo p̄cepta dĩna in sacris eloquijs contenta pendent
ex rõe suoꝝ p̄ncipiorũ in duobus p̄ceptis de dilectõe sup̄dic-
tis .s. in p̄mio debito facientib⁹ illa p̄cepta. nullũ eni p̄miũ
debet̄ custodientib⁹ dĩna p̄cepta nisi i dilectione dei fundent̄
seu radicent̄. quod patet sic. nã exo. xx. in p̄hibitõe ydola
trie deꝰ p̄mittens penas trãsgressorib⁹. ⁊ p̄mia obseruantib⁹
subdit. Ego sũ dñs deus tuꝰ zelotes fortis visitans iniqui-
tatem patꝝ in filios in terciã et quartam generatõeʒ eoꝝ qui
oderũt me. ⁊ faciens misericordiã in milia hijs qui diligũt
me. et custodiũt p̄cepta mea. Ex q̄ patʒ maĩfeste q̄ deꝰ p̄mi
at p suã misericordiã custodientes sua p̄cepta si tñ diligũt
eum. ⁊ oppositũ de transgressorib⁹. Et sic habes q̄ p̄mia debi
ta custodiẽtib⁹ p̄cepta dĩna pendent ex dilectõe dei quã qui
non habet p custodiã alioꝝ p̄ceptoꝝ nullũ p̄miũ consequit̄.
et sic tota lex quantũ ad rõnem p̄mij ⁊ p consequẽs meriti
dependet in duob⁹ p̄ceptis de dilectõe sup̄dictis. Et p hoc pa-
tet r̄ñsio ad 2ᵘᵐ obiectũ tuũ in quo dicis q̄ precepta decalogi
nõ referunt̄ ad p̄ceptũ de dilectõe eo q̄d nõ fuit datũ anteq̃
decalogꝰ daret̄. nec in decalogo fit mencio de hui⁹ precepto.
nã manifestũ est p auct̃e p̄dictã q̄ in decalogo fit mencio de
hui⁹ precepto .s. de dilectõne dei que requirit̄ ad quãdã dei
misericordiã in custodientib⁹ p̄cepta diuina. vnde dicit faci-
ens misericordiã hijs qui diligũt me et custodiũt precepta

mea ⁊c̄ ⁊ sic habet̄ exp̄ssa mencio de dilectõe dei necessaria ad p̄mia consequenda · non tñ ponit̄ dilectio dei ꝑ modū p̄cepti hic in decalogo · ſ; p̄supponit̄ tanq̄ȝ ꝑ se notū ꝑ naturā uel ꝑ fidem ut dictū est · ponit̄ tamen dilectio dei ꝑ modū precepti deutro · vj · vbi hoc p̄ceptū expliatē et ꝑfecte tradit̄ · silr̄ et p̄ceptū de dilectõe ꝓximi leuitici exp̄sse ponit̄ · Saulus

Sicut dilectio dei requirit̄ ad consequendā dei misericordiā in custodientib⁹ p̄cepta diuina ut in auctē ꝑ te allegata videt̄ contineri · sic custodia p̄ceptoꝝ diuinoꝝ requirit̄ in diligentib⁹ deū ad ꝯsequendā dei misericordiā ut patet ꝑ auctem ꝑ te allegatā in qua dicit̄ faciens misericordiā hijs qui diligūt me ⁊ custodiūt p̄cepta mea · vnde nō magis pendet custodia p̄ceptoꝝ diuinoꝝ in dilectõe dei · ad eius misericordiā consequendā q̄ȝ dilectio dei in custodia p̄ceptoꝝ eius · vnde scd̃a racio tua in qua dicis ꝙ p̄cepta diuina pendent ī duob⁹ p̄ceptis de dilectõe dei quantū ad p̄miū non videt̄ valere rõne p̄dicta Paulus Preceptū de dilectõe dei ꝓut expliatē et ꝑfecte tradit̄ deutro · vj · oīm p̄ceptoꝝ diuinoꝝ custodiā includit · in hoc enī quod dicit̄ ex toto corde · p̄apit̄ ꝙ tota nr̄a ītencio ferat̄ ī deū · Ex hoc autē quod dicit̄ ex tota mente · precipit̄ ꝙ intellect⁹ nr̄ subdat̄ deo in credendis quod est tota mente deū diligē · In hoc autē quod dicit̄ ex tota aīa · precipit̄ ꝙ appetitus nr̄ reguleť s̄m deū · quod est ex tota aīa deū diligere · In hoc aūt quod dicit̄ ex tota fortitudīe · precipit̄ ꝙ exterior actus nr̄ obediat deo · Et sic patȝ ꝙ ad impleciõnē hui⁹ precepti requirit̄ custodia ceteroꝝ mādatoꝝ dei · Sed in custodia mandatoꝝ dei seorsū sumpta nō includit̄ dilectio dei · potest enī homo custodire mandata dei utputa nō sint tibi dij alieni honora patrē ⁊c̄ sū hoc ꝙ diligat deū · ul' ꝙ hoc faciat ex dilectõe seu caritate dei · et ita faciens nō dicit̄ transgressor preceptoꝝ illoꝝ que sic obseruat q̄ȝuis nō habeat habitū caritatis siue dilectõis dei · neqȝ hoc faciat ex amore dei · Ex quibus patet ꝙ custodia mādatorū dei includit̄ in precepto de dilectõe dei et non econtra · et sic tota lex · s · precepta legis pendent in precepto de dilectõe dei et ꝓximi modo predicto · vnde si bene scrutat⁹ fueris dicta doctoꝝ tuoꝝ repies ꝙ nōnulli eoꝝ asserūt multitudinē p̄ceptorum mosayce legis in paucas ul' etiam in vno tantum subsistere quod satis consonat predictis

¶ Capitulū ·ix· in quo ostendit̄ ꝙ ſm doctores talmudi-
cos multitudo preceptoꝝ mosayce legis in paucas uel etiam
in vno ꝯsistat qd̓ etiā cōcordat cū dicto saluatoris supdicto·

·Saulus·

Allega mi obsecro doctores nr̄os hoc qd̓ dicis asseren-
tes   Paulꝰ   In libro qui dicit̄ machoth· di-
que incipit· Isti sūt qui flagellant̄· Quidā doctor tal
mudicus nōie Ra·camblai dicit ꝙ ꝑcepta mosayce legis
sunt·dc·xiij·quorum affirmatiua sunt·cc·xlviij·negatiua
vero sunt numero·ccc·lxv· ⁊ ꝙ venit dauid ⁊ constituit pre
dicta·dc·xiij· precepta i·xj ut habet̄ i ps̄· Dn̄e quis habi-
tabit in tabernaclo tuo ⁊c̄ vbi dicit̄ de isto· Qui ingreditur
sine macula et opat̄ iusticiā ⁊c̄ qui facit hec non cōmouebit̄
in eternū· Ex quo infert̄ ꝙ in illis·xj·preceptis affirmatiuis
⁊ negatiuis que in illo psalmo continent̄ consistit vis om-
niū preceptoꝝ mosayce legis quantū ad ꝓmiū eternū· Nā
ſm ipm dauid qui facit illa·xj ·tantū securꝰ est de hoc ꝙ nō
commoueat̄ i eternū· Sequit̄ in eadē auct̄e· venit ysaias et
constituit ea sup sex ysa·xiij·ambulans i iusticijs ⁊ loquēs
equitatē ⁊ infra sequit̄ ipse excelsa habitabit· In qua auc-
toritate ysaie ponunt̄ sex opa meritoria super quibꝰ conclu
dit ꝙ faciens talia excelsa habitabit·s·in ꝓmio eterno· Et
sequit̄ ultra in predicta auct̄e venit micheas ⁊ constituit ea
sup tribus Michee·vj·annunciaui tibi homo quid est bonum
et quid dn̄s petit a te vtiq3 facē iudiciū et diligē pietatem ⁊
humilit̄ ambulare cū deo vn̄ i istis tribꝰ tantū ſm Micheā
oīa precepta mosayce legis consistunt cū dicat ꝙ deꝰ nichil
aliud petit ab hoīe nisi illa tria ·et sequit̄ vltimo i eadē auc-
toritate· venit abacuk et constituit ea sup vnū tantū ·vnde
abacuck·ij· Justus in fide sua viuit· Habes igit̄ ex auct̄e pre
dicti doctoris tui ꝙ tota multitudo ꝑceptoꝝ mosayce legis i
solo vno consistit vn̄ non mireris de verbis saluatoris nr̄i
dicentis ꝙ in duobus preceptis de dilectōe tota lex pendet et
ꝓphete   Saulus   Multū discordat hec auct̄as
p te allegata ab auct̄e mḡri tui· Ipse eni dicebat ꝙ in duo-
bus ꝑceptis de dilecōne supdictis tota lex consistit · abacuk
aūt dicit in vno· Itē illud vnū preceptū assignatū ab aba-
cuk ē de fide· Illud aūt mḡri tui ē de dilectōe que sūt diuersa

p̄cepta Paulus Licet auctas doctoris tui i p̄dictis videat̄ deuiare a veritate mg̃ri mei · eo ꝙ mg̃r meꝰ in duobꝫ p̄ceptis dicit pen dē totam legē et doctor tuus ī vno tantum · Sil'r in hoc ꝙ magister meꝰ declarat illud p̄ceptū i quo lex pendet esse p̄ceptū de dilectōe · ⁊ doctor tuꝰ dicit ipm esse de fi- de · adhuc sufficēt tibi ꝙ ɓm doctores tuos ml'titudo p̄ceptoꝝ mosayce legis reducit̄ ad pauca ul' ad vnum tm̃ quod erat intentū meū · Sed adhuc si bñ consideras ad eundē itellectū reduci pñt verba euangelica mg̃ri mei cū verbis ꝓpheticis abacuk · Nā fides meritoria de qua agimꝰ semꝑ intelligenda est cum dilectione dei sine qua nullus actus possit esse meri- toriꝰ ut patet ꝑ auctem exo · sup̄ allegatā vbi dicit̄ faciens misericoricordiā diligentibꝫ me · Et ideo fides in qua homo viuit vita sp̄uali intelligenda est ꝙ sit formata caritate seu dilectione dei · duo etiā p̄cepta de dilectione vnū sūt ut dctm est sup̄ quia in vnū et eundē referunt̄ finē · Et ideo verba ab- cuk dicentis ꝙ iustus in fide sua viuit intelligenda sūt de fide formata caritate cuiꝰ caritatis duo sūt p̄cepta que ad vnū reducunt̄ ut dictū est Et sic patet ꝙ dicta mg̃ri mei dicen- tis ꝙ i illis duobꝫ p̄ceptis de caritate tota lex pendet et ꝓphe te stant in suo vigore tanq̃ꝫ verissima impugnacionibꝫ tuis non obstantibꝫ

¶ Capitulū · x · in quo declarat̄ de quibꝫ mandatis mosayce legis intelligendum est verbum xp̄i dicentis · Si vis ad vi tam ingredi serua mandata · Mathei · xix ·

Saulus

Audio quid sentis circa dictū mg̃ri tui de p̄ceptis de di lectione dei · sꝫ circa scōm dictū suū quo dicit · Si vis ad vitam ingredi serua mandata Mathei · xix · am- pliꝰ isistere nos oportet · videt̄ eni ex hoc dicto ꝙ ad habendū vitā eternā oportet ɓuare mandata legis mosayce de qua i tendit · licet eni ibi exemplificet de p̄ceptis decalogi · non tñ ex hoc intelligi debet ꝙ alia mandata excludē intendit · p̄ser- tim cum alibi vniuersalit̄ loquens dicit · non veni soluē legē sed implere · Ex quo manifeste patet ꝙ mandata mosayce legis nō erant soluenda ꝑ ipm sed implenda · Cuiꝰ oppositū ꝑ te et alios discipulos suos ubiqꝫ docet̄ ⁊ etiā implent̄ oꝑe cum oīa fere mandata diuine legis que ꝑ moysen data fue- rūt penitus euacuauit opere et sermone docendo ea non esse

obſuanda · quod nõ ſolũ eſt contra doctrinã ꝓpheticã ĩ cuiꝰ
fine ꝑ malachiã dicitẽ mementote legis moyſi ſerui mei cui
mandaui ĩ oreb cerimonias et iudicia · ſed etiã eſt contra doc
trinã euangelij tui ut ex dictis patet Paulus
Si es memor illoꝝ que fuerunt tibi oſtenſa in p̃cedentibꝫ ca:
pitulis huiꝰ diſtinctõis faciliter habere poſſes tuoꝝ obiectoꝝ
ſolucõnẽ · habes enĩ ex dictis ſupiꝰ ꝙ p̃cepta moſaice legis p̃:
ſertim ea que non ſũt de lege nature nõ erant ꝑpetue obſuã
da et ꝙ terminꝰ duratõis moſaice legis ultra quem lex mo
ſaica nõ obligat in p̃dictis · ẽ lex noua que data eſt ꝑ xp̃m ·
Ex quibꝫ ſequitẽ ꝙ dictũ xp̃i dicentis Si vis ad vitã ingre
di ſerua mandata · ſi intelligatẽ de omnibꝫ mandatis moſai:
ce legis oportet illud reſtringere ad tempꝰ duratõis moſaice
legis · in quo lex moſaica obligat ad oĩa p̃cepta in eadẽ con
tenta · infra quod tempꝰ neceſſe erat ad habendũ vitã eternã
omnia mandata ſeruare · et in eodẽ tempore xp̃s locutꝰ fuit
illa verba · Si autẽ cum dicitẽ · Serua mandata intelligatur
de mandatis decalogi uel de alijs moralibꝫ in lege moſaica
contentis · que quidẽ moralia mandata cũ ꝑtineant ad legẽ
natẽ in ꝑpetuũ durant tũc ĩtelligendũ ẽ dictũ ſaluatoris ſe
extendẽ ad omñe tempꝰ In omni enĩ tempore huiꝰ vite ſeruã
da ſũt mandata decalogi ⁊ alia moralia in lege moſaica cõ
tenta

¶ Capitulũ · xj · in quo oſtenditẽ que ſũt illa p̃cepta moſai:
ce legis que dicuntẽ moralia quorũ duratio eſt ꝑpetua in hac
vita · et que ſũt iudicialia ſeu cerimonialia quorum duratõ
eſt in lege noua terminata ·

Saulus

Mandata legis moſaice idiſtincte dantẽ ſeu indifferentẽ
non enĩ circa ea diſtinguitẽ quod eoꝝ ſit p̃ceptũ mo:
rale ſeu ꝑtinens ad legẽ nature · vel quod eoꝝ ad hoc
nõ ꝑtineat · Et ideo hec diſtinctio quã ponis circa p̃ceptorum
diuine legis duratione nõ videtẽ eſſe certa ſꝫ poci ambigua ·
vnde p̃cepta moſaice legis · videntẽ eſſe oĩa ꝑpetua · uel nlla ·
dicere enĩ ꝙ quedã eoꝝ ſunt ꝑpetuo duratura · et quedã nõ ·
non videtẽ habere rationẽ nec auctẽm Paulus
Mandata moſaice legis nõ fuerũt data indifferentẽ ut tu
dicis nã quedã eoꝝ ut ſũt p̃cepta decalogi fuerũt data ſolem
niori modo ꝙ̃ alia · Et p̃mo in hoc ꝙ illa tantũ fuerũt a deo

data toti populo· alia vero precepta fuerunt data moysi qui
postea ea dedit ppl'o ut habet' exp̄sse deutro· v· vbi facta repe
ticione p̄ceptoꝝ decalogi statim subdit hec verba· locutus est
dn̄s ad omnē multitudinē vestrā in monte de medio ignis
Et infra in eodē capitl'o de alijs p̄ceptis dicit sic· Tu ũo hic
sta mecū et loquar tibi oīa mandata ⁊ cerimonias atq; iu-
dicia que docebis eos Item p̄cepta decalogi fuerūt scripta a
deo in tabulis lapideis ut patet exo· xxxj· et· xxxij· Alia ũo
p̄cepta non sic sed in rotulo a moyse fuerūt scripta· Item
precepta decalogi fuerunt posita in archa testamenti q̄ fuit
collocata i sancta sanctoꝝ ut habet'· iij· Re· v· vbi· sic· nō
erat in archa nisi tantū due tabule lapidee quas posuit ibi
moyses seruꝰ dei in oreb· Ex quibꝰ maīfeste habet' maxima
excellencia p̄ceptoꝝ decalogi cum p̄cepto de dilectōe dei in eis
incluso ut sup̄dictū est respectu alioꝝ p̄ceptoꝝ mosaice legis
Vnde et illa p̄cepta· s· decalogi sūt oīno indispensabilia et
consequenť ꝑpetuo duratura· cetera ũo dispensabilia ⁊ non
ꝑpetua nisi sint de lege nature ut moralia p̄cepta Saulꝰ

Preter p̄cepta decalogi quoꝝ excellencia patet ex dic-
tis sūt multa alia p̄cepta i mosaica lege de quibꝰ nō habet'
certitudo neq; regula ad hoc ut sciat' an sint de lege nat'e uel
non Paulus Precepta que sūt de lege nature
sūt illa que ex dictamine naturalis rōnis habent' quoꝝ aliq̄
sūt que statim post modicā consideratō; possūt approbari uel
reprobari per cōia principia naturaliť omnibꝰ cognita uel
p fidem ut sūt precepta decalogi sup̄dicta· quedā vero sūt ad
quoꝝ iudiciū requirit' considerato diuersaꝝ circumstanciarū
quas ꝯsiderare diligenť nō est cuiꝰlibet s; sapientū sicut cum
dicit'· Corā cano capite consurge et huiōi· Cuius simile con
tingit i speculatiuis· s· considerare ꝑticulares conclusiōes sci-
enciaꝝ que ex p̄mis p̄ncipijs speculatiuis deducunt' non ꝑti
net ad oīs s; ad solos phos· Et iō in talibꝰ sepe ꝯtingunt
errores in speculatiuis in deducendo a p̄mis p̄ncipijs ad con-
clusiones p̄sertim longinquas· Et silr contingit in opabili-
bus· nā ut ait phs in p̄mo ethicoꝝ· bona aūt ⁊ iusta de q̄bꝰ
ciuilis intendit tantā habent differenciā ⁊ errorē ut videant'
lege sola esse nat'a· aut non· vnde considerandū est diligenť
singula p̄cepta an· s· deducant' recte ex p̄mis p̄ncipijs iuris
naturalis an nō· et sic potest cognosci que illoꝝ sint p̄cepta

moralia ad ius naturale ꝑtinencia · ꝛ que non · possũt etiam
cognosci ꝑcepta que non sũt de lege nature in hoc ꝙ ante le-
gis datione indifferens erat an sic uel aliter fieri deberent · et
tunc talia manifestũ est nõ esse de iure nature ut ꝙ quis ha-
beat duas sorores ꝯiunctas sibi matrimonialit̃ ꝑut Jacob
legit̃ habuisse geñ · xxix · capitl'o quod non ꝓhibitũ fuit in
lege mosaica ut habet̃ leuitici Habes ergo ex dictis ꝙ ꝑ
cepta moralia in lege mosaica contenta quoꝝ ꝑcipua sũt ꝑ
cepta decalogi cum ꝑcepto de dilectõe in eis incluso sunt ꝑpe-
tuo duratura cũ ꝑtineant ad legẽ nature que ꝑpetua est · Ce-
tera ũo ꝑcepta ut cerimonialia et iudicialia non sũt ꝑpetua
sȝ eoꝝ duracõ fuit tm̃ i secl'o mosaice legis de q̃ sup̃ fuit dcm̃

¶ Capitulũ · xij · in quo ostendit̃ ꝙ cerimonialia et iudicia-
lia ꝑcepta sũt quedã detminacões moraliũ ꝑceptoꝝ et ꝙ illa
licet sint instituta a deo tñ sunt mutabilia auctẽ diuina sine
ꝑiudicio imutabilitatis ipsiꝰ dei · que quidẽ mutacio cerimo-
nialiũ et iudicialiũ habet̃ etiã ꝑ doctores talmudicos

Saulus

Dic michi que sũt illa que dicunt̃ cerimonialia et q̃
iudicialia · et ꝯsequenter vnde habes ꝙ ista non fue-
runt ꝑpetuo duratura Paulus Precepta
cerimonialia sũt illa que detminant ꝑcepta moralia ad deũ
sicut ꝑcepta sacrificioꝝ et sacerdotũ de quibꝫ dant̃ multa pre
cepta in leuitico in pluribꝫ capitl'is · Sil'r et ꝑcepta q̃ dabant̃
de abstinencia ciboꝝ leuitici · xj · et de abstinendo ab aliquibꝫ ve-
stimentis leuit̃ · xjx · Sil'r quod ꝑcipit̃ de fimbrijs faciendis ꝑ
angulos pallioꝝ nũi · xv · que ꝛ multa alia sil'ia ordinantur
ad deum ꝑ cultũ debitũ ꝟm statum illiꝰ ꝑpl'i sub lege existẽtis
Judicialia ũo dicũt̃ illa ꝑcepta que sũt detminacões mora
liũ ꝑceptoꝝ in hijs que ꝑtinent ad ordinacionẽ hoim adiuicẽ ·
de quibꝫ agit̃ exo · xxj · et in alijs locis · que quidẽ ꝑcepta non
hñt vim obligandi ex sola rõe sȝ ex institucõe · ꝛ sub quolibȝ
istoꝝ generꝝ · s · ꝑceptoꝝ cerimonialiũ et iudicialiũ sũt multa
ꝑcepta differencia nũo et etiã specie de quibꝫ mgr̃ tuus Ra-
moy · tractat in tercia ꝑte sui libri de directõe ꝑplexoꝝ reddẽs
rationẽ litteralẽ de singulis · Sȝ nr̃i doctores magis ꝓprie ea
tradũt reddendo racionẽ singuloꝝ nõ solum litteralẽ sed etiã
figularem Saulus · Dic ergo michi cum ꝑdicta

figuralem

p̄cepta tā cerimonialia q̄z iudicialia distinguunt̄ a moralib⁊
p̄ceptis ut p̄ te ē assertū· quare dicant̄ ista p̄cepta cerimonia
lia seu iudicialia determinacōes p̄ceptoꝝ moraliū Paul⁹
Hoc quod petis tibi ostendā exemplificando p̄ aliqua p̄
cepta p̄ticularia ut ex hijs possis de alijs iudicare· Et primo
de cerimonialib⁊ de quoꝝ nūo sunt sacrificia· Constat autem
ꝙ de iure nature est sacrificare deo ꝑut ph̄i tradūt· Nam in
qualibet gente et ritu sacrificat̄ deo uō uel putatiuo· Et sic
patet ꝙ de iure nature quod omnib⁊ est cōe· s; determinare cer
ta sacrificia certo modo facta in certo loco et cū ceteris circū‐
stancijs et mīstris hoc non est de iure cōi nature quia ista di‐
uersimode fiūt in diuersis locis et gentib⁊. vnde certa determi‐
natio taliū nō p̄tinet ad ius nature· nec p̄ oñs ad moralem
doctrinā· iō tl'es determinacōes dicūt̄ cerioniales nō morales
Sil'r ī iudicialib⁊ ꝙ latro restituat ablatū ē de iure cōi oib⁊·
⁊ ideo hoc est morale· sed ꝙ aliquod furtū restituat̄ ī duplū·
aliud uō in q̄druplū ⁊ huiōi ut exo· xxij· Hoc non est de iure
nature s; ex institucōe et iō non dicit̄ p̄ceptū morale s; iudi
ciale· Et sic ē intelligendū de alijs determinacōib⁊ iuris natu‐
ralis que nō sunt seruande ī lege noua sicut nec sūt de iure
nature s; ex institucōe Saulus Licet ista precepta
tā cerimonialia q̄z iudicialia nō sint de iure nal'i sūt tamē
ex institucōe diuina non aūt humana Institucōes aūt diue
immutabiles debēt esse quia ut legit̄ nūi· xxiij· Nō ē de⁹ ut
filius hōis ut mutet̄· Et ideo doctores nr̄i dicunt ea esse ꝑpe
tuo duratura· vnde Rabi moyses libro de iudicib⁊ titulo de
regib⁊ capitl'o· xj· vbi loquit̄ de messia sic dicit· lex ista scilic;
mosaica cerimonialia eius et iudicialia eius non sūt muta‐
bilia in seculū nec in seculū secl'i· nec est addendū sup̄ ea nec
diminuendū· Et quicunq; addit uel diminuit uel extrahit
verba p̄ceptoꝝ a sensu suo lr̄ali in dubie est impi⁹ et epicur⁹
hec ille Paul⁹ Leges a deo institute mutari possūt
sine mutacōe ipsi⁹ dei instituentis· In p̄ma enī etate ex insti
tutione diīna non erat hoib⁊ licitū edere nisi de terre nascenti
bus ut habet̄ geñ· p̄mo· Et tamē in scōa etate post diluuiū
fuit eis licitū comedere aīalia ut habet̄ geñ· ix· Ex quo patet
ꝙ deus immutabilis manens statuta sua ꝑut diuersis con
gruit temporib⁊ mutat· Ex dictis autē magistri tui Rabi
moysi nō potes sumē contra me efficax argumentū ut sepe

dictū est sup̄. p̄sertim cū in p̄mo capitl'o hui⁹ distinctionis ostensū est q̄ legi mosaice p̄t addi aliquid uł diminui. ꝛ etiā p̄ut in. v. capitl'o ostensū est q̄ in aliquib⁹ preceptis mosaice legis videat̄ dici q̄ sūt ꝑpetuo obſuanda. non tñ intelligen-dū est de ꝑpetuitate absoluta sed tantūmodo limitata ſm du rationē mosaice legis p̄taxatā. Sunt etiam aliqui doctores tui āntiquiores q̄ȝ Rabi moyses qui dicūt exp̄sse de quibusdā p̄ceptis cerimonialib⁹ legis veteris q̄ non erāt duratura in ꝑpetuū. Et silr̄ est dicendū de alijs. Saul⁹ Allega michi rogo illos doctores nr̄os hoc sencīētes Paul⁹

In libro beresich rabba geñ. xlj. exponēdo illud psalmi Dñs soluit cōpeditos sic dicit̄. oīs bestia que imunda repu-tata est i hoc secl'o. s. tp̄e legis deus sanct⁹ et bñdictus faciet eam mundā in futo. queādmodū fuerant munda p̄mitus filijs noe. de quib⁹ dictū geñ. ix. Sicut olus herbe dedit no-bis oīa. queādmodū olus mundū fuit oib⁹. Sic etiā omne aīal et bestie fuerūt mūde eis. s. filijs noe. Ita quoq̄ȝ in futo tp̄e deus erit absolutus quicquid ꝓhibuit hec ille. Ex quib⁹ patet q̄ ſm istos doctores tuos oīa ꝓhibita i veteri lege q̄d ab eis vocat̄ seculū istud. i. secl'm legis mosaice erant soluē-da tp̄e futo. s. messie. Et idem dicendū est de alijs cerimo-nialib⁹ que non hñt maiorē racionē manendi q̄ȝ illa.

¶ Capitulū. xiij. in quo ostendit̄ q̄ fideles xp̄i non sūt re-darguendi de transgressione p̄cepti de ydolatria eo q̄ adorāt sculptilia et ymagines contr̄ iudeos qui eos cōiter esse ydola-tras existimant Saulus

Et si dimittam⁹ loqui de cerimonialib⁹ seu iudicali-bus de quib⁹ posses aliqualit̄ subterfugē q̄modo tam̄ posses euadē maifestā trāsgressiōȝ vr̄am circa quedā p̄cepta decalogi q̄ temerarie int̄ vos non obſuant̄ ymo vio lant̄ ꝛ nō seruant̄ a tuis fidelib⁹. Decalogus aūt dat⁹ fuerit solemnit̄ a deo ut sup̄ ꝑ te fuit allegatū et ei⁹ p̄cepta ꝑpetuo sūt obſuanda non enī data fuerūt cum aliq̄ limitacōe taci-ta uel exp̄ssa ut patet exo. xx. vbi eoꝝ dacio p̄mo narratur. Et deutro. v. Vbi ip̄a dacio decalogi a moyse repetit̄.

Paulus. Ostende quō aliqua p̄cepta decalogi a fide-lib⁹ violant̄ seu nō obſuant̄. Saulus. Duo p̄cep-ta de p̄ncipalib⁹ decalogi in p̄ma tabula ɔtenta. s. p̄ceptū de

ꝓhibicōe ydolatrie quod apud vos ē pmū pceptū apud nos vero 2ᵐ. Silr̄ pceptū de obſuacōe ſabbati apud vos ē Ter-ciū . apud nos quartū . Manifeſtū eſt ꝙ tui fideles neutꝝ eoꝝ ſeruant ſed ea cōiter et publice trāſgrediunt̄ . Paulꝰ .

Oſtende michi quod dicis . pmo de pcepto ydolatrie et ↄſequent̄ ꝓcedamꝰ ad pceptū de ſabbato . Saulus .

In pcepto de ꝓhibicōe ydolatrie ſupdicto tria legunt̄ eſſe ꝓhibita . vnū eſt ꝙ nll's acapiat̄ in deū niſi ſolus deus . ille . ſ . qui eduxit pplm iſrl' de egipto quod ſic patet . Nam cum dixiſſet . Ego ſū dn̄s deus tuꝰ qui eduxi te de t̄ra egipti ſtatī ſubdit . Nō ſint tibi alij dij corā me . 2ᵐ eſt ꝙ nullus faciat ſculptile nec ymaginē eoꝝ que in celo ſūt nec in t̄ra ⁊c̄ . quod patet cum dicit̄ . non facies tibi ſculptile . Terciū ꝙ nichil taliū ſculptiliū ſeu ymaginū adoret̄ . quod patꝫ cum ſequit̄ . Non adorabis ea neqꝫ coles . quodlibꝫ autē iſtoꝝ triū tranſ grediunt̄ fideles tui . manifeſte enī habent fidē in deum xp̄m tuū . qui quidē licet concedat̄ ꝙ fuit meſſias . non tn̄ eſt ille deus qui eduxit pplm iſrl'iticū de egipto . vnde manifeſtū eſt ꝙ recipiendo illū meſſiā in deū eſtis trāſgreſſores illiꝰ ꝓhibi cionis ī qua dicit̄ . non ſint tibi alij dij corā me . Itē eccleſie et oratoria vr̄a plena ſūt ſculptilibꝫ ⁊ ſimulacris atqꝫ hoīm ymaginibꝫ qđ eſt manifeſte ↄtra ꝓhibicōꝫ ſcđam in q̄ dicit̄ nō facies tibi ſculptile . Itē pſcripta ſculptilia ſeu ſimulacra adoratis et colitis . et ſic manifeſte trāſgredimini . Terciā ꝓhibicionē . in qua dicit̄ . non adorabis neqꝫ coles ea .

Paulus . Preceptū de ꝓhibicōe ydolatrie in decalo-go contentū obſuat̄ a fidelibꝫ ꝓut decet obieccōibꝫ tuis nō obſtantibꝫ . Nam hn̄do xp̄m noſtꝝ in deum nō tranſgredimꝰ ꝓhibicōꝫ diuinā in qua dicit̄ nō ſint tibi dij alieni corā me Ipſe enī xp̄s ſm veritatē catholice fidei eſt verꝰ deꝰ . ſ . et verꝰ homo . Et iđ ipſe eſt qui eduxit pplm iſrl'iticū de t̄ra egipti . Silr̄ qui creauit celū ⁊ terrā ⁊ legem dedit moyſi in monte ſynay . Et ideo ſm deitatē ipſiꝰ ſm quā oīa pdicta ei com-petunt ipm habemꝰ in deum . nec habemꝰ ſm hoc niſi vnum deum . et ſic non tranſgredimur predictā ꝓhibicionē .

Saulus . Audio verba tua que tn̄ non compreben-dunt̄ ab intellectu humano . quō enim poſſet non ſolū veri ficari ſꝫ etiā itelligi ſeu ymaginari ꝙ vna et eadē res ſit crea tor et creat̄a finitū et infinitā et multa alia icompoſſibilia

que in pdicta tua assertione includunt. Paulus.

Certus sis q ista q ad diuinitatem xpi ptinent tibi vident incompossibilia. Sed quia ut supdixi tibi quia de hoc misterio quod singularē difficultatē in credendis importat maxīe apud te qui nondū luīe fidei es illustrat⁹ infra ē tractandū vbi int me et te est agendū de deitate xpi ideo ad pñs de hoc supsedeam⁹ usq ad ppriū locum. Sed de secūdo in quo dicis nos transgressores esse scd̄e phibicōis. In qua dicit nō facies tibi sculptile τc. Ex hoc q in oratorijs τ ecc̄ijs nr̄is sint simulacra sculptilia hoīm ymagines et huiōi. Rñdeo tibi q illa phibicio. Scd̄a de non faciendo sculptile simulacra et ymagines ordinat i sequentē phibicionē. s. terciā in qua dicit. Non adorabis ea neq coles. facere eni ymagines et simulacra non ad adorandū ea s ad repsentandā aliquā veritatē vtilem ad contemplandū de diuinis misterijs seu miraculis τ de alijs similib⁹ que nō inducūt errores s ad mores proficiūt non intelligit esse phibitū in hoc pcepto de phibicione ydolatrie. Saulus. Littera simplicit phibet facē huiōi sculptilia etiā si non adorent neq colant. Non enim dicit nō facies sculptile ad adorandū sed pcise phibet nō facies sculptile. vnde tua rñsio nō habet locū. Paul⁹.

Si bene cōsideres necesse ē ut phibicō de faciendo simulacra τ ymagines itelligat modo pdicto. s. q talia nō fiāt ut adorentur seu colant. Constat eni i fabricacōe tabernacli exo. xxv. Q duo cherubin erant sup ppiciatoriū cum alijs extensis qui quidem erant in forma humana et mutuo se respiciebant τ ista erant in scta sanctoꝝ i loco sanctiori ceteris vbi dabant diuina responsa. vn̄ nūi. vij. capitlo dicit q cū i gress⁹ esset moyses in tabernaculū federis audiebat vocē loquentē sibi in medio duoꝝ cherubin. aduerte igit si ymagines humane ponebant in loco tam sanctissimo vbi sedes dei repñtabatur quō posses dicē q ymagines simplicit phibent in decalogo. vnde oportet te concedē quod dixerā. s. q solū phibent fieri ut adorent seu colant ut de⁹. non autē si alia rōne accomoda seu vtile fiant. Saulus. Rñsio tua nō valet pmo quia nō pbas q cherubin essent ymagines humane. Scd̄o quia non ōndis q tales ymagines. s. humane in illo loco aliquid vtile spiritualit repñtarent. Paulus.

Q autē ymagines illoꝝ cherubin essent hūane hñtes alas

extēsas in scta sctoꝝ satis declarat̄ i iij · Re · vij · vbi i fabri
catione templi legit̄ · Scripsit quoqꝫ in tabulatis illis q̄ erāt
ex ere cherubim et leones et palmas quasi in silitudinē hoīs
stantis · Et idem · ij · ꝑalip · iiij · Ex quibꝰ manifeste patet ꝙ
cherubim erant ymagines humane · Et i translacōe Caldai:
ca dicunt̄ iuuenes · Et sic habes primū quod q̄rebas · Ad 2ᵐ
ūo quod queris ut ostendā tibi quid tales ymagines spūalit̄
repn̄tarent · Respondeo ꝙ quia ꝓpiciatoriū repn̄tabat sedē
dei ⁊ deus erat ibi q̄i loquens moysi ut dictū est Jdarco che
rubim circūstantes repn̄tabant angelos qui assidue assistūt
deo · vnde ysaie · vj · cum dicit̄ · vidi dn̄m sedentē sup̱ tronū
⁊c̄ sequit̄ · Seraphin stabant super eum sex ale vni et sex ale
alteri · Sil'r et danielis · vij · capit'o de deo dicit̄ · Milia miliū
assistebant ei · s · angeloꝝ · vnde ad hoc ꝙ moyses uel summꝰ
sacerdos itrans scta sanctoꝝ eleuaret mentē suam in dinoꝝ
contemplacōne ꝯueniens erat ut esset ibi repn̄tacio diuine
maiestatis in ꝓpiciatorio quasi sup̱ tronū sedentis cū assisten
cia angeloꝝ qui frequent̄ in ymagine humana consueuerūt
apparē ut designet̄ eoꝝ intelligencia · Sil'r et cum alis ut de:
signet̄ eorū ꝓmptitudo et accelleratio ad exequendū diuina
mandata ut patet daniel' · Et in psalmo dicit̄ · Et ascen
dit sup̱ cherubim et volauit · ymagines aūt leonū intra scta
sanctoꝝ ponebant̄ ut summꝰ sacerdos illuc itrans ad oran:
dū memoriā haberet de regno iude quod erat p̄ncipale i isrl'
Jsta eni tribus portabat in vexillo suo leonem · vnde dicit̄ de
Juda geñ · xlix · Catulꝰ leonis Juda · Et int̄ orōnes quas
summi sacdotes intrantes scta sanctoꝝ faciebant vna de p̄n
cipalibꝰ est · Non auferet̄ sceptrū de Juda ⁊c̄ ut habet̄ i libro
Jana · Jn qua orōne pro perseuerancia regni iuda orabat
et etiā ꝓ aduentu messie ibi cū dicit̄ donec veniat qui mit:
tendus ē · Et de illo verificat̄ · surgit leo de tribu Juda · Et
sic habes ꝙ ymagines ponebant̄ a veteri lege i loco sanctiori
et etiam rōnes quas petis · Saulꝰ · Si in sculptili:
bꝰ seu simulacris nō ꝓhibeat̄ factio sꝫ sola adoracō suffecissꝫ
hoc solū ꝓhibere dicendo nō adores scl'ptilia neqꝫ colas ea ·
sup̱fluū fuit ergo dicē non facies tibi sculptile si factio sola
sculptiliū non esset ꝓhibita · Paulꝰ · Non est sup̱:
flua illa ꝓhibicio de faccōe sculptiliū quia qui facit sculpti:
le et illud adorat ē transgressor duoꝝ p̄ceptoꝝ · Si aūt adorat

sculptilia iā facta que ipse non fecit est transgressor vnius
pcepti tm̄. Qui autē facit et nō adorat nec cū intencione ado-
randi hoc facit nō est transgressor alicui9 pcepti. Et sic habes
planū sensū harū ꝓhibicionū ex quo nō potes nos arguē de
earū transgressione. Simulacra eni et ymagines que cōiter
fiūt in oratorijs nr̄is non adorant̄ neqȝ colunt̄ ut deus. sed
fiūt principalit̄ ad hoc ut hoīes p̄sertim simplices ad memo-
riam reducant gesta seu facta sc̄torū v̄tuosa seu meritoria
ut inde excitent̄ ad laudem dei et ad eorū imitacōȝ. hoc enim
est ꝓutile cōiter desiderantib9 iuste viuere vnde ysaie. li. capi
tulo. audite me q̄ sequimi iusticiā et querētes dn̄m intuemi
abrahā patrē vestrū ꝛc̄. Si igit̄ ɔsiderari seu intueri abrahā
oculo mentali consulit̄ seu p̄cipitur a ꝓpheta ad ipi9 abrahe
imitacionē depingē abraham cum imolacōne ysaac ꝓutile
est ad reducendū memorie virtutē ipsius abrahe et ei9 obe-
dienciā ad deū. Ex visis eni s̄m phm mouet̄ anim9. vnde
ad istum finem ymagines sanctorū in ecclesijs nr̄is ponunt̄
.s. ut eorū opa v̄tuosa memorie reducant̄ ut ꝑ hoc ꝓuocent̄
hoīes ad sc̄torū ymitacōȝ. Non autē ponunt̄ ymagines pre-
dicte ad hoc q̄ adorent̄ ut deus. Saul9. Et si nō
ponant̄ ymagīes in oratorijs v̄ris ꝓut tu asseris ad hoc q̄
adorent̄. adorant̄ tamen de facto ut est maīfestum. et sic estis
transgressores p̄dicte ꝓhibicōis diuīe in decalogo ɔtente et
hoc cōit̄ et frequent̄. Paul9 Non oīs adoracō facta
creaturis ē ꝓhibita sȝ sola adoracō illa que soli deo debetur
que apud nos vocatur adoracō latrie. Si eni nulla adoracio
posset licite creaturis fieri abraham amicus dei nō adorasset
ethaīs quod tamen legit̄ fecisse gen̄. xxiij. neqȝ dauid qui fuit
sc̄tus adorasset Saulē quod tam̄ fecit ut habet̄. i. Re. xxiiij.
Et sic de multis alijs. Ex quibus constat q̄ aliqua adoracō
possit fieri creaturis. Et t'lis adoracō apud nos vocat̄ adora
cio dulie. adoracio tn̄ latrie soli deo est exhibenda. nō aūt crea
turis iquantū sūt create. Et iō adoracō quā nos exhibem9
sc̄torū ymaginib9 nō est itelligenda adoracō latrie sȝ adoracō
dulie q̄ creatis excellētib9 possȝ s̄n pc̄to exhiberi ut patȝ exem
plis suꝑdictis Saul9 Video q̄ idifferent̄ adoratis deū
et sc̄torū vestrorū ymagines et quod deteri9 est crucē et ymagi-
nes crucifixi v̄ri sūma adoracōe adoratis ut est manifestū.
Paul9. Vt clari9 ista intelligant̄ scire debes q̄

adoracio latrie pncipalit' ɔsistit in corde· s· cum homo cordia-
lit' se subiciat deo adherendo ei tanq̃ʒ pme veritati i credendis
et tradendo se suis obsequijs seu preceptis in agendis· quod
quidē vere fit cum homo timorē dei filialem seu scm̄ in corde
habet· de qua vera adoracōe dicit psalmista· adorabo ad tem-
plū sanctū tuū in timore tuo· talis enī adoracō mentalis cū
timore dei sancto qui pmanet in seculum seculi fit et in hoc
pncipalit' consistit vera adoracō· Et qa natalit' est hoī signi-
ficare concept⁹ suos interiores p aliqua signa exteriora· vñ
phs in pmo periarmenias· voces sūt eaꝝ que sunt in anima
passionū note Ideo oportuit ut adoracō mentalis que pnci-
palis est p aliqua signa exteriora manifestaret' utputa p in-
clinacōes corpales uel genuflexiones et huiōi· que quidem
signa exteriora non eadē sunt apud nos oīs nec vbiqʒ et
semp sed diuersa sm diuersitatem tempoꝝ et regionū· voces
enī seu locucōnes diuerse sm diuersitatē linguaꝝ in diuersis
temporib⁹ seu regionib⁹ idem conceptus seu similes signt
ꝛ sic est de adoracōib⁹ exteriorib⁹· s· ꝙ licet adoracō mentalis
supdicta eadē sit seu eiusdē rōnis apud oīs· Adoracō tam̄
exterior que interiorem signt adoracionē non est eadē sʒ diuer-
sa sm diuersitatē tempoꝝ et regionū· Constat autē ꝙ reue-
rencia que erat exhibenda locis sacris tpe antiquo significa-
bat' p āmocionē calciamentoꝝ ut habet' exo· iij· ꝛ Josue· v·
ꝙ a magnis iā temporib⁹ talis reuerencia exterior non ex-
hibet' locis sacris· Racio hui⁹ diuersitatis ē quia signa exte-
riora nō natal'iter sʒ ad placitū signt conceptus interiores
ꝛ iō talia signa exteriora frequent' variant'· vnde in ꝓposito
inclinacōnes corpales seu genuflexiōes que forte aliquādo
significabant adoracionem latrie interiorem iam a magnis
temporib⁹ non ꝓprie hoc signt sed cōiter adoracionē cōem
tam latrie q̃ʒ dulie· et iō licite pūt fieri tales adoracōes exte-
riores creaturis excellentib⁹ ut sanctis et etiā potentib⁹· sal-
ua tamen rectitudine intencionis in conceptu interiori sm
quā nunq̃ʒ adoracō latrie supdicta debet fieri nisi ad solum
deum· et hoc obuat' seu semp debʒ obuari apud catholicos
ꝛ sic non deberet notari de transgressione ꝓhibicōis pdicte
scilicet neqʒ adorabis ea ꝛc· Saulus· Quid dicis
de adoracōe crucis et crucifixi que ut audiui a doctorib⁹ tue
gentis adorant' adoracōe latrie· et tamen constat ꝙ non sūt

dij · ergo per talem adoracionem manifeste transgredimini
ꝓhibicionē decalogi dicentis nō adorabis· Paulꝰ·

In qualibet ymagine pn̄t duo ꝯsiderari · vnū est quid est illa ymago ₰m se · Aliud ūo quid rn̄tat illa ymago · ꝑmo modo crux vl' crucifixꝰ ligneꝰ seu metallinꝰ et huiōi nō adorant̄ nec debent adorari cū ₰m se non sūt aliud ꝙ̄ res elementares et corruptibiles · Scd̄o modo sūt adoranda adoracōe latrie · repn̄tant enī deum crucifixū de cuiꝰ deitate tractandū est int̄ me et te ut dictū fuit supra in multis locis · vn̄ ꝑsupposito ꝙ crucifixꝰ ille quē repn̄tant est verꝰ deus maīfestum est ꝙ illa ymago ip̄m repn̄tans in quantū talis est adoranda ut ip̄e deus eodem enī motu mouet̄ animꝰ in repn̄tantē et in repn̄tatū inquantū scd̄o modo supdicto ꝯsiderat̄·

¶ Capitulū · xiiij · In quo ostendit̄ ꝙ fideles xp̄i non sunt transgressores p̄cepti de obſuacōe sabbati prout hebrei false estimant ⁊ ꝙ dies dn̄ica successit sabbato ī hac obſuacōe·

Saulus

Dvrissimū est quod ꝑsupponis · s · ꝙ deus verꝰ est seu fuit crucifixus · Sꝫ quia de hac deitate tui messie te asseris tractaturū placet m̄ tolerare donec illud int̄ me et te tractet̄ · Sed ad pn̄s ⁊ si de fabricacōe et adoracōe ymaginū aliq̄lit̄ possis euadē nll'a tn̄ tḡiu'sacōe celare posses qn̄ estis maīfeste trāsgressores p̄cepti ō sabbato qd̄ est q̄rtū p̄ceptū decalogi apud nos · Tercū ūo apud vos apud om̄s tam̄ vltimū p̄ceptū est ꝑme tabule in qua p̄cepta ordinancia ad deum ponunt̄ · Constat tn̄ ꝙ omnia opa seruilia tā mechanica q̄ꝫ alia in die sabbati opamini nulla mencōne facta de sc̄titate illiꝰ diei tam solemnit̄ in decalogo data ⁊ multipliciter in pentateuco et alijs libris ꝓphetalibus repetita·

Paulus· Obseruacioni sabbati succedit apud nos obſuacio dn̄ice diei · ī qua nullū opus seruile licitū est facē · nec mechanica opa seu laboriosa opari sed est dies assignata ad vacandū deo obmissis sollicitudinibꝫ mūdanis ī alijs diebꝫ consuetis et sic non sumꝰ huiꝰ p̄cepti transgressores sꝫ pocius p̄ceptū illud implet̄ ꝑsertim ꝑ deuotos fideles qui in festis seu dinis solemnitatibꝫ nō in vanitatibꝫ seu theatris occupant̄ sꝫ dinis laudibꝫ atqꝫ sermonibꝫ vacant · Illi autē qui ꝑ oppositū in hijs diuinis festis se hn̄t non sunt dicendi

sabbatorum obseruatores apud te nec etiam apud nos.

Saulus. Obſuacio dñice diei q̄ apud vos ꝯsueuit fieri non posset de iure dīno succedē obſuacōi sabbati in decalogo contenti ꝓpter duo. pmū quia dies sabbati ꝑcipitur fieri in die. vij. ut expſſe habeť exo. xx. et deutro. v. capitl'is ⁊ in mltis alijs locis. dñica autē dies est octaua. ⁊ sic deficis maīfeste ī obſuacōe huiꝰ ꝑcepti quantū ad obſuacōis tps. Scōm quia in obſuacōne sabbati ꝓhibenť multa expſſe in lr̄a a quibꝰ in dñicis diebꝰ non abstinetis ut de coctio cibozū ⁊ itineracō que ꝓhibenť expſſe ī sabbato ut habeť exo. xvj. Silr̄ et in cendē ignem que ꝓhibenť in sabbato ut habetur exo. xxxv. vnde dato q̄ obſuancia dñice diei succedēt obseruacōi diei sabbati. adhuc deficitis in eiꝰ obſuacōe facientes illa que expſſe ꝓhibenť fieri in sabbato. Paulꝰ.

Circa ꝑceptū de obſuacōe sabbati ꝯsiderare debes q̄ hoc ꝑ ceptū ad lr̄am intellectū non totū est mozale ut sic semꝑ obliget ſm se totum. sed ꝑtim est mozale et sic obligat etiam ī noua lege sicut ⁊ cetera ꝑcepta legis mozalia. ꝑtim uo cerimoniale et sic nō obligat ī lege noua sicut nec alia cerimonialia quoꝝ obligacio ut suꝑdictū est ṫminať ſm duracōez mosaice legis. Illud enī est mozale in hoc ꝑcepto. s. q̄ homo deputet aliqḋ tempꝰ rōnabile ad sp̄ualē refectōez qua mens hoīs in deo reficiať. sicut deputať aliquod tps ad cozpalē refectionē. uel ad alia humano cozpori necessaria. et hoc manet tpe noue legis in obſuacōe diei dñice. que quidē dies deputata est ad hoc ut homo vacet ab omni opere seruili ut ī deo spūs reficiať. et hoc sufficit ad mozalitatez huiꝰ ꝑcepti obseruandā. Cerimoniale aūt in hoc ꝑcepto est deṫminacō tempiˢ in diē septimā ⁊ quantū ad hoc nō obligat hoc ꝑceptū in lege noua sicut nec alia cerimōialia mosaice legis ut suꝑdictū est. Et iō ad vacacōz ab opibꝰ ſuilibꝰ et refectōz mentis in deum deputata fuit dies dñica ex institucōe ecclesie et ꝯsuetudine ꝑpli xp̄iani. que quidē dies ſm statū noue legis fuit tempꝰ congruū ad huiōi obſuacōz magis q̄z dies septima.

Saulꝰ. Q̄ alia dies ꝑter diē septimā instituta sit seu deputata ad dei obsequiū in loco sabbati sic ut dies sabbati reddať ꝓphana ⁊ non sancta sicut tu asseris nullo modo pt̄ fieri ꝓpter duo. pmū quia deꝰ ipse benedixit et sc̄tificauit diē septimā. s. die sabbati gen̄. v. capitl'o. Et hec fuit pma

ꝯsecracō seu sctificacio a deo facta licet enī deus in opib⁹ sex
dieꝝ legaṫ aliquas creaṫas benedixisse ut aīalia et hoīez· nō
tamē legiṫ aliquā benedixisse et sctificasse nisi diē septimā
·s· sabbati · Sanctificacō autem cui⁹cunqꝫ rei ꝯsistit in eius
deputacōe et applicacōe ad diuina obsequia · vnde nūi · xvj ·
capitl'o ō deo dicaṫ · Et sctm̄ applicabit sibi · Null⁹ aūt possꝫ
amouē hanc sctificacōꝫ quā deus ipse sctificauit ut patet de
se · 2⁹ quia rō hui⁹ sanctificacōis a deo assignata adhuc ma
net in eodem vigore sicut tūc · que quidē rō exp̄miṫ ibidem
·s· geñ · ij · vbi sic · Et bn̄dixit de⁹ diei · vij · ⁊ sctificauit illū
quia in ip̄o cessauerat ab vniūso ope suo quod creauit · Que
quidē racio hui⁹ sctificacōis eiusdē efficacie ē etiā post aduen
tū messie sicut p̄us · et iō manē debet ei⁹ efficacia · Paul⁹

Ad p̄mū rn̄deo ꝙ nō est incōueniens ꝙ aliq̄ res a deo
sctificate reddanṫ ꝓphane ⁊ eis succedant in sctitate alie res
p̄mogenita enī fuerūt a deo sctificata ut habeṫ exo · xiij · et
loco eoꝝ fuerūt a deo sctificati leuite · vn̄ nūi · iij · Locutus est
dn̄s ad moysen dicēs · Ego tuli leuitas a filijs isrl' ꝓ omni
p̄mogenito in filijs isrl' · erūtqꝫ filij mei leuite mei ⁊c̄ · Et sic
patet ꝙ sctificacio p̄mogenitoꝝ ꝑ deū facta translata fuit in
leuitas · Et similiṫ intelligendū est de translacōe sabbati ·

Saulus · Ꝙ sanctificacō a deo facta transeat de vno ī
aliud sic ꝙ vna res succedat alteri in sctificacōe nō est incō-
ueniens si vtrūqꝫ fiat ꝑ disposicōꝫ diuinā sicut est de p̄moge-
nitis et leuitis ꝑ te allegatis · ip̄e enī de⁹ qui sctificauit p̄mo-
genita transtulit eoꝝ sanctificacōꝫ ad leuitas ꝓut patet per
auc̄tes ꝑ te allegatas · Sꝫ nō sic est de sabbato quod de⁹ legiṫ
ꝑ se sanctificasse · et nusq̄ꝫ legiṫ sctitatē suā deum trāstulisse
in diē dominicā · Ꝙ autē dicas hanc translacōez fuisse factā
ex institucōe ecclesie tue · et ꝯsuetudine ppl'i xp̄iani maīfestū
est nō valē · Institucōnes enī humane seu ꝯsuetudines non
possunt diuinā legē seu sctificacōꝫ tollere ut est manifestum

Paulus · Preceptū de sctificacōe sabbati quantū
ad eius moralitatē non obligat ad obſuacōꝫ certe diei pl⁹
q̄ꝫ alteri⁹ sꝫ solū ad aliquē diē · et ideo instituta aliqua die ad
huiōi sctificacōꝫ p̄ceptū impleṫ ꝓut ē morale · vn̄ eccelesia
non amouit sctitatem a die sabbati · sꝫ hec sctitas īquantū
fuit cerimonialis quo ad detīminacōez certi tꝑis fuit amota
sicut et alia cerimonialia · Institucio autē diei dn̄ice ꝑ eccīaꝫ

et ꝯsuetudinē xp̄ianam obligat ad dn̄ice diei obſuacionē. et in hoc ecclesia quod nō tollit diuinā legē. qd̄ patet ꝑ tale exemplū. deus eni mandauit decimas dari de aīalib; nascentib;. quod quidē ꝑceptū obligat ad hoc ꝙ homo det de decem agnis vnū. s. istū uel illū non tn̄ obligat aliq̄z eoꝝ determinatū. Si autē homo vnū eoꝝ determinatū assignet et separet pro decima tūc ille agn⁹ ex tali assignacōe humana est scīficatus tanq̄z decimat⁹ deo. non tn̄ ex vi ꝑcepti quia ex solo ꝑcepto null⁹ agn⁹ determinat⁹ erat dandus in decima. et sic in ꝓposito. Saul⁹. Exemplū tuū nō applicatᷣ ꝓposito Nam de⁹ certā diē scīficauit. s. illā septimā i qua requieuit ab opib; suis. et ideo talis scīficacio non pt̄ amoueri ab eodē die ꝑ humanā institucōꝫ. In decimis autē nō determinatᷣ a deo que sit illa ps que in decimā est assignanda s; hoc relinquitᷣ humane assignacioni. Et iō ꝓprius accipitᷣ exemplū ad scīficacōꝫ sabbati de scīficacōe ꝑmogenitoꝝ in qua deus determinauit ꝙ ꝑmū apiens vuluā esset scīficatū ⁊ illud nō possit in aliud mutari et sic intelligi oportet in sabbato in q̄ deus certā diem assignauit que nullo modo īstitucōe humana mutari debet. Paul⁹. Si bn̄ ꝯsideras diē illā quā deus sanctificauit fuit ꝑmū sabbatū in quo deus primo cessauit ab opib; et illa non pt̄ mutari seu amota fuisset alia uo sabbata sequencia nō sic fuerūt a deo ꝓprie scīficata ſm seipa. sed in signū ꝑoris sabbati a deo scīficati. vnde cū dixisset exo. xxxj. Custodiūt filij isrl' sabbatū ⁊c̄ subdit pactū est sempiternū int̄ me ⁊ filios isrl' signūq̄z ꝑpetuū. sex eni dieb; dn̄s fecit celū et terrā et in. vij. ab ope cessauit. Ex q̄ patꝫ ꝙ sabbata q̄ fuerūt p⁹ ꝑmū sabbatū nō fuerūt scīficata n̄ i signū ꝑoris. qd̄ quidē signū ꝑficitᷣ ꝑ hoc ꝙ vna certa dies detmīata p⁹ sex dies assignetᷣ n̄ i signū ꝑmi sabbati in quo de⁹ requieuit. ad qd̄ quidē signū satis sufficit dies dn̄ica assig̃ta ꝑ ecclesiā ad vacandū deo post sex dies ad labores humanos deputatos. vn̄ ꝑmū sabbatū quod legitᷣ in deserto celebratū fuit septim⁹ dies a descensu m̄ane. qui quidē descensus nō legitᷣ fuisse i ꝑma die ebdomade. Saul⁹. Non sufficit ad hoc signū dies dn̄ica ꝑ tuā ecclesiā assig̃ta. hec enī dies ē. viij. a ꝑma die in qua deus incepit op⁹ creacōis nō autē septima. de⁹ tn̄ septimā sanctificauit. Cuiquidē diei scīficate corrn̄dent oīa sabbata sequēcia successiue. om̄s enim

sūt septime computando ab exordio mūdi· Paulus·

Si bene ꝯsideras p̄mū sabbatū quod legit̄ in deserto cele-
bratū nō fuit septia dies corrn̄dens p̄mo sabbato quod fuit
in mundi exordio ꝑut tu dicis sꝫ fuit septima dies a descen-
su mān̄e· qui quidē descens⁹ nō legit̄ incepisse in p̄ma die eb
domade ut sic septima dies computata a p̄ma die descensus
mān̄e concurrat cū die sabbati i p̄mo exordio sanctificati·
ymō ꝓbabili⁹ posset dici ꝙ dies p̄ma i qua mān̄a descēdit
non fuit p̄ma dies ebdomade q̄ dicit̄ vna sabbatoꝝ· Nam
in p̄mis vesperis illi⁹ diei descendit coturnix et saturati sūt
carnibꝫ ut legit̄ exo· xvj· Constat autē ꝙ si illa vespera esset
vespera scd̄a diei sabbati· non esſꝫ eis licitū occidē coꝛnices et
parare eas· Ex quo patet ꝙ dies immediate p̄cedens descen-
sū mān̄e nō fuit dies sabbati· ⁊ ꝑ ꝯsequens p̄ma dies i qua
mān̄a descendit nō fuit vna sabbatorum· Ex quo patet ꝙ
p̄mū sabbatū in deserto celebratum· nō fuit corrn̄dens p̄mo
sabbato qd̄ a deo fuit sc̄tificatū· Ex q̇bꝫ sequit̄ ꝙ in obſuacōe
p̄cepti de sabbato sufficiat obſuare septimā diē post sex dies
laboris etiā si nō corrn̄deant ad p̄mū sabbatū mūdi· Quod
etiā patet in sabbato terre de quo leuit̄· xxv· Sabbatizet t̄ra
sabbatū dn̄o sex ān̄is seres agrum tuum ⁊c̄ septimo autem
anno sabbatū erit terre requiecōis dn̄i· Idem de sabbato re-
missionis deutro· xv· In quibꝫ manifestū est ꝙ talia sabba-
ta non corrn̄dent p̄mo sabbato mundi quod a deo fuit sc̄ti-
ficatum· Non enī deus i sex annis creauit mundū et in sep-
timo requieuit· corrn̄dent tn̄ in rōe septenarij· s· in memoriā
creacōis mundi hn̄dā· In q̊ deus post sex dies opacōis q̇euit
i septimo· et sic p⁹ sex ān̄os culture i septimo requiei terre uł
remissionis debitū et hoc sufficiat obſuare ob memoriā crea
cionis mundi habendā sine hoc ꝙ sabbata corrn̄deant p̄mo
sabbato sc̄tificato ꝑut tu estimas Saulus· Scd̄m
te sufficēt ad obſuandā sabbati cōputare sex dies icipiētes
a quacūqꝫ feria siue esset p̄ma siue scd̄a et huiōi et obſuare
septimū diē tanq̄ꝫ sabbatum quod est absurdū quia sic vn⁹
celebraret sabbatum in die lune· ⁊ alius in die martis·

Paulus· Si ꝯtingēt ꝙ aliquis homo exn̄s in ꝑtibus
valde remotis uel ex aliqua alia cā nesciret neqꝫ posset scire
que dies esset dies in qua tota cōitas celebraret diē sabbati
teneret̄ p⁹ sex dies laboris qualitercūqꝫ cōputatos celebrare

septimū diē ut sabbatū et sic d'terminat' a doctorib' tuis ꝑut
Rabimoy· in libro sin deutro· titulo de sabbato ponit· Sed
scientib' computacōz cōem tocius plebis nō licet aliā sibi fa
cere seorsū sz obſuare sabbatū ab omnib' celebratum aliter
enī esset magna ꝯfusio et dissensio in celebracōe sabbati·

Saul'· Quare ergo fideles tui fecerūt sibi nouā cō-
putacionē incipiendo computare sex dies opacōes a secūda
feria ut sic sabbatum celebrarent in die dn̄ica· cum tamen
tp̄e tui messie computabant' hij sex dies a die dn̄ica que di
cit' p̄ma sabbatoꝝ ut ī multis locis patet tui euangelij· vn̄
igit' ꝓcessit talis nouitas in hac cōputacōe cum ipi sciebāt
computacōz ebdomade cōem toci' plebis· et sic non licebat
eis facē aliā nouā sz ſuare sabbatū ab oib' celebratū ex hac
enī nouitate sequit' magna ꝯfusio et dissensio ut tu dicis in
huiōi Paul'· Racio at' quare dies dn̄ica successit
in obſuacōe sabbati talis est· nā obſuacio sabbati nō solū
fuit in memoriā creacōis mūdi ꝑut exo· xx dicit' sed etiam
in memoriā eductōis de ſuitute egipciaca ꝑut habet' in deca
logo repetito deutro· xv· vbi sic dicit· Memento q' et ip̄e ser-
uieris in egipto· ⁊ eduxerit inde te dn̄s deus tu' ī manu forti
et brachio extento· Jdcirco p̄cepit tibi ut obſuares diem
sabbati· Sed constat q' in dieb' messie nō erat facienda me-
moria de eductōe egipti ꝓpter reuerenciā maioris liberacōis
que ꝑ messiā erat facienda· vnde Jere· xvj· Ecce dies veniūt
dicit dn̄s et non dicet' ultra viuit dn̄s qui eduxit filios isrl'
de terra aquilonis ⁊c· Que quidē ꝓphecia nō potest verificari
de tp̄e liberacōis a captiuitate babilonica ꝑut quidā erronee
putauerunt· nam in templo scōo celebrat' agnus pascalis
in memoria liberacōis ab egipto ut patet ī libro talmudico
qui dicit' pethaym vbi tractat' de agno pascali· sz itelligēda
est necessario de tp̄e messie in quo isrl' erat liberand' a multo
maiori ſuitute q̄z a ſuitute egipciaca· ideo q' iā redempcio
egipciaca non erat rememoranda· vnde quia sabbatū p̄mū
·s· antique legis in memoriā eductōis de egipto in ꝑte erat
celebratū· que quidem memoria erat cassanda tp̄e messie ut
dictū est· Jdcirco translatū fuit de die illa· vij· ad sequentez
diē· Et hoc ꝯuenient'· Nam p̄ma sabbati est· viij· cōputādo
a p̄mo dieꝝ oīm· Sex autē dies opacioni signt ſm oms p̄ns
seculū in quo nos oportz laborare· qd quidē seculū diuidit' ī

sex etates hui⁹ mundi ꝓut Rabimoyses Gerundeñ ponit
in ꝓhemio geñ· Sabbatū ũo significat septimā etatē que ē
seculū futuꝝ ī quo aīe beatoꝝ in deo requiescunt quod docto:
res tui Talmudici vocant seculū· quod totū est sabbatū·
Octaua ũo dies· s· dñica sigt̄ octauam etatē· s· resurgenciū·
que quidē resurrectio incepit a nr̄o messia ī vna sabbatoꝝ
que ē dies dñica· Et iō ꝓprie et rōnabilit̄ celebritati sabba
tine successit celebritas dñice diei ex institucōe ecclesie et cō:
suetudine ppl'i xp̄iani· In hoc etiā celebrat̄ mēoria creacōis
mundi· Nam in qualibet septimana vna tm̄ dies celebrat̄·
et sic memoria creacōis mūdi ī qua sex dieb⁹ deus fecit oīa
et in vij· quieuit maīfeste ꝓtestat̄· Et iteꝝ quia dies dñica ē
viij· a pͥmo dieꝝ oīm ⁊ ī ip̄a resurrectio incepit ut dictū ē·
et sic in eodē resurrectio celebrat̄ in qua est vltima et ꝑfecta
requies· Saulus· Quicquid sit de ista successiōe vni⁹
sabbati ad aliud· quid potes dicē in modo obſuacōis in quo
dies dñica debuisset succedē ſm te et tn̄ non sic fit· nam oꝑa
que exp̄sse ꝓhibent̄ et ꝓhibebant̄ in sabbato ut habet̄ exo·
xvj· et in alijs locis tanq̄ȝ licita nō veremini facē in diē dñi:
cam quā succedē asseritis sabbato· Paul⁹· Opera q̄
ꝓhibent̄ in lege fieri in sabbato ut decoctio ciboꝝ et egressio
de loco et huiōi maīfeste ꝑtinent ad cerimonialia que ī lege
noua nō obligant ut dictū est sup̄· Illud aūt est morale in
obſuacōe sabbati· s· cessare ab oꝑib⁹ seruilib⁹· Que quidem
oꝑa seruilia ꝓprie intelligunt̄ oꝑa peccati· nam ut ostensū est
sup̄ subiectio sp̄ūalis ꝑ quā hō subdit̄ pctō maior est q̄ȝ ſuit⁹
corꝑalis· vnde facē oꝑa pctī in die dñica grauí⁹ est q̄ȝ in die
ꝓphana· dicunt̄ etiam oꝑa seruilia opera quib⁹ vn⁹ homo ser
uit alteri· Et hec sūt oꝑa corꝑalia que si sūt talia ut impedi:
ant applicacōȝ hoīs ad diuina non sūt licita in lege noua q̄a
ꝯtrariant̄ obſuacōi sabbati que ꝓprie ꝯsistit ī vacando deo·
oꝑa aūt corꝑalia que deſuiunt hoīm necessitatib⁹ cōib⁹ ⁊ nō
ꝯtrariant̄ p̄dicte obſuancie ut decoctio ciboꝝ et huiōi · nō in
telliguntur prohibita nisi cerimonialiter· Et iō in lege no:
ua non obligant quia talium duracio non transit vltra se
culum mosaice legis ut iam dictum est·

Capitulū· xv· In quo ostendit̄ q̄ preceptum de circum:
cisiōe corporali nō obligat fideles xp̄i sic̄ iudei falsi estimāt·

sed cessat cum aliis cerimonialibus veteris legis.

·Saulus·

Circumcisio que fuit data abrahe et semini eius non subiacet seculo mosaice legis in duracione. Nam abrahe data fuit per magnum tempus ante dacionem legis mosaice gen. xvii. unde nec debet computari cum cerimonialibus mosaice legis in duracione. sed eius duracio manere debet durante fide abrahe cui data fuit in signum federis. que quidem fides abrahe adhuc durat secundum te. Et ideo manifestum est quod fideles tui precepti de circumcisione fuit transgressores. presertim cum magister tuus circumcisus est et etiam apostolus tuus post passionem ipsius tui messie circumcidit quendam suum discipulum. Ex quo patet manifeste quod circumcisio durare non debet etiam post tuam legem novam.

Paulus. Verum est quod circumcisio data fuit abrahe et semini eius in signum federis non in iustificacionem. non enim abraham per circumcisionem iustificatus est nec etiam per circumcisionem est deo confederatus. nam ante circumcisionem fuit per fidem iustificatus ut habetur gen. xv. ubi dicitur de eo. credidit abraham deo et reputatum est ei ad iusticiam. Et de eo sic iustificato legitur ibidem. In illa die pepigit dominus cum eo scilicet abraham fedus etc. Ex quo patet quod dictum est abrahe scilicet iam iustificato et confederato cum deo data fuit circumcisio in signum huiusmodi federis. et hoc est quod dicitur gen. xvii. Circumcidetis carnem preputii vestri et erit signum federis inter me et vos. unde non est inconveniens ut manente fide abrahe signum cesset si causa subsit racionabilis. non enim in signo predicto iusticia abrahe et seminis eius consistit sed in fide ipsius.

Saulus. Non video que vel qualis esset racio qua signum per ipsum deum abrahe datum cessare debeat manente re principali cuius signum est scilicet fides. Paulus. Eadem causa qua cerimonialia mosaice legis debuerunt cessare post adventum messie ut dictum fuit supra per eandem debuit circumcisio cessare. Nam preceptum de circumcisione manifestum est non esse morale. non enim de dictamine naturalis racionalis est quod homo circumcidat se in signum vere fidei. alias enim noe iustus et alii iusti seu sancti qui precesserunt abraham fuissent rei quia non fecerunt circumcisionem. unde hoc preceptum licet datum fuerit abrahe repetitum tamen fuit in lege mosaica inter cetera cerimonialia legis ut habetur levit. xii. ubi hoc preceptum ponitur inter quedam legalia que circa puerum natum debebant fieri. unde idem est iudicium de omnibus illis quantum

ad eoꝝ duracōꝫ .s. ꝙ nō debet excedē duracionē mosaice legis supdictam. xp̄s tamē custodiuit hoc p̄ceptum sicut ⁊ cetera quia nō venit soluē legē sed adimplē Mathei .v. capitulo. Sil'r et paulꝰ circumcidit Timotheū discipulū suum post passiōeꝫ xp̄i ⁊ ante totalē diuulgacōꝫ euangelij. q̇a tempore intmedio cerimonialia legis potuerūt obſuari sine peccato mortali. p̄sertim vbi imminebat ꝑiculū de nō obſuando sic in discipulo illo erat. eo ꝙ esſꝫ filiꝰ iudee que adhuc nō erat informata de cessacōe legaliū sicut et m'lti alij qui tunc erāt ad fidem conuersi. paulꝰ tñ non circumcidit Titum qui ex vtroqꝫ parente gentilis erat et iō non īminebat scandalum in eo de omissione circūcisionis. Et circa hoc aduertē debes ꝙ sicut dictū est sup̄ ꝙ bona ꝓmissa ꝑ xp̄m sunt sp̄ūalia. Sic circumcisio in lege xp̄i non cessauit ex toto sed loco circūcisionis corꝑalis que solū cerimōialis est nullā habens vtilitateꝫ sp̄ūalem ñ inquantū ꝓcedebat ex obediencia dei successit circumcisio sp̄ūalis que accomoda est et valde ꝑutilis et ī scripturis magis cōmendata. Saulꝰ. Dic que sit ista circūcisio sp̄ūalis que magis cōmendat̄ in scripẗa q̄ꝫ circūcisio corꝑalis. Paulꝰ In scripẗis sacris legunt̄ diuerse circumcisiōes. quaꝝ quedā sūt corꝑales quedā sp̄ūales. Corꝑaliū eni vna est de qua agimꝰ .s. incircūcisio membri virilis de qua geñ. xvij. Masculꝰ cuius p̄pucij caro circūcisa nō fuerit delebit̄ aīa illa de ꝑp'lo suo. Est etiam scd̄a corꝑalis .s. incircūcisio labioꝝ ꝑ quā hō impedit̄ a recta et apta locucōe de qua moyses dicebat exo. vj. quō audiet me pharao et sū incircūcisus labijs. Est etiam tercia incircumcisio ⁊ est sp̄ūalis ꝑ quam hō impedit̄ a suscepcōne auditꝰ fidei seu discipline. Et ista dicit̄ incircumcisio auris de qua Jere. vj. Cui loquar ⁊ contestabor ut audiat. ecce incircūcise aures eoꝝ et audire nō pn̄t. Est etiā quarta incircūcisio et est sp̄ūalis et ista dicit̄ incircūcisio cordis ꝑ quam hō ꝑ iniquas cogitacōes cordis impedit̄ a dilectōe dei contra quā incircūcisiōꝫ legit̄ deutro. xxx. capitulo. Circumcidet dn̄s cor tuū ⁊ cor seminis tui ut diligas dominū ex toto corde. Constat autē ꝙ ex istis incircūcisionibꝰ sp̄ūales sūt deteriores. deteriꝰ eni est ꝙ homo nō suscipiat fidē dei uel eius disciplinā seu ꝙ retrahat̄ ab eius dilectōne q̄ꝫ ꝙ habeat labia impedita a recta locucōe uel membꝝ virile incircūcisū. vnde Jeremias ꝓpheta increpans ꝑp'lm isrl'iticū cum

eis dicebat· Omnes gentes sũt incircũcise et omnis domus isrl' incircũcisi corde· q̄ĩ dicẽt isrl' deterioris condicõis fact⁹ est quantũ ad incircumcisiõz q̄z gentiles· Nam gentiles sunt incircumcisi corpalit̃· s· in membro virili sed dom⁹ isrl' sunt incircumcisi spũalit̃· s· in corde per quã impediunt̃ a diuina di-lectõe et custodia mandatoꝝ dei· Ex quibꝫ habes ꝙ in noua lege licet cessauit circumcisio corpalis que nõ erat in aliquo bona ñ inquantũ p̄ceptã successit· tñ manet circumcisio spiri-tualis que longe vtilioz est· s· circumcisio cordis· Et nota· ꝙ admĩstracio circumcisiõis corpalis que in tua gente remãsit p⁹ xp̄m admĩstrat̃ sic turpit̃ ꝑ doctrinã pharisaicã q̄ est val-de ignominiosa et p̄ter mentẽ lr̃e veteris testamenti· in q̄ p̄-apl' circumcisio ꝓut Raymund⁹ in argumentũ in sua pu-gione large declarat quod hic causa breuitatis p̄termittit̃·

¶ Capitulũ· xvj· in quo ostendit̃ quõ intelligendũ sit illud verbum malachie vltimo· Mementote legis moysi serui mei·

·Saulus·

Nota rõ tua ad excusandũ a p̄cepto circumcisiõis cor-poralis fiende ĩ noua lege· fundat̃ pñcipalit̃ in hoc ꝙ p̄cepta mosaice legis· s· cerimõialia ⁊ iudicialia nõ obligabant in lege noua sed hoc est maĩfeste falsũ· Nã ma-lachias qui fuit vltim⁹ ꝓphetaꝝ veteris testamenti in vltio capit'lo sue ꝓpheẽe vbi agit de aduentu messie dicens· Ecce ego mitto angelũ meũ· Subdit v̄sus finẽ illi⁹ capit'li· Me-mẽtote legis moysi serui mei quã mandaui ei ĩ oreb ad om̃ez isrl' p̄cepta cerimonialia ⁊ iudicialia· Ex quo patet ꝙ p̄cep-ta iudicialia remanebant adueniente messia et ꝑ ɔsequens cerimõialia· Idẽ eni est iudiciũ de vtrisq; quantũ ad hoc etiã s̄m te· Paul⁹· Ad istam auctẽtem rñdetur tibi ꝙ aliud est dicẽ suate seu custodite legem moysi serui mei· Et aliud est dicẽ· memẽtote legis moysi serui mei· p̄mũ eni dctm importat custodiã p̄ceptoꝝ legis ad quã requirit̃ facẽ ea que in lege p̄cipiunt̃ et vitare ea q̄ in lege ꝓhibent̃· 2⁹ ũo dictũ importat memoriam legis habendam· ad quã nõ requirit̃ p̄dicta obſuancia seu custodia p̄ceptoꝝ· ſ; sufficit hr̃e memo-riam de lege in mente ad eius spũalẽ intelligenciã capiendã Vnde in hoc loco ꝓpheta ad spũalẽ intelligenciam legis ꝑ ei⁹ memoriam inuitat non autẽ exhortat̃ ad eius obſuanciam

Si enī ꝓpheta ad obſuantiā legaliū ꝑpetuo exhortaret̄ vtiq̄ꝫ dixiſſꝫ· Seruate ſeu cuſtodite legē moyſi quod nō dixit · ſꝫ mementote legis moyſi· in quo intelligit̄ quod dictum eſt Et nota ꝙ hanc dr̄iaꝫ int̄ cuſtodiā ꝓceptoꝝ ⁊ memoriā eoꝝ habere poſuit Rabi moyſes Gerundeń in expoſicōe ſua ſup penthatheucū ſup illud verbū exo· xx· Mementote ut diem ſabbatī ſctīfices· et illud verbū deutro· v· obſua diē ſabbatī dicens ꝙ ꝑmū verbū eſt preceptū affirmatiuū et ſolū impoꝛtat memoꝛiā ſabbatī habendā· Et ſcōm membꝝ ē ꝓceptum negatiuū de abſtinendis ab omnibꝫ a quibꝫ abſtinendum ē i ſabbato· Et ſic ꝑdicta auctas Malachie magis facit ꝯtrate· innuit̄ enim in ea quod memoꝛia iudicialiū legis ⁊ huiōi ſufficit poſt aduentū meſſie ſine eoꝝ cuſtodia· pt̄ etiam aliter reſponderi ad tuā obiectōꝫ· Nam cū malachias licet fuiſſet vltimꝰ ꝓpheta veteris teſtamenti· fuit tn̄ in ꝑmo tempe ſcōi templi i quo tempoꝛe uſq̄ꝫ ad xp̄m fluxerūt plꝰ q̄ꝫ· cccc· ānī In quibꝫ obſuanda erat lex moſaica· vn̄ et̄ ſi dixiſſet obſeruate legē moyſi hec verba intelligerent̄ implenda i toto illo tpe q̄dringētoꝝ ānoꝝ quod tempꝰ reſtabat futuꝝ uſq̄ꝫ ad tempus meſſie et in illo tempe indubie lex moſaica erat ſeruanda quantū ad oīa in eadē ꝯtenta ſicut fuerat ante a tempoꝛe dacionis ipſius legis·

DIſtinctio nona de ſcrutinio ſcripturaꝝ circa ſacrum miſteriū ſcte̅ trinitatis et continet · xvij · capitl̄a ·

¶ In primo capitulo oſtenditur ꝙ vnitas dei eſt credenda apud catholicos ꝓut teſtiōnia ſcripturarū teſtant̄· licet iudei aliter eſtiment de fidelibus·

¶ In ſcōo capitulo oſtenditur ꝙ in diuinis ſm̄ ſcrutiniū ſcripturaꝝ veteris teſtamenti credendū eſt eſſe aliquā pluralitatem realiter diſtinctā ſimul cū vnitate eſſencie·

¶ In tercio capitl̄o oſtenditur ꝙ auctes veteris teſtamentī que pl̄alitatē diſtinctam in deo eſſe ſimul cū vnitate eſſencie teſtant̄ non ſunt exponende prout iudei falſe eſtimant ut veritatem fidei catholice negare poſſint·

¶ In capitulo quarto oſtendit̄ ꝙ ex auctibus ſacris vetis teſtamētī non tm̄ pl̄alitas ſine alicuiꝰ nūi determiacōe deo attribuit̄ ſꝫ etiā oñdit̄ in deo eſſe pl̄alitas ſub trino nūo ·

¶ In capitulo · v · oſtendit̄ ꝙ etiam a doctoribus antiquis

hebreorum hoc misterium traditur licet non ita expresse seu perfecte sicut a nostris doctoribus·

¶ In capitulo sexto ostenditur quod non repugnat naturali racioni quod vna et eadem res sit trina et vna·

¶ In capitulo·vij·ostenditur quod generacio seu paternitas et filiacio que in diuinis esse dicuntur non sunt intelligenda secundum modum infimarum creaturarum sed secundum similitudinem supernarum·scilicet·intellectualium a quibus etiam similitudo accepta deficiat a representacione perfecta diuinorum·

¶ In capitulo·viij·ostenditur quod primo in hijs procedendum est ut per scrutinium scripturarum cognoscamus an in diuinis sit generacio Et deinde an hec veritas in sacra scriptura reperta possit per rationes humanas impugnari·quod quidem scrutinium cum magna diligencia et deuocione agendum est·

¶ In capitulo·ix·ostenditur quod in diuinis est filius genitus et pater generans et hoc per auctoritatem psalmiste dicentis·dominus dixit ad me filius meus es tu·ego hodie genui te non obstantibus iudeorum cauillacionibus·

¶ In capitulo decimo ostenditur quod in diuinis generacio credenda est eterna ex auctoritate psalmiste dicentis de filio dei·erit nomen eius in secula et ante solem ynnon nomen eius non obstantibus hebreorum cauillacionibus·

¶ In·xj·capitulo ostenditur quod deus qui creauit seu formauit vniuersa habet filium·auctoritate prouerbiorum·xxx·capitulo·vbi dicitur quod est nomen eius et quod nomen filij eius si nosti non obstantibus cauillacionibus hebreorum·

¶ In capitulo·xij·ostenditur quod spiritus sanctus est alia persona in diuinis preter personam patris et filij ex auctoritate psalmiste dicentis·verbo domini celi firmati sunt etc·Non obstantibus hebreorum cauillacionibus·

¶ In capitulo·xiij·ostenditur quod in diuinis est tercia persona·scilicet spiritus sanctus auctoritate ysaie·xlviij·vbi dicitur·Et nunc dominus misit me et spiritus eius quibusdam hebreorum cauillacionibus non obstantibus·

¶ In capitulo·xiiij·exponitur auctoritas ysaie supradicta extense ut ex illa sane intellecta intentum probetur supradictum·

¶ In capitulo·xv·ostenditur per alias auctoritates quod spiritus sanctus est deus contra hebreos qui spiritum sanctum in scripturis contentum dicunt esse creaturam et specialiter exponunt ibi illud verbum genesis·primo·Spiritus domini ferebatur super aquas·

¶ In capitulo·xvj·ostenditur quod per hoc quod dicitur·in principio

creauit deus intelligendum est in sapiencia in deo concepta per quam deus mundum creauit.

¶ In capitulo. xvij. ponunt̃ quedã obiectões iudeoꝝ contra veritatez generacõis quam fides catholica ꝓfitet̃ esse in diuinis. que quidẽ obiectões soluunt̃ ĩ cui⁹ fine declarat̃ ꝙ in p̃nti tractatu vbi solũ agit̃ de scrutinio scripťaꝝ nõ est tractandum de oĩb⁹ difficultatib⁹ que ad hoc misteriũ ptinent.

¶ Capitulũ p̃mũ in quo ostendit̃ ꝙ vnitas dei credenda ẽ apud catholicos ꝑut testimonia scripťaꝝ testant̃ licz iudei aliť estiment de fidelib⁹. Saul⁹.

Ideo quid sentis circa innouacõz diuine legis et quia sup̃ int̃ nos ordinatũ fuit ꝙ ↄsequent̃ de hijs que xp̃s tuus fuerat locutus contra excelsũ tractarem⁹. s. contra vnitatẽ dei prout fuerat ꝓphetatũ de cornu ꝑuulo dañ. vij. capitulo quod adaptat̃ xp̃o tuo ut sup̃dictũ est distinctõe septima et ultimo capitulo. Idcirco ↄuenit ꝙ de hoc ad p̃ns discutiam⁹. Paul⁹. Dic michi vbi inuenisti ꝙ mg̃r meus xp̃s contra deum excelsũ fuit locut⁹ quod tũ non credo ꝙ reꝑire possis. Saulus. Ymmo ip̃m et discipulos suos ꝑ suam doctrinã seductos maĩfeste repio loquentes contra deũ excelsũ. Et p̃mo sic. Constat enĩ ꝑ scrutiniũ scripťaꝝ ꝙ verus de⁹ qui celũ et terram creauit et ꝓpl'm suũ de egipto eduxit ⁊ legẽ in monte synay dedit quẽ oĩs sancti ꝓphete et p̃triarche coluerũt vnũ esse nõ multos seu plures. vñ moyses hanc fidem volens ꝓpl'o isrl'itico firmiter docẽ cũ esset in vltia etate vite sue deutro. vj. capitl'o ait audi isrl'. dñs deus tu⁹ vn⁹ est hanc etiã veritatẽ testant̃ oĩa sacra eloquia. in quib⁹ oĩa diuina noĩa tam substantiua q̃z adiectiua seu appellatiua semꝑ sunt singl'aris nũi ut cum dicit̃ deus dñs oĩpotens et huiõi. ꝓpriũ autẽ nomẽ dei. s. tetagramaton de quo exodi. iij. Hoc est nomen meũ in eternũ non solũ est singl'aris nũi s; in tali forma positũ est ĩ hebreo ꝙ non possit multiplicari nec pluri̾ficari ut patet cuicunq; in illa lingua perito. hoc etiã patet de verbis quib⁹ sacra sc̃ptura vtit̃ in diuinis ut cum de⁹ loquit̃ tanq̃z in p̃ma ꝑsona. uel cũ deo aliquis loquit̃ tanq̃z sc̃de ꝑsone. uel cũ de deo quis loquit̃ tanq̃z de tercia ꝑsona. In singulis p̃dictis semꝑ tales

locucīones sūt p verba singularis nūi· Exemplū pmi ut cū dicit exo· xx· Ego sū dn̄s deus tu⁹ qui eduxi te de t'ra egipti· et deutro· penultio· capit'lo videte q ego sū et null⁹ ali⁹ pter me· Exemplū scd'i ut cum adam alloquēs deū gen̄· iij· dicebat· vocē tuā dn̄e audiui i padiso· Exemplū tercij· In prīcipio creauit deus celū et terram· In quib⁹ locucōib⁹ et in ceteris oīb⁹ nunq̄ȝ in sacra scriptā deus alicui loquens· uł ipi deo loquens aliquis· uł de eo loquit' quis n̄ p verba singl'aris nūi· Ex quo maīfeste insinuat' vnitas seu singl'aritas ipsi⁹ dei· hanc etiā veritatē non solū ex sacre scripte testimonijs· ſȝ ex rōe naturali ph̄i cognouerūt cū ex solo dictamīe nat'alis rōis pmā causā que non n̄ deus est vnam esse asseruerūt ⁊ simplicissimā· Ille ergo qui deū seu pmā causaȝ toci⁹ entis trinū esse fatet' siue trinam indubie cont' excelsū loquit'· Et ideo tibi ut sup̄ dicebā q illud cornu puulū de quo loquit'· dan̄· vij· capit'lo q loquit' verba cont' excelsū· vere et ꝓprie intelligi debet de xp̄o tuo qui cont' vnitatē dei in scriptis apte traditam· et p dictamē nat'alis rōis inuentam expsse locutus est modo pdicto· Paul⁹· Non te oportebat laborare ad pbandū michi vnitatē d'i· veritas enī catholice fidei oīs fideles xp̄i obligat ad credendū vnitatē dei· pm⁹ enī articul⁹ fidei nr̄e hoc testat'· dicim⁹ enī i simbolo nr̄o· Credo in vnū deum· vn̄ quicūqȝ vnitatē dei negassȝ tanq̄ȝ heretic⁹ a consorcio fideliū esset eiciend⁹· Et iō de hoc nō oportȝ te mecum disputare· Saul⁹· Et si ore q̄nqȝ confiteamini dei vnitatē cū hoc tn̄ dicatis q deus sit trin⁹ ita q asseritis tres esse diuinas psonas distinctas qd' est maīfeste cont' diuinam vnitatē· Impossibile est enī aliquid esse vnū et trinū· Et iō ꝯfessio vr̄a de vnitate dei vana est cū sil' cum hoc trinitatem in deo asseritis·

¶ Capitulū 2⁹ In quo ostendit' q in diuinis s'm scrutinium scriptāȝ veteris testamenti credendū est esse aliquā pl'alitatē distinctam realiter simul cum vnitate essencie·

Paul⁹·

NOn est inconueniens q aliquid sit vnū s'm aliquid utputa s'm essenciā· ⁊ tn̄ sit plures in psonis et hoc oportet ꝯfiteri de deo s'm testimonia scriptāȝ· Si enī diligent' circa hoc sacra eloquia scrutat⁹ fueris manifeste reperies q sic' in deo vnitas est ꝯfitenda· sic etiam attribuēda

est in diuinis pl'alitas quod manifeste patet sacra testimoīa
scrutanti. Saul⁹. Indica m̄ rogo testimoīa sacra
in quib⁹ hoc quod asseris repit̄. oppositū enī huius īuenio ꝓ-
ut iā tibi dixi. Paul⁹. Per illa quib⁹ tu conatus
es m̄ ostendē vnitatē dei ꝑ ipā et posses intelligē pl'alitatem
in deo esse ꝯfitendā. quod patet p̄mo in noīb⁹ sbstantiuis q̄
de deo dicunt̄ in quibus sacra scripēa pl'alitatē deo attribuit
ut maīfeste patet de hoc noīe heloym quod est nomē pl'ale
illi⁹ noīs heloach. Constat enī cuicunqꝫ linguam hebraicam
scienti ꝙ hoc nomē heloach sigⁱficat singl'arit̄ deum. sicut hoc
nomē deus sigⁱt in lingua nostra. Sil'r ꝙ hoc nomē heloym
sigⁱt idem quod dij in nr̄a lingua. manifestū est aūt ꝙ sacra
scripēa loquendo de deo eū ml'todiens vocat heloym ut cū di-
cit̄. In p̄ncipio creauit de⁹ celū et terram. ibi enim vbi nos
habem⁹ deus in hebraico habet̄ heloym quod sigⁱt dij. Et sub
isto noīe heloym quod est pl'ale hui⁹ noīs heloach noīatur
deus in toto ope sex diez ut in q̄ꝫpl'imis locis sacre scripture
Ex quo patet ꝙ ꝑ noīa substantiua sigⁱficat̄ de⁹ in scriptura
sub noīe pl'ali. Idē inuenit̄ in noīb⁹ appellatis ut est hoc no-
men sanctū et hoc nomē viu⁹ uel viuens. Que quidē noīa
de deo dicunt̄ in scriptis sacris in pl'ali nūo. vn̄ Josue capi-
tl'o vltio ꝓpheta loquēs de deo sic dicebat ꝑpl'o. Nō potestis
fuire dn̄o qm̄ heloym scti est. non enī dixit heloym sctus
sed heloym scti quod idē sonat sicut apud nos dij scti. Item
Jerē. x. de deo dicit̄ ipe est heloym viui et rex sempitn⁹ quod
idem est ac si dicat dij viui. eo ꝙ heloym ut dixi significat
idē sicut dij in lingua nr̄a. Et licet in translacōne nr̄a ista
noīa ponant̄ in singl'ari. s. deus sanct⁹ et deus viu⁹. In he-
braica tn̄ veritate ut nosti in pl'ali nūo ponunt̄ ut dictū est
Ex quib⁹ habes maīfeste ꝙ in sacra scripēa deus noīat̄ sub
noīb⁹ pl'alis nūi tam in substantiuis noīb⁹ q̄ꝫ appellatiuis.
Saul⁹. Ex hijs que allegas nō habes ītentū. Nam
in qualibet auc̄te de hijs per te allegatis reꝑies ꝙ illa noīa
diuina tam substantia q̄m appellatia regunt̄ ꝑ verba singl'a-
ris nūi in qua manifeste euacuat̄ tua ꝓbacō. nā si intencio
sacre scripēe fuisset pl'alitatē deo attribuē. sic noīb⁹ diuinis
pl'alitatē sigⁱficantib⁹ ꝯiunxisset v̄ba pl'alis nūi ꝓut ꝯgrui-
tas locucōis requirit quod tn̄ nō fecit. nā cū dicit̄ ī p̄ncipio
creauit deus celū. licet li de⁹ ponat̄ in pl'ali ut dicis. tam̄ hoc

verbũ creauit singl'aris nũi est· Non enĩ dixit creauerũt sꝫ
creauit in quo denotat̃ ꝙ licet heloym sig̃ficet idẽ ꝙ dij ·tam̃
nõ est ibi pl'alitas ponenda nõ enim dixit creauerũt sꝫ crea
uit· Sil'r in illa auc̃te quam allegas de Josue dicente de deo
heloym scti est· maĩfestũ est ꝙ hoc verbũ est·est sinl'aris nũi·
Non enim dixit heloym scti sũt sꝫ heloym scti est· et sic eua
cuat̃ tua ꝓbacio· Jdẽ dicendũ ẽ de illa auc̃te Jere· vbi dicit̃
ip̃e heloym viui· nõ enim dicit̃ ipsi sũt heloym viui sꝫ ipse
est· Jn quo maĩfeste demõstrat̃ ꝙ non ẽ ibi pl'alitas sꝫ sola
vnitas per verbũ singulare sig̃ficata· Paulus· Si
recte ꝯsideras hec euasio tua nõ euacuat rõꝫ meã sꝫ eam for=
tificat· Nam fides nr̃a catholica nõ sic ꝯfitet̃ pl'alitatem in
diuinis ꝙ vnitatẽ essencialẽ excludat ut iam tibi dixerã sꝫ
cũ vnitate in essencia pl'alitatez in ꝑsonis ꝓfitet̃· quã vni=
tatẽ auc̃tes ꝑ me allegate testant̃ que in noib⁹ pl'alitatem
designãt· et in verbo vnitatẽ· et sic maĩfeste cũ veritate fidei
nr̃e concordãt· et hoc patet in p̃ma auc̃te toci⁹ sacre scripture
quã tibi allegaui· s· in pn̄cipio creauit deus ⁊c̃· Jn hoc enim
ꝙ deũ sub pl'ali nũo· s· heloym denoĩauit ostendit̃ pl'alitas ĩ
diuinis· Jn hoc aũt ꝙ singulare apposuit cũ subiunxit crea=
uit maĩfeste ostendit̃ vnitas essencie· p̄sertim cũ hoc verbum
creauit includit verbũ essenciale· s· est uel fuit creans· Et sic
maĩfeste denotat̃ essencialis vnitas in pl'alitate qđ oĩno con=
sonat veritati fidei nr̃e· Saul⁹· Antiqui nr̃i sepe fue=
runt impugnati ab hẽticis sibi contẽporaneis volentes vni
tatẽ dei subuertẽ per istas noĩacões diuinas q̃ sub pl'ali nũo
q̃nq3 ĩ sacris scripturis repiunt̃ sꝫ nr̃i cõuincebãt eos ex singu
laritate intellecta in verbis que talib⁹ noib⁹ adiungebant̃
Vnde rõe ipsi⁹ dicti· in pn̄cipio creauit heloym celũ et t̃raꝫ
vbi heloym ponit̃ quod sig̃t deũ in plurali· Jnterrogauerũt
hẽtici ut legit̃ ĩ quadã glo· antiqua sup̱ geñ· a quodã doctore
antiq̃ noĩe Rabicamblay ꝙ dij creauerũt mũdũ· Quib⁹ re
spõdit ego ⁊ vos q̃ram⁹ ĩ lege· ĩ pn̄cipio creauerũt dij· celũ ⁊
t̃ram nõ est scriptũ· sed in pn̄cipio creauit dij ⁊c̃· et sic tacuit
hereticus hec ille· Ex q̃ patꝫ ꝙ ex singl'aritate isti⁹ v̀bi crea=
uit cõuict⁹ fuit hẽticus volens impugnare vnitatẽ dei ꝑ hoc
ꝙ noĩat̃ heloym· i· dij ·et isto modo inueniunt̃ q̃ꝫ plurima
dicta in gestis doctoꝝ nr̃oꝝ que causa breuitatis obmitto·
Paul⁹· Licet ex dictis mg̃roꝝ tuoꝝ nõ possis aliq̃d

contra me cōcludere ut sepe dictū est · tñ in hoc loco volo ti-
bi ostendē ꝙ ea q̄ dicunt̄ hic ꝑ duos doctores aut mḡros nō
faciūt cont̄ me sꝫ poci⁹ ꝓ me · Ad quod attendē debes ꝙ multi
fuerūt heretici q̄ credebāt plures deos esse in mūdo distinctos
ſm naturam uel essenciā quod est oīno falsū etiam ſm veros
phōs fide carentes · Et isti tales heretici volebant ex hoc no-
mine heloym ꝑ quod de⁹ frequent̄ noiat̄ in scriptis errorem
suū concludē · s · ꝙ essent mlti dij distincti ſm essenciā · vnde
contra hūc errorē respondebant sufficient̄ mḡri tui ondentes
ꝙ cum talib⁹ noib⁹ pl'alis nūi dictis frequenter de deo cōiter
semꝑ adiungebant̄ verba singl'aris nūi maīfeste ostendebat̄
ꝙ non erant multi dij natā differentes quia si sic oporteret
v̓ba pl'alis nūi adiungē talib⁹ noib⁹ in pl'ali sig̓ficantibus
Si enī pl'alitas essēcialis seu substancialis esset in dīnis · Ita
ꝓprie verba pl'alis nūi de deo dicerent̄ sicut et noīa pl'aliter
significancia sicut cū aliquis loquens de sorte et platone sil'
aliq̄d facientib⁹ ꝑ v̓ba pl'alitatē sig̓ficancia loqui debꝫ dicēdo ·
hij hoīes sunt tales uel talia oꝑant̄ · quod tñ sacra scriptura
maxie euitat de deo loquendo · Ni si noiat deū pl'alit̄ in noi-
bus ad designandū aliquā esse in deo pl'alitatē · non tñ adiū
git verba pl'alia sꝫ tm̄ verbū singl'aris nūi ad denotandum
singl'aritatē seu vnitatē dīne essencie · Et iō si bū attendis
responsio mḡroꝝ tuoꝝ sic̄ vere euacuat errorē hereticoꝝ mlti
tudinē deoꝝ ponenciū · sic vē fortificat uel ꝓbat fidei catholi
ce veritatē · que quidē fides verissima ut iā tibi dixerā · Non
multitudinē seu pl'alitatē deoꝝ ponit · absit · sꝫ verā vnitatē
dei fatet̄ · et tamen aliquā pl'alitatem in diuinis ponit seu
asserit conformit̄ ad allegatas auctes in quib⁹ verba singu
laris nūi ɔiūgunt̄ noib⁹ pl'alitatem sig̓ficantib⁹ · Saul⁹ ·

Auctes ꝓdicte quas ꝓ te allegas nō conformant̄ tue
fidei · fides enim tua ut sepe audiui a doctorib⁹ ⁊ mḡris tuis
licet pl'alitatē deo attribuat · non tñ ɔfitet̄ ꝙ sint plures dij
sꝫ tm̄ vnus deus · ꝑ auctes aūt antedctas plures dij dicunt̄
Cum enī dixit · ī pn̄cipio creauit heloym · idē est ac si dicēt ·
In pn̄cipio creauit dij ut dictum est ꝑ te quod est manifeste
cont̄ fidē tuā ſm quā negas ꝙ sunt plures dij · Paul⁹ ·

Verū dicis in hoc ꝙ ſm veritatē catholicā non est conce-
dendū ꝙ ī diuinis sint plures dij et hoc cū verbo substantiuo
pl'alis nūi · sed bene conceditur pl'alitas in diuinis cum verbo

singularis nui ut cum dicit q deus est trinus. Nam p singula-
ritate verbi essencialis vnitas essencie saluat. et sic est in oibus
auctibus p me allegatis. in quibus omnibus verbu essenciale sin-
gularis nui ponit ul alius verbu icludens verbu essenciale.

¶ Capitulu tercium in quo ostendit q auctes veteris testa-
menti que pluralitatem distinctam in deo esse simul cum vnita-
tate essencie testant non sunt exponende put iudei false esti-
mant ut veritatem fidei catholice negare possint.

·Saulus·

Quomodo possunt ista a rone naturali comprehendi
uel quid magis roi naturali contrariari possit q q
vna et eadem res simplicissima vna tantu res sit et
plures. Certe et si hoc scriptura sacra maifeste traderet potius
esset exponenda q credenda cum due veritates adinuice con
trariari no possint. Paulus Licet possem concede tibi
q hoc misteriu. s. sancte trinitatis et vnitatis a roe naturali
humana compheni non possit cum hoc excedat naturalem
hois racoem. nullo tn modo concedendu est q predictu miste-
riu contrariat naturali roi humane. licet eni vna et eadem
res sm ide no possit esse vna et plures. bene aut ca non sm
ide vna dicit et plures. vn homo est quodda vnu sm suppo-
situm. non tn sm ptes integrales seu essenciales. Et licz hoc
exemplu diuinis ex toto no competat vbi nulla est pars alicu-
ius. est tame sufficiens ad excludendu racone tua in qua
dicis q contrariat racioni naturali humane eandem rem esse
vna et plures cum hoc etia inuenit in ipis creatis. In hoc
autem quod dicis. Si scriptura sacra maifeste tradet q deus
est vnus et q est pluralitas in deo q hoc non esset credendu sed
pocius exponendu quero a te quo hoc posses exponere sine hoc
q sacre scripture manifeste contradicas. Saulus. hoc
possem expone put antiqui nri exposuerut quasdam auctes
que videbant assere aliqua pluralitate in diuinis put habet
in libro qui dicit cauhedrim et etia in beresich rabba et in alijs
locis. vbi dicit q ois locus in quo dicit heloym. s. deus qui
sigficat aliqua pluralitate intelligit ipse deus et domus iudicij
sui. et sic exposuerunt illud quod dicit Osee pmo. Et domui
iuda miserebor et saluabo eos in dno deo suo. In qua aucte
quia non dicit et domui Iude miserebor et saluabo eos i me

apparet ꝙ sit alius ille qui miseretur ⁊ alius ille qui saluat
Sil'r cum dicat zacharie · ij · Ego veniens et habitabo in me-
dio tui ait dn̄s · et applicabunt̄ gentes multe ad dn̄m ⁊c̄ In
qua auctē cum dicat · Ego veniens ⁊ habitabo in medio tui
debuiss; dicē ⁊ applicabunt̄ gentes ml'te ad me · s; quia dicat̄
ad dn̄m apparet ꝙ alius sit ille deus veniens ad habitandū
in medio ihrl'm · et alius ille ad quē applicabunt̄ gentes · et
sic videtur esse pl'alitas in deo · Et sūt q̄; plurime auctēs isto
modo loquentes in sacra scriptā · Ad cui⁹ inconuenienciam
tollendam exposuerūt ꝙ deus in sil'ib⁹ locis sacre scripture i
telligit̄ non solū deus s; ip̄e et dom⁹ iudicij sui et sic itelligit̄
ꝙ illa pl'alitas nō est attribuenda deo ad quē ꝑtinent sūma
vnitas ⁊ simplicitas s; ad domū iudicij sui qui sunt summi
angeli beati qui semꝑ assistunt deo · et isto modo sequendo ve-
stigia antiquoꝝ nostroꝝ possum rn̄dere ad auctēs ꝑ te allega
tas ad ostendendū pl'alitatem in deo · s · ꝙ pluralitas in illis
auctēib⁹ intellecta · non est attribuenda ipi deo soli sed deo et
domui iudicij eius qui sūt plures ut dictū est · Paul⁹ ·
Si bene scrutaris scriptas nullo modo possis subterfugē
ab auctēib⁹ ꝑ me allegatis per illā exposicōz · Si enim cū dicat̄
In pn̄cipio creauit heloym celū ⁊ terram pl'alitatem intel-
lectam ꝑ illam dictōz heloym exponas ꝑ domū iudicij ipsi⁹
dei sequeret̄ ꝙ deus et dom⁹ iudicij eius mundū creauerunt ·
⁊ sic non solus de⁹ esset creator mundi s; deus et dom⁹ iudi-
cij eius ꝙ est hereticū etiā apud te · Et sil'r si illud quod dicat̄
Jere · x · Ipse est heloym viui et rex sempiternus exponas de
deo et domo Judicij ei⁹ sequit̄ ꝙ dom⁹ iudicij ipsius dei esset
rex sempitern⁹ tocius mundi quod etiā est contra fidem tuā
testante scriptā deutro · iiij · capitl'o · Scito ergo hodie et cogi-
ta in corde tuo quia dn̄s ip̄e est de⁹ in celo sursū et in t̄ra deor-
sum et nō sit ali⁹ · vnde auctēs ꝑ me allegate que pl'alitatē
deo attribuunt non pn̄t intelligi nisi de deo tm̄ · non autem
de domo iudicij ei⁹ seu angelis eius ut p̄dictū est · nisi forte ꝑ
domū iudicij dei intelligant̄ ꝑsone diuine que sunt ipse deus
ƀm veritatē fidei nr̄e · et sic de eis ꝓut sunt vnus deus ꝓprie
verificat̄ · In pn̄cipio creauit de⁹ ⁊c̄ · vn̄ si sic exponis · cessat
contencio int̄ me et te quantū ad hoc · Si aūt ꝑ domū iudicij
aliquid extrinsecū deo intelligis tūc nullo modo poss; saluari
auctēas p̄dicta ut dictū est · Saulus · · Scriptā sacra

sepe loquit de deo more humano et ideo quandoque attribuit deo ea que proprie deo non competunt. unde cum dicitur gen. xi. Descendit autem dominus ut videret civitatem et turrim etc. et gen. xviii Deus dicebat abrahe descendam nunc et videbo utrum clamorem qui venit ad me compleverint opere an non. In quibus cum manifestum sit quod deo non competit descensus sicut nec motus localis oportet hoc intelligere secundum morem humanum. homines enim volentes de aliquibus dubiis certificari condescendunt ad particularitates rerum discuciendas seu investigandas quod deo non competit proprie sed similitudinarie tantum. unde in proposito licet deus solus mundum creavit ponitur tamen in creacione mundi hoc nomen heloym quod significat pluralitatem in deo ut intelligatur quod deus creavit mundum cum consilio domus iudicii eius sicut in humanis illa que cum consilio magnorum fiunt creduntur sapiencius seu prudencius fieri. unde ex hac pluralitate non concluditur nisi illud quod dicitur prover. iii. capitulo. Dominus sapiencia fundavit terram. stabilivit celos prudencia sapiencia illius eruperunt abissi etc. hoc est dicere quod creacio mundi fuit facta cum maxima prudencia seu sapiencia dei sicut illud quod cum magno consilio et deliberacione fit dicitur esse prudentissime factum. Paulus. Licet verum est quod quandoque scriptura sacra loquitur de deo more humano. hoc tamen semper fit ad tollendos aliquos errores de deo. In quibus multi fuerunt seducti non autem ad dandam occasionem extendendi errores circa deum. unde quia circa prudenciam divinam erga gubernacionem humani generis multi erraverunt antiquorum et etiam hodie errant aliqui estimantes quod deus non habeat curam de regimine humani generis secundum iusticiam prout quidam dicebant ut habetur Job. xxi. Super cardines celi ambulat et nostra non considerat. Idcirco ad amovendos huiusmodi errores scriptura loquitur de deo sicut de homine qui diligenter sollicitus est ad inquirendam veritatem alicuius facti. et ideo dicit. Descendam et videbo et huiusmodi. Similiter ut ostendat quod deo displicent hominum peccata. Et cum zelo iusticie procedit ad eorum punicionem attribuit deo iram vel furorem methaphorice dicendo. ignis succensus est in furore meo et sic de similibus. Sed ad hoc quod deus mundum creasset sapienter et prudenter non expediebat dicere quod cum consilio domus iudicii extrinseca mundum creaverit hoc enim preberet scandalum erroris in cordibus audiencium qui ex hoc estimarent deum indiguisse aliorum consilio. Satis enim sufficiebat dicere quod deus sapiencia fundavit terram prout legitur

in ꝓuerbijs ⁊ non attribuē deo defectū indigencie ꝯsiliarioꝝ
quia ut ait phs in · iij · ethicoꝝ · Consiliam̄ in magnis quasi
de nobis ipis diffidentes quod de deo asserē esset maximū in
conueniens · et sic r̄n̄sio tua non sufficit ad saluandā pl'ali:
tatem deo attributā in creacōe mundi · Itē ad aliam auctēz
allegatā Jere · x · nichil facit r̄n̄sio tua nulla enī bona doctri
na sequit̄ ex hoc ꝙ dom⁹ iudicij dei si sit aliquod extrinsecuꝫ
a deo dicat̄ ipe est dij · viui et rex sempiternus ·

¶ Capitulū quartū in quo ostendit̄ ꝙ ex auctibus sacris veteris testamenti non tm̄ pl'alitas sine alicui⁹ nūi determi: nacōne deo attribuit̄ sed etiā ostendit̄ in deo esse pl'alitas sub trino numero ·

Saulus ·

Adhuc in p̄dictis non r̄n̄des ad illā auctēm deutro · vj · contentā · s · audi isrl' dn̄s deus tu⁹ vnus est · In qua auctē sola vnitas dei ostendit̄ et docet̄ quod est contra modū ꝓbacionis tue supius dictū ·

Paulus ·

Ymmo i hac eadē auctē trinitas cum vnitate inuit̄ · tria enim noīa sig̃ficancia deum cum vnitate ipsius i hac auctē continent̄ · Non enim dixit audi isrl' dn̄s deus tu⁹ vn⁹ est Neqꝫ dixit audi isrl' deus vnus est sed dixit audi isrl' dn̄s deus tuus deus vn⁹ est · quolibꝫ enī istoꝝ triū modoꝝ loquēdi poterat vnitatē significare magis ꝯformit̄ ad opiniōꝫ tuā · sꝫ hoc non fecit · vn̄ ter deum noīauit cum vnitate et sic illa auctas quā ꝓ te allegas magis facit ꝓ me ·

Saulus ·

Replicacio istoꝝ triū noīm deum significanciū in p̄dicta auctē intelligenda est ad maiorē confirmacōeꝫ sn̄ie · Sepe enī in scriptis sacris fit vni⁹ ⁊ eiusdē repeticio ad maiorē firmi: tatem sn̄ie · et iō in hoc loco sic intelligi debꝫ replicacio dinoꝝ noīm cum vnitate q̄i dicēt firmit̄ ⁊ firm⁹ ⁊ firmissime tene ꝙ deus est vn⁹ ·

Paulus ·

Periculū ponendi pl'ali: tatem in deo est apud te maximū sicut etiam apud nos asse rere ml'titudinē deoꝝ nefandissimū est · Et iō ſm te nll'o mo do debuisset scripā occasionē dare ad attribuendā pl'alitatē in deo quod cum fecit ter noīando deum i vnitate · Ad affir: mandā aūt sn̄iam vnitatis suffecisset replicacio firmitatis sn̄ie sicut in alijs locis · et ex hoc non p̄beret occasionē credēdi trinitatē in vnitate quod apud te nephas est · sꝫ ad rei veri: tatem auctas p̄dicta ter noīando deum tria supposita diuina

demonstrat ꝛ includendo vnus est ꝙ vnitatē diuine essencie
ostendit· quod ad ꝓpositū meum facit nō aūt ꝑ te et in alijs
sacre scripture locis sil'iter reperies· s· repeticōꝫ trinā ter noīando
deum vbi sola vna noīacio suffecisset et hoc ad innuendum
sancte trinitatis misteriū· Saulus· Declara michi
illa loca sacre scripture vbi talis repeticio trina diui nois re-
perit̄ vbi sola vna noīacio dei suffecisset Paulꝰ. Ob-
missis multis cā breuitatis que ad hoc faciūt tria tamē loca
ostendā tibi in quibꝫ solempniter hec repeticio trina diui nois
legit̄ vbi tm̄ vna suffecisset· ꝑmo nū· vj ·capit'lo· vbi deus
ꝑcepit sacerdotibꝫ ut sub certa forma benedicerēt populū in
uocando nomen diuinū supˀ eos· et dicit̄ in ꝑdicto capitulo
in pn̄cipio illius ꝑcepti· Sic benedicetis filijs isrl'· et in fine
dicit̄· Et inuocabūt· s· sacerdotes nomē meū supˀ filios isrl' ·
Ego aūt benedicā eos· Ex quo patet ꝙ illa bn̄dictio sacer-
dotalis solempnis ꝯsistebat in īuocando nomē diuinū supˀ po-
pulū· que quidē posicio seu īuocacio nomīs diuini pro ut in
capit'lo eodē declarat̄ ꝑcipiebat̄ fieri ꝑ trinā repeticionē diui
nois sub hac forma· bn̄dicat tibi dn̄s ꝛ custodiat te ostendat
dn̄s faciē suam tibi et misereat̄ tui ꝯuertat dn̄s vultū suū
ad te et det tibi pacem· Inuocabunt nomen meū ꝛc̄· Circa
quod attende O Saule ꝙ i ista benedictōe solū suffecissꝫ vna
īuocacio diuini nois ut dicendo bn̄dicat tibi dominus et cu
stodiat te ostendat faciem suam tibi et misereat̄ tui ꝯuertat
vultū suū ad te ꝛ det tibi pacem· Sic enī dicendo manifestū
est ꝙ omnes ꝑticule huiꝰ benedictōis referunt̄ ad dn̄m ꝑmo
nominatū· et sic videt̄ ꝙ scd̄a et tercia repeticio diui nomīs
erat supˀflua qd̄ inconueniens est dicē in forma tā solempnis
benedictionis a deo ordinata· In opibꝫ enī nature que a deo
ordinat̄ nichil supˀfluū īuenit̄ diligentē inuestiganti racionē
reꝝ· multomagis i eis que a deo ordinant̄ immediate· vnde
trina repeticio in hoc loco referenda est ad trinitatē diuinaꝝ
ꝑsonaꝝ quaꝝ quelibet est deus et dn̄s· et sic forma predicte
benedictōis ꝑfecte ordinata ut nomen diuinū ꝑfecte īuoca-
ret̄ supˀ filios isrl' ꝑ trinam repeticōꝫ ipsius nois· Saulꝰ

Trina repeticio diuini nois in benedictōe sacerdotali cō
tenta ꝓprie referri posset ad pl'alitatē benedictionū que ibi
continent̄· non enim ibi est vna benedictio sꝫ plures· Dicit̄
enim ibi benedicat tibi dominꝰ et custodiat et ostendat faciē

ſuam tibi ⁊ miſereatur tui· vnde quia plures benedictiones
dabanť non eſt īconueniens ꝙ pluries nomen dñi repeterē

Paulꝰ· Si repeticio iterata nois diuini in predicta
benedictōe ↄtenta deberet referri ad ꝑticulaꝝ ipſiꝰ benedictio-
nis pl'alitatē tunc non ſufficēt trina repeticio diuini nois·
plures enī ſunt ꝑticule huiꝰ benedictionis q̄ȝ tres ut patet in
lr̄a ſupra allegata ſȝ quia non iuxta numeꝝ ꝑticulaꝝ bene-
dictōnis ſuꝑdicte facta eſt repeticio diuini nois ſȝ trina tm̄
concludendo in fine ponāt ſeu inuocent nomē meū ſuꝑ filios
iſrl'· Jn quo oſtendiť ꝙ nomen diuinū ꝑ trinam repeticonē
exꝑmiť· manifeſtū eſt ꝙ trina repeticio non reſpiat numerū
ꝑticulaꝝ bñdictionis cui nūo non adequať ſed pociꝰ reſpi-
cit pl'alitatē trinam que eſt in diuinis cum vnitate eſſencie
quam ſig̉ficat vnitas nois· et hoc cum dicit· Jmponāt no-
men meū· non enim dicit noīa mea ut oſtēdat eſſencie vni-
tatem· vnū enim nomen vni rei competit· Saulus·

Licet ꝑdicta auctas non eſt efficax ad ꝓbandū intentum
tuū· tm̄ dic m̄ ſi habes aliquā ſimileȝ huic in quā ter diuinū
nomen repetať· vbi vnū tantū ſuffeciſſet· Paulus·

Yſaie· vj· vbi de illa ſolemni viſione agitur· Cum dicať
vidi dñm ſedenteȝ ſuꝑ ſolium excelſū ⁊c̄· ꝓpheta referens ꝙ
cherubim ſtabant ſuꝑ illud cum certo nūo alaꝝ et huiōi· Jn
quibus demonſtratur illius viſionis ſolemnitas Et de illis
ſeraphim qui ſummū gradū tenent inter agmina angelorū·
teſtať ꝓpheta ꝙ clamabant alter ad alteꝝ ⁊ dicebant· Scťuſ
Sanctꝰ Sanctus dñs deus ſabaoth ⁊c̄· Jn qua auctē atten-
denda eſt illa trina repeticio huiꝰ nois ſanctus quod totum
deū denoīat· et nichil aliud magis ꝓprie in hac trina repeti-
cione poteſt intelligi q̄ȝ trinus nūs ꝑſonaꝝ in quo nll'a eſt in
equalitas ſic̄ inter ſig̉ficata vniꝰ nois ſanctꝰ ad aliud· ⁊ tm̄
de oībus tribꝫ dicitť dominꝰ deus ſabaoth ac ſi dicat· hij tres
vnū tantū ſunt· nec eſt dicendū ꝙ hec trina repeticio huiꝰ di-
ctionis ſanctꝰ ſit ad maiorē firmitatē ſnīe quia ut ꝑus tibi
dixi ſi nulla pluralitas eſſet in deo talis repeticio trina eſſet
valde ꝑiculoſa Jtē pſalmiſta in pſalmo· Deus miſereatur
noſtri ter inuocat nomē dei ad eundē effectū dicit eni· bñdi-
cat nos deus deus nr̄ bñdicat nos deus· Jn quo loco mani-
feſte ſuffeciſſet vna īuocacio diui nois repetiť tamē ter diuinū
nomen ad ꝑdictū miſteriū innuendū ſicut ī alijs ſuꝑdictis

Et sic habes tres auct̃es cõformes ad hoc· quaꝝ p̉ma sumiẗ ex lege· Scd̃a vero ex ꝓphetis· Tercia ex agiographis que sũt tres ꝑtes integrales tocius veteris testamenti· Saulꝰ.
Ex p̃dictis auct̃ibꝫ non sumiẗ efficax argumentũ· Nã si hec pl'alitas trina in deo esset ponenda sic̃ tu vis exp̃ssius debuisset hoc tradẽ scriptura sacra· cum hoc sit de p̉ncipalibꝫ fundamẽtis fidei eo ꝙ agit de veritate dei in seip̃o. Paulus· Veꝝ est ꝙ hoc misteriũ est de p̉ncipalioribꝫ fidei fundamentis· Sed ut magni doctores tui dicũt illa que ad fundamenta fidei ꝑtinẽt sunt occulte tradita in scripturis· nec erat licitũ p̃dicare ea· nec etiam docẽ nisi tm̃ vni uel duobꝫ ydoneis ad hoc ꝓut habeẗ i libro Talmuth q̇ diciẗ hagniga in capitl'o quod incipit· Cudorsin quod sig̃ficat non p̃dicabunt ꝛc̃· quod colligiẗ a Rabimoyse in suo deutro· titulo de fundamẽtis legis capitulo· iiij· Racionẽ aũt quare ista nõ exp̃sse sed occulte fuerũt tradita habebis deo dante i sequẽti distinctione vbi de d̉initate xp̃i est agendũ que etiã secrete et occulte fuit tradita in scriptis veteris testamenti· vñ ibi habebis de vtraqꝫ occultacõne sufficientem racionem·

¶ Capitulũ· quintũ In quo ostendiẗ ꝙ etiã a doctoribꝫ antiquis hebreoꝝ hoc misteriũ tradiẗ licet non ita exp̃sse seu ꝑfecte sicut a nr̃is doctoribꝫ· Saulus·

Quomodo potest esse ꝙ de tali pl'alitate si ĩ sacris scripturis qualitercũqꝫ esset contenta ꝙ nullus antiquorum nr̃oꝝ aliquid saltem de hoc scripsisset· Paulus· Multi doctoꝝ tuoꝝ antiquoꝝ de hac t̃nitate sc̃psserũt licet non ita ꝑfecte et ꝓprie sicut nostri qui hanc veritatē a mg̃ro xp̃o nostro didicerũt· Saulus· Allega michi aliquos eoꝝ ut videã si concordant tecũ· Paulus·
Mlt̃i fuerũt qui de hoc aliquid senserũt sꝫ allegabo tibi aliquos eoꝝ omissis ceteris cã breuitatis· Et p̉mo m̃ occurrit qd̉ sup̱ illud psalmi· Deꝰ deoꝝ dñs locutꝰ ẽ et vocauit terrã· In glo· que diciẗ medeas tillim· s· glo· psalterij sic queritur· que est racio qua psalmista nomen dei sc̃ti ꝛ benedicti tribꝫ vicibꝫ cõmemorat dicens· Deus deoꝝ dñs locutꝰ est ꝛc̃· Ad quod rñdeẗ ibi sic hoc est ut docẽt te ꝙ cum istis tribꝫ noĩbꝫ creauit deus secl'm suũ iuxta tres midoth· i· ꝓprietates quibꝫ creatꝰ est mundus· ꝛ iste sũt· Sciencia sapiã et prudencia sic̃

dictū est in ꝓuerbijs ⁊c̄. Dn̄s in sapiencia fundauit terram
ornauit celos in prudencia. In scia sua abissi eruperunt. Et
isto modo dicit̄ exo. xx. capit'lo qm̄ ego sum dn̄s deus tuus
zelator. Ecce tria noīa diuina iuxta tres midoch quib9 crea
tus est mundus. Sil'r filij Gad et filij ruben dicebant ī libro
Josue. Deus deus dn̄s ipse sit vbi noīauerunt deū trib9 vi-
ab9 hec in p̄dicta glo. Et idē habet̄ in beresich rabba in glo-
magna sup̱ gen̄. sup̱ illud verbū. In principio creauit deus
celum ⁊ terram. Ex quib9 habes q̄ doctores tui p̱ trinā itera-
cionē diuini noīs que sepe fit in scriptis exponūt q̄ est ītelli
gēcia ī diuinis t̄nitas s̄m tres midoch. i. ꝓprietates quas deo
attribuūt. Saulus. Ex p̄dictis et sil'ib9 non habes
intentū tuum. tum quia midoch quod est nomē pl'ale illius
noīs midda signi̇ficat mensurā ī hebraico que non conuenit
trinitati personaꝝ quā tu dicis esse in diuinis ut dese patz.
Tum quia sapia prudencia et sciencia que ī deo ponunt̄ s̄m
q̄s dicūt p̄dicti doctores ītelligendā esse pl'alitatē in diuinis
nō sūt n̄ vna res tm̄ realit̄ indistincta. tu aūt alit̄ asseris de
trinitate p̱sonaꝝ dīnaꝝ quas dicis esse realit̄ distinctas. Et
ideo ex predictis auct̄ib9 non concludis quod intendis.

Paulus. Ad p̄mū quod obicis cont̄ ꝓbaciōez meam
de ista dictōne midda seu midoch tibi sic r̄ndeo q̄ verū est q̄
hec dictio midda signi̇ficat mensuram et midoch que est ipi9
pluralis signi̇ficat mensuras in pl'ali. ⁊ hoc est qn̄ hee dictōes
dicunt̄ de rebus corp̱alib9. s; qn̄ de sp̄ualib9 agitur trāssumit̄
hec dictio midda ad designandū modū ꝓpriū rei seu ei9 pro-
prietatē. Racio aūt hui9 transsumpcōis est quia sicut se ha-
bet mensura q̄ntitatiua in corp̱alib9 inquantū mensura ad-
equat̄ rei mēsurate. sic se habet ꝓprietas in sp̄ualib9 inquan
tum ꝓprietas adequat̄ rei cui9 est ꝓprietas. vn̄ cum in diui-
nis dicit̄ midda nll'o modo intelligendū est q̄ signi̇ficat men-
suram q̄ntitatiuā que in deo nullū habet locum. Sed intelli-
gendū est p̱ midda ꝓprietatē diuinā qua de9 mensurat̄. licet
enī deus sit immensus et īfinitus. tm̄ quedā ꝓp̄e ita p̱tinent
deo quod nll'i alteri ut patz in effectib9 soli deo p̱tinentib9 ut
est creacio. vnde talia dicunt̄ ꝓpria deo quia ipi quodāmodo
adequant̄ ⁊ nll'i alteri competūt. Et ista dicunt̄ midda seu
midoch dei in lingua tua. Nā ut nosti in talmudicis scrip-
turis cū de differencia diuinoꝝ ad humana agit̄ semp̱ vtunt̄

hoc modo loquendi · s · nō est midda dei · scti sunt midda car=
nis et sanguinis · s · hois · Ex quo patet ꝙ ꝑ hanc dictionez
midda intelligunt ꝓprium modū seu ꝓprietatē diuinam · Ad
scdam vo obiectōz tuam in qua dicis · ꝙ antiqui tui in illis
tribus middoth seu ꝓprietatibꝫ quas deo adhibebant non in
telligebant deo attribuē ꝓprietates realiť distinctas · Nā sa
piencia prudencia et sciencia ⁊ huiōi non sūt in deo nisi vna
et eadem res ⁊c̄ ad hoc tibi rñdeo ꝙ licet veꝝ est ꝙ sapia pru=
dencia et sciencia et huiōi cū de deo dicunť vnā et eandē rem
sigficant indistinctā realiť sꝫ distinctam solū rōne · Ipsi tñ
doctores tui distinctōz realem inť illa esse putabant · Si enī
inť illa ꝑdicta solam distinctōz rōis esse estimassent alia in
terposuissent quibꝫ deus creauit mundū · s · potencia et volun
tate · Non enī mundꝰ fuisset creatus nisi deus potuisset eum
creare et etiam voluisset creare eum · sꝫ restrinxerūt se ad nu=
merū trinariū in deo ponendū quia trina iteracō diui nomis
eos coegit ad ponendā trinitatē distinctā realiť in deo · non
aūt in maiori nūo q̄z trinario · Et circa hoc ē attendendū ꝙ sicť
inť phōs qui ꝑ inquisicōz rōnis reꝝ nat̃as seu veritates inue=
stigabant · multi antiqui fuerūt ante aristotilē opinantes cir
ca pn̄cipia reꝝ naturaliū quedā a veritate de via que tamē
in se aliquid veritatis continebant ut in ꝑmo phicoꝝ · Silr
et circa felicitatē humanā quidā antiquoꝝ opinabanť varia
et mulꝰ vera oīa tamen quodāmodo erant ꝯsona veritati in
quantū aliquid veritatis continebant ut in primo ethicoꝝ ·
Sic ꝯtingit ī hijs que sūt fidei que obscure ī veteri testamēto
tradūť · circa que quidā de tuis expositoribꝫ aliquid veritatis
senciebāt · licet deficiebant a tota cognicōe veritatis · vnde in
ꝓposito doctores tui inquantū ex trina iteracōe diui nomis
in supdicto v̄bo psalmiste contenta aliquā trinitatē in deo
intelligebant aliquid sapiebant veritatis · licet inquantū tri
nitatem distinctā sola rōe ponebant deficiebant a veritate ·
Fuerūt tñ aliqui de doctoribꝫ tuis qui de hoc misterio trinitatis
ꝓprius et expssius videnť loqui · Saulus · Allega m
rogo doctores illos quos dicis hoc asseruisse · Paulus ·

In glo · magna sup geñ · que dicitť berisich rabba capitľo
xlij · sic habeť Rabi eliezer dicit · Non est creatꝰ mundus ñ
ꝑ verbū uel cum v̄bo dei scti et benedicti sicť dicitť in psalmo
verbo dñi celi firmati sūt · Et sequitur ibidē Rabi symeon

dicit· ĩspirauit ul' sufflauit deus spm̃ scẽm suũ et creatus est mũdus sicut dicit in psalmo· Spũ oris eius oĩs v̇tus eoꝝ· hec in p̃dicta glo· In qua manifeste ponit distinctio realis in creacõe mundi qui est deus· manifestũ est enĩ ꝗ verbũ distinguit realit a pferente ⁊ spũs ab inspirante· ⁊ tamen hij tres vnũ sunt· De quibꝫ statim pheta subdit· Congregans sicut in vtrẽ aquas maris loquendo in singulari· Sunt etiã multa alia in dictis eoꝝ que hoc misteriũ innuũt que causa breuitatis sũt omittenda·

¶ Capitulũ· vj· In quo ostenditur ꝗ non repugnat naturali racioni ꝗ vna et eadem res sit trina et vna·

Saulꝰ

Dixi tibi sup̃ ꝗ nll'o modo rõ natalis tolerat ꝗ vna et eadẽ res sit tres res realit distincte· ad quod m̃ dedisti tale rñsum· s· ꝗ hoc esset verum si vna ⁊ eadem res ſm idẽ esset vna et trina quod tũ in pposito asseris non sic esse· Dicis enĩ ꝗ deus non ſm idẽ est eternꝰ et vnus· Nã dicis ꝗ est vnꝰ ſm essenciã· ⁊ trinꝰ ſm psonas seu supposita· quequidẽ responsio modicũ valet in hoc loco· Nam nõ credo ꝗ m̃ negabis ꝗ in diuinis totũ est idẽ· alias oporteret te concedẽ ꝗ est ibi aliquid diuersũ quod esset manifeste contra diuinam simplicitatẽ et vnitatẽ· Si igit totũ est idẽ in diuinis necesse est te concedẽ ꝗ deus est trinꝰ et vnꝰ ſm idẽ qđ est manifeste contra rõem naturalẽ ut etiam tu concedis·

Paulꝰ· Ex quo ego ostendi tibi auctes sacras testãtes in deo esse pl'alitatẽ et vnitatem· non est m̃ necessarium ad rõcinacões tuas rñdẽ· hic enĩ agimꝰ de scrutinio scripturaꝝ in quibꝫ multa tradunt que p racionez humanã attingi nõ pñt· nihilominꝰ tamẽ rñdebo tibi ad hoc quod modo obicis ne forte in supbiam incidas si non ĩuenisses rñsũ· Circa qđ debes attendẽ ꝗ put veritas nr̃e fidei tradit ĩ pl'alitate que in diuinis credit· est deus pr̃ generans· et deus filiꝰ genitus Sil'r pater et filiꝰ sunt vnũ in spirare spũs· ⁊ spiritus sctus est spiratꝰ· Et quia impossibile est oĩno ꝗ aliqua res generet seipsam· et ꝗ aliqua res spiret seipam ideo oportꝫ distinctõeꝫ esse realẽ inter patrẽ generantẽ et filium genitũ et int spirãtem et spiratũ· Ideo in hoc quod p̃supponis ꝗ in diuinis totũ est idẽ· addendũ est hoc· s· ñ obuiet relacõis opposicio ut obuiat in pposito eo ꝗ necesse est concedẽ ꝗ pr̃ non est filius in

dinis nec pr̄ et fili⁹ est sp̄us sanctus. Et iō cum assumis in rōe tua q̄ in diuinis totū est idē. Respondet̄ tibi q̄ hoc est verū modo supdicto. et sic nullū inconueniens est concedē q̄ deus est trinus s̄m psonas adinuicem relatas. vnus aūt s̄m essenciam. et hoc nō est ɔtra racionē naturalē quia non s̄m idem vnitas et pluralitas de deo dicunt̄. vn⁹ enim dicit̄ deus s̄m essenciam quod est aliquid. trinus uō s̄m relacōes que est ad aliquid.

Capitulū septimū in quo ostendit̄ q̄ gen̄acio seu p̄rnitas et filiacio que in diuinis esse dicunt̄ non sunt intelligenda s̄m modū infimaꝝ creat̄aꝝ sȝ s̄m silitudinē sup̄naꝝ intellectualiū a quib⁹ etiā silitudo accepta deficiat a rep̄sentacōne pfecta diuinoꝝ. Saulus.

IN hac responsione tua conaris tollere vnū inconueniens p aliquid incōueniencius. Nam ut incōuenienciam pluralitatis ab ipo deo amoueas attribuis ei generacōem quod non min⁹ incōueniens est q̄ȝ pl'alitas sȝ adhuc maius qd̄ sic patet. Nam generacio nichil aliud est, p̄p̄e loquendo n̄ mutacio de nō esse ad esse cui ɔtrariat̄ corrupcio. mutacōis aūt subiectū est materia. Insani⁹ igit̄ est asserē in deo esse generacōem que mutacōem importat et etiā materiā p̄supponit q̄ȝ pl'alitatē. que etiā licet incōueniens sit deo attribuē p̄pter ei⁹ sūmam vnitatē. non aūt tot incōueniencias implicat sic generacō. Paul⁹. Cum deus sit sup oīa ea que de deo dicuntur. non sunt intelligenda s̄m modum infimaꝝ creat̄aꝝ que sūt corpa. sȝ s̄m silitudinē sup̄naꝝ creaturaꝝ que sūt intellectuales substancie. In quib⁹ etiā silitudo accepta deficiat a rep̄sentacōe pfecta diuinoꝝ. vn̄ ysaie. xl. capitulo. Cui ergo silem fecistis deū ⁊c̄. Non est ergo accipienda p̄cessio ac generacio in diuinis s̄m qd̄ est in corpalib⁹ ul' per motū localē uel p actionē alicui⁹ cause i exteriorē effectū ut calor a calefaciente i calefactū sȝ s̄m emanacōem intelligibilē utpote vbi itelligibilis a dicente. qd̄ quidē verbū manet in ipo. Et sic fides catholica ponit p̄cessionē seu generacionem in diuinis. non aūt s̄m p̄cessionē seu generacōem corpalē que nullo modo deo competūt.

Capitulū octauū In quo p̄mo ostendit̄ q̄ primo in hijs p̄cedendū est ut p scrutiniū scrip̄t̄aꝝ cognoscam⁹ an in diuinis sit generacio. et deinde an hec veritas i sacra scriptura repta

possit p̄ rōes impugnari humanas quod quidē scrutiniū cū magna diligencia et deuocione agendum est.

·Paulus·

Et attende O Saule q̄ sicut tibi dixerā hic agim᷒ de scrutinio scripꝑaꝝ circa ea que ī eisdē tradunꝰ que de deo credenda sūt uł ab eo remouēda· vn̄ p̄mo circa hoc insistendū est ut·s·cognoscam᷒ an p̄ veꝝ et p̄ sanū intellectū sacraꝝ scripꝑaꝝ in diuinis sit p̄ñitas et filiacio· Et ꝯsequenꝰ p̄cedem᷒ ad rōes quib᷒ veritas repta sacris scripturis videꝰ impugnari· Et iste ordo tenēd᷒ est inꝰ me ⁊ te ī hoc tractatu et specialiꝰ in hoc misterio· Saulus· Placet m̄ q̄ iste ordo teneaꝰ· Et sic oportꝫ q̄ p̄mo ōn̄das michi· vn̄ habes ex scripꝑis sacris q̄ in diuinis sit p̄ñitas et filiacio qd̄ non credo posse in eisdē ostendi· Et deinde p̄cedem᷒ ad rōes quas indubitanꝰ credo hanc tuā assercionē impugnare. Paulus.

Ad īquirendū hoc misteriū p̄ testimoīa scripꝑaꝝ oportet sacras auctᷤes que de hoc loquunꝰ cum magna diligencia et deuocione scrutari p̄pꝰ duo· p̄mū quia talia misteria in scripturis sacris nō suꝑficieten᷒ tradunꝰ sꝫ in eisdē quasi absconditi thesauri latent· vn̄ de talib᷒ p̄u·ij·legiꝰ· Si quesieris eā tanq̄ꝫ pecuniā et quasi thesauros effoderis eā tunc intelliges ⁊c̄· 2᷒ quia hoc misteriū summū gradū tenet inter alia que ī scripꝑis sacris de deo loquentib᷒ tradunꝰ· Agiꝰ enī hic de deo non p̄ respectū ad creaꝑas seu suos effect᷒ ab extra sꝫ de p̄pꝰtatib᷒ diuinis in se cōsideratis seu relatis ad īuicē· Et iō si in hoc contigerit aliquis error· quod absit in scrutinio p̄iclosior essꝫ q̄ꝫ in alijs· cū hoc p̄ncipaliꝰ dirigat ad cognicōꝫ dei et xp̄i sui· Jn qua cognicōe vita eterna ꝯsistit ut in p̄logo seu exordio hui᷒ tractat᷒ tactū fuit· Saulus· Concedo tibi q̄ in hoc scrutinio de quo agim᷒ p̄cedendū sit eo modo quo tu dicis· vn̄ allega auctᷤes quas habes ut attente et diligenter scrutemur eas·

¶Capitulū nonū Jn quo ōn̄diꝰ q̄ in diuinis est filius genit᷒ et pater generans· et hoc p̄ auctᷤes psalmiste dicētis· dn̄s dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te nō obstantib᷒ iudaicis cauillacionib᷒· Paulus·

Occurrit m̄ p̄mo auctᷤas psalmiste in·ij·psalmo psalterij in quo loquiꝰ de deo ⁊ xp̄o suo cum dicat astiterūt reges ꝑre aduers᷒ dn̄m ⁊ aduersus xp̄m eius· Jnfra

in persona xpi supdicta dicat· dñs dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te· que verba si diligent̄ scrutant̄ non pñt verificari nisi de filio dei quē naturalit̄ ⁊ eternalit̄ genuit· Et sic hui⁹ auctis testimonio concedendū est ꝙ in diuinis est fili⁹ et ꝓ ꝯñs pater· Silr̄ et geñans et genit⁹· que tñ intelligēda sūt sine aliquo p̄iudicio deitatis· Saul⁹· Quod etiā asseris p̄dictā auctem nō posse verificari nisi de filio dei quē eternalit̄ de⁹ genuit est maifeste falsū· Nam hec auctas ẜm quosdā plane exponit̄ de dauid qui fuit filius di ut habet̄ ij· Re· xviij· Aduersus quē reges ⁊ pn̄apes philisteoꝝ fremuerūt et insurrexerūt ut habet̄· ij· Re· In multis locis de quo· s· dauid verificari possꝫ fuisse filiū dei inquantū iustus ⁊ sctūs· Non enī solū angeli dicunt̄ filij dei ut Job p̄mo ꝫ ec̄ iusti et notabiles viri· Juxta i⁹ psalmiste filij excelsi omēs vos· et etiā oīs isrl' cōiter vocat̄ fili⁹ dei· legit̄ enī exodi capitl'o deū dixisse de isrl' pharaoni· Mitte filiū meū ut fuiat m̄· Scdm̄ alios uo exponit̄ de messia ventō qui pur⁹ hō fore credit̄ ẜm nos· qui tñ fili⁹ dei posset dici modo supdicto sine hoc ꝙ de ip̄o neqꝫ de dauid verificet̄ geñari eternalit̄ seu natalit̄ a deo· Paul⁹· Expositores tui qui p̄dictam auctem de aliquo puro hoīe exposuerūt nō diligent̄ scrutati sūt verba in p̄dicta aucte otenta ꝫ supficialit̄ tm̄· Pro cui⁹ declaracōe attendē debes ꝙ in scripturis sacris aliqui dicunt̄ filij eoꝝ a quib⁹ non sūt geniti natalit̄ ut ꝓphetaꝝ filij· iiij· Re· xxx· capitl'o· Quidā etiā dicunt̄ geñari ab aliquo cui⁹ non sūt filij sic̄ dicit̄ Job xxxviij· quis genuit stillā roris ⁊ etiā apud oms̄ cōiter loquentes ipi vermes uel pili dicunt̄ ab aīalib⁹ geñari quoꝝ tñ nec sunt neqꝫ dicunt̄ eoꝝ filij· vn̄ illi tm̄ filij sil' et geniti dicunt̄ illi⁹· de cui⁹ sb̄a ẜm silitudinē filiacōis ꝓducti sūt· vt cum geñ· v· de Seth ⁊ de alijs succedētib⁹ dicit̄ ꝙ genuerunt filios et filias· Et iō in scriptis vbi filiacio cū generacōe ꝯiungit̄ semp̄ talis filiacio intelligit̄ naturalis que tm̄ illa est que ꝓcedit de sb̄a pr̄is· Quapꝓpt̄ angeli licet a deo ꝓcedāt ꝑ creacōꝫ· et ei ꝑ ceteris creatis assilant tur· ꝑ hoc ꝙ sūt substancie intellectuales· et q̄ꝫpl'ima alia bona dīna ꝑticipant· in tm̄ ꝙ dicunt̄ filij dei· non tñ dicuntur geniti a deo eo ꝙ nō ꝓcedūt ex sb̄a dei sic̄ filij qui ꝑ generacōꝫ a pr̄e ꝓcedūt· Jdē dicendū est de iustis ⁊ sanctis in cōi· vn̄ si scrutat⁹ fueris totā sacram scripturam nunq̄ꝫ repies ꝙ de aliq̄

angelo nec sancto quocūqȝ dicaṫ q̄ sit filius dei ⁊ ab ip̄o deo
genitus · ⁊ tñ in p̄dicta aucṫe legiṫ filius meꝰ es tu ego hodie
genui te · Ex quo patet q̄ ex p̄dicta aucṫe habemꝰ manifeste
intentū · s · q̄ ille de quo psalmista ibidē loquiṫ est filiꝰ dei ab
ip̄o deo genitus quod necessariū est intelligē de generacione
naṫali ut dictū est · Et sic necesse ē cōcedē q̄ i diuinis est pr̄
generans filiū · et filius genitꝰ a pr̄e · que quidē geñacio i deo
nō posset poni nisi eterna · nichil enī est in deo quod non sit
eternū · Saulꝰ · Oppositū in sacris eloquijs reperies
eorū que tu dicis · Nam de pp̄l'o isrl'itico legiṫ q̄ est filius dei
nō solū in singulari ut in aucṫe p̄ te allegata exodi · iiij · di-
mitte filiū meū ut seruiat michi sed etiā i pl'ali ut deutro ·
xiiij · filij estis dñi dei nr̄i · De illo etiā pp̄l'o legiṫ q̄ est genitꝰ
a deo ut cum dicaṫ deutro · xxxij · capitulo · Deum qui te ge-
nuit dereliquisti · Ex quibus ⁊ sil'ibus manifeste habē q̄ etiā
de puris creaṫis scriptura consueuit dicē q̄ sūt filij dei · i · ab
ip̄o deo geniti quod manifeste contradicit tue assercioni ·
Paulꝰ · Adhuc deficis in scrutinio veri ⁊ p̄prij sensus
p̄dictoꝝ verboꝝ · Circa quod attēdē debes q̄ licȝ in sacra scrip
tura pluries reperiṫ q̄ deus vocat aliquos in pl'ali filios ut
cum dicaṫ de angelis q̄ sint filij dei ut in psalmo · afferte dño
filij dei et in alijs locis · Sil'r et de pp̄l'o suo cultui deputato in
cōi dicaṫ filius meꝰ est isrl' · vel filij dei estis et huiōi · Nusq̄ȝ
tamē rep̄ies in scripṫis in singulari q̄ aliquis vocetṫ filiꝰ dei
nisi in hoc loco et in alijs sibi corrñdentibꝫ in quibus de filia
ciōe dei coeterni patri agiṫ · Racio aūt huiꝰ dr̄ie est · quia vo-
cando aliquā purā creaṫam in singulari dei filiū posset con
tingere error ne forte quis existimet talē p̄sonam esse filium
dei ſm genracōꝫ que est de sb̄a pr̄is quod non ꝯuenit n̄ soli
dei filio patri coeterno · vnde de nullo sanctoꝝ pr̄iarchaꝝ ul'
p̄phetaꝝ in eoꝝ vita uel etiam post mortē legiṫ q̄ sit seu fue
rit filius dei · De moyse enī qui tante excellencie fuit ut dice-
retur de eo post mortē non surrexit ultra p̄pheta i isrl' sicut
moyses deutro · ultimo · Cum tñ deus ipsiꝰ moysi excellēciā
narrasset nūi · xij · de eo dicaṫ seruus meus moyses in domo
mea fidelissimꝰ est · Et sic de dauid ut in pluribus locis sacre
scripture et de alijs sanctis qui serui dei ab ipso deo dicuntur
qñqȝ in singulari qñqȝ in pl'ali · Nunq̄ȝ tañ aliquis eorum
in singulari filiꝰ dei noīatur · Idem etiā de angelis ut dictū

est· Jn hoc aūt loco psalmi supdicti in singulari dicit· filius meus es tu· Et sup hoc etiam addit· hodie genui te· Jn quo exprimit modus filiacōis qui est p veram generacōz· Et ideo auctes tue que in plali vocant isrl' genitum a deo uel filios dei nichil contra intentū meū faciunt· Saul9· Cont te repio illud scōi · Re· vij · Vbi legit ego ero illi in patrē τ ipe erit m̄i in filiū quod cōiter ad literā intelligit de Sal'oe· Et sic habet manifeste q de aliqua pura creata in singulari verificet fm testimoniū scripturarū q sit filius dei quod est manifeste contra te τc· Paul9· Vez est q ista auctas p te allegata itelligit ad lrām de Salomone et iō non dicit ipse erit meus fili9 et ego eius pater s3 dicit erit m̄i in filium et ego ei in patrē· quod manifeste denotat filiacōz adoptiuā· Adopcio enī est accepcio extranee psone in filiū quod non cō uenit filiacioni naturali i qua fili9 est de sba patris· vñ tua auctas bene intellecta pocius facit p me· Saul9· De dauid legit in psalmo· Jpe vocabit me pater meus es tu τc Ex quo sequit q de dauid dicat q sit filius dei in singulari· ex quo deus in singulari dicit eius pater· Paulus·

Auctas illa licet de dauid figuralit possit exponi ppri9 tñ et verius intelligit de xpo a dauid descēdente qui est ver9 fili9 dei fm eternā generacōz· vñ de ipo dicit in eodē psalmo· tro= nus eius sicut sol in conspectu meo et sicut luna pfecta τc· que non psūt vere de dauid intelligi s3 intelligunt vere de xpo de quo legit verbū supdictū· s· dñs dixit ad me filius meus es tu· vñ idem est iudiciū de vtroq3· Saul9· Hec gene= racio quā tu conaris in dīnis ponē oportet q sit eterna· non aūt temporalis et hoc etiā sup asseruisti· Generacio aūt cōten= ta in pdicta aucte demonstrat esse tpalis· dicit enī ego hodie genui te· Cum igit lij genui sigficat pteritū temp9· lij hodie sigficat pñs tempus· oportet igit q generacio illa de qua lo quit psalmista intelligat fuisse pterita si referat ad sigfica= cionē verbi· uel pñs si referat ad sigficacionem aduerbij et vtrumq3 est tpale ut est manifestū τ p ɔsequens ex predicta aucte non habes intentū tuum· Paul9· Considerare debes q cum de dīnis agim9 non possum9 loqui ita pprie sic in seipis existunt· s3 oportet nos loqui more humano prout doctores tui i ml'tis locis hoc dicūt· vñ in pposito qa cognicō nrā subiacet tempori· Jdeo cum de deo loquimur oportz nos

loqui cum verbis et aduerbijs cum tp̄e significantib⁹ inuenđ
tamen quantū est possibile ꝙ diuina non subiacent tempori
sȝ sūt supra tempus quod etiā psalmista ī hoc loco notabilit̄
insinuat · posuit enī verbū preteriti tp̄is · et hoc cum dicit ge-
nui · ad denotandū ꝙ generacio filij in diuinis intelligenda est
esse ꝑfecta · hoc enī verbū genui est p̄teriti ꝑfecti temporis sed
ut īsinuaret ꝙ generacio illa ꝑfecta non transit in p̄teritū
ideo apposuit aduerbiū p̄n̄tis tp̄is · In eternitate enī nichil
transit in p̄teritū nec expectat̄ futuꝝ sed totū est ut presens
Ideo ad designandū generacionē eternam quantū fragilitas
nr̄e cognicōis et locucionis ꝑmittit ꝯuenient̄ fuit hic appo-
situm aduerbiū p̄n̄tis temꝑis verbo p̄teriti perfecti · Et sic si
bene consideras quod tu obicis ī hoc loco · magis facit ꝓ me ·

¶ Capitulū decimū In quo ostendit̄ ꝙ generacio in diuinis
credenda est et̄na ex auct̄e psalmiste dicentis de filio dei · Erit
nomen eius in secula et ante solem ꝑmō nomen ei⁹ non ob
stantibus hebreorum cauillacionibus ·

·Saulus·

Ad designandā eternitatem generacōis seu filiacōis
quā tu conaris ponere in diuinis ꝓprii⁹ insinuaretur
per aliquas dictiones designantes ꝙ hec generacio est
ante tempus seu supra tempus quā per verba uel aduerbia
cum tempore significancia · vn̄ responsio tua supradicta in
hoc loco manifeste non sufficit · Paulus · Est alia
auct̄as psalmiste in qua filiacio in diuinis ostendit̄ esse ante
omne tempus sicut tu petis · vnde in psalmo qui incipit de⁹
iudiciū tuum regi da vbi manifeste agit̄ de filio dei de eodem
filio dicit̄ · Sit nomen ei⁹ benedictū in secula et ante solē per
manet nomē eius · Ex quo patet ꝙ filius dei fuit ante temp⁹
luminaria enī celestia quorū precipuū est sol facta fuerūt in
signa temporꝝ dieꝝ et annoꝝ ut habet̄ geñ p̄mo · Et iō ad de-
signandū ꝙ generacio filij dei est supra temporꝝ ꝯmensuracōꝫ
ꝓprie dixit psalmista ante solem est nomē eius · q · d · absqȝ
temporꝝ cōmensuracione · Saulus · Ad hoc ꝙ auct̄as
quam nunc allegas aliquid faciat pro te oportet te p̄us pro-
bare ꝙ psalm⁹ iste intelligat̄ de filio dei in diuinis cui⁹ oppo-
situm est manifestū · Exponit̄ enim cōiter iste psalm⁹ apud
expositores nr̄os de Salomone qui fuit in toto israhel p̄m⁹

rex et filius regis simul· Saul enĩ qui ṗmo regnauit in isrl'
licet fuerit rex non tamen fuit filius regis· Sil'r nec dauid·
alij vero reges qui post Salomonẽ fuerũt nunq̃ȝ regnauerũt
in toto ꝑpl'o israhel ut patet ex cursu libri Regũ· Et iõ cum
in ṗmo versu hui⁹ psalmi dicit̃· De⁹ iudiciũ tuum regi da·
et iusticiam tuam filio regis· hoc ꝓprie de Salomone habȝ in
telligi rõne predicta· Confirmat̃ etiam hec exposicio ex duo
bus· ṗmo quia de Salomone legit̃· iij· Re· iij· capitulo· ꝙ
deo dicenti sibi· Postula quid vis ut dem tibi Salomon re:
spondit· dabis ergo ſuo tuo cor docile ut possit iudicare po:
pulũ tuum ⁊c̃· quod preuidens dauid in spũ fecit hunc psal:
mũ pro Salomone filio suo in quo ꝓphetice pro eo erat illud
quod deus datur⁹ erat sibi· s· iusticiam ⁊ iudiciũ adiudican:
dum ꝑpl'm· Et idẽ in scdo versu dicit· Judicabit ꝑpl'm tuũ
in iusticia et paupes tuos ĩ iudicio· quod ꝓprie correspondet
supdictis· Scdo quia ĩ titulo hui⁹ psalmi nichil ꝑponit̃ nisi
hec dictio Salomon uel ꝓ Salomone ꝓut in translacõe tui
Jeronimi ponit̃ quod manifeste demonstrat istũ psalmũ cõ
positũ fuisse ꝓ Salomõe· Et tituli psalmoꝝ cõiter designãt
materiã de qua pn̄cipalit̃ tractat̃ ĩ ipis psalmis ut patet
discurrenti titulos psalmoꝝ ⁊ materias de quibus tractãt·

Paul⁹· Expositores tui qui hunc psalmũ de Salomo
ne exponũt manifeste deuiant a veritate lr̃e· sicut in q̃ȝpluri:
mis alijs locis sacre scripture facẽ consueuerũt· ꝑsertim vbi
aliqd testimoniũ catholice veritatis insurgit sicut ĩ hoc psal
mo· falsitas aũt exposicionis tuoꝝ in hoc loco satis patȝ· tũ
quia in multis passib⁹ hui⁹ psalmi testatur lr̃a ꝙ ille rex ⁊
filius regis de quo agit̃ et bona que ad ipm ptinent sũt ante
quodlibet tempus quod solũ ptinet ad eterna seu ꝑpetua· di:
citur enĩ ibi pmanebit cum sole ⁊ ante lunam in generacõe
et generacõȝ· Constat autem ut dictum est ꝙ talia sũt supra
tempus ul' ante temp⁹· Sil'r de bonis que p ipm regẽ et filiũ
regis debebant oriri· dicit orieť in diebus eius iusticia et ha:
bundãcia pacis donec auferat̃ luna quod sig̃ficat ꝑpetuitatẽ
duracõis pacis saltem apte post p ipm filium regis oriunde
Constat aũt ꝙ nichil istoꝝ competit Salomoni cui⁹ perma:
nencia uel habundancia pacis nullo modo fuit ante lunam
nec post eius ortum fuit ꝑpetua sȝ statim post morteȝ suã pax
in regno suo cessauit ut habetur· iij· Re· cum ex ipsius filij

regis dñio de quo ml'ta dicit que nll'o modo salomoni com-
petunt ut cum dicit· adorabũt eum omnes reges oẽs gen-
tes seruiẽt ei quod nullo modo competit Salomoni qui non
fuit monarcha ut patet in eius historia· Ad hoc autẽ quod
intelligas de titulo huius psalmi considerare debes q̃ hoc no
men Salomon interpretat' pacificus· et p hoc nomen sepe in
scripturis intelligit' etiam ad lrãm ipse deus qui ꝓprie est rex
pacis· vñ doctores tui exp̃sse dicunt q̃ vbicunq; dicit' Salo-
mon in cantico canticoꝝ semꝑ intelligend' est summ' rex pa
cis qui est ip̃e de'· Et iõ ꝑut Rabimoy· dicit in suo deutro·
sicut ille qui delet nomẽ dei tetragramaton in quocũq; loco
sacre scripture contentũ est reus pene ꝓpter reuerenciã diui
nomĩs· pari rõne qui delet nomẽ Salomonis in predictis lo
cis reus est pene tanq̃ delens nomen diuinũ· hec ille· Et ideo
in hoc loco titulus hui' psalmi in quo dicit' Salomon seu p
salomone intelligendũ est de ipso deo quod consonat verita
ti mee exposiciõis· Saulus· Et si plura contenta in
hoc psalmo non possunt competẽ Salomoni rõnib' p te di
ctis· pñt tamẽ bene adaptari messie p nos expectato per quẽ
expectam' habundanciã pacis ꝑpetuam et q̃ illũ oẽs reges
adorabunt et ei omnes gentes seruient ꝑut multi prophete
testant'· verificatur etiam titulus psalmi de illo· s· Salomon
qui interpretat' pacificus· De ip̃o enim ꝓpheta ysaias ait q̃
est pñceps pacis· Et ẽm istam exposicõẽ psalm' iste nõ agit
de filio dei i diuinis ꝑut tu vis sed de filio dei puro hoie qui ex
cellencior erit ceťis filijs dei ut supra fuit etiam p te deductũ·

Paul'· Preambula tua in hoc loco verissima sũt· s·
q̃ psalmus iste de uero messia loquitur· cui omnia et singu
la in hoc psalmo contenta ꝓprie adaptant'· Sed quod postea
vis inferre q̃ iste psalm' non agit de filio dei in diuinis sed
de filio di puro hoĩe manifeste erras· Nam sicut alias tibi
dixeram verus messias promissus in ꝓphetis non est purus
homo s; homo deus ꝑut in distinctione imediate sequẽti deo
duce largius ostendet'· que quidẽ veritas in hoc psalmo satis
ostendit'· Saulus· Ostende michi quõ in hoc psalmo
ostendit' q̃ messias ille promiss' non sit purus homo sed sit
filius dei in diuinis· Paul'· Ad hoc q̃ filius regis de
quo in hoc psalmo agitur sit filius dei eternus in diuinis ob
missis quibusdam alijs in hoc psalmo contentis que in hoc

psalmo faciunt· vnū verbum tantū tibi allego cuius verbi
veram significacōꝫ si recte fueris scrutatus hoc plane repies

Saulus· Assigna michi illud verbum cum clara et
vera exposicione· Paulus· In hoc psalmo de filio re
gis supradicto dicit̄ versus finem· Erit nomen tuū in sclm
et ante solem ynnon nomē eius· quia vbi translacio nostra
habet pmanet In hebreo ut nosti habet̄ ynnon quod quidem
verbū non habet sile in toto veteri testamento ī forma vbi·
et expositores tui qui int̄ ceteros precipuos doctores fuerunt in grama=
tica hebraice locucōis dixerunt ꝙ ynnon est verbū deriuatū
ab hac dictione ymi· quequideꝫ dictio sigficat filiū· et nullā
aliam habet sigficacionē ī sacra scriptura et sic ynnon signi
ficat aliquid uel aliquā rem filiatam· et sic est sensus ꝙ ante
solem· i· ante tempus nomen hui⁹ regis qui est filius regis
est filiatū hoc est filiacione deriuatū· Et sic vides manifeste ꝙ
filiacio de qua hic loquit̄ psalmista est eterna q̄a ante temp⁹

Saulus· Verū est ꝙ vbi in translacione tua dicit̄ per
manet in hebraica veritate dicit̄ ynnon· sꝫ hec dictio ynnon
quia non habet similē in nostris libris canonicis· vn̄ posset
sciri eius vera significacio· Idcirco multi ex nostris dicūt ꝙ
ynnon est nomen ꝓpriū quo noīe messias debꝫ vocari tanq̄ꝫ
nomīe ꝓprio· hoc autē quod tu asseris ꝙ ynnon est verbū de=
riuatū a filiacōne non me recolo vidisse p aliquos doctores
nostros· vn̄ tu qui hec allegas debes probare ea que tu dicis·

Paulus· Verū est ꝙ quidā de doctoribꝫ tuis dicunt
ꝙ messias vocabit̄ ynnon ut habet̄ in glo· beresich Rabba
sup illud gen̄· xvj· Et vocabit nomen eius ismahel vbi pre
dicta glo dicit ꝙ aliqui fuerūt vocati noībus ꝓprijs anteq̄ꝫ
nascerent̄ sicut ismahel ⁊ ysaac· ⁊ alij inter quos numerat
messiam cui⁹ nomen fuit vocatū anteq̄ꝫ nasceret̄· ad quod
probandū inducunt illud ante solem ynnon nomen eius·
Et ibidē querit̄ quare messias vocabit̄ hoc nomine ynnon·
Ad quod respondet̄ ibi ꝙ futuꝝ est ut ipe filiet ul' nasci fa=
ciet dormientes de humo uel de puluē terre hec in glo· pdcta·
ex qua glosa doctoꝝ tuoꝝ habes manifeste quatuor· quorum
vnū est ꝙ psalm⁹ iste loquit̄ ad literā de messia· Scdm est ꝙ
hoc nomen ynnon est nomen messie· Teraū ꝙ hoc nomen
competit ei eo ꝙ filiet ul' nasci faciat dormientes de humo ul'
de puluere terre quod ptinet ad resurrectioneꝫ futuram que·

non nisi a deo expectanda est. Alij uero doctores tui magis moderni exponūt hanc dictionē ymion ꝓut pertinz ad ꝓpositum meū. nam ille Rabbi abraham abenhazra qui totā bibliam exposuit declarando significata ⁊ deriuacões dicaonum in exposicõe hui⁹ psalmi super hunc versū sic diat. hec dictio ymion est verbū passiuū quod deriuaẗ ab hoc nomine imi quod ꝓprie significat filiū hec ille. Item Rabbi dauid q̄mhi qui fecit librum illū qui diaẗ sarasim in quo dictiones hebraicas et eaꝝ significata et deriuacões ordine alphabetico exposuit exponendo hanc dicaonē Nin sic diat. Nin significat idem quod hec dictio ben que ꝓprie significat filiū et ꝑtiapium deriuatū ab eo est ymion ut diatur in psalmo. ante solem ymion nomē eius. i. filiatus. hec ille. Et sic habes a doctoribus tuis quod tibi in hoc ꝓposuerā. Saulus.

In hijs allegacionibus tuis p̄supponis vnū quod nō ꝓbas. s. ꝙ hoc quod diaẗ ante solem intelligiẗ ante omne tempus et per ꝯsequens eternū seu eternaliẗ quod non videẗ necessarium. Sol enim creatus fuit in quarta die. et sic creacionem solis precesserūt tres dies in exordio mundi. ⁊ per ꝯsequens possibile est ꝙ aliquid esset formatum in illis tribus diebus p̄mis. et sic illud esset ante solem non aūt ante om̄e temp⁹

Paul⁹. Luminaria fuerūt creata ut essent in signa et tempora et dies et annos geñ. p̄mo. Inter que sol et luna sūt preapua ut habeẗ ibidē. Ex quibus duobus luminarib⁊ sol est pn̄apalius per cui⁹ motum dies et ān̄i et alie tempoꝝ differencie commensuranẗ. Et ideo in scripturis sacris ubi de duracone alicui⁹ rei temporalis agiẗ de sole fit mencio tan q̄z de p̄mo et preapuo signo temporis. Et ideo sepe ī ecclesiastias inueniẗ talis modus loquendi ut cum diaẗ ecc. p̄mo quid amplius habz homo de vniuerso labore suo quo laborat sub sole. quod intelligiẗ de vniuersa mundi duracone tēpli Similiẗ ibidem cum diaẗ. vidi cuncta que fiunt sub sole. ⁊ ecce vniuersa vanitas et sic de m̄l'tis alijs ibidem ꝯtentis. Et ideo doctores tui qui asseruerūt ꝙ aliqua fuerūt añ creacionē tocius mundi ut habeẗ in glo. que diaẗ medras tyllū super illud verbū parata sedes tua extūc quorū vnum asseruerunt esse nomen messie hoc ꝓbant ex isto verbo. s. añ solem ymion est nomen eius. In quo manifeste p̄supponunt ꝙ dicendo ante solem intelligitur ante creacionez mundi. et

per ꝯsequens ante om̄e tempus· vnde in hoc psalmo· vtitur psalmista isto modo loquendi ad designandū eternitatē isti⁹ regis et filij regis de quo agit et hoc a ꝑte ante ut cum dicit̄ ante solem ymion nomen eius et an̄ lunam in generacōe ⁊ generacōez· et a ꝑte post ut cum dicit̄· Et habūdancia pacis donec auferat̄ luna· Et a ꝑte media inter vtrūqȝ ut cum dicitur permanebit cum sole· Et hoc ad designandū ꝙ eternitas assistit omni tempoꝝ differēcie· Et sic ex predicta auctē psalmiste habes ꝙ in diuinis est filius eternus ⁊ per ꝯsequēs coeternus patri· In alijs etiam locis testatur sacra scriptura ꝙ deus qui creauit seu formauit vniuersa habet filium quod est conforme supradictis·

¶ Capitulū vndecimū In quo ostendit̄ ꝙ deus qui creauit seu formauit vniuersa habet filium ex auctoritate ꝓu· xxx· capitl'o· Vbi dicit̄ quod est nomen eius et quod nomē filij eius si nosti non obstantibus cauillacionibus hebreorum·

·Saulus·

Allega michi auctoritatē hoc dicentē ꝙ deus qui creauit seu formauit vniuersa habet filiū· Paulus· ꝓu· xxx· vbi de quodam dicitur· Et noui sanctoꝝ sciencīam sequit̄ statim· Quis ascendit in celum atqȝ descendit· quis continuit spiritū in manibus suis· quis colligauit aquas quasi in vestimento· qui suscitauit om̄s terminos t̄re quod nomen est eius ⁊ quod nomē filij eius si nosti· Ex ista enim auctoritate habes ꝙ deus habet filium de nullo enim n̄ de deo verificant̄ illa que in illa auctē ꝑdicunt̄· Saul⁹·

Ex ista auctoritate non habes intentum tota eni exponitur a doctoribus nostris de moyse· Moyses enim ascendit i celum sydereū ad deum· ⁊ inde descendit ad populū ut habet̄ exo· xix· vbi dicit̄ moyses autem ascendit ad deum· Moyses cineres ardentes de camino accepit i manibus eius· exo· xix· Meritum etiam istius moysi fecit ut aque maris rubri essent filijs israhel quasi ꝓ muro a dextris et a sinistris exo· xiiij· et sic colligauit aquas q̄si in vestimento· Moyses autē in erectione tabernaculi immisit terrorem in oībus finibus terre ꝓmissionis· vn̄ deutro· ij· dicit̄· Hodie incipiam mittē terrorem et formidinē tuam in ꝑplis ⁊c̄· Et quia null'us ali⁹ ꝓpheta fuit similis moysi i predictis· Ideo dicit qd̄ est nomē eius· q· d· Si dicat̄ ꝙ alius a moyse fecit ista dicat̄ ei· quod

est nomen eius · quasi dicat · Si quis fuit ille · et quod est no-
men filij eius · i · que generacio remansit ab eo ex qua possit
haberi noticia aliqua de ipso · quod cum non remanet sequitur
quod non fuit alius propheta sibi in predictis similis · vnde ex hac
auctoritate nichil aliud habes nisi quod non fuit alius propheta
similis moysi in supradictis · Non enim predicta auctoritas
loquitur de deo sed de moyse ut dictum est · Paulus · Si
bene consideras predicta auctoritas de deo loquitur non de moy-
se · De moyse enim nunquam legitur quod ad celum ascendisset cum enim dicitur
moyses ascendit ad deum exo · xix · ibidem ostenditur quod sua ascen
sio erat usque ad montem synay ubi gloria dei representabatur
per ostensionem suorum miraculorum et non vltra vnde statim ibi-
dem subdit · vocauit eum dominus de monte · Similiter cum moy-
ses descendit de deo ad populum non intelligitur nisi de monte
ubi deus erat modo predicto ut satis plane patet intuenti
predictum capitulum · Similiter cum dicitur quis continuit spi
ritum in manibus eius · non potest intelligi de accepcione cinerum
in camino de quo agitur exo · ix · prout tu dicis · tum quia cine-
res non sunt spiritus · tum quia etiam aaron accepit cineres
sicut et moyses ut ibidem habetur · et sic non posset de moyse
singulariter dici quis continuit spiritum · Similiter quod dicitur quis
colligauit aquas quasi in vestimento non potest intelligi de
moyse in mari rubro · tum quia illud miraculum soli deo at-
tribuitur · vnde exo · xv · dicitur de hoc · Spiritu oris tui congre
gate sunt aque · tum quia aque in mari rubro non steterunt
quasi colligate sed cum essent fluentes prout habent ex na-
tura sua · virtute tamen diuina steterunt · Et ideo dicitur ibi ·
stetit vnda fluens · Similiter cum dicitur ibi · Quis suscitauit
omnes terminos terre · non potest intelligi de erectione taber-
naculi per moysen facta · In illa enim erectione non fuerunt
suscitati omnes termini terre ut patet de se · Quod autem dicis
quod in erectione tabernaculi per moysen facta immisit terrorem
omnibus finibus terre promissionis est manifeste falsum · Ta
bernaculum enim fuit erectum in prima die primi mensis secundi
anni ab exitu de egipto ut habetur exo · xl · deus autem incepit
mittere terrorem et formidinem in populis propter populum isra
heliticum quod fuit xxxviij · anno a predicto exitu ut patet
intuenti secundum capitulum deutro · quod tu allegas · vnde in
erectione tabernaculi que ante per magnum tempus fuit facta

ut dictum est· nichil legitur de immissione terroris seu for-
midine nec de aliquo alio miraculo quod ibi fuisset factum·
vñ predicta auctas non potest de moyse nec de aliquo alio
nisi solum de deo cui oĩa illa proprie adaptant̄ verificari· et
sic de illo tantum intelligi debet illud quod sequitur· s· quod
est nomen eius· et quod nomen filij eius si nosti ut iam tibi
ꝓposueram· Saulꝰ· Dic ergo quomodo illa de deo ve-
rificari possunt que ĩ predicta aucte continentur· presertim
illud primũ ubi dicit̄· quis ascendit in celum et descendit·
cum sit manifestũ ꝙ deo non competit asendere nec descendẽ
sicut nec aliquo modo moveri· Paulꝰ· Tu scis ꝙ
doctores tui frequent̄ dicunt ꝙ scriptura loquitur de divinis
more humano in quo verum dicunt et concordit̄ cum veris
catholicis doctoribus· Nam sicut cognicio nostra accipitur
a sensibus sic et nostra locucio ex hijs consurgit· Sic enim
loquimur de rebus prout sunt in nostra cogniciõe· vnde ad
intelligendum aliquid de deo oportet nos uti locucionibꝫ cor-
poreis q̃zuis ipse deus sit sũme simplex et incorporeus· dicit̄
ergo deum ascendere ĩ celum ut intelligat̄ ꝙ potencia divina
sup͏̄at potestates celorum· vnde deutro· penult̄· dicit̄ de deo ꝙ
est ascensor celi in adiutoriũ populi sui· Simılit̄ ut ostendat̄
ꝙ providẽcia divina attingit usqꝫ ad infima et ea cognoscit
et iudicat dicitur geñ· xj· descendit deus ut videt civitatem
et turrim ⁊c̄· et sic de mltis similibus· Et ideo ille doctor tuꝰ
magnus Rabimoyses egipcius in suo libro de directõe per-
plexoꝝ p͏̄te p̉ma capitl'o· ix· declarans ista verba· s· ascendẽ
et descendẽ dicit ꝙ sũt equivoca a ꝯsilio· et ꝙ qñqꝫ ĩtelligunt̄
de ascensu ⁊ descensu corporali que sine motu locali fieri non
possunt· qñqꝫ vero de ascensu ⁊ descensu spũali qui sine motu
fieri possunt ꝓut large in predc̄o capitl'o tractat· Et ibidẽ
concludit quomodo de deo possũt verificari ista verba ascen-
dit et descendit vide ibi si vis· ad propositũ autẽ cum dicit̄
Quis ascendit in celum et descendit· Intelligendũ est de deo
qui celos celorum ascendit transcendendo eorum potestates
⁊ in terram descendit omniũ inferioꝝ cognicionem habens ⁊
omnia tam sup͏̄iora q̃ꝫ inferiora disponẽs· et sic nullo modo
est inconveniens talia attribuere deo ut de immensitate et ĩ-
finitate sue sapiencie et potencie aliquid saltem possimus in-
telligere· semper tam̃ p̃suppo͏̄nendo veritatẽ de immobilitate

sua · testat̃ enim scriptura malachie · iij · capitulo · Ego dñs
et nõ mutor · Saulus · Vellem scire quomodo expo:
nis illam auctoritatẽ ꝓu · continuando ea que in ea conti:
nent̃ ad illud verbũ quod allegas · s · quod est nomen eius ⁊
quod nomen filij ei⁹ quia ut supradicebas · et verum est In:
telligencia verborũ ex causis est sumenda dicendi · Et sic vi:
debit̃ si exposicio tua consonat cum illo quod itendis ex au
ctoritate ista concludẽ · Paul⁹ · Placet michi ex:
ponere tibi hanc auctoritatẽ in incipiendo a ꝑmo verbo a quo
incipit in litera et cõtinuando usqꝫ in finem ubi tota senten
cia hui⁹ auctoritatis finitur · Et licꝫ hoc erit aliqualiter pro
lixum · tamen toleranda est ꝓlixitas ut veritas magis elu:
cescat · Incipit enim hec auctoritas in libro ꝓuer · capitulo
supradicto sic · verba congregantis filij vomentis visio quã
locutus est cum quo est deus et qui deum secum morantẽ con
fortatus ait stultissim⁹ virorum ⁊c̃ · Ad cui⁹ declaracionem
sciendum ꝙ Salomon in hoc loco intendit vilipendere scien:
ciam humanam que per inquisicionem humane racionis ꝓ:
cedit in respectu ad scienciam diuinam que per sacram scrip
turam seu dei reuelacionem acquirit̃ · Et quia ip̃e Salomon
vtramqꝫ scienciam habuit · s · infusam ut habet̃ · iij · Re · iij ·
Similit̃ et scienciam acquisitam ut habet̃ ecclesiastes ꝑmo ·
ubi dicit̃ · Ego ecclesiastes fui rex israhel ĩ ihrl'm et ꝓposui
in animo meo querere et inuestigare sapienter de omnibus
que fiunt sub sole · Ideo in hoc loco vult ostendẽ ꝙ sciencia ac
quisita per humanam inquisicionẽ precipue de diuinis quasi
abiecta est respc̃tu sciencie a deo infuse seu reuelate · vñ dicit
verba congregantis · i · salomonis qui congregauit scienciã
per humanam inquisicionem que est quedam congregacio eo
ꝙ partibiliter acquiritur · Et sequit̃ filij vomentis · i · Salo:
monis qui predictã scienciam sic congregatã tanq̃ꝫ abiectã
vomuit sicut homines solent fastidiosa et inutilia vomere ·
vnde ecclesiastes ꝑmo ubi supra cum dixisset · Et proposui
in animo meo querere ⁊ inuestigare sapienter ⁊c̃ · statim sub
dit hanc occupacionẽ pessimam dedit deus filijs hoĩm ut oc:
cupentur in ea · Ex quo habetur ꝙ occupacõeꝫ quam habuit
in huiõi sciencie acquisicione reputabat pessimam · et sic me:
rito erat vomenda · Et ideo respectu hui⁹ dicitur filij vomen
tis · Postq̃ꝫ igitur ostendit abiectionem sciencie humanitus

per congregacionē acquisite specialiter quantū ad diuina · cō
sequenter subdit · que est illa sciencia ſm quam ipse loquitᷣ
de diuinis de quo dicit · visio quam locutꝰ est cum quo est deꝰ
et qui a deo secum morante confortatus ait ⁊c̄ · q · d · Non lo
quor auctoritate congregate sciencie quam iam euomui · ſꝫ
loquor auctoritate diuine reuelacōis · Ideo dicit visio quā
locutus est cum quo est deus · Et quia ille bene loquitᷣ de diui
nis cum quo deus est non solum in intellectu sed etiam in
affectu · Ideo postq̄ꝫ dixit cum quo est deus · s · ī intellectu sb:
dit et qui a deo secum morante confortatus quod intelligitᷣ
de illo qui non solum ſm intellectum sed etiam ſm affectū
habet deum secum morantē per graciam ſm quam homo cō:
fortatur ī bonis · Sequitur ī litera · Stultissimus sum viroꝝ
et sapiencia hominū non est mecum quod intelligitur de Sa:
lomone postq̄ꝫ euomuit sapienciam mūdanā · q · d · nichil re:
remansit in me de sapiencia illa quam a me eiecā modo pre:
dicto · et ideo remansi q̄i seu tanq̄ꝫ stultissimus virorum ⁊c̄
Et sequitur Et non didici scienciā · hoc dicit quia Salomon
non habuit scienciam acquisitam humanitus addiscēdo ab
alio · sed pocius ꝑ se inuestigando ut habetur ex auctoritate
ecclesiastes supradicta · quia tamen habuit per reuelacionem
de diuinis scienciam alciorē et alciori modo habitā · Ideo sub:
dit · Et noui scienciam sanctorum · Sanctoꝝ enim sciencia de
diuinis perfectior est q̄ꝫ humana · ṗmo quia alciorem noticiā
de deo habet · Scd̄o quia habet eam alciori modo · s · per diuinā
reuelacionē · de ṗmo autem consequenter dicit sic · quis ascē
dit in celum et descendit · q · d · per scienciam humanam non
cognoscatur quod deo possit dici ꝙ ascendat uel descendat cū
solum de eo cognoscat ꝙ sit immobilis · per reuelacionē diui:
nam cognoscatur ꝙ deus ascendit ad celum et descendit per
diuinam prouidenciam que se extendit non solum ad cogno
scendas et regendas res sūmas sed etiam ad cognoscendum
et regendum res infimas usq̄ꝫ ad minima · et ideo in multis
locis sacre scripture de deo dicitᷣ ꝙ ascendit et descendit · Con
sequenter dicit · quis continuit spiritum · i · ventum ī mani:
bus suis · pħi enim per humanam scienciā tantū de natura:
libus loquentes imperfecte locuti sūt de ventorum flatu ut
patꝫ in scd̄o methauroꝝ ubi de causis ventoꝝ agitur sed per
reuelacionem diuinam que in sacra scriptura traditᷣ habetᷣ

ꝙ deus retinet eos et facit eos flare ſm voluntatis ſue bene-
placitū. Juxta illud pſalmiſte qui producit ventos de the-
ſauris ſuis. Conſequenter patet quia per ſcienciam phicam
ſm quam eleuant aque tanq̄ꝫ minus graue q̄m terra debe-
ret eam vndiqꝫ circūdare non cognoſcitur qua racione aliq̄
pars terre ſit diſcoopta ideo dicit. quis colligauit aquas q̄i
in veſtimento hoc enim fit virtute dīna ſolum ut habet gen̄.
pmo. Dixit deus congregent aque ꝛc̄. Et quia ex iſta colli
gacione ſeu congregacōne aquarum ſecutum eſt ꝙ termini
terre fuerūt ad habitacionē animaliū ſupeminentes q̄ꝫ aque
Jdeo ſubdit. quis ſuſcitauit om̄es terminos terre. q. d. hoc nō
poteſt cognoſci per humanā inquiſicionē niſi per reuelacionē
diuinā de qua dicitur gen̄ pmo. Et appareat arida. Et quia
autoꝛ omniū predictoꝝ eſt deus cuius noticiam phi non ha
bent niſi ex creaturis que ī infinitū diſtant a perfectōe dīna
Jdeo dicit. quod eſt nomen eius. phi enim non poſſunt bene
nominare deum. vnde dicitur in libro de cauſis ꝙ cauſa pma
eſt ſuper omne nomen quod nominat de ipſa. Et ideo dicit
quod eſt nomen eius ideſt o phe quomodo poſſes nominare
deum ſm tuam ſcienciam per reuelacionem diuinā deus no-
minatur ut patet exo. iij. ubi moyſi interroganti de nomīe
diuino fuit reſponſum a deo. diuinū nomē. ſ. deo ꝓprium eſt
. ſ. tetragramaton quod eſt incōicabile creaturis prout etiā
doctores tui tenent. Et quia per reuelacionē diuinā non ſo-
lum cognoſcitur nomen dei eſſenciale ut in capitulo allega
to exo. Sed etiam diſtinctio patris ꝛ filij in diuinis que nllo
modo per humanā ſapienciā cognoſci poſſit. Jdeo ſubdit qd̄
nomē filij eius ſi noſti quaſi diceret hoc nullo modo noſcit
per humanā ſapienciam niſi ſolum per reuelacioneꝫ diuinā
Et quia diuina reuelant per ſacram ſcripturā a deo traditā
Jdeo ſubdit. omīs ſermo dei ignitus. i. ſacra ſcriptura que
ex ſmone dei habet eſt ita purificata ab oī falſitate. ſic me-
talla que ī igne pificant. vn̄ pſalmiſta. eloq̄a dn̄i igne ex-
aīata et ſequit. Clipeꝰ eiꝰ eſt ſperantibꝫ in ſe q̄a licꝫ cont veri-
tatē fidei mlte impugnacōes inſurgant tā ex pte interioꝛi ꝛ
hoc cū homines difficultant in credendo ea que ſupꝛa rōeꝫ ſūt
naturalem. q̄ꝫ ex parte exterioꝛi. ſ. a racionibus hereticoꝝ
et tyrannoꝝ perſecucionibus. tamen ſperantibus in deum ꝑ
veram fidem caritate formatā deus eſt defenſoꝛ. Jdeo dicitur

clipeus &c. Et sequitur. Ne addas quidq; verbis illius. s. de
hijs que diuinis verbis contrariant̄ seu cōtradicunt ne ar-
guaris. inueniaris q; mendax quia quicquid contradicit di
uinis auctoritatibus que ab ipa sūma veritate que deus est
reuelantur mendosum est seu falsum usq;huc predcta aucto
ritas per quam sic expositam rcte continuant̄ verba eius ad
inuicem & intentum meum circa ītellectum hui9 dicti quod
est nomen eius et quod est nomen filij eius comprobatur.

¶ Capitulum duodecimū In quo ostendit̄ q̄ spiritus sanc
tus est alia persona in diuinis preter personā patris et filij
ex auctoritate psalmiste dicentis verbo domini celi firmati
sunt non obstantibus hebreorum cauillacionibus

·Saulus·

Habeo mentem tuam circa filiacionē quā in diuinis
asseris. sed adhuc video q̄ addis alium deum quē spi
ritum sanctū vocas. In quo manifeste transgrederis
preceptum sapientis per te supra allegati. In quo dicit ne
addas aliquid verbis illius ne inueniaris mendax. Constat
enim per p̄dictam auctoritatē per te allegatā prout tu eam
exposuisti q̄ in diuinis est pr̄ & filius & non alius deus. dicit
enim quod est nomen ei9 et quod nomen filij eius. non enī
dicit quod est nomen spūs eius. Ex quo patet q̄ tu addendo
aliam personam in diuinis quam dicis esse deum manifeste
addis verbis eius et sic inueniris mendax. Paulus.
In hoc quod dicitur ne addas quicq; verbis illius. Intelli-
guntur p̄hibita illa que diuinis verbis contrariant̄ seu cō
tradicunt prout tibi dixi exponendo illud verbū. ne addas
&c. Non autem p̄hibent̄ illa que dīnis verbis non contra
dicunt nec contrariant̄. alias enim omnia alia essent p̄hi-
bita que non essent contenta in predicta auctoritate quod
est falsū quia in sacris scripturis multa continent̄ pret̄ illa
que in predicta auctoritate explicant̄. vnde in p̄posito quia
in verbis supradictis non excludit̄ quin sit in dīnis alia per
sona preter p̄sonam patris et personā filij que ibi exprimū-
tur. Et quia perscrutinū scripturaꝝ non solum necessariū
est concedere in dīnis esse patrem & filiū s; etiam spiritū san-
ctū. Idcirco hoc asserendo non est addere quicq; verbis dīnis
ńis contrariando uel contradicendo s; potius est confiteri ea

que in sacris eloquijs tradunt᷑. Saulus. Allega michi aliquam auctem si habes per quā necessariū sit concedere ꝙ in diuinis est spiritus alius a patre et filio prout tu asseris. Paulus. ꝙ in diuinis sit spūs sanctus qui est deus alia persona a persona patris ⁊ filij satis habetur ex aucte psalmiste ꝑ me suꝑ allegata. Jn qua dicit᷑ verbo dñi celi firmati sunt ⁊ spiritu oris eius omnis virtus eorū seu omīs exercitus eoꝝ. Constat autē ꝙ psalmista loquit᷑ in hoc loco de creacōe mūdi que fuit a solo deo facta nullo interueniente adiutorio seu ministro extrinseco hoc enim est vnum de fundamentis fidei non solum apud nos sed etiam apud tuos. tuus enim magister Rabimoyses egipcius ī suo deutronomio in titulo primo ꝑmi libri capitulo ꝑmo dicit hoc esse ꝑmum fundamentū omniū fūdamentoꝝ mosaice legis Et hoc est cōe apud tuos ubicūqꝫ de hac materia loquuntur .s. ꝙ deus solus celum creauit et terram et omnia que in eis sunt nullo exteriori adiutorio coopante .s. alicuiꝰ creature. vnde et talmudici tui dicūt ꝙ deus non creauit angelos in prima die. ne forte crederet᷑ ꝙ angeli fuissent coopatores seu coadiutores in creacōe mundi .s; psalmista in p̄dicta auctoritate testat᷑ quod verbo dei celi facti sunt. vbi enī translacō tua dicit firmati sunt Jn hebraica litera dicitur facti sunt. Et sic sequitur ꝙ deus per verbū suum celos fecit. Similit᷑ et testat᷑ ꝙ deus per spiritū oris sui fecit seu creauit omnes virtutes seu exercitus celorū. Ex quo sequit᷑ ꝙ deus per spiritū suū hoc fecit. Cum autē de rōne verbi est ꝙ distinguat᷑ a dicente seu proferente. Similiter ⁊ de rōne spiritus oris eiꝰ ut distinguatur ab inspirante. sequitur ꝙ spūs per quē virtutes celorū facte fuerunt est deus alius ab inspirāte. Et sic in hac auctoritate trinitas quam p̄dicamus exprimit᷑ que est vnus deus creator mundi ī qua quidē trinitate spiritus est tercius in ordine trium personaꝝ. Et sic habes ꝙ in asserendo spm̄ sanctum esse deum alium a patre et filio non fit aliqua addicio que contrariet᷑ seu contradicat eloquijs dīnis ymo eis manifeste conformat᷑. Saulus. Nimis stricte intelligis hoc dictum verbo domini. Sil'r et spiritu oris eius. Jntelligis enī verbum sil'iter ⁊ spiritum ut aliquid existens in deo et a deo realiter distinctū. cum tamen non sit necessarium sic ista intelligere. per verbum enim dei et spiritū eius

que in hoc loco continent̄ suffeciat intelligere mandatū dei seu eius preceptū prout ipsemet psalmista in hoc eodem psalmo declarat dicens in hac propria materia · s · creacōis mundi · Ipse dixit et facta sunt ipe mandauit et creata sunt · vnde non aliud intelligendū est de hoc quod dicit̄ verbo dn̄i celi firmati sūt nisi ꝙ creature fuerūt facte per mandatum dei uel eius imperiū seu voluntatē · Paul⁹ · Circa hoc quod dicitur verbo domini quod ſm veritatē significat filium dei non est ad presens insistendum quia iam de hoc ꝙ in diuinis sit filius supra est ostensū · Sȝ manifestū est in hoc quod dicit̄ et spiritu oris eius intelligit̄ aliquid intrinsecum deo ꝛ ab eo ꝓcedens quod non potest esse nisi de⁹ et a deo procedens · suffecisset enim dicere · ꝛ spū oris eius omnis exercitus eorum ad denotandū ꝙ de mandato dei facti fuerunt celi · et huiōi · Sed apponendo spū oris eius manifeste ostendit̄ ꝙ spūs de quo loquitur est intrinsecus deo et a deo inspirante distinctus · Et sic intellexerūt Rabini tui istā auctem · Saul⁹ · Vbi queso inuenisti Rabinos nostros sic exposuisse · Paul⁹ ·

Supra in capitulo · v · hui⁹ distinctōis allegaui tibi quandam auctoritatē que in glo · magna super geñ · que dicitur beresich Rabba capit'lo · xlij · habē · Vbi sic Rabi Symeō dicit · sic inspirauit seu sufflauit deus spm̄ suum ꝛ creatus est mundus sicut in psalmo dicitur · Spiritu oris eius omnis v̓tus eorum hec in glosa predicta · Ex quo patȝ ꝙ hoc quod dicitur · Spū oris eius intelligendū est per modum isp̄iracionis seu sufflacionis que in rebus creatis a quib⁹ cum loquimur de diuinis necesse est acape aliquam sil'itudinē · nō nisi ab extrinseco ꝓcedit̄ et sic oportet ꝙ illa res inspirata sit de⁹ cum nichil est in deo quin sit deus · Similiter necesse est ꝙ sit alius ab inspirante ex necessitate opposicōnis relatiue · et sic manifeste consonat exposicioni mee · Saul⁹ · Licet ille Rabi Symeon quē allegas fuit de magnis ꝛ antiquis doctoribus nostris · est tamen vnus singularis cui⁹ dictum non sufficit ad concludendū in tanta materia · Et iō si alias auctoritates habes ad ꝓbandū ꝙ spūs sanct⁹ sit de⁹ allega ·

¶ Capitulum · xiij · in quo ostenditur ꝙ in diuinis est tercia persona scilicet spiritus sanctus ex auctoritate ysaie · xlviij · vbi dicitur ꝛ nunc dn̄s misit me et spiritus eius · quibusdā

in hebreorum cauillacionibus non obstantibus.

·Paulus·

LIcet verum est q Rabi Symeon ille quē tibi allegaui est tantum vnus doctor tamē dicta sua habent auctem a ceteris doctoribus tuis inquantū sua exposicio i hoc loco non fuit reprobata seu cōdempnata· nec etiā legitur contradictā esse ab alijs sz collocata fuit in illo libro antiquo supra allegato tanqz vera· et non repugnans fidei et veritati· nichilominꝰ tamen ex quo aliam vis auctoritatem· allegabo tibi vnam que tibi debet sufficere que quidē auctoritas est illiꝰ pphete euangelici ysaie qui de misterijs fidei nostre qzplurima et magna pphetauit· dicit enī in capitulo xlviij· sic attendite ad me audite hec· non a pncipio in abscondito locutus sum ex tempore quo facta fuit ibi eram et nunc dominꝰ deus misit me et spūs eius ·hec ille· Ex qua auctoritate habes q ille qui a pncipio non in abscondito locutus fuit· s· ipse deus qui a principio cum populū israhelē ad se applicasset eis dando legem in monte synay non in abscondito locutus est sed palam et publice cunctis audientibꝫ legem dedit ut habetur exo· xx· qui quidē deus in eodē tpe ·s· dacionis legis ibi erat· Et quia ipse deus qui locutus est palam in dacōe legis postea fuit missus i mundū p assumpcionē carnis ad redimendū genus humanū de qua assumpcione in distinctōne sequenti deo duce est agendū Ideo dicit· Et nūc deus misit me et spūs eius· In qua auctoritate manifeste exprimunť tres persone diuine· de quaꝝ qualibet necesse est dicere q est deus qui locutus est palam· Exprimitur enim ibi deus missus qui statim de se ante predixerat· non a pncipio in abscondito locutus sum ꝛc̄· Similiť exprimiť ibi deus mittens cum dicit dominꝰ misit me· Similiť exprimitur ibi spūs dei mittēs cum dicit· Et spūs eius· s· misit me· Deus enim nullo modo intelligi debet missus nisi a deo Et sic ex ista auctē plane et sane intellecta habeť distinctio trium psonaꝝ in diuinis· quaꝝ tcia persona est spūs sanctꝰ qui est verus deꝰ inquantū dicitur q spūs dei deum mittit· est tam̄ distinctus a deo misso de quo dicitur· dn̄s misit me qa intermittentē et missum necessaria est distinctio personalis

Saulꝰ· Duo psupponis in exposicione huiꝰ auctoritatis ysaie que non probas nec etiam sunt consona litere·

Et ideo ex illa auctoritate non habes intentum · primo enim presuppo=
nis quod ille de quo dicitur quod fuit missus a deo · est verus deus
qui dedit legem genti nostre israhelitice · quod non est verum
magistri enim nostri communiter exponunt illud quod hic dicitur · Et
nunc dominus misit me de ysaia qui fuit a deo missus ut habetur
ysaie · vj · Ubi cum dicatur a deo quem mittam aut quis ibit
pro nobis Respondit ysaias · Ecce ego mitte me · Cui deus dixit
vade et dic populo huic etc · unde de ista missione in hoc loco
loquitur propheta · nec valet contra hoc dicere · quod iste missus a
deo dicit de se statim supra a tempore quo fuerant ibi eram quod
intelligitur a tempore dacionis legis in quo tempore ysaias
nondum erat natus ut est manifestum · hoc enim non obstat pro
dicte exposicioni quia ut magistri nostri dicunt sic in monte synay
moyses recepit legem a deo · sic eodem tempore et loco omnes prophete fue=
runt ibi quantum ad animas et ibi unusquisque recepit propheciam suam ·
quam postea quilibet eorum tempore suo prophetauit · Et hanc
sentenciam tenent omnes magistri nostri antiqui · fere qui hunc
passum exposuerunt · unde ex hac auctoritate secundum hanc veram
suam exposicionem non concluditur nisi esse unus deus qui ysaiam
misit · Spiritus enim dei · de quo hic dicitur quod misit ysaiam non
est verus deus · sed est spiritus propheticus creatus quem habuit
ysaias a deo et per quem ysaias prophetauit · unde si recte hanc
auctoritatem intelligis nichil facit pro te racione predicta · Secundo
presupponis in tua exposicione quod verus deus fuit missus a deo
per assumpcionem carnis quod non probas nec probare valebis
Item sunt quedam in litera precedencia et sequencia hanc au=
ctoritatem que nullo modo consonant tue exposicioni · Sed quia
dicta sufficiunt pro nunc ad tuam exposicionem euacuandam Ideo
illa ad presens omitto · Paulus · Exposicio magistrorum
tuorum · in qua dicunt quod ysaias est ille de quo hic dicitur ·
Nunc dominus misit me etc · est manifeste falsa tanquam fundata in
fundamento falso et erroneo · fundatur enim in hoc quod anima
ysaie et anime aliorum prophetarum fuerunt in monte synay
tempore dacionis legis antequam ipsi nascerentur et ibidem recepe
runt propheceas suas prout tu nomine eorum recitas · Et verum
est quod magistri tui hoc asserunt in predicta exposicione · sed hoc
est manifeste falsum · nam secundum naturalis racionis dictamen anima
racionalis tunc incipit esse cum in corpore humano sibi coap=
tato infunditur · anima enim secundum veram sui diffinicionem a philosophis

traditam est perfectio corporis phici organici ut habetur scdo de anima. Constat autem quod illud quod est perfectio alicuius corporis non habet esse ante formacoz illius. Et sic patet quod predictum fundamentu est falsum. Quod aute sit erroneu patz Nam hoc est contra sacre scripture testimoniu. legitur enim zacharie. xij. Ego dominus formans spiritum hois in medio eius quod verbum exponitur a Rabbi cahadia et a Rabbi quimbi conformiter ad predicta diffinicione anime. dicunt eni quod per hoc quod dicitur formans spiritu hois in medio eius Intelligitur quod creator creat aiam cum perfectione figure corporis humani. Et est cois exposicio predicti verbi. hoc etiam consonat huic quod dicitur gen. ij. formauit igitur deus hoiem de limo terre et inspirauit in facie eius spiraculu vite et factus est homo in aiam viuentem. Ex quo patet quod aia creatur et infunditur incorpore humano formato. Et sic patz quod nullo modo de ysaia potest intelligi illud quod dicitur a tempore quo fuerant ibi eram. quod intelligitur a tempore dacionis legis secundum omnes. nec etiam quod ibi legitur immediate ante. s. non a principio in abscondito locutus sum. potest de ysaia intelligi. nec de aliquo hoie puro nisi solum de deo legis datore. Doctores enim tui in libro qui dicitur mequilea. exo. xix venerunt in desertum synay et castrametati sunt in deserto expresse dicunt quod hoc quod dicitur per ysaiam non a principio in abscondito locutus sum. Intelligitur de dacione legis que publice fuit data. et est sentencia cois omniu expositorum tuorum Ex quo sequitur manifeste quod illud quod immediate in eode textu dicitur. s. nunc deus misit me et spus eius. Intelligatur de illo qui non a principio i abscondito locutus est etc. quod non nisi de deo vero itelligi potest. Ad hoc autem quod dicis me presupponere quod non probo. s. quod verus deus missus est per assumpcione carnis etc. Verum dicis quod hoc tibi non probaui usque nunc. sed hoc per dei graciam probaturus sum in sequenti distinctione. vbi de diuinitate xpi est agendum. Ad terciu quod dicis quod sunt queda in predicta auctte precedencia et sequencia que nullo modo consonant mee exposicioni expone illa. et deo duce sufficienter respondebo tibi. Saulus.

Antequam de alijs precedentibus et sequentibus contra te obicia volo tibi ostendere quod hec verba que allegas secundum te exposita faciunt manifeste contra te. vis enim ex istis verbis. s. nunc

dominꝰ deus misit me· et spiritus eius inferre ꝙ in diuinis
sunt tres persone distincte·s·deus mittens ⁊ spiritꝰ sanctus
mitens et filius dei missus·Si bene attendis ex hijs verbis
sequeretur ꝙ sunt quatuor persone in diuinis quod ut credo
tu etiam non admitteres·primū assumptū patet·Nam in
predictis verbis·pmo nominatur deus·Non enim dicit·et
nūc deus misit·sȝ et nunc deus misit me·ecce duo·dicis etiā
ꝙ ille missus est deus·et sic sunt tres persone·dicis etiam ꝙ
in hoc quod sequitᵣ·Et spiritus eius expmitur alia persona
diuina mittens quam etiam asseris deum mittentē·⁊ sic ſm
te sunt quatuor persone diuine quod tu ut credo nullo modo
admitteres· Paulus· Dixi tibi ꝙ cum de hoc miste-
rio scte trinitatis ageretur oporteret diligentᵣ scrutari sacra
eloquia non autem superficietenꝰ·vnde in proposito debes at
tendē formam in qua illa duo nomina ponuntᵣ·s·illa pro
quibus in trāslacione nostra habetur dn̄s deus·primū enim
nomen quod ponitur ibi est adonay scriptū cum hijs literis
a·d·n·y·Cuiꝰ quidem nominis propria significacio est dn̄s
deus·Scdm nomen quod ibi ponitur est nomen dn̄i thetra
gramaton quod est nomen dei propriū et incōicabile crea-
turis quod quidē nomen scribitur cum alijs literis a predi-
ctis·s·y·h·n·h·vnde si ꝓprie transferantur hec nomina ſm
veritatē hebraice lingue diceretᵣ sic·Et nunc dominus meus
·y·h·n·h·y·h·misit me·et illa duo nomīa quoꝝ vnum est
propriū diuinum·et aliud est nomen adiectiuū nullo modo
signt duo supposita sed tantū vnū sicut cum dicitur dominꝰ
meus rex et huiōi non signt duo supposita sed vnum tantū
Et ideo racio tua non facit contra me·Ex illis enim duo-
bus noibus pmis habemus vnū suppositum·s·personā pa-
tris·In hoc quod dicitur dn̄s deus In hoc quod dicitᵣ misit
me habemus scdm suppositum·s·personā filij missi·In hoc
quod dicitur·Et spiritu oris eius habemus·Terciū supposi-
tum·s·personā spiritus sancti·vnde in hac auctoritate nō
solum tres persone diuine exprimuntᵣ distincte·sed etiā ordo
earum ostenditur·Et ideo si habes alias obiectiones lr̄ales
contra meam exposicionē propone eas ut videamus cuius
valoris sint·

¶ Capitulum·xiiij·In quo exponitᵣ auctoritas ysaie sup̄
dicta extense ut ex illa sane intellecta probetur intentum

Saulus·

Si bene scrutentur precedencia ꝛ sequencia hanc aucto
ritatem quam allegas manifeste patet ꝙ propheta
non loquitur hic de messia seu xp̄o venturo· sȝ de Cyro
qui populū israhel redemit de babilonica captiuitate· legitur
enim statim ante predicta verba que allegas· dominus dilex:
it eum ꝛ faciet voluntatem suā in babilonē et brachium su:
um i Caldeis· Ego locutus sum· ꝛ vocaui eum adduxi eum
et directa est via eius· Que quidem verba ſm omnes expo:
sitores tam catholicos q̄ȝ hebreos exponitur de Cyro quē deus
direxit ad faciendum voluntatem suam in babilonem edu:
cēdo populum suū de illa captiuitate ad quod vocatus fuit
a deo ut habetur ysa· xlv· capitulo ꝛ prosperatus est in via
sua ut habetur Esdre primo· Et sequitur statim· Accedite ad
me ꝛc· que est auctoritas per te allegata· post autem dictam
auctoritatem cum quibusdam que sequuntur ad illam ptī:
nentibus sequitur in litera Egredimini de babilone fugite
a caldeis in voce exultacōis annūciate· auditum facite hec·
offerte illud usqȝ ad extremū terre et dicite redemit dominus
populū suum Jacob· quequidem verba ab omnibus expri:
muntur ad lr̄am de redempcōe a babilonica captiuitate· non
autem de redempcione per messiam expectata· vnde in con:
sonū est veritati lr̄e ꝙ auctoritas tua que inter precedencia
ꝛ sequencia ponitur exponatur de messia ꝛ redempcione sua
prout tu intendis sed magis conuenienter exponenda est de
eadē redempcione babilonica ad quam annunciandā ysaias
ibidem dicitur missus a deo cum dicitur dominus misit me
Quequidem annunciacio fiebat a propheta per spiritum pro
pheticum dei· ex quo dicit· et spiritus eius· Et sic patȝ ꝙ hec
exposicio est magis consona litere· cum conueniencius con:
tinuatur cum precedentibus et sequentibus modo predicto
q̄ȝ exposicio tua·

Paulus·

Vt veritas exposicōis
mee magis elucescat· volo tibi exponere predictam aucto:
ritatem per me allegatam cum precedentibus et sequentibꝰ
seriose ad literam· Ad cuius declaracionem premittendū est
ꝙ in sacris eloquijs presertim ꝓphetias sepe fit transitus seu
translacio de vna materia ad aliam sibi similem et specialiter
cum vna sit figura alterius uel habeat cum ea aliquam cor
respondenciam sicut membra ad caput et econtra· vñ ysaie

xiiij · cum propheta loqueretur de principe babilonis qui in
tyrannica et superba potestate et casu horribili quodam mo-
do assimilatur lucifero primo angelo de celo cadenti in tantū
q censendus erat membrum eius et ipsius figura · Idarco
in eodem contextu propheta de vno trāsit ad alium ut patz
in capitulo supradicto · vnde in proposito ysaias prophetan-
do de redempcione populi israhelitici a captiuitate babiloni-
ca per Cyrum ab ipō deo ad hoc vocatum transit ad prophe-
tandum de alia redempcione longe digniori et remociori in
tempore que tūc fienda erat per messiam seu xp̄m · quequidez
due redempciones · licz in hoc conueniebant q vtraqz fienda
erat per dei potenciam que hostes populi sui opprimebat · Sil'r
per dei misericordiam qua populo suo miserabatur propter
que trāsit propheta de vna ad aliam · In multis tamen hee
redempciones inter se differebant et specialiter in hoc scilicet
q redempcio babilonica facta fuit virtute diuina p Cyrum
suum ministrum absqz miraculorum operacione · sz mundo
suo cursu naturali incedente · Redempcio vero secunda que p
xp̄m erat fienda cum miraculis a deo super naturalit̄ factis
implenda erat per totum · Quibus premissis litera sic videt̄
exponenda ab illo loco in quo dicit̄ · audi me Jacob etc̄ · Ibi
enim est quedam distinctio capitularis in hebreo ubi pphe-
ta locuturus de predictis duabus redempcionibus que in a-
liquo conuenerunt et tamen in multo magis differunt pre
mittit · audi me Jacob etc̄ · ut ad attencioz excitet audiētes
Et sequit̄ Ego ipse · vbi in hebreo legitur ego sum · ad deno-
tandum q ipsius dei esse seu essencia per se consistit et nullo
modo ab alio dependet · Et sequitur · Ego primus et ego no-
uissimus · ad denotandum ipsius eternitatē que omnē dura
cionem temporis excedit · Et sequit̄ · manus quoqz mea fun-
dauit terram · et dextera mea mensa est celos · ad ostendendū
q mundus est creatus ab ipso deo et a nullo alio · et mundi
partes admuicem ab ipso deo sunt proporcionate · Et sequit̄ ·
Ego vocabo eos · In hebreo habetur ego voco eos et stabunt
simul ad denotandum q gubernacio mundi creati per ipsum
deum est ab ipso deo creatore suo · Que quidem omnia supra
dicta propheta p̄mittit ad hoc ut ostendat q liberacio populi
dei a babilonica captiuitate de qua statim erat locutur⁹ fu-
tura erat s̄m diuinam ordinacionem qua ipse deus creauit

mundum et eum gubernat nullo interueniente miraculo sup
naturaliter facto. Quod autem ista liberacio sit a deo preordina=
ta probat seu persuadet per hoc quod deus liberacionem per Cyrum
futuram ante per prophetam predixit et nullus alius. Ex
quo patet quod sicut illa liberacio in sola dei presciencia existebat.
sic in sola eius potencia. vnde subdit. Congregamini omnes
vos .i. gentes omnes que diuersis ydolorum cultibus subia
cebant. Et sequitur. audite quis de eis annunciauit hec quasi
diceret hoc nullus annunciauit antequam fieret nisi solus deus
a cuius potencia et ordinacione factum fuit. Et sequitur. do=
minus enim dilexit eum .s. Cyrum quem ad dignitatem mo
narchicam promouit ut populum suum liberaret a captiuitate
caldaica. vnde sequitur faciet voluntatem suam scilicet dei
in babilonia puniendo caldeos et iudeos inde liberando. Et
sequitur. Ego locutus sum et vocaui eum et adduxi eum et
directa est via eius. Ad ostendendum quod tota prosperitas Cyri
fuit a deo preuisa et intenta ut liberacionem populi per ipsum
iuxta diuinam ordinacionem impleret. et hoc contra ydola
tras qui huiusmodi prosperitatem attribuebant ydolis suis. vnde
dicitur supra eodem capitulo antequam venirent indicaui tibi ne
forte dices ydola mea fecerunt hec et sculptilia mea et con=
flatilia mandauerunt ista que audisti Et sequitur. accedite
ad me etc. Circa quod attendendum est quod postquam propheta an=
nunciauit liberacionem populi a Caldeis per Cyrum diuina
virtute fiendam sine miraculorum operacione. nunc ab ea
transit ad liberacionem que tunc futura erat per xpm verum
deum et hominem. que quidem liberacio .s. secunda facta fuit per
ipsum deum redemptorem per maxima miracula a deo facta
supernaturaliter. Et ideo sicut ysaias locuturus de prima redempcione
que non supra cursum naturalem facta est. premisit magna=
lia que deus fecit in mundi creacione et gubernacione que non
supernaturaliter sed cursu naturali per potenciam dei infini=
tam facta fuerunt. Sic propheta locuturus de secunda redemp=
cione que per miracula supernaturaliter effecta est premisit
de illis que a deo supernaturaliter facta fuerunt. et specialiter
circa gubernacionem populi quorum miraculorum numero
fuit dacio legis in synay in qua deus est locutus tante mul=
titudini publice et palam quod in maximum reputatur mi=
raculum. vnde deutro. iiij. de hac materia sic legitur. Interroga

de diebus antiquis qui fuerunt ante te ex die quo creauit de-
us hominem super terrã a summo celi usqȝ ad summũ eius·
si fcta est aliquando huiusmodi res· aut vnq̃ȝ cognitum est
ut audiret populus vocem dei loquentis de medio ignis sic̃
tu audisti· Et de hoc dicit ꝓpheta· accedite ad me et audite
hec quasi dicẽt ea que locuturus sum· maxima et a deo sup-
naturaliter facta sunt· vnde requirunt maiorẽ attencionẽ
sicut illa que homo audit a propinquo attencius intelligit
Non a pñcipio in absconͦdito locutus sum· quod cõiter ex
ponitur tam a doctoribus nostris q̃ȝ tuis de dacione legis in
monte synay· In qua totus populus audiebat vocem dñi
loquentis ut habetur exodi· xx· Et dicit̃ hec dacio legis fieri
a principio quia ĩ illa incepit popul⁹ israheliticus deo appli-
cari in peculiarem populum· recipiendo obedienter manda-
ta sua ut habet̃ exodi· xix· Que quidem verba non possunt
verificari de ysaia· nec de aliquo puro homine sed de ipso deo
qui legẽ dedit· et sic intelligunt etiam doctores tui· Et sequit̃
ex tempe anteq̃ȝ fierent ibi eram· vbi in hebreo habetur a tpe
quo fiebat· ergo ibi quod intelligitur de ip̃o deo qui loquendo
ꝓpl'o modo p̃dicto ibi erat quod non potest intelligi de ysaia
qui nondũ erat natus nec anima eius creata ut iam osten
sum est· Et sequitur in eodem contextu et versu nulla diffe-
rencia interposita· Et nunc misit me dominus et spiritus
eius· quod non potest intelligi plane· nisi de quo continue et
immediate propheta loquitur scilicȝ de deo· Et sic habetur ꝙ
deus qui legem dedit in synay loquendo populo non in ab-
scondito postea missus est a deo et spiritu eius quod erat in-
tentum· Et ut magis ostendat propheta ꝙ verba predicta
sunt verba dei a deo missi· immediate subdit· hec dicit domi
nus redemptor tuus scilicet deus ille qui missus est a deo et
spiritu eius ad tuam redempcionem et sanctificacionẽ· De
quo dicit sanctus israhel ego dominus deus tuus docens te
utilia· quod intelligit̃ sic· Nam redemptor non solum dedit
precepta que sunt necessaria ad consequendam beatitudinẽ
sed etiam consilia que ad hoc non sunt necessaria· sed tamen
utilia inquantum per ea melius ⁊ expedicius homo possit cõ
sequi predictam beatitudinem· gubernans te· In hebreo habe
tur ducens te in via qua ambules· quia gesta ipsi⁹ redemp-
toris ducatum prestant homĩ ad hoc ut in hac vita que via

est dirigatur ad terminū beatitudinis· Et sequitur vtinam attendisses mandata mea· ⁊ facta fuisset sicut flumen pax tua· quod potest intelligi dupliciter· vno modo referendo hec verba ad hoc quod dixerat statim ante docens te vtilia quasi diceret· Et si docui te utilia scilicet ꝯsilia que non important necessitatem sed utilitatem in consequendo expediciaus beatitudinem· Vtinam tamē attendisses mandata mea scilicet precepta que necessitatē importāt quia hoc suffecisset tibi ad salutem per quam pax perhennis habetur atqȝ perpetua de qua dicit facta fuisset sicͭ flumen pax tua· Alio modo possūt exponi predicta verba scilicet vtinam attendisses mandata mea referendo ea specialius ad phariseos quibus xp̄us dedit duo mandata que si seruassent habuissent pacem temporalē et etiam spiritualem· Xp̄us enim interrogatus a phariseis seu herodianis si licet tributum dare cesari· Respondit nō consulendo sed pocius precipiendo que sūt cesaris date cesari que sunt dei· date deo· Que quidem mandata non seruaue-runt sed vtrūqȝ transgressi sunt· Rebellarunt enim Rōno imperio· et sic non dederunt que erant Cesaris Cesari per qđ amiserunt pacem tp̄alē quia venerunt Rōni et destruxerūt locum et gentem ut patet in historijs Josephi de destructōe iherusalē et populi Judaici per Titum et vespasianū· Fue-runt etiam transgressi· Scđm mandatum scilicet que sūt dei date deo recedendo a xp̄o tam in credendis q̄ȝ in agendis· et sic amiserunt pacem internam· et etiam supernam· vnde de prima pace subdit facta fuisset sicut flumen pax tua· quia pax temporalis est transitoria sicut flumen· De scđa autem dicit· Et iusticia tua sicut gurgites maris· Justicia enī que est per fidem xp̄i· est iusticia superhabundans sicut gurgites maris· et etiam perpetua sicut gurgites maris non deficiūt Habes igitur ex predictis exposicionem literalem ꝑdicte au-toritatis quam tibi allegaui scilicet dominus misit me ⁊c̄· Jn qua trinitas in diuinis exprimitur cum expressiōe ter-cie persone scilicet spiritus sancti· que quidem exposicio con-sona est precedentibꝫ et sequentibus ut dictū est· Saulꝰ·

Audio exposicionem tuam circa predictam autoritatē ysaie· Sed video ꝙ exposicio facit contra te· dicis enim ꝙ lex nr̄a que data fuit ī synay fuit data a filio dei quem tu deū vocas· vnde dicis ꝙ de illo solo verificatur· non a principio

in absconditolocutus sum· Ex quo sequitur q̄ nō fuit illa lex data a tota trinitate quam tu asseris in diuinis esse· et per consequens non fuit data a deo qui creauit celum et terram et qui eduxit israhelem de egipto· Non enim dubito te concedere q̄ tota trinitas creauit mundum ꝛ eduxit israhel de egipto· Et sic si bene consideras tua exposicio tibi ipsi cōtradicit· Paulus· Indubie concedo tibi q̄ sancta trinitas que est vnus deus creauit mundum· Similiter ꝛ eduxit israhel de egipto·et etiam legem dedit moysi· Nā ƀm veram fidem catholicam opera sancte trinitatis indiuisa sunt ab extra·distinctio enim personarum ĩ diuinis solū est ƀm relaciones originis que ab intra tantumodo sūt cum hoc tamen stat q̄ in sacra scriptura aliqua opa diuina appropriantur certis personis sicut illa que pertinent ad potenciā apropriant̄ patri·et illa que ad sapiēciam apropriant̄ filio Similiter que ad bonitatem apropriant̄ spiritui sancto· Et quia dacio legis pertinet ad sapienciam ideo apropriat̄ filio· Non intelligendo q̄ sit propriū filij sic q̄ non sit commune toti trinitati·differencia enim est in hac materia inter apropriacionē et proprium sed de istis ad presens non est curandum circa te·donec aliqualiter sis illuminatus in fide·

¶ Capitulum·xv· In quo ostenditur per aliquas autoritates q̄ spiritus sanctus est deus contra hebreos qui spiritum sanctum in scripturis contentum dicūt esse creaturam· Et specialiter exponitur ibi illud verbum geñ·primo· Spiritꝰ domini ferebatur super aquas· Saulꝰ·

Adhuc non plene probas michi q̄ spiritus sanctus sit deꝰ· Nos enim bene credimus spiritum sanctum esse aliquid a deo creatum quod est quid sanctissimum de quo psalmista spiritum sanctū tuum nec auferas a me· qui quidem spiritus sanctus loquit̄ in ꝓphetis· Juxta illud ij·Re·iiij·capitl'o· Spūs dñi locutus est in me ꝫ q̄ iste spūs sanctus sit verus deus minime credimus·nec autoritates per te allegate hoc plene ostendunt· Paulus· Ex quo spiritum sanctū credis esse quem etiam credis fuisse locutū in prophetis ꝑut autoritates ꝑ te allegate hoc plene testantur·ex consequenti debuisses ipsum credere deum verum esse· uel aliquam substanciam intellectualem seperatam a corpe

Sed non est dicendum quod sit aliqua substancia intellectualis creata separata a corpore quia sic esset aliquis angelus vel anima alicuius beati sed seperata. Sed non primum quia nec secundum philosophorum inquisicionem nec etiam secundum testimonia sacrarum scripturarum habetur quod sit aliqua substancia intellectualis creata seperata a acorpore nisi solum angeli. Nec secundum etiam tu concederes. Et sic remanet quod spiritus sanctus de quo scriptura loquitur sit deus prout autoritates predicte per me allegate satis ostendunt. Sed ad maiorem habundanciam adhuc ostendam tibi autoritates in quibus concedere cogeris quod spiritus sanctus est deus per quas autoritates plene ad literam spiritui sancto attribuitur illud quod solius dei est. manifestum est enim apud doctores nostros et etiam tuos quod solius dei est esse vbique per essenciam presenciam et potenciam. Nam hoc pertinet ad infinitatem essencie et potencie diuine que nulli creature competit cum quelibet creatura sit finita psalmista enim esse vbique attribuit spiritui dei qui est spiritus sanctus. Vnde in psalmo qui incipit. domine probasti me dicit quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiam. Si ascendero in celum tu illic es etc. Ex quo patet quod spiritus dei est ubique tanquam ipse deus. Similiter Job xxxiij. legitur. Spiritus dei fecit me et spiraculum omnipotentis viuificauit me. Constat autem quod facere hominem et viuificare eum solius dei est. doctores etiam tui antiqui de spiritu sancto quandoque loquentes ei attribuunt ea que ad solum deum pertinent. Saulus. Allega illos doctores nostros hoc dicentes. Paulus. In illo libro qui dicitur beresith rabba que est glo. magna super gen. super illud verbum spiritus domini ferebatur super aquas queritur quid est ille spiritus domini de quo dicitur. Et spiritus dei ferebatur super aquas. Et respondetur hic est spiritus messie de quo in ysaia legitur et requiescet super eum spiritus domini. Spiritus sapiencie etc ysaie. xj. hec in glo. predicta tam maiori quam minori. Item in predicta glosa gen. xlij. legitur Rabbi Symeon dicit. Quid est illud quod legitur in psalmo. Spiritu oris eius omnis virtus eorum. hoc est inspirauit deus sanctus et benedictus spiritu oris sui et creatus est mundus. Ex quibus et multis similibus patet propositum. Saulus. Illa glosa quam allegas super illud verbum. spiritus domini ferebatur super aquas modicum facit pro te. possum enim responde-

ꝙ spūs messie est anima eius· Sepe enim ī scripturis anima
humana dicitur spiritus· vnde zacharie·xij· Ego dominus
formās spiritum hominis immedio eius quod intelligitur
de anima·Constat autem ꝙ etiam ſm te aīa xp̄i seu messie
non est deus·nec etiam illud quod dicitur spūs domini fere=
batur super aquas intelligendum est de ip̄o deo·tum quia cū
deus sit omnino immobilis non potest verificari de ipso ꝙ fe
rebatur quia hoc importat motum·tum quia si per hoc quod
dicitur hic spiritus dei intelligatur ip̄e deus quem dicis esse
terciam personam in diuinis·inconueniens esset ꝙ in creacōe
mundi fieret mencio de spiritu sancto quem dicis esse terciā
personam·et non de filio dei quem dicis esse scd̄am· Ad au=
toritatē scd̄am quā allegas ipsius Rabbi Symeō nichil
aliud occurrit dicendum nisi illud quod supra contra eam
dixi ad quam per te fuit responsum· Paulus· Con
cedo tibi ꝙ anima xp̄i nō est deus ſ; est anima humana que
creata fuit in eodem instanti quo in fusa fuit incorpore cristi
humano·sicut dictum est et ostensum supra de alijs aīabus
humanis·et non antea ⁊ iō de ipsa nō potest dici ꝙ ferebat᷑
sup̄ aquas in exordio creacionis mūdi cum protunc nondū
fuisset inesse producta·Ad aliud vero quod obicis dicens ꝙ
hoc dictum ferebatur·non potest dici de deo ad quem nullo
modo pertinet moueri·possem tamen tibi r̄ndere·vno modo
ꝙ lic; verum est ꝙ deus sit omnino immobilis tamen sepe in
scripturis de deo dicuntur aliqua verba quorū propria sig̃fi
cata non possunt esse sine motu·ut cum dicit᷑·descendit deꝰ
super montē synay Exodi·viij·Et in psalmo ascendit deꝰ
in iubilacione·et in multis alijs·Que quidem verba scilicet
ascendere et descendere cum de deo dicuntur non proprie sed
methaphorice dicta intelliguntur·vnde ⁊ in proposito cum
dicitur· Spiritus dei ferebatur non debet intelligi ꝙ ferebat᷑
ꝑmotū localē sed methaphorice·s·ꝙ spūs dei·i·spūs sanctꝰ
cui bonitas et amor appropriat᷑ afficiebatur ad perficiendam
perfectionem aquarum·i·omnium encium productorum·
aque enim iuxta seriem litere illius capituli·omīa encia cor
poralia in p̄mordio producta continebant·Et licet predicto
rum verborum sentencia hoc modo possit haberi·tamen aliter
et magis proprie iuxta veritatem hebraicam exponi possūt
Circa qd̄ attendendum ꝙ vbi nostra translacio dicit· Spūs

domini ferebatᷣ. In hebreo habetur quedam dictio que sonat
meraphephet quod in lingua nostra idem significat quod in
cubare in similitudinem volucris oua suo calore animantis
Idem enī verbū ponitᷣ deutronomij penultͤ. vbi diciᷣ Sicut
aquila ꝓuocat ad volandū pullos suos ⁊ sup̱ eos volitans
Ibi in hebreo habeᷣ sup̱ eos isrl'. i. incubās. vn̄ in ꝓposito q̇a
spūs sanctꝰ viuificator oīm a pn̄cipio diciᷣ. de quo ī psalmo
Emitte spm̄ tuū et creabuntᷣ. Idcirco in rer̄ exordio sicͭ deo
pr̄i attribuitᷣ ꝓductio rer̄ de nō esse ad esse ꝑ creacōz. sic spūi
scto attribuitᷣ viuificacio rer̄. quequidē viuificacio pt̄ itelligi
ſm motū p̄mi mobilis. Nā motꝰ ſm phm̄. iij. phicor̄ est
vita rer̄ natᷣaliū. Motꝰ aūt p̄mi mobilis est p̄mꝰ et p̄cipuꝰ
a quo oīs motꝰ regulanᷣ et mensuranᷣ tanq̄z a p̄ma oīm
motuū mēsura quiquidē motꝰ rer̄ natᷣaliū viuificatiuꝰ est a
deo tanq̄z a p̄mo mouēte pn̄ͬ creatus. vn̄ in p̄mordio crea=
cōis rer̄ natᷣaliū de hoc p̄mo motu tanq̄z de vita rer̄ natᷣali
um fit mencio attribuendo ipm̄ motū deo in ꝑsona spūs scti
cui apropriatū est viuificare ut dctm̄ est. Et ex ista exposicōe
tollitᷣ quedā admiracio que aīm non modicū pulsat q̄modo
.s. int̄ p̄mo creata fit mencio de tp̱e cū diciᷣ factū est vespere
⁊ mane dies vnꝰ et de motu nulla videᷣ fieri mencio. Motꝰ
aūt est p̄or tp̱e natᷣalitͤ. Quequidē admiracio tollitᷣ ꝑ p̄dictā
exposicōz. Nam ſm eam p̄us fit mēcio de motu q̄z de tp̱e ut
dictū est. Ad scd̄m u̇o quod obicias contᷣ exposicōz sup̱ illud
v̇bū. spūs dn̄i ferebatᷣ dicēs q̄ incōueniēs esset dicē q̄ ī crea=
cōe mūdi fieret mēcio de spū scto qui est tcia ꝑsona ī dīnis et
non de pr̄e qui est p̄ma ꝑsona nec de filio qui est scd̄a ꝑsona.
Ad hoc tibi rn̄deo q̄ ver̄ dicis ī hoc. s. q̄ incōueniēs essz dicē
q̄ in creacōe mūdi que est p̄mꝰ et pn̄cipalis effectꝰ dīnitatis
nō fieret sufficiēs mēcio tacita ul' exp̄ssa de distinctōe dīnar̄
ꝑsonar̄. Sz si rcte scrutatꝰ fuis sensū p̄dictor̄ v̇bor̄. s. ī pn̄=
cipio creauit deꝰ ⁊c̄ usq̄z ibi spūs dn̄i ferebatᷣ sup̱ aquas. inue=
nies q̄ fit mēcio sufficiēs de tribꝰ ꝑsonis dīnis ipas inuendo.
saltē sacras scripᷣas rcte ⁊ diligentͤ scrutāti. ad cuiꝰ declara
cōez p̄suppone debes q̄ ſm v̇itatē fidei nō solū nr̄e sz etiā tue
deꝰ est cā oīm rer̄ creatar̄ ꝑ suū intellectū et volūtatē sicͭ ar=
tifex est cā artificiator̄ inuentor̄ ꝑ ipm̄ dicit enī scripᷣa. Oīa
quecūq̄z voluit deꝰ fecit. velle aūt p̄supponit cognoscē. Cōstat
aūt q̄ artifex ꝑ artem quā habz in suo itellectu ꝯceptā. ⁊ per

amorē sue volūtatis relatū seu applicatū ad suū op⁹ ꝓducen
dū opaꝛ· Ex quo vltī⁹ ꝯsiderandū est ꝙ de⁹ pr̄ opat⁹ est om̄ꝫ
creatam ꝑ suū verbū seu sapiaꝫ ꝯceptā quod est fili⁹ et ꝑ suū
amorē quod est spūs sctūs· Ita tn̄ ꝙ nō intelligaꝛ ꝙ creare sit
ꝓpͥm alicui⁹ ꝑsone dīne tm̄ ·oīa eni opa tͥnitatis ab extra sūt
indiuisa ut supͣdictū est· Sꝫ sic itelligendo ꝙ causalitas crea
cōis attribuiꝛ ꝑsone pr̄is ꝑ modū efficiētis ·et ꝑsone filij at:
tribuiꝛ ꝑ modū cause exēplaris· Spūi scto uͦo huiōi causali
tas attribuiꝛ ꝑ modū amoris· seu affect⁹ ad res c̄atas ꝓdu
cendas· Et iō sacra scͥpta rcte īnuit ꝑsonā pr̄is· cui causali
tas creacōis attribuiꝛ ꝑ modū efficiētis· Cū diciꝛ creauit de⁹
celū et terrā· Innuit etiā ꝑsonā filij cui cālitas creacōis at:
tribuiꝛ ꝑ modū exēplaris· cū diciꝛ In pͥncipio qͦ idē est ac
si dicat in v̓bo seu i sapia ꝓut alibi in sacra scͥptura iueniꝛ
Et etiaꝫ quidā de magnis doctoribꝫ tuis hoc senciūt· Innuit
etiā sacra scͥpta ꝑsonā spūs scti cui attribuiꝛ cālitas creacio
nis ꝑ modū amoris seu volūtatis ꝑ hoc quod diciꝛ spūs dn̄i
ferebaꝛ suꝑ aquas ut supͣ expositū est· Ex qͥbꝫ recte ꝯsideratiꝭ
reꝑies ꝙ supͣ ꝓcessiōes ꝑsonaꝝ in dīnis rōes ꝓductōis rerū
creataꝝ aliqͥꝫ addūt inquantū· s· icludūt essēcialia attributa
dīna· s· potenciā que appropriaꝛ pr̄i· Scienciā que appropriaꝛ
filio· Et voluntatem que appropriaꝛ spūi scto ut per doctores
nostros ista plenius elucidanꝛ·

¶ Capitulum· xvj· in quo ostendiꝛ ꝙ per hoc quod diciꝛ In
pͥncipio creauit deus intelligendum est in sapia a deo ꝯcepta
ꝑ quā mundū deus creauit· Saul⁹·

OStende m̄i vn̄ habes ex sacra scͥptura ul' a doctoribus
n̄ris ꝙ in hoc qͦ diciꝛ In pͥncipio c̄auit de⁹· itelligaꝛ
in filio ul' v̓bo seu i sapia a deo ꝯcepta· mirabile eni
est i oculis meis si hoc posses reꝑire· Paul⁹· Hoc quod
queris habes exp̄sse in glo· Rabbi moysi Gerundeñ qui iṅt
cetos expositores tuos diciꝛ Inṫ nos mag̊· esse erudit⁹ i se:
cretis dīne legis· Quiquidē Rabi moy· suꝑ illud v̓bū· In
pͥncipio creauit de⁹ celū· discipl'o seu auditori suo sic loquiꝛ
Si vis intelligē secretū hui⁹ dictionis beresich· s· in pͥncipio
cognosces· ꝙ s̄m viā veritatis scͥptura loquēs de iferioribus
īnuit ī sublimibus· dictio eni beresich· i· In pͥncipio īnuit ī
sapia q̄ est pͥncipiū pͥncipioꝝ· Et iō in trāslacōe iherosolimi
tana i loco vbi diciꝛ beresich seu in pͥncipio habeꝛ i sapiēcia

hec ille· ex qua auctē habes itentū meū suprdictū· Saulꝰ.
Adhuc ex illa glo· Rabi moy· nō habet ꝙ illa sapia q̄
sig̃ficat cum dicit beresich seu In pn̄cipio sit a deo ꝯcepta sic
ut distinguat realit̄ ab ip̄o deo ꝯcipiēte· hoc eni requirit ad
hoc ꝙ talis sapia dicat verbū ꝯceptū seu filiꝰ genitꝰ ꝓut tu
oñdē p̄sumis· Paulꝰ· Ille sapiētissimꝰ Salomon vo=
lens de sapia a deo genita aliq̄d loqui ad excitandū audiēciū
de tāta re attencōez in ꝑsona ipsiꝰ sapie sic p̄mittit in· viij·
ꝓu· Audite quia de rebꝫ magnis locutura sū· q· d· ista que
dictura sū maxia sūt et auditu digna· fides eni est ex audi=
tu· doctores eni tui cū loquunt̄ de aliq̄ re que a deo fuit eis ul̄
p̄rībꝫ reuelata sēꝑ ꝯsueuerūt dicē hoc habet ex auditu seu ex
ore auditꝰ· vñ ⁊ sapiēs ꝓp̄e dicebat· Audite· q· d· ex auditu
ista hñt· nō ex inquisicōe· Et sequit̄ de rebꝫ magnis locuta
sū· Et ꝺm aliā trāslacōꝫ dicit· audite quia pn̄cipalia loquor·
pn̄cipia eni cuiꝰlibet scie que sūt pn̄cipalia i ip̄a p̄supponūt·
tanq̄ꝫ vā ex tradicōe seu auditu altioris scie ut phs in poste=
rioribꝫ dicit· Et iō pn̄cipia seu pn̄cipalia doctrine dine oportꝫ
ꝙ p̄supponant̄ tanq̄ꝫ vera et ꝓbata ex auditu altioris scie·
quequidē scia est scia dina· ꝑ cuiꝰ reuelacōꝫ talia pn̄cipia ha=
bent· Cōsequent infra eodē capitl̄o· Sapia p̄dicta quibꝫdam
interpositis q̄ ꝑtinēt ad ꝯmendacōꝫ ipiꝰ docꝫ que ⁊ q̄lia sūt hec
pn̄cipalia seu magne res de quibꝫ locuta erat sic dicit· Deus
possedit me ī resich· i· ī inicio viaꝝ suaꝝ anteq̄ꝫ quidq̄ꝫ facēt
a pn̄cipio ab etno ordīata sū et ex antiq̄s anteq̄ꝫ terrā fieret
nondū erāt abissi ⁊ ego iā ꝯcepta erā nec dū fontes aquaꝝ
eruperāt· nec dū montes mole graui ꝯstiterāt añ colles ego
ꝑturiebar adhuc terrā non fecerat et fluia et cardines orbis
t̄re· qñ p̄parabat celos aderam qñ certa lege ⁊ giro vallabat
abissos ⁊c̄ usqꝫ ibi· Cū illo erā cuncta ꝯponens· Ex quibꝫ
diligent ꝯsideratis habes maīfeste ꝙ aliq̄ sapia erat cū deo añ
mūdi ꝯstitucōꝫ· quequidē sapia erat ꝯcepta a deo non creata
seu fc̄ta ⁊ erat cū deo cūcta ꝯponēs· s· oia que ī p̄mordio reꝝ
fuerūt a deo creata que oia fere ī p̄dicta auctē tangūt· Que
quidē sapia ante mūdi ꝯstitucōꝫ erat semꝑ cū deo ⁊ a deo con
cepta ꝑ quā deꝰ fuit cūcta ꝯponēs non pt̄ esse ñ deꝰ· alioquin
sē ꝙ nō solus deꝰ esset creator mūdi sꝫ illa sapia ꝑ quā mun
dū creauit et sic essēt duo creatores mūdi qd̄ nephas ē apud
te sic et apud nos· Saulꝰ· Anteq̄ꝫ aliq̄d dicā contra

hoc qd̓ asseris de sapiā a d̓o ꝯcepta volo tibi ondē ꝙ trāslator
tu⁹ non vere trāstulit quādā dictōꝫ in p̄dicta auc̄te ꝯtentā
In qua quidē dictōe magna vis tue rōis ꝯsistit· vbi enim
dicit trāslator tu⁹· Cū illo erā cūcta ꝯponēs In veritate he-
braica dr̄· Cū illo seu ap° illū erā amon· hec aūt dictio amō
licet habeat mltas intp̄retacōes· in nlla tn̄ sig̃t cuncta ꝯpo-
nens· vn̄ ex v̇itate lr̄e nō habes ex p̄dicta auc̄te ꝙ sapiēcia
illa quā dicis a deo esse ꝯceptā sit cū deo seu apud deū cuncta
ꝯponēs· Et sic dicendū ꝙ illa sapiā de qua sapiēs loquit̄ nō
est de⁹· quod tn̄ tu ex hac auc̄te pn̄cipalit̄ p̄sumebas ꝓbare·

Paul⁹· Verꝫ dicis ꝙ ista dictio amon in hebraico mlt-
tas habet intp̄retacōes sꝫ doctores tui in hoc loco istā dictionē
intp̄retati sūt cōformit̄ ad trāslacōeꝫ nr̄am· vn̄ in glo· super
gen̄ que dicit̄ beresich rabba sup illᵒ v̇bū· In pn̄cipio creaᵗ
de⁹· volentes exponē istā dictōeꝫ In pn̄cipio qd̓ in hebraico
dr̄ in resich ꝯcordant istā dictōꝫ r̄sich cū illa alia dictōe oīno
sili que pon̄t cum p̄dc̄ta auc̄te ꝓu̇· ꝑ me allegata vbi dicit̄
dn̄s possedit me ī resich· i· in pn̄cipio viaꝝ suaꝝ In eodem
loco allegāt verbū sup̄dictū· s· erā apud eū amon· Et ibidē
istā dictionē amon mlta intp̄retātes finalit̄ sic dicūt· amon
est artifex· lex enī dei dicebat· Ego fui instrumentū artis dei
scti ⁊ bn̄dicti ī via secli· Rex enī carnalis edificās palacia
nō edificat ea nisi habeat exemplaria ⁊ descripcōes ut sciat
quō factur⁹ est cameras et cubicula seu cellaria· Sic etiam
deus scūs et benedict⁹ respiciēs in lege creauit seclm· vnde et
lex dicit beresich· i· in pn̄cipio creauit de⁹· non aūt est resich
pn̄cipiū nisi lex ut dictū est ꝓu̇· viij· dn̄s possedit me resich
· i· pn̄cipium vie sue· hec in glo· Ex qua habes manifeste ꝙ
amon sig̃t artifex seu artificiū artis vl̓ artem et hoc maīfeste
ꝯcordat cū trāslacōe nr̄a que dicit cū illo erā cuncta ꝯponēs
ꝑ artē enī artifex cuncta ꝯponit hoc etiā explicauerūt ꝑ exēp
lum de rege edificante ut ī sua exposicōe p̄dicta cōtinet̄· Et
sic est maīfestū ꝙ ꝫm doctores tuos sapiā p̄dc̄ta a deo ꝯcepta
ante mūdi ꝯstitucōꝫ est illa ꝑ quā mundū de⁹ creauit sic ar-
tifex ꝑ artē suū artificiatū ꝓducit· Saulus· Verꝫ est ꝙ
sic nr̄i doctores exponūt· sꝫ hanc sapiam dicūt esse legē dei qd̓
debet ītelligi de lege mosaica non autē de sapiā quā tu dicis
esse deum· Paul⁹· In disputacōib⁹ dialeticis seu in
iudicijs cōtenciosis· alit̄ disputanciū seu ꝯtendenciū p̄t accipe

ex dictis sui aduersarij illud quod ꝓ se facit relicto alio quod non facit ꝓ se · ꝑsertim cū illud relictū sit maīfeste falsū · vñ in ꝓposito ex ꝑdicta auctē tibi oñdo ꝙ ƀm doctores tuos verꝫ est ꝙ amon ī hoc loco sigt artē seu artificiū qd facit ꝓ me ⁊ ꝓ trāslacōe nr̄a · Sꝫ qd vlteri⁹ dicūt ꝙ illa ars seu artificiū est lex · s · mosaica ut tu asseris · hoc est nō solū falsū sꝫ ridicłosū ⁊ forte absurdū dicē · tū qꝛ lex mosaica nunq̄ꝫ legit̄ esse anq̄ꝫ fuisset data in mōte synay · nec etiā tp̄e p̄riarcharꝫ · Tū q̇a sup̄fluū etiā esset illā esse an̄ mūdi ꝯstitucōꝫ qn̄ null⁹ homo erat qui eā intelligēt seu obƀuaret · De pluuia enī legit̄ gen̄ ij · non enī pluerat dn̄s sup̄ terrā eo ꝙ nō erat hō qui op̄aret̄ terrā · vnde a sīl'i seu a forciori nll'o modo est credendū ꝙ lex fuisset ꝓducta qn̄ hō nondū erat ī mūdo · tū qꝛ si lex illa per quā de⁹ fecisset mundū fuisset aliq̇d ext̄ deū existens · sequeret̄ ꝙ deus min⁹ p̄fcte ꝓducēt mūdū q̄ꝫ aliq̇s artifex ꝓducit suū artificiatū qd est nō solū falsū sꝫ absurdū · ꝯsequēcia patet ex hoc · qꝛ artifex ꝓducit suū artificiatū p̄ artē sibi intn̄secā · de⁹ ůo ƀm tuā posicōꝫ ꝓduxisset mundū p̄ artē sibi extn̄secā qd derogat p̄fectōi creacōis reꝝ a deo facte qꝛ deus ƀm hoc indiguisset adiutore exteriori ad creacionem mundi ·

¶ Capitl'm · xvij · in quo ponunt̄ quedā obiectōes iudeorū cont̄ v̇itatē gn̄acōis quā fides catholica ꝓfitet̄ esse ī dīnis · quequidēꝫ obiectōes soluūt̄ · in cui⁹ fine declarat̄ ꝙ in p̄senti tractatu vbi solū agit̄ de scrutinio sc̄p̄tarꝫ nō est tractandū de omnibus difficultatibus que ad hoc misterium pertinēt ·

·Saulus·

Exposicio tua circa p̄dictā auctem ꝓū · nll'o modo ꝯsonat rōi · Qꝫ enī sapia dīna p̄ quā de⁹ fecit mūdū sit a deo genita sic ut a deo gn̄ante realit̄ distinguat̄ nll'o modo pt̄ a rōe tolerari · gn̄alit̄ enī ut tu sup̄dixisti in · vij · c · ea que de deo dicunt̄ non sūt intelligēda ƀm modū infimaꝝ creatāꝝ que sūt corp̄a sꝫ ƀm sīl'itudinē creatāꝝ que sūt intellectuales sb̄e · et sic ꝙ gn̄acio in dīnis ītelligēda est ƀm emanacōꝫ ītelligibilē ꝓut v̇bū intelligibile a ꝓferente seu a dicente distinguit̄ · Quequidē emanacio nō transit in exteriorē materiā sed int̄ manet · adhuc ƀm istaꝫ tuā declaracionem nullo modo dicendū est ꝙ in dīnis sit gn̄acio · nec p̄ ꝯsequēs generans et genitū seu p̄r et filius · In hoīe enī et in angelo

in quib9 est aliqua emanacio itelligibilis fm quam est in eis intelligens τ intellectū · non tamen in homine seu in anglo dicitur esse generacio sic q itelligens pater dicat · et illud qd intelligitur filius ergo nec in diuinis racione predicte ema: nacionis intelligendū est esse generacionē fm quā ibi dicat esse pater et filius · Item de racione geniti est ut accipiat esse a generante · Et sic oportet q genitū habeat esse receptū · et p psequens q non sit per se subsistēs · quod repugnat pfectiōi diuine cui9 esse ē p se subsistens · Ex quibus sequit q nullius geniti esse sit deus · Paulus · Verū est put tibi dixi q generacio in diuinis non est intelligenda fm similitudinē gnacōis rerū tpaliū s; fm siltudinē emanacōis itellctualiū rerum · Sed circa hoc attendē debes q nulla res creata tantū deo assimilatur quin inter talem rem τ deum sit maior dissi: militudo q; sit ista similitudo accepta a rebus Juxta illud ysaie · xl · capitulo · Cui ergo similē fecistis deum τc · Cuius racio est · Nam pfectio diuina est infinita · pfectio autē crea: ture cuiuscūq; finita est · Inter finitū autem τ infinitū non est danda proporcio · vnde cum ex perfectione alicui9 creature quequidem pfectio finita est · similitudinē accipimus ad di: uinam pfectionē; que est infinita oportet q semp remaneat maior dissimilitudo · Ex quo vlterius sequit q ex qua cunq; similitudine a rebus creatis in deo accepta oportet amouere a deo omnes impfectiones que in huiōi perfectione rei crea: te intelligunt seu includunt · verbi gracia · dicam9 in deo esse sciendam seu sapienciam quā nullo modo intelligerem9 nisi per aliquā similitudinē sapiencie create cum cognicio nostra a sensibilibus seu a rebus creatis sit accepta · Sed constat q sapiencia creata angelica seu humana est quoddā accidens i ipo sapiente quod nullo modo deo competit · cui nullū acci: dens inesse seu competē potest · quicqd eni est in deo de9 est · Et io cū attribuim9 deo sapiā; ul' dicam9 q in deo est sapia opor tet q itelligam9 eā esse non eo modo quo i creatis in qb9 est p modū accidentis s; eo mō quo deo competit · s · sapia p se sb: sistēs · vn in pposito lic; in dīnis dicam9 esse vbū seu sapiā; que pcedit a dicente ad modū siue similitudinē nostri verbi intelligibilis quod i nobis pcedit fm intelligibilē opacionē Non tam̄ hec siltudo est oimoda · deficit eni a pfectione ema nacionis verbi dīni in mltis · Et specialit in hoc q verbū in

nobis ꝓcedens ſm ītelligibilē opaciōnē non eſt eiuſdē natē
cum eo a quo ꝓcedit· Et iō illud qḋ intelligit̄ in nobis ſeu
a nobis non dicat̄ eſſe filiꝰ de rōne enī filij eſt ꝙ eiuſdē natē
cum pr̄e· Intelligē aūt diuinū eſt ipa ſba ītelligentis qḋ nō
dubito te ↄcedē· vn̄ verbū in diuinis ꝓcedens ꝓcedit ut ſub
ſiſtens eiuſdē natē cū illo a quo ꝓcedit qua rōne ꝓprie dicat̄
genitū et filiꝰ · vnde in auc̄te allegata de ōīa ſapīa ſcp̄tura
vtit̄ dictionibꝫ que ad gn̄acōez viuencīū ꝑtinēt· ſ· conceptiōe
ut cū dicit et ego ↄcepta erā· Sil'r et ad ꝑtū ut cū dicit· Ego
ꝑturiebar ī intellectu autē nr̄o vtimur noīe ↄcepcōis ſm qḋ
in nr̄o intellectu inuenit̄ aliqḋ de nouo apprehenſū non autē
vtim̄ noī filiacōis cū non ſit ibi ꝑximpitas natē· ſ· intelli=
gentis et ītellecti· Ad ſcōm uo qḋ obicis dicēs ꝙ ſi ī deo eſſꝫ
aliqḋ genitū illud eſſet receptū tibi rn̄deo ꝙ nō om̄e accep tū
eſt receptū in aliquo ſbiecto· tota enim ſba rei create acapit
eſſe a deo· non tn̄ habet aliqḋ ſbiectū receptiuū· vn̄ genitꝰ in
ōīs accepit eſſe a gn̄ante non tam̄ illud eſſe eſt receptū in
aliq̄ materia ſeu ſbiecto· hoc enī repugnaret ſbſiſtencie in di
uinis· vnde filiꝰ in ōīs in quantū ꝓcedit ab alio habet eſſe
diuinū non q̄i aliud ab eſſe dīo exiſtēs· In ipa enī ꝑfectiōe
ōīa ↄtinet̄ ꝙ ſit ⁊ verbum intelligibilit̄ ꝓcedens et pn̄cipiū
vbi ſi c̄quecūqꝫ ad eiꝰ ꝑfectōz ꝑtinēt· Et attende ꝙ ſm inten
cionez huiꝰ tractatꝰ pn̄cipalit̄ intendē debemꝰ circa ſcrutiniū
ſcripturaꝝ ꝓut in ꝓlogo dictū fuit· De quo iā circa hoc miſte
riū ſatis habuimꝰ· Non aūt debemꝰ ſcrutari maieſtatē· Et
iō ſupſedeamꝰ ab argumentacōibꝫ que in hac materia fiunt
ſeu fieri poſſūt· de quibꝫ doctores nr̄i multa alta ſeu ꝓfunda
tractant tā circa relacōes originis que in diuinis dicuntur
q̄ꝫ circa ꝑſonales ꝓprietates et nociones ⁊ huiōi ad amouen
das quaſcūqꝫ hereticas impugnacōes que in hijs ↄſueuerūt
fieri· De iſtis enim cum inceperit te ſummꝰ illuīator cordiū
lumine fidei aliqualit̄ illuminare poteris ad tui informacōez
vlterius ꝓcedere· Nunc aūt ad noſtrū ſcrutiniū· ſ· ſcripturaꝝ
circa alia que reſtant procedendū eſt·

Distinctio decima de scrutinio scripturaꝝ circa misteriũ diuinitatis xp̄i · et ꝯtinet nouē capl'a

¶ In p̄mo capitulo ꝓponit̄ q̄ ex hoc q̄ fides catholica profitet̄ xp̄m esse veꝝ deum et verũ hominem non derogat diuine ꝑfectioni ·

¶ In scđo capitulo oñdit̄ ꝑ auctoritatē psalmiste in psalmo · Quare fremuerũt gentes ⁊c̄ q̄ xp̄s est deus ⁊ homo

¶ In capitl'o tercio oñditur idem ꝑ auctoritatē psalmiste in psalmo · Deus iudiciũ tuũ regi da ⁊c̄ ·

¶ In quarto capitl'o ostendit̄ idem ꝑ auctoritatē psalmiste in psalmo · Eructauit ·

¶ In · v · capitulo oñdit̄ ideȝ ꝑ auctēm ysaye in · x · capitl'o ·

¶ In capitl'o · vj · ostendit̄ ideȝ ꝑ auctēm jeremie · xxiii ·

¶ In capitl'o · vij · ostendit̄ idem ꝑ visionē factã ezechieli in p̄mo capitulo suo prophecie et per visionem factam danieli in capitulo quarto ·

¶ In viii · capitulo ostenditur idem per auctoritatem prophetaꝝ michee · v · et zacharie · xii ·

¶ In capitl'o · ix · ostendit̄ idem ꝑ dicta antiquoꝝ talmudistaꝝ · Et in eodem imponit̄ p̄me ꝑtis hꝰ tractatus finis ·

¶ Capitl'm primũ in quo ꝓponit̄ q̄ ex hoc q̄ fides catholica profitet̄ xp̄m esse veꝝ deũ et hoiem non derogat diuine ꝑfectioni ·

Saulus ·

Quidquid sit de p̄missis adhuc video q̄ xp̄s tuus maĩfeste fuit locutus contra excelsũ · docuit enĩ per se uel per suos discipulos contra diuinã simplicitatē ⁊ q̄si contra omnē diuinam ꝑfectionē · Et iō ꝓprie de ip̄o debet intelligi illud · dañ · vij · capitulo de cornu ꝑuulo qui locuturꝰ erat contra excelsum prout tibi sup̄ dixi ·

Paulꝰ

Dic michi obsecro vbi ĩuenisti q̄ mḡr meus xp̄s uel ipiꝰ discipuli talia contra deũ excelsum fuissent locuti · Non enĩ credo q̄ talia possis reꝑire in doctrina sua uel suorum ·

· Saulus ·

· Manifestũ est · nᶜ tu ut credo negabis q̄ mḡr tuus l' eiꝰ discipuli ipsius nomine docuerũt ⁊ publice ⁊ continue p̄dicant q̄ ipse tuus messias est verus deus ⁊ verus homo ⁊ cõsequentē de ipso deo etiã asserunt q̄ fuit tꝑaliter natus ex muliere · cum tamē deus nunq̄ȝ esse incepit te

stante psalmista a seculo et usqꝫ in seculum tu es deus · ⁊ in multis alijs locis · asserūt etiam ipm deum fuisse crucifixum mortuum et sepultū ⁊c̄ huiōi · Quid ergo magis contra deū excelsum dici possꝫ q̄ꝫ ꝙ sit uel fuit passibilis cum tam̄ deus sit oīo immortalis ⁊ immutabilis dicente scriptura · Ego deus et nō mutor malachie · iij · capitl'o · Quō ei pati possꝫ qui mutari nō posset · quid enī absurdius contra deū excelsū dici possꝫ q̄ꝫ ꝙ fuit mortuꝰ de q̄ scriptura dicit viuo ego ieternū ⁊c̄ · Certe ⁊ si scripture de hijs tacuissent ipi phi pagani maxime contra hoc insurgerent qui ex solo rōnis dictamine probant verꝫ deū quem cognoscunt esse p̄mā causaꝫ mūdi oīno esse icorporeū ⁊ imutabilē sꝫ sūme simplicem scōm quos oīa p̄dicta per te et tuos asserta ludibria reputarent̄ seu deliramenta ·

· Paulus

· Concedo tibi ꝙ secundū veritatē fidei nostre xp̄s in ꝑphetis promissus de quo hic agimꝰ est verꝰ deus et verꝰ homo quā veritatē ex testimonijs sacre scripture cogimur concedē · Sil'r ꝫm eandem veritatē conceditur ꝙ xp̄s fuit natus de muliere passus mortuus et sepultus · Que quidē de deo oīa concedimꝰ fuisse vera · nō tamen in quantū deus seu ꝫm naturā dinam sꝫ ꝫm naturā assumptā · s · humanā · Sic tamē p̄dicta de deo dicunt̄ ꝫm veram fidē ut in nullo derogetur diuine ꝑfectioni apud eum qui sacra testimonia recte scrutat̄ et sanā habꝫ rōnem ·

Saulꝰ

Duo hic dicis que nullo mō possis ꝓbare · quoꝝ p̄mū est ꝙ xp̄s in ꝑphetis ꝓmissꝰ est seu debet esse verꝰ deus cuiꝰ oppositū sacra scriptura testat̄ que in multis locis asserit eū futuꝝ esse de genere dauid quod n̄ credo te negare · · 2ᵐ ꝙ de deo possit verificari ꝙ fuit natꝰ de muliere passꝰ mortuus ⁊ sepultus ⁊c̄ sine hoc ꝙ deroget̄ dine ꝑfectioni · hoc enī manifeste videt̄ implicare contradictionē ut sup̄ dixi · dicē enī ꝙ deus eternꝰ et immutabilis fuit natus tꝑaliter et mortuus et cetera huiōi manifeste implicat contradictionē nō obstantibꝰ cauillacionibꝰ ꝑ te allegatis · s · cū dicis ꝙ hoc est ꝫm naturā humanam · Non autē ꝫm naturā diuinam · talis enī cauillacio non videt̄ valere cum deus nullā habet naturā nisi solam dinam · Sꝫ q̄a dixisti ꝙ ex testimonio sacre scripture cogeris cōcedē ꝙ xp̄s i ꝑphetis promissꝰ futurꝰ erat verus deꝰ et verus homo · Rogo ut doceas · me vbi habes talia testimonia · Et deinde ꝓcedamꝰ ad discuciendū de scōo ·

Capitulum scðm in quo ostendit ꝙ ꝑ auctē psalmiste i psalmo· Quare fremuerūt ⁊c̄ ꝙ xp̄s est deus ⁊ homo·

Paulus

PLacet michi recurrē ad testimonia saċ scripture qbꝫ maīfeste habet̄ ꝙ xp̄s in ꝓphetis ꝓmissꝰ futurꝰ erat verus deus et verus· hō ad quod p̄mo in testē addu= co ip̄m egregium psalmistā israhel· s· dauid qui ꝓprie posset dici cythareda xp̄i ipse enim in· ij· psalmo sui psalterij qui p̄mꝰ psalmus est s̄m quosdā vbi loquit̄ de deo et de xp̄o suo ad litterā cum dicit astiterūt reges terre ⁊ conuenerūt i vnū aduersus dn̄m ⁊ aduersꝰ xp̄m eius· Jnfra in ꝑsona xp̄i sup̄ dicti dicit· dn̄s dixit ad me filius meꝰ es tu ego hodie genui te· Que quidē verba diligent̄ fuerūt altercata int̄ me et te i ix· capit̄lo p̄cedentis distinctionis et ibidē ostensū est ꝙ ver ba p̄dicta non possūt ꝓprie verificari nisi de filio dei quē deus eternalit̄ genuit· Et sic patꝫ manifeste ꝙ xp̄s i p̄dicto psal= mo ꝓphetat̄ filius dei a deo eternalit̄ genitꝰ ⁊ ꝑconsequēs deo cōnaturalis et coeternꝰ· nichil ē enim i deo quin sit eternū et eiusdē nature cum ip̄o deo· Quā quidem auctēz tibi induxi in p̄dicto capit̄lo ad ꝓbandū generacionē naturalē et etnāz esse in diuinis· Contra quod multipliciter arguisti ibidē tam contradicendo mee exposicioni q̄ꝫ etiam introducendo alias doctoꝝ tuorū exposiciones· ad que omnia fnit tibi in p̄dicto capit̄lo sufficient̄ responsū· Et sic nō oportet ut hic replicēꝰ ea q̄ibi docta fuerūt· tal' ei iteracio eēt fastidiosa potiꝰ q̄ꝫ fruc osa· Vn̄ remitto te ad iᵒ capit̄lm vbi ex testimonio psal= miste habet̄ xp̄m esse filiū dei eternū· et sic veꝝ deū· Q autem ip̄e sit verus hō· non credo te negare· Et ideo ex ista auctori tate nunc ꝑ me allegata et sup̄ in p̄dicto capit̄lo ꝑ me ꝓprie et vere exposita· vnacū tua concessione de humanitate xp̄i habeo intentū

Saulus

Bene recolo ꝙ ista auc toritas psalmiste fuit ꝑ te allegata in p̄cedentibꝫ vbi etiam circa eius exposicionē fuit int̄ me ⁊ te altercatū· sꝫ adhuc ex ista non habes ꝓpositū tuum· Nam licꝫ veꝝ est ꝙ ego conce= do xp̄m foꝛe hoīem· nullo tamen modo cōcederem ꝙ esset deꝰ et homo· Jn p̄dicta autem auctē solum conaris ꝓbare ꝙ est deus seu filius dei eternꝰ· non autē ꝙ sit homo·

Paulꝰ

Jn p̄dicto psalmo· deus alloquens ipsi xp̄o filio suo dicit sic· postula a me ⁊ dabo tibi gentes hēditatem tuā ⁊c̄· Constat

autem q si xps de quo ibi agit esset purus deus et non homo. nullo modo conueniret ei postulare aliquid a deo cum secundum hoc esset omnio equalis patri. habens ipse eandem potenciam que est ipsa dei essencia vnde necesse est q ista verba. postula a me etc. intelligantur secundum naturam humanam secundum quam ipse xps est verus homo cui competit quinque a deo petere aliquid quod non habet. Et sic ex predicta auctoritate habes intentum

Capitulum tercium in quo ostenditur idem per auctoritatem psalmiste in psalmo. Deus iudicium tuum regi da

·Saulus·

Video quid sentis circa predictam auctoritatem sed volo q ostendas michi si aliam habes auctoritatem ad propositum tuum fundandum. ·Paulus· ·Habeo aliam auctoritatem eiusdem psalmiste in psalmo. qui incipit. Deus iudicium tuum regi da. vbi manifeste agitur de xpo qui ibi denunciatur saluator populi presertim humilium et pauperum. de quo dicit. Saluos faciet filios pauperum et animas pauperum saluas faciet et huiusmodi. De quo quidem xpo saluatore dicitur sic ibidem. nomen eius ante secula et ante solem permanet nomen eius quam auctoritatem supra tibi allegaui in. x. capitulo predicte distinctionis ad probandum generacionem eternam esse in diuinis. Circa quod large altercauimus. Et finaliter in predicto capitulo fuit tibi ostensum q ex predicta auctoritate presertim secundum hebraicam veritatem sumpta ostenditur manifeste q filius dei de quo in illo psalmo agitur fuit ante secula et manet in eternum. Non obstantibus multiplicibus tuis cauillacionibus ibidem contentis. Et sic ex eodem psalmo habetur q saluator ille promissus de quo ibi agit. qui verus homo et filius hominis est. est verus deus et filius dei eternus quod est intentum. Nec hic oportet replicare illa que fuerunt inter nos altercata circa exposicionem huius psalmi in predicto capitulo decimo ne fiat repeticio vnius et eiusdem que fastidiosa est. et ideo remitto te ibi vbi predicta plene inuenies Saulus

Habeo mentem tuam circa exposicionem predicti psalmi. Circa quam nolo amplius replicare. quia satis fuit in predicto capitulo inter nos discussum. Sed si habes aliam auctoritatem indica michi.

Capitulum quartum In quo ostenditur idem per auctoritatem psalmiste in psalmo. Eructauit cor meum. etc.

Paulus

IN psalmo qui incipit · Eructauit cor meũ verbum bonũ · psalmista loquit̃ ad lr̃am de xp̃o q̇ inter ceteros vnctos a deo · qui rõne vnctionis xp̃i vocari possũt · excellencior est · Et ideo de ip̃o dicit vnxit te deus deus tuus oleo leticie p̄ consortib⁊ tuis · vbi psalmista paulo an̄ loquẽs ip̃i xp̃o sic dicit · Sedes tua deus insecl'm seculi · virga direccionis virga regni tui · Que quidẽ verba de nullo verificari possũt nisi de vero deo ut est manifestũ · Null⁹ enĩ hab⁊ sedẽ diuinam inseculũ secl'i nisi ip̃e deus ⁊ sic p̱ ista v̇ba psalmista testatur ꝙ ille xp̃s cui loquit̃ est verus de⁹ · Cui etiam dicit · Sedes tua de⁹ inseculũ secl'i · Vnde ex hac auctoritate habes veritatẽ a me intentã

Saulus

Iste psalm⁹ exponit̃ a doctorib⁊ nr̃is multipliciť · s · de diuersis regibus sub quoꝝ quolibet filij isrl' fuerũt in ꝓspero statu ut cum fuerũt sub salomone valde ꝓspere viuentes ut habet̃ · iii · R · vel de assuero in cui⁹ tempore Mardoche⁹ ⁊ alij iudei fuerũt honorati · vel etiã de rege dauid · In cui⁹ tempore dauid debellauit ml'tas gentes conuicinas terre ꝓmissionis ut habet̃ i · ii · R · Vnde ip̃e dicebat psalmista accingẽ gladio tuo sup̱ femur tuũ potentissime · intende ꝓspere ꝓcede et regna · Et iõ psalm⁹ iste non necessario exponit̃ de xp̃o de quo agim⁹ · de quolibet enĩ p̄dictoꝝ regũ potest exponi · Et ideo in ṗmo versu dicit · dico ego op̱a mea regi indefinite loquendo · s · nõ appriãdo alicui p̄dictoꝝ regũ · uel forte alicui alioꝝ qui ꝓspere egerũt ·

Paul⁹

Licet in ṗmo v̇su psalmista loquat̃ indefinite · cũ dicit dico ego op̱a mea regi · tñ ly regi ĩtelligendũ ẽ anthonomatice · s · p̱ excellenciã respectu ceteroꝝ regũ quod patet ex hoc ꝙ subdit v̇ba que de nullo ceteroꝝ regũ nec de aliquo alio puro hoĩe dici possũt ut iã tibi p̄dixi · Eidem enĩ regi de quo loquit̃ dicit · Sedes tua deus inseculũ seculi quod nullo mõ poss⁊ verificari de dauid nᶜ de salomõe · nᶜ de assuero · nᶜ de aliquo alio puro hoĩe · Vnde v̇tute istoꝝ v̇boꝝ oportet restringere materiam p̃ncipalẽ istiu' psalmi ad xp̃m qui verus deu' est habens sedem dei i secl'm seculi · ⁊ verus homo quia vnct⁹ oleo leticie p̄consortib⁊ ut dictũ est · Itẽ translatio caldayca · s · ionathe que apud vos equiualet textui illud verbum psal' · Speciosus forma p̄filijs hominũ sic transtulit pulchritudo tua rex messia maior est q̄ȝ filioꝝ hoĩm · Et sic patet ꝙ psalm⁹ iste de messia loquit̃ de quo testatur quod est

verus deus et verus hō modo pdicto. Saulus

Quedā ɔtinent̄ i hoc psalmo que n̄ possūt applicari messie tuo. dicitur enim ibi astitit regina a dextris tuis. Sil'r audi filia ⁊ vide ⁊ iclina aurē tuā ⁊c̄ Et i fine psalmi ɔcludit. p p̄rib⁊ tuis nati sunt tibi filij constitues eos p̄ncipes sup omnez terrā. Constat autē q nichil hoꝝ pt̄ verificari de messia tuo qui nullā habuit reginā ad dexterā suam assistentē. Sil'r nec filiā disciplinā audientē nec etiā habuit filios quos p̄ncipes constituisset. vnde expositō tua nullomō tolerat̄ a lr̄a

Paulus Tu nosti q doctores tui cōiter tenēt q Synagoga isrl'is dicit̄ esse sponsa dei. vnde liber canticorū ap⁹ eos exponit̄ de deo spōso ⁊ synagoga ponsa. et de ea exponūt i⁹ canticoꝝ. iiij. capitl'o. Tota pulchra es amica mea et macula non est in te quod licet de synagoga patꝝ antiqꝝ aliquid contineat veritatis. de eccl'ia tamē xp̄i que vna ē vnitate fidei pocius verificat̄. Et qa ista eccl'ia vera sponsa xp̄i est ⁊ ei coniuncta. et cum eo regnans seu regnatura in eternū ideo dici potest regina. et de illa verificari pt̄ illud astitit regina a dextris quia in bonis pocioribꝫ assistit xp̄o. s. i p̄n̄ti in bonis gracie. et i futuro i bonis glorie. Et quia sicut ista eccl'ia est coniuncta xp̄o sicut sponsa sponso dicit̄ regina sic. eo q recipit eius legē seu disciplinā euangelicā dicit̄ esse filia ideo de ea dr̄ audi filia et vide ⁊c̄ Et quia ista eccl'ia succedit synagoge antique in fide. quia eadem ē fides patꝝ ⁊ fides discipuloꝝ xp̄i licet in credendo de p̄terito ul' de futuro qn̄qꝫ variet̄ i cerimonialibus aūt legis antique que iā cessant post xp̄m om̄io sūt diuerse ut sup̄ dictū est ideo dicit obliuiscē populū tuū. s. iudaicū ⁊ domū patris tui. s. templū antiquū i quo sacrificia offerebant̄ que post xp̄m cessarūt ut dictū est. Et sequit̄ et concupiuit rex decorem tuū seu spēm tuā quia cult⁹ ecclesie pulchrioꝛ ē ⁊ delectabilior est xp̄o cultu synagoge hoc autē quod dicit̄ i fine psalmi p p̄rib⁊ tuis nati sūt tibi filij. Sil'r intelligendū est de xp̄o. Cui loco patꝝ suorum s̄m humanā naturā. s. patriarchaꝝ l' p̄phetaꝝ nati sūt tibi filij sp̄ūales. s. apl'i et alij discipuli qui p̄riarchis et p̄phetis successerūt q cōstituti sūt p̄ncipes sup om̄ez terrā i sp̄ūalib⁊. qui quidē filij xp̄i p̄ncipes constituti reduxerūt ad memoriā facta regis xp̄i in generatōib⁊ sibi succedentib⁊ usqꝫ in finē mūdi Ideo subdit̄ memores erūt nōis tui dn̄e in generatōe

et generationē · propterea populi confitebunť tibi ⁊c̄ prop terea populi · ſ · fidelium confitebuntur tibi in eternum ⁊ in ſeculum ſeculi · Jſta enim laus que procedit ex memoria ſeu cognitione xp̄i non ceſſabit in hoc ſeculo nec in futuro vbi pocior erit vnde omnia contenta in hoc pſalmo nō di-ſcrepant a ꝓposito meo ſed pociꝰ adoptanť · ⁊ iſte tres auctes p̄dicte debent tibi ſufficē quo ad pſalteriū licȝ ibi ſint mlťa alia ·

¶ Capitl'm · v · Jn quo oſtendť idē ꝑ auctem yſaye in · ix · capitl'o · •Saulꝰ ·

Habeo mentē tuā circa auctes ꝑ te allgatas de pſaltio ſūptas ſȝ allega michi auctem alteriꝰ ꝓphete ſi habeſ ad intentū tuū probandū · Paulꝰ Jlle ꝓpheta euangelicꝰ ſaliȝ yſaias miſteriū humanitatis ⁊ diui tatis xp̄i nō p̄termiſit · ſȝ ip̄m clare ꝓphetauit · vnde yſaye · ix · capitl'o agens de meſſia ſeu de xp̄o ſic dicit d̄ eo · puer na tus eſt nobis et filiꝰ datꝰ ē nobis · Cuiꝰ imperiū ſuꝑ humeꝝ eius ⁊ vocabiť nomē eius admirabilis · conſiliariꝰ deꝰ fortiſ pater futuri ſecl'i ſeu ſempiternꝰ pn̄ceps pacis · Ex qua auc toritate manifeſte habes ꝙ xp̄s de quo loquiť eſt verꝰ hō tꝑa liter natꝰ · ⁊ hoc cū dicat puer natꝰ eſt nobis · habes etiam ex eadē aucte ꝙ ſit deꝰ verꝰ Et hoc cū dit dicit deꝰ fortis pr̄ futi ſecl'i ſeu ſēpiternꝰ et pn̄ceps pacis p̄dicta ei nōia nō poſſūt verificari ṅ de deo vero · Et ſic ꝑ iſtam auctem maīfeſte oñdť meū ꝓpoſitum · Saulus Hec auctas ꝑ te allega-ta exponiť ꝓprie a doctoribꝰ nr̄is de ezechia rege in cuiꝰ tēpo-re deus dedit pacē in ihrl'm · et iudea demeto Sennacherib ut habeť · iiij · R̄ · Qua rōe vocať a deo pn̄ceps pacis eo ꝙ fuīt pn̄ceps in cuiꝰ tempore pax miracl'oſe viguit · vnde ſm̄ iſtā verā expoſitionē doctoꝝ noſtroꝝ nōia que ponūť in hac auc toritate ad ſolū deum ꝑtinencia nō ſūt nōia illiꝰ pueri nati ſȝ dei vocantis ip̄m pueꝝ pn̄cipem pacis · Sic enī exponēda eſt lr̄a p̄dicte auctis · puer natꝰ ē nobis et filius datꝰ eſt no-bis · ſ · Ezechias · Cuiꝰ imꝑium ſuꝑ humeꝝ eiꝰ ī quantū fuit rex imꝑans · quē quidē pueꝝ deus admirabilis ⁊ fortis ⁊ pr̄ futuri ſecl'i ſeu ſempiternꝰ vocauit pn̄cipē pacis · et ſic nōia ad deitatē ſolū ꝑtinencia q̄ in hac aucte ponunť referēda ſūt ad deū vocantē Jllud ſolū quod dicit pn̄ceps pacis eſt nomē pueri nati · ſ · ezechie · et hic eſt ſēſus planꝰ huiꝰ auctoritatis

ƀm quē nichil facit ad ꝓpositū tuū Paulus Benē
scio ꝙ hec expositio tua ē Rabi Sal'· et quorundā modernoꝝ
expositoꝝ tuoꝝ qui semper intendūt offuscare sacras scrip:
turas· que de xp̄o vera testimonia tradūt· vñ si bene scruta:
tus fueris sentenciā hui⁹ auctis manifeste repies ꝙ hec tua
expositio est oīno inualida tū quia irrōnabilis· tū quia incō
sona lr̄e· tum quia contra mentē antiquoꝝ tuoꝝ· qui fuerūt
maioris auctis q̄ȝ ip̄e Rabi Salomō q̄ȝ tu allegas· p̄mū pa
tet· Nā nulla ratio est quare deus tot nominib⁊ vocaret̄ in
vocatione vni⁹ pueri nati · fuerūt enī ml'ti alij qui ante suā
natiuitatē fuerūt vocati suis ꝓprijs noībus a deo siū ab an:
gelo ut ysmael et ysaac et josias· nūquam tamē in eorum
vocatōe deus vocat̄ plurib⁊ et varijs noībus· Suffecisset enī
dicere· vocauit eum dn̄s pn̄apē pacis· vnde nll'a apparet rō
quare alia noīa ad deū ꝑtinencia ibi adiungerent̄
Saulus Hec rō tua sil'iter facit contra tuā expositōeȝ·
Non enī videt̄ esse aliqua rō qua tot noīb⁊ ille puer natus
vocaret̄· suffecisset enī dicē ƀm tuū ꝓpositū· puer nat⁹ est no
bis ⁊ vocabit̄ nomē eius de⁹· vñ multiplicatō noīm illius
pueri nati superflua videt̄ etiā ƀm tuā expositionē
Paulus Scdm meā expositionē· quodlibȝ nomē illi⁹
pueri sig̃t aliquid notabile ī ip̄o· in hoc enī qd̓ dicit̄ puer na
tus ē nobis designat̄ ipi⁹ magna humilitas ī nat̄a huma
na · sicut ꝑuulus humilior ē q̄ȝ ceteri maioris etatis· in hoc
autē quod dicit̄· Et fili⁹ datus est nobis· designat̄ ī ip̄o pu
ero nato aliam esse naturā ƀm quam nō fuit natus tꝑalit̄·
sȝ datus nobis· Jn hoc autē quod ponit̄· Et factus est pn̄cipa
tus suꝑ humeꝝ ei⁹· Ostendit̄ ꝙ ille puer nat⁹ accepit super
se iugum legis obƀuande· licet nō esset ad hoc obligat⁹· vñ
in translacōe caldaica ista verba· Et factus ē pn̄cipat⁹ suꝑ
humeꝝ eius transferunt̄ sic· Et recepit suꝑ se legē ad obser
uandū· in hoc quod sequit̄· Et vocabit̄ nomē eius admira:
bilis· designat̄ ꝙ sua natiuitas de qua p̄dixerat puer natus
ē nobis fuit maxime miraculosa quia ex v̓gine sine semīe
virili· Jn hoc autē quod dicit̄· Et consiliari⁹ designat̄ ꝙ ipse
puer nat⁹· erat datur⁹ cōsilia salutifera suꝑaddita p̄ceptis
decalogi · Jn hoc auteȝ quod dicit̄ deus· Exp̄mit̄ ei⁹ deitas
Jn hoc auteȝ quod dicit̄ fortis· declarat̄ eius fortitudo que in
eius passione fuit abscondita Jn hoc quod dicit̄ pr̄ futuri

seculi designatꝰ ꝙ ipe habebit īducere oīs electos ad celestē gloriam que est in futuro seculo In hoc autē quod dicitꝰ pn̄ceps pacis designatꝰ ꝙ ipe daturꝰ erat suis fidelibꝰ verā pacē ·s· internā que non posset esse cū peccato mortali juxta illud psalmiste· non est pax ossibꝰ meis a facie pctoꝝ meorū Silr̄ ⁊ pacem supernā que supat omnem sensū· Et sic vides ꝙ omnia que ī hac vocatōne cōtinentꝰ sunt ꝓpria ⁊ notabilia et non supflua in uocatōe illiꝰ pueri nati· Quedā enim ptinent ei ꝓpē ex duplici sua natꝰa· Quedā vō ex effectibꝰ eiꝰ ⁊ alijs que ptinent ad redempcionē nr̄am p ipm factā· vnde mltiplex noīatio p̄dicta ꝓpa et notabilis ē ī puero nato de q̊ agitꝰ Et sic patꝫ irrōnabilitas tue expositōis· Qꝫ aūt tua expositō sit incōsona lr̄e patꝫ ex hoc· Nā post p̄dicta verba p̄allegata sequitꝰ statim ī lr̄a· Multiplicabitꝰ eius imperiū et pacis nō erit finis· Que verba nullo modo pn̄t verificari de ezechia· cuiꝰ pax habuit finē in breui tpe ut patꝫ in sua hystoria· iiij· Re· ⁊ · ij · palipominū· Silr̄ quod sequitꝰ stati· sup solīū dauid et sup regnum eius sedebit ut confirmet illud ⁊ corroboret usqꝫ ī seculū Ridiculū est hoc exponē de ezechia cuiꝰ regnū et imperiū et pax fuit breuissimū ut notū est· De xp̄o autem meo omnia ista verificantꝰ cuiꝰ ecclesia ī qua sedet et regnat nō solum celestis sꝫ etiam terrena confirmata est a xp̄o usqꝫ in eternū· Saulus Habeo mentem tuam circa hec· Sed quia dixisti ꝙ doctores nr̄i antiqui p̄dicta verba ysaye nō exponebant de Ezechia sꝫ de messia volo ut indices michi qui sūt illi doctores Paulus

Translatio caldaica ·s· jonathe que fuit ordinata ex ore Rabi eliesar et Rabi josue qui fuerūt p magnū tempꝰ añ destructionē templi p̄dictā auctē exp̄sse trāstulit de messia· Translatio vero· lxx· interpretū silr̄ intelligit p̄dicta verba de messia· sꝫ loco istaꝝ dictionū admirabilis consiliariꝰ· deꝰ fortis· pater futuri seculi pn̄ceps pacis solū posuerūt magni cōsilij angelus· Saulus Translatio· lxx· interpretū facit contra te· p̄termisit eñ noīatōes exp̄mentes diuinitatē· Et sic de mente sua patet ꝙ licet p̄dicta verba intelligantꝰ de messia· non tamen debet credi ꝙ ipe sit deꝰ

Paulus Ratio quare· lxx· interpretes sbtraxerūt noīationes exp̄mentes deitatē xp̄i in hac auctē talis est· nā ipi transtulerūt sacrā scripturā veteris testamēti ptholomeo

regi qui erat gentilis· Et licet vnū deū credebat sicut et veri phi· nō tñ credebat misteria xpi sicut nec illi· Et iō vbicūqȝ fiebat mencio de diuinitate xpi sicut ī hoc passu ptermiserūt· ꝛ qñqȝ aliter transtulerūt· ne forte ptholomeus crederet eos dicere ꝙ xps ꝑm quod homo esset deus· et ut secreta fidei nō aperirent gentili qui nondū erat lumine fidei illuminatus· Et scias ꝙ Rabi moyses egipcius qui fuit maximꝰ inē doctores tuos modernos considerans seriem lr̄e· ꝛ etiā jonathe translacōeȝ supdictā que equipollet textui apud vos in quadam epl'a sua ad iudeos affricanos cōmendans messiā ab eiꝰ expectatū allegat pdictam auctem ysaie vbi dicit· Et vocabit nomē eiꝰ admirabilis· Consiliariꝰ ꝛc̄ dicit hec sex sūt nōia pueri nati hec ille· Et sic habes ꝓpositū meū ex doctoribus tuis magis autenticis

Capitulū· vj· in quo ostendit idem per auctem jeremie· xxiij· capit'lo

Saulus

Habeo mentē tuam circa pdictam auctem ysaie· Sed si habes aliquā auctem alterius ꝓphete ostendentem diuinitatē messie ꝑut tu opinaris indica michi

Paulus

Habeo auctem jeremie que messiam venturū tunc fore testat verū deum· Jeremie enī· xxiij· ubi ad litterā agit de messia sic legit· Ecce dies veniūt dicit dn̄s· ꝛ suscitabo dauid germen iustū ꝛ regnabit rex ꝛ sapiēs erit· et faciet iudiciū ꝛ iusticiā ī t̄ra· In diebꝫ eiꝰ saluabit· iuda et isrl' habitabit confidenter· ꝛ hoc est nomē qd̄ vocabūt eū dn̄s iustꝰ nr̄ hec ille· Circa quod attendē debes ꝙ vbi nos habemꝰ in hac aucte dn̄s iustus noster · in hebraica lr̄a habet illud nomen q̄tuor lr̄aꝝ tetagramaton · qd̄ quidē nomē solius dei est proprīū ut habet exodi· iij· quod quidē nomē ut nosti in tanta reuerencia habet apud hebreos ꝙ non est licitū ut ore ꝓferat ꝑ easdem lr̄as quibꝫ scribit· sȝ loco talis noīs ꝓfert aliud nomē compositū ex alijs lr̄is a quatuor pdictis que sonant adonay· i· dn̄s· Et ideo soli sacerdotes sacrificia ī templo ministrantes illud nomen ꝓferebant prout iacet in lr̄a· ꝛ hoc tempore sacrificioꝝ et in templo et non alibi· vnde hij honores ꝛ hee reuerencie illi nōi debebant· eo ꝙ inter noīa diuina solū illud sigt sui diuinitatē īfinitatē sui esse seu sue essencie absqȝ aliquo respectu ad aliquā creaturā seu aliquē effectū·

vñ cõiter tenẽ ꝙ illud nomẽ incõicabile ẽ alicui creaꝛe· Et iõ antiqui tui sup illud verbũ exo· iij· Hoc est nomen meum ĩ eternũ ·dicũt hoc ẽ nomẽ meũ ·s· michi solũ ꝓpriũ ⁊ nll'i alteri attribuendũ de cuiꝰ nomine maxĩa solemnitate et ĩdiuiduitate ⁊ incõicabilitate Rabi moyses ĩ libro de directõe ꝑut in capit'lo· lxj ·et lxij· large tractat· Ex q̃bꝫ sequiꝛ ꝙ cũ messias teste jeremia vocandꝰ erat huiõi noĩe· s· thethagramaton ꝯsequens ẽ ꝙ ipse messias esset verꝰ deus cum illud nomen nulli creaꝛe pure sit cõicabile ut dictũ ẽ

Saulus Licet verũ est quod dicis de solemnitate p̃dicti noĩs eo ꝙ est nomẽ ꝓpriũ solius dei· ex hoc tamẽ non tolliꝛ quin appropriꝛ aliq̃n aliq̃bꝫ puris creaꝛis· legiꝛ enim geñ ·xxii· ꝙ abraham vocauit nomen loci illiꝰ· s· in q̊ ĩmolare intendebat ysaac filiũ suum dñs videt uel dñs videbit· et vbi translatio tua habet in hoc loco dñs· In hebreo habeꝛ nomẽ thethag̃maton· Itẽ exo· xvij ·edificauit moyses altare et vocauit nomẽ eius dñs signũ meũ ·ĩ quo loco vbi diciꝛ dñs· In hebreo habeꝛ nomen sup̃dictũ Item iudicum vj· Et edificauit ibi Gedeon altare dño ⁊ vocauit eum adonay pax· ibi etiã poniꝛ p̃dictũ nomen Item ezechielis vltimo capit'lo de ciuitate ihrl'm legiꝛ nomen ciuitatis ex illa die dñs ibidẽ· in quo loco poniꝛ nomẽ sup̃dictũ· Ex quibꝫ manifeste habes ꝙ p̃dictũ nomen licꝫ sanctissimũ et soliꝰ dei ꝓprium ·tamen q̃nq꞉ quasi ꝑ modũ appriatõis de puris creaturis diciꝛ· ut patet in quatuor passibus sup̃dictis·

Paulus Ex istis allegationibꝫ tuis nõ habes ꝙ aliq̃ pura creatura vocetꝛ ꝓprio noĩe diuo· s· thetagramaton licꝫ in p̃dictis noĩationibꝫ ĩcludaꝛ illud nomẽ· Circa quod attendẽ debes ꝙ a noĩe ꝓprio alicuiꝰ rei q̃nq꞉ denoĩanꝛ alie res que non sũt eiusdẽ nature cũ re a cuiꝰ nomine acceperũt denoĩatões sꝫ referunꝛ ad eam certo modo verbi grã ·sanitas corporis aĩalis ꝓprie diciꝛ sanitas seu dispositio ꝑ quã oꝑa corporis aĩalis ꝓcedũt salubriꝛ· Sed ex hoc noĩe diciꝛ aliquid sanũ quod conseruat uel efficit sanitatem p̃dictam ut cum dr̃ abus sanꝰ ul' medicina sana· Sil'r diciꝛ aliquid sanũ qd̃ sig̃t p̃dictã sanitatẽ ut cũ diciꝛ color sanꝰ uel vrina sana· Constat aũt ꝙ medicina neq꞉ vrina l' color ⁊ huiõi nõ sũt sanitates sꝫ referunꝛ ad sanitatẽ p̃dictis modis· vñ in ꝓposito ex hoc ꝙ ille locus fuit vocatus ab abraham geñ· xxij·

dñs videt uel videbit non sequit̃ ꝙ ille locus sit dñs sed ꝙ
in illo loco deꝰ videret meritũ ipsiꝰ abrahe in immolacione
filij ut cõit̃ tui expositores dicũt· Silr̃ cũ dicit̃ Ezech· vltio
ꝙ nomen ciuitatis est dñs ibidẽ· non ex hoc sequit̃ ꝙ nomen
ciuitatis sit dñs sed ꝙ deus habitaret ibi ut in suo templo·
Silr̃ ex hoc quod dicit̃ exo· xvij· de altari edificato a moyse
ꝛ vocauit nomẽ eius dñs signũ meũ· non sequit̃ ꝙ illud al
tare esset dñs seu vocaret̃ dñs sꝫ ꝙ illud altare esset ĩ memo
riam illiꝰ signi qđ deꝰ fecerat ĩ victoria amalechitaꝝ· Silr̃
ex hoc quod dicit̃ iudic̃· vj· ꝙ Gedeon vocauit nomen illius
altaris dñs pax· non sequit̃ ꝙ istud altare esset dñs uel vo
caret̃ noĩe ꝓprio ipsiꝰ dñi· sꝫ ꝙ illud altare esset in memoria
ꝙ deus dederat sibi pacẽ ab hostibꝫ· Possunt etiã alit̃ intelli-
gi ista duo ꝓxime p̃dicta ꝑm translationem Caldaicã que
apud te ẽ autẽtica· transtulit enĩ aquilon illud verbũ exo·
xvij· Et vocauit eum dñs signũ meũ sic et coluit ibi dñm q̃
fecerat signũ· Similit̃ transtulit illud Judicũ· vj· Et voca-
uit eum dñs pax sit Et coluit ibi dñm qui dederat ei pacem
Et sic patet ꝙ ꝑm istã translationẽ illa noĩa diuina nõ sũt
noĩa altariũ predictoꝝ sꝫ sũt ipsiꝰ dei qui ĩ illis colebat̃· Ex
quibus patet ꝙ ex p̃dictis allegationibꝫ tuis non habes ali-
quid contra me· Saulꝰ Sicut tu exponis auc̃tes
ꝑ me allegatas sic ut ille res non noĩent̃ noĩe diuino· Sic
ego possum exponẽ auc̃tem ꝑ te allegatã· taliter ut messias
nõ nominet̃ noĩe diuino ꝓut tu ĩtendis· vñ illud qđ dicit̃
Jere· xxiij· de messia hoc est nomen quod vocabũt eũ dominꝰ
iustus nr̃· Exponat̃ sic ꝙ dñs vocabit messiã iustꝰ nr̃· eo ꝙ
erit iustus ꝑ excellenciã· ul' quia ꝑ eum deꝰ nos iustificabit·
Non enĩ est aliqua rõ quare auc̃tes ꝑ me allegate· deducã-
tur ad aliũ sensũ p̃ter illũ quẽ p̃ma littera sonat q̃ꝫ auc̃tas
tua· Paulus Licet possint assignari rõnes vere
quibꝫ auc̃tas ꝑ me allegata nõ ẽ exponibilis sic ut messias
non nominet̃ noĩe ꝓprio diuino sicut tu vis obmissis tam̃
huiõi rõibꝫ causa breuitatis ꝑ tuos doctores possũ tibi oñdẽ
ꝙ ex ista auc̃te Jere· concluserũt ꝙ messias vocandus erat
ꝓprio noĩe diuino· s· thetagramaton sine alia expositiõe siue
intp̃retatione quod tibi debet sufficẽ ad ĩtentũ meum conclu
dendũ Saulus Ostende michi rogo si est aliquis
de nr̃is qui hoc quod dicis senciat Paulꝰ In glosa

sup libꝝ trenoꝝ capitulo p̄mo querit̄ quo noīe vocand᷒ esset messias vbi aliqui dicūt q̄ vocand᷒ erat cōsolator seu paclitus ad quod allegāt illud trenorum · Quia elongauit a me manahen · i · consolatorē uel paclitū qui ꝯuertit aīam meā Et sequit̄ ibi Rabi abba · dicit adonay est nomē eius exp̄mendo ubi dicit̄ adonay · nomē dn̄i thethagramaton cum q̄tuor suis ꝓpriis lr̄is · ad quod allegat p̄dict᷒ doctor tuus illud Jere · s · et hoc est nomen quod vocabūt eum dn̄s iustus noster · Ex quo patꝫ manifeste q̄ antiqui tui itellexerūt auc̄tem p me allegatā eo modo q̄ sup̄ tibi dixerā · auc̄tes uo p te allegate exponunt̄ a tuis prout tibi dixi ut patet ex dictis

Saulus · Licet ille doctor Rabbi abba quem tu allegas videat̄ intelligere illā auc̄tem Jere · sicut tu · non tn̄ om̄s in hoc concordant quia ī eodē loco ponūt alia nomina ip̄i messie ut monathon · uel paclitū seu ymon p illud an solem ymon nomē eius et huiōi vnde ex illo doctore singulari non habes intentū

Paul᷒ · Verꝝ est q̄ diu̾sa noīa imponunt̄ p tuos doctores ip̄i messie · Sꝫ si bene aduertis illa noīa non sūt incompatibilia seu sibi inuicē contraria seu cotradicentia · Nā sicut de deo multa noīa dicunt̄ in scripturis ut cū dicit̄ dn̄s creator pius misericors et huiōi · Sic etiā messias multis noībus denoīat̄ diuersis respectibus · vn̄ ex hoc q̄ ille alius doctor dixit manahen est nomē eius · i · consolator non tollit̄ quin sit ver᷒ deus cum vera cōsolatio nō nisi p deum sit juxta illud ysaie · lj · Ego ip̄e consolabor vos · Sil'r ex hoc quod dicit̄ ymon est nomen ei᷒ · i · fili᷒ ul' filiacio ut sup̄ tibi ostendi nō tollit̄ quin sit ver᷒ deus ipse eni messias ver᷒ est deus · et verus fili᷒ dei ut ibidē ostensum fuit · Et ideo ex diuersitate noīm messie p tuos doctores inuenta seu allegata non tollit̄ q̄ auc̄tas jeremie sup̄dicta exponat̄ eo modo quo Rabbi abba sup̄dictus exposuit f̄m quā exposicionē habet̄ q̄ messias vocand᷒ erat noīe dn̄o · s · thethagramaton qd̄ nll'i create pure ꝯuenit ut sup̄ dictū ē.

¶ Capitulū · vij · ī quo ostendit̄ idem per visionē factam ezechieli ī p̄mo capitl'o sue ꝓphecie ꝛ p visiōeꝫ danielis · vij · capitl'o

Saulus

Nunquid habes auc̄tem alteri᷒ ꝓphete ad tuū ꝓpositū fūdandum ·

Paulus · Ezechiel in primo

capitl'o sue ꝓphecie vbi ponit̄ illa reuelatio magna de rotis
et de aīalib⁊ et de trono dei supsedentis · quod quidē capitulū
prout cōiter tradūt doctores tui continet magna seu maxi
ma de misterijs diuinis in tantū ꝙ erat illicitū apud eos ex
ponē illud capitulū in publicū seu plr'ib⁊ hominib⁊ · sed tm̄
vni discipulo intelligenti et discreto prout habetur ī primo
libro talmudico qui dicitur haginga primo capitulo quod
Ra · moy · egipci⁹ large tractat in suo libro de directōe ꝓut
in p̄mo capitl'o In cui⁹ capituli expositōe varij varia sense:
rūt · specialit̄ circa aīalia ⁊ rotas · Quidā eni exposuerūt illa
ꝯm monarchias pn̄cipales mundi · s · Caldeoꝝ medoꝝ Gre:
coꝝ ⁊ Romanoꝝ · alij uo ⁊ meli⁹ exposuerūt p̄dictā visionē
correspondentē ad diuina misteria xp̄i seu messie qui tūc erat
futurus · Sed quicquid sit de veritate istaꝝ expositionum · de
qua ad pn̄s non est tractandū tamen ꝯm om̄es illud quod
dicit ꝓpheta ī fine visionis ꝙ sup capita aīalium viderat si
militudinem troni saphirini · ⁊ sup similitudinē troni qua:
si aspectū hoīs desup · ꝑ istum hoīem omnes intelligūt deum p̄
sidentē toti creature ad cuius nutū aīalia illa mouebant̄ et
quiescebant · ibant et reuertebant̄ qd̄ nō nisi de deo potest ve:
rificari · apparebat tn̄ ꝓphete in forma hoīs · in quo designat̄
ꝙ deus summ⁹ qui toti creature p̄sidet erat humanand⁹ seu
in forma humana videndus ī quo ꝓpositū meū comprobat̄

Saulus · Ex illa visione ezechielis quā allegas
non habes ꝓpositū tuum ꝓpter multa · p̄mū quia ut dicis ⁊
veꝝ est ista reuelatio est tam occulta et misteriosa ꝙ nulli li:
cuit eam exponē publice seu palam sed ei⁹ expositio tradebat̄
a sapientib⁊ antiquis singularit̄ · s · ab vno mḡro ad vnū tm̄
discipulū ydoneū et ad intelligendū diīa secreta dispositū ·
Et in hoc ꝯcordant om̄s doctores nr̄i tā antiqui q̄ȝ moderni ·
Constat igit̄ ꝙ ex tali visione tu non possis sumē argumē:
tum ad tuū ꝓpositū ꝓbandū · Cū illa que ꝑ predictā visiōꝫ
designant̄ sunt nobis maxime abscondita et ignota · vnde
si tu ex illa aucte ꝓpositū tuū quod ignotū est nobis ꝓbare
intenderes · manifeste ꝓcederes ad ꝓbandū ignotū per igno:
cius uel saltem ꝑ aliud sil'e ignotū · 2⁹ quia per illū habentē
aspectū hoīs et sup tronū sedentē de quo ī visione p̄dicta fit
mencio nō est necesse ut intelligat̄ ip̄e deus · potest eni ꝑ illū
ītelligi aliquis angel⁹ qui ex ordinatōe diuina haberet p̄sidē

illis aialib9 τ rotis· τ etiam toti mundo· angeli eni frequenter in scripturis leguntur apparuisse i forma humana ut patet gen· xviij ·capitl'o τ iudicu· xiij· Teran quia dato q p illu hoiem sedentem sup tronu significaret aliquis verus homo· uel etia ipse messias· non tam ex hoc sequeret q ille homo esset ver9 de9 put tu vis s3 sufficeret ut p ipm intelligat aliqs homo excellentissim9 ceteris hoib9· τ etia omnibus angelis· non tame ex hoc sequit q sit de9· Quartum quia in visione illa no legit q aliquis homo sederit sup illu tronu s3 sil'itudo quasi aspect9 hominis· τ sic ille psidens non designat esse verus homo s3 similitudo hois· Cu aut messias de quo agim9 etia sm te est ver9 homo sequit q non loquit de illo pheta· magna eni differencia est inter sil'itudine hominis et verum hominem Paulus Licet vez est · q illa visio in pmo capitl'o ezechielis contenta apud tuos doctores reputet valde occulta· τ etia eius exposico publicari phibeat· hoc tamen intelligit quantu ad eius integram seu completa expositione· non aut quantu ad aliquid sui utpnta quantum ad pheta cui visio fuit facta qui est· s· ezechiel sacerdos· hoc eni expsse tradit in lra· Sil'r nec quantu ad temp9 in q facta fuit visio quia expsse tradit q fuit in· xxx· anno etatis ipi9 phete· et in ·v· transmigracois et in· iiij· mense τ i quinta die mensis et huioi· Sil'r et de loco quia fuit in transmigracione sup flumen cobar· Ista eni non sunt occulta sed expsse tradita· Sil'r apud antiquos tuos habet p expsso no tacito uel secreto q p illu hoiem sedente in trono intelligat ipe de9 put sup dixi· vnde qntumcunq3 cetera que otinent in hac visioe ut de aialib9 et rotis in figuris et motib9 eoru et alia huioi sint secreta seu occulta non tn sunt occulta alia supradicta de quoz numero est q p homine sedente in trono intelligat ipse deus quod verbu solu allego ad pns in ostensione positi mei ut ia dictu est Saulus Nescio vn habes q sm doctores nros p homine illu intelligat verus deus

Paulus Doctores tui in exposicoe hui9 visionis super illud verbu in eadem visione contentu vbi dicit sic τ man9 hois sub pe nis eoz· s· aialiu· querunt cui9 sunt manus iste· Ad quod rndent q sunt man9 dei sancti et benedicti que extendunt sb penis aialiu ad recipiendos penitetes hec ille· Ex quo habes manifeste q homo de quo loquit pheta i illa

visione est ver⁹ deus · Et ex hoc patet r̄nsio ad 2ᵐ · Similit̄ ad tercium · Ad quartū vero dicendū ꝙ ꝓphecia ezechielis in hoc ꝑmo capit̄lo contenta facta fuit ꝑ quandā ymaginariā sil̄itudinē · Cui⁹ signū Ezechiel itellexit alias nō esset ꝓphecia · nec ipse ezechiel ex hoc diceret̄ ꝓpheta · Intelligencia enī opus est in visione · dan̄ · x · Constat autē ꝙ illud apprehensū in ymaginaria visione non est ipsa res ꝑ visionē significata sȝ aliquid eā representās seu significans · Et iō in hac visione cōiter vtit̄ ꝓpheta dictionib⁹ sil̄itudinē significātibus ut cū dicit̄ · Et ex medio eoꝝ sil̄itudo quatuor aīaliū · Non enī dicit ꝙ viderat quatuor aīalia quia in ymaginaria visione non erāt illa quatuor aīalia realit̄ existencia sȝ eoꝝ sil̄itudines · Et sic cū dicit̄ ꝙ viderat sup̄ tronū sil̄itudinē hoīs hoc refert̄ ad suā ymaginariā visionē in q̄ non erat aliquis verus homo sed aliquid veꝝ hominē representans qui quidem homo erat ipse de⁹ ut dictū est etiam ƀm doctores tuos · Et huic sn̄ie concordat daniel in · vij · capit̄lo · Saulus

Doce quō daniel concordat huic sn̄ie tue Paulus

Daniel in ꝑdicto capit̄lo · s · vij · narrat quandā visiōez valde notabilē quam habuit de quatuor bestijs t̄ribilib⁹ que apud oīs significāt q̄tuor monarchias regnoꝝ hui⁹ mūdi suꝑdictas · Et ibidē dicit · Aspiciebā donec troni positi sunt Et antiqu⁹ dieꝝ sedit ꝛc̄ · Que verba apud oīs itelligunt̄ de deo p̄re · Et infra de messia subdit Et ecce cum nubib⁹ celi quasi filius hoīs veniebat · et usqȝ ad antiquū dierū ꝑuenit et dedit potestatē ꝛ honorē ꝛ regnū · et oēs ppl̄i trib⁹ ꝛ lingue ipsi seruient · ptās eius potestas eterna que nō auferet̄ et regnū ei⁹ quod nō corrūpet̄ · Que quidē verba oīs expositores tui cōiter exponūt de rege messia · Et sic patȝ ꝙ sicut Ezechiel in sua visione suꝑdicta designauit q̄i hoīem ꝑsidentē toti creature · Sic et daniel ī sua visione ꝑdicta designauit filiū hoīs cui datū erat regnū eternū et incorruptibile · Constat at̄ ƀm tuos doctores ꝓut iam exposui ꝙ homo vis⁹ ab ezechiele designabat veꝝ deū · Sil̄r et filius hoīs a daniele vis⁹ ƀm eos designat regē messiam · Et sic patet ꝙ oīno consonāt huic veritati · s · ꝙ rex messias ƀm ꝑdictos ꝓphetas est verus deus et verus hō · qđ ē intentū · In alijs etiam locis hoc idem testat̄ scriptura Saulus Allega etiā alias scripturas si habes hoc testantes Paulus De libro · xij · ꝓphetaꝝ

allegabo tibi duas auctes tantũ · licꝫ possem tibi plures alle gare · et hoc cā breuitatis · Micheas eni · v · capitulo loquens de xp̄o tunc venturo sic dicit · Et tu bethleem effrata · non es minima in pn̄apibꝫ Juda · Ex te eni egredieť qui sit domina: toꝛ in isrl' · et egressus eius ab antiquo a diebꝫ eťnitatis hec ille · In hoc eni q̄d dicit de messia ꝙ de bethleē egressur⁹ erat denotať humanitas ipsius xp̄i ꝫm quā ex certo tempe et lo: co egressur⁹ erat · Ex hoc aūt quod subdit · Et egress⁹ eius ab antiquo a diebꝫ eťnitatis denotať ipsi⁹ natiuitas eťna que non a tp̄e nec i loco incepit ⁊ sic habes intentū meū ex p̄dic ta aucte Saulus Non constat ꝙ ista auctas lo: quať de messia · vnde quidam exposuerūt eam de ezechia

Paulus Rabi Sal' · tuus expꝛesse exponit eam de messia · ⁊ manifestū est ꝙ nullo modo possit exponi de homie puro qui tm̄ i tp̄e nascať · sꝫ de hoie xp̄o qui nat⁹ est tempaliť et eternaliť · Que quidē natiuitates seu emanacōes in p̄dic: ta autoritate expmunť modo pꝛedicto

Capitulū · vij · In quo ostenditur idem per auctoritates prophetaꝝ Michee · v et zacharie · xij · capitulis

Saulus

Allega michi scđam auctem quam dicis te hr̄e de · xij ꝓphetis Paulus Zacharie · xij · capit'lo de deo saluante ihrl'm legiť · Effundā sup domum dauid et sup habitatoꝛes ihrl'm spiritū gracie et pꝛecū et aspicient in me quē confixerūt ⁊ plangēt sup eum ⁊c · Constat autem ꝙ ad nullū ptinet effundē spm̄ gracie nisi ad solū deum · ait eni psalmista Graciā et gloriā dabit dn̄s · Et iō q̄d d' effun dam sup domū dauid et sup habitatoꝛes ihrl'm spm̄ gracie Intelligendū est esse dictum in psona dei · vnde cum imme: diate in eadem serie subdiť · Et aspicient in me quē confixe: runt · opoꝛtet ꝙ intelligať de ip̄o deo in quē aspicient iudei et quē confixerūt · s · in sua passione · Et sic patet ꝙ illa verba nō possunt fil' saluari nisi de aliquo infundente graciam · s · deo qui fuit lancea confixus quod de nullo alio potest intelli: gi nisi de nr̄o saluatoꝛe qui inquantū deus ifundit graciam et inquantū homo confixus est · Et sic ex ista aucte habes in tentū · s · de diuitate xp̄i et eciā d̄ eius humanitate et passiōe

Saulus Doctoꝛes nr̄i exponūt istā auctem zacharie

aliter et verius · dicunt enim quod duo messie sunt venturi · unus . s . de tribu effraym qui fuit filius Joseph · et iste vocabitur messias filius Joseph et prout dicunt interficiendus est in persecucione gog et magog · Secundus vero messias est de tribu Juda · Et iste dicitur filius dauid · Qui quidem filius dauid saluaturus est populum israel perpetua saluacione · vnde de primo messia · s · filio Joseph verificantur verba superdicta aspicient in eum quem confixerunt · non enim dicit litera aspicient in me sed aspicient in eum · Et ideo ex predicta auctoritate non habes intentum ·

Paulus · Quod presupponunt doctores tui de duobus messiis falsissimum est et ficticium · non enim in tota scriptura habes fundamentum sed oppositum · Nam quocienscunque de genere seu stirpe messie agitur in scriptura sacra semper dicitur esse de dauid seu Juda · Nunquam autem de effraym seu de joseph · Et tuus Rabi moyses egipcius in libro Judicum titulo de messia · vbi epilogat dicta omnium antiquorum apud te autentica · In hac materia expresse dicit quod messias futurus credendus est fore de genere dauid nullam faciens mencionem de alio messia · Sed hoc finxerunt tamen ut euaderent predictam auctoritatem que euidenter testatur deum esse confixum · Item quod dicis quod in litera non dicit aspicient in me sed aspicient in eum est manifeste falsum · In omnibus enim bibliis antiquis et correctis legitur · Et aspicient in me · et etiam in translacione caldaica · s · Jonathe que equiualet textui sic legitur · vnde cauillaciones tue nichil tibi proficiunt in hoc passu ·

Saulus · Post illa verba que allegas immediate sequitur Et plangent super eum quasi planctum vnigeniti quod facit contra te · Non enim dixit plangent super me · sed super eum · Ex quo patet quod ille qui effudit graciam non est ille qui est confixus prout tu intendis deducere ·

Paulus · Licet ille qui graciam infudit · s · deus est ipsemet in persona qui confixus est · s · homo xpus prout verba per me allegata testantur · non tamen secundum vnam naturam ista duo ei conueniunt quia infundere graciam conuenit ei secundum diuinam naturam quam habet ab eterno Et esse confixum seu passum conuenit ei secundum humanitatem quam ex tempore assumpsit · Et ideo innuendum istud misterium · s · de duplici natura in ipso messia notabiliter propheta cum dixisset aspicient in me quem confixerunt · statim subdit · Et plangent super eum ut designet aliam naturam esse secundum quam confixus est a natura secundum quam graciam infundit ·

¶ Capitulum · ix · in quo ostenditur idem per dicta antiquorum

talmudistaꝝ. Et i eodē imponit̄ finis p̄me pt̄ hui⁹ tracta-
tus

Saulus

Video omnia p te allegata ex dictis ꝓphetaꝝ ad tuū intentū .s. de diuinitate messie fundandum. Et vellem scire si forte haberes aliquā auctem antiquoꝝ nr̄oꝝ hoc testantēz. ipi enim post ꝓphetas scripserūt et ea que ipsi ꝓphete obscure tradūt q̄nq3 clari⁹ ītp̄retati sūt. et iō oportz ꝙ de illis aliquid alleges ut m̄ magis sufficiat. Paul⁹.

Si dicta antiquoꝝ tuoꝝ bn̄ scrutat⁹ fueris multa reperies p̄dictā veritatē .s. de diuinitate xp̄i testancia. Licet non ita expliate sicut doctores nr̄i tradūt eo ꝙ antiquis p̄ribus misteria diuina non ita lucide tradebant̄. Et quia longum esset narrare omnia que de hoc tradunt antiqui tui. Allegabo tibi duas ul' tres auctoritates que tibi debent sufficere. primam reperies in glosa super psalterium que dicitur medras tillim sup illud verbū psalmiste quia apud te est fons vite. et in lūie tuo videbim⁹ lumē vbi dicit̄ sic. dixit Ra. Johanan quidā ambulans in nocte tenebrosa incendebat lucernā et cum p eam p aliquā morā temporis aliqualit̄ illuiaretur extinguebatur lucerna sic itterū incendebat et ittrum extinguebatur. dixit ergo ille homo usq3quo laborabo īcendendo lucernas que modice duracōis sūt. meli⁹ est ut expectē ortū solis ut possim ire ad lumen eius. Et sequit̄. Sic contigit isrl'i qui captiuati fuerūt i egipto ⁊ p moysen et aaron redempti ut habet̄ in exodo. s3 postea subiugati sūt sub sisara Chananeo a cui⁹ iugo liberati sūt p barach ⁊ delborā Judicū quarto. Postea subiugati sūt sub madianitis a qua subieccione liberati sūt p Gedeon Judicū. vij. Consequent̄ p alias naciones diuinas a quib⁹ liberabant̄ a deo per iudices iuxta illud Judicū. ij. capit'lo. Suscitauitq3 dn̄s iudices qui liberarent eos de vastanciū manib⁹. p⁹ea trāsmigrati sūt in babiloniā. Et redempti sūt p Esdrā et neemiā. Rursus subiugati sūt p Rōnos. dixit ergo isrl' usqueq̄ laborabim⁹ in huiōi redēpcionib⁹ et subieccōib⁹ successiuis āmodo nō queri⁹ illuiari nisi p ipm deū in sua psona. Et hoc est qd dicit̄ benedict⁹ qui venit in noīe dn̄i. deus dn̄s et illuxit nobis. hec in glo. Attende igit̄. Saule ꝙ iste doctor voluit ponē differenciā inter vltimā redempcionē ab isrl' expectatā. ad redempcōes p̄teritas. In hoc ꝙ redempcōes p̄cedentes fuerunt

fcte p ꝓphetas seu hoĩes v̓tuosos ⁊ redẽpcio vltima expectā
da erat p ip̃mmet deū· Cū autē ista redẽpcio vltiā expectatᷓ
ab omnibꝫ esse p messiā sequitᷓ ꝙ ex mente istiꝰ doctoris est
ꝙ ille messias est verus deꝰ· de quo exponit illud dictū· Deꝰ
dñs et illuxit nobis·   Saulꝰ·   Non bene ꝓbatᷓ ex
dictis illiꝰ doctoris ꝙ messias sit deus sed sufficiat ꝙ redimat
virtute diña·   Paulus·   Scrutare bñ illius docto-
ris rõez et meū ꝓpositū clare reꝑies· Si eni redempcõ p messi
am facta ul' ſm te fienda esset redempcio p puꝝ hoiem facta
ſ3 tantū diuina v̓tute· nulla rõ erit quare redempcio vltima
diceretᷓ esse facta p ip̃m deum plus q̃3 alie· Moyses eni ⁊ alij
iudices seu redemptores nõ nisi v̓tute diuina hoc opati sunt
ut est manifestum· vñ nulla esset dr̃ia inter eos ñ forte ſm
maius ul' minꝰ qḋ ſm phm non diuersificat speciez· Et ideo
manifestū est ſm p̃dictū doctorē ꝙ redempcões p̃cedentes fcte
sūt per puros hoĩes lic3 v̓tute diuina· sed vltima redempcio
credenda est fieri p ip̃m deum in ꝑsona de quo exponitᷓ illud
In luīe tuo videbimꝰ lumen· ⁊ in hoc etiā concordat hic doc-
tor cū alijs·   Saulus·   Allega michi alium concor
dantem·   Paulꝰ·   In glosa magna sup geñ· que
dicitᷓ beresith Rabi abba querit quid est illud verbū daniel'
·s· scđo capit'lo vbi de deo dr̃ Ip̃e reuelat ꝓfunda ⁊ abscon-
dita et nouit in tenebris ↄstituta et lux cum eo est· Et rñdet
hec lux est lux regis messie de qua in psalmo In luīe tuo vi
debimꝰ lumē hec ille· Ex quo habes satis manifeste ꝙ lumē
diuinū quod semp cum deo est ymo et verius lumen quod deꝰ
est· ē lux messie· Et tibi sufficiant ista ex multis que ĩ scrip-
turis antiquoꝝ tuoꝝ continentᷓ·   Saulus·   Allega
rogo terciam auctem alicuiꝰ antiqui doctoris nostri quia ut
nosti in ore duoꝝ ul' trium stat om̃e verbū·   Paulꝰ·

In quodā antiquo libro qui intitulatur ab illo famoso ⁊
antiquo doctore noĩe Rabi nehuma filio alchana· qui qui-
dem liber nominatᷓ bahir quod interp̃tatᷓ lucidū seu lucida-
rium sup illud verbū ꝓuerbioꝝ·xe· Justus est fundamentū
sempiternū sic querit quid est quod dicitᷓ Justus autē est fū-
damentū sempiternū· Ad quod rñdetᷓ quendā iustum habet
seu hēbit deus sanctꝰ et benedictꝰ in secl'o suo qui ē sibi valde
dilectus eo ꝙ sustinet mundū vniuersū et est fundamentum
eius et gubernat mundū et fecit mundū germinare ⁊ cetera

multa similia de quo iusto concludit· Et ipe est fundamen-
tum oim animaꝝ· Et hoc ē quod dicit᷑ Iust⁹ est fundamen-
tum sempiternū hec ille· Attēde igit᷑ Saule ꝙ de nullo hoïe
puro q̄ntumcūqꝫ iusto ꝑdicto possent verificari nisi cum hoc
sit verus deus· Et ideo habes ꝙ etiā ꝑ scrutiniū scripturaꝝ ⁊
doctoꝝ vestroꝝ antiquoꝝ In quib⁊ putatis habere vitā eter-
nam repiunt᷑ vera testimōia deitatis xp̄i nostri seu messie·
et in dictis ꝓphetaꝝ idem repit᷑ ut dictū est· Saul⁹·

Recogitatis testimonijs tuis q̄ i supdictis ꝑ te dicta sūt
et michi ꝓposita· dicere possū illud psalmiste· Testimonia
tua credibilia facta sūt nimis· omnia eni ꝯsonāt vero seu
veritati fidei catholice quā predicas· Et ideo dico cum Job·
xxxix· Qui leuiter locut⁹ sum quid respondē possum· Manū
eni meam ponā sup os meum veꝝ tñ quia iuxta illud psal-
miste· Mirabilia sūt testimonia tua· sunt eni altissima ⁊ ꝓ
funda· Ideo restat ut scrutet᷑ ea aīa mea· non iā dyalogice
concertando ut ꝑus sed querendo de quibusdā ampliorem in-
formacionē seu declaracionē ut sic ex tali scrutinio declaracō
sermonū tuoꝝ sequat᷑ que me illuīet et intellectū det ꝑuulis
·s· michi et in sil'ib⁊· Vnde sicut ꝑma ꝑs fuit dialoga q̄si
int᷑ duos disputatiue acta· Sic ista scd̄a sit didascalica q̄si
int᷑ magistrū ⁊ discipl'm ad ipsi⁹ discipuli erudicionē tracta-
ta· Et sic de cetero nō saul⁹ sed discipul⁹ vocabor sicut et tu
doctor seu mḡr in sequentib⁊ vocari debes· Paulus·

Ille sol⁹ laudet᷑ q̄ docet oīm̄ꝫ sciam ad quē solū fidei ꝑtinet
donū dare· In cui⁹ auxilio ꝯfidens pete frater quicquid vo-
luis· Et respondebo ꝭm graciā quam de⁹ michi ministrauit·
vnū tamen oportet ꝑsupponē ꝙ in sequentib⁊ auc̄tes noui te-
stamenti accipias sicut et antiqui accipiebas vtrumqꝫ enim
est a deo datū seu reuelatū· Sil'r et auctoritates sanctorum
nostroꝝ quoꝝ eloquia sūt igne caritatis examīata recipias·
qui ꝑmo talmudica dicta que in mľtis igne īfernali succen-
sa ut forte in sequentib⁊ apparebit temerarie recipiebas· Et
sic ad vota tua implenda deo duce ꝓcedam⁹· Explicit ꝑma
pars·

Incipit secūda pars tractatus de scrutinio scriptura-
rum· Et est didascalica que ē quasi ꝯtinuatiua eorū
que dicta sunt ad dicenda· Cuius prima distinctio
continet sex capitula·

¶ In p̄mo capit̄l'o ponunt̄ a disćipulo quedā argumenta-
ciones contra ea que dicta sūt de deitate xp̄i · τ petit discipu
lus eaꝝ soluciones ad infideliū maiorē confutacionem
¶ In capit̄l'o scd̄o ōn̄dit̄ q̄ difficilia fidei ꝑut est incarnacō
verbi non pertinet usquequaq̄ꝫ scrutari ad eos qui noviter
ad fidem veniunt ·
¶ In capitulo tercio soluunt̄ argumentaciones predicte ·
¶ In capitulo quarto ostenditur q̄ perscrutinium scriptu-
raꝝ cōicacio ydiomatū dei τ hoīs in xp̄o sufficient̄ cōprobat̄ ·
¶ In capit̄l'o · v · ostendit̄ q̄ nō licebat in diuinis docē plures
hoīes nec p̄dicare de certis capit̄l'is veti̇s testamenti in quib⁹
misteriū sancte t̄nitatis τ īcarnacōis verbi continet̄ ·
¶ In capitulo · vj ōn̄dit̄ racō quare antiq̄s p̄dicta misteria
nō expliciate sꝫ impliciate tradebant̄ · Et ibidē pon̄ a discipl'o
quoddā exordiū ad ea q̄ sūt in hac ꝑte vlterius ꝑtractāda ·

¶ Capitulū p̄mum in quo ponunt̄ a discipulo quedam ar-
gumentacōnes contra ea que dicta sunt de deitate xp̄i · Et
petit discipl's eaꝝ soluciones ad infideliū confutacionem ·

Discipulus ·

Firmiter credens ea q̄ ꝑ te michi tradita sūt
circa diuinitatē xp̄i seu messie ꝑut scripturaꝝ
testimonia ꝑte iam allegata manifeste testā
tur · adhuc vellem īformari de quodā quod
est michi mirabile τ de quo īfideles olim so-
cios meos audiui murmurare qui etiā hodie de hac materia
murmurant · s · posito etiā ꝑut verissimū ē licet ip̄i oppositū
credant q̄ xp̄us in lege ꝓmissus non purus homo sꝫ verus
deus et verus hō est · adhuc illi de quibusdaꝫ locucōib⁹ que a
veris catholicis conceduntur et p̄dicant̄ de quaꝝ veritate non
dubito · ip̄i tamen de hijs scandalizant̄ et contra ea sepe lo-
quunt̄ sic dicentes quō illa que de ip̄o xp̄o dicunt̄ q̄ nullo
modo ad deitatē ꝑtinent sꝫ solū ad humanitatē attribuunt̄
deo utputa tꝑalit̄ nasci et pati et mori τ cetera huiōi · Cont̄
quā veritatem mḡri eoꝝ multipliciē cōsueuerūt arguē vno-
modo sic · dicūt enī q̄ sicut nulla ꝓposicō est verior illa q̄ꝫ in
qua idem p̄dicat̄ de seip̄o ut cū dicit̄ homo est hō · Ita nulla
ꝓposicio est a veritate remocior q̄ꝫ illa in qua idem negat̄ de
seipso · vel id quod est maxime distans τ diuersū predicat̄ de

sbiecto a q̄ maxīe distat et diuersificat̄· Sed in ista ꝓposicōe deus est homo p̄dicatū sig̃ficat rem corruptibilē ꝛ temporalē et corporeā que maxīe distant ab hoc quod sig̃ficat̄ per illū terminū deus· ergo ista ꝓposicō deus est hō est maxīe a verita te remocior· p̄terea dicūt ꝙ fides nr̄a asserit quedā que sibi ī uicem ꝯpata sūt nō solū maxima admiracōe digna sꝫ etiā sūt talia q̄ nullo modo ab aliquo sensato sūt sil' concessibilia quod sic declarant· Dicūt eni ꝙ in diuinitate vbi tantū est vnica natura indiuidua ꝛ simplicissima· cū hoc tn̄ a fidelibꝫ nr̄is non concedit̄ ꝙ vna ꝑsona dina p̄dicet̄ de alia ut di= cendo pr̄ est filius et econtra· et tn̄ in xp̄o in quo sūt nature sūme distantes et diuerse· s· humana ꝛ diuina ꝑmittit̄ ymo et concedit̄ ꝙ humana natura possit p̄dicari de deo saltē in concreto sicut dicat̄ ꝙ deus est homo· Itē dicūt ꝙ hec ꝓposi= cio homo ē deus repugnat manifeste sacre scripture veritati s̄m quā nomen diuinū et sp̄alit̄ illud quatuor lr̄aꝝ quod dr̄ thetagramaton de nulla creatura posset verificari iuxta il= lud exo· iij· Hoc est nomē meū ī eternū vbi etiā nr̄i doctores dicūt ꝙ illud nome sic est ꝓpriū nomē dinū qđ ē oīno īcōi cabile alteri· ꝑ istam ꝓposicōꝫ homo est deus maīfeste cōicat̄ nomē dei alteri· s· hoī· et sic hec ꝓposicō videt̄ repugnare ve= ritati sacre scrip̄te· Item ut dicūt hec ꝓposicō deus est homo videt̄ repugnare alijs sacris scrip̄tis ī quibꝫ manifeste osten dit̄ ꝙ deus est ab eterno et nll'o modo eius esse a tempore ince pit· dicit̄ eni in psalmo a seculo usqꝫ in seculū tu es deꝰ· Et ibidem in alio loco non erit in te deus recens· Si igit̄ ista est vera deus est hō sequit̄ ꝙ deꝰ incepit esse a tp̄e sicut et hō qui de deo p̄dicat̄ quod videt̄ esse falsū tanq̄ꝫ repugnans sacraꝝ scripturaꝝ veritati· ꝑ ista et multa alia similia infideles p̄= dictam veritatē nitunt̄ impugnare vnde sūme desidero a te īformari quō possem ab istis et sil'ibꝫ racōibꝫ euadē· quod quidē desideriū reputo esse bonū iuxta illud psalmiste· Et re spondebo exprobrantibꝫ m̄ verbū·

Capitulum secundum In quo ostenditur ꝙ difficilia fi= dei prout est incarnacio verbi non oportet scrutari ad eos qui nouit̄ ad fidē veniunt· Magister

Licet desiderare informacōꝫ verā de hijs que sūt fidei ad hereticoꝝ seu īfideliū responsionē sit bonū simpl'r

tamē ꝫm quid talis informacio non est bona. s. illis q ad hoc
ex sua teneritate non sūt ydonei. illi enī qui nouit ad fidē ve
niunt ꝑ baptismū regenerati et de articlis fidei simpliciť seu
sūmarie eruditi nō debēt ad difficilia et ardua fidei festinanť
accedē. Non enī essent ab eis prout decet suceptibilia nā sič
pueris nō debent dari cibaria dificilia ul' difficilis digestiōis
ad que vires sue in sua teneritate nō sufficerent digerē. Sic
nouiter ad fidē accedentib᷒ difficilia fidei non sūt ꝓponenda
quā doctrinā habem᷒ a pn̄cipe aploꝝ. s. petro qui ī pma sua
epla que canonica dicit̄ in scdo capitlo nouiť ad fidem con
uersis sic loquit̄. Quasi modo geniti infantes lac concupi-
sate. s. erudicōꝫ facilioris doctrine. Jnt oīa enī cibaria quib᷒
aīalia vtunt̄ lac est facilioris digestiōis. Et iō nat̄a que a
deo īstituta est lac disposuit ad nutriendū nouiť generatos
Et eadem rō est de spūali generacōe et cibo spūali ei cōpetente
. s. q nouiť geñati nō debent uti cibarijs solidis et duris q̄n-
tumcūqꝫ sint bona sꝫ tm̄ leuib᷒ ⁊ de facili ad nutrimentū ꝯuer-
tibilib᷒ ut est lac. hanc etiā doctrinā habem᷒ a doctore genciū
. s. paulo qui huiōi in fide nouicijs. i. ad Corinth. iij. sic dice
bat tanq̄ꝫ ꝑuulis in xp̄o lac vobis potū dedi. non escā. ꝑuec
tis aūt. ⁊ i. ī sens᷒ exercitatos ī hijs que fidei sūt habentib᷒ ꝑ
tinent ardua ⁊ difficilia fidei iuxta posse querē ⁊ de hijs spiri
tualiť nutriri. de quib᷒ ad hebreos. v. ꝑfectoꝝ autē est solid᷒
cibus. Antiqui eciā mḡri hebreoꝝ ut credo nosti hac rōe pro
hibebant. ne certi pass᷒ seu capitla sacre scripē ab eis desig-
nati. in quib᷒ magna misteria fidei etiā ꝫm eos ꝯtinent̄ plu-
ribus exponerent̄. nec publice p̄dicaret̄. vnde in ꝓposito q̄a
argumentacōes tue ꝓprie respiciūt ad modū bn̄dicte vnio-
nis verbi diuini cū humana nat̄a in xp̄o que sūma ⁊ ieffa
bilis est. Jdarco ad te ad pn̄s non ꝑtinet ꝫm statū tui noui-
ciatus de hijs tractare. poteris tm̄ cum deus ampliorē graciā
tibi concesserit de hijs informari audiendo a peritis mḡris
Ceraū sniaꝝ vbi de istis tractat̄ sufficienter. et doctores ibi
magna et sbtilia tradūt. ex quib᷒ posset respōderi ad tua ar-
gumenta et ad multo forciora plene ⁊ ꝑfecte. Discipu-
lus. Video q tuū ꝯsiliū sit sanū et tutum quantū ad
me et michi sil'es. s. de nō ꝓcedendo festinanť ad querendū de
altis ⁊ ꝓfundis in hijs que fidei sūt p̄sertim cū hoc sit de doc-
trina sanctoꝝ aploꝝ quos allegasti. Et forte de hoc ītelligit̄

illud ysaie·xxviij·vbi dicitur·Ecce ego ponā in syon fun:
damentū ⁊c̄ quod intelligit̄ ad litterā de xp̄o· Et sequit̄ qui
crediderit non festinet·s·nō festinet ad alta ⁊ ꝓfunda acce:
dere ſʒ paulatim ī hoc ꝓcedat· Et licet in aliquib⁹ biblijs la:
tinis habet̄·Qui crediderit nō ɔfundet̄· in hebraicis tn̄ biblijs
correctis habet̄· Qui crediderit nō festinet nichilominus si
placet saltē aliqua pn̄apia vellem a te audire·ex quib⁹ pre:
dicte murmuracōes solui pn̄t seu euacuari·que quidē pn̄a:
pia cū a te audierim et si nō possem ex fragilitate mea illa
plene intelligere·absqʒ dubio tn̄ illa credā·paratus enī sū sup
sensū et intellectū credē illa que a sc̄tis doctorib⁹ tradunt̄·

¶ Capitulū·terciū ī quo soluunt̄ argumentacōes p̄dicte·
Magister·

Placet michi cōdescendē ad ea q̄ petis p̄sertim quia di:
cis q ꝑat⁹ es credē ea que tradunt̄ a sc̄tis etiaʒ si illa
pꝛo nūc ad plenum non intelligas·hoc enim est sa:
num consiliū a beato augustino traditū·qui cuidā dicebat·
Noli itelligē ut credas ſʒ crede ut itelligas· Ad euidenciam
aūt eoꝝ que dicenda sūt ꝓ nunc ad ea que arguis soluenda
p̄supponenda sūt aliqua·quoꝝ p̄mū est q ꝑsona ul' suppositū
alicui⁹ rei aliud sigt̄ q̄ʒ natura seu essencia ipi⁹ rei· nat̄a enī
sigt̄ essenciā speciei seu quiditatē quam sigt̄ diffinicō·perso:
na uo seu suppositū sigt̄ aliquid q̄i subsistens in quo includit̄
ipa natura seu essencia cui⁹ ē suppositū seu ꝑsona· Et qn̄qʒ
etiā includūt̄ in ꝑsona ul' supposito quedā alia que sūt p̄ter
rōēʒ speciei·vnde suppositū significat̄ ut totū·habens naturā
sicut p̄tē formalē et ꝑfectiuā sui· Et intelligendū est de reb⁹
subsistentib⁹ in quib⁹ inueniri possit aliquid quod non ptinet
ad rōēʒ speciei utputa accidencia uel pn̄apia indiuiduancia
naturā·sicut apparet in hijs que sūt ex materia ⁊ forma cō
posita in quib⁹ s̄m rē differūt nat̄a et suppositū·vnde in eis
nat̄a nō p̄dicat̄ de supposito·nō enī dicim⁹ q albū sit albedo·
Nec etiā q homo sit humanitas· In hijs aūt in quib⁹ nichil
aliud adiunctū inueniri possit quod sit p̄ter rōēʒ nat̄e nulla
necessitas est distinguendi naturā a supposito ipsi⁹ nature
quod quidē suppositū est indiuiduū subsistens ī ista natura
vnde in deo non est aliud s̄m rē ꝑsona seu suppositū ⁊ nat̄a
ſʒ solum s̄m racionē intelligendi· quia nat̄a dicit̄ s̄m q̄d est

esse quoddam· ꝑsona ılo dicit̃ ſm quod ē quoddā subsistens·
veritas aūt hui⁹ ꝑsuppōiti ex vera intelligencia ēminoꝝ patꝫ
intelligenti· Scōo ꝑsupponit̃ ꝙ om̄e illud quod inest seu vni
tur alicui ꝑsone seu supposito siue ꝑtineat ad naturā eius siū
nō· vnit̃ ei in ꝑsona· qd̄ quidē suppositū· patet ex ṗmo nam
suppositū seu ꝑsona ut dictū est sig̃ficat̃ ut quoddā totū hūā
nat̃am sicut ꝑtē ꝑfectiuam et alia q̄ ei insūt seu vniunt̃ ut
quedā adiacencia veniencia ab extrinseco· Tercio ꝑsuponit̃
ꝙ vnio verbi diuini incarnati nō est facta in nat̃a· Quod
quidē suppositū doctores euident̃ ꝓbant i ducendo ad impossi
bile si daret̃ oppositū· vnio autem ṗdicta facta est in ꝑsona
quod ꝓbat̃ euident̃ a doctorib⁹ nr̄is· quā quidē ꝓbacionē ad
ꝑsens omitto· Ex quib⁹ ꝑsuppoīta veritate fidei sequitur ꝙ
vnio verbi diuini incarnati est facta in ꝑsona· sic ꝙ vna et
eadē ꝑsona q̄ subsistit ī nat̃a dīna eternalit̃· subsistit etiā per
ipam vnionē in nat̃a hūana a verbo assumpta ſm hoc licet
in xp̄o sunt due nat̃e distantes et diuerse· non tn̄ in xp̄o est
nisi tm̄ vna ꝑsona et vnū suppositū diuinū in vtraqꝫ nat̃a
subsistens· ꝯsequēcia patet· Nā si humana nat̃a verbo dīno
non vnit̃ in ꝑsona nullomodo ei vnit̃ cū iam ꝑsuppositū est
ꝙ in nat̃a non est vnio fc̃a· et sic fides incarnacōis ꝑiret
quod esset ꝯtra oīa testimonia scripturaꝝ que sup̄ sūt allega
ta ex quib⁹ diuinitas xp̄i approbata est· Quib⁹ ꝑsuppositis
ad tria argumenta sic dicendū est· Ad ṗmū enim dicendū
ꝙ qn̄ due forme seu nat̃e q̄ntumcūqꝫ sint distantes ⁊ diuer-
se possint tam̄ ī vno supposito ꝯuenire non est incōueniens
vnū predicare de alio· Sed talis ṗdicacio pt̄ esse ꝯtingens vl'
nat̃alis sicut cū dico albū est musicū· vnde q̄zuis nat̃a diui
na et humana sint maxīe distantes ꝑ īcarnacōis tn̄ miste-
riū ꝯueniūt in vno supposito ut dictū est cui neutra illarum
nat̃aꝝ est ꝑ accidens sed ſm se vn̄ hec ꝓposicio deus est hō nō
est in materia remota seu ꝯtingenti sꝫ in materia nat̃ali· ṗdi
cat̃ enī in ea homo de deo ꝑ se sicut de sua ypostasi· non tamē
rōne nat̃e sig̃ficate ꝑ hoc nomen de⁹ sꝫ rōne suppositi quod est
suppositū humane nat̃e· Ad 2ᵐ autē dicendū ꝙ in misterio
trinitatis ꝑsone dīne ꝯueniūt in nat̃a· distinguunt̃ tamen
in ꝑsonis seu suppositis· et iō non ṗdicant̃ de inuicē· In mi-
sterio autē incarnacōis est oppositū· nam nat̃e sunt diuerse·
ꝑsona aūt seu ypostasis est vnica· Et iō nat̃e que distincte

sunt non p̄dicant᷑ de inuicē ꝓut sig̃ficant᷑ in abstracto· non enī est veꝝ dicē q̄ nat̃a diuina est humana ·Sꝫ quia hee due nat̃e ꝯueniūt in supposito p̄dicant᷑ de inuicē in concreto tm̄· Et sic veꝝ est q̄ deus est homo· Ad terciū dicendū q̄ ī hoc q̄ nomē dei in cōicabile attribuim⁹ xp̄o· non attribuim⁹ nomen deitatis hoī f̄m humanā nat̃am ·hoc enī esset derogatoriū deitati sꝫ attribuim⁹ nomen diuinū xp̄o hoī f̄m suppositū eternū quod ꝑ vnionē verbi est etiā suppositū humane nat̃e ut dictū ē· Ad quartū dicendū q̄ licꝫ humana natura sit ī xp̄o quoddā recens aūt suppositū humane nat̃e in ipso xp̄o non est recens sꝫ eternū ·Et quia hoc nomē deus non p̄dicat᷑ de hoī rōne humane nature sꝫ rōe suppositi eterni· Ideo non sequit᷑ q̄ in hoc habeam⁹ seu concedam⁹ deum recentē· Et attende in hijs ⁊ sil'ib⁹ q̄ ex vnione verbi cum nat̃a humana in supposito facta diuino sequit᷑ q̄ ea que de deo ꝓprie dicunt᷑ p̄nt dici de hoīe illo cui⁹ nat̃a humana assumpta est in vnitate suppositi · Sil'r et illa que dicunt᷑ de illo supposito rōne nat̃e assumpte p̄nt etiā dici de deo q̄a ex vnione vbi modo sup̄dcto fc̄ta cōicant᷑ ydiomata vtusqꝫ nat̃e ī eodē suppoito·

Capitulū· iiij· in quo ostendit᷑ q̄ per scrutiniū scripturaꝝ cōicacio ydiomatum dei et hoīs in xp̄o comprobatur·

Discipulus·

Omnia ꝑ te dicta credo esse fidelissima et vera licet ad p̄ns non me sencio tam ydoneū q̄ illa plene intelligam desidero tamē habere aliquā sacram auctēm per quam cōicacio ydiomatū ꝑ te dicta approbaret᷑ quod solum desidero ad infideliū ꝯfutacōꝫ· Magister· Hoc quod queris habes euident᷑ in ꝓxima distinctōe p̄cedenti in qua de scrutinio scripturaꝝ circa deitatē xp̄i tractatū fuit· Ibi enī per plures auc̄tes ostensū est q̄ sacra scrip̄t̃a de vno et eodem affirmat quedā que soli deo ꝑtinent· ⁊ quedā alia que ꝑtinēt ad hoīem ·Ex quib⁹ auc̄tib⁹ maīfeste habes cōicacōꝫ ydeomatum sup̄dictā in xp̄o seu messia ꝓmisso· Discipulus·

Repete m̄ rogo aliquas ex dictis auc̄tib⁹· ex arduitate enī seu magnitudine misterij de quo tractat᷑ tam ītellectus me⁹ q̄ꝫ memoria mea ꝯturbant᷑· legit᷑ enī dan̄ ·x· q̄ ex visiōe angelica danieli facta dicebat vidi visioneꝫ grandē et non remansit in me fortitudo· sꝫ et sp̄es mea mutata est in me et

emarcui nec habui quidq̃z viriũ· vñ non mirũ si nõ habeam in memoria omnia que m̃ tradidisti· Et iõ peto ut saltem duas uel tres aucẽtes de predictis memorie mee reducas· in quibꝫ p̃dicta cõicacio ydiomatũ ostendat· Magister.

In psalmo illo qui incipit· Eructauit cor meũ verbum bonũ· vbi ad lr̃am agit̃ de xp̃o ut sup̃dictũ est· psalmista dirigens verba sua ad ip̃m xp̃m dicit· Sedes tua deus in secl'm seculi quod ẽ ydioma ptinens soli deo· cui xp̃o ĩ eodẽ ꝯtextu dicit· vnxit te deus tu⁹ oleo leticie p̃ consortibꝫ tuis quod est ydioma ptinens homĩ· vnde ex ista aucẽte habes ydiomatũ cõicacõz p me dictam· Itẽ Jere· xxiiij· Loquens de ip̃o xp̃o ꝓpheta in ꝑsona dei dicit· Suscitabo dauid germen iustum· quod ꝓpriũ est humanitatis· et ibidẽ de eodem sequit̃· hoc est nomen quod vocabũt eum dñs iustus nr̃· in quo loco vbi habemus dñs habet̃ ĩ hebraico nomen dñi thethagramaton quod solius dei est ꝓpriũ· Et sic ex hac aucẽte habes p̃dictã cõicacõz· Itẽ zacharie· xij· dicit̃ ĩ ꝑsona dei· effundam super domũ iuda sp̃m gracie quod ad solũ deum ptinet· Et ibidem de seip̃o ipse de⁹ infundens graciã dicit· Aspicient ĩ me quẽ ꝯfixerunt quod solum ptinz ad humanã naturã· Similiter ex alijs aucẽtibus sup̃ allegatis ad ꝓbandũ diuinitatẽ xp̃i si eas diligent̃ scrutatus fueris hoc reperies manifeste· Et ista tibi debent sufficere ad presens·

¶ Capitulum· v· in quo ostenditur q̃ nõ licebat in diuinis docere plures nec p̃dicare de certis capitl'is vetis testamenti in quibꝫ misteriũ sancte trinitatis et incarnacõis verbi continent̃· Discipulus·

Sufficiunt michi p̃dicta in hoc ꝓposito sꝫ quia audiueram a te sup̃ q̃ Judei ꝓ occultacõe misterij sancte trinitatis et incarncõis verbi diuini ꝓhibebãt aliq̃ loca secreta seu capitl'a sacre scripte publice docẽ ul de eis p̃dicare· Idcirco peto ut m̃ hoc amplius declares· Magister·

Duo sũt capitl'a in veteri testamento quoꝝ p̃dicacio publica oĩno ꝓhibebat̃ in doctrinis talmudicis· nec solũ hoc sed etiam dicẽ ea que in eis ꝯtinent̃ pluribꝫ discipl'is erat inter eos ꝓhibitũ· Itaq̃z non erat eis licitum docẽ de secretis illoꝝ capitl'oꝝ· nisi vni magistro vnũ discipulũ discretũ et ydoneum uel duos tm̃· quoꝝ quidẽ capituloꝝ vnũ est genñ·

ꝑmo · aliud est ezechielis ꝑmo · que quidē ꝓhibicio habetur in Talmuth in libro qui dicitᷣ haginga ī capitulo quod īcapit Gidorsin quod signt non docebūt · quā quidē doctrinā sequūtᷣ oēs posteriores ut patet ꝑ Rabimoy · in ꝑmo suo deutro · in titulo de fundamētis legis capitl'o · ij · ꝑticula vltima · Idē de eodē libro de directōe ꝑplexoꝝ ꝑte ꝑma in mltis capitl'is · Racio aūt quare ista occultabant assignatᷣ ab oib⁹ genal'r talis · s · quia ī illis capitl'is ꝯtinebantᷣ alta ꝛ magna miste-ria fidei que et qualia sint illa null⁹ plene declarabat · nec concorditᷣ in hijs se habebāt · sꝫ sub velamīe ꝛ obscure ea tradebant sicᷣ ꝑfiguratū est ꝑ moysen qui velamīe posito ante faciem suā ꝑpl'o apparebat · tꝑe aūt gracie quando reuelata facie magister nr̄ xp̄s veritatē fidei ad salutē nccīam discipulos docuit quā etiam ipsi in ꝑpl'is ꝑdicauerūt · ꝑdicta q̄ ab antiquis occultabantᷣ in lucē veritatis palam ꝓduxerūt · Circa quod debes scire ꝙ ī capitl'o ꝑmo geñ · misteriū scte t̄nitatis ꝯtinetᷣ · Cum enī dicitᷣ in pn̄cipio creauit deus ꝛc̄ usqꝫ ibi · Et spūs dn̄i ferebatᷣ sup aquas tres ꝑsone dīne designantᷣ ꝓut sup̄ dixi nona distinctōe · et ī eodē circa finē idem habetᷣ · Dicitᷣ enī ibi faciam⁹ hoīem ad ymaginē et sil'itudinē nostraꝫ · vbi pluralitas in dīnis manifeste ostenditᷣ · Non enī dixit et faciā hoīem sꝫ faciam⁹ · Sil'r in hoc quod dicit ad ymaginē nr̄am maīfeste habetᷣ ꝙ in hoīe est ymago dei creata q̄ sūmaꝫ trinitatē ꝑ modū ymaginis repn̄tat · vnde quia istud misteriū in hoc capitl'o inclusū non erat antiq̄s explicite declarandū · Idcirco ꝓhibebatᷣ eius declaracio ut dictū est · In capitl'o aūt ꝑmo Ezechielis misteriū incarnacōis cōtinetᷣ specialiter in hoc quod dicit ꝙ q̄i sil'itudo hoīs erat sup tronū positum sup aīalia et rotas · in quo designatᷣ ꝙ homo habebat ꝑsidere toti vniuerso tanq̄ꝫ deus ꝓut sup̄ fuit dictū distinctōe decia · quod quidē misteriū nō erat tradendū explicite antiq̄s sicut nec primum · Et ideo ꝑcipiebatᷣ ne de hoc capitl'o ꝑdicarent seu docerent multitudinem ·

¶ Capitl'm · vj · in quo redditᷣ rō q̄re antiq̄s predicta misteria nō explicite sꝫ implicite tradebantᷣ · ꝛ ibidē ponitᷣ a discipulo quoddā exordiū ad ea q̄ sūt in hac ꝑte vlti⁹ tractanda

Discipulus ·

LIcet veꝝ est et sic credo ꝙ ista duo misteria in ꝑdictis capitl'is ꝯtinentᷣ · tamē vellē habere rōꝫ occultacōis ·

cum enī ista explicite credenda sūt de nc̄citate salutis· mirū est quare non ista antiquis explicite tradebanť· Non enim videť dicendū q̄ hoc fiebat ꝓpter duriciā cordis eoꝝ ne forte ꝓpter altitudinē misterioꝝ ea nō crederent quia legiť q̄ deus exp̄sse mandabat ānunciari veritatē· etiam eis qui non erāt dispositi ad credendū· legiť enī ezechielis· iij· Et dices ad eos hec dicit dn̄s deus qui audit audiat et qui quiescit quiescat q̇a dom⁹ exasperans ē· vbi in hoc qd̄ dicit q̇ quiescit quiescat intelligiť ꝫm veritatē hebraicā ac si dicēt qui noluerit credē nō credat· vnde scire desidero quare non sic fuit factū in hijs que sūt fidei de necessitate credenda· s· ut ꝓponerenť explici-te ppl'o antiquo licꝫ ex duricia cordis eoꝝ multi nō crederent

Magister· Hec misteria rōnabiliť ꝓhibebanť dici āntiquis p̄sertim vulgaribꝰ· ppl's enī ille pron⁹ erat ad creden-dum mltitudinē deoꝝ· Et id̄ deutro· iiij· monebat eos moy-ses dicens· Scias qm̄ dn̄s ipse est deus et nō est alius preter eum· Et infra· Scito ergo hodie etiā cogita in corde tuo quia dn̄s ipse est in celo sursū· et in terra deorsū et non sit alius· Q̄ sepe eis ista dicebat ut averteret eos ne declinarēt ad cre-dendū multitudinē deoꝝ ad quos erāt proni· Silr ꝓni erāt ex sua ruditate· ⁊ intellect⁹ imbecillitate ad credendū corpo-reitatē esse in deo· Rudes enī et intellectu ibecilles nō ꝑapi-unt entitatē esse nisi in rebus corꝑalibꝰ qua rōe popul⁹ ille sumpta modica occasione ex morositate moysi ī monte fe-cerunt vitulū in oreb quē adorauerūt ⁊ ei sacrificauerūt dicē-tes· hij sūt dij tui isrl' qui te ascendere fecerūt ď terra egipti· exo· xxxij· Ideo eos monebat moyses capitl'o supradicto di-cens· Custodite sollicite aīas vestras qm̄ non vidistis om̄eꝫ silr'itudinē in die qua locut⁹ est dn̄s vobis in oreb de medio ignis· ne forte decepti faciatis vobis sculptam silr'itudinem ⁊c̄· vn̄ si tali ppl'o explicite traditū fuisset misteriū scē trini-tatis faciliť laberenť ī errorē credendi mlr'tos esse deos qui esset error valde ꝑiculosus· Similiť si eis fuisset traditū misteri-um incarnacōis vbi faciliť fuissent lapsi in errorē ponendi in diuinitate corporeitatē qd̄ nephas ē· vn̄ patꝫ rō quare ista misteria fuerūt eis tradita implicite ut docti eoꝝ q̇ sane in-telligebant scripturas possent ea habere plene quantū eos de-cebat· Simplices aūt et rudes haberent de eis saltē implicitā cognicōꝫ que sufficiebat eis ad salutē ꝫm quam nō laberenť

in errores supdictos. Discipul⁹. Sufficiat michi rñ
pdicta ad hoc quod querebã. De cetero aũt vellẽ ut me illu=
minares de quibusdã que in corde meo q̃i pbleumata qñqȝ
v̓sanꝰ. que licet dubitacōeȝ in me non causant circa ea que
fidei sũt. absit. tñ iducũt desideriũ sciẽdi rōȝ eoꝝ. iuxta illud
psalmiste. Mirabilia testimonia tua idō scrutata est ea aĩa
mea. Ex quo scrutinio psalmista desiderabat declaracōȝ ꝛ i
tellectũ puulis cōpetentẽ. vñ subdit declaracō ſmonũ tuoꝝ
illumiat et intellectũ dat puulis. eo enim ꝙ testimonia fidei
sũt credibilia nimis ut alibi dicit. et etiam mirabilia quia
de multis que ad ea ptinent nescit hō simplex ꝛ quasi noui=
cius reddẽ rōȝ. Idcirco fidelis scrutatꝰ multa circa rōȝ eoꝝ q̃
ad fidẽ ptinent nō ut dubitet absit. sȝ ut deuoci⁹ et tenacius
fidẽ teneat. In quib⁹ pbleumatib⁹ p me tibi pponendis nō
intendo seruare aliquẽ ordinẽ artificialẽ sȝ tm̃ ea pponẽ put
in corde meo v̓santꝰ ut ex declaracōib⁹ tuis ascensiōes deuote
in corde meo deo auxiliante pducantꝰ seu concrescant.

Distinctio scd̃a de scrutinio scripturarũ circa quedã
que pertinet ad excellenciam virginis gloriose et
continet duodecim capitula.

¶ In pmo capitl̃o pponuntꝰ a discipulo tres ad
miracōes circa ea que de virgine gloriosa i scripturis sacris
videntꝰ omitti ad ipsius excellenciam ptinencia.

¶ In scd̃o capitulo mg̃r pmittit quedã pambula ad pre=
dictas admiracōes tollendas. ꝛ ibi declarat ꝙ v̓tutes bea=
te v̓gis spãlit̃ ipi⁹ huilitas cōsideranda est sũma. s. heroica.

¶ In capitulo tercio discipulus arguit contra quedam que
in pcedẽti capitl̃o a mg̃ro fuerãt tradita ad que in eodẽ ma=
gister rñdet et tollit pmam admiracionem.

¶ In quarto capitl̃o discipul⁹ repetit scd̃am suã admira=
cōȝ. ad quã mg̃r eodẽ rñdet eam soluens in q̃ capitl̃o quedã
declarantꝰ ptinẽcia ad genealogiã xp̃i Mathei. pmo ostentã.

¶ In capitl̃o quinto discipulus repetit suam terciã admi=
racionem ad quã magister ibidem respondet.

¶ In. vi. capitulo discipulus replicat contra responsionẽ
magistri ad quod mg̃r sufficienter respondet concludens ex
supra dictis ꝙ magnam deuocionem oportet ut habeant fi=
deles circa virginem gloriosam.

¶ In capitulo · vij · discipul⁹ ponit quādam aliam admi-
racōꝫ que sibi videt̄ circa hoc ꝙ nō legit̄ ipsam visitasse sepl'-
crū xp̄i sic̄ de ml'ierib⁹ et de quibusdā discipulis legit̄ · ad qd̄
ibi a magistro respondet̄ ·
¶ In capit'lo octauo ꝓponit̄ a discipulo alia admiracō spe-
cialit̄ ꝙ nō legit̄ xp̄m ipsi v̓gini gloriose misisse angelos ad
ānunciandū suam resurrectōꝫ sicut mulierib⁹ et discipulis
ad quod rn̄det̄ a mḡro ibidē declarando aliqua que ꝑtinent
ad excellenciam fidei beate v̓ginis ·
¶ In capitulo nono ꝓponit̄ a discipulo alia admiracō de
hoc quod non legit̄ xp̄m apparuisse in sua resurrectōe v̓gini
gl'ose · cum tn̄ de apparicōe ad ml'ieres et discipulos fiat plu
ries mencio · ad quod in eodē a mḡro rn̄det̄ ·
¶ In capit'lo · x · ostendit̄ ꝙ tam ꝑfectio fidei v̓ginis gl'ose
circa resurrectōꝫ xp̄i q̄ꝫ etiam impꝑfectio fidei apostoloꝝ circa
idem conueniens fuit ad ecclesie vtilitatem ·
¶ In · xj · capitulo ostendunt̄ quedā que ad ordinē manife-
stacionis circa resurrectionē xp̄i ꝑtinent · Ex quibus conclu
ditur ꝙ ad beatam virginem non pertinebat mitti ad resur-
rectionē annunciandā ꝓpter excellenciam sue dignitatis ·
¶ In capit'lo · xij · ondr̄ ꝙ deuocō cuiuscūqꝫ fidelis excitari de-
bet ad v̓ginē gl'osā sup̄ oēs scōs citra xp̄m q̇ scūs scōꝝ est ·

¶ Capitulū p̄mū In quo ꝓponunt̄ a discipulo tres āmira-
ciones circa ea que vident̄ in scripturis sacris de virgine glo
riosa omitti ad ipsius excellenciam pertinencia ·

Magister ·

PLacet m̄ ꝙ ea que in corde tuo versant̄ ut ꝓ-
bleumata de quib⁹ miraris · eo ꝙ effectū cog-
noscas causas tamē ignoras m̄ ꝓponas ut
tibi respondeā ꝓut potero auxilio opitulan-
te dino · Discipul⁹ Quia ut nosti ꝑm
ph'm · iij · methaphisice ph'ari incepit ab admirari · Idarco
ego tanq̄ꝫ inapiens ab altissimo peto cū psalmista · Reuela
occulos meos et ꝯsiderabo mirabilia de lege tua · ꝑ que quidē
mirabilia a me ꝯsiderata aīa mea ad ea scrutandū inducat̄
Juxta illud quod sup̄ dicebam · Mirabilia testimonia tua
ideo scrutata est ea aīa mea · ꝑ qd̄ scrutiniū declaracōꝫ ꝑmo-
num dei et illuīacionē intellect⁹ mei et ꝑuuloꝝ mei similiū

dñō dirigente expecto· Subdit enī psalmista · Declaracio ꝫmonū tuoꝝ illumīat et intellectū dat ꝑuulis· Circa quod ꝑmo occurrit mī ꝯsiderandū de scrutinio scripẗaꝝ de quibꝫdā que ad ꝟginē pertinent beatam vt sicͭ ab illa btīssima salus nr̄a exordiū sumpsit· sic ab eadē pars ista tractatus nostri ī iaū sumat· Circa quod occurrit mī quedā non modica āmiracio que talis est quō sacra scripẗa que ꝯsueuit sc̄tos excellentissime cōmendare et eoꝝ gesta et ꝟtutes narrare ut patꝫ de abrahā geñ · xviij · ⁊ · xxvj · Et de moyse nūi · xij · ⁊ sic de ꝗbusdā alijs excellentibꝫ sanctis· De beata tñ ꝟgine que excellencior ceteris fuit · nō legunẗ in nouo testamento alique cōmēdacōes siľes nͨ narranẗ eiꝰ ꝟtutes seu aliꝗ ꝓpria gesta Quasquidē ꝟtutes credendū est fuisse maximas que ī nouo testamento ꝑcipue videnẗ debuisse narrari· In euangelio legimꝰ concepcōꝫ Jo· baptiste et eius natiuitatē· Similiẗ et de eiꝰ vita ꝟtuosa et morte· De beata ūo ꝟgine que excellēcior iohanne fuit nichil hoꝝ in euangelio· legiẗ nec in epľis nec in actibus apľoꝝ· In quoꝝ tñ tp̄e ip̄is apľis p̄ñtibꝫ ꝓut in ecclesia legiẗ assumpta est· Non ergo modica ammiracōne dignū videẗ ꝙ in nouo toto testamento de ꝑdictis gestis bt̄e ꝟginis · s · concepcōe natiuitate et assumpcōne nulla mencio fit sꝫ oīa ꝑtermittanẗ· cum tñ de bt̄o Johanne singula ꝑdicta exꝑsse ī euangelio narranẗ· Ex qua ꝑtermissione ꝯtingit ꝙ ī officio assumpcōis sue· que est potissima ipsiꝰ festiuitas legiẗ cōiter in ecclesia illud euangeliū Intrauit ih̄s in quoddam castallū ⁊c̄· In quo euangelio nichil agiẗ de ip̄a ꝟgine gloriosa ut est manifestū· historialia etiā que in ista festiuitate legunẗ oīa sunt apocripha extra canonem biblie ꝯtenta vel non sibi ꝓpria ut cum legiẗ illud ecc̄· xxiiij· In omnibus requiē quesiui ⁊c̄ que certe scripẗa ꝓprie intelligiẗ de sapiencia increata · non aūt de beata ꝟgine· vñ talia licet non sibi ꝓpria in suis festiuitatibꝫ leganẗ· eo ꝙ in ip̄o canone talia de vita sua· nec de suis miraculis et gestis nō cōtinenẗ· quod apud me vertiẗ in magnā āmiracōꝫ· ꝑterea cū lucas narrat missionē angeli ad ip̄am dicens· Missus est angelꝰ Gabriel a deo ⁊c̄· testaẗ euāgelista de Joseph ꝙ erat de genē dauid· dicit enī Missꝰ est angelꝰ Gabriel ad ꝟginē desponsatam viro cui nomen Joseph de domo dauid et nomen ꝟginis maria· vnde ex ꝑdicto textu habemꝰ ꝙ Joseph erat de genere dauid·

non tamē ex lr̄a euangelij habetur q̄ maria esset de genere dauid. Quequidē narratio duplicē in me causat āmiracōez. quarū vna est. cum eni esse de domo dauid dicat aliquid perti-nens ad excellentiā cū dom⁹ dauid est dom⁹ regia a deo singu-larit̄ inē oīs regias dignitates approbata et in scripturis valde cōmendata de qua domo s̄m veritatē fidei ipsa v̄go gl'iosa fuit. q̄re ergo euangelista non expssit de maria. q̄ esset de do-mo dauid. et tū hoc dixit de Joseph. Scd̄a vero āmiratio q̄ in hoc loco m̄ occurrit et p̄mam ɔfirmat est talis. Nā q̄ Jo-seph esset de domo dauid uel nō. hoc nichil facit ad genealo-giam xp̄i. non eni xp̄s descēdit de Joseph. absit. s; de maria v̄gine. cur ergo euangelista facit expssā mencionē de Joseph in hoc q̄ descendit s̄m originē a dauid. et tamen nullā facit mencionē de qua domo esset beata v̄go. in quo ɔsistebat fun-damentū tot⁹ genealogie xp̄i a dauid descēdentis. Preterea inē p̄cepta decalogi p̄ceptū de honoracōe parentū. est p̄mū et p̄cipuū in scd̄a tabula decalogi in q̄ danē p̄cepta q̄ ordinant hoiem ad pximū. xp̄s autē qui totā legē impleuit nō legit̄ honorasse matrē sp̄alit̄ in suis colloquijs. nusq̄ȝ eni legit̄ eā vocasse matrē. quod est nomē maxie dignitatis ad feminam ptinēs sp̄alit̄ respectu tanti filij. s. xp̄i cū tū vere sic potuiss; eam vocare s; solum legit̄ eā vocasse mulierē quod est nomē cōe ad totū sexū femineū humani generis. legit̄ eni Joh. ij. capitulo. quid m̄ et tibi ml'ier. et Joh. xix. Mulier ecce fili⁹ tu⁹. Ex quib⁹ patȝ q̄ dignitatē maternitatis xp̄i que ē sūma dignitas que ad ml'ieres posset ptinē xp̄us subticuit et m̄rē; alloquens solum eam mulierē vocabat. Quid ergo magis mirandū q̄ȝ q̄ xp̄us q̄ verissime v̄ginē gloriosā m̄rē; vocan-do sūme honorasset hanc singularē excellentiā subticendo tū modo eam ml'ierē vocat. quod nomē non solū bonis ml'ie-rib⁹ ɔuenit s; etiā alijs quibuscūq;. Quid ergo dicendū nū-quid xp̄s aliquid omisit ex ptinentib⁹ ad parentū honoracō;. absit. vnde circa p̄dicta illuiacō; et intellectū puulis compe-tentem desidero.

¶ Capitulū. ij. in quo mḡr premittit quedā p̄ambula ad p̄dictas āmiracōes tollendas. et ibi declarat q̄ v̄tutes b̄te v̄ginis sp̄alit̄ ipsi⁹ huīlitas ɔsideranda est sūma. s. heroyca.

Magister.

GAudeo valde quia in tuis pbleumatib⁹ a b̄ta v̄gine

tuũ scrutiniũ iniciũ sumpsit· de cui⁹ mĩa confido q̄ ipsa int̃=
cedente in tua illuĩacõe ⁊ deuocõe ꝓficies· De ipsa enĩ potest
intelligi illud ꝓũ· ij· Si quesieris eã tanq̃ȝ pecuniã et tanq̃ȝ
thesauros eam scrutat⁹ fueris tũc intelliges timorẽ dñi ⁊c̃·
Ad declaracõȝ aũt eoꝝ de quib⁊ ãmirans quedã sũt p̃mitten
da· quoꝝ vnũ est q̄ huĩlitas licȝ nõ videat̃ numerari a phis
int̃ ṽtutes morales nec intellectuales· ĩ sacra scriptũa tñ ⁊ ĩ
dictis sanctoꝝ doctoꝝ huĩlitas tanq̃ȝ magna ṽtus cõmen=
dat̃ intm̃ q̄ dicat̃ esse fundamentũ oĩm virtutũ· vñ augu⁹
in libro de verbis dñi dicit· Si cogitas magnã fabricã con
struẽ celsitudĩs· de fundamẽto pri⁹ cogita huĩlitis· Constat
aũt q̄ fundamentũ est de p̃mis ⁊ p̃ncipalib⁊ ꝑtib⁊ edificij cor=
ꝑalis· Et sic patet q̄ huĩlitas debet censeri de p̃ncipalib⁊ edi=
ficij spũalis· s· ṽtutũ ꝑtib⁊· Et inde ẽ q̄ sicut nãa s̃m boeciũ
sumit iniciũ a ꝑfectis· sic senciendũ est de grã que naũam per
ficit· Scrutando enĩ scriptũas reꝑim⁹ q̄ in viris in quib⁊ aliq̃
excellencia sc̃titatis sumit exordiũ in eis spãlit̃ fit mencio de
eoꝝ magna huĩlitate· de abrahã enĩ qui p̃m⁹ ĩ publicacõe fi=
dei legit̃ fuisse· Sil'r et in suscepcõe signaculi fidei ut habetur
geñ· xij· et· xvij· capit'lo legit̃ de seip̃o deo dixisse· cũ sim pul
uis et cinis que verba magnã insinuãt huĩlitatem· non enĩ
se assimilauit aĩalib⁊ brutis nec plantis sȝ pulueri et cineri
que sunt vilissima in reꝝ nãa· Sil'r et de moyse qui solus
legislator fuit in veteri testamento legit̃· Erat enĩ moyses
vir mitissim⁹ suꝑ om̃s hoĩes q̇ morabant̃ ĩ t̃ra nũi· xij· In
quo eius mititas seu huĩlitas prefert̃ huĩlitati alioꝝ quorũ
cũq̃ȝ in seculo illo existenciũ· De dauid etiã qui p̃mus rex a
deo approbatus fuit· Cui etiam facta fuit repromissio xp̃i de
semĩe suo ventũ legit̃ deo dixisse· Quis ego sũ dñe deus me⁹·
aut que domus mea q̇a adduxisti me huc usq̃ȝ· ij· Re· vij·
In quib⁊ verbis notat̃ magna huĩlitas ipsi⁹ dauid· qui etiã
postq̃ȝ accepisset a deo regnũ quod iã pacifice possidebat et ꝑ
multa et magna bella et de oĩb⁊ aduersarijs et vicinis regi
bus triumphũ habuisset· cũ hijs tñ ⁊ alijs magnis ꝓsperita
tib⁊ non solũ seip̃m sȝ et totã domũ suam vilificabat dicẽs·
quis ego sũ et que dom⁹ mea· q· d· nichil sũ ⁊ dom⁹ mea· qđ
ad magnã huĩlitatem ꝑtinȝ· Nã ut ait bernhard⁹· non est
magnũ esse huĩlem ĩ abiectõe· magna prors⁹ et rara ṽtus
est huĩlitas honorata· In nouo aũt testamento redemptor

et magister nr̃ xp̃s a quo oĩs virtꝰ et gracia deriuat̃ suis di-
scipulis dicebat· discite a me quia mitis sum et huĩlis corde
Mathei·xj· Racionabile igit̃ est ꝙ in beata v̉gine que xp̃m
plenũ gracie et veritatis concipe meruit v̉tus huĩlitatis p̃ci-
pue viguisset· Et iõ in cantico ꝓprio dicebat· Quia r̃spexit
huĩlitatem ancille sue ꝛc̃· Circa quod notandum ꝙ solum de
huĩlitate sua fecit mencõꝫ que est fundamentũ v̉tutũ ut di-
ctũ est· Non aũt de v̉tutibꝰ aliis edificatis sup̱ huiõi funda-
mentũ ·licet om̃s plene habuisset que gr̃a plena p̱ angelum
testat̃ fuisse· Racio aũt quare de aliis v̉tutibꝰ nõ fecit men-
cionẽ nisi de sola huĩlitate talis ē· Nam ad v̉tutẽ huĩlitatis
ꝓprie p̱tinet nõ magna de seip̃o sentire sed credẽ et ꝓnũciare
se omnibꝰ viliorem ꝓut in gradibꝰ huĩliatis in regl'a beati
bñdicti ꝯtentis habet̃· vñ de hoc ꝙ beata v̉go ꝯfitebat̃ se hr̃e
huĩlitatẽ non sequit̃ ꝙ hr̃et v̉tutes sꝫ solũ fundamentũ v̉tu-
tum quasi dicẽt solũ capacitatẽ habeo ad v̉tutes sup̱ edificã-
das etiã si supiora edificia v̉tutũ in me nõ assint· Et notan-
dũ ꝙ v̉tutes beate v̉ginis ꝯsiderande sũt esse heroice· s· quasi
diuine de q̇bꝰ ph̃s tractat i·vij· ethicoꝝ· Ad cuiꝰ declaracõꝫ
attende ꝙ s̃m auguꝰ de moribꝰ eccl'ie· Cuiꝰ snĩe antiqui phi
concordant v̉tutes q̃druplicit̃ ꝯsiderant̃ vno modo ꝓut sunt
politice ·ꝛ sic p̱tinẽt ad hoĩes inquantũ rc̃te se habent in re-
bus humanis gerendis·et de istis v̉tutibꝰ cõit̃ phi tractãt
Alio ũo modo ꝯsiderande sũt v̉tutes ut exemplares· et sic p̱-
tinent ad deũ in quo p̃existunt oĩm reꝝ p̱fecciones ·et p̱ ꝯñs
p̱fectões v̉tutũ et de istis exẽplaribꝰ v̉tutibꝰ intelligende sũt
v̉tutes que in sacris scriptis deo attribuunt̃ ut mĩa et iusti-
cia et huiõi· Int̃ quas v̉tutes· s· politicas et exẽplares q̃ sũt
quasi in extremis posite· quedam medie interponunt̃· quaꝝ
quedã dicunt̃ v̉tutes p̃gatorie que p̱tinẽt ad illos qui v̉tu-
tes politicas transcendentes in sil'itudinẽ diuinaꝝ v̉tutũ co-
nant̃ tendẽ alio etiã modo nũant̃ v̉tutes que dicunt̃ p̃gati
animi et p̱tinẽt ad illos q̇ iã diuinam sil'itudinẽ i huiõi v̉tu-
tibꝰ quodãmodo assequunt̃· quantũ in hac vita possibile est·
Et iõ vocant̃ a ph̃is v̉tutes heroyce· s· diuine· de qua diuisiõe
v̉tutũ q̃druplici habes ad plenũ in ṗma scd̃e qõe lxj· Ꝙ aũt
v̉tutes bt̃e v̉ginis ꝯsiderãde sũt esse heroice patꝫ ex sua ṗma
rñsione ad angelũ salutantẽ · in qua dixit· Quõ fiet istud
qm̃ virũ non cognosco· Si enim sensũ hoꝝ verboꝝ diligent̃

ſcrutatꝰ fueris manifeſte repies ꝙ eius v̓ginitas heroyca cō
ſiderāda eſt nō politica ſeu ꝑgatoria · non enim dixit quō
fiet iſtud qm̄ v̓ginitatē voui nec dixit v̓ginitatis ꝓpoſitū
firmit̄ habui uel habeo ſ ꝫ dixit qm̄ viꝝ nō cognoſco · quod
nō includit votū · nec ꝓpoſitū v̓ginitatis · Sunt enim multe
v̓gīes que nūq̄ꝫ cognouerūt viꝝ et tn̄ nō vouerūt v̓ginitatē
nec eam habent in ꝓpoſito · Silr̓ licet veriſſimū eſt ꝙ viꝝ nū-
q̄ꝫ cognouit · tn̄ p̄dicta v̓ba non ſūt intelligenda ꝓut p̄mo
modo ſonāt · ſ · ꝙ beata v̓go ſolū teſtabat̄ de ſe ꝙ nunq̄ꝫ virū
cognouerat quia ſi ſic reſpōſio ſua in nllo ſatiſfacēt angelo
nec ꝓpoſito correſpondēt · Sunt mlte v̓gines que nūq̄ꝫ virū
cognouerūt · ⁊ cū hoc tales poſtea cōcipiūt ⁊ pariūt · vnde ut
p̄dicta v̓ba ꝓpoſito correſpondeant ſeu aliquā vim habeant
reſponſiōis oportet ut ſic intelligant̄ · ſ · viꝝ nō cognoui · i ·
cōcupiſcencias carnales nedū nō habeo ſeu ꝓpono uel voui
nō habere · nec etiā paſſiōes reꝑmo ſeu terrena deſpicio quod
ad v̓tutē ꝑgatoriā ꝑtinet ſ ꝫ etiam penitꝰ eas neſcio ⁊ totalit̄
ignoro que ē altior ⁊ ꝑfectior v̓ginitas q̄ꝫ v̓ginitatis ꝓpoſitū
habere ſeu v̓ginitatē vouē · ꝓprie enī hoc ꝑtinet ad v̓ginitatē
ꝑgati animi · ſ · heroycā nō autem ad politicā ſeu ꝑgatoriā ·
Quibꝫ p̄notatis ad tollendas tuas ām̄iracōes ꝓcedendū eſt
Et p̄mo ad p̄mam dicendum ꝙ geſta et facta beate v̓ginis
que indubie maxīa fuerūt · in nouo tam̄ teſtamento penitꝰ
ſubticent̄ niſi ea tm̄ que ſūt a nobis neceſſario credenda ex-
plicite ſicut eius v̓ginitas et matn̄itas xp̄i iſta exprimunt̄
i euāgelio et i ſimbolis fidei nobis ꝓponunt̄ tanq̄ꝫ neceſſario
explicite credēda · Silr̓ ⁊ eiꝰ huilitas exp̄mit̄ · cū dr̄ reſpexit
huilitatem ancille ſue · ut ex hoc poſſimꝰ rōꝫ ſumē de hijs q̄
ām̄iraris · ſ · quō cetera geſta v̓tuoſiſſima ⁊ facta bt̄e v̓ginis
in ſcriptis canonicis ſubticent̄ vn̄ hoc fuit rōe ſue huilitatis ·
huilitas enī ſūma et heroyca ad quā ſoli ꝑfectiſſimi attigūt
quā ip̄a bt̄a v̓go conſecuta eſt nō patit̄ ſuas laudes audire ·
nec in eis delectat̄ ſ ꝫ potius compungit̄ eo ꝙ non credit de ſe
magna · qō patꝫ ꝑ rōꝫ ſumptā ab oppoſito · Nā ſic̄ arrogans
intimo cordis ſui affectu credit ſe oībꝫ ſupiorē ut habet̄ luce
xviij · capitl'o de phariſeo aſcendente in templum qui ſe arro
gant̄ cōmendans ceteros ſpernebat · Sic eiꝰ oppoſitū dicendū
eſt de vero huili · ſ · ꝙ opinē ſe oībꝫ viliorē · huilis aūt heroycꝰ
ſuꝑ hoc tranſcendit uſqꝫ ad hoc ꝙ in fugā laudanciū tendat

quasi tediū habeat audiendo cōmendacōes ꝓprias· et ideo in sacris scriptis noui testamenti nō leguntꝰ cōmendacōes bte v̓ginis n̄ tantū supradicte que a nobis de necessitate credende sūt· huilitas eius etiā exprimitꝰ ut ex ea possimꝰ sumē racionē quare laudes eiꝰ in scriptis sacris subticentꝰ ut dictū ē· vnde concepcio uel natiuitas seu mors ipsiꝰ· In quibus magna miracula contigisse pie credi debet nō narrantꝰ in canonicis scriptis ne ex tali narracōe ipi v̓gini gl'ose que tunc in humanis viuebat et ea que in sacris eloquijs scribebantꝰ eā nō latebant· fastidiū seu tediū generaretꝰ rōe predicta· Concepcō tamē et natiuitas baptiste et huiōi narrantꝰ in euangelio eo ꝙ i ꝓpheticis scriptis antiq̄ testamenti de p̄cursore xp̄i expsse agitꝰ ut ysaie· xl· et malachie· iij· et in alijs locis et sic oportebat ꝙ scripturaꝝ implecōꝫ de ipis euāgelista testaretꝰ· nec etꝰ de Johanne licet sctissimo ē necessario credendū ꝙ ad gradū huilitatis heroyce sicut beata v̓go attigerit·

¶ Capitulū terciū in quo discipulꝰ arguit contra quedam que in p̄cedenti capit'lo a mḡro fuerūt tradita· ad que magister in eodem respondet et tollit p̄mam āmiracionem·

Discipulus·

LIcet q̄ꝫ dulcia faucibus meis sūt eloquia tua· adhuc tn̄ desidero ampliꝰ informari de hijs que circa āmiracionē meam ꝓposuisti· dixisti ꝙ huilitas heroyca nō patitꝰ sine fastidio seu tedio laudē suā audire quod apud me ē mirabile· deꝰ eni cuiꝰ v̓tutes excedūt heroycas· Sūt eni exemplares ut tu doces· videmꝰ tn̄ ꝑ sacr̄s scripturas eū debē laudari· dicit ei psalmista· Sacrificiū laudis honorificabit me Et alibi· Semꝑ laus eiꝰ in ore meo· Idem etiam in psalmo· semꝑ hortatꝰ hoīes ad dei laudē cum dicitꝰ· laudate dn̄m oīs gentes· Item laudate pueri dn̄m et huiōi· Quō ergo deum laudamꝰ debite et meritorie cuiꝰ huilitas est sūma et exēplaris· qui cū esset infinitꝰ ⁊ immortalis· huiliauit tn̄ seipm̄ formam serui accipiens in silitudinē hoīm factus ⁊ habitu inuentus ut hō ⁊cꝰ phil'· ij· capit'lo· Si eni deo cuiꝰ huilitas est inmensa et ineffabilis laus vocalis placet qui etiam corda hoīm scrutatꝰ· In quibꝫ vera et potissima laus ꝯsistit· et qui ex suis laudibꝫ ab hoībꝫ ꝓlatis nō potest ad meliora ꝓuocari cum sit immutabilis et optimꝰ quo nō est dare melius neqꝫ

equale · quō ergo de bt̄a v̓gine nō fuerūt laudes in sacris scri
pturis ꝓferende cui⁹ ꝑfectões seu v̓tutes q̄ntūcūq3 magne
et int̄ puras creat̄as maxie · semꝑ tñ citra ꝑfectionē xp̄i sūt
extimande · Jtē ip̄a v̓go gl'osa seip̄am legit̄ ꝯmendasse · Jp̄a
enī de seip̄a dicit · Respexit huilitatem ancille sue · qȯ ad ma
gnā laudē ꝑtinet · cū huilitas ꝓut tu dixisti sit fūdamentū
oīm v̓tutū · Jtē dicis ꝙ oportebat q̄dā gesta baptiste ī euāge:
lio narrari ut implecōz eoꝝ q̄ ī ꝓphetiis scriptis de p̄cursore
xp̄i p̄nunciata fuerūt testaret̄ euangeliū quod dictu mirabi
le est ī oculis meis · nūquid dicendū est ꝙ de bt̄a v̓gine nichil
fuit p̄nosticatū in ꝓphetiis eloquijs sic̄ de baptista · absit · De
ip̄a legit̄ ysaie · vij · Ecce v̓go concipiet · Et egrediet̄ virga
de radice yesse ysa · xj · capitl'o · Et q̄zplurima q̄ in libro can:
ticoꝝ de sponsa dicunt̄ de ip̄a p̄apue intelligunt̄ iō pari rōe
et forciori ea que de ip̄a bn̄dicta p̄nūciata fuerāt antiquit⁹
in nouo testamēto testari debuissēt fuisse impleta ea rōe qua
de baptista ꝑ te sup̄ dictū est · placeat ergo ȯ istis me ampli⁹
illuiare · Magister · Circa hoc qȯ obicis de dei laude q̄
etiā vocalit̄ facta in scriptis ꝯmendat̄ scire debes ꝙ licet deus
q̄ntū ad suā essenciā que incomp̄hensibilis est a nobis ⁊ in:
effabilis · maior est enī omī laude ut ecc̄ · xliij · capitl'o · Silit̄
et laudū nr̄aꝝ sic̄ nec bonoꝝ non indiget ut in psalmo · nec
ꝑ ip̄as laudes ip̄i aliq̄d de nouo inotescit nec accrescē possit
Omia enī sūt nuda et apta ante oculos eius hebr̄ · iiij · laus
tñ eius etiā vocalis est ꝑutilis nobis ad multa · tum ut nos
metip̄os silr ⁊ alios audientes ad ei⁹ reuerenciā inducam⁹ ·
nr̄os affect⁹ ⁊ etiā audienciū in deū excitantes · vñ cū dixissz
psalmista · Semꝑ laus ei⁹ ī ore meo · subdit audiēt mansue:
ti et letent̄ · tum ad retrahendū affect⁹ nr̄os et audienciū ab
hijs que sūt cont̄ deū · vñ ysaie · xlviij · Laude mea refrena:
bo te ne intereas · et sic de laude dei nll'm incōueniens sequit̄
sz comoda sp̄ūalia ut p̄dicta ⁊ alia multa q̄ inde sequuntur ·
Secus est de laude hoīs puri et̄ ꝑfectissimi qui sūmā huilitatē
heroycā ꝯsecut⁹ est · qui dū in hac vita existit et fragilitatez
humanā ꝑfecte cognoscit ⁊ ꝑfectōz diuinā quantū possibile
est in hac vita apprehendit laudes ꝓprias audire non patit̄
ut de beata v̓gine supra dictū est · Ad 2ᵐ vero quod obicis de
illo verbo · Respexit humilitatem ancille sue · Ex quo infers
ꝙ beata v̓go saltem seip̄am de v̓tute humilitatis laudauit ·

Dicendū q̄ humilitas absq; alia v̄tute non est commendanda seu laudanda ut integra v̄tus· sic enī fundamentū in edificō corpali par ul' nichil valet n̄ addat' aliquid etiā supedifica tū· Sic sentiendū est de humilitate que fundamentū est v̄tutū ut dictū est sup quā nisi alie v̄tutes supedificent' humilitas sola modica seu nulla laude est digna· Et ideo beata virgo in qua erat plenitudo gracie et per ꝯsequens virtutū solam humilitatē testat' se habere· non aūt alias v̄tutes supedifica-tas quas īdubie habuit cū plena gr̄a fuit· Et circa p̄dictū verbū vlteri⁹ notandū est q̄ humilitatē illam quā beata v̄go se fatetur habere innuit esse remunerandā non ex dignitate seu cōgruēcia ipsi⁹ humilitatis s; solū ex accepcōe diuina· dixit enī· Respexit humilitatē ancille sue· i· q· d· humilitas mea nō ex seipa digna fuit remuneracōe· s; quia deus eam respexit · i· acceptauit eo modo quo dicit' geñ· iiij· Respexit domin⁹ ad abel ꝛ mun⁹ suū· Et iō in p̄dictis verbis bene intellectis beata v̄go potius cōmendat accepcōē diuinā q̄; humilitatē suam· Ad terciū vero quod obicis q̄ de beata v̄gine debuissēt testari in nouo testamēto fuisse impleta ea que antiquitus fuerūt p̄nūciata pari rōe et forciori sicut de Johāne baptista fuerant tradita ea ī euangelio que de eo prenūciata fuerūt· Dicendū q̄ illa que in veteri testamento exp̄sse de beata virgine fuerūt tradita ut est v̄ginitas cum cōceptu et ptu ysa· vij· Sil'r ꝛ q̄ esset de radice yesse et de stirpe dauid ut ysaie· xj· Ista sil'r tradunt' exp̄sse in nouo testamento vbi ei⁹ virginitas et maternitas xp̄i· et descens⁹ xp̄i de genē dauid exp̄sse tradunt'· Cetera ūo v̄tuosissima que ī veteri testamēto non exp̄sse s; figuratiue seu enigmatice tradunt' de ptinentibus ad ip̄am in canticis canticoꝝ et sil'ib⁹ subticent' seu pret-mittunt' ī nouo testamento eo q̄ apl'i et euangeliste fuerūt ei contemporanei· et cognoscebant q̄ sūma humilitas sua a talib⁹ attediaret' narracōib⁹ ut dictum est· postremi ūo qui post apl'os et alios ꝯtempaneos scripserūt q̄;plurima gl'osa et magnifica tradiderūt de ea puta q̄ iam in celo est assūpta et similia que ad laudem dei et exemplū salutifeꝝ aliorū narrant' et grata et acceptabilia sunt·

¶ Capitulū quartū in quo discipul⁹ repetit scd̄am ammiracionem· ad quam mgr̄ in eodem r̄ndet eam soluens in quo capitulo quedā declarant' ptinencia ad genealogiā xp̄i &c.

p̄mo contentam· Discipulus·

SVfficiūt michi p̄dicta ad p̄mam mei āmiracionē
tollendā· sȝ peto ut ꝓcedas ad scd̄am sub qua dupli-
cem āmiracionē tibi ꝓposui· quaꝝ vna fuit de hoc ꝙ
Joseph in euangelio exprimit̄ fuisse de domo dauid· de beata
tū̄ virgine non sic exp̄mit̄· Ad quā ammiracōȝ tollendam
sufficiūt michi p̄dicta· Nam cū̄ esse de domo dauid est quod-
dam excellens quod humilitas sūma seu heroyca quā beata
v̄go in hac vita attigit nō paciebat̄ audire· Idcirco fuit in
euangelio non exp̄sse traditū̄· licet tacite intelligat̄· In hoc
enī quod dicit̄ Mathei p̄mo· Ex qua· s· maria natus est ih̄s
qui vocat̄ xp̄s· Et in p̄ncipio hui⁹ capituli cum legit̄ de xp̄o
ꝙ filius dauid est· necessario sequit̄ ꝙ maria ꝑ quā xp̄s ſm
carnem immediate descendit sit de domo dauid· p̄supposito ꝙ
maria concepit non ex virili semine· sȝ ex v̄tute spūs sancti
ꝓut exp̄sse tradit̄ a matheo eodē capit̄lo ubi dicit̄ q̄d enī in
ea natū̄ est ex spū̄ sancto est· Sed hoc intelligit̄ argumentati-
ue· non exp̄sse rōne sup̄dicta· Et licet de hac ammiracione
michi sit satisfactū̄· adhuc remanet michi scd̄a in hoc loco
Cur matheus euangelista genealogizauit ioseph de quo xp̄s
nl̄lo modo descēdit· neqȝ ei⁹ genealogia facit ad genealogiā
xp̄i· et tamen p̄termisit genealogiā virginis in qua funda-
mentū̄ tocius genealogie xp̄i a dauid descendentis cōsistit et
de hoc peto a te plane doceri· Magister· Ammiracio
enī tua rōnabilis est· In glo· enim nr̄a sup̄ hunc locū̄ dicit̄·
Quid ad xp̄m generacio ex dauid deducta a Josep· cum xp̄s
non ex semine Joseph sit· Et licet huic q̄ōni seu āmiracioni
in eadem glo· respondet̄ ꝙ non est ꝯsuetudo scriptraꝝ ut ordo
mulierū̄ in generacōib⁹ texet̄· hoc tū̄ non videt̄ valere· eius
enī contrariū̄ inuenit̄ in scripturis· nam p̄mo paliꝑ· ij· ca-
pit̄lo· In genealogia yesse interponunt̄ ml̄ieres· s· saruia ⁊
abigail· a quibus ꝯtter genealogia texit̄ ut ibidem patet·
Qua rōe· et alijs quibusdā que hic cā breuitatis omittunt̄
solucio p̄dicte glose quā multi expositores sequunt̄ ad tuā
āmiracionē tollendā non sufficit· Sed sup̄ hoc videt̄ vlterius
aliquid dicendū̄· ad cui⁹ euidenciam p̄supponendū̄ est ꝙ filius
ꝓut in paternis bonis succedit multipliciter possit dici· Et
quantū̄ ad ꝓpositum spectat dupliciter· Primo enī dicit̄ filius
ſm generacōȝ naturalē ſm quam de sb̄a patris fili⁹ generat̄

quiquidē filius isto modo genit⁹ plerūqʒ succedit patri tam
in bonis natalibus corporis ut in bona habitudine seu com
plexione ut de gigantib⁹ legit̄ gen̄ · vj · q̄ʒ etiā in bonis aīe ·
plerūqʒ enī s̄m naturalē inclinacōʒ ꝓut · s · aliquod corpus ī
diuiduū est tali aīe ꝓporcionatū sequunt̄ alique v̓tutes na-
turalit̄ s̄m inchoacōʒ et aptitudinē ꝓut in p̓ma scd̄e · q · lxiij
Et in talib⁹ filij natales sepe succedūt ꝑentib⁹ · vn̄ Cassiodo-
rus in quadā ep̄la · laudabilis vena suā s̄uat originē · Scd̄o
modo dicit̄ filius alicui⁹ etiam ille quē non genuit naturaliter
modo p̄dicto sed tantū s̄m famā publicam et cōem ꝑplī esti
macionem dicit̄ talis patris filius · quod contingit cum vxor
parit filiū quē latent̄ non ex marito habuit sʒ ex alio viro · re
putat̄ tn̄ in ꝑplo sine contradictōe sui mariti fili⁹ · qui quidē
fili⁹ · s · putatiu⁹ · licet in bonis natalib⁹ non habeat naturalit̄
succedē tali p̄ri ficto · succedit tn̄ sibi ciuilit̄ · nō solū in bonis
fortune que sūt minora ut in diuicijs sʒ etiam in nobilitate
seu generis claritudine que magis desiderabilia bona apud
magnanimos sūt q̄ʒ diuicie ut in p̓ma scd̄e articl̄o · ij · Que
quidē successio patet ꝑ iura ciuilia seu cōem genciū ꝯsuetudi
nem · Quib⁹ p̄suppositis sit tibi in ꝓposito p̓ma conclusio ꝙ
ꝑ scrutiniū scripturaꝝ de xp̄i genealogia loquenciū patʒ ꝙ xp̄s
habuit esse filius dauid ⁊ abrahā s̄m verā generacōʒ natalē
p̓mo modo dictā · legit̄ enim gen̄ · xxij · abrahe fuisse dictum
Et benedicent̄ in semīe tuo om̄s gentes terre · quod ad gal̄ ·
iij · exponit̄ de xp̄o · Similit̄ et ad dauid dicit̄ in psalmo · De
fructu ventris tui ponā sup̱ sedē tuam · De vtraqʒ enī p̄dicta
v̓ba non vere dicerent̄ de filio putatiuo · s · qui tn̄ s̄m pub-
licam famā esset alicui⁹ filius talis enī non diceret̄ de semīe
eius nec de fructu ventris sui ut est manifestū · Scd̄a vero cō
clusio sit ista ꝙ descensus xp̄i ab abrahā ⁊ dauid s̄m natalē
generacōʒ sufficient̄ tradit̄ quantū ad fideles euangeliū fide-
lit̄ recipiētes ꝑ matheū in p̓mo capitl̄o sui euangelij dicentē
liber generacōis ih̄u xp̄i filij dauid filij abraham · Etiam si
mathe⁹ de genealogia xp̄i nichil ampli⁹ seu extensius tra-
didisset · quod sic patet · Nam ex solis istis v̓bis manifeste
testat̄ euangelista ih̄m xp̄m a dauid ⁊ abrahā ꝑ veram gene
racionē naturalem descendisse quod est sufficiens testimoniū
apud fideles veritatē euangelicā indubie recipiētes · licʒ enī
filius dicat̄ etiam ille qui tn̄ s̄m famā publicā est filius ut

dicitur in scdo psupposito supdicto · generari tamen seu generacio
nunq̃ȝ dicitur nisi de filio naturaliter generato · vñ cum dicit lib
generacōis ihu xpi maīfestū est q loquitur de genealogia que
est p viam generacōis · Non aūt de illa genealogia que sm
famam tm̄ est · Si aūt contra hoc dicas q licet apud fideles
pdictus titulꝰ sufficiat · apud infideles tamē quia euangeliū
negant uel de ipsiꝰ veritate dubitant · pdictus titulus non
sufficiat · Concedo tibi quod ꝓponis · Sed attende q apud infi-
deles euangeliū non recipientes · non solū titulꝰ mathei sȝ
etiam tota genealogia xpi p matheum cōiter tradita non
sufficiat ad pbandū q xpus a dauid ⁊ abrahā descendit · tales
eni cum sint a fide euangelioꝝ alieni totā illam lineā nega-
rent nisi forte hebrei qui non aucte euangelij sȝ aucte veteris
testamenti aliquā ptem genealogie mathei habent recipe · s ·
usqȝ ad zorobabel et huiōi et non vltra · Nam apud eos de
ceteris autentica historia non habetur · vnde sicut apud infideles
non sufficiat illa narracio extensa que in euangelio de genea
logia xpi traditur ad verā genealogiā eius naturalem osten-
dendam · Sic apud fideles sola verba tituli mathei sufficiunt
ad hoc fundandū · vnde augꝰ · contra faustū xpm non esse fili-
um dauid asserentē · eo q non ex Joseph conceptꝰ est · ad quē
seriem genealogie pro ducit sic ait · Sic ergo nos credimus
etiam mariā fuisse in cognacōe dauid quia scriptis credimꝰ
que vtrumqȝ dicūt · s · xpm ex semine dauid sm carnē ⁊ eius
matrem vginem mariā esse hec augꝰ. Tercia conclusio q
conueniens fuit ut xpus etiam sm publicā famam sm quā
filius Joseph putabatur a dauid descendē crederetur . et ut talis
descensus licet putatiuꝰ in euangelijs traderetur · Quod sic pro
batur · Nā hoc fuit conueniens ad fideliū in cōi xpm suo tempe
recipienciū ordinatā instructōȝ · Nam cognicōȝ fidei cōiter ī
hoib; oportuit ab impfecto ad pfectū ꝓcedere ut in scda scde
· q · pma articulo · vij · Et ideo xps prius fuit cognitus etiam
apud electos sub rōe saluatoris in cōi q̃ȝ cognosceretur esse deꝰ
⁊ homo · Jn pma eni vocacione aploꝝ Joh · pmo · Andreas
dicebat inuenimꝰ messiam · i · xpm quod est nomen cōe alijs
multis · vnde in psalmo · nolite tangē xpos meos · Sȝ postea
Mathei · xvj · capitlo · xpo intrrogante suos aplos · vos queȝ
me esse dicitis · Petrus respondit tu es xps filius dei viui ·
Ex quo patet q pus sequebantur ipsum tanq̃ȝ xpm anteq̃ȝ

cognoscerent ei⁹ deitatem vlterius etiam apl'is tanq̄z minus
plene informatis de ydemptitate diuinitatis in patre et filio
eisdem dicebat Joh̄·xiiij·Tanto tempe vobiscū sum et nō
cognouistis me·qui videt me videt ꝛ patrē meū·Similiter
et pari rōne prius xp̄s fuit cognitus q̄i esset fili⁹ Joseph q̄z
cognosceret̄ esse sine p̄re in terris·vnde non solū apud emu:
los qui xp̄m spernētes dicebāt·Nōne filius fabri ē Mathei·
xiij·Sed etiā apud discipulos simplices et cognatos cōiter
filius Joseph reputabat̄ anteq̄z misteriū sancte v̓ginitatis
marie essꝫ apud eos cognitū·euangelista eni in ꝑsona taliū
dicebat luce·ij·Non cognouerūt parentes eius·Nec solū
hoc sꝫ etiā nathanael qui ꝭm glo·peritissim⁹ scriptaꝝ erat cū
audiuit a philippo Joh̄·p̓mo·Quē scripsit moyses in lege
ꝛ i ꝓphetis inuenim⁹ Jhesū filiū Joseph a nazareth·nō fuit
admirat⁹ de hoc q̄ xp̄us esset filius Joseph sꝫ de hoc q̄ a naza
reth esset·dixit eni a nazareth potest aliquid boni esse·Non
enim dixit non potest esse fili⁹ Joseph cum adhuc deitatem
xp̄i non cognoscebat sꝫ de loco nazareth admirabat̄·de beth:
leem eni expectabat̄ apud eos messias ꝭm illud michee·v·
capit'lo et tu bethleem terra Juda·Et quod ampli⁹ est ip̄a
eadē beata virgo misterij diuini suꝑ oīs consciā istū modū
loquendi obſuabat dicens·Ego et p̄r dolentes querebam⁹
te luce·ij·Ex quib⁹ habet̄ q̄ ad instructōez fideliū in cōi qui
xp̄m in mundo venientē receperūt cōueniens mod⁹ fuit ut
eis p̄ūtaret̄ xp̄s prius sub rōe messie filij dauid sine reuela:
cione misterij deitatis sue et v̓ginitatis m̄ris q̄z q̄ eis a p̄ncī:
pio oīa ista archana reuelarent̄·Sic eni ꝓcesserūt ab imper
fecto ad ꝑfectū qui est modus homib⁹ in cōi generalis·fuit
etiā iste modus ꝯueniens ad refutandos infideles precipue
hebreos qui ex stirpe dauid tm̄ saluatorē expectabāt·Si eni
tales rōnabilit̄ ignorassent xp̄m a dauid descēdisse p̄sertim
cum cōis fama ꝛ ppl'i estimacio testarent̄ oppositū tunc tales
redderent̄ excusabiles·nō enim ip̄i tenebant̄ cognoscē verā
generacōz naturalē xp̄i ꝭm quā a dauid descendit·talis eni
generacio a longissimo tp̄e descendens non est cognoscibilis
nisi ꝑ diuinā reuelacōz·Cōueniens igit̄ modus fuit ut xp̄s
ꝭm publicā famam a dauid descendisse ī euangelio traderet̄
ut sic ip̄m recipe refutantes·saltem sub rōne saluatoris in
cōi inexcusabiles essent·Xp̄s enim intendebat inobediētes

inexcusabiles reddē ut habet̄ Joh· ix· Et ista sufficiant tibi ad p̄ns ꝓ tua āmiracōe tollenda· Si tñ vis de p̄dictis et de alia genealogia x̄pi que habet̄ luce· iij· que nō est naturalis neq; putatiua s; adoptiua· vide in quadā addicōe sup̄ capitulū mathei p̄dictū vbi de hijs plene poteris informari·

¶ Capitulū quintū In quo discipulꝰ repetit suam terciam ammiracionem ad quam magister ibi respondet·

Discipulus·

Sufficiunt michi ad p̄ns ista que circa genealogiam x̄pi a matheo traditā declares· Et licet genealogia a luca tradita que valde diuersa est ab illa quā matheus scribit· quia tñ me remittis ad addicionē tuā ad p̄ns omitto vlteriꝰ ꝓponens ad illā addicionē recurrē· peto tamē ut ad meā terciam āmiracōz ꝓcedas tollendā· valde enī animū meū pulsat· s· quō x̄pus qui non ad legem soluendā sed ad implendā venit ut mathei· xij· capitl'o· Sc̄tissimā mr̄em suā quam sūme honorasset vocando eam mr̄em hoc tñ p̄termittens solūmodo mulierē eam legit̄ vocasse ut sup̄ in capitulis p me allegatis patet· mulier aūt est nomen cōe ꝑtinēs ad mulierē quamcūq; etiā peccatricem· vnde luce· vij· Ecce mulier que erat in ciuitate peccatrix· Magister· Cꝫ aūt x̄pus obseruasset p̄ceptū de honoracōe parentū non solū erga matrē que erat vera et sc̄ta parens· s; etiā erga Joseph qui erat parens s̄m publicā famam tñ manifestū est· legit̄ enī luce· ij· capitl'o de x̄po· Et erat subditꝰ illis· In tali enī subiectōe principalit̄ consistit ꝑentū honor· vnde deutro· xxj De filio contumace ꝛ ꝓteruo legit̄ ꝙ non audiuit vocē p̄ris nec mr̄is· vñ p locum ab oppositis filiꝰ ille vere honorat parentes qui est oīno subditus illis· Racio aūt quare non vocabat suā beatā mr̄ez nisi noīe mulieris tñ potest assignari ꝯformit̄ ad p̄dicta· Nam s̄m phm in· viij· ethicoꝝ· hoīes qui volūt honorari testificacōz sue excellēcie querūt· ad huilitatem aūt beate v̄ginis heroicā de qua sup̄ diximꝰ non ptinebat querē testimoniū sue excellencie p̄sertim respectu x̄pi Nomē enī p̄rnitatis uel mr̄nitatis nō importat excellenciā nisi respectu filij illiꝰ patris seu mr̄is· Manifestū est aūt ꝙ huilitati v̄ginis gl'ose nll'o modo placēt ꝙ vocaret̄ tali noīe ꝙ ipsiꝰ excellenciā sonaret respectu filij sui· s· veri dei s; poaꝰ

vocari tali noīe quod magnā excellenciā filij respectu ipsi⁹
mrīs designaret · vnde ⁊ angelo salutanti et ꝑnunciāti ei ꝙ
erat paritura filium cui⁹ regni non esset finis Rn̄dit · Ecce
ancilla dn̄i · ancilla enī est nomē non sonans excellenciā sed
pocius defectū respectu dn̄i · vnde xp̄us ista totalit̄ sciens ut
pure ⁊ plene matri obediret vocabat eam illo nomīe quod
magis sibi placere sciebat ·

¶ Capitulū · vj · in quo discipul⁹ replicat cont̄ responsiōez
magistri · ad quod mḡr sufficient̄ respondet concludens ex su
pra dictis ꝙ magnā deuocōz oportet ut habeant fideles circa
virginem gloriosam · Discipul⁹ ·

SAtis essem contentus de responsione tua supdicta n̄
ꝓpter vnū quod videt̄ michi tue responsiōi obuiare
Manifestū est enī ꝙ de beata v̓gine iā in celo assūpta
totus orbis terraꝝ in suis laudib⁹ et excellencijs frequenter
clamat · i tm̄ ꝙ de ea possum⁹ simplicit̄ dicere ꝙ laudis eius
plena est terra · non enī solum honorat̄ et laudat̄ apud fide-
les · ſ; etiam apud infideles de singulari sctītate cōmendat̄ ·
Jn illo enim libro qui dicit̄ Alchoran⁹ · Jn quo ꝓphana lex
machometi continet̄ memini me legisse ꝙ in oīb⁹ hominibus
habuit aliquā ptātem sathan ꝑterq̄; in ihū et matre eius ·
Ex quo constat ꝙ etiā apud sarracenos beata v̓go reputari
dicit̄ sancta · Jn quodā etiaz libello apocripho apud hebreos
qui intitulat̄ liber generacōis ihū nazareni · non tamen ſc̄m
Matheū · Jn illo enī libello multa falsissima et absurda cō-
tinent̄ contra xp̄m et ei⁹ discipl'os · de beata tn̄ v̓gine matre
ei⁹ quā falsissime dicūt concepe ex adultero eo ꝙ cum essz de-
sponsata Joseph ex quodā adultero concepat · ibidez ꝯtinet̄
ꝙ hoc factum fuerat ipā omnino nesciente quia erat mulier
sancta et in adulterium nunquam consensisset · Et sic veri-
ficatur ꝙ ipā ꝑdixit in suo cantico · beatam me dicent oīs
generacōes · non solū enim generacō rectoꝝ · s · fidelium eam
dicunt et ꝑdicant btīssimā ſ; etiā generacio praua ⁊ exaspe-
rans · s · Judeoꝝ et sarracenoꝝ ipām dicūt vere esse sanctam
ut dictū est · Quero igit̄ a te ut m̄ indices quō humilitas
beate v̓ginis patit̄ ꝙ totus mund⁹ i suis laudib⁹ ꝓrumpat
et ipām sup oīs creat̄as glorificat cum in vita sua ut di-
xeras oīa talia sibi displicebāt · Non enī videt̄ michi ꝙ
tanta varietas circa beneplacitū beate v̓ginis posset ꝯtingere

ñ quia aut ignorat illa que in hoc seculo ad suũ honorez et
laudẽ frequentant᷑ seu celebrant᷑ aut quia humilitatẽ quam
in hac vita habebat que erat magna seu maxĩa v̇tus ut ꝑ
te dictũ est iam in illa vita licet ꝑfectiori nõ habet · aut q̇a
honoracões iste que ꝓ sua reuerencia fiunt ipsi v̇gini gl'ose
non placent sicut nec alias placebant · quodlibet aũt istorũ
vid᷑ michi valde incõuemens · et iõ peto ut aliquid ċca hoc
vlterius m̃ declares · Magister · Nullo modo est sen
ciendũ ꝙ bt̃a v̇go iam in celis assumpta et glorificata igno
ret ea que hic fiũt in honore suo nec ꝙ ei talia displiceant ·
In illo enĩ statu de⁹ erit omnia in oibus · i · ad chorinth · xv ·
vnde quilibet beatus oĩa videt in deo p̃sertim que ad suã bea-
titudinẽ ul' ad humanã salutẽ ꝑtinent · Sil'r in eodẽ statu · s ·
glorie om̃es beati ɔformabũt voluntatẽ suam deo nõ solum
materialiter sed etiam formalit᷑ ut in ṗma scd̃e · q · xix · Sz
an v̇tutes morales de quib⁹ est humilitas maneant post hãc
vitam · Circa hoc diuersi diuersa senserũt · Quidã enĩ phoꝝ
antiquoꝝ posuerũt ꝙ v̇tutes morales post hanc vitam non
manent · vñ et phs in · x · ethicoꝝ dicit ꝙ ridiculũ est ponere
in angelis v̇tutes morales · hoĩes aũt beati assimilant᷑ ange-
lis ut habet᷑ Mathei · xxiij · doctores tñ nostri de veritate ma-
gis illuĩati tenent ꝙ huiõi v̇tutes quo ad aliq̇d manẽt et q̃
ad aliq̇d non ut aug⁹ in · xiij · de trinitate · Manent enĩ quo ad
ordinẽ rõis et vim appetitiuã que erũt rectissime in hijs q̃ ad
illũ statũ ꝑtinent · non aũt manent q̃ntũ ad hoc qḋ est in eis
mat̃iale · s · ad concupiscencias ⁊ delectacões ciboꝝ ⁊ huiõi re
frenãdas nec etiam timores · nec audacie circa ꝑicula mortis
nec etiã distribucões · nec coĩcacões reꝝ que veniũt in vsum
p̃ntis vite in vita beata sũt · manent igit᷑ q̃ntũ ad id quod
in eis est formale ut in ṗma scd̃e · q · lxvij · Ex quib⁹ in ꝓposi
to circa humilitatẽ dicendũ est ꝙ humilitas in beata v̇gine
non manet post hãc vitam q̃ntum ad istũ actum qui est vi-
lescẽ seip̃am · quod ꝑtinz ad huĩlitatẽ hui⁹ vite ut sup̃ tactũ
est · Quilibet enĩ beatus videns se diuine glorie ꝑticipem · nullo
modo potest se vilescere q̃nto magis v̇go beata que sup̃ om̃s
sctõs hac ꝑticipacõe gaudet · Sed q̃ntum ad hoc quod ẽ de rõe
huĩlitatis · s · ymis adherẽ ꝓut ysider⁹ in libro ethimologiaꝝ
dicit · aliquid manet in patria sic̃ enĩ deus ut in psalmo licet
in altis habitat huĩlia tñ respicit sic ⁊ scti licet sint i gradu

beatitudinis excelsi · sūt tamen humiles · ymis ī hac vita existentib⁹ ad herendo pro eis deū dep̄cantes · vn̄ de beata v̄gine senciendū est q̄ sicut in hac vita cognoscens defectū nature humane maximā huīlitatē habuit seip̄am vilificando et se ancillā cum esset regina maxima reputando sic ī statu gl'e maximā huīlitatē habet int̄ ceteros beatos circa xp̄m ī adherendo ymis · s · peccatorib⁹ ī hac vita contritis et de suis p̄cibus deuote cōfidentib⁹ · Et ideo tenendū est q̄ sibi placent oraciones humiliū pro quib⁹ etiā continue deū intp̄ellat · Ex quibus bene ꝯsideratis excitari debet in quolibet fideli magna deuocio erga veneracōȝ ⁊ obsequiū v̄ginis gloriose · prudentes nāq̄ȝ viri tali dn̄o consueuerūt ꝓmpta mente obsequia p̄stare quē estimāt seu credūt esse ꝓmpcius paratū ad eorum peticiones audiendas ⁊ eis subueniendo in suis necessitatib⁹ Sil'r hoc est credendū esse in ip̄a v̄gine gloriosa rōe sue huilitatis beate quā cotidie ecclesia exp̄it̄ q̄ respicit orōnes humiliū et non repulit p̄ces eoꝝ · vnde te exhortor discipule q̄ ad eam recurras laudē eius semꝑ habens ī ore tuo et eam fidelit̄ in necessitatib⁹ inuocando · Nunq̄ȝ enim ut ait bernhardus ī quodā sermone fidelit̄ inuocatam reperies defuisse ·

Capitulū septimū In quo discipulus ponit quandā aliam admiracōȝ que sibi videt̄ circa hoc quod non legit̄ ip̄am visitasse sepulchrum xp̄i sicut de mulierib⁹ ⁊ de quibusdam ap̄l'is legit̄ · ad quod ibidē a magistro respondetur ·

Discipulus ·

Quam dulcia faucibus meis eloquia tua · Et quia a mandatis tuis dulcissimis intellexi ut meā deuocōȝ ad gloriosā v̄ginem dirigam tota mente · deo dante hoc sequi intendo · Sed adhuc volo a te de quibusdā ad ip̄am v̄ginem gloriosā ꝑtinentib⁹ illuīari et specialit̄ circa ea que tempꝫe resurrectionis gesta sūt · Circa que p̄mo in corde meo versat̄ admiracio quedā que talis est · Estimo enī q̄ nullus sane mentis qui fidem catholicā corde et ore ꝓfitet̄ dubitare habet q̄ virgo gloriosa filio suo xp̄o quē concepit et in suis sacris visceribus portauit qui ⁊ eius vbera suxit deuocior fuit q̄ȝ ceteri sancti quicunq̄ȝ sint · Sȝ video q̄ signa sue deuocōis erga xp̄m hoc non ostendūt p̄sertim post passionē suā et tp̄e sue resurrectōis · legim⁹ enī q̄ mulieres que xp̄m sequebant̄

et spe̅cialit̃ magdalena post passionē monumentū xp̄i visi-
tare frequentabant et ei obsequia sibi possibilia offerebant·
discipuli etiā licet nondū ita firmit̃ credētes misteria passio
nis ⁊ resurrectōis sibi alias a xp̄o p̄nosticata· auisati tamē
aliqualit̃ a mlīeribꝫ de xp̄i resurrectōe tūc ipsi cum magno
feruore ad ip̄m sepulcrū pgebant ut patet de petro et Johe·
Joħ· xx· capitl'o· De beata tn̄ virgine non legimus ꝙ xp̄m
post passionē neqꝫ eiꝰ monumentū querebat neqꝫ legit̃ ꝙ ip
sum monumentū xp̄i aliq̄ndo visitasset · qd̀ magna admi-
racōe dignū puto rōe iam dicta· Magister· Nullo
modo dubitandū est ꝙ beata v̀go deuocior fuit ip̄i xp̄o q̄ꝫ aliꝰ
quicūqꝫ sit· tum quia eiꝰ caritas in qua radix tociꝰ meriti cō
sistit indubie excedit alioꝝ caritatē sicut et p̄miū eius alioꝝ
p̄mia excedit· Cantat enī ecclesia· Exaltata est maria super
choros angeloꝝ Caritas enī seu dilectio est causa pxia deuo
cionis et immediata ut in scd̄a scd̄e· q· lxxxij· tum quia eius
meditacio assidua erat ⁊ frequens circa misteria redempcio-
nis humane· in quibus beneficia dīna circa genꝰ humanum
maxīe ꝯsiderant̃· legit̃ enī de ea luce· ij· Maria aūt ꝯs̃uabat
oīa verba hec ꝯferens ea in corde suo· tales aūt meditacōes
ignē diuine caritatis accēdūt· iuxta illud psalmiste· In me
ditacōe mea exardescet ignis· tū quia m̃rnalē dilectōꝫ erga
filiū tenēdū est i ea ñ defecisse· vñ ysa· xlix· Nūq̇d obliuisci
pt̃ mulier infantē suū quinymo credendū ꝙ m̃rnalis dileccō
que est a nat̃a in eadē ex plenitudine gr̃e reddita sit perfec
cior· gr̃a enī pficit naturā· Ex quibꝫ patet deuocōꝫ beate vir
ginis maiorē esse seu pfectiorē ad xp̄m q̄ꝫ alioꝝ scōꝝ· nec ob
stat illud de quo miraris· s· ꝙ tantā deuocōꝫ p signa exterio-
ra tp̄e resurrectōis nō ostendit sicut sc̃e mlīeres ⁊ discipuli
et huiōi· Et hoc ꝓpter duo· p̄mū quia ut dionisiꝰ dicit libro
de diui· no· Amor diuinꝰ extasim facit qd̀ itelligit̃ de amore
dīno pfecto sic̃ credit̃ fuisse in beata v̀gine q̄ntū in statu vie
possibile fuit· Non aūt de quibuscūqꝫ diligentibꝫ deū seu in
caritate exñtibꝫ· p extasim aūt homo est p excessū mentis ex̃
statū suū· Et iō bt̃a v̀go tp̄e resurrectōis p̄sumenda est fuisse
tam incensa in amore dīno ꝙ esset i extasi posita· ⁊ q̄i a cor-
poralibꝫ quodāmodo alienata· ⁊ iō de istis exerciciis corpalibꝫ
ad que mlīeres sc̃e· et discapl'i ex deuocōe concurrebat non
curabat· occupata vehemenciꝰ i intrinseca deuocōne et dīno

amore · 2º quia ad v̓ginalē pudiciciā ptinꝫ secreta dĭna non ore ꝓnunciare sꝫ corde custodire et in eo de eis conferre · vnde sup̱ illud verbū euangelij supͣdictū · Maria aūt ꝯſuabat ⁊c̄ Beda sic dicit ī omelia v̓ginalis pudicicia secta xp̄i q̄ nouĕat nemī diuulgare volebat sꝫ ꝯferebat in corde suo · nō ore pro- mens sꝫ clausa seruans in corde · hec ille · Ex quo patet ꝙ ad modestiam pudicicie v̓ginalis statꝰ non ptinebat deuocionēꝫ suā erga xp̄m p̱ signa exteriora ostendē sed pociꝰ in corde suo clausa ſuare ·

¶ Capitulū · viij · In quo ꝓponit̃ a discip̄lo alia admiracō specialit̃ circa hoc ꝙ non legit̃ xp̄m v̓gini ipsi gl̓ose misisse angelos ad annunciandū suā resurrectōꝫ sicut misit mľieri- bꝫ et discipľis · Ad quod rn̄det̃ a mḡro ibidē declarando ali- qua que ptinent ad excellenciam fidei beate v̓ginis ·

Discipulus ·

Sufficiaūt michi p̄dicta ad p̄dictā meam ādmiracionē sedandā · Sꝫ adhuc aīm meū pulsat vnū aliud · vi- deo enim ꝙ xp̄o resurgente suis discipulis et sanctis mľieribꝫ resurrectōꝫ suam p̱ angelos denūciasse · vnde marcí · xvj · dicite discipľis eiꝰ et petro ⁊c̄ quia p̄cedet vos ⁊c̄ · et Ma thei · xxviij · Ite ānūciate fratribꝫ meis ut eant ī galileā ibi me videbūt ⁊ huiōi quod videt̃ michi maxīa admiracione dignū · Nunq̄d resurrectio xp̄i pocius expectabat̃ a frībꝫ q̄ꝫ a mr̄e · frībꝫ enī nunciare mittebat suā resurrectōēꝫ · nō autē mr̄i quā credendū est intensiꝰ ⁊ ardenciꝰ suam resurrectōꝫ ex- pectasse ceteris oībꝫ iam dictis · Magister · Si bn̄ cō- sideras gl̓osa v̓go et discipľi xp̄i different̃ expectabāt resur- rectōꝫ xp̄i post eiꝰ passiōꝫ · Ad quod attendē debes ꝙ sicut in moralibꝫ v̓tutibꝫ humilitas habet̃ vt fundamentū ut ex sup̄ dictis ex sn̄ia aug̃ patꝫ · Sic ī theologicis v̓tutibꝫ fides ē ꝑpe eaꝝ fundamentū ut habet̃ scd̓a scd̓e · q · iiij · ar · vij · Ex quibꝫ duobꝫ fundamentis bt̄a v̓go commendata est in scripturis · vn̄ de illa circa hoc dicit̄ p̱ illud psalmi fundamenta eius in montibꝫ sc̄tis · licet enī illa montes sc̄tos v̓tutū alcius q̄ꝫ ce tere creat̃e ascendit de solis tam̄ fundamētis commendat̃ in scriptis rōe sup̱ius tacta · De huilitate enī p̱ illud verbū res pexit huilitatē ancille sue ⁊c̄ ut iam sup̄ expositū est · De fide aūt cōmendat̃ p̱ iº v̓bū elizabeth luce p̄mo capitľo · bt̄a que credidisti qm̄ p̱ficient̃ inte oīa que dicta sūt tibi a dn̄o · Ex

quib⁊ v̉bis que elizabeth repleta spū sc̄to ꝓtulit ōn̄dit· ꝙ fi-
des v̉ginis gl'ose tanti meriti fuit ut illa que dicta sunt ei
a dn̄o ꝑ angelū uel etiā ꝑ intrīsecam reuelacōz ul' inspiracōz
in actu ꝑficerent̄ in ea· Quod quidē meritū si bene cōsideret̄
excedit meritū cuiuscūqz creat̄e· Includit̄ enim in hijs que
dicta sūt beate v̉gini ab angelo totū redempcōis hūane mi-
steriū ut patz bene intuenti v̉ba angeli ad mariā dicentis·
Hic erit magnus ⁊ fili⁹ altissimi vocabit̄· dabit ei dn̄s deus
sedē dauid pr̄is ei⁹ ⁊ regnabit in domo Jacob ineternū ⁊ re
gni ei⁹ non erit finis luce p̉mo capit'lo· Et vltra hec rōna-
bilit̄ p̄sumendum est ꝙ etiā alia misteriosa archana reuela-
ta fuerūt a d̉o imediate ip̄i v̉gini gl'ose p̄ter illa que dicta
sūt ei ab angelo· Elizabeth enī nō dixit ꝑficient̄ i te oīa que
dicta sūt tibi ab angelo sꝫ que dicta sūt tibi a dn̄o· In quo
satis innuit̄ quod dictū est· non tn̄ scriptr̄a facit mencōz ex-
p̄ssam de hijs que imediate fuerūt dicta seu inspirata a deo
ip̄i v̉gini gl'ose sꝫ solū de hijs que dicta sūt ab angelo· Ni-
miꝝ nam de paulo legit̄· ij· Corinth· xij· ꝙ audiuit archana
v̉ba que nō licet hoī loqui quod nō min⁹ sencīēdū est de hijs
que reuelata fuerūt bt̄e v̉gini imediate a deo qn̄ xp̄m men
te et ventre ineffabilit̄ concepit· Hoc tamē quod dictū est de
merito fidei beate v̉ginis sane intelligendū est· sic· s· nō quia
beata v̉go ꝑ fidē meruit de condigno deū incarnari· Hoc enī
est sup̄ om̄e meritū· sꝫ q̇a ꝑ gr̄am fidei et huilitatis sibi datā
meruit ut congrue posset esse mr̄ dei· In quo misteriū hūa-
ne redempcōis quodāmodo includit̄· Et isto modo intelligit̄
quod ecclesia cantat de ip̄a virgine gloriosa ꝙ meruit xp̄m
portare· s· de congruo tm̄· Ex quib⁊ cū alijs ad hoc ꝑtinentib⁊
ꝯsid̉atis maīfeste reꝑies ꝙ sic̄ fides bt̄e v̉ginis fuit sūma int̄
om̄s fidē habentes ut patz ꝑ meritū fidei ip̄i⁹ sup̄dictū· Sic
fides discipulorū xp̄i de ei⁹ resurrectōe ante ei⁹ ascensionē et
eoꝝ ꝯfirmacōz fuit valde modica· legit̄ enī Marci· xvj· capi-
tulo de xp̄o In die ascensiōis apparuit illis ih̄s et exprobra-
uit incredulitatē eoꝝ ⁊ duriciā cordis· quia hijs qui viderāt
eū resurrexisse nō crediderāt· et luce· xxiiij· legit̄· quibusdā
discipulis ei⁹ in die resurrectōis euntib⁊ in emaus dixisse O
stulti ⁊ tardi corde ad credendū in oīb⁊ que locuti sūt ꝓphete·
vnde patet ꝙ tunc discipuli non solū erāt increduli quo ad
testes q̇ de xp̄o resurgente testabant̄· sꝫ etiā respectu scriptr̄aꝝ

que hoc antea ꝓphetabant· vnde et eorū spes de resurrectione xp̄i debilitata erat valde· legit̄ eni q̄ p̄dicti duo discipuli dicebant luce capitulo supdicto· Nos aūt sperabam⁹ quia ip̄e esset redemptur⁹ israhel· Ex quo patet q̄ eoꝝ spes non erat ꝑfecta sicut nec fides· non sic credendū est de beata v̄gine cui⁹ fides tanta fuerat ut ꝑ eius meritū de congruo omnia ꝑficerent̄ in ea· Jlla enim tam certa erat de resurrectōe xp̄i ꝑ suā fidem ꝑfectam· q̄ non oportebat eam cerciorari ꝑ angelicam ānunciacōꝫ· nec ꝑ mulieꝝ attestacōꝫ· Et iō rōnabile fuit ut ei non mitterent̄ angeli· ⁊ multomin⁹ mulieres ad denunciandū seu testificandū de xp̄i resurrectōe· Nam ut aiūt Juriste Certus cerciorari non debet· Secus autem est de apl'is qui etiam post attestaciones mulierū ⁊ etiā angelicas reuelacōes et alia signa sensibilia et scripturaꝝ testimonia de incredulitate arguebant̄ ut patet ex dictis· vn̄ ⁊ de bt̄a virgine circa resurrectōꝫ xp̄i ꝓprie dicit̄· beati qui me non viderūt ⁊ crediderūt Joh· xx· sic̄ de apl'is illo tempore quodāmodo icredulis potest verificari illud Joh· iiij· capit'lo nisi signa et ꝓdigia videritis non credetis·

¶ Capitulū nonū Jn quo ponit̄ a discipulo alia admiracio de hoc q̄ non legit̄ xp̄m apparuisse v̄gini gloriose in sua resurrectōe cum tamen de apparicōne ad mulieres et discipl'os fiat pluries mencio· ad quod in eodem a mgr̄o respondet̄·

Discipul⁹

Adhuc circa p̄dicta restat vnum quod valde animū meum pulsat· et est hoc· posito enim q̄ beate virgini non fuisset necessaria vlterior certificacio de resurrectōe xp̄i ꝓpter eius ꝑfectam fidē s̄m quam resurrectionē xp̄i certissime credebat prout docuisti et est veꝝ· Cum hoc tamen stat q̄ visio xp̄i presertim in corꝑe glorioso fuisset sibi maxime delectabilis sp̄ūaliter· De ipsis eni apl'is quorū fides et etiā spes pro tunc tepescebat ut supra ꝑte ostensum est legit̄· Gauisi sūt discipuli viso dn̄o Joh· xx· capit'lo· quanto igit̄ forcius credendū est gauisā fuisse matrē que filium suū in cruce pendentē cum maxīo dolore cor ipsius penetrante viderat si ip̄m in corpore glorioso resurgentē vidisset· non tamē in tota euāgelioꝝ serie legit̄ xp̄m sue matri gloriose post resurrectiōꝫ apparuisse· neqꝫ eam ip̄m vidisse· quod non modica admiracione dignum estimo· presertim cum premium fidei

correspondens·est visio Juxta illud psalmiste sicut audiui=
mus·s·per fidem ita vidimus·Cum igitur ſm te et verum
est fides beate virginis maxima fuit inter omnes sctos·Sic
etiam ad ipam pertinet xp̄m vidisse tempore resurrectōis in
corpore glorioso perfectius et alcius q̄3 ceteri quod tamē non
legit̄ de quo valde admirandū videt̄· Magister· Ver3
est q̄ visio beatifica succedit fidei sic̄ et apprehensio spei ⁊ frui=
cio caritati prout doctores tradūt·hoc tamē intelligit̄ de btīs
in statu glorie existentib3 ubi p̄mia soziunt̄ correspondent̄
ad virtutū merita·Sed in hoc casu beata virgo nec apostoli
nondū erant in terminis vite gloriose s3 adhuc in via·vn̄
visio xp̄i tempore sue resurrectōis non fuit data apostolis
et mulieribus et huiōi in premiū sed pocius dabat̄ eis ad ex=
citandā eorū fidem·ut p eam vlterius mererent̄·Quequidē
visio non requirebat̄ isto modo ad perfectionē virginis glo
riose·que fidē perfectā iā habebat ut dictū est· Qd aūt dicis
q̄ talis visio licet non requireret̄ ei ad fidei excitacionem seu
confirmacō3·erat tamen oportuna ad gaudiū et consolacō3
spūalem in ea causandā·Ad hoc dicendū q̄ si talis visio ad
maiore3 pfectionem v̄ginis gloriose in hac vita existentis·
ul' etiam ad maiorem ipsi⁹ consolacō3 spiritualē reqrebat̄·
nichil phibet concedē q̄ xp̄us ei apparuit tempe resurrectōis
in corpore glorioso·quod etiam nōnulli asserunt ut pat3 de
autore libri qui flos sanctoꝝ nominat̄ qui asserit xp̄m appa=
ruisse v̄gini gloriose tempore resurrectōis·ad quod aliquas
rōnes assignat·nec obstat q̄ de hoc nichil in sacris euange=
lioꝝ historiis cōtineat̄·dictū est enim supra q̄ mlta gesta ad
dignitatem v̄ginis gloriose ptinencia fuerunt ptermissa in
sacris scripturis ppter ipsi⁹ sūmam humilitatē ſm quā ista
non placebant publicari ut iam dictū est·Et si bene consi=
deras tam perfectio fidei virginis gloriose q̄3 impfectio fidei
aploꝝ ⁊ aliorum qui xp̄m post resurrectionē viderūt ad eccle
sie erudicionem seu vtilitatem proficiunt·

¶ Capitulū·x·In quo ostendit̄ q̄ tam pfectio fidei v̄ginis
gloriose circa resurrectionē xp̄i q̄3 etiā impfectio fidei aploꝝ
circa idem conueniens fuit ad ecclesie vtilitatem·

Discipulus

Hoc quod vltimū dicis·s·q̄ tam pfectio fidei virginis

gloriose que resurrectionē perfecte credidit sine hoc ꝙ xp̄m
videret sensibilit̄· nec etiam haberet angelicas reuelacões q̄z
imperfectio fidei discipuloꝝ qui donec xp̄m post resurrectionē
viderent non crediderūt ad ecclesie vtilitatē ꝓficiūt· Hoc per
me cōsiderare non valeo· Cum eni perfectio et impfectio ali-
cui⁹ rei se habeant ut opposita· si vnū est vtile alicui reliquū
inutile esse sibi per locū ab oppositis iudicandū est· vn̄ oportz
ꝙ vlteri⁹ michi aperias cōsideracōz tuam p̄dictam· Ma-
gister· Ad hoc quod petis vlteri⁹ declarandū oportz te at
tendere ꝙ sicut in maīfestacōe spiritus sancti p gratiaꝝ gra-
tis datarū diuersitates· deus ī ecclesia sua disposuit aliquas
diuersitates graduū seu administracionū in hoīb⁹ ad sue
ecclesie vtilitatē· Sic suo modo in manifestacōe resurrectōis
xp̄i deus disposuit ut non vniformiter facta esset omibus
sz diuersimode quod totum cedit in ecclesie utilitatē quod sic
patet· Nam de p̄mo· s· de manifestacōe spiritus sancti dicit
prima· corinth· xij· vnicuiqz aūt datur manifestacio spūs ad
utilitatē· s· ecclesie alij sermo sapiēcie· alij aūt sermo sciencie·
alij fides ꝛc̄· Consequent̄ etiam de hoc ibidē dicit· quosdā po-
suit deus· s· in ecclesia apl'os· alios ꝓphetas· alios vero docto
res ꝛ huiōi que quidē distinctiones seu distribuciones utilio
res fuerūt in ecclesia q̄z si omnes vni⁹ ꝛ eiusdē officij essent·
Sicut et in corpore aīali uel hūano utile est ut membra sint
distincta que diuersa exerceant officia q̄z si tantū vnū mem-
brum essz ut apl's p extensiū in predicto capitulo docet· Sic
suo modo senciendū est circa manifestacionē xp̄i resurgētis·
ad quod attendendū ꝙ sic̄ dionisius dicit ī libro de ce· Jerar̄·
lex diuinitus instituta talis est ut a deo immediate diuina
sup̄ioribus reuelent̄ quib⁹ mediantib⁹ deferant̄ ad inferiora
et loquit̄ de hijs que sūt supra naturā· Et quia ea que ꝑtinēt
ad futurā gloriam naturalē hoīm cognicionē excedūt· quia
quod oculus nō vidit ꝓparauit deus diligentibus se ysaie·
lxiiij· Ideo resurrectio xp̄i non omni ꝓpl'o manifestata est sz
quibusdam quoꝝ testimōio deferret̄ in alioꝝ noticiā· Juxta
illud actuū· x· dedit eum· s· xp̄m manifestū fieri· s· in resur-
rectione non omni populo sed testibus p̄ordinatis a deo· vn̄
resurrectio xp̄i discipulis et mulierib⁹ p angelū reuelata est
sicut et alia misteria diuina legunt̄ p angelos ut plurimū
reuelari· vn̄ licz de maria magdalena legit̄ Marc ultimo·

Resurgens dñs mane ꝓma sabbati apparuit primo marie magdalene· ipsa tamē antea habuit ab angelo reuelacionē de dñica resurrectione Mathei·xxviij· Discipuli etiam non eodem modo habuerūt cognicionem resurrectiōis· ut patz de Thoma qui plus alijs dubitauit Joħ·xx·capitl'o· Beata vero v̓go non ab angelo· neqȝ ab hoībus noticiam resur-rectionis legit̄ habuisse neqȝ etiam ꝑ aliqua signa sensibilia Et sic dicendū est ꝙ noticiam resurrectōis habuit imediate a deo per suā fidem ꝑfectam a deo infusā· Et sic patet ꝓmū ·s·ꝙ manifestacio resurrectōis diuersimode facta fuit diuer-sis· Scōm vero patet·s·ꝙ huiōi diuersitas manifestacionis circa resurrectionez xp̄i facta est ꝯuenienti modo· Nam hec manifestacio·s·resurrectōis xp̄i est conformis ad maīfesta-cionē suam in statu beatitudinis· nam sicut ad visionē bea-tam cōiter ꝑuenit̄ ꝑ auditū fidei· Jta ad visionē xp̄i resur-gentis ꝑueniūt hoīes per ea que ab angelis prius audierūt· Terciū patet·s·ꝙ manifestacio sic facta cedit in utilitatem ecclesie· Nam apostoli et alij discipuli fuerūt a deo ordinati ut essent ī testes resurrectōis omni ppl'o ut iam dictum est· Constat aūt ꝙ testes qui leuiter ⁊ suꝑficialit̄ aliquas res vi-dent· magis suspicari possint de leuitate testificandi q̄ȝ illi q̇ diuersimode·et ꝑticularit̄ singula scrutant̄· vñ deutro·xiij· de quodā facto quod per testes erat sciendū legit̄· querere solli-cite et diligent̄ rei veritate ꝓspecta ⁊c̄· Et·i·Joħ·ꝓmo· De apl'is gesta xp̄i testificātibꝫ dicit̄· quod auribꝫ audiuim⁹ qḋ vidimus oculis nr̄is· quod ꝑ speximus ⁊ manus nr̄e ꝯtrec-tauerunt ⁊c̄· Et iō ex incredulitate discipuloꝝ quam prius habuerunt testimonia eoꝝ postq̄ȝ fuerunt ꝯfirmati· efficacio-ra fuerunt· vñ aug̓ dicit ꝙ dubietas thome magis proficit in testificacōȝ resurrectōis q̄ȝ credulitas magdalene que cito credidit· Thomas enī dubitando vulnerū cicatrices tetigit ⁊c̄· Fuit etiam maīfestacio sic facta ad utilitatē ecclesie quia ex tarditate discipuloꝝ in credendo secutū fuit ꝙ xp̄us ape-ruit eis sensū scripturaꝝ luce xxiiij·capitl'o· Ex qua·s·sen-suum apercione secutū est ꝙ apl'i et alij discipuli·et eoꝝ veri successores scripturaꝝ sacraꝝ misteria ī suis doctrinis ⁊ pre-dicacionibus aperuerunt seu exposuerunt·

¶ Capitulū·xj· Jn quo ostenduntur quedā que ad ordinē

manifestactionis circa resurrectiõẓ xp̄i pertinent · ex quibus concludit̄ q̄ ad beatam virginē nō ptinebat mitti ad resur-rectõẓ annunciandā propter excellenciā sue dignitatis ·

Discipul⁹

Circa ista que dicis amplius vellem informari · eo q̄ p̄ma facie dicta tua non vident̄ consonare hijs que in sacra scriptura tradunt̄ · Et p̄mo in hoc quo dicis q̄ de lege dōmit⁹ istituta est ut a deo ea que sūt supnaturalia immediate supioribus reuelent̄ quibus mediantibus defe-rant̄ ad inferiores quod non videtur consonare sacris euan gelijs in manifestacōe resurrectōis xp̄i de qua nunc agim⁹ · p̄mo enim fuit manifestata resurrectio mulierib⁹ et per eas postea apl'is · Constat autem q̄ mulieres non sunt dicende apostolis supiores · Itē beata virgo ceteris sanctis est supior Vñ si ei immediate a deo fuit reuelata resurreccō xp̄i p suā fidem perfectā ut tu asseris sequit̄ q̄ per eam debuisset deferri manifestacio resurrectōnis ad apl'os et ceteros quod tamen nunq̄ẓ legit̄ · Magister · Ad p̄mū dicendū q̄ reuelacō facta mulierib⁹ de resurrectione xp̄i nō fuit ad hoc ordinata ut de ea testimoniū ferrent publice predicando · hoc enim nō ꝯuenit mulierib⁹ · Juxta illud p̄mo · Corinth · xiiij · Mulie-res in ecclesijs taceant · sẓ eis fuit manifestata resurrectio ut de ea p̄uatim et domestice apl'os instruerent quod factū fuit s̄m ambrosiū ut mulier que p̄mo miciū mortis ad om̄es de-tulit · p̄ma etiam vitam resurgentis xp̄i in gloria nūciaret in quo adeptum est femineū genus ignominie absolucionē · et maledicōis repudiū · Et in hoc etiam q̄ mulieribus p̄us fuit facta manifestacio resurrectōis q̄ẓ apostolis ostendit̄ · q̄ quantū ad statū glorie ptinet nullū detrimentū paciet̄ sex⁹ femineus · Sed si maiori caritate feruebūt maiori etiam gl'a in visione diuina pocient̄ · Et ideo mulieres que deum arcius amauerūt intantū ut ab eius sepulcro discipulis recedentib⁹ non recesserunt p̄mo viderūt deum in gloria resurgentem · quam quidē gloriā etiam apl'is ānunciauerūt · Discipl's ·

Hec responsio tua fortificat scd̄am racionē meā in qua dicebam q̄ ad beatam virginē ptinebat ceteris resurrectionē quam a deo immediate p fidē perfectā habuerat annunciare quod ex hijs que modo dicis amplius ostendit̄ · hoc ipi perti-nuisse · tum ex hoc q̄ ad ipsam solam ptinet maledicōeẓ eue

datam euacuare· Cantat enim ecclesia in ymno beate virginis· Quod eua tristis abstulit tu reddis almo germine &c· tū ex feruenciori caritate quā credit habere super ceteros nō obstante q ad sepulchrū non accessit rōnibus supdictis· vnde videtur q rōes quas allegas ad solucionē pmi dubij· scda videnf fortificare· Magister· Omnes tres rōnes tue quibus tibi videtur q ad beatā vgīnem ptinuiss3 resurrectionem dn̄icam annunciare apl'is et ceteris· solui pn̄t p vnum mediū· Ad quod scire debes q circa missiō3 angelo3 a deo ad exteriora annūcianda diuersi diuīsimode opinati sunt· fuerūt enī quidam dicentes q angeli supiores semp deo assistunt sic ut ad exteriora annūcianda nūq3 mittant· ad quod habēt aliquas auctes scripture & sancto3 que hoc videntur sonare· Quidā vero dicunt q omnes angeli tam supiores q3 inferiores de cōi lege ad exteriora nūcianda a deo mittunt· ad quod etiam habent auctes que hoc vident sonare· Sunt etiam alij qui vident quasi medij inter pdictos· dicūt enim q angeli iferiores ex officio pprio cōiter & frequent mittunt ad huiōi exteriora nūcianda s3 angeli supiores nō mittunt nisi rarissime et quasi ex dispensacōne diina put ista lacius tractant in ·ij· snia3· di ·x· Quib9 consideratis ad ppositū dicendū q bt̄a vgo tam excellentis digtatis est ut oīa excedat agmina angelo3 tam supio3 q3 inferio3· Jdcirco non pertinet ad eā mitti ad exteriora nūcianda ·esset enī quodāmodo derogatorium sue maxime dignitati· Discipul9· Non modicum miror de tua responsione predicta in qua dicis q ad supiores angelos non pertinet mitti seu frequent mitti ppt eorum magnam excellenciā· Et adhuc vlteri9 dicis q esset derogatorium dignitati beate vginis ad exteriora nūcianda mitti· quantūcūq3 enim angeli supiores pemineāt dignitatis excellencia et etiam vgo gloriosa que super omnes angelos est nunq3 adequari possūt in excellencia xpo filio dei· absit· videmus tn̄ cum hoc q ipse filius dei missus est in mūdo a deo· dicit enim apl's ad gal'· iiij· At vbi venit plenitudo temporis misit deus filiū suum factū ex muliere et sic i alijs locis q3plurimis· quid ergo mirum est si superiores angeli & etiam ipsa vgo gloriosa a deo mittat· cum dn̄s eorum legit mitti· Et ideo magis videt tenendū cum apl'o q vniuersalit de angelis dicit· Nōne om̄s sūt administratorij spiritus in

ministeriū missi ad hebre· ij·capitulo·vnde ex hoc nō habes ꝙ ad virginem gloriosam non pertinebat mitti ad resurrectionem xp̄i nūciandam· Magister· Hec rō tua p̄ma facie videtˀ continere aliquid veritatis·Et etiam magister in ij·di·supradicta racionē tuā tangere videtˀ·dicit enī ibidem; sic·nec debet indignum videri si et superiores mittunē cum et ille qui creator est oīm ad hec inferiora descenderit·hec ille· Si tamen differenciam inter finem missiōis angelorum et finē missionis filij dei in sacris eloquijs scrutatus fueris manifeste reperies ꝙ tua racio non habet hic locum·Missio enim filij dei ordinata est principalitˀ ad redempcionē tocius hūani generis·quod quidē opus excedit capacitatē cuiuscunqz pure creature·nulli enim pure creature cōicabilis esset redempcio actiua generis humani sicut nec iustificacio vniˀ impij singl'aris quod minus est·vnde ecclesia in collecta dicit·Deus qui oīpotenciam tuam parcendo maxime et miserando manifestas·Et ideo augˀ dicit super Joh·ꝙ maius opus est ut ex impio iustus fiat·qz creare celum ⁊ terrā·Cuiˀ racō est nam iustificacio terminatˀ ad bonum eternū diuine participacionis· Creacio uero celi et terre terminatˀ ad bonum nature mutabilis·vñ non solum ad redempcionē humanam·sed etiā ad iustificacionē impij oportz mitti diuinā personam·vñ apl's cum dixisset·Misit deus filium suū ⁊c·statim subiungit·ut eos qui sub lege erant redimeret ⁊c·Ex quo manifeste patz ꝙ missio filij dei pn̄cipaliter ordinata est ad redempcionē humanam·ad quam non sufficeretz missio cuiuscūqz pure creature·Secus est de missiōe que ordinatˀ ad exteriora annūciandа·talis enim missio non excedit capacitatē angelicam·nec etiam humanā·vnde racio tua in hoc non videtur valē·nec etiam magister in verbis allegatis videtur procedē seriose sz disputatiue tantum· Et ideo racio mea prius dicta stat in suo valore·s·ꝙ angeli superiores ad exteriora annūciandа non mittuntur nisi forte rarissime qd̄ consonat huic qd̄ legitur dan·vij·Milia miliū assistebant ei·⁊ decies millies centena milia assistebant ei·Et ideo de beata virgine que excedit in dignitate oīa angelorū agmina conuenienter dicitˀ ꝙ non debebat mitti ad annunciandum exteriora·Et sic ex dc̄tis in hac parte excitare debes deuocionem tuam ad virginem gloriosam sup oīs sc̄tos qui in celo sunt citra xp̄m qui sanctus

sanctoꝝ est·

C Capitulū·xiij·In quo ostendit q deuocio cuiuscūqȝ fidelis excitari debet ad virginem gloriosam super oīes sctos citra xp̄m qui sanctus sctoꝝ est. Discipulꝰ.

I Ndica michi quō ex pmissis colligi potest q deuocio circa virginem gloriosam supra oīes sanctos citra xp̄m qui sanctus sanctorū est excitanda est plusqȝ ad ceteros sanctorū· vniuersitas enim sctoꝝ maximā digtatē sanctitatis videtur includē sicut ꝛ bonū vniuersi diuiniꝰ est qȝ bonum alicuiꝰ singularis ut in primo ethicoꝝ· Magister· Si vniuersitas sanctorū accipiat simpliciter put sonat oportet q in ipsa includat non solū beata virgo sȝ etiā ipse xp̄s qui est sctus sanctoꝝ·Sed si vniuersitas sanctoꝝ itelligatur pter xp̄m et virginem gloriosam tenendū videt q ad ipsam virginem gloriosā deuocio fidelis ꝓncipalioꝛ debet esse qȝ ad alios sanctos preter xp̄m·quod potest ostendi p cōsideracionē deuocionis que inter homines esse consueuit·videmus enim q hoīes qui sunt sub aliquo sūmo rege· Cui regi aliqui pncipes magni ꝓpinquius subsunt cōiter ꝓncipaliores sūt ad obsequia illius principis quē credunt habere duas cōdiciones·pma est q dn̄s ille sit magis paratus ad audiendum pces seu supplicacōes subditoꝝ sic patet de absolon qui attraxit cor tocius ppl'i ad seruiendū ei·eo q iformauat eos q erat magis patus ad audiendas seu exaudiēdas peticōes suas qȝ aliquis alius ex pte regis·ij·Re·xv·Scda est q dn̄s ille credatur esse magis dignus seu aptus ad consequendū effectus predictaꝝ supplicacionū seu precum·apud suū regē predcm̄ qȝ alij ut patet de adonia qui volens consequi quādam peticiōeȝ a rege Salomone petiuit a matre regis q hoc impetraret a rege dicēs precor ut dicas regi·neqȝ enim tibi negare quidqȝ potest·iij·Re·ij·Constat autem q vgo gloriosa potissime habet primam condicionē ex summa huilitate sua quā sup diximꝰ esse heroycam·s·diuinam fm quā intelligit illud·Respexit humilitatem ancille sue ꝛc ut supra de ipa expositum est·Ideo de ipa inter ceteros credendum est q ꝓncipalior sit ad audiendos clamores seu pces pauperū sua intercessione indigenciū qȝ ceteri sancti eo q eius humilitas ut dictū est·est tanta q magis accedat ad siilitudinem dn̄e humilitatis·de deo autem legit in psalmo· Quia nō spreuit

neqꝫ despexit clamores pauperꝝ. sꝫ cum clamarent exaudiuit
eos. Scdam uero condicioné credendum est ipsam habere po
tissime ex sua fide perfectissima ſm quam dictum est ei. beata
que credidisti ⁊c̄ ut supra expositū est. Constat ꝙ per veram
fidem redditur homo dignus ad hoc ut peticiões eius etiam
si sint valde difficiles a deo exaudiant̄. vñ Mathei. xvij. Si
habueritis fidē sic granū synapis dicetis monti huic transi
et transibit. fides autem gloriose virginis grano synapis
proprijssime comparatur. Nam supra predictū verbum euan-
gelij glosa sic ait. fidem perfectam grano synapis compat.
que in facie humilis est et in pectore feruens hec in glo. Con
stat autem ex predictis ꝙ cum fides beate v̓ginis ꝑfctissima
est ⁊ coniūcta sue maxīe humilitati. quod de ipsiꝰ fide ꝓprie
debꝫ intelligi illud verbū euāgelij suꝑdictū. s. Si habueritis
fidē ut granū synapis. vñ de illa confitendū est precipue ꝙ
valde grauia et difficilia sicut est mōtes trāsferre de loco ad
locum. a deo ꝑ fidē quam habuit ꝑfectissimā sue humilitati
coniunctā impetrare possit. ꝑsertim cum etiā super hoc habꝫ
erga deum maternā dignitatē ꝓpter quam ꝑsumendū est ꝙ
sibi non negauit xp̄s quidq̄ꝫ ut in auc̄te allegata. iij. Re.
habet̄. Merito igit̄ ꝓpl'i xp̄iani ad ipam tanq̄ꝫ singularē pa-
tronam ⁊ aduocatam recurrūt. ad bonum aūt aduocatum
pertinet necessitates sue partis circumspicē et eis etiam non
requisitis ꝓuidere. vñ bū. in quodā sermone de ipsa virgine
gloriosa dicit. Quid mirum si inuocata adest que etiam nō
vocata presto est. Et hec carissime discipule tibi sufficiant cir
ca predicta in hac distinctione.

Distinctio tercia de scrutinio scripturarum circa quedam que ad sacrosanctum sacramentum altaris pertinent quibus fidelium deuocio ad ipsius veneracionem excitari debet et continet ·xvj· capitula

¶ In primo capitulo proponitur a discipulo quedam admiracio circa sacramentum altaris inquantum est viaticum spirituale fidelium in hac vita existencium sicut olim manna viaticum fuit patribus in desertum peregrinantibus ·ad quam respondetur per magistrum

¶ In 2° capitulo· discipulus querit quomodo intelligatur refectionem spiritualem in hoc sacramento fieri · ad quod respondetur a magistro per similitudinem refectionis spiritualis ad refectionem corporalem

¶ In tercio capitulo ostenditur quod effectus huius refectionis spiritualis quo ad vitam spiritualem assimilatur effectibus refectionis corporalis quantum ad vitam corporalem

¶ In quarto capitulo ostenditur quod effectus huius cibi supercelestis in spiritualibus assimilatur effectibus illius cibi celestis ·scilicet· manne in corporalibus

¶ In quinto capitulo ponitur quedam alia admiracio discipuli circa sacramentum altaris ·que quidem admiracio ab infidelibus et contra fidem nostram obloquentibus obicitur solet· Quam admiracionem ibidem magister soluit per quandam distinctionem miraculorum quam ibi ostendit

¶ In vj° capitulo ·vlterius redditur racio quare circa hoc sacramentum non fiunt frequenter visibilia miracula sicut olim fiebant circa archam testamenti et huiusmodi

¶ In capitulo septimo ostenditur quod ex occultacione maximorum miraculorum que in hoc sacramento continentur· dulcedo spiritualis seu deuocio in mente debite sumencium accrescit·

¶ In ·viij° ·capitulo ostenditur quod licet in hoc sacramento memoria passionis Christi celebratur nichilominus dulcedo seu delectacio spiritualis in recte ipsum sumente sentitur·

¶ In ix° capitulo redditur racio quare representaciones communiter sunt delectabiles ·et consequenter ostenditur quare representaciones in hoc sacramento abscondite in recte sumente sunt maxime delectacionis seu dulcedinis·

¶ In capitulo x° ·ponitur quedam alia admiracio a discipulo circa hoc sacramentum prout est sacrificium et ibidem soluitur a magistro

¶ In capitulo xj° ·declaratur quod tripliciter intelligi debet implecio legis per Christum ·et quod Christus legem impleuit in institucione huius sacramenti prout est sacrificium ·et ibidem tractatur de triplici causa sacrificiorum antique legis et de errore Rabimoysi circa reddendam causam sacrificiorum

¶ In capl'o xij · ostendit̃ ꝙ xp̃s legẽ impleuit circa sacrificiũ
scd'm triplicẽ eius causã faciendo ꝙ lex iubet qui est p̃m⁹ mo
dus implendi legem

¶ In capl'o xiij° · oñdit̃ ꝙ xp̃s impleuit legẽ sacrificiorũ an-
tiquorũ supplendo in eis qd' deerat qui est 2⁹ mod⁹ implẽdi legẽ

¶ In capl'o xiiij° · oñdit̃ qd' dictũ est in proximo p̃cedenti ca°
per auctem psalmiste in psalmo qui incipit · deus deorũ dñs
locutus est non obstantib⁹ cauillacõib⁹ hebreorũ · Et finaliter
concludit̃ ꝙ xp̃s instituendo hoc sac̃ficiũ impleuit legẽ sacri-
ficiorum antiquorũ · supplendo quod deerat quod est terci⁹ mo-
dus implendi legem ·

¶ In capl'o xv° oñdit̃ ꝙ in institucõe hui⁹ sac̃mẽti seu sacri-
ficij cristus legem impleuit implendo ea que in hoc fuerunt
in antiquo testam̃to p̃nunciata seu p̃figurata ·

¶ In capitulo xvj · agit̃ de multitudine noĩm hui⁹ sacram̃ti
que multitudinẽ effectuũ ei⁹ salubriũ denotat ex qua excitari
debet deuocio ip̃m spũaliter sumenciũ ·

¶ Capitulũ p̃mũ in quo p̃ponit̃ a discipl'o quedã admiracio
circa sac̃mentũ altaris qd' est viaticũ spũale fideliũ i hac vita
existenciũ sicut olim manna viaticũ fuit p̃ribus in desertum
peregrinantib⁹ · ad quã respondet̃ per magistrum

Discipulus

Inuenti sunt sermones tui et cõmedi eos · et factũ est verbũ
tuũ in gaudiũ et leticiã cordis mei Jere · xv · Dico eñ sermo
nes tuos sup̃dictos de excellencia virginis gloriose · et de ipi⁹
virtutũ p̃feccione me comedisse · quia tanq̃ȝ cibus suauissim⁹
interiora mea huiusmodi sermões ingressi sunt cor meũ leti
ficantes et deuocõnez meam q̃ntũ fragilitati mee possibile est
in ip̃am virginẽ gloriosam excitarũt Nunc aũt ad quedam
alia que in corde meo ut p̃bleumata versant̃ · desiderans a te
de illis illumĩari sicut et de sup̃dictis tibi sequentem p̃pono
admiracõez que talis est · Scrutans enim scripturas repio ꝙ
tũ olim deus p̃pl'o suo p̃ desertum transeunti de cibo celitus cis
p̃uidit · s · de manna · multa et magna miracula in ipso seu
circa ipsum cibum visibiliter operat⁹ est deus ut habet̃ · exo ·
xvj · utputa ꝙ vnusquisq̃ȝ colligebat certã mensuram que
dicebatur gomor p̃ quolibet · sic ꝙ qui ampli⁹ colligebat nõ
plus inueniebat q̃ȝ qui min⁹ sed solũ s̃m mensurã sup̃dictã
iuxta numerũ familie quilibet recipiebat · Item ꝙ si ex eo pro

in mane relinquebatur putrifiebat nisi solum in die sexta in qua duplex gomor colligebatur cuius medietas remanebat pro die sabbati· in qua nõ descendebat manna· Item q̃ p̃dicta men sura·s·gomor remãsit in tabernaclo in p̃pria forma sine aliq̃ putredine p̃ totũ temp⁹ usq̃ ad destructionẽ templi ut patz per p̃dictũ capl'm ubi deus mãdauit q̃ reseruaretur in vase p̃ custodia in generacoib⁹ futuris· Item q̃ habebat plures sa= pores et diuersos s̃m beneplacitũ sumenciũ· Iux̃ illud· sapie xvj·caplo·ubi dicitur de mãna omẽ delectamentũ in se haben= tem· Reperio tamen q̃ in lege gracie deus p̃uidit p̃plo suo de cibo supcelesti incompabilit̃ supexcellẽciori q̃z manna qđ patz ex compacõe rex̃ in utroq̃z cibo cõtentarũ· In mãna enĩ con tinebatur res corruptibilis In cibo vero supcelesti·s·in sacmento altaris res incorruptibilis cõtinet̃·s·verũ corp⁹ xp̃i gloriosũ deitati personalit̃ vnitũ· Maxima igit̃ admiracõe dignũ vi detur q̃ in cibo corruptibili·s·mãna tot miracl'a et tam ma gna et tam cõtinua visibilit̃ occurrerit·et tñ in cibo supcelesti incorruptibili nulla miracula visibiliter apparent· Circa quod peto a te illuminari·nõ enĩ dubito quin huiusmõi di= uersitas rõnem habeat michi occultã quã credo tibi esse ma nifestam

Magister

Ad huiusmõi admiracõem tollendã aliq̃ sunt p̃mittenda quox̃ vnũ est q̃ si scrutatus fueris diligẽter scripturas repe= ries q̃ sapia dei que omia disponit suauit̃·cibos disposuit di uersos diũsis hoĩbus scđm diũsas temporũ varietates p̃ut tempox̃ oportunitati iuxta diũsos hoĩm status congruebat· Iuxta illud psalmiste Oculi oĩm in te sperant dñe·et tu das illis escam in tempore oportuno· Quod sic patet· Nam a de oĩm p̃mo parenti in statu innocencie existenti fruct⁹ omniũ lignox̃ p̃adisi qui suaues et pulcri erãt p̃ter q̃z lignũ sciencie bo ni et mali dedit in escam seu in cibũ gen·2°·qui quidẽ cibus illo t̃pe homĩ competebat Inter enĩ illa ligna que sibi fuerãt concessa in cibũ lignũ vite cõtinebatur per cui⁹ esum poterat nõ mori ut habet̃ geñ·3°·Consequẽter vero cũ adam lapsus fuit in pccm̃ p̃ qđ innocẽcie statũ p̃didit et a p̃adiso fuit expuls⁹ aliter fuit dispositũ de cibo suo·s·ut de terra maledicta cum labore et sudore vultus comederet panẽ et herbas t̃re gminãtis tribulos et spinas geñ·3°·vnde sicut in statu innocẽcie rectis simo in quo racio superior soli deo obediebat·et volũtas cum

omnibus virib⁹ inferioribus solũ racõnis recte sine impedi-
mento imperiũ sequebať cibus ei correspondens erat suauis
et absq₃ labore et sudore ullo acq̃situs et mortalitatis necessi-
tatem nõ habens · Sic in statu lapsus vbi ratio supior hũa-
na ab obediẽcia dei recessit · et vires inferiores impio rõnis
resistebant · cibus laboriosus et tristis cum nccĩtate morien-
di correspondebat · Qui quidẽ cibus solus humano generi ꝑ
totã ꝑmam etatez vsq₃ p⁹ diluuiũ fuit concessus · p⁹ea vero
tempe noe deficientib⁹ pctorib⁹ a terra ꝑ diluuiũ edificato al-
tari a noe sup qd̃ holocausta mũdoꝝ aĩaliũ deo obtulit · quoꝝ
odorẽ suauitatis de⁹ acceptauit Noe et filijs ei⁹ bñdicens oĩa
aĩalia eis dedit in cibum · vnde cui antea olera et fruct⁹ terre
solum licebat comedere de cetero oĩa aĩancia in cibũ habere
licebat ut habeť Gen · ix · languescente eni hũana natura per
ipm diluuiũ oportebat ipius cibum aliq̃liter fortificari · In
exitu aũt israhel de egipto qñ deus sepauit filios adam · sic ut
aliquos · s · filios isrl' suo cultui et legi applicaẽt et eos ꝑ lon-
gam solitudinẽ ubi nõ erat semen serenti neq₃ panis come-
denti ad terrã fructiferã et lac et mel fluentẽ deduceret opor-
tuit ut eis ꝓuideret de alio cibo quẽ sine labore et sudore vult⁹
possent colligẽ · s · de mãna ne forte fame deficerẽt ĩ via tã ste-
rili et ꝓlixa ut habeť exo · xvj · qui quidẽ cibus sic miraculose
tradit⁹ et miracl'oꝝ multitudine ut per te dictũ est fulcitus
ꝓprie cõpetebat ppl'o illi · tũ ut ꝑ euidẽciam atq₃ freq̃ciã mira-
culoꝝ visibiliť circa illũ cibum cõtingenciũ eoꝝ fides q̃ valde
debilis et vertibil' erat ut patz in diũsis locis scripture ꝑ hoc
firmior et stabilior redderet · tum ut per expimentũ cottidie cõ-
probareť an recte ambulassent in lege dñi · legiť eni exo · xvj
ubi sup̃ dixit dñs Ecce ego pluam vobis panẽ de celo · egre-
diatur ppl's et colligat que sufficiãt ꝑ singl'os dies ut temptẽ
eũ vtꝝ ãbulet ĩ lege mea an nõ · Ex quo patz ꝙ causa quare
per singulos dies deus voluit ꝓuidere illi ppl'o de pane et non
simul ꝓ quolib₃ anno uel aliquo magno tpe fuit ut cotidie
temptareť an legem dei seruarent an nõ · que quidẽ tempta-
cio non est intelligenda sic ꝙ deus vellet per hoc scire aliq̃d qd̃
prius ignorabat · absit · Sed ut alijs patefieret et potissime si-
bipis qui videntes ꝑ expienciã debilitatem suã adiutoriũ pe-
terent diuinũ · vnde ĩ glosa · temptacõ ista est ut ipis oñdat
quomõ humilioẽs fiũt ad petendũ adiutoriũ et ad noscendũ

dei gracia hec in glo. Talis enim cibus proprie conueniebat illi populo rudi et incredulo. per quem cibum infirmitas conualesceret in fide et incredulitas puersorum patefieret. Cum autem ad terram promissionis accessissent et de eius frugibus comederent cessauit manna ut habetur Josue. v. capitulo. Et extunc inceperunt vti frugibus terre chanaan sicut et alie nationes mundi fructibus terre vescebantur Differenter tamen quantum ad aliquid. Nam illi populo tam fecunditas terre quam sterilitas pendebat ex meritis populi uel demeritis ut habetur leuit. xxvj. et deutro. xxviij. Non autem sic contingit alijs nationibus comuniter Nam Math. v. capitulo Deus solem suum facit oriri super bonos et malos. et pluit super iustos et iniustos. quia ut dicitur ecc. ix. capitulo. Vniuerse aque veniunt iusto et impio. quod intelligitur quantum ad ipsam substanciam bonorum et malorum temporalium non autem quantum ad finem ut in prima. secunde. ar. vlt. vnde populus ille qui carnalis erat promissis presentibus huius uite inherebat. et sic oportebat ut cibus illorum secundum sua merita et demerita eis affuisset. Cum autem venit plenitudo temporis in quo populus dei non temporalia bona promissa que vilia sunt et momentanea sed per bona spiritualia duceretur ad eterna. oportuit ut tali populo cibus daretur. supernaturalis et celestis per cuius manducacionem spiritualem vita spiritualis nutriretur sic ut manducans non moreretur in eternum. scilicet morte spirituali vnde saluator comparans hunc panem alteri qui datus fuit patribus Joh. vj. sic dicit. Non sicut manducauerunt patres vestri manna et mortui sunt qui manducat hunc panem viuit in eternum. Si igitur predicta consideres sane inuenies quod diuina sapiencia disposuit dare cibum populo suo proporcionatum prout statuum et temporum diuersitas requirebat. non ergo in cibo supercelesti. scilicet eucaristia requiruntur miracula visibilia sicut in manna. Manna enim dabatur populo carnali tali cibo indigenti racionibus supradictis. Eucaristia vero populo spirituali data est qui tali pane proprie nutritur et roboratur

¶ Capitulum 2m In quo discipulus querit quomodo intelligatur spiritualem refectionem in hoc sacramento fieri Ad quod respondetur a magistro per similitudinem refectionis spiritualis ad refeccionem corporalem

Discipulus

SCire desidero quomodo per istum panem supercelestem homo nutritur et roboratur. non enim credo quod hoc dicas per substanciam panis et vini quibus homines proprie nutriuntur. que quidem substancia licet cum consecracione sub illis speciebus erat. facta autem consecracione nichil remanet de substancia panis et vini. sed solum eorum

accidencia que sensibilit apparent Magister Nullo modo dubitandũ est q sacmentũ de quo agit nõ nutrit corporaliter per sbam panis et vini que ante cõsecracõnem erãt in sacmento cũ consecracõne facta desinat ibi esse. Nutrit tamẽ hoc sacramẽtum recte sumptũ spũaliter aĩam et ipaz reficiat. vnde mgr in libro qrto. di. viij. de hoc sacmento loquẽs ait Recte viaticũ appellat quia in via nos reficiens usqz ad patriam pducit. assimilat eñ refectio spũalis quã hoc sacrm in homie fideli efficiat refectioni corpali. quã abus corpalis in corpore aĩali causat tam in modo refectiois qz in refectionis effectib. Primũ pz sic. Nam sicut fm phm refectio corpalis efficit p tres vires natales. sic quodãmodo fm veritatẽ fidei nostre. tres vtutes supnatales quodamodo pdictis correspõdentes reqrunt in refectione spũali. qd sic pz Nam in refeccõe corpali requirit pmo vis natal attractiua. nisi eñ abus ex corpus positus ad interiora loca refectioni apta. quadam vi naturali attrahẽtur. impossibile esset corp refici ut est manifestum. Scda vis que requirit ad corpalem refectionẽ est vis retentiua nisi eñ abus p attractionẽ intra corp positus retinẽtur per vim retentiuã. nichil ad refectiõez pficeret corpalem. Tercia vo vis que requirit ad refeccõnez corporalẽ est vis digestiua. p quã nutrimentũ assimilat et vnit nutrito que omia phs large ponit in li. de aĩalib. In refectione aũt spũali de qua agim reqrũtur tres vtutes supnatales. q tribus virib sup̃dictis natalibus quodãmodo correspondentes assimilãt. Reqritur eñ in refectiõe spũali virt fidei supnaturalis. que attractiua est credibiliũ. nisi eñ p vtutem fidei ea que sũt extra mentẽ ad que. s. nec experiẽcia nec racõ naturalis attingit. ad ipam mentẽ per cognicõnez fidei introducerent nulla esset refectio aĩe spũalis. per fidem eñ in mente subsistũt ea que non apparent ut ad Rõ. xj. Scda vtus supnatalis que requirit ad refeccõez spũalem ẽ spes que virtus retentiua est. Ea eñ que p fidẽ attrahunt ad nrãm mẽtem nrẽ saluti ptinencia per vtutem spei retinent. de qua virtute ad hebre. vj. Confugim ad tenendã ppositam spem quã sic anchoram aĩe habem tutã et firmam. Tercia vo virtus supnatalis que reqritur ad refeccõez spũalẽ est virtus caritatis per quã ex nutriente et nutrito fm silĩtudinẽ gratie vnũ efficiatur. Iuxta ill pma. Jo. iiij. caplo Qui manet in caritate

in deo manet et deus in eo· Cui9 oĩno sil'e legiẽ de sumente hoc sacmentũ· vnde Jo·vj·capl'o ·Qui manducat meã carnẽ et bibit meũ sanguinẽ rc· Considerandũ tñ q quia spũalia nõ pñt tñ assil'ari corpalib9 qñ inter ea diffẽncia nõ modica reperiaẽ Jdcco mẽ nutdonẽ corpalẽ ⁊ spũalẽ qꝝ quelibꝫ tmina tur i vnionẽ sil'itudĩs nutriẽtis cũ nutrito ẽ quedã lata dif ferencia· Nam in refeccõe corpali hec sil'itudo seu vnio pficẽ p mutacõeꝫ nutmẽti in sil'itudieꝫ nutriti Jn refeccõne spũali non sic·sed pficẽ p mutacõeꝫ nutriti in sil'itudinẽ nutentis Vnde Aug·in psona hui9 sacmẽti dic nõ ego mutabor in te sed tu mutaberis in me Differt eciã iste refeccões in loco seu subiecto refeccõis· nam refectio corpalis fit in mẽbris corporis utputa in stomacho epate uel venis· Refectio añt spiritualis hois nõ sic·sed in mente que ẽ precipua pars spũalis hominis· vnde Aug·loquens ad manducãtem hoc sacrm dicit ad quid paras dentem et ventrẽ· para mentem rede et manducasti· hec ille· Ex quib9 habes quõ refeccõ spũalis cõsiderari habꝫ p sil'itudieꝫ ad refectionem corporalem

¶ Capl'm 3m Jn quo oñdiẽ q effectus hui9 refeccõis spũalis quo ad vitam spũalem assimilaẽ effectib9 refeccõis corpalis quantũ ad vitã corpalem Discipulus

Habeo doctrinã tuam in pdictis que ptinẽt ad modũ refectiõis spũalis·et eciã ad eius locũ seu subiectum·⁊ vellẽ ut vlterius michi declarares sil'itudines vtriusqꝫ refectionis qñtũ ad effect9 vtriusqꝫ eoꝝ put pus pposu eras Magister Ad hoc qd queris attẽdere debes q sicut refeccõ spũalis assimilaẽ refeccõni corpali qñtũ ad modum reficiendi sic inueniẽ sil'itudo in effectib9 qui ex vtqꝫ refeccõe sequunẽ· omnẽ em effectũ quẽ cibus et pot9 materialis facit qñtũ ad vitã corpalẽ hũc totũ facit hoc sacrm qñtũ ad vitã spũalem ut in tercia parte·q·lxxix·qd pꝫ discurrẽdo p aliqs singulares effectus ex quib9 alij intelligi pñt· Est em vn9 effectus cõiter cuiuscũqꝫ bone refectionis corpalis augmentũ spũs vitalis tam in corde aĩalis qꝫ in cerebro ⁊ huiusmodi· ex quo oĩs vires naẽales refocillanẽ Qui quidẽ effect9 in nr̃o viatico spũaliẽ efficiẽ· Est em effect9 hui9 sacmenti sm magistrum sniaꝝ in qrto·di·xij· augmentũ virtutis·s·caritatis et per cõsequẽs gracie atqꝫ oĩm vtutũ spũaliũ quaꝝ forma est ipa caritas Jtem refeccõe corporali cõpleta·nocua a corpore

animalis expellunt̄· quod in nr̄o sacr̄mento spūaliter efficiatur Expellunt̄ enī p̱ hoc sacr̄m a recte sumēte oīa venialia pcc̄a ꝓut doctores tenent specialit̄ Ambro· in iiij· de sacr̄mētis

Discipulus ꝙ in sūpcione debita huiꝰ sacr̄menti venialia dimittant̄ valde rōnabile est· Sanguis enī xp̄i qui in hoc sacr̄mēto realiter sumit̄ effusus est in remissionē peccatoꝝ Scire tamē vellē cur mortalia nō dimittant̄ i tanto sacr̄mto in quo xp̄s plenꝰ gracia realit̄ cōtinet̄· cū tn̄ in sacr̄mento baptismi in quo sola virtus xp̄i continet̄ non tm̄ venialia sed etiā originale pcc̄m et oīa mortalia pcc̄a dimittant̄· vident̄ etiā ūba xp̄i sonare de vtroqꝫ sacr̄mento ꝙ oīa pcc̄a in eis dimittant̄ Sicut enī de baptismo dixit· Qui crediderit et baptizatꝰ fuerit salūꝰ erit Marci· xvj· capl'o p̱ qd̄ intelligit̄ dimissio oīm pccōꝝ etiā mortaliū· sine quoꝝ dimissiōe nullus saluatur Sic de sacramēto eucaristie dicit Jo· vj· Qui māducauerit hūc panē viuet in et̄nū· vitā aūt eternā nullus habet cū pcc̄o mortali· vnde tam p̱ rōnē q̄ꝫ p̱ verba xp̄i videt̄ ꝙ et̄ pcc̄a mortalia in sacr̄mento eucaristie dimittant̄ Mḡr

Si bene cōsiderasti p̄dicta ex ipis rn̄sionē habes sufficient̄ Nam sicut in refectione corp̱ali digestiua totalit̄ cōrrupta nemo reficit̄ sed potiꝰ ex cibo incurrit magnā lesionē docente ypocrate q̇ in suis anphorismis dicit· Nō pura habētes corpora q̄ntū magis nutriet tanto magis ledet· Sic etiā cōtingit in refectione spūali quia cū existens in mortali pcc̄o caritate caret que ē digestiua spūalis ut dictū est · tūc talis nedū reficitur spūalit̄ sed nouū incurrit graue pcc̄m· vnde· qui māducat et bibit indigne iudiciū sibi māducat ⁊ bibit p̊ma cori xj· Jlle aūt qui hoc sacr̄mentū debite sumit opꝫ ꝙ sit in caritate que nō cōpatit̄ secum mortale pcc̄m· et sic talit̄ sumens sacramētum nō habꝫ mortalia q̄ ei dimittant̄· Et ideo solū dicit̄ dimittē venialia· v̇bū aūt illud qd̄ allegas· s· qui māducauerit hūc panē ⁊c̄· Jntelligit̄ de māducacōe spūali de q̄ ut sup̄ Auġ· dicit· Crede et māducasti qd̄ intelligit̄ per fidem caritate formatā· nō aūt intelligit̄ ūbū xp̄i sup̄dictū de māducacōne sacr̄mētali tm̄ q̄ quidē māducacō etiā ab indignis qui iudiciū sibi māducant et bibūt fieri possꝫ· Discipulꝰ

Doce vlterius me rogo de sili̇tudine refectionū p̄dictaꝝ in aliJs effectibꝫ Magister Sicut in refectōe corp̱ali hominis homo nō solū reficit̄· sed et cōfortat̄ ⁊ in suo robore firmatur

vnde ps̄· panis cor hoīs cōfirmet· Sic in hac refectōe spiri
tuali languor qui ex diuturna abūdancia diuine visionis in
viris iustis cōtingere seu fieri cōsueuit iux̄ illud can· ij· ful:
cite me floribꝫ quia amore langueo per debitū huiꝰ sacmenti
vsum roborat̄· Et ideo in figura huiꝰ sacmēti intelligit̄ illᵈ
iij· Re· xix· qḋ de helia leḡ· s· et ambulauit in fortitudine cibi
illius usqꝫ ad montē dei· Item in refectione corꝑali cōtingit
ꝙ in corꝑe bene disposito refectōe completa nedū quis reficit̄
sed eciā impinguat̄ Iuxta illud Gen· vltio· Asser pinguis est
panis eius· qḋ eciā cōtingit in refectōe spūali ꝑ hoc sacm̄ rite
facta· Crescit enī in sic sumēte mentis deuocio que pinguedo
spūalis est ſm hug̊· inq̄ntū ariditatē aīe que quedā indeuocio
est· expellit Et ideo ps̄· cū dixisset· parasti ī cōspectu meo mē:
sam qḋ bene pt̄ intelligi de altari in quo hoc sacm̄ celebratur
que vera mēsa dn̄i est statim subdit Impinguasti in oleo ca
put meū· qḋ intelligendū est de pinguedine deuocionis Item
sicut in refectōne potus naĉalis· s· vini cor letificat̄ iux̄ illᵈ
vinū letificat cor hoīs Sic huiōi potū supceleste debite sumēs
magnā leticiam attingit spūalem Iux̄ illud sapie viij· Nō
habet amaritudiez cōuersacō illius Item sicut potū vini su:
mentes ultra sobrietatē ebrietatē incurrūt· Sic et ī hoc po:
tu spūali qui ꝑmos gradus caritatis· s· incipiēciū et ꝓficiēciū
transcendūt et caritatis ꝑfectōnez aliq̄lit̄ attingūt ebrietatez
quandā incurrūt spūalem· vnde cāticoꝝ· v· leḡ· bibite amici
et inebriamini carissimi· q· d· Vos qui estis amici· s· in ꝑmis
gradibꝫ caritatis constituti sufficiat vobis bibere· Sed carissi:
mi· s· in caritate perfecta inebriari debetis· que quidē ebrietas
spūalis nō est viciosa sꝫ valde laudabil'· Nam ſm Aug̊· de
agone xp̄iano talis ebrietas mētem nō eneruat sed sursum
rapit in tm̄ ꝙ oīm terrenoꝝ obliuionē ꝑstat· de qua quidem
ebrietate intelligi pt̄ illᵈ psalmiste Et calix meus inebriās
q̄ꝫ ꝑclarus est· Habet eciā iste cibus celestis quēdam effectū in
quo excellit om̄ia refectiua corꝑalia· Nam iste cibus bn̄ su:
mētibꝫ vitam etnāz ꝑstat· Ioh̄· vj· Qui mādūcat ex hoc pa
ne viuet in etnūm· In quē effectū nullū alioꝝ reficienciū par
ticipat eciā quo ad vitam corporalem· Discipulus

De ligno vite legit̄ geū· vj· ꝙ qui comedit de eo viuet ī et̄:
num· Ex quo patet ꝙ esus ligni vite prestare poterat vitaꝫ
eternam· Magister· ſm augꝰ· de questionibus

veteris et noui testamēti · Esus ligni vite corruptionē inhi-
bebat nō tamē simpliciť prestabat immortalitatem · Virtus
eñ pstandi vitā eternam ē quodāmodo infinita · et sic pure cre
ature que finita est nō est cōmunicabilis

¶ Capl'm qrtū In quo oñdiť q effectus hui⁹ cibi supcelestis in spūalib⁹ assimilanť effectib⁹ illius cibi celestis · s · māne in corporalibus Discipulus

Satis habeo de similitudine effectus spūalis refectionis ad effectus refectōis corpalis cōmuniter cōsiderate · Sꝫ quia refectio corpalis per illū cibū celestem a deo datū · s · manna excellenciori considerať qꝫ refectio corpalis cōmunis Ideo vellem scire si cibus iste supcelestis in aliquib⁹ effectib⁹ seu ꝓprietatib⁹ assimileť illi cibo celesti · s · māne Magister

Iste cibus supcelestis nō solū habet effectus spūales corre spondentes effectib⁹ cibi corpalis cōis ut dictū est · sed etiā hꝫ effectus spūales correspondētes effectib⁹ seu ꝓprietatib⁹ māne excellenciori modo · De manna eñ legiť exo · xvj · nec q̇ plus collegerat habuit amplius · nec qui minus poterat repit mi nus · sed vnusquisqꝫ iuxta illud qd̄ comedere poterat congre gauit ꝓut tu sup̄ allegasti · Cui⁹ sil'e spūali modo cōtingit in hoc cibo supnaťali ipm debite sumentib⁹ · Non eñ quātitas spūalis hui⁹ refectionis ex q̄ntitate corpis xp̄i sumpti accipiť Cū eadem sit quātitas corporis xp̄i indiuidualiť in omnib⁹ sumētibus ut in tcia parte · q · lxxix · et sic miracl'osius et ex cellentius de hoc cibo supcelesti diciť nec q qui plus collegerat habuit amplius · Sil'r sicut de manna diciť · sapie · xvj · q oēs delectacōnes in se habebat · et omnē saporē suauitatis · Sic et ꝑfectius diuini sapores mltiplices et varij a recte sumentib⁹ in hoc sacro cibo gustanť · Et licꝫ i māna fastidiū seu nauseā qñqꝫ sumētes incurrebāt · Iux̄ ill⁹ nūeri · xxj · aīa nr̄a nauseat sup isto cibo In hoc tñ cibo supcelesti · nausea nō habet locū in hijs qui debite ipm sumūt · vnde Bñ · in quadā epl'a notabi liter dicebat Miror si ad gustū cibi dulcissimi nauseas · si tñ gustasti qꝫ dulcis est dñs · aut certe nō gustasti et nescis quid sapit xp̄s et sic nō appetis cū sis inexpt⁹ · at si gustasti ⁊ dulce nō sapit sanū nō habes palatū · hec bñ · Nec solū nauseā sui ipius huiōi gustus celestis nō generat sꝫ pocius alioꝝ saporū fastidiū in bene gustante ꝓcurat · vnde Cris · sup math · Sicut qui p̄ciosū māducauerit cibū huic esca cōmunis ingrata videť

sic qui semel dulcedinē xp̄i gustauerit terrenoꝝ bonoꝝ nō ml'
tum de cetero sētiet saporē · Juxta illud hebreoꝝ · vj · Impossi
bile est enī eos qui semel sūt illuīati gustauerūt nichilominꝰ
dei verbū v̉tutesqꝫ seculi venturi et ꝓlapsi sūt reuocari rursū
ad penitenciam rursū crucifigentes sibimetip̄is filiū dei · Et
hec tibi sufficiāt circa refectionē spūalē cibi supcelestis subtili
ora et alciora que circa hoc sacramētum dicunt̄ peritioribꝰ et
magis ꝓuectis relinquendo

¶ Capl'm · v · Jn quo ponit̄ quedam admiracō discipuli circa
sacr̄m altaris que quidē admiracō ab infidelibꝰ et cont̄ fidem
nr̄am obloquētibꝰ oritur solꝫ · quā admiracōem mḡr ibidem
soluit

Discipulus

NOn dubito ꝙ de hoc sacm̄eto alciora ⁊ ꝓfundiora tra
ctant̄ a doctoribꝰ sanctis que ꝓnūc ad me nō ꝑtinent
nec ad p̄n̄s volo de hijs scrutari ꝓpter mei intellectus
imbecillitatē vnū tn̄ a te querē volo de quo sepe audiui tam
infideles q̄ꝫ hēticos obloquētes veritatē fidei nr̄e deridentes in
ipoꝝ ꝑniciē · tales enī me cotidie exprobrātes sic dicunt · dic
nobis ubi ē deus tuus · Si enī bene scripturas scrutatus fu
eris repies ꝙ ꝑ archam testamn̄ti dei olim maxima miracula
nedū sensibilia sꝫ etiā sic publica et toti ppl'o patencia fiebāt
in tantū ꝙ de taliū miracl'oꝝ fama infideles terrebant̄ viden-
tes ad oculū diuinā potenciā in reuerencia arche sui federis re
lucentē · qn̄ enī ppl's isrl'iticus trāsiuit jordanē pede sicco · sa-
cerdotibus tūc archam testamn̄ti portantibꝰ ꝑ jordanē aque su-
periores descendētes steterūt in vno loco ad instar mōtis intu
mescentes Inferiores v̉o ad mare mortuū fluxerunt · sic ut
totus ppl's isrl'iticus q̄si ꝑ aridā transiuit flumē jordanis sic
exīn̄tis donec supdicti sacerdotes cū archa alueū jordanis exi
rent · quo facto jordanis rediit in cursum suū · qd̄ quidē opus
tam miraculosum et tā publicū duo fecit · vnū · s · ꝙ filij isrl'
habuerūt in tanta reuerēcia ipm josue qui ex ꝑte dei hoc fieri
p̄ceperat sicut et moysen habuerūt Aliud v̉o ꝙ reges amor-
reoꝝ et chananeoꝝ audiētes tā magnū et publicū miracl'm
terrore dei sic cōcussi sūt ꝙ nō remāsit in eis spūs · que quidem
historia ad plenū hētur josue · iij · et · iiij · Cōsidera igit̄ aiūt
isti ꝓterui ꝙ i huiōi archa testamenti in q̄ nō cōtinebat̄ deus
realiter neqꝫ xp̄s · sed solum tabule lapidee precepta decalogi
cōtinentes · et sm̄ quosdam vrna māne quam deus p̄ceperat

reseruari i testimoniũ generacõib9 futuris ut hẽtur exo· xvj
Similit̃ et virga que floruit in domo leui ·de qua ṽga habet̃
numeri· xvij ·Si igit̃ ꝑ archam ꝑdicta corpa maĩata tantũ-
modo portantem q̃ntumcũqȝ sacra essent deus tam euidencia
miracula et tam diuulgata et publica fecit i ipĩus reueren-
cia quid putas miraculi facere habuisset in tuo sacramẽto si
in ipo ipemet verus deus seu xp̃s realiter contineretur qui sup
om̃ia in infinitũ colendus et venerandus est Et nõ solũ tpe
josue ꝑdictũ miracl'm deus fecit in veneracõeȝ arche sui testa-
menti sed etiã tpe Samuelis cũ archa dñi fuit capta ꝑ phili-
steos et in azoth deducta ·deus fecit iudicia in azoth· et in ꝓo
lum eoꝝ usqȝ ad hoc ꝙ philistei miserũt archã usqȝ ad terrã
israhel· et nõ sine magnis miraculis que in qualibet mansi-
one arche per deũ fiebãt usqȝ ad hoc ꝙ archa dñi remansit in
Cariathiarim ꝑ aliquos annos ·que historia habet̃ ꝑ extensũ
ꝑmo· Re· v· et· vj ·capl'is Item quãdo dauid fecit portari ar
cham dñi supdictã de domo aminadab que erat i gabaa usqȝ
ad domũ obededom quia oza extendit manũ suã et tetigit ar-
cham dñi temerarie ꝑcussus ẽ a dño sic illico moreret̃ ut ha-
bet̃ ·ij· Re· vj· Cũ igit̃ deus ut archa sui testamẽti reuerent̃
haberet̃ tam a fidelib9 q̃ȝ etiã ab infidelib9 tam magna mira-
cula et euidencia atqȝ publica olim faciebat q̇d examinandum
est ꝙ deus faceret si in sacr̃mẽto tuo ipi9 diuinitas incarnata
cõtineret̃ ul' etiã ipe xp̃s dei benedict9 ·cũ tam̃ nulla talia nec
etiã similia ꝑ ipm sacr̃m apud fideles hoc credentes· nec etiã
apud infideles hoc negantes videm9 fieri sed potius oppositũ
Sepe eñ cõtingit ꝙ cũ sarraceni ꝑ armoꝝ potenciam aliq̃s ter
ras xp̃ianoꝝ deuastant altaria cum isto sacr̃mẽto disrũpunt
nichil videntes ·ꝓpt̃ q̇d timere debeant ·ne talia audeant facẽ
Ex quo quilibȝ sensatus credere debet ꝙ i tuo sacr̃m̃to nõ deus
cõtinet̃ ·neqȝ xp̃s sicut vos xp̃iani asseritis sȝ solũ sb̃stãcia pa
nis et vini que ibi sensibilit̃ apparet que pura creatura est·
Non eñ abbreuiata est manus dñi p̃nti tpe sic ut nõ osten-
deret hãc veritatẽ palam ⁊ publice ꝑ signa atqȝ portenta sen
sibilia toti vniũso sicut alias ꝑ archa testam̃ti facẽ cõsueuit
hec et similia sepe ab infidelib9 et hẽticis audiuerã ·ex quibus
licet fides mea nõ patit̃ detrimentũ benedict9 de9· Cõfringunt̃
tñ ossa mea ꝑdicta obprobria que alias audiui reminiscens
Et factus sũ sicut surdus nõ audiens et nõ habẽs in ore suo

redargutiones· Quapropter valde desidero ut me circa hoc sic
diuina gracia cooperante illumines ut respondere possim ex p=
brantibus michi verbū Magister Ad tuā admira
cionem in hac pte tollendā et ad os obstruendum iniqua lo-
quenciū· cōsiderare debes ꝙ miracl'a ōma que sup̄ cursū nat̄e
a deo institute v̓tute ōma fiūt se habēt q̄ntū ad eoꝝ pximos
fines in duplicī differencia ·quedā eñ eoꝝ sūt a deo ordinata
ad fidei pbacōem sicut de p̄mis signis seu miracl'is que deus
fecit p moysen corā pp'l'o de cōuersione virge in colubrū ⁊ ecō
tra et de manu leprosa ⁊ sana· Que quidē miracl'a corā pp'l'o
facta sūt ad fidem in eis creandā seu comp̄bandā ·vnde exo·
iiij·Cum dixisset· et feci signa· s· p̄dicta corā pp'l'o· sequit̄ sta
tim credidit pp'l's· Sil'r ex diuisione maris rubri et egipciorū
submersione visa per pp'l'm isrl'iticū secutū ē ꝙ pp'l's credidit
dño ⁊ moysi seruo eius exo· xiiij ·capl'o Et sic de q̄ plurimis
miraculis veteris testamēti que a deo fuer̄t ordinata ut fides
eius in cordib⁊ pp'l'i causaret̄ seu confirmaret̄· que quidē mi=
racula oportuit esse maīfesta coram omni pp'l'o· vnde deutro·
vltimo cōmendat̄ moyses de signis et portentis que moyses
ōma auc̄te fecit corā vniūso isrl'· Quedā v̓o fuer̄t ōma mira
cula que nō ad fidez causandā seu roborandā a deo facta sūt
ſʒ pocius ut credēdo talia miracl'a q̄ occulta sūt ⁊ oīno abscō
dita fideles mereant̄· vnde huiōi miracula nō disposuit de⁹
manifesta esse p̄ sensū seu nat̄alē cognicōez ſʒ occulta ut eoꝝ
fides meritoria esset· Que quidē miracl'a sic occulta et abscō
dita p̄papue fuerūt in nouo testam̄to in cui⁹ tp̄e fides creden=
ciū cōiter validior fuit ut est miracl'm virginei ptus et dn̄e
resurreccionis· que quidē miracula per fidem solū ap̄e cogno
scunt̄· et eoꝝ occultacio a quacūqʒ nr̄a nat̄ali cognicōe nr̄m
meritū efficit ul' auget· vnde de resurrectione dñi legit̄ Joh·
xx· Beati qui me nō viderūt et crediderunt Et de isto modo
miracl'oꝝ· s· occultoꝝ tenendum est esse sacr̄m altaris ut in
tercia pte· q· xxviij· Non eñ hoc sacr̄m fuit institutū ad hoc
ut sac̄mēto viso pp'l's crederet· ſʒ ut credendo veritatē hui⁹ sa
cramēti merito pficēt vnde Aug⁹· ut sup̄ allegatū est de hoc
sac̄mēto dicit· Crede et manducasti Et ideo q̄nto miracl'a in
hoc sac̄mento cōtenta que maxima sūt occulciora sūt et nec
ab intus ul' ex̄ visibilit̄ circa ip̄m sacr̄m apparent tm̄ in nob̄
augēt meritū· vnde nullū incōueniēs sequit̄ nec admiracōe

dignũ ex hoc ꝙ publica seu visibilia miracl'a nõ fiũt cõiter
circa hoc sacr'm sicut olim fieri cõsueuer't circa archã testamẽti
dei ꝓut tu allegasti Ibi enĩ miracula ordinabant᷑ ad fideliũ
fidem cõfirmandã seu causandã Et qñqȝ ad infideliũ terrorẽ
incuciendũ · hic aũt queruntur miracula ad meritũ credenciũm
augendũ · quod quidẽ meritũ euacuaret᷑ vl' saltẽ diminueret᷑
si talia signa visibilia apparerent

Capl'm sextũ In quo redditur racio quare circa hoc sacr'm
nõ fiũt frequẽter visibilia miracl'a sicut olim fiebant circa
archam testamẽti et huiõi Discipulus

Audiui qđ legit᷑ ĩ nõnullis historialib⁊ antiquis libris
ꝙ qñqȝ in sacmẽto altaris apparuit forma pueri uel
caro uel sanguis que sũt signa visibilia q̃ a deo fieri
credunt᷑ ut fides hui⁹ sacmenti in cordib⁊ fideliũ magis fir=
metur qđ videt᷑ facere contra te Magister Verũ est
ꝙ talia vl' similia dicunt᷑ esse facta qñqȝ circa sacr'm altaris
sed talia nõ dicunt᷑ facta fuisse sic cõiter et publice sicut mi
racula que allegasti circa archam testamẽti vnde nõ videnẗ
talia apud eccl'iam vniũsalẽ solemnizari · sed forte p̉uatim
in aliquib⁊ ꝑticularib⁊ eccl'ijs quia nõ fiunt nisi raro quo ad
certas ꝑsonas quib⁊ deus qui vniũsas menciũ cogitacões
intelligit singulari modo singulis ꝓuidet ƀm dictamẽ diuine
sapiencie a quibus nõ est trahenda cõsequẽcia in vniũsali

Discipulus Et si talia miracl'a frequent᷑ nõ debeant
fieri in hoc sacmẽto publice et cõiter ne fideliũ meritũ dimi=
nuatur ut dicis · Congruũ tñ videtur ut fierẽt saltẽ ad ter=
rorem infideliũ causandũ ꝓut legit᷑ ĩ sup̃ allegatis historijs
p̉mo libro Re · v · capl'o et · vj · de philisteis miracl'a facta cir
ca archam testamẽti videntib⁊ qui terrore diuino nõ modico
sũt cõcussi qđ ad diuinũ ꝑtinet honorẽ Iux̃ illud psalmiste ·
Timebunt gentes nomẽ tuũ dñe ⁊ om̃s reges terre gloriã
tuam Magister Si bene cõsideras finẽ institucõis hui⁹
sacramẽti tã ꝓximũ q̃ȝ vltimũ certe reperies ꝙ q̃nto miracl'a
hui⁹ sacmẽti occultiora sũt tanto magis ad vtrũqȝ finẽ ipi⁹
sacramẽti cõgruũt · p̉mũ patȝ sic · Nam institucõ hui⁹ sacra=
menti ordinata est ad vitã spũalem et eťnam rite sumentib⁊
cõferendam Iuxta illud · Qui manducat hũc panem viuet
in eťnum Io · vj · Et iste est finis ꝓximus istius institucõnis
Constat aũt ꝙ ex occultacõe miracl'oꝝ hui⁹ sacmẽti meritũ

accrescat in cordibus fideliū inquantū nō ex visis miraclis in
eodem supnaturaliter factis sume veritati adherēt p verā fidē
Sed etiā nullis miraclis in eo visis ex sola auctē dīna oppo:
sitū credūt eoꝝ q̄ maīfeste videnē · Ille enī qui ex sola auctē
seu inspiracōne dīna credit illud qd diuinit⁹ reuelat etiā si
sensibiliter apparz oppositū maioris meriti est · qȝ ille qui nō
ex sola auctē dīna vl' inspiracōe · sed ex quibusdā signis sen:
sibilib⁹ miraclose factis credit · vnde Jo · xx · beati qui non vi
derunt et crediderūt ⁊c̄ · Scdm patȝ Nam finis vltim⁹ tam
hui⁹ sacmēti q̄ȝ oim que a deo facta sūt ad dei gloriā tanq̄ȝ i
vltimū finē ordinant Juxª illud ysa · xliiij · caplo Omne qd
inuocatū est noī meo ad meā gloriā creaui eū formaui atqȝ
feci · Constat aūt q̄ sicut gloria dei sepe in publica suoꝝ mi
raculoꝝ maīfestacōe hominibus innotescat sicut patȝ in mira
culis antiqui testamēti ⁊ in q̄ȝplurimis miraclis noui testa:
menti · Sic q̄nqȝ in occultacōne dīmoꝝ miracloꝝ ipi⁹ dei glo
ria seu honor in cordib⁹ fideliū augetē · legitē enī pu · xxv · glo
ria dei ē celare vbū et gloria regū inuestigare sermōeȝ Que
quidē vba sapiētes a diuśis diuśimode exponunt · applicant
tamē ſm eoꝝ planū sensū ppoito sic · Nam sicut reges inue
stigando ea que sūt cōiter hoīb⁹ occulta oñdunt suā sapiaȝ
ex quo gloria eoꝝ accrescat · sicut patȝ de Salomone q̄ causā
occultā mlierū coram ipo ad iudiciū veniencū inuestigauit
De eo enī legitē · audiuit omīs isrl' iudiciū qd iudicasset ⁊ ti:
muerūt regem vidētes sapienciā dei esse i eo · tcio Re · caplo
iij · Sic ad gloriā dei nōnunq̄ȝ ptinet q̄ illud qd est in se ve:
rissimū occultetē seu celetē intantū q̄ nullomō a naturali cogni
cione hūana inuestigari possit · qd maīfeste cōtingit in hoc sa
cramēto in quo p nullū sensū nec etiā intellectū naturalē hūa
num cognosci pñt ea que miraclose in eo cōtinenē nisi solū
per cognicōeȝ supnaturalem a deo infusā · s · p fidē Et sic ppe de
hac occultacōne intelligi pt pdictū vbum · s · gloria dei ē ce:
lare vbū Jn hoc enī sacmēto pprie celatē seu occultatē vbum
incarnatū · de quo Jo · pmo · Jn pricipio erat vbū ⁊c̄ · de qua
quidē occultacōe expsse habetē ysaie · xlv · vbi dicitē vere tu es
deus absconditus deus isrl' saluator Jbi enī pphera loquitē
de vocacōe gentiū ad cognicōneȝ xpi tūc futurā · de qua dicit
statim sup · viri sublimes ad te trāsibūt et tui erunt et te ado
rabūt teqȝ pcabuntē · Et ut declaret q̄ gentiles sic venientes

ad cognicōez xp̄i negaturi erāt suos deos falsos · sequit̄ stati eoꝝ cōfessio sic dicenciū · tantū in te est deus et nō est absq; te deus · Sil'r ut ꝓpheta ostēderet ꝙ gentiles ad fidē xp̄i venturi non cognoscerent eū in ꝓpria specie sed ip̄m cognoscerēt per fidem sub alijs speciebꝫ absconditū statim subdit i ꝑsona gē cium · Vere tu es deus isrl' saluator qd̄ ꝓp̄e cōpetit ꝓposito · Si aūt cca hoc sacramentū fierēt miracl'a publice maīfesta vl' etiā coram infidelibꝫ sicut illa que allegas que fieri cōsueuerunt circa archam testamēti impropꝛie dicerēt gentiles ad cognicōez xp̄i in hoc sacramēto venientes vere tu es deus abscōditus deꝰ israhel saluator · Non enī est abscōditꝰ deus cū ꝑ opa mira culosa publice maīfestat̄ ex hac occultacōne seu abscōsione recte cōsiderata magna dulcedo deuocionis in mentibꝫ con= templanciū sane huiꝰ misteria sacramēti senciri debet Juxͣ illd̄ psalmiste · q̄; magna mltitudo dulcedis tui dn̄e quā abscō= disti timētibꝫ te · qd̄ pt̄ intelligi de magnitudine dulcissime de= uocionis seu cōtēplacōis quā rite hoc sacramentū sp̄ualit̄ sumen tes in suo gustu sp̄uali senciunt

¶ Capitulū · vij · Jn quo ostendit̄ ꝙ ex occultacōe maxioꝝ miracl'oꝝ que in hoc sacramento cōtinentur dulcedo sp̄ualis in mente debite sumenciū accrescat Discipulus

PEto ut michi declares aliquid ulterius de huiōi dul= cedine deuocionis seu cōtemplacōis · quā hoc sacramen tum rite sumentes seu cōtemplantes senciūt · hoc enī in me ꝑpo maxime expiri desidero ut possim dicē Sub vmbra illius quē desideraui sedi et fructꝰ eius dulcis ē gutturi meo Canticoꝝ · ij · capl'o Magister Desideriū tuū in hac ꝑte bonū est et a solo illo expectandū est impleri de quo legit̄ in psal° · Qui replet in bonis desideriū tuū · verba etiā que alle gas que in canticis cōtinent̄ verba sponse xp̄i sūt · que quidē sponsa est ip̄a eccl'ia et etiā aīa fidelis deuota · que certe v̄ba ad ꝓpositū satis vident̄ applicabilia · vn̄de glō · ibidē sic dicit quasi ab estu desideriorū carnaliū sub vmbra illius · i · sub eiꝰ ꝓtectione requieui · et postq; ꝓtexit me sub vmbra fructu eiꝰ saturata sum · i · celesti dulcedine eius ul' corpe suo · hec i glō

Ad vlteriorē autē declaracōem quā a me petis circa ma= gnitudinē dulcedinis que ex occultacōe seu absconsione ve ritatis rā huiꝰ sacramenti in mentibꝫ rite sumenciū illud seu contemplancium sentitur seu sp̄ualiter gustatur multa alte

cōsideracōis esset introducēda q̄ forte hui⁹ tractat⁹ breuitatē et insipiencium capacitatē excederent Condescēdendo tñ ad tue peticōnis affectū et ad tibi aliqualit̄ satisfaciendū · cōsiderare debes q̄ dulcedo ī spūalib⁹ intelligit̄ quodāmodo ad sil'itudīe3 dulcedinis corpalis · vnde sicut int̄ sapores corpales dulcedo est sanior · sic int̄ sapores spūales sanior ē ille qui de sūmo intelligibili seu credibili · s · de ipo deo recte accipit̄ · vnde ps · de eloquijs dīnis dicit q̄ sūt dulciora sup̄ mel et fauū · Cū igit̄ in hoc sacm̄eto nō solū diuina eloquia ab hoibus plata · sed eciā ipm vbū dei qd̄ semel locutus est realit̄ cōtinet̄ · sequit̄ q̄ eius spūalis pcepcio seu manducacō suauissima sit atq3 spiritualit̄ dulcissima · Et ideo eccl'ia in officio institucōis hui⁹ sacm̄eti legit · suauitatē hui⁹ sacm̄eti nullus expmere sufficiat per qd̄ spūalis dulcedo in suo fonte gustat̄ Et ultra hoc considera q̄ hec dulcedo seu delectacō spūalis in sumēte disposito auget̄ ex absconsione seu occultacōe mirabiliū in eo cōtentorū · Quod sic patz · nam admiracō fm ph'm in pmo rethoricorū est delectacōis causa et ppt̄ hoc oīa mirabilia delectabilia sūt Sil'r et omēs repsentacōes rez eciā nō delectabiliū causant delectacōem · Cū igit̄ in hoc sacm̄ento tot mirabilia cōtinent̄ nō solū sup̄ omē3 natalem facultatē · sed etiam sup̄ naturalem intellectū hūanū utpote q̄ xp̄s deus et homo pfect⁹ sub modica panis specie continet̄ · Sil'r et q̄ diuiso sacmento sub qualib3 diuisiōis particula pseuerat totus xp̄s · Sil'r q̄ accidencia que de sui natura nō hñt esse s3 solū inesse · sine subiecto tamē in eodē sacm̄eto realit̄ existūt · Et sic de alijs maximis mirabilib⁹ que in hoc sacm̄eto cōsiderari pñt · Que quidē admiracō maxia est cui nulla equalis forte esse pt̄ Ex qua admiracione merito maxia delectacō spūalis seu dulcedo causari debet · Et ideo de tali dulcedīe ppric pt̄ intelligi illud ps · sup̄ allegatū · s · q3 magna mltitudo dulcedis tue quā abscōdisti tc · Abscondit̄ enī in hoc sacm̄eto mltitudo mirabiliū que dulcedis mltitudīnē causant ut dictū est Discipul⁹

Licet vez est q̄ admiracōes causant delectacōes seu dulcedines · hoc tñ videt̄ vez cum ipa mirabilia magna vident̄ sensibilit̄ seu senciunt̄ · de quibus ut credo loquit̄ ph's ī sua rethorica Jn hys aūt q̄ nō vident̄ neq3 senciunt̄ s3 credunt̄ nō videt̄ habere locū q̄ admiracō sit causa delectacōis · cum enī in hoc sacm̄ento panis cōsecratus talis se oīno offert sensib⁹

post cōsecracōem sicut ante nichil admiratione dignū in sacramēto videt̄ seu sentit̄ · et sic non habet ibi locū admiracō nec ꝑ cōsequēs delectacō ab admiracōe causata Magister

Ille qui habet verā fidem ꝓme veritati innitit̄ in credēdis que nullo mō falli potest · et ideo ꝭm hoc talis firmius ⁊ cercius adheret hijs que ꝑ fidem cognoscit q̄ȝ hijs que sūt per sensum siue intellectū naẗalē cognita que q̄nq; fallibilia sunt ut in scđa scđe · q · iiij · Et ideo veri fideles q̄ firmissie credunt absq; ulla dubitacōne xp̄m esse sub hoc sac̄mento oportȝ ꝙ admirent̄ nō solū de hoc ꝙ totus xp̄s in eodem sac̄mēto est vere · ȝ etiā ꝙ xp̄s nō apparȝ ibi sub ꝓꝓia specie ȝ ē sub alienis speciebꝫ absconditus · que quidē admiracō maīfeste est delectacōnis causatiua ut dictū est nō minus q̄ȝ i illo q̄ ꝑ sensū ul' intellectū naẗalem aliquid cognoscit cuiꝰ causā ignorat · Et ult̄ hoc cōsidera ꝙ in admiracōe semꝑ est desideriū q̄dam sciendi illud de quo admirat̄ · et si illud est in se desiderabile ad obtinendū · sic in tali admiracōe est desideriū cōsequendi illud de quo admirat̄ · qđ quidē desideriū ex spe cōsequēdi ip̄m est delectabile ut in ꝓma scđe · q · xxxij · Et quia hec admiracō habȝ adiūctam spem consequēdi cognicōeȝ ꝑfectā eius qđ scire desiderat · Sil'r et adepcōem illiꝰ q̄ntū sibi possibile est · Ideo bñ applicant̄ rite sumenti hoc sac̄mentū v̉ba sponse ꝑ te allegata · s · sub vmbra illius quē desiderabaȝ sedi · vmbra enī solē seu corpus lucidū obumbrat seu abscondit sicut accidencia quodā modo occultant seu obumbrāt corpus xp̄i i sac̄mēto existens sed illud sic occultatū seu obumbratū sponsa desiderat ut dictū est · Et quia fructū illiꝰ desiderati i gutture suo dulcem sentit · ideo subdit · et fructus eius dulcis in gutture meo · fructus enī redempcōis ꝑ xp̄m facte in hoc sac̄mēto spiritualit̄ sumpto sentit̄ m̄q̄ntū talis sumens nō nisi per fidem per quā sensibilibꝫ credenda in certitudine ꝓfert hoc facit Similiter et ꝑ veram spem que beatitudinē futurā ex gracia et meritis certitudialit̄ expectat · Sil'r et ꝑ caritatē que vnionē misticā inter nutritū et nutrientē efficit · Que quidē tria ad manducacōeȝ spūalem reqrunt̄ ut dictū est · Constat aūt ꝙ ip̄a caritas inseꝑabilis est ab ip̄a gracia gratificāte siue gratum faciente ut i ꝓma scđe · q · cx · Et ideo in manducacōe spūali huiꝰ sac̄mēti mens sumētis grā implet̄ · et hic est fructus redempcōnis xp̄i quē debite venerans istud sac̄mentū

sentire habet ꝑ quo eccl'ia ī collecta orat sic dicens Ita nos
corꝑis et sanguiīs tui sacra misteria venerari ut redempcōis
tue fructū in nobis iugiter senciamꝰ. Et ipe est ꝓꝓe dulcedo
spūalis de qua sup̄. q̄ȝ magna ml'titudo dulcedis tue domine
quam abscondisti ⁊c̄.

¶ Capl'm. viij. In quo ōn̄dit̄ ꝙ licet ī hoc sac̄mēto meōria
passionis xp̄i celebret̄ nichilominꝰ dulcedo seu delectacō spi
ritualis in recte ipm sumente causat̄ Discipulus

PLacent michi ea que
doces circa dulcedinē huiꝰ sac̄menti Sed est vnum qđ
aīm meū ī cōtrariū monet. et est hoc. Constat em̄ ꝙ
hoc sac̄mētū institutū fuit a xp̄o ī memoriā sue passiōis iux̄
illud luce. xxij. capl'o hoc facite in meā cōmēoratōem. vnde
et in collecta quā allegasti dicit̄. deus qui nobis sub sacra-
mento mirabili passiōis tue memoriā reliquisti ⁊c̄. Memo
ria aūt passionis nullo mō videt̄ dicenda dulcis seu delecta
bilis sed pocius amara. vnde ecc̄. xl. c. O mors q̄ȝ amara est
memoria tua. Ex quo videt̄ sequi ꝙ in hoc sac̄mēto non est
delectacō seu dulcedo spūalis. sȝ pocius memoria passiōis su-
pradicte que ē tristabilis et amara Magister Licet tri-
sticia ẜm se cōiter nō sit delectabilis. posset tn̄ esse causa dele
ctacōis duplicit̄. vno mō ẜm qđ est in actu et inq̄ntum facit
memoriā rei dilecte de cuiꝰ absencia aliquis tristat̄. et tamen
de sola eius apꝑhensione delectat̄. vnde et in officio de corꝑe
xp̄i legit̄ ab eccl'ia ꝙ istud sacr̄m fidelibus est de absencia xp̄i
solaciū singulare. Alio mō tristicia pt̄ esse causa delectacōis
ẜm qđ est in memoria ꝓꝓt̄ subsequentē euasionē vnde ẜm qđ
homo apꝑhendit se ab aliquibꝰ tristibꝰ et dolorosis euasisse
accrescit ei gaudij materia. Et ideo quia ꝑ memoriā passio-
nis xp̄i fidelis credit se euasisse ab et̄nis suppliciis Idcirco per
hanc memoriā debet ī eo accrescere maximi gaudij materia
eo ꝙ ꝓꝓt̄ triūphum xp̄i in sua passione liberati sumꝰ ab eter-
nis supliciis. vnde augꝰ. in. viij. cōfessionū dicit. ꝙ quanto
maius fuit ꝑiculū in prelio. tanto maius erit gaudiū in tri-
umpho. Considerant̄ etiam in hoc sacramēto quedā repn̄sen
tacōes abscondite q̄ sūt maxime delectabiles et ꝑ ꝯsequens
dulcissime.

¶ Capl'm. ix. in quo redditur ratio quare repn̄sentationes
cōiter sūt delectabiles. et ꝯn̄ter ostendit̄ ꝙ repn̄sētatōes ī hoc

sacraměto absconditе a rite sumente sūt maxime delectacō nis seu dulcedinis spūalis Discipulus

Peto ut michi declares pmo quare repsentacōes rer sunt delectabiles. Et deinde que sūt ille repñtacōnes absconditе que in hoc sacmento cōsiderant que sunt maxime delectacōis et dulcedinis ut dicis. Magister

Scōm phm in pmo rethorice. Omes repñtacōes rer sūt delectabiles et etiā illarū rer que i se nō habent racōez delectacionis sicut cū aliquis homo p imitacōem repñtat asinū ul' aliqđ aīal et qđdam iocosum et delectabile τ sic de filibus representacōib imitatiuis et alijs. Cui racio est quia gaudet anima in collacōne vni ad alter. Conferre eni vnū alteri est pprius τ cōnatalis actus racōnis ut phs dicit in sua poetria. vnūqnodqз aūt in sua opacōne nō impedita delectatur ut in. vj. ethicor. Discipulus Intelligo qđ dicis. circa pmum. s. quare repñtacōnes sunt delectabiles. Sed peto ut 2o michi declares. s. quid in hoc sacmento cōsiderant alique repñtacōnes abscondite que ut dicis sunt maxime delectacionis Magister In hoc sacmento recolit seu repñtat memoria passionis xpi ut dictū est. Sil'r et in eodem repsentatur seu pfigurat beata fruicō in qua anima beata diuina fruicōne replet sicut quodāmodo sumens refectōem corpalez illa replet. vnde et in vltima collecta officij de corpe xpi dicitur. fac nos dñe diuinitatis tue ppetua fruicōe repleri quā preciosi corpis τ sanguis tui corporalis pcepcio pfigurat Et sic patз q sicut in hoc sacmento recolit seu repñtat p modū memorie preteritor passio xpi. sic i eodez repsentat p modū pfiguracōnis futura fruicio beata. et sic sūt ibi due repsentacōes que sūt cause delectacōis. Et quia ista repñtata bm se sunt maxime dulcedis In pmo eni repñtat summū meritum hūani generis. s. passio xpi. In scdo vo repñtat seu pfigurat summū pmiū. s. fruicio beata. Consequens est q iste repsentacōes non solū sint delectabiles inqntū repñtacōes sed eciā maxie delectacōis seu dulcedinis ex pte repsētator que quidē inqntum abscondita sūt dulciora reddunt Juxta illud. pu. ix. panis absconditus suauior est

Caplm. x. In quo ponit alia admiracō a discaplo de hoc sacraměto put est sacrificiū. Et soluitur ibidem a magistro

Discipulus

Placent michi responsiones tue per quas michi ondis quare mirabilia contenta in hoc sacramento seu ea que in ipso sunt representata sunt abscondita. Et eciam quare circa illud non fiunt communiter publica miracula sicut olim circa archam federis testamenti fieri consueverunt. Quas quidem raciones credo esse sufficientes ad obturandum os loquencium iniqua Sed adhuc unum est valde mirabile in oculis meis. scilicet quod in sacrificiis testamenti antiqui que ex carnibus animalium occisorum fiebant ut patet leuitici. primo. c. et in pluribus locis. tamen ad eorum reverenciam et potius ipsius dei cui offerebantur non erat licitum ipsa offerri nisi tantum in templo dei quod erat unicum et non in alio loco. unde deutro. xij. c. Caue ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris. sed in eo quem elegerit dominus sed in unam tribuum tuarum offeras hostias etc. Cum autem hoc sacramentum ut a peritis audiui sit sacrificium. quod quidem sacrificium quia in infinitum seu incompabiliter sacrificia antiqua in dignitate et excellencia excedit videtur ad ipsius reverenciam pertinere ut non offeratur nisi tantum in unico loco. quod eciam esset magis conforme huic quod ipse xpus cuius passionis memoria in hoc sacramento celebratur non nisi in uno loco per suam passionem oblatus est. Constat enim quod xpus venit ad implendum legem ut habetur Mt v. c. Que quidem implecio. et si intelligatur solum in moralibus non autem in cerimonialibus seu iudicialibus sicut supra in prima parte di. viij. est tractatum. qua racione sacrificia veteris legis que cerimonialia erant tempore noue legis euacuata sunt. Illa tamen que ad sacrificiorum veneracionem siue reverenciam pertinere videntur de dictamine naturalis racionis esse dinoscuntur. et per consequens tanquam moralia in lege noua durare debent Cuius oppositum video in ecclesia sancta dei exerceri. offertur enim hoc sacratissimum sacrificium in omni loco indistincte. quod videtur esse quodammodo contra ipsius veneracionem ut dictum est Magister In hac tua admiracione presupponis quedam vera ut cum dicis quod hoc sacramentum est sacrificium quod verum est. Nam non solum hoc sacramentum nominatur viaticum racione refectionis spiritualis ut dictum est. sed eciam nominatur sacrificium. In eo enim representatur passio xpi que summum et acceptissimum sacrificium vespertinum fuisse dinoscatur. quod quidem sacrificium in infinitum excedit cetera sacrificia ut dicis. presupponis eciam quod sacrificia antiqua non nisi in unico loco offerri debebant quod verum est presertim post edificacionem templi. Presupponis

eciam q xp̄us venit ad implendū legem · qd̄ verū est put ipe
testat̄ in Euāgelio put tu allegasti · Sed ex p̄dictis nō cōclu
dis intentū · s · q hoc sacrosanctum sacrificiū nō debet offerri
nisi in vnico loco · hoc em̄ nō est de dictamine racōis naturalis
put tu existimas · sed sm̄ q deus ubiq; est et ubiq; dn̄atur ·
vbiq; ei potest sacrificiū offerri · vnde exo · xx · c · post dacōnem
legis decalogi ubi p̄mo fit mencio de sacrificiis deo offerendis
sic legit̄ · altare de terra facietis michi · et offeretis sup eo holo
causta et pacifica vestra · oues vr̄as et boues in omni loco in
quo memoria fuerit nois mei · veniam ad te ꝛ benedicā tibi
Ex quo patz q eciaz de lege dina p̄mo nō fuit phibitū q in
omni loco offerrētur sacrificia · sed hoc fuit tm̄ durante tem:
plo ordinatū ut ab ydolatria phiberent̄ · vl' eciā existente ta
bernaculo in deserto oportebat racōne p̄dicta ut ad ostiū ta:
bernaculi p̄ntarent̄ sacrificia ut habet̄ leuit · xvij · Tempore
aūt noue legis qn̄ iā per orbem terraꝝ fides xp̄i diuulgata
est ubiq; cōuenit sacrificare deo Juxta illud malachie p̄mo
cap'lo · ab exitu em̄ solis usq; ad occasū magnū est nomen
meum in gentib; ꝛ in omni loco sacrificat̄ ꝛ offert̄ nomini
meo oblacio mūda quia magnū est nomē meum in gentib;
hui9 em̄ racio manifesta est · Nam sicut cum lex diuina vni
tantū genti dabat̄ · s · isrl'itice vnicū templū tm̄ assignabat̄
ad deo sacrificandū · sic cū lex dina ampliata est ad om̄es gen
tes congruū est ut i omni loco deo dedicato liceret ipi deo sa
crificare · vnde de hoc admirari nō debes · Sed quia in hac tua
admiracōne tetigisti aliquid de implecōne dine legis p xp̄m
Jdarco tibi ostendam q i huiōi sacrosancti sacrificii institu:
cione xp̄s excellenter legem impleuit

Cap'lm · xi · In quo declarat̄ q triplicit̄ intelligi debet im:
plecio legis p xp̄m et q xp̄s legem impleuit in institucione
hui9 sacramēti put est sacrificium · et ibidem tractat̄ de triplici
causa sacrificioꝝ antique legis et de errore Rabi moysi circa
reddendā cām sacrificioꝝ Discip'ls

De hoc valde desidero informari · non em̄ video hoc sa:
crificiū in aliquo cōformari sacrificiis antique legis
vnde nec intelligo quō in eodez xp̄s legem impleuit ·
Magister Circa hoc attendere debes q xp̄s multipliciter
legem impleuit Et sp̄aliter tribus modis quoꝝ duo ponūt̄
in glosa sup illud v̄bum sup̄ allegatum · Non veni soluere

legem sed implere Mt. v. vbi glosa sic dicit Impleuit xp̄us
legem faciendo qd̄ iubet vl' supplendo qd̄ deerat. Tercius aūt
modus est cū illa que ꝓphetice de xp̄o dicebant̄ futura. xp̄us
in suo aduētu impleuit ut cū dicit̄ de introitu xp̄i in ihrl'm
hoc totū factū est ut impleret̄ qd̄ dictū est ꝑ ꝓpham. Exulta
filia syon ꝛc. Mt. xxi. Et ad istū terciū modū reduci potest
illud qd̄ per varias figuras significabat̄ futurū in xp̄o q̄ oīa
per ip̄m seu in ip̄o fuerūt impleta. Que quidem triplex im
plecio manifeste apparet in institucōe hui⁹ sac̄menti qd̄ est veꝝ
sacrificiū ut dictū est. In hoc enī impleuit xp̄s legem p̄mo
modo. s. faciendo qd̄ iubet. Nam oblacio sac̄ficiorū est de iure
naturali ꝑ ut in scd̄i scd̄e. q. lxxxv. Et inde est ꝙ in qualibet
etate et apud quaslibet hoīm nacōes semꝑ fuit aliq̄ sac̄ficioꝝ
oblacio. qd̄ aūt est apud oēs natāle est. Hui⁹ aūt racio est.
Nam sicut in rebus natālib⁹ inferiora natāliter suis supio
ribus subdunt̄. Ita eciā natālis racō dictat ut s̄m natālez
inclinacōem hoīes ei qd̄ est sup̄ oēs. subiectionē et honorem
exhibeant s̄m modū homī cōuenientem. Qui quidē modus
est ut sensibilib⁹ signis utat̄ ad exp̄mendū interiorē cōceptū
sicut ex sensibilib⁹ cognicōem accipit inuisibiliū. vnde ex na
turali rōne ꝓcedit ꝙ homo sensibilib⁹ rebus utat̄ offerens
eas deo in signū sbiectōis ꝛ honoris ad sil'itudiez eoꝝ q̄ dn̄is
suis aliqua offerūt in recognicōnem dn̄ij. Ex quo patz ꝙ ob
lacio sacrificij ꝑtinet ad ius natāle. Ex quo p̄t inferri ꝙ Ra
bi moyses ille egipcius qui solemnissim⁹ doctor inter hebreos
reputat̄ manifeste errauit in reddenda racōne sac̄ficioꝝ ve-
teris legis in tercia parte sui libri de direccione ꝑplexoꝝ capl'o
xxxij. et. xlvj. Nam s̄m eū in p̄dictis causis nulla racō as-
signanda est ad sac̄ficioꝝ veteris legis oblacōem nisi solū ut
ppl'us retraheret̄ ne ydolis sac̄ficaret. que quidē racō licet in
ꝑte vera est ut p̄t haberi leuit. xvij. non tn̄ verū est ꝙ ex ip̄a
sola racōe sacrificia deo accepta fiebant. Noe enī cum egre-
deret̄ de archa ubi nulla erat ydolatria. nec ydolatre deo sa-
crificauit. qd̄ sacrificiū legit̄ deo fuisse acceptū in odorez suaui
tatis ut habet̄ Gen. viij. Sil'iter et munera abel accepta deo
fuerūt licz ꝓtūc nondū orta erat ydolatria ut habet̄ Gen. iiij
capl'o. Ex quo patz maīfeste ꝙ nō solū sac̄ficia erāt offerēda
deo ut ppl's ab ydolatria retraheret̄ ut p̄dictus rabi estima-
bat. sed eciā ut ppl'us subderet̄ deo ostendēdo huiōi subiectōez

per signa sensibilia ꝑut racõ naturalis dictat modo supradicto
Discipulus Scrutando veteres scripturas quedam
videntꝰ facere ꝑ opiõne Rabimoysi supradicta · quã periciores
hebreoꝝ sequuntꝰ · vnũ est ꝙ nõ legitꝰ deũ ꝓcepisse ꝑplo israhel
ut sacrificaret sacrificia nisi postq̃ȝ ydolatrauit in fabricacõe
vituli ut patȝ exo · xxxij · et leuit · ṗmo ⁊ in sequẽtibꝰ caplis
Ex quo patet ꝙ sacrificia fuerũt ordinata solũ ad retractõȝ
a cultu ydoloꝝ · Si enĩ non solũ ad hoc sacrificia fierent · sed
ad ostendendam subiectionẽ deo per signa sensibilia prout tu
asseris sequitꝰ ꝙ anteq̃ȝ ꝑpls laberetꝰ in ydolatriam debuissent
precipi · hoc idem videtꝰ Jeremias dicere · vij · c · Non sum lo-
cutus cum pr̃ibus vestris et non ꝓcepi eis in die qua eduxi
eos de terra egipti de ṽbo holocaustomatũ et victimaꝝ · Que
quidem verba Jeremie necessario intelliguntꝰ dicta ante lapsũ
ꝑpli ĩ ydolatriã · Que ⁊ silia allegantꝰ ꝑ ipm Rabimoysen
et eius sequaces ad suam opiõem ꝑsuadendam · vnde peto ꝙ
michi illa declares cõformitꝰ ad veritatẽ tui ꝑpositi Mgr
Si bene scrutatꝰ fueris ea q̃ in antiquis scripturis circa sa-
crificia oblata seu offerenda dicuntꝰ · clare reperies ꝙ Rabi-
moyses nõ bene allegauit in supradictis et huiõi similibꝰ Ad
cuiꝰ declaracõeȝ scire debes ꝙ causa sacrificioꝝ que in lege ve-
teri ꝑcipiebantꝰ nõ est vnica tm̃ · s · ut hoĩes ꝑ illa rtraherentꝰ
a sacrificiis ydoloꝝ sicut Rabimo · ꝓdictꝰ erronee estimauit
sed fuerũt alie cause pñcipaliores quaꝝ vna est ut per sacri-
ficia repñsentaretꝰ ordinacio mentis in deũ ad quã excitabatꝰ sa
crificiũ offerens In hoc enĩ recognoscebat offerens ꝙ oĩa sua
hr̃bat a deo tanq̃ȝ a ṗmo pñcipio Sil'r ⁊ ea ordinabat in deũ
tanq̃ȝ in vltimũ finem in honorem dei sua offerendo · vnde et
dauid dicebat ṗmo ꝑalip · xxix · c · Tua sũt oĩa et q̃ de manu
tua accepimꝰ dedimus tibi · vnde in oblacõe sacrificioꝝ recte
facta ꝑtestabatꝰ homo ꝙ deus esset ṗmũ principiũ creacõnis
reꝝ et vltimus finis ad quẽ oĩa essent referẽda · Et ideo pro-
hibebatꝰ in lege sub anathemate offerre sacrificiũ nisi soli deo
exo · xxij · tanq̃ȝ in hoc pc̃o incurreretꝰ crimen lese maiestatis ·
Ꝙ aũt assignatꝰ alia racio sacrificioꝝ ex hoc ꝙ ꝑ huiõi hoĩes
retraherentꝰ a sacrificiis ydoloꝝ licȝ cõcedatꝰ esse ꝑalis causa
seu minꝰ pñcipalis · non tñ est totalis causa nec pñcipalis qđ
sic patet · Nam eciã tp̃e quo ydola nõ colebantꝰ nec repiebantur in mũdo laudabiliter ⁊ meritorie deo offerebantꝰ munera

fera oblacõnes et etiam sacrificia ut patz de abel Gen · iiij · c·
Nam ẜm sanctũ tho · in scda scde · q · lxxiiij · In prima etate
non fuit ydolatria ꝓpter retencionẽ meõrie creacõis mundi
Ex quo adhuc vigebat cognicõ in mente hoĩm Et licet hec
sentencia nõ teneat ab hebreis · suffiat tamẽ ꝙ ipsemet Rabi
moyses in suo deutro · libro ꝑmo · tr · de ydolatria c · ꝑmo expꝰs
se dicit ꝙ ydolatria incepit in mũdo a tp̃e Enos et non ante
Constat aũt ꝙ abel fuit mortuus anteq̃ȝ Seth nasceretᷣ · Qui
quidem Seth fuit pater ipiꝰ Enos · que oĩa habentᷣ expꝰsse in
p̃dicto caplo · s · Gen · iiij · Cum ergo abel obtulit munera deo
accepta anteq̃ȝ ydolatria ĩ mũdo insurgeret ut patz ex dictis
quod etiã ipse Rabimoyses cõcedere habet · sequitᷣ manifeste
ꝙ racio sacrificiorꝝ deo acceptorꝝ et oblacõnum nõ est accipi=
enda solum ex retractõne ab ydolatria Idem etiã Rabimo·
dicit in suo deutro · in li · de iudicibꝫ titulo de regibꝫ caplo xj ·
ꝙ rex messias habet edificare templũ et cõgregare dispersio=
nes israhel In quo templo fient sacrificia ⁊ iubilea eo modo
quo in lege moysi continetᷣ Et ipsemet in eodeȝ caplo dicit ꝙ
tp̃e sui messie oẽs gentes cõuertentᷣ ad legẽ mosaycã cõfiten
tes ꝙ mendaciũ hereditauerũt p̃res eorꝝ · s · in colendo ydola·
Ex quo patz maĩfeste ẜm eũ ꝙ tp̃e sui messie erũt sacrificia le
galia · ex quo manifeste habetᷣ ꝙ sacrificia nõ solũ p̃apiuntᷣ
ꝓpter retractõem ab ydolatria ut ipsemet erronee docet · Hijs
dictis ad ꝑmũ qd ꝓ opinione Rabimoysi allegas dicens ꝙ
nõ legitᷣ deũ p̃cepisse pplo israhel ut sacrificarent nisi postq̃ȝ
ydolatrauit in fabricacõne vituli · Dicendũ est ꝙ hoc est fal
sum · Manifestũ est enĩ ꝙ quando deus eduxit pplm de egipto
p̃cepit eis de agno pascali immolando qd fuit celebratum in
ipsa nocte in qua de egipto exiuerũt · et hoc fuit ꝑmũ p̃ceptum
quod legitᷣ datũ fuisse filijs isrl' a deo ꝑ moysen · Qui quidem
agnus pascalis victima vocatᷣ vnde exo · xij · de p̃dicto agno
pascali dicitᷣ Cum dixerint filij vestri que ẽ ista religio · dice
tis eis victima transitus dñi est · Ex quo patet ꝙ sacrificare
victima fuit p̃ceptũ pplo israhel ante fabricacõem vituli qd
est contᷣ p̃dictũ Rabimoysen Nec valet ꝙ ipse rabimoyses
dicit in p̃dicto caplo xlij · ꝙ ꝑmũ p̃ceptum datũ isrlitis nõ
fuit de agno pascali eo ꝙ fuit ex certa racõe datũ tũc expꝰssa
scilicȝ ut euaderẽt a plaga ꝑmogenitorꝝ ut habetᷣ exo · vj · Et
etiam qr hoc p̃ceptũ fuit in terra egipti · nõ aũt cũ educerẽtur

de terra egipti ut ip̄e dicit · Nam p̄mū est manifeste falsum
vt lr̄a testatur · Nullum eñ p̄ceptū legit̄ datum fuisse p̄p̄l'o
isrl'itico ante p̄ceptum de agno pascali · et sic tenet Rabisa ·
et oēs expositores hebrei Item licet per agnū pascalem di=
sponēte deo euaserint a plaga p̄mogenitoꝝ Istud tñ p̄ceptū
per totū tempus legis veteris fuit obseruandum ꝓut exp̄sse
habet̄ exo · allegato · c · fuit eciam hoc p̄ceptū datum in terra
egipti et in ip̄a educcione de egipto obseruatū · et sic cauilla=
ciones p̄dicte sūt nulle. Ad 2ᵐ vero qd̄ allegas de verbo iere ·
dicentis · quia nō sum locutus cum p̄ribus vestris · nec p̄cepi
eis in die qua eduxi eos de terra egipti de v̄bo holocaustoma
tum et victimaꝝ · Dicendum q̄ hoc est veꝝ Nam in exitu de
egipto quādo deus p̄cepit agnū pascalē celebrare · nō p̄cepit
eis facere holocausta et victimas sed solū victimam · Agnꝰ
eñ pascalis victima erat ut dictū est · nō aūt holocaustum ·
postea vero cū lapsi sūt in ydolatriā deus p̄cepit eis holocau=
sta et victimas deo offerri a p̄p̄l'o · ne talia offerrēt ydolis q̄ est
scd̄a racio sacrificioꝝ minꝰ p̄ncipalis q̄ȝ p̄ma · Nam p̄ma ra
cio que sumit̄ ex ꝓtestacōne subieccionis ad deū stat omi tp̄e
etiam cū nulla ydolatria in mūdo fuisset ul' esset · Scd̄a vero
racio sacrificioꝝ que sumit̄ ex retractōe ab ydolatria non ha
bet locū quādo nulla ydolatria est in mūdo Discipulus

Videtur michi q̄ sanctus tho · p̄ma scd̄e · q · ij · ar · iij · pre=
dictas allegacōes facit ad ꝓbandū q̄ racō sacrificioꝝ sumit̄
ex retraccione ab ydolatria Magister Si bene scrutatus
fueris verba sancti thome manifeste rep̄ies q̄ non assignat
racōem illam de retractōe a sacrificijs ydoloꝝ tanq̄ȝ sit tōlis
racio et p̄ncipalis ad sac̄ficandū deo · sed assignat eam tanq̄ȝ
causam parcialem eoꝝ que fiebant ꝑticulariter circa sac̄ficia
que quidem ꝑticularia de̅t̄minata fuerūt post fabricacōem vi
tuli · vnde sanctꝰ doctor p̄dictꝰ in loco ꝑ te p̄allegato sic dicit
Et ideo de causa cerimoniaꝝ circa sac̄ficia p̄t assignari racō
alio modo ex hoc q̄ ꝑ huiōi retrahebant̄ hoīes a sacrificijs
ydoloꝝ · hec ille · vbi nota q̄ nō dixit · Et ideo de causa sacri
ficandi deo ī gn̄ali p̄t assignari alia racō · quia sacrificare deo
ꝓut ip̄e ponit scd̄a scd̄e · q · lxxxv · est de iure nature qd̄ semper
stat ut dictū est. Sed dicit notant̄ · de causa cerimoniarum
circa sacrificia p̄t assignari alia rō ꝛc̄ · Et sic maīfeste ex verb̄
eius habes q̄ retraccio a sacrificijs ydoloꝝ nō est causa total'

ad sacrificandū deo · sed solū pācialis ad cerimonias pāclares que circa sacrificia fiebant · Similiter fm eū allegatur illud vbū Jere. vij · ubi dicitur · Non precepi eis in die qua eduxi eos de terra egipti de verbo holocaustomatū et victimarum ad ostendendum quod varia sacrificia nō fuerunt data ppl'o isrl'itico an lapsū in ydolatriam · per qd non excluditur vnū pceptum · s · de agno pascali qd datū fuit tpe educcionis de egipto ut dictū est · Et ut bene habeas causā sacrificiorum veteris legis put scēs doctor tradit in pte et qstione p te allegata · scire debes quod pdicta sacrificia triplicē hñt causā · duas s · lrales quarum vna est pma et pncipalis fm quam per sacrificia pstabatur ordinacō mētis in deum ad quā sacrificiū offerens excitabatur vt dictū est · Et ista causa semper habet locū in sacrificijs siue ante legem siue in lege siue post legem cum sit de iure nature qd indelibile est

Scda vo causa lralis per quā redditur racō de varietate cerimoniarum circa sacrificia veteris legis est · ut p ea homies retraherentur ab ydolorum sacrificijs · que quidem causa habet locum tantūmodo in tpibus quibus ydolatria p vniūsum mundū viguit

Tercia vero causa sacrificiorum veteris legis est figuralis · s · ut per illa sacrificia multa et varia que in lege tradebantur vnū singulare et pcipuū sacrificium · s · illud quo ipe xps obtulit seipm deo in odorem suauitatis ut dicitur ad ephe · v · figuraretur tanqz pfectū p imperfectū · vnde racōes sacrificiorum veteris testamenti figurales sumuntur ex vero sacrificio xpi ut i pdicta qone plene traditur · Et ista eciā causa habuit locū a pncipio mūdi usqz ad passionem xpi que figurata fuit p pdicta sacrificia qua quidem passione celebrata racō figurandi iam cessauit · Ex quibus tribus causis Rabimoyses solū scdam causā assignauit tanqz totalem pdictorum sacrificiorū in quo a veritate deuiat sicut in multis alijs locis

¶ Caplm · xij · In quo ondit quod xps legem impleuit circa sacrificiū fm triplicem eius causā faciendo quod lex iubet qui ē pmus modus implendi legem Discipulus

Ex quo ergo triplicem cām hñt sacrificia scire desidero fm quā illarum dici pt quod xps impleuit legem instituendo pdictū sacrificiū · faciēdo qd lex iubet qui ē pmus modus implendi legem fm glosam sup allegatam

Magister Si bene cōsideras xps in institucōe pdicti sacrificij · s · sacramēti altaris excellentr impleuit legem faciendo

quod iubet s(ecundu)m omnes tres causas suprodictas. Nam si homo offerens ex rebus suis deo sacrificium in hoc p(ro)testabat(ur) q(uod) ea s(cilicet) oblata haberet a deo tanq(uam) a primo principio et ordinaret in deum tanq(uam) in vltimum finem quanto magis hoc om(n)i debat seu p(ro)testabat(ur) qui seip(su)m totum in honorem dei offerebat immaculatum p(ro)ut xp(istu)s fecit in sua passione. Que quidem passio in hoc sacrificio cuius memoriale est reputat(ur) ut dictum est. Sc(cun)da v(er)o causa offerendi deo sacrificia excellencius fuit p(er) huiusmodi sacrificij institucionem impleta. Nam post huiusmodi sacrificium et eius diuulgacionem per orbem p(er) predicacionem ap(ost)lo(rum) et discipulo(rum) xp(ist)i homines fuerunt retracti a sacrificijs ydolo(rum) multomagis q(uam) antea. q(uo)d patet ad sensum. Nam cultu diuino in templo dei vigente s(ecundu)m cerimonias mosaice legis nedum inter gentes ydolatria vbiq(ue) vigebat. sed eciam in p(o)p(u)lo isr(ae)litico publice colebant(ur) ydola. et hoc q(uo)ad decem tribus semp(er). quo ad tribum v(er)o iuda et si non semper saltem frequent(er) ut habet(ur) iiij. Re. per totum. Quantum vero ad terciam causam s(cilicet) figuralem manifestum est q(uod) xp(istu)s legem sacrificio(rum) legalium p(er)fectissime impleuit principalit(er) per sacrificium sue passionis. quod quidem sacrificium tanq(uam) p(er)fectissimum figurabat(ur) per omnia illa sacrificia imp(er)fecta veteris legis ut dictum e(st). et sic sacr(ament)um altaris q(uo)d p(re)dictam passionem rep(re)ntat terminum ponit et finem o(mn)ibus figuralibus sacrificijs in lege co(n)tentis. vnde et eccl(es)ia in festo corp(or)is xp(ist)i in ymno cantat. dat panis celit(us) figuris terminum

¶ Capl(itulu)m xiij. In quo ostendit(ur) q(uod) xp(istu)s impleuit legem sacrificio(rum) aliquorum supplendo q(uo)d in eis deerat qui est sc(cun)dus modus implendi legem Discipulus

Placent michi racones tue quib(us) ostendis q(uod) xp(istu)s impleuit legem sacrificio(rum) faciendo q(uo)d lex iubet s(ecundu)m p(re)dictas tres causas p(er) te assignatas. Et vellem vlterius doceri circa hoc an s(cilicet) xp(istu)s impleuit lege(m) sacrificio(rum) antiquo(rum) supplendo q(uo)d in eis deerat. qui est sc(cun)dus modus implendi legem s(ecundu)m glosam p(er) te allegatam Magister Ex hoc q(uod) xp(istu)s per suam passionem impleuit ea que in sacrificijs veteris legis p(re)figurabant(ur) ut dictum est. co(n)sequens est xp(istu)m impleuisse per suam passione(m) ea que deerant in sacrificijs antiquis. ad hoc enim q(uod) res significans seu p(re)figurans aliquid p(er)ficiat(ur) seu verificat(ur). requirit(ur) q(uod) tale significatum seu figuratum esse habeat i(n) re(rum) natura sicut ad veritatem p(ro)posicionis aliquid significantis requirit(ur) q(uod) sui(m)

significatū in rez natura sit· Ex quo patet q̄ xp̄s impleuit quod in sacrificijs antiquoz deficiebat in quantum p̄ suā passionem ea que in eis figurabant̄ impleuit· Et idem dicendum de institucōne sacramēti altaris i quo memoria p̄dicte passionis recolit̄· Sed adhuc sūt alij modi cōsiderandi circa hoc sacramentū seu sacrificiū forte excellenciores quib₃ cōsiderari pt̄ q̄ xp̄us suppleuit ea que in sacrificijs antiquis deerant

Discipulus Rogo ut michi apias illa que dicis ut magis possim intelligere defectū sacrificioz veteris legis et p̄fectionē hui⁹ sacrificij qd̄ ea que deerant in antiquis supleuit

Magister Si bene scrutatus fueris ea que in p̄pheticis scripturis de sacrificijs dicunt̄ antiquis maīfeste repies q̄ sacrificia antiqua nō erant deo grata neq₃ accepta ex p̄te rezū in eisdem sacrificijs oblataz sed solū erāt accepta ex p̄te offerendū quādo sic erant disposita q̄ illa ex fide vera et obediencia deo offerebant· Sacrificiū v̄o xp̄i in quo seip̄m deo obtulit in odorez suauitatis· non solum fuit deo gratū ex p̄te offerentis· s· xp̄i q̄ ex sūma obediencia et p̄fectissima caritate seip̄m deo obtulit s₃ eciā ex p̄te ipi⁹ rei oblate que fuit ipemet xp̄s quo ſm dei potenciā ordinatā nl'la res gracior esse poss₃ neq₃ equaliter grata · Et idem dicendū de sacramēto altaris xp̄m passum et oblatū realiter cōtinente

¶ Capl'm· xiiij· In quo ondit̄ qd̄ dictū est i p̄ximo p̄cedenti caplo p̄ auctem psalmiste in ps̄· qui incipit· deus deoz dn̄s locutus est nō obstantib₃ cauillacōib₃ hebreoz Et concludit̄ simpliciē q̄ xp̄s instituendo hoc sacrificiū impleuit legem sacrificioz antiquoz supplendo qd̄ deerat · quod est tercius mod⁹ implendi legem Discipulus

SCire desidero scripturas q̄ hoc qd̄ modo asseris testant̄

Magister In ps̄· qui incipit· deus deoz dn̄s locutus ē · manifeste habet̄ p̄dicta differencia inter sacrificia veteris legis et sacrificia noue legis· In illo em̄ ps̄° postq₃ psalmista loquens in p̄sona dei reddidit ad dicenda attentū dicit· audi p̄pl'e meus que loquor· Cōsequent̄ ondit eis q̄ sacrificia antiq̄ nō erāt deo accepta seu grata· s· ſm ipa oblata· dicit em̄ · nō in sacrificijs tuis arguā te· q· d· non arguam te de omissione sacrificioz seu holocaustoz· Nam ipa nō sunt michi accepta· de quo dicit Nō accipiā de domo tua vitulos τc̄· id ē nō acceptabo· Et infra Nūquid mādūcabo

carnes tauroꝝ ⁊c̃·q·d· manifestũ est ꝙ ista q̃ michi offerunť
in sacrificijs antiquis nõ ꝑtinent ad me ẜm se ipa ·Non enĩ
ꝑtinet ad me manducare carnes nec potare sanguineꝫ sicut
ydolatre insipientes de suis falsis dijs estimabãt · Et ex hoc
patet imꝑfectio sacrificioꝝ antiquorũ ex ꝑte ipsaꝝ reꝝ obla
tarum quia ad deũ ẜm se nõ ꝑtinebãt ut dictũ ẽ Et sequitur
statim ꝑfectio sacrificij noue legis qđ alioꝝ imꝑfectionẽ sup-
pleuit·Et hoc cũ dicit·jmmola deo sacrificiũ laudis Nã sa-
crificiũ altaris ꝓprie diciť sacrificiũ laudis· tum quia xp̃s in
eodem cõtentus sũme laudandus est intantũ ꝙ maior ẽ omĩ
laude eccľ· xliij· Et sic diciť sacrificiũ laudis anthonomatice
Tum qꝛ memoria passionis q̃ in ꝓdicto sacramẽto recoliť
maxime obligat hoiem ad graciaꝝ actiones deo que ad lau
des dei ꝑtinent Cum ꝑ ipaꝫ passionẽ homo fuerit a dampna-
cione ꝑpetua liberatꝰ De illis enĩ quibꝫ deus misit verbũ suũ
et sanauit·legiť in ps̃· ut sacrificent sacrificiũ laudis·Et sic
ex auctte huiꝰ psalmi habes defectũ seu imꝑfectionẽ ãtiquoꝝ
sacrificioꝝ in quibꝫ carnes tauroꝝ et sanguis hircoꝝ immo-
labať que ẜm se non erant deo accepta ·et ꝑfectionẽ sacrificij
laudis deo acceptissimi · vnde manifestissimũ est ꝙ xp̃s insti-
tuendo hoc sacrificiũ laudis qđ ex se deo ẽ acceptissimũ ⁊ ẽ ma
xime laude dignũ suppleuit defectum sacrificioꝝ antiquoꝝ in
quibꝫ ista manifeste deerãt Discipulus ꝙ sacrificia
antique legis nõ erãt deo accepta ẜm ipa oblata nisi solum
ex fide ⁊ obediencia offerenciũ ex multis sacre scripture locis
haberi pť· vnde ꝑmo Re·xv· nũq̇d vult dñs holocausta aut
victimas et nõ pocius ut obediať voci dñi Silr Michee·vj·
Quid dignũ offeram dño ⁊c̃· nũquid offeram ei holocausto-
mata et vitulos ãniculos Nũquid placari pť dñs in mili-
bus arietũ aut in multis milibꝫ hircoꝝ pinguiũ Ex quibus
auctibus et silibus satis habeť ꝙ sacrificia antiqua nõ erãt
deo accepta ex ꝑte reꝝ oblataꝝ Sed quod tu ulteriꝰ addis ꝙ
per illud quod diciť in ps̃ ·jmmola deo sacrificiũ laudis·in-
telligitur sacrificium noue legis solet ab hebreis impugnari
sic·Nam dictio que in hoc psalmo poniť ubi dr·sacrificium
laudis est oĩno eadem cuidam dictioni que poniť leuiť·vij·
vbi dicitur Si pro graciaꝝ accõne fuerit oblacõ Jn quo lo
co agiť de tcio gñe sacrificiorũ veteris legis ·s·de hostia pacifi
corum · Nam ꝑmũ genus est holocaustũ qđ totũ cõsumiť in

altari vt habet leuit· pmo·c·Scdm vero genus est p peccato quod nō totū in altari cōsumit vt habet leuit· iiij·c· Terciū vero genus est hostia pacificorum que est duplex quia vnomodo offert p graciarum accōne de pteritis beneficijs Aliomō p voto vl' sponte p futuris expectandis beneficijs· et istud terciū genus vocat in hebraico codda que quidē dictio sm translacōz nram qnqz significat graz accōem·qnqz cōfessionē·qnqz vero laudem·vnde cū dr in ps·immola deo sacrificium laudis In hebraico hētur immola sacrificiū deo codda·qd exponitur ab hebreis de tercio gne sacrificiorum supdicto·qd ē distinctū a pmo et scdo gne sacrificiorum nō aūt de sacrificio noue legis·Et ideo scire vellem si hec sua exposicō quo ad lram videt racōnabilis possz pbabilit euacuari Magister Verum ē q hec dictio codda in hebraico posita tribus modis solet trāsferri in ltio sm jero·sed omes tres modi ad vnū quodāmodo reducunt scilicz ad cōfessionē·hoc eni pprie significat hec dccō codda in hebraico·Sed quia cōfessio homis ad deum qnqz est de beneficijs iam acceptis ut cū dicit in ps° · Confiteant dno misericordie eius rc·Et sequit·Et saciauit aiam inanem rc·Et sequit quia cōtriuit portas ereas rc·in quibz locis et silibz confessio facta deo intelligit cum quis cōfitetur se recepisse a deo aliquā misericordiā seu beneficiū et tūc talis confessio potest eciā dici graz actio·eo eni ipo q hō cōfitet beneficiū recepisse ab aliquo intelligit eidez graciarum actionē reddere·vnde Sene· in suis epl'is· Qui grate beneficiū recipit pmā eius pensionē soluit·Est eciā mod' confitendi deo·s· cū quis cōsiderata dei summa excellencia seu bonitate ipm deū put potest laudat· de quo dicit in ps° Confitemini dno qm bonus rc·id ē confitendū est dno qm ē bonus·s·p essenciā que est sūma boitas excedens omnē laudem·Est eciā alius modus confitendi deo scilicz per cōfessionē pccorum sm quā homo confitet deo pprium defectū seu fragilitatē·qd eciā ptinet ad laudez dei·vnde josue vij·Ipse josue dicebat achan qui trāsgressus fuerat pceptū dnū·fili mi da gloriam deo isrl'·et confitere atqz indica mi quid feceris ne abscondas·Cui achan rndit·vere ego peccaui dno deo isrl' et sic·et sic feci·Et sic patz q ille qui peccata debite deo confitetur eo ipso dat ei gloriam seu laudem·In quo loco vbi ponit cōfitere in hebreo habet da ei codda·Qui quidē modi pprie cōcurrūt i sacrificio noue legis a xpo p nra

salute instituto· In hoc aūt sacrificio rite celebrato homo cō
fitet̄ se a deo recepisse beneficiū redempcionis qd̄ est summum
inter cetera diua beneficia et sic ptinet ad grāꝝ actionē Sil'r
et in eodem sacrificio consideratur excellencia diue ptatis fm
quā in ipo sacrificio miracl'a cōtinent̄ ineffabilia · De quib9
potest dici illud psalmi Confitemini dn̄o ꝛc̄· et sequit̄· Quis
narrabit magnalia dn̄i Sil'r et in ipo sacrificio considerare
debet sacrificans seu ipe sumēs ꝓpriū defectū ꝛ fragilitatē qd̄
ad cōfessionē ptinet pccoꝝ Cū eni̅ qs summā excellēciā diuā
et eius misericordiā ꝓut potest in hoc sacramēto considerat·
Consequēs est suū defectū et fragilitatē cognoscere· Et quia
omīa p̄dicta in laudē dei maxime redundant Ideo hoc sa
crificiū ꝓprie dicit̄ sacrificiū laudis de quo ꝓprie intelligi deb3
verbū psalmiste sup̄dictū·s· immola deo sacrificium laudis
Ex quib9 bene cōsideratis pat3 q impugnacō hebreoꝝ in hoc
passu nō habet locū ·et sic eoꝝ exposicō p te dicta est omnino
irracōnabilis·qd̄ sic pat3 Nam psalmista reprobans sacri-
ficia antiqua dicens q nō erant accepta p se· nec p se deo ptī-
nencia de quo dicit Nūquid mādūcabo carnes tauroꝝ ꝛc̄·
quō potuit laudare terciū gen9 sacrificioꝝ p te sup̄ dictum·qd̄
erat de eadem materia·s·de carnib9 tauroꝝ ꝛ sanguinib9 hir
coꝝ·Nulla eni̅ racō ē quare terciū genus sacrificioꝝ legaliū
deo esset acceptū magis q̄3 duo p̄ma gn̄a ·cum omia p̄dicta
tria gn̄a cōueniebant in mā quam ꝓpha dicit deo nō esse ac
ceptā et ideo necesse est q sacrificiū laudis quod deo dicit esse
immolandū tanq̄3 deo acceptū nō sit de eade3 mā·s·de occisis
aīalib9 brutis fm quā materiā sacrificia antiqua reprobauit
ut dc̄m est·sed oportebat q hoc sacrificiū a ꝓpha cōmendatū
sit ex re deo p se accepta sicut est sacrificiū noue legis qd̄ p se
deo est maxime acceptū ·vnde exposicō quā tibi ꝓposuerā est
catholica et vera tanq̄3 cōsona racōni et etiā sequēti lr̄e

Discipulus Video q exposicō tua ē racōnabilis·nulla
eni̅ racō apparet quare p̄ma duo gn̄a sacrificioꝝ reprobarent̄
eo q essent de rebus corruptibilib9 et nō ptinentib9 ad dīi ob
sequiū fm se et tn̄ cū hoc approbaret̄ terciū gen9 sacrificiorū qd̄
cum p̄mis duobus cōueniebat in eade3 racōe fm quā p̄ma
duo gn̄a reprobant̄ ꝛ vellē ut vlteri9 michi declarares quō
exposicio tua cōsonat hys q̄ in lr̄a sequunt̄ ꝓut asseris

Magister Continuant̄ hec v̄ba ꝓphete·s· immola deo

sacrificiū laudis ꝯm p̄dictā exposicōem que vera est et catho
lica hijs que sequunť sic Nam statim sequiť Et redde altissi
mo vota tua · per hec aūt vota intelligēda est bona volūtas
offerentis que ex ipo est per graciā dei Juxta illud ps̄ In me
sunt deus vota tua · vel ꝑ hec vota intelliguntur ea que fideles
vouent in baptismo uľ in religione superogando · quia ad hoc
ꝙ immolacō sacrificij laudis ꝓficiat in salutē etnā oportet
ꝙ ista vota reddanť · Et sequiť Inuoca me in die tribulaci-
onis · s · in p̄nti vita que dies tribulacōnis est · eruam te · s ·
mitigando p̄ssuras hui⁹ vite ꝑ manifestā liberacōnem sicut
patz de trib⁹ pueris · vľ ꝑ occultā sicut patz de martirib⁹ qui
eruunť a deo ne in tormētis succūbant · Et sic honorificabis
me · quia sic deo immolans sacrificiū laudis ꝓprie deū hono-
rat ut in fine psalmi cōcludiť · Et quia hoc sacrificiū laudis
immolantes inhonorificant deū si sint in pcc̄o mortali Ideo
subdit · peccatori aūt dixit deus · quare tu enarras iusticias
meas · q · d · Cur credis ꝙ tibi sufficiat enarracō iusticie ꝑ vo-
cem sine hoc ꝙ iuste viuas · et assumas testamentum meū ꝑ
os tuū · In quo increpat sacerdotē celebrantē in pcc̄o mortali
existentē qui in hoc nouū pcc̄m committit inq̄ntū assumit
testamentū dei assumendo in ore suo verba consecracōnis in
persona xp̄i · uel assumēdo sanguinē noui testamēti Et hoc ē
quod dicit Et assumis testamentū meū ꝑ os tuū · Et ꝯseq̄nť
exemplificat de pcc̄is grauib⁹ que homīes incurrūt occulte
false estimātes ꝙ talia latent deū · vnde dicit Tu vero odisti
disciplinā · Tale enī odiū in corde cōsistit · Siľiter et ꝓiecisti
sermones meos retrorsum · eos in corde tuo vilescendo · Siľr
dicit de furto et adulterio et susurracōne · Que quidē pcc̄a cō
muniť occulte cōmittunť ac si cōmittentes existimēt ꝙ de⁹
nesciat occulta sicut et homīes occulta latent · vnde subdit ·
Existimasti inique ꝙ ero siľis tui · s · ignorando ea que latēt
sicut tu abscondita ignoras quod falsū est Nam arguā te
et statuā conť faciem tuā · s · ostendendo tibi ꝙ pcc̄a tua licet oc-
culta ꝑfecte nouerim · vnde tales exhortando subdit Intelli-
gite hec q̄ obliuiscimī deū ⁊c̄ · q · d · vos q̄ occulta pcc̄a cōmit-
titis estimātes false ꝙ deus talia ignorat obliuiscimī deum
quasi deus ista nō considerat · vnde cauete ne quādo rapiat
⁊c̄ · vnde p̄dicta ꝓprie diriguntur ad offerētes sacrificiū laudis
sup̄dictū · qui nō solum mūdare se debent a pcc̄is publicis s;

etiā scrutari occulta · vnde p̈ma corinth̄ · xj · ꝓbet aūt seipm̄ homo et sic de pane illo edat ꝛc̄ · In hoc aūt qd̄ dicit · ꝓbet se ꝓprie inteligit̄ loqui de occultis que ꝓbacōe indigēt Iux̄ ill°
Proba me deus ꝛ scito coꝛ meū · Et sequit̄ Sacrificiū laudis honorificabit me · Ad qd̄ sciendū ꝙ cum honoꝛ ꝯm phm̄ in p̈mo ethicoꝝ sit exhibicō reuerencie in signū v̄tutis · sequit̄ ꝙ q̄ntū illa reuerencia exhibita sit maioris v̄tutis signum tanto honoꝛ crescat · Et ideo qꝛ i immolacōe sacrificij laudis rite celebrata exhibet̄ reuerencia deo tanq̄ꝫ omipotenti scdm̄ maxima miracl'a in eodem cōtenta · sil'r et tanq̄ꝫ oīa scienti inq̄ntū occulta cordis scrutat̄ ut dcm̄ ē · Sil'r ut tanq̄ꝫ summo bono ꝯm redempcōem hūani generis per ꝓpriā passionē que in eodem recolit̄ Idarco ꝓprie dicit̄ Sacrificiū laudis honorificabit me · quia in hoc sacrificio summ⁹ honoꝛ diuinus qui in hac vita ex dei opibus concipi possꝫ consideratur · Et quia in hoc sacrificio est via ad videndū deū beatifice In qua quidem visione salus existit · Ideo subdit et illic iter id ē in illo sacrificio laudis est via per quā ondam illi · s · sacrificāti salutare dei · i · salutem etnam · Vides ergo ex sup̈dictis quō xp̄s instituendo hoc sacrificiū impleuit legem sacrificioꝝ supplendo qd̄ in eis deerat In ip̄is em̄ sacrificijs antiquis nec deo similis honoꝛ attribuebat̄ nec i ip̄is sil'is honoꝛ dinus cōside rabilis erat · nec eciā in eis erat via ad salutare dei ostendendum · qd̄ fuit intentū Et attende ꝙ licet dicta v̄ba psalmiste ab aliquib⁹ sanctis doctorib⁹ aliter exponant̄ · ex hoc tn̄ non concluditur quin p̈dicta exposicō sit vera tanq̄ꝫ consona catholice veritati et lr̄e ·

¶ Capl'm xv · In quo ondit̄ ꝙ in institucōne hui⁹ sacramti seu sacrificij xp̄us legem impleuit implendo ea q̄ de hoc fuerunt in antiquo testamento p̈nunciata seu prefigurata

Discipulus

Placet michi p̈dicta exposicō quia exp̄mit differenciā inter sacrificia antiqua et sacrificiū laudis · s · noue legis In hoc ꝙ antiqua ex ope opato nō erant deo accepta · Sacrificiū vero laudis · s · noui testamēti ex ope opato deo est acceptissimū · Et sic patꝫ ꝙ xp̄s impleuit legem sacrificioꝝ nō solū faciendo qd̄ iubet · qui est p̈m⁹ modus implēdi sed eciā supplendo qd̄ deerat · qui est scd̄s mod⁹ · Nūc aūt vellē ut onderes michi quō xp̄s instituēdo hoc sacrificiū impleuit

legem · faciendo ea q̃ ꝓphetice circa hoc dicebant̃ futura · qui ē
tercius modus implendi legem ꝓut supra ꝓposueras

Magister De gestis xp̄i quedam fuerūt in vaticinijs
ꝓphecicis antiquitus exp̄sse tradita · sicut est de introitu eius
in ihr̄l'm solemni · de quo zacharie · ix · Ecce rex tuus venit
tibi iustus et saluator · paup̄ ꝛ equitās sup̄ asinū ꝛc̄ · Et sic de
quibusdam filiis · Quedā v̊o nō ita plane ꝓphetant̃ sicut
est misteriū incarnacōis qḋ in ꝓphecis tradit̃ obscure ꝛ figu
ratiue ꝓp̄t magnitudinē misterij · et errores vitādos ut dc̄m
fuit sup̄ · Et quia in hoc sacrificio misteriū incarnacōnis xp̄i
includit̃ · qui quidem xp̄us deus et homo in eodē realiter con
tinetur · Idcirco in ꝓphecicis scripturis nō sic exp̄sse misteriū
hui⁹ sac̄ficij tradit̃ · sed enigmatice seu figuratiue · vn̄ Gen̄ ·
xiiij · de Melchisedech qui sacerdos dei altissimi erat legitur ·
ꝙ cum ꝓcederet ad benedicendū abrahe de victoria inimicoꝝ
venienti · ꝙ eduxit panē et vinū In quo figurat̃ sacrificium
eucaristie qḋ sub speciebꝰ panis et vini cōficiatur et a xp̄o qui ē
sacerdos in et̄num p̄ncipalit̃ consecrat̃ · vnde et psalmista lo
quens de sacerdocio xp̄i eterno dixit · Iurauit dn̄s ꝛ nō peni
tebit eū · tu es sacerdos in et̄num ꝛc̄ · quia sicut melchisedech
obtulit panē et vinū ut dictū est · Sic xp̄s in sacrificio euca-
ristie sub speciebꝰ panis et vini consecrat corpus suū et san-
guinem In quo sacrificio xp̄s est sacerdos p̄ncipalis et hostia
oblata · qḋ quidē misteriū sic figuratū est ĩ p̄dictis auc̄tibus
Gen̄ · et psalmiste · licet hebrei ex toto nō intellexer̄t sicut nec
alia misteria xp̄i cognouerūt ad plenū · nichilominꝰ tamen
quidam de eoꝝ glosatoribꝰ antiquis aliquid de hoc q̄si somni-
ando senserūt vnde in glosa sup̄ Gen̄ · magna que dr̄ beresich
rabba sup̄ illud Gen̄ · xiiij · At vero rex Salem eduxit panē
et vinū ꝛc̄ · sic dicit hoc ē ac si dicēt scriptura · tu es sacerdos
in et̄num s̄m ordinē melchisedech · hec ille · Ex quo patet ꝙ
s̄m eum sacerdos in eternū qui nō erat realiter ille melchise
dech sed per eū figuratus habebat panem ꝛ vinū in sacrificio
offerre quod ꝓp̄rie adaptat̃ ꝓposito n̄ro · Item in ps̄ · qui inci-
pit · deus iudiciū tuū regi da · s̄m verā suā exposicōem l̄ralē
de xp̄o agit̃ · de ip̄o xp̄o loquendo dicit s̄m translacōem n̄ram
erit firmamentū in t̄ra ĩ sūmis moncíū · In hebraica tn̄ veri
tate sic habet̃ Erit placenta seu placentula frumēti in terra
quod ꝓp̄rie applicat̃ huic sacrificio ĩ quo sub specie placētule

frumenti xp̄s continet᷑ Cui cōcordat translatio caldaica In qua vbi dicit᷑· in sūmis montiū interpretat᷑ in capitibꝫ sacerdotum seu sup̄ capita sacerdotū· Habes igit᷑ ex hac auctē manifeste cū sua caldaica translacōe ꝙ ip̄e xp̄s de quo dixerat in eodem psalmo· Et adorabūt eū reges et om̄es gentes seruient ei Et multa alia que non nisi xp̄o cōueniūt· de eodem subdit· Et erit placenta seu placentula frumenti sup̄ capita sacerdotū quod cotidie implet᷑ in eleuacōne corporis xp̄i in sacramento altaris· Item in supdicta glō· s· beresich rabba sup illud Geñ· xiiij· c· Melchisedech rex Salem produxit vinum et panem sic habet᷑· magistri dixerūt ꝙ legem reuelauit ei· s· melchisedech qui reuelauit ip̄i abrahe· que quidē lex dicit· venite comedite panem meū· et bibite vinū qḋ miscui vobis prū· ix· c· Ex quo patet ꝙ melchisedech reuelauit ip̄i abrahe in illa productione secretū legis· qḋ includitur in illa auctē prū· venite comedite panē· et bibite vinū ꝛc̄· qḋ proprie proposito nr̄o adaptat᷑ vt patꝫ intuenti Item i ps̄o qui incipit Confitebor tibi dñe· qui immediate sequit᷑ psalmū illum in quo dicit᷑· tu es sacerdos in eternū ſm ordinē melchisedech legitur Memoriam fecit mirabiliū suoꝝ misericors et miserator dñs escam dedit timentibꝫ se· Que quidem v̓ba ad sensū planū lr̄alē intellecta clare dicūt ꝙ deus daturus erat escā timentibꝫ se in memoriā mirabiliū suoꝝ· xp̄s autē cum hoc sacramētum institueret exp̄sse dixit· hoc facite i meā commemoracionē Mt xxvj·

Discipulus

Ista auctas quam allegas· s· escam dedit timentibus se· exponit᷑ ab hebreis de māna· qḋ fuit esca data a deo pp̄lo suo vt habet᷑ exo· xvj· c· ad qḋ dicunt ꝙ adaptant᷑ v̓ba psalmiste magis q̄ꝫ ad nostrū sacrm̄· p̄mo ex hoc ꝙ nō dixit psalmista Escam dabit timentibꝫ se sed escā dedit Ex quo dicūt ꝙ ps̄ loquebat᷑ de p̄terito nō aūt de futuro Ite dicūt ꝙ māna fuit datū pp̄lo eo ꝙ deus misertꝰ fuit eis ne fame perirēt p desertū qḋ non sic verificaret᷑ de eucaristia de qua impp̄e ſm eos diceretur Misericors et miserator dñs· quia nō p misericordiā hec esca fuit data sed in memoriam mirabiliū

Magister Verū est ꝙ hebrei exponūt hoc de manna· Sꝫ vere intuenti illū psalmū ſm exposicōeꝫ lr̄alem proprie adaptatur proposito nr̄o· non obstantibꝫ eoꝝ cauillacōibus· Nam hoc qḋ dicunt ꝙ psalmista loquit᷑ de p̄terito dicēs· escā dedit

non facit aliquã difficultatẽ· cum ꝓphete sepissime loquunt̃ de futuro ad modũ p̃teriti ꝓpter ꝓpheciе certitudinem ut patꝫ in innumerabilib⁹ locis sacre scripture ·Hoc eciã ꝙ deus ꝓui: dit ꝑl'o xp̄iano de hoc sacramẽto ꝑtinet ad diuinam misericor: diam ſm quã quia de absencia corporali xp̄i in eccl'ia merito contristaret̃ ꝑl's fidelis nisi per singularẽ cõsolacõem ipius p̄ñcie in hoc sacramẽto sp̄uale solaciũ haberet · vnde in officio institucõis eı⁹ legit̃ ꝙ i hoc sacramẽto de p̄ñcia xp̄i solacium habet̃ singulare· et de hoc eciã exponit̃ vnomõ illud verbum xp̄i Mt· xxviij · Ego aũt vobiscũ sum usqꝫ ad consũmacõeꝫ seculi oĩbus diebus· Ad magnã eñ diuinam misericordiam ꝑtinet ꝙ xp̄s semꝑ p̄ñcialit̃ assit eccl'ie sue· vnde si vis expo sicionẽ p̄dicte auctas et toci⁹ psalmi plene habere vide postil: lam Nicolai sup hũc psalmũ cũ addicõe que ibi ponit̃· Et ibidem videbis ꝙ ista allegacõ est ꝓpria et l'ralis ad ꝓpositũ Idem eciaꝫ habet̃ in psalmo qui incipit Expectans expectaui dominũ vbi de reprobacõe sacrificiorꝫ antique legis dicit· Sa crificiũ et oblacionẽ noluisti ꝛc̃· Et sequit̃ in ꝑsona xp̄i · au res aũt ꝑfecisti michi · s· ad obediendũ quia xp̄s in passione factus est obediens usqꝫ ad mortem ad philipꝑñ · Idem in alijs locis que causa breuitatis obmittunt̃

Capl'm · xvj · In quo agit̃ de mlt̃itudine noĩm hui⁹ sacra menti· que mlt̃itudinẽ effectuũ eius salubriũ denotant· exci: tari debet deuocio ipm sp̄ualiter sumenciũ Discipulus

Habeo mentẽ tuã circa hoc sacr̃m ꝑ quã michi osten dis ꝙ est sacrificiũ veꝛ et deo acceptissimũ ſm se qd̃ non ꝑtinebat ad sacrificia antiqua · Ex quo habet̃ ꝙ xp̄us impleuit legem in hoc sacrificio supplendo qd̃ deerat in antiquis· Sed miror quare hoc sacrificiũ noiatur mlt̃is no: minib⁹ · p̄sertim cũ sit vnũ in se indiuidualiter q̃ntũ ad rem cõtentam et nõ plura ꝓut in veteri lege erãt plura inter se distincta nõ solum ſm indiuiduũ ſꝫ eciã ſm speciẽ· vnde suffi ciebat ipm noiari sacrificiũ tantũ Magister Si bene cõ sideras hoc sacrificiũ rõnabilit̃ diuisis nominat̃ nomib⁹ ſm diuisas eius excellentes ꝓprietates seu notabilissimos effect⁹ que quidem noiaciones excitatiue sũt deuocionis fideliũ vnde hoc sacr̃m eucaristia vocat̃· qd̃ idem est qd̃ bona gracia· Naꝫ licet in omib⁹ sacramẽtis eccl'ie gracia conferat̃ · attribuit̃ tñ huic sacramẽto hoc nomẽ eucaristia antonomatice inq̃ntũ

continet xp̄m plenū gracia · ex cui⁹ plenitudine om̄s graciā
accepimus Jo · p̄mo · c · Item inq̄ntū est cōmemoratiuū do:
minice passionis que fuerat veꝝ sacrificiū · post qd̄ nullū sa:
crificiū deo est acceptū nisi per ip̄m Jdcirco sacrificiū simpli:
citer noīatur · Nominaꝰ eciā sacrificiū laudis vt cū diciꝰ in
psalmo · immola deo sacrificiū laudis · et sacrificium laudis
honorificabit me · racōibꝫ p̄dictis · Nominaꝰ eciā sacrificiū
iusticie ut cum diciꝰ in psalmo · Sacrificate sacrificiū iusticie
et alibi tunc acceptabis sacrificium iusticie · inq̄ntum deuo:
cio per ipsum rite sumptum accrescit · Que quidem deuocio
est actus religionis vt in secda scd̄e · q · lxxxij · Religio aūt est
pars iusticie ut in eadem · q · lxxxj · Item inq̄ntū p ip̄m com:
municam⁹ xp̄o eius carnem ⁊ sanguinē participantes · Siliter
vt per ip̄m vnim̄ adinuicem · noiaꝰ sacra cōio Jnq̄ntū vero
nos reficit in via sp̄ualiꝰ ut in eius v̇tute ad fruicōem diuinā
que est i patria p̄ueniamus eo modo quo de helia dictum est
figuratiue · Et ambulauit in fortitudine cibi illius usqꝫ ad
mōtem dei · viaticū noiaꝰ ut sup̄ in eadē distinctiōe · que quidē
fruicio p ip̄m viaticū p̄figuraꝰ ut sup̄ · Considerandū est igiꝰ
q̄ꝫ magna multitudo dulcedinis in hoc sacramēto abscon:
ditur Jn quo nō solū gracia sed fons toci⁹ gracie continetur
Siliter et i eo summū sacrificiū vespertinū cōmemoraꝰ Silr
et p ip̄m xp̄m veꝝ cōicam⁹ et in ip̄o adinuicē vnim̄ · Silr et
per ip̄m fortitudinē sp̄ualem ad diuinā fruicōem p̄ueniendi
accipim⁹ per qd̄ rite acceptū pignus quodāmodo future glīe
figuratiue nobis daꝰ · Et sic habes q mltitudo noiacionum
hui⁹ sacramēti sacrosancti mltitudinē deuote dulcedinis in
corde ip̄m sp̄ualiꝰ sumentis excitari debet ·

Distinctio q̄rta de scrutinio scripturaꝝ circa diraꝫ inē
modū viuendi patꝝ antiquoꝝ · s · scoꝝ p̄riarcharū
et alioꝝ sub antiquo testamēto viuenciū ante aduen
tum xp̄i · et inter p̄res seu scōs qui post xp̄i aduē
tum fuerūt et cōtinet nouem capl'a

¶ In p̄mo capitulo continuanꝰ ea que dicta sunt de sacra
mento altaris ad dicenda circa differenciā inter modū viuē
di sanctoꝝ vtriusqꝫ testamēti

¶ In capl'o scd̄o redditꝰ racō alia quare antiqui p̄res bonis
tp̄alibus ut cōiter videbanꝰ adherē · et nō sancti noui testa:
menti qui cōiter cōsilia euāgelica secuti sunt

¶ In tercio caplo ondit q consilia euangelica licet nō sint ad salutem neccia. sunt tn̄ valde vtilia. et ibidem redditur racō quare huiōi cōsilia nō fuerūt antiquis data expliciter
¶ In caplo quarto ondit q cōsiliū de desercōe tpaliū est vtile ad deo adherendū et cōtinetur impliciter in veteri testamēto
¶ In caplo. v. ondit cōtinenciā esse laudabilem et oportunā ad diuina suscipienda et in veteri testamento solū impliciter traditur
¶ In caplo sexto ondit q obediencia put cadit sub voto religionis est virtuosa et laudabilis et etiam impliciter in antiquis documētis tradit
¶ In septimo caplo ondunt et ponunt quedam obiectiones phariseoz contra viros iustos seu sanctos nostre religionis qui per ieiunia et abstinencias frequēter se affligūt. que quidem obiectiones ibidē soluunt.
¶ In caplo viij. ondit q auctes in quib rabini phariseoz se fundant ad reprobādas abstinencias et ieiunia nr̄e religionis nichil faciūt p eas
¶ In caplo. ix. agit de differēcia victorie antiquoz patrum ad victoriā patrū noui testamēti
¶ Caplm pmū In quo cōtinuant ea que dicta sūt de sacramento altaris ad dicenda circa differenciā inter modū viuendi scoz vtriusqz testamēti

Discipulus

Percipio put possum quntum fragilitas mee mentis sufficē valet qz magna mltitudo dulcedinis spūalis in sacramēto altaris supdicto abscondita est sm quā deuocō ipm spūaliter sumenciū maxime excitari habet. Ex quo cogito q forte huiōi causa cur viri scti sub lege nature seu sub antiquo testamēto viuētes qui huiōi sacficiū seu sacramentū realiter nō habebant nisi tm̄ figuraliter. sed sacrificijs brutoz aīaliū occisoz utebant. nō leguntur cōiter fuisse tam deuoti deo. sicut sancti noui testamēti qui ex vsu debito hui⁹ sacrificij tam excellētissimi deuociores deo viuere se ostendūt. videm⁹ em̄ q in pmordijs eccl'ie tanta deuocio in ipis fidelib demrabat q qzplurimi eoz et fere omēs omnia bona tpalia relinquebāt ut xpm seu ei⁹ doctrinā sequerent. Ex quo manifeste ondit q tanta in eis vigebat ad xpm deuocio q omīa terrena p ipi⁹ amore seu sequela cōtempnebāt

neqȝ solū hoc faciebant circa bona terrena exteriora que sunt
minima hominis bona · sȝ etiā circa bona corporis que maiora sūt
respcu bonoꝝ exterioꝝ · fuerūt em̄ i p̄mitiua eccl'ia ꝛ eciā post
q̄ȝplurimi martires qui in suis corporibꝫ crudelissima marti-
ria pro fide xp̄i sustinuerūt · Sil'r et virgines deo dicate q̄ȝplu
rime · et tn̄ de sanctis antiq̄s minime seu rarissime talia legunt
fuerūt em̄ p̄ncipui eoꝝ om̄s fere adherentes mundi diuicijs et
in alijs habundantes vt patȝ de abraham p̄triarcha qui de ex
cellentissimis viris antiqui testamenti fuit de quo legit Gen̄ ·
xiij · c · Erat aūt abraham diues in possessione auri et argēti
et sic de multis sanctis illius tp̄is · p̄nceps autē apl'orū de se
dicebat · argentū et aurū nō est michi · vnde gn̄aliter loquēdo
paupertas voluntaria que valde cōmendat in statu noui testa
menti In antiquo minime legit cōmendari · qd̄ virtuti huiꝰ sa
cramēti meo iudicio saluo semper meliori attribuendū vid̄t
Nam licet in vtroqȝ statu fuerint sancti viri non tamē in
vtrisqȝ equalia deuocōnis signa sūt ostensa In antiquis em̄
qui nō habebant sacrificia in quibꝫ tanta dulcedo deuocionis
abscondita esset · deuocō non ad tm̄ gradū ascēdere videbat
ut ad diuisionē bonoꝝ tp̄aliū · vel ad martiria seu virginita
tem attingeret sicut in hijs qui sub nouo testamēto deo mili-
tant · et hoc ut estimo ex racōe p̄dicta Magister Esti-
macio tua satis videt esse racōnabilis In collecta em̄ p̄ma
de corpe xp̄i legit q̄ ecclia a deo petit vt p̄ veneracōem debitā
huiꝰ sacramēti fructus redempcōnis xp̄i in ip̄is fidelibꝫ iugit
senciat · Opera aūt virtutū s̄m ambrosiū vt in p̄ma scōe · q ·
lxx · dicunt fructus · eo q̄ suos possessores sancta ꝛ sincera de
lectacōne reficiūt · Sunt igit fructus redempcōis xp̄i opera
virtutū illoꝝ que per imitacōeȝ passionis xp̄i per quā nr̄a
redempcio celebrata fuit efficiunt · In xp̄o em̄ sūma fuit pau
pertas voluntaria et summū martiriū · et sūma virginitas
p̄culdubio fuerūt · ex quibꝫ fructus sil'es i suis fidelibus per
virtutē huiꝰ sacramēti debite sumpti sequunt iugit p̄ut p̄te
dictū est · vnde ad cōsideracōem tuaȝ applicari p̄t illud psal ·
Quoniā si voluisses sacrificiū dedissem vtiqȝ holocaustis nō
delectaberis In quo reprobacō sacrificioꝝ demonstrat antiquo
rum Que quidē sacrificia ex ope op̄ante ut dictū est deo pla
cebant · Et ideo statim subdit · Sacrificiū deo sp̄us cōtribulatꝰ
ꝛc̄ · quasi dicēt holocausta nr̄a nō delectant deum s̄m se · nisi

inquantum offeruntur a spiritu contribulato et corde contrito. et ut designa
ret quod futurum erat in ecclesia dei sacrificium seu holocaustum per
se deo acceptum Ideo petit. benigne fac domine in bona voluntate
tua syon vt edificentur muri iherusalem. quod de ecclesia xpi pro tunc fu
tura intelligendum est. In qua sacrificium iusticie offerendum erat
per quod sacramentum altaris ut supra dictum est intelligitur. de quo
dicit. tunc acceptabis sacrificium iusticie etc. Et quia virtute istius
sacrificij fideles ad maximam imitacionem xpi que per martirium
perficitur attingere debebant Ideo subdit. tunc imponent super altare
tuum vitulos. quod secundum glosam intelligitur de sanctis martiribus
qui in odorem suauitatis seipsos quasi in altare dei per modum holo-
caustorum offerunt. quod satis concordat cum tua estimacione. Et scias
quod licet predicta estimatio tua sit racionabilis vt dictum est. Est
tamen circa differenciam supradictam alia propria consideracio ut patet
scripturas scrutanti.

¶ Capitulum secundum In quo redditur alia racio quare antiqui pa-
tres bonis temporalibus ut communiter videbantur adherere. et non sancti no-
ui testamenti qui communiter consilia euangelica secuti sunt.

Discipulus

Indica michi queso causam illam quam dicis esse
aliam ab illa superius dicta Nam animum meum quedam ad-
miracio vehementer pulsat que talis est Cum enim fides
antiquorum et modernorum ad necessitatem salutis pertinens vna et
eadem sit nisi solum inquantum quedam que antiqui crediderunt ut
futura. moderni credunt ut iam preterita. Constat autem quod ex recta
fide mentium pietas sequi debet accionum. consequens videtur quod in
appetitu seu contemptu temporalium bonorum et penalium aduersitatum esse
debeat equalitas vel saltem magna similitudo inter sanctos vtriusque
testamenti. Cuius oppositum legimus In gestis enim sanctorum antiquorum
communiter reperitur quod adherebant temporalibus bonis. et in illis assidue
exercitabantur. gaudentes de ipsorum licita acquisicione et de eorum
amissione valde dolentes. legitur enim de Jacob patriarcha quod cum
credidisset joseph filium suum fuisse mortuum indutus est sacco et
lugebat per multos dies nec aliquo modo consolari volebat
Genesis. xxxvij. De moyse eciam legitur quod affligebatur valde de afflic
tione populi israelitici intantum quod deo dicebat. domine cur afflixisti populum
tuum quare misisti me etc. exo. v. c. De josue autem legitur quod eo quod
aliqui de exercitu israel terga verterunt ab hostibus quod scidit vesti
menta sua et querulose dicebat deo. quid dicam videns israhelem

terga vertentẽ Josue · vij · c · hec et multa similia scripturas scrutanti patent · Ex quib9 habet᷑ q̄ antiqui nõ pacient̄ tolle rabant temporalia mala et penales aduͤsitates · Cui9 oͤrium in discipulis xp̄i et eoꝝ sequacib9 frequẽter reꝑit᷑ · Gaudebãt eni᷑ cũ de bonis ꝓpriis expoliabant᷑ ꝓpt̄ deũ · vnde hebreorum x · Rapinã bonoꝝ vr̃oꝝ cũ gaudio suscepistis · nec solũ hoc sed etiã in iniurijs et contumelijs ꝑ noie xp̄i sustinendis pa cientes erant · vnde actuũ · v · c · Jbant apl'i gaudẽtes a con⸗ spectu concilij qm̃ digni habiti sunt ꝑ noie ih̄u cõtumelias pati · nec solũ hoc sed etiã tormenta grauia usq3 ad mortem ꝓpriã cũ magna patiẽcia et nonnũq3 cũ mẽtis hilaritate su stinebãt vt in gestis martirũ legitur cõtinet᷑ Non igit᷑ imme⸗ rito querenda videt᷑ esse racõ tante differencie int̄ sctos vtri⸗ usq3 testamẽti quoꝝ fides salutifera eadem fuit ut dictum ẽ

Magister Ad istã tuã admiracõem tollendã p̄suppo nere debes q̄ sicut in sciencijs opꝫ ordinate ꝓcedere · sic ut ex nociorib9 incipiat disciplina ut in p̄mo phisicoꝝ et ĩ alijs locis ut docet ph̄s Jta etiã opꝫ q̄ qui inducẽ vult hoiem seu ꝓpl'm ad obseruancias legũ seu p̄ceptoꝝ eũ incipiat monere ex illis que sũt magis ĩ eius affectu · pueri eni᷑ qui nõdũ hñt plenũ racõis vsum nõ ꝓuocant᷑ ad aliquid faciendũ seu ad discendũ nisi puerilib9 munusculis que in eoꝝ affectu ma⸗ gna bona estimant᷑ · Cũ aũt ad ꝑfectã veniũt etatẽ despectis puerilib9 mouent᷑ ad aliquid faciendũ sub spe maioꝝ bonorũ utputa diuiciaꝝ seu honoꝝ et huiõi · Constat aũt q̄ lex vet9 disponebat ad xp̄m sicut imꝑfectũ ad ꝑfc̄m · eo q̄ dabat᷑ ꝓpl'o rudi et imꝑfecto in comꝑacõe ad ꝑfectionẽ que futura erat ꝑ xp̄m · qua rõne ꝓpl's ille puero sub pedagogo exñti comꝑat᷑ ad Gal' · iiij · c · Jmꝑfectoꝝ aũt est tꝑalia bona ĩ magnã exti⸗ macõez habere · ꝑfectoꝝ aũt ẽ q̄ tꝑalibus cõtemptis ĩ spũali⸗ bus bonis tm̃ finẽ cõstituãt · Et ideo sub veteri lege exñtes q2 tanq3 imꝑfecti tꝑalia querebant et eis inherebant · oportebat ut per tꝑalia ꝓmissa manuducerent᷑ ad deũ · qua racõe pro⸗ missiones que in veteri lege cõtinent᷑ cõiter sũt de bonis tꝑa lib9 que ĩ affectu hoim imꝑfectoꝝ magna reputabant᷑ · et sic ex talib9 adeptis valde gaudebãt et ĩ eoꝝ amissione vehemẽ⸗ ter cõtristabant᷑ · Secus est de fidelib9 sub nouo testamẽto exñti bus qui tanq3 ꝑfecti nõ per bona tꝑalia que minima sũt indu cunt᷑ ad legis obseruanciã sed ꝑ spũalia que maxima sunt ·

vnde apl's ad philippen̄ · iij · c · que quidē retro sūt obliuiscēs ad anteriora me extendo · Quicūq3 ergo pfecti sum⁹ hoc sena: amus · vnde isti de bonis tpalibus adeptis uł amissis nō mł tum gaudebant nec tristabant̄ sed solū de spūalib᷑ · Ex quib᷑ diligenter consideratis habes racōe3 supdicte differencie

Discipulus Hec racō tua satis videt̄ sufficiens q̄ntum ad dr̄iam vtriusq3 ppl'i in cōi · ppl's em̄ antiquus indubie ru dis erat et impfectus ut ex eo3 gestis satis patet · Nichilo minus tn̄ inter antiquos erāt aliqui viri pfecti · De abraha3 em̄ legit̄ Gen̄ · xvij · ambula coram me et esto pfectus · Et de moyse nūi · xij · c · Seruus meus moyses in tota domo mea fidelissim⁹ est · ore em̄ ad os loquor ad eū et palam non p eni: gmata et figurā deū intuet̄ Ex quib᷑ aug⁹ · cōcludit q moy ses tante pfectionis fuit ut i hac vita deū videret p essenciā quod maxime pfectionis est · non igit̄ modica admiracōne videt̄ dignū quō pdicti et eo3 sil'es nō legunt̄ i aliquo mun: dum cōtempsisse nec tpalia bona ,ppter deū reliquisse s3 huiōi bonis sicut et alij simplices adhesisse · non em̄ dicendū est q tales erāt rudes seu impfecti cum de eis scriptura sacra oppo situm testet̄ · vellem igit̄ amplius de hoc a te erudiri Mḡr ·

Ad hoc qd̄ queris sane intelligendū p̄supponē debes q pfcīo spūalis vite non cōsistit essencialit̄ in dimissione diuicia3 et virginitate seruanda et huiōi · licet ista sint via ad pfectōe3 facilius seu securi⁹ acquirendā · sicut aliqua sūt que iuuant seu pficiunt ad sanitatem corpalem habendā que tn̄ nō sūt ad hoc nccīa · nec ecīā in eis consistit essencialit̄ corpalis sani: tas · Et ideo de huiōi desercōe temporaliū nō legit̄ xp̄m dedis se pceptū qd̄ nccītatem imponit sed tm̄ cōsiliū qd̄ non de ne cessario datur sed de vtili · vnde possibile ē q aliquis diuicias possidens habeat pfectionē spūalem deo per caritate3 q̄ntū ad statum vie ptinet adherēdo In tali em̄ adhesione pfectio ca ritatis essencialiter consistit · vnde ps̄ · Michi aūt adherē deo bonū est · vnde et abraham et moyses et alij sancti p̄res anti: qui · licet nō legunt̄ tpalia reliquisse · nichilomin⁹ tenendum est ipos fuisse pfectos sicut multociens repit̄ q aliquis sani tatem corpalem pfectā acquirit ecia3 nō seruando medicorū consilia que de ptinentib᷑ ad sanitatē dant̄ · ymmo ex hoc q aliquis perfectā sanitatem acquirit sine huiōi medicinalib᷑ consilijs forcioris nature iudicandus est q3 ille qui nō potest

acquirere seu conseruare sanitatē nisi talia consilia sequātur
vt phūs ait in de celo et mundo · vnde si bene scrutatus fueris
saluatoris verba circa euangelica consilia clare repies ꝙ nō
imponūt necessitatem · sed in optionē eius cui dabantur ea reli
quit Dicit enī · Si vis ꝑfectus esse vade et vende oīa que ha-
bes ⁊c̄ · Mᵗ · xix · Ex quo patꝫ ꝙ nō necessitatē imponendo sꝫ
solum cōsulendo hoc dicit · non enī dixit · Si vis saluus esse
vel si vis ad vitā ingredi eternā · sed si vis ꝑfectus esse · Sil'r
in hoc qđ subdit · et sequere me · satis innuit ꝙ in sequela xp̄i
ꝑfectio essencialit̄ consistit · dimissio vero diuiciarū nō ꝑfectio
sed ꝑfectionis via est Et sic intelligit istū passū Jero⁹ et alij
doctores · abraham igit̄ qui diuicias possidebat ꝑfectus fuit ·
Non enī habebat aīm diuicijs irretitū sed totaliter q̄ntū in
statu vie possibile est deo cōiūctum · vnde si diligenter verba
dn̄i ad eū dicentis · ambula corā me et esto ꝑfectus ꝓspexe-
ris satis repies ꝙ ꝑfectio abrahe in ambulando corā deo eum
ꝑfecte amando usqꝫ ad cōtemptū sui ⁊ oīm suorū cōsistit · quē
quidē contemptū in immolacōe filij sui vnigeniti maxime
demonstrauit · Manifestū est enī ꝙ abraham ṗdiligebat filiū
suū vnigenitū q̄ꝫ oīa bona sua exteriora · dicebat enī ad deū
Domine quid dabis michi et ego vado sine liberis · Et ibidē
infra · Ecce michi nō dedisti semē · et vernaculus me⁹ heres
meus erit · et tamē ip̄e abraham ad vnicū iussū dn̄i volebat
immolare filiū · quē tam diu desiderauerat habere · vn̄ et ibi-
dem dictū est ei · quia fecisti rem hāc et nō pepcisti filio tuo ꝓpt̄
me · benedicam tibi ⁊c̄ · usqꝫ ibi · Et benedicentur in semine tuo
om̄es gentes terre · Jn quib⁹ v̄bis facta est ꝓmissio abrahe
de xp̄o ex semine suo venturo Jn quo om̄s gentes ꝫm sufficiā
enciam sp̄ūaliter bn̄dicentur ut dicit apl's ad hebre · Non igr̄
dubitandū est ꝙ bona exteriora abraham ꝓpt̄ deū dimisisset
qui immolacōem filij tam ꝓmpte ꝓpter deū facere intendebat
Similit̄ de moyse legit̄ ꝙ intantū ꝓximos diligebat ꝓpt̄ deū
ꝙ ꝓ remissione pctōrū ppl'i deū depcans dicebat · aut dimitte
eis noxā hāc · aut si nō facis dele me de libro tuo quē scripsisti
Quomō aūt intelligatur talis delecō potest haberi exodi · xxxij
vbi est ꝓprius locus tam in postilla q̄ꝫ in addicōne · Et quō
cunqꝫ exponatur ex hoc loco manifeste habetur ꝙ caritas moysi
ad ꝓximos ꝓpter deū erat tm̄ intensa q̄ntū possibile erat in
statu vie · Et sic nō est dubitandū ꝙ moyses dimisisset oīa

bona tpalia exteriora et etiã vitam corpalem ꝓpter bonũ ppl'i
spũale. Sil'r ꝛ de dauid legit̃. ij. Re. vlt̃. ꝙ cũ vidisset ange
lum pcuaentẽ in ppl'o dixit deo. Ecce ego sũ qui peccaui Isti
qui oues sũt quid fecerũt. vertat̃ obsecro manus tua contra
me et contr̃ domũ pr̃is mei. Ex quo patz ꝙ in ipo dauid vir:
tus caritatis sic erat ordinata ꝙ p̃diligebat mortem ꝓpriam
tpalem sui et suoꝝ plusq̃ȝ mortem ppl'i qui nõ peccauerãt in
illo pctõ. Et sic nõ est dubitandũ ꝙ dauid reliquisset oĩa bo:
na tpalia quibꝫ vita corpalis p̃fertur ꝓpter deum et ꝓximũ
Ex p̃missis igit̃ habes ꝙ antiqui pr̃es. et si non legunt̃ reli:
quisse tpalia ꝓut ĩ consilijs euangelicis continet̃ que ad viã
pfectionis ptinent. non ex hoc tenendũ est ꝙ ipam pfectionẽ
spũalem nõ haberent. Nec mirari debes ex hoc ꝙ antiq̇ pr̃es
nõ legunt̃ mũdum cõtempsisse seu bona tpalia. Nam quia
oportebat eos per ꝓmissionẽ bonoꝝ tpalium ppl'm rudem ad
obseruanciã legis inducere ut iã dc̃m ẽ Idarco nccẽ erat ut
tpalia bona per quoꝝ ꝓmissiones rudes et simplices inducẽ
ad spũalia conabant̃ tanq̃ȝ p̃ciosa viderent̃ reputare Ille eñ
qui puerũ per munuscula pua vult ad aliqđ bonũ inducere
oportet ꝙ illud munusculũ ut magnũ et p̃ciosum puero oñ
dat ut puer p illud attrahat̃ ad bonũ. Si eñ munusculum
illud puero vile esse oñderet̃ sicut esset in rei veritate nequa
q̃ȝ per ꝓmissionẽ illius munusculi pueꝝ ꝓmoueret Isto igĩ
modo antiqui pr̃es tpalibꝫ bonis videbant̃ adherẽ. vt sicut ce
teri vulgares rudes tpalia bona magna esse estimarẽt. et sic
per taliũ ꝓmissiones ad spũalia bona inducerent̃

¶ Capl'm iij. In quo oñdit̃ ꝙ licet consilia euangelica non
sint ad salutẽ necessaria sũt tñ valde vtilia. et ibidem reddit̃
racõ quare huiõi consilia nõ fuerũt antiquis data explicite

Discipulus

SI consilia p̃dicta que tu dicis solũ viã pfectõnis de
monstrare nõ sunt ad salutẽ necessaria. eo ꝙ pfectio
etiã sine illis haberi posset. ad quid queso consilia pre
dicta data sũt cum sine eis vt dicis pfcẽo haberi posset

Magister Manifestũ est ꝙ licet ad victoriã consequen
dam de adũsario nõ sit nccm̃ armis vti militaribꝫ. legit̃ eñ
de Sampsone ꝙ cũ mãdibula asini intfecit q̃ȝ plurimos phi
listeos Judicũ. xv. Sil'r et dauid deuicit phisteum sine armis
militaribꝫ cũ sola fũdibula. i. Re. xvj. Nõ tñ ex hc sequit̃

ꝙ nō sit consiliū vale militantibꝫ ut armis competentibus
vtantꝰ in bello · pauci enī sūt qui inermes triūphum belli ob:
tineant · nec etiā sua secure possideant · vnde luce · xj · Si fortis
armatus atriū suū ꝛc · vnde et consilia euāgelica de dimissi:
one tꝑaliū et huiōi valde vtilia sunt · Jlla enī que in cōsilijs
continentꝰ euangelicis sūt q̄i arma contꝰ spūales nequicias q̄
impediūt ꝑfectionē vite spūalis Et ideo sūme vtilia sūt · pre
sertim ꝓ infirmis qui ex huiōi tꝑalibus vt plurimū impedi
untꝰ in cōsecucōe spūaliū ut dictū est sup̄ · licet talia consilia
qn̄qꝫ nō sūt nccīa quo ad fortes ꝛ robustos qui radicati sūt
in caritate dei vt patꝫ ex p̄dictis sanctoꝝ antiqui testamenti
exemplis Discipulus Si hec consilia ꝑut tu dicis vti:
lia sūt specialitꝰ infirmis qui modicū habēt de v̓tute · Cōgruū
videretꝰ ꝙ huiōi consilia fuissent data antiquis qui cōiter vt
sup̄ dictū est erant rudes et imbecilles in spūalibꝫ · vnde tales
potius indigebant cōsilijs q̄ꝫ isti qui iam nō ut ꝑuuli sed ut
adulti iudicantꝰ · vnde apl's ad hebre · v · fidelibꝫ noue legis q̄
adhuc imbecilles circa spūalia erāt dicebat · facti estis quibꝫ
lacte opus sit nō solido cibo Mag̃r Racio quare ꝯsilia euā
gelica nō leguntꝰ in antiquo testamēto data exp̄sse pt̄ esse du
plex · p̓ma quia inter consiliū et p̄ceptū talis dr̄ia cōiter as:
signatꝰ · s · ꝙ p̄ceptū nccītatem importat · Consiliū aūt in op:
cione eius cui datur est impositū · vnde in lege noua q̄ est lex
libertatis cōuenientꝰ fuerūt addita consilia p̄ceptis · non aūt
in veteri lege que lex seruitutis erat · et hec racō habetꝰ p̓ma ·
scōe · q · Alia rō potest assignari ad hoc · et ē talis Nā antiquꝰ
ppl's sic erat rudis ꝙ spūalia valde difficilitꝰ capiebat ꝛ tꝑalibꝫ
cōitꝰ adherebat · vn̄ si talibꝫ exp̄sse dimissio tꝑaliū fuissꝫ ꝓpo
sita tanq̄ꝫ valde vtilis tunc plures ex sui ruditate a cultu di
uino faciliter recessissent · legitꝰ enī Mt · xix · c · ꝙ cum xp̄us de
consilijs ad ꝑfectionē ꝑtinentibus exp̄sse loqueretꝰ ut dicendo
adolescenti · Si vis ꝑfectus esse ꝛc · ꝙ ille abijt tristis Silr ꝛ
cum discipulis dixisset de consilio cōtinentie · Sunt eunuchi q̄
castrati sūt ꝓpter regnū celoꝝ Jlli dixerūt quis ergo poterit
saluus esse Si igitꝰ isti qui doctrinā salutiferā ab ip̄o xp̄o im
mediate audiebāt eius miracula cōtinue videntes cum hoc
tamē ex talibꝫ consilijs cōtristabantꝰ seu tristabantꝰ q̄nto ma:
gis sentiendū est de illo ppl'o antiquo qui puero sub pedagogo
existenti compatꝰ ad gallath · iiij · vn̄ nō cōueniebat ut talia

consilia talib⁊ darenť exp̄sse sicut p̄plo noue legis in quibus cōiter gracia habundancius data est per xp̄m Iux̄ illud joh̄ p̄mo· lex p̄ moysen data est· grā ⁊ veritas p̄ ih̄m xp̄m facta est· Et circa hoc notare debes ꝙ licet consilia p̄dicta i antiquo testamēto nō fuerit exp̄sse data ꝑpť racōes p̄dictas· Nichi= lomin⁹ tamē talia consilia esse ad ꝑfectionē vtilia impliate ibidem contineť licet phariseoꝝ turba hoc nō senciat

¶ Capl'm· iiij· In quo ōn̄diť ꝙ consiliū de desercōne tp̄aliū est vtile ad deo adherendū et impliate cōtineť in veteri testa= mento Discipulus

D Eclara michi rogo quō consilia euāgelica impliate in veteri testamēto cōtineanť Magister Ad ista sciendū attendere debes ꝙ sicut de hijs que sunt de ne= cessitate salutis credenda ad que naťalis racio hūana minime attingit sicut est misteriū trinitatis in diuinis et misterium incarnacōis xp̄i Silr̄ et vltimū p̄miū beatoꝝ nō traduntť in veteri testamēto exp̄sse ꝑpter debilitatē intellectus ip̄ius p̄pl'i vt sup̄ dictū est· Nichilomin⁹ tn̄ p̄dicta traduntť impliate seu figuratiue in tantū ꝙ habētes sensus sp̄ūales exercitatos p̄nt illa ꝑpere· Sic eadem racōe in agibilib⁊ illa q̄ cadunt sub cōsilijs euangelicis ad que implenda homīes modice vir tutis seu consideracōis difficiliter attraherenť talia non tra dunť in lege veteri exp̄sse· Nichilomin⁹ traduntť impliate vnde si scripturas sacras antiquas diligenť scrutat⁹ fueris repe iēs ꝙ pauptas ꝑaꝫ ad illos qui ad cultū diuinū singu lariter deputanť· et hoc vt liberius ⁊ expediciūs se haberēt ad obsequiū diuinū· tribus enī leui ex ordinacōe dina fuit sepa= rata ab alijs tribub⁊ ut dei seruicō deputareť Jdeo fuit sibi ꝓhibitū habere possessiones seu hereditates cū ceteris· legiť enī deutro· x· eo tp̄e sep̄auit dn̄s tribū leui ut portaret archaꝫ federis dn̄i et staret in misterio corā eo ac benediceret in noīe illius usqꝫ in p̄ntem diē· Quāobrem nō habuit leui partem neqꝫ possessionē cū fratribus suis quia ip̄e dn̄s possessio eius est hec ibi· Ex quo habes manifeste ꝙ diuissio terrenoꝝ ꝑpter dei obsequiū virtuosū est et laudabile· alioquin nō fuisset hoc singulariter impositū tribui leui que inter alias dino cultui assignabať Discipulus Jsta que ꝓponis vlteriori indi gent declaracōne· pauptas enī leuitaꝝ nō erat per deseracionē oīm tp̄alium bonoꝝ sicut ad consiliū euangelicū ꝑtinet de quo

Mt. xix. vade et vende omia rc. leuite eñ habebant decimas
oim fructuū in mercedem laboꝝ suoꝝ. vnde leuit. xviij. legit
filijs aūt leui dedi oēs decimas isrl'is in possessionē pro mi
nisterio quo seruiūt michi in tabernacl'o federis. Constat aūt
ꝙ illi qui oēs decimas tocius isrl'is habebāt non debent dici
paupes. nec oīa bona exteriora deserentes. sed pocius diuites
pñt dici Magister Ad istam tuā obiectionē tollendā
ꝑsuppone habes gñaliter ꝙ sicut illa que figuratiue tradunt
in veteri testamēto de credendis nō sunt oīno similia reb⁹ per
ea figuratis sȝ multū differencia alioquin essent eadē Sic int
implicitā tradicōeȝ eoꝝ q̄ in veteri testam̄to tradūt agēdoꝝ et
inter ipoꝝ explicitam expssionē magna differencia censenda
est. pticulariter eciā circa decimas que in veteri testamēto pci-
piunt solui debes scire ꝙ de huiōi decimis varij varia senseīt
fuerūt quidā opinantes ꝙ tres decime deberēt dari in quolibȝ
anno. vno. s. p leuitis de qua leuit. xviij. filijs leui dedi oēm
decimā isrl'is ut sup̄ fuit allegatū. Scd̄a v̄o decima erat reti-
nenda apud dños pdictoꝝ ad hoc ꝙ ipam ul' pcium eius por
tarent in ihrl'm et ibi expēderent i victualib⁹ ad votū dñoꝝ
eam portanciū De qua decima habetur expsse deutro. xv. vbi
dicit Decimabis omnē fructū seminis tui et comedes corā
dño deo tuo in loco quem elegerit rc. Tercia v̄o decima erat
danda peregrinis pupillis et viduis et huiōi paupib⁹ ut in
eodeȝ capl'o Et sm hanc opinionē ad leuitas ptinebat in quo
libet anno pterq̄ȝ in āno septimo. s. sabbati vna decima inte-
gra. Sed licet hec opio satis posset in lr̄a fundari non tñ sic
tenet cōiter ab hebreis. quib⁹ in sil'ib⁹ que nō respiciūt fidem
nr̄am assenciendū est. psertim cū racō dicta ꝙ tres decimas i
quolibȝ āno soluere seu separe esset grauissimū. videmus eñ
per expienciā ꝙ fideles xpi ut plurimū vnā solaȝ decimā dif
ficaliter soluūt. et hoc in aliquib⁹ regionib⁹ quia i mlt'is alijs
nulla soluit decima. vnde sm cōem sentēciam hebreoꝝ pdicte
tres decime aliter sūt intelligende Ad cui⁹ declaracōeȝ sciendū
ꝙ in qualibet ebdomada annoꝝ erat vn⁹ ānus sabbati terre
in quo nō licebat semīare nec colere terrā. et fruct⁹ illi⁹ āni
erat cōis tam hoib⁹ q̄ȝ bestijs agri vt habet leuit. xxv. Et sic
in illo sabbato terre nō dabant decime. cum fruct⁹ terre non
erant ppꝛij alicui⁹ sed occupanti seu comedenti cōcedebantur.
In sex vero annis cuiuslibȝ ebdomade decime dabant isto mō

Nam pͥmo ãno decime debebant leuitis · Scðo vͦ anno decime assignabant dñis · s · decimãtibꝫ ad hoc ut eas uł p̄ciũ earũ comederẽt in ihrl'm · In t̃cio vͦ ãno decime dabant paupibꝫ Et iste ordo seruabať in tribꝫ annis sequẽtibꝫ cuiuslibet ebdomade Ita ꝙ in q̃rto anno decime ptinebãt ad leuitas In q̃nto vͦ ad ip̄os dños decimãtes In sexto ptinebãt ad paupes · vñ cũ legiť leuit · xviij · filijs aũt leui dedi oẽs decimas isrl'is hoc est intelligendũ in pͥmo ãno ⁊ in q̃rto cuiuslibꝫ ebdomade tm̃ Cum aũt dicit deutro · xiiij · decimã ptem sepabis de cũctis fructibus tuis qui nascuntur in terra per annos singulos et comedes in cõspectu dñi dei tui i loco quẽ elegerit ⁊c̃ · Et infra · Cũ aũt longior fuerit via et locus quem elegerit dñs deus tuus nec poteris ad eũ hec cũcta portare vendes omĩa et in p̄ciũ rediges · portabisq̃ manu tua et pficisceris ad locũ quẽ elegerit dñs deus tuus et emes ex eadem pecunia quicquid tibi placuerit et comedes ⁊c̃ · hoc intelligiť de decimis scði et q̃nti anni cuiuslibꝫ ebdomade ad dños decimãtes ptinentibꝫ Cum aũt in alijs locis dicit ꝙ decime erant dande pegrinis pupill' et viduis et huiõi put in p̄dicto capl'o et in alijs habeť · hoc ẽ intelligendũ de decima tercij et sexti ãni cuiuslibꝫ ebdomade · que ad paupes ptinebat vt dictũ est · et sic intelligũt oĩes hebraici expositores tam ãtiqui q̃ʒ moderni distribucões decimaꝝ Et quia in fine cuiuslibꝫ triennij dñi p̄dicꝫ debebãt cõputare decimas illoꝝ triũ annoꝝ ut p̄dicti pfecte haberẽt porcionem suam modo sup̄dicto Ideo legiť deutro · xxvj · quãdo cõpleueris decimã cũctarũ frugũ tuaꝝ anno decimaꝝ t̃cio dabis leuite et aduene pupillo et vidue ut comedant intra portas tuas et saturenť · In quo loco nõ fit mẽcio de porcione ppria ptinente dño decimãti vt dictũ est quia illa erat sua ad p̄dcm vsum · sed fit mencio de leuita cuiꝰ erat decima pͥmi anni ⁊ de peregrino ⁊ vidua ⁊c̃ · cuiꝰ erat decima tercij anni Ex quibus patꝫ ꝙ ad leuitas nõ ptinebant decime cuiuslibꝫ anni · sed solũ decime duoꝝ annoꝝ · s · pͥmi et q̃rti in qualibꝫ ebdomada septẽ annoꝝ · et sic p̄sumendũ est ꝙ ex ista decima leuite non essent diuites · Nam cũ tribꝰ leui esset · xij · pars seu · xiij · tocꝰ isrl' · et tamẽ nõ haberet aliquas possessiones sicut cetere tribus ut dictũ est · Constat ꝙ decima duoꝝ annoꝝ tm̃ in qualibet ebdomada nõ corñdet eis ad totalem sufficienciã vite · sed semp essent indigentes seu egeni · vnde in sacra scriptura leuite cũ

pauperib9 et peregrinis et huiusmodi connumeranť deutro · xij · c ·
Gaudebitis cum dño deo vestro vos et filij et filie vře et serui
et ancille et leuita qui in portis vřis est qui nō habet partem
nec hereditatē vobiscū · Siľr in eodē · xv · c · veniet leuita qui
nō habet partem nec hereditatē tecū et pegrin9 et orphanus
et vidua ut comedāt ꝛc̄ · et sic in q̄zplurimis locis Ex quib9
patz ꝙ leuite ut paupes reputabanť inter oĩes trib9 israhel
Que quidez paupertas dispōne diuina fuit tribui leui assignata
eo ꝙ erant deputati ad misteriū diuinum ꝓut habeť deutro · x ·
ut sup̄ est allegatū · Ex quo vlterius sequiť ꝙ desercō tpaliū
bonoꝝ exterioꝝ ptinet ad eos qui deo et suis obsequijs manci
panť qđ est ꝓpositū Discipulus Paupertas leuitaꝝ ecīā
ꝓut tu eam exponis nullo mō est similis paupertati que in cō
silijs euangelicis contineť · In illa eñ nichil debet remanere
ꝓpriū · legiť eñ de apl'is Mt̄ · xix · Nos reliquim9 oīa ꝛ secuti
sumus te et Mt̄ · xix · vade ꝛ vende omnia que habes ꝛc̄ · vbi
ergo oīa dimitti debent nichil debet remanē · vnde et si ꝑcepte
decime duoꝝ annorū tm̄ in ebdomada nō ꝯsumanť sufficē ad
sustentacōem sufficientē leuitaꝝ · sufficiebāt tm̄ ad excludendum
ab eis paupertatē vt est manifestum Magister Si decime
duoꝝ ānoꝝ ꝑdictoꝝ q̄ ad leuitas ptinebant essēt singulariter
assignate · ita ꝙ qlibz leuita haberet certā porcionē assignatā
sibi de illis decimis sicut modo ī eccl'ia ubi decime danť clerici
cōiter habēt porcōnes suas assignatas in diuersis locis · vl' in
eodem ꝫm certā taxacōem sic verū esset ꝙ leuite deberent dici
paupes ꝫm oĩmodam desercōem tpaliū reꝝ si porcio sua non
esset sufficiēs sibi · sed sic ptinebant decime illoꝝ duoꝝ annorū
leuitis ꝙ nullus eoꝝ habebat aliquā porcionē certā · Nam in
opcōne seu libertate dñoꝝ decimanciū erat soluere decimas ad
leuitas ptinentes cuiqz leuite maluissent · vnde si oĩes darēt
decimas suas vni leuite tm̄ · nulli eoꝝ tenerenť dare decimas ·
et sic nullus eoꝝ dici debet ꝓpriū habere quia erāt q̄si omnib9
cōia · habere aūt ꝓpriū in cōi · nō semp excludit racōem pau
pertatis vt pť haberi scd'a scd'e · q lxxxviij · ar · vij · In ꝑmiti-
ua eñ eccl'ia tpe apl'oꝝ a quib9 religio sūpsit exordiū omnia
erant eis cōia act̄ · scd'o capl'o · vnde huic ꝑmitiue paupertati
quodāmodo assimilať paupertas leuitaꝝ · Et hoc ī duob9 ꝑmo
in habendo aliquid in cōi · scd'o in nō habendo bona immobi-
lia · quia tpe apl'oꝝ fideles vendebāt talia bona · vnde eciam si

stricte paupertas leuitarum nō sit oīno similis paupertati euāgelice siue aplo͛ꝝ · tñ satis sufficiat ad ostendēdum ꝙ dimissio terrenoꝝ vtilis est ad adherendū deo seu ad vacandū diuinis obsequiis · nec obstat p̄dictis ꝙ ī ꝓmissionibꝫ antiquo ppl'o factas legitur Indigens et mendicus nō erit int̄ vos deutro · xv · Et infra xxviij · Et fenerabis gentibꝫ mltis Ex quibꝫ apparet ꝙ paupertas nō est laudabilis · sed potius habundācia diuiciarum Nā ista et similia ꝑtinēt ad cōem statū illius ppl'i qui ꝑ ꝓmissiones tpales erāt reducendi ad opera virtutū vt iam dc̄m est · Sed ad innuendum ꝙ deserāo terrenoꝝ sit vtilis ad deo adherendum satis ōndit̄ ꝑ paupertatē leuitarum sup̄dictā

¶ Capl'm · v · In quo ōndit̄ cōtinenciā esse laudabilem et necessariam ad diuina suscipienda et ꝙ in veteri testamēto saltem implicite tradit̄ Discipulus

Sufficiāt michi p̄dicta ad ostendendū ꝙ desercio tpaliū sit vtilis ul' oportuna ad vacandū deo seu ad adherendum ei · p̄sertim ad eos q̄ alios hñt docere legē diuinā sicut de leuitis legit̄ deutro · xxxiij · docebūt iudicia tua jacob et legem tuā isrl' · Sic est ī hebreo Sed adhuc scripturas scrutando antiquas nō inuenio ꝙ cōtinencia sit ibidē cōmendata intm̄ ꝙ sit liatū et mltomin⁹ meritoriū ut hō a contrahēdo mrionio abstineat · potius em̄ reꝑio oppositū · legit̄ em̄ deutro · vij · c · benedictus eris inter om̄es gentes · nō erit in te sterilis vtriusqꝫ sexus Ex quo manifeste patꝫ ꝙ ad benedictōem singularē illius ppl'i inter om̄es gentes fecūditas reputabatur que nō potest exerceri cū oīmoda cōtinencia que inter euangelica consilia habet̄ · talem em̄ cōtinenciā nullus pr̄iarcharū seu sanctoꝝ antiquoꝝ · nec etiā ipi leuite qui deo ut dictū est specialiter famulabant̄ legunt̄ obseruasse · vñ peto ꝙ michi ōndas si forte in aliquo loco scripturaꝝ antiquaꝝ reꝑiri possꝫ saltem implicite ꝙ huiōi cōtinencia sit laudabilis

Magister Virginitas siue continencia ꝑpetua in veteri testamēto nō legunt̄ cōmendari · eo ꝙ maior seu potior benedictio quā antiqui a deo habuerūt fuit illa ꝑ quā fuit eis diuinitus denūciatū ꝙ in semīe suo · s · in xp̄o bñdicerent̄ om̄es gentes Geñ · xxij · Ad cui⁹ maxime benedictōis execucōnem necessario requirebat̄ fecūditas in illa nacōne · quapropter in illo statu sterilitas non cōmendabat̄ · sed potius fecunditas · Nichilomin⁹ si scripturas antiquas scrutat⁹ fueris reꝑies

saltem impliate q̄ cōtinencia requirit̄ et est laudabilis saltē in illo tp̄e quo quis habet seip̄m eleuare ad diuinas suscipiē das reuelatōes · et quāq̄ etiā cum hē vti aliquo sacro insolito modo · p̄mū patz · Nam cū deus moneret p̄pl'm p̄ moysen vt disponerent̄ seu scificarent̄ ad legē diuinā in monte synay recipiendā · tunc spāliter p̄hibuit eis accessū ad vxores · vnde exo · xix · capl'o cū de datōe legis tractaret̄ sic legit̄ · descendit moyses de monte ad p̄pl'm ⁊ scificauerat eos · Cumq̄ lauis sent vestimēta sua dixit ad p̄pl'm · State pati i diē terciū · i · p̄ tres dies ne appropiquetis vxorib᷒ vr̄is · Ex quo satis in nuit̄ q̄ act᷒ mr̄imonialis licz in alijs tp̄ibus esset licit᷒ · tamē in p̄paratione ad audiendā seu recipiendaz legem diuaz illicitus erat · q̄d satis demonstrat intentū saltē impliate · Scd̄m patet · Nam cū dauid a facie Saulis fugiēs et ab abimalech sacerdote panē peteret ad sui et suoꝝ nccītatē subleuandā · legit̄ sacerdotē respōdisse ip̄i dauid · i · Re · xij · Non habeo panes laycos ad manū · sed tm̄ panē sanctū si mūdi sunt pueri maxīe a mlierib᷒ manducēt · Ex quo patz q̄ etiā ad debitū vsum rei sacre ɔtinēcia saltē momentanea req̄rit̄ q̄d satis sufficit ad ostendendū impliate q̄ ɔtinēcia laudabilis ē in casib᷒ p̄dictis et silibus ·

¶ Capl'm · vj · in quo ostendit̄ q̄ obediēcia p̄ut cadit sub voto religionis est v̄tuosa et laudabil' · et etiā impliate in antiquis documētis tradit̄ · Discipulus ·

Satis habeo ex dictis p̄ te q̄ dimissio tp̄aliū · et etiam carnaliū affectionū p̄ continenciam que s̄m consilia euangelica ad viā p̄fectionis p̄tinēt in antiquo testamento · licz nō expliate saltē impliate inuenit̄ · De obediencia vero que inter cetera ɔsilia ɔtinet̄ si cōsideret̄ in cōi s̄m quaz quilibet inferior tenet̄ suo sup̄iori obedire in hijs que p̄tinent ad talem sup̄ioritatē · satis habet̄ in veteri testamento · Nam de hijs que p̄tinent ad obedienciaz dei que se extendit ad om̄s ⁊ p̄ om̄ia manifestū est · In hac enī obediencia tota vis obligatōis diue legis fundat̄ · vnde exo · xix · Cum deus intenderet p̄pl'm disponere ad sue legis receptōꝫ p̄mittit · naz si audieritis vocem meā ⁊c̄ · q̄d idem est ac si diceret · si obedieritis mādatis meis · vnde talis obediencia s̄m quaz deo opꝫ obedire nccīa est · nec p̄tinet ad consiliū · Sūt etiā alia in quibus obediēcia est de necessitate salutis in antiquo testamēto

In hijs enī que ptinēt ad iudicialia negocia lex antiqua docuit vt obediret sūmo sacerdoti vel iudici ī loco a deo electo presidēti seu psidētib9 vt habet deutro·xvij·caplo· In alijs vero agibilib9 obediendū est vero ꝓphete·deutro·xviij· Ex quib9 licet habeat ꝙ obediencia sit quid vtuosū ⁊ laudabile· est tū necīa in casib9 pdictis·nō enī repio in antiquis volumib9 ꝙ aliqua obediēcia sit laudabilis et vtuosa que tamē nō sit de necītate salutis sic est obediencia religiosoꝝ que ante votum cadit sub consilio tm̄·nō aūt sub pcepto· Magister·

Quod aūt quis totū suū velle pati alteri9 ꝓpter deū supponat de quo dat consiliū euāgelicū· qd quidē ɔsiliū religiosi vouēt· si diligent antiquas scrutat9 fueris scripturas satis repies saltē impliate ꝙ tlis obediēcia que est totalis inqn9 fit p abdicatōꝫ ꝓprie volūtatis ē laudabilis et meritoria·qd sic patꝫ·nam vt legit pmo Re·xv·caplo· Obediēcia pfert victimis et holocaustis· Cui9 ratio est·nam ī sacrificijs que deo offerunt vt ait Gregori9 aliena caro mactat· In ipa uo obediencia ꝓpria volūtas deo offert· Constat aūt ꝙ inter sacrificia que deo offerunt holocaustū pncipaliorē tenet locū inqn9 totū incendit in dei honorē· de ceteris vero sacrificijs ps incendit in altari·et ps cedit ī vsū offerenciū vt habet leui· pmo caplo·Et infra·Sic ergo se habet holocaustū ad cetera sacrificia sic se habet obediēcia totalis ad pticulares obediencias supdictas· Item circa obedienciā totalem ō qua agim9 cōsiderandū est ꝙ p desertionē tpaliū bonoꝝ exterioꝝ ꝓpt deū qd ad viā ptinet pfectōis vt dictum est·homo offert sacrificiū deo de bonis exteriorib9·p ɔtinēciam aūt offert deo sacrificiū de ꝓprio corpe·p obedienciam vero totalē homo offert deo sacrificiū de bono aīe· cum volūtas in regione aīe pncipatuꝫ tenet·p ipam enī homo dnat ceteris virib9 aīe et corpi ꝓprio et etiaꝫ reb9 exteriorib9· Ex quibus patet ꝙ sic inter hoīs bona corp9 pfert exteriorib9 bonis·et aīa corpi·Sic qui ꝓpriam volūtatem offert ꝓpter deū·aliqd magis offert qm̄ qui offert bona corpis seu bona exteriora·vnde et Samuel vbi supra·victimis et holocaustis obedienciā ptulit·vnde ex pdictis habes satis ꝙ abdicatio ꝓprie volūtatis ad viā pfectōis ppue ptinet·

Caplm·vij·in quo ponunt quedā obiectōes phariseorū contra viros iustos seu sāctos nr̄e religionis qui p ieiunia

et abstinēcias se affligūt· que quidē obiectōes ibidē soluunť

Discipul⁹·

Ex dictis tuis sufficienť habeo ꝙ tria vota in quib⁊ cō sistit essencialiť religio ꝑtinēt ad viam ꝑfectōis cōse: quēde· et etiā ꝙ illa ad ꝑfectionē ꝑtinere in scrutinio scripturaꝝ antiquaꝝ implicite repiunť· Sed adhuc video q̄: dam que in religione xp̄iana ꝯsueuerunt laudari de quibus tam̄ infideles m̄murāt dicentes hoc esse cōtra doctrinā legis antique· vn̄ ampli⁹ vellē a te circa illa erudiri· Mḡr·

Explica m̄ illa vt veritas pateflat· Discipul⁹·

Infideles· et sp̄aliter illi qui sectā pharisaicā sequunť· n̄ solū simplices· ſ; etiā eoꝝ ꝑapui rabini seu mḡri in suis co: dicibus sepe deridēt sāctos atq; religiosos nr̄os in hoc ꝙ af: fligūt se· et vitā asperam ducūt abiecte viuendo· et corpora sua varijs ieiunijs et abstinēcijs macerando· qd̄ asserūt eē cō: tra mentē mosaice legis· vnde Rabimoyses ille magnus mḡr eoꝝ in suo deutro· libro ꝑmo titl'o de morib⁊ hūanis ca: pitl'o· iij· dicit ꝙ illi qui abstinēt a carnib⁊ vel a potu vini vel a contrahēdo m̄rioniū· vel ab honestis indumentis· ita ꝙ nō nisi sacco vel laneis grossis induanť sic faciūt religio: si ydumite· ꝑ ydumitas ať cōiter itelligunť apud eos xp̄i: ani· de quo subdit· Hec est via pessima et qui in ea ambulat impius seu pc̄tor vocať· hec ille· Ad qd̄ ꝓbandū inducit ill⁹ qd̄ legiť nu̅i· vj· de nazareo qui ī translatōe nr̄a dicit ꝯsecra: tus qui ex voto ꝓp̄o tenebať a vino et sicera abstinere· et etiā a racemis recentib⁊ seu siccis et huiōi· De quo nazareo legiť in eodē capl'o ꝙ debebat offerre par turtuꝝ aut duos pullos collūbaꝝ· vnū ꝑ pc̄to· et aliud ꝑ holocausto· et ꝙ sacerdos de bebat orare ꝑ eo· eo ꝙ peccauit sup̄ aīam sic est ī hebreo· Ex q̄ arguit in noīe talmudistaꝝ antiquoꝝ sic ꝙ nazareus qui nō afflixit se nisi tm̄ ꝑ abstinēciā vini indiget ꝓpiciatōe seu in: dulgencia· eo ꝙ afflixit aīam suam in abstinēdo· q̄nto magis peccat ille qui a multis reb⁊ licitis abstinet· Et p⁹ m̄l'ta di: cit ibidē ꝯcludendo ꝙ illi q̄ ieiunāt frequēter nō bn̄ faciūt· et ꝙ de istis Salomon scripsit ecc· vij· Noli esse iustus multū Hec et alia sil'ia ꝑdict⁹ Rabi scripsit ꝯtra abstinētes et ieiu nantes· et hoc q̄ꝫplimi eoꝝ sequunť vertentes q̄i in derisū ab stinēcias et vigilias et alias austeritates quib⁊ viri deuoti et sancti nr̄e religionis cōiter vtunť Magister·

Non mireris si pharisei et eoꝝ sequaces in p̄dictis errāt In q̄mplurimis enī alijs que ad veꝝ intellectū sacre scripture et etiā ad bonos mores ptinēt māifeste errasse repiunt̄. put patꝫ ex quibusdā supdictis. et deo duce forte in sequentibus amplius patebit. Ad p̄ns aūt ipos errasse in hoc ꝙ abstinē- cias et jeiunia nr̄a reprobāt. manifeste pot̄ haberi p scrutinū scripturaꝝ in quibꝰ putāt vitā eternaꝫ habere. Moyses enī legislator de quo deus testat̄ ꝙ in tota domo dei fidelissimus ē. et multas alias p̄eminēcias habuit respectu ceteroꝝ pphetarū. vt nūi. xij. caplo. De eo tamē legit̄ ꝙ bis jeiunauit. xl. diebꝰ et. xl. noctibꝰ vt mereret̄ legem diuā acape. vnde deu- tro. ix. legit̄. quādo ascendi in montē vt acipeꝫ tabulas lapideas ꝛc̄. et pseuerauí in monte. xl. diebꝰ et. xl. noctibꝰ panem nō comedens. et aquā non bibens. Et infra. Cūqꝫ trā- sissent. xl. dies et totidē noctes dedit michi dn̄s duas tabulas lapideas tabulas federis. Jeiunauit etiaꝫ scd̄o alios. xl. dies et. xl. noctes p pcc̄o ppli expiando. vn̄ ibideꝫ infra. Et pcidi ante dn̄m sic p̄us. xl. diebꝰ et noctibꝰ panem nō comedens et aquaꝫ nō bibens ppter oīa pcc̄a vr̄a que fecistis cont̄ dn̄m. Quanta ergo insania est illoꝝ qui jeiunia deuote facta reprobāt cū scriptura testat̄ ꝙ mediantibꝰ jeiunijs dn̄s legē diuā dedit moysi et pcc̄o ppli pepcit. Jsti enī duo effectus s. receptio legis diue. et remissio pccoꝝ. maxime tocius ppli. quos mediātibꝰ jeiunijs moyses a deo impetrauit. maximi fuit vnde et jeiunia deuote facta quibꝰ talia a deo impetrant̄. nō modici meriti reputāda sūt. Jteꝫ daniel p̄mo de daniele et tribꝰ pueris qui a cibo et potu regio abstinētes solis legu- minibus et aqua ꝯtētabant̄. legit̄ ibidē de eis ꝙ dn̄s eis dedit sciam et disciplinā in omi libro et sapia. Danieli autē intel ligenciaꝫ oīm visionū et scripturaꝝ. Quomodo ergo abstinē cia etiā stricta reprobari posset cum deus ipa mediante talia dare famulis suis ꝯsueuit. Jtem danielis. ix. caplo de seipo dicit daniel. Et posui faciem meam ad dn̄m deū meū roga- re et dep̄cari in jeiunio sacco et cinere. et oraui dn̄m deū meuꝫ et confessus sum. et dixi. obsecro dn̄e deus magne et terribi- lis ꝛc̄. p qd̄ quidē jeiuniū responsū accepit ab angelo de aduē tu messie quē daniel vir desiderioꝝ maxime desiderabat. vn̄ ptūc habuit reuelacionē angelicam de. lxx. ebdomadibꝰ. p q̄ꝫ terminū aduentū messie cognouit. Jtē ibi caplo. x. legitur.

Jn diebꝫ illis ego daniel lugebam triū ebdomadaꝝ diebus panem desiderabilē nō comedi · et caro et vinū nō intrauerunt in os meū · ſ; neq; vngento vnctus ſum · donec complerent̄ triū ebdomadaꝝ dies · Jn quo caplo poſtq̄ narrat̄ quedā viſio terribilis danieli facta ꝑ quendam angelū danieli miſſū legit̄ · Et ait ad me · Noli metuere daniel · quia ex die pmo quo poſuiſti coꝛ tuū ad intelligendū vt te affligeres in cōſpectu dei tui exaudita ſunt verba tua · Ex quibus habet̄ ꝙ oro danielis exaudita ſeu accepta fuit apud deū mediantibꝫ afflictōibꝫ jeiunioꝝ et alioꝝ que ad hūiliatōē et afflictōē coꝛꝑis ꝑtinent · Jtem de niniuitis legit̄ ꝙ audita ſnīa diuina contra eos · crediderūt i deū et cum maximis jeiunijs induti ſūt ſaccis et deū inuocauerūt in foꝛtitudie · et auerterūt ſe a via mala · et ſic deus miſertꝰ eſt eis · et ſnīa; contra eos latā reuocauit · Jone · iij · caplo · Quis ergo ſane mētis jeiunia pt̄ reprobare et afflictōē et huiōi · que tanti meriti ſūt apud deū vt et ſnīam ꝯdempnacōis a deo latam reuocent · Diſcipls ·

Ex hyſtoria niniuitaꝝ quam allegat phariſeꝰ et eoꝝ ſeq̄ces arguere nitunt̄ contra laudabilitatē jeiunij · dicūt enī ꝙ ſi quis verba de niniuitis in hoc loco dicta diligent̄ ſcrutet̄ · manifeſte repiet ꝙ nō fuit ſnīa dei cōtra niniuitas reuocata ꝓpter meritū jeiunij · ſ; ꝓpter hoc ꝙ penitueāt et ꝯuerſi ſūt a vijs ſuis peſſimis · Legit̄ enī ibidem jone · iij · ſic · Et vidit deꝰ opa eoꝝ q̄ cōuerſi ſūt de via ſua mala · et miſertꝰ eſt ſup malicia ſua quā locutus fuerat vt faceret eis et nō fecit · Ex quo ſic arguit̄ · non dixit ſcriptura vidit deus jeiuniū eoꝝ et ſaccū et miſertꝰ eſt ⁊c̄ · ſ; vidit deus opa eoꝝ · quia ꝯuerſi ſūt de via ſua mala et miſertꝰ eſt · Ex quo pat; ꝙ nō ꝓpter jeiunia ſeu indumenta ſacania niniuitaꝝ deꝰ miſertꝰ eſt eis · ſ; ꝓpter cōuerſione; a vijs eoꝝ peſſimis · Et ſic ex hac hyſtoria ſc̄m eos nō habet̄ ꝙ laudabilia ſint jeiunia ſeu meritoꝛia · ſ; foꝛte poci9 oppoſitum · Magiſter ·

Jeiuniū de quo loquimꝰ ꝓut ſ · eſt virtuoſū inq̄ntū eſt actꝰ v̄tutis eſt illud qd̄ ꝑ rationē oꝛdinat̄ ad aliqd̄ bonū honeſtū · aſſumit̄ eī tāle jeiuniū p̄ncipalit̄ ad tria · pmū ſ · aſſumit̄ jeiuniū v̄tuoſū ad hoc ꝙ mēs liberius eleuet̄ ad ſublimia ꝯtemplāda · Scd̄m vero q̄nꝰ ad ꝯcupiſcencias carnis repmendas · ꝑ abſtinenciā enī cibi et potus ſc̄m jeroꝰ · tepeſcit luxuria · Terciū uo ad ſatiſfaciendū ꝓ peccatis · vnde pmū jeiuniū moyſi ſupdictum

intelligit esse assumptū p̄mo modo vt .s. mens eius eleuare-
tur ad supna vt legē dei mereret accipe. Sil'r et ieiuniū dan.
triū ebdomadaꝝ. Nam p⁹ illud ieiuniū reuelationē a deo re
cepit vt ibidē. Scōm vero ieiuniū mosaicum assumptū est
tertio mō .s. vt ꝓ pctis ppl'i satisfaceret. Ieiuniū vero nini-
uitaꝝ intelligit assumi scōo et tercio mō. nam cū ipi haberēt
pcta carnalia ad que reprimenda ieiunia ut dictū est confe
rūt. Sil'r et pcta alia ꝓ quib⁹ ꝑ ieiuniū satisfacerēt. Idcirco
ieiunia eoꝝ ad talē finē ordinata. reputanda sūt inter bona
opa. de quib⁹ dicit. vidit de⁹ opa eorū quia ꝯuersi sūt de via
mala ꝛc. Niniuite eni qui p̄us carnalib⁹ viciis dediti erant
ieiunādo ab illis malis viis cōuertebant. Sil'r et ꝓ p̄teritis
pctis satisfaciebant. Et iō in hoc qd dicit. vidit de⁹ opa eoꝝ
non excludunt ieiunia ꝑut pharisei intelligere volūt. sꝫ po-
cius intelligenda sūt includi inter cetera bona opa eoꝝ. Ieiu
nia eni simpl'r sumpta in q̄mpl'imis locis sacre scripture vt
bona opa reputant inq̄n⁹ ɓm se intelligunt ordinari ad ele-
uationē mentis et carnis lasciuiā supprimēdam. vnde iohel'
ij. capl'o ad cōuersionem gn̄alem exhortās dicit. Cōuertimi
ad me in toto corde vestro in ieiuniis et fletu ꝛ sacco ꝛc. Cir
ca qd si amplius scripturas scrutari volueris reperies ꝙ ieiu
nia et monumenta sacania ꝛ huiōi q̄nq̄ꝫ etiam i hiis qui nō
sūt vere penitentes cōmendant a deo. inq̄ntū talia inducunt
quādam humiliatōꝫ seu attritōꝫ que sūt dispositōes ad peni
tenciā. Discipulus. Vellem scire vbi ha-
bet quod dicis .s. ꝙ etiam sine vera penitēcia ieiunia et huiōi
q̄nq̄ꝫ cōmendant a deo. Magister. De achab
qui pessim⁹ fuit vt hystoria sacra testat. de eo tam̄ legit ꝙ cū
audisset ab helia sn̄iaꝫ dei contra eum latā de deletiōe sua cū
sua posteritate ꝙ scidit vestimēta sua et indutus est sacco et
ieiunauit. Et licꝫ ista non fecerit ex detestatōe pcti nec timo
re dei. sꝫ solū quodā timore suili .s. pene. tam̄ legit deū dixis-
se helie. Nōne vidisti achab humiliatū coram me. eo ꝙ hūi
liat⁹ est mei causa. non inducam malū in dieb⁹ eius. Que
quidē hystoria habet iij. Re. xxj. Ex quo patꝫ ꝙ ꝑ ieiunia
et alia que superbiam mentis supprimūt. etiam si non fuerint
ex corde totalit contrito facta. deus leuat aliquid saltē de pe
na temporali. vnde ieiunia et alia sil'ia que humiliatōꝫ men
tis inducunt nō sūt cōtempnēda. sꝫ nec deridēda sic pharisei

existimāt· nisi forte cum fiūt ꝑ exteriora signa tantum sine hoc ꝙ interius aliquem effectum humiliatōis inducant· qḋ ꝑtinet ad ypocrisim que est bonitas simulata· et per ꝯsequēs ſm Gregoriū duplex iniquitas· de qua falsa humiliatione legitur ecc̄· xix· Est qui nequiter se humiliat et interiora eius plena sūt dolo

¶ Capl'm· viij· in quo ostendit ꝙ auctes in quibꝰ Rabini phariseorum fundantur ad reprobandas abstinēcias et ieiunia nostre religionis nichil faciunt pro eis

Discipulus·

Licet vera sint et michi grata ea que circa ieiunia et abstinencias ꝑ te sunt dicta· adhuc restat dicendū cōtra auctes ꝑ Rabimoysē supra allegatas· quarum ꝑ̇ma est de nazareo nūi· vj· capitl'o· qui ꝓpter hoc ꝙ vouerat abstinere a vino et sicera incurrebat peccatum· intantū ꝙ indigebat ꝓpiciatōe cū sacrificio ī oratione sacerdotis· licet nō afflixerit se nisi tantum ꝑ abstinenciam a vino· Ex quo arguit ꝙ ml'to magis peccat ille qui a multis rebus licitis abstinendo se affligit· Alia auctas sumitur ab eccl'iastico· vij· capitl'o vbi dicit· Noli esse iustus multū· ex qua intelligūt ꝙ supra iusticiam legalem mosaicam per quam ꝓhibentur certa cibaria et comestibilia non sūt addende alie abstinencie scilicet ieiunia· quia hoc videt esse multa seu sup̱flua iusticia Declara ergo michi has auctes sic vt sciam quomodo nō cōtradicunt illis que a te circa hec supradicta sunt·

Magister· Prima auctas sup̄dicta· s· de nazareo manifeste facit contra ip̄m allegantem· s· Rabimoysen et suos Rabinos· Nam aspicienti legem Nazareorū et consecratoꝝ que nūi· vj· capl'o continet· manifeste patet ꝙ nazareus consecrat seu sācti ficat deo ꝑ votum de abstinēcia a vino et sicera et alijs ad hoc ꝑtinentibus· Legit enī ibi sic· loq̄re ad filios israhel vir siue mulier qui fecerint votum vt sanctificentur et se voluerint consecrare dn̄o a vino et om̄i quod inebriare potest abstinebunt ꝛc̄· Ex quo habetur clare ꝙ votum p̄dictum de abstinencia a vino et ab alijs īebriatiuis ad s̄cificationē et consecrationē vouentis ꝑtinet· Et ideo infra de ip̄o legit, om̄i tempore consecratōis sue super mortuū nō egredietur· nec super patrem ꝛc̄· Et reddens rationē huiꝰ subdit· quia consecratio domi super caput eius est· Et est ratio·

Nam sicut sacerdotes deo ministrantes olim seruare se debe-
bant a contamitione mortui · vt leuitici · xxj caplo · Sic na-
zareꝰ consecratus ꝑ votum abstinencie supradictum a tali cõ-
tamiatõe mortuoꝝ obseruare se debebat · Que quidẽ obserua-
tio ita stricte ꝑcipiebatᷣ nazareo sicᷣ summo sacerdoti qui etiã
ꝓ patre et matre non debebat contamiari · Simplices vero
sacerdotes licet a contagijs quorũcumqȝ mortuorum absti-
nere debebant · non tamen a patre seu matre defũctis · vt ha-
betur leuitici sup̃ caplo allegato · et nũi · vj · Ex quo mãifeste
habetur ꝙ sanctitas nazarei equiꝑabatur sãctitati summi sa-
cerdotis in cerimonialibus sup̃dictis de contagio mortuoruȝ
Et quia posset contingere ꝙ nazareꝰ minus circa hoc ꝓuidẽ-
ter talem cõtamiationẽ mortui incurreret · Ideo legitᷣ infra
Si autẽ mortuus fuerit quispiã subito coram eo pollueᷣt ca-
put consecratõis eius · ad cuius reꝑationẽ seu reconciliationẽ
debebat offerre sacrificiũ ꝓut in lr̃a · Et sacerdos debebat dep̃-
cari ꝓ eo · eo ꝙ peccauerit super mortuo modo supradicto · vñ
expiatio ista requirebatᷣ · eo ꝙ nõ diligentẽ fuerat obseruatꝰ
a contagio mortui cũ tamen esset deo consecratus · Ex quibꝰ
patet ꝙ votum nazarei de abstinencia a vino et huiõi cõmẽ-
datum est et laudatum tamq̃m v̓tuosum et deo sanctificatũ
seu consecratum · eius tamẽ negligencia circa obseruationẽ
a contamiatione ad quam tenebatᷣ indigebat ꝓpiciatione et
indulgencia vt dictum est · quod manifeste facit cõtra Ra-
bimoysen · Et attende ꝙ in hoc loco interpretati sunt hoc ver-
bum · eo ꝙ peccauerat super aĩam dicendo ꝙ peccauerat super
aĩam suam in abstinendo · quod tamen lr̃a non patitur que
p̃dictum votum nazarei ad sanctificatõem et consecrationẽ
ꝑtinere dicit · quod etiam Amos · ij · capitulo manifeste ostẽ-
dit vbi inter magna beneficia que ꝓpheta in ꝑsona dei reci-
tat fuisse impensa populo israliticо de quibus fuerunt deo in-
grati etiam de nazareis facit mentioneȝ · vnde cum dicitᷣ · Et
ascẽdere feci vos de terra egipti et deduxi vos ꝑ desertum · xl ·
annis ꝛc̃ · ibideȝ subdit · Et suscitaui de filijs vestris ꝓphetas
et de iuuenibus vestris nazareos · Ex quo habetur mãifeste
ꝙ ad magnam graciam reputare debebat populus israheli-
ticus diuinitus sibi concessum ꝙ de eis suscitarentᷣ nazarei ·
vide igitᷣ quanta sit fatuitas pharisaica que nazareos pec-
catores reputat · Intelligendũ ergo quod dicit super aĩam ·

super mortuū a quo sepata est anima sicut in translatione
nostra· nam anima in scripturis sacris quandoqꝫ accipit̄ ꝑ
toto homie· vt cum dicit̄ Ezechielis· xviij· capitulo· anima
que peccauerit ipa morieť· et sic in aliis. Quandoqꝫ aūt per
aiam intelligit̄ mortuus· vt cum dicit̄ nūi· vj· Immundi
sumus sup animā homis· que quidē immūdicia intelligit̄ ex
tactu homis mortui modo ṗdicto· Item alia auctas quam
allegat ab eccl'iastico· vj· capl'o sumpta vbi dicit̄· Noli esse
iustus multū· nichil facit ꝑ eo· arguit enī a disparatis· Ibi
enī agit̄ de virtute iusticie que corrumpit̄ qn̄qꝫ per excessum
s· cum quis acrius punit q̄m oportet quod ꝑtinet ad crudeli-
tatē· qd cōiter ꝑcedit ex hoc ꝙ aliquis de iusticia sua nimis
estimat ad quod repmendum dicit· Noli esse iustus multū
hic autem agimꝰ de ieiuniis et abstinēciis que ꝑtinent ad tē-
peranciā que est alia virtus distincta a iusticia· vnde sua ar-
gumētatio in hoc loco nō valet·

¶ Capitulū· ix· in quo agitur de differencia victorie anti-
quorum patrum ad victoriam patrū noui testamenti·

Discipulꝰ·

ADhuc video quādam differenciam inter statum seu vitam iustorum seu sanctorum veteris testamenti· et statum seu vitam sanctorū noui testamenti· Cuiꝰ differencie rationem cupio habere· que quidem differencia ta-
lis est· Sancti enī antiqui testamenti in hoc gloriabant̄ et deū in gentibus magficabant· quia supabant infideles ⁊ eos vl-
tra modū vincebant seu supprimebant et hoc quādoqꝫ ꝑ ar-
morum potenciam· sicut legitur de abraham gen̄· xiiij· qui quatuor reges vicit potentes cum paucis sue comitiue vi-
ris· et hoc sine miraculo aliquo patente. Sil'r de machabeis qui pluries debellauerunt grecos qui plures erāt numero ⁊ magis armis muniti bellicis· vt habetur machabeorū ṗmo et sic de aliis q̄mpl'imis· fuerunt etiā in illo statu qui mediā-
tibus miraculis visibilibꝰ aduersarios vincebant vel eorū resistebant tyrannidi· ṗmū patet ꝑ moysen in mari rubro contra egiptios exo· xiiij· et de aliis bellis q̄mpl'imis qui i li-
bro iudicum et in aliis libris canonicis continent̄· Scōm pꝫ in daniele quē domiꝰ ab ore leonū miraculose eruit danielis vj· Et tribus pueris qui virtute diuina impetum ignis in fornace ardenti euaserunt· et sic restiterunt seu supauerunt

ꝑsecutorum rabiē. vt habetur danielis. iiij. capl'o. Jn statu autem noui testamēti spūaliter in pmitiua ecclesia aliter contigit et q̄i ꝑ oppositum. Nam apl'i ꝛ sancti martyres tunc tēporis nō legunt̄ supasse aduersarios. ſʒ pocius ab eis affligi ꝛ occidi vt patet in q̄mpl'imis legendis sanctoꝝ. Cum autem eadem sit fides vtrorūq̄ʒ scire cupio tante differencie rationē.

Magister. Ad rationem hui⁹ differencie quam queris ostendendā oportet te reducere ad memoriam quedā supdicta. Ex quib⁹ cum alijs quibusdā veris rationeʒ differencie quam petis habebis manifeste. Jn supdictis enī. s. in pma pte distinctōe. v. ostensū fuit ꝙ duplex est victoria. s. corpalis et spūalis. et ꝙ spūalis victoria est melior seu dignior q̄m victoria corpalis. qd̄ testat̄ scriptura pū. xvij. vbi dicit̄. melior est paciēs viro forti et qui dn̄atur animo suo expugnatore vrbiuʒ. Cui⁹ excellencie rō in pdicta distinctōe plene habet̄. vnde in victoria xp̄i ſm quaʒ hostem humani generis deuicit non fuit corpalis victoria que impfecta est. sed spūalis. paciendo enī et moriendo vicit. Jn ligno enī crucis xp̄us moriendo dyabolū vicit. victoria vero antiquoruʒ patrum vt cōiter corpalis fuit. supando diua virtute aduersarioꝝ corpales potencias. Ex quibus habere potes differencie rationē quā petis. Ad populum enī antiquū qui tanq̄m impfect⁹ ꝑ corporales pmissiones inducebat̄ ad legis obseruationē. victoria corpalis que sensibilis est licet min⁹ digna ponebat. Ad populū nō nouū qui tanq̄m pfectus ꝑ spirituales pmissiones ducit̄. victoria spūalis que dignior est ponet. Et id̄ apl'i et alij discipl'i vestigia xp̄i sequētes. victoriā spūalem sequunt̄ que pficit̄ ꝑ veram paciencā psequēciū vsq̄ʒ ad mortem ppriam. docente vero magistro luce. ix. Qui vult venire post me abneget semetipm et tollat crucem suam et sequat̄ me. Circa quod vlteri⁹ attendē debes ꝙ vtraq̄ʒ victoria in testimoniū fidei fidelib⁹ est cōcessa. Sicut enī antiqui videntes victorias miraculosas corpales in deū credebant. vnde exo. xiiij. vidit israhel manū magnā quaʒ deus fecit egipcijs. crediderūt in deū et in moysen seruū eius. Sic tpe noui testamēti videntes ppl'i mirissimā constanciam et pacienciam apl'oꝝ et alioꝝ discipl'oꝝ xp̄i. qui paciendo terribilissima et acerbissima tormēta viril't in fide xp̄i pmanebant vsq̄ʒ ad mortē crudelissimā. per hoc ppl'i ad assensū fidei

inducebanť· vt pꝫ in hystorijs eccl'iasticis et alijs sanctorū
martirū legendis· de qua quidē differencia circa testimonia
fidei int̄ pr̄es veteris testamēti et pr̄es noui cōsiderāda· apl's
ad hebreos ait vbi de p̄mis dicit· Sancti ꝑ fidem vicerūt re:
gna opati sūt iusticiā obturauer̄t ora leonū· extinxerūt im:
petum ignis ⁊c̄· vsqꝫ ibi· alij vero exclusiue que oīa ad sta:
tum antiquoꝝ ꝑtinent· vbi oīa illa et plura similia legun
tur facta fuisse ꝑ sanctos antiquos· vt patꝫ ꝑ discursū vete:
ris testamenti· vn̄ diuina sapia que oīa suis tꝑibus et locis
suauiter disponit antiqui testamēti pr̄ibus victoriā tꝑalē
sicut et bona tꝑalia cōiter p̄stauit in testimoniū fidei· vt ex
talibꝫ bonis imꝑfectis ppl's ille imꝑfectus induceretur ad agē
dum et credendū illa que ad ꝑfectionē vite ꝑtinebant· Con
sequenť aūt postq̄m apl's narauit victorias et alia miracu
losa antiquoꝝ patꝝ subdit· Alij vero extincti sūt non inue:
nientes redemptionē ⁊c̄· vbi loquiť de sanctis noui testamēti
qui sūt alij a p̄dictis· s· antiquis· qui quidē sancti p̄sertim in
p̄mitiua ecclia nō leguntur victorias habuisse de aduersarijs
sꝫ potius ab eis affligi et occidi· vnde de illis dicit· Nō inue:
nientes redēptionē· s· corꝑalē ab hostibꝫ vt meliorē inuenirēt
redēptorē· s· spūalē· vn̄ de istis· s· de scis noui testamēti dicit·
lapidati sūt· secti sūt in occisione gladij mortui sūt ⁊c̄· vbi
finaliť de omibꝫ ꝯcludit· Hij om̄s testimonio fidei ꝓbati in:
uēti sūt· Si aūt quis querat de comꝑatiōe alteriꝰ victorie ad
alteram· s· coꝑalis ad spūalem· que· s· illaꝝ sit maior scru:
tando diligenter apl'oꝝ dicta hanc reꝑies cōꝑationē· De an
tiquis eni sanctis ꝓpe diciť q̄ vicerūt regna· Illi eni ꝑ fidem
verā vicerūt egiptū· chananeā· palestinā· ydumeā et huiꝰoi
que sūt regna ꝑticularia· Sancti vero noui testamēti ꝑ vic:
toriā spūalē non solū regna dicuntur vincere sꝫ mundū· vn̄
p̄ma io· v· Hec est victoria que vincit mundum fides nr̄a·
Cuiꝰ ratio est· Nam iustus ille qui tormēta mūdi vsqꝫ ad
mortē paciendo immobiliť in fide manet· non solū vnū re:
gnū vel plura regna ꝑticularia vincere dici debet· sꝫ vincere
mundū· Si eni totꝰ mundꝰ visibilis cōgregatꝰ esset nō pos:
set amplius conť vnū hoiem facere q̄m ip̄m multiplicať tor
quendo interficere· Et ideo sancti noui testamēti suꝑando oīa
in testimoniū fidei· que mundꝰ contra illos posset facere· to
tum mundū vicerunt· vnde xp̄us ꝑ huiꝰoi noua victoria

cōmendanda dicebat. Ne terreamī ab hijs qui occidūt corpꝰ
Et post hoc non habent amplius quid faciant luce. xij. Et si
vis amplius de hac mā habere vide in additōe sup epl'am ad
hebreos. xj. Discipulꝰ. Satis habeo ratonē
differencie quā petebā in auctibus noui testamēti quā modo
allegas fundatam. vellē tamen adhuc informari si forte in
antiquis scripturis de hac differēcia. s. victorie antique ꝛ no
ue aliquid habeatꝰ. Mḡr. Scripturas scrutādo
antiquas aliquid de hoc inueniri posset. licet nō ita clare sicꝰ
in alijs misterijs ꝯtingit vt dictū est. De victoria enī antiqꝫ
que corꝑalis erat. s. per corꝑalem potenciā satis traditꝰ in hy-
storijs antiquis in quibus habetꝰ ꝙ apl's dei sepe aduersarios
vincebat. eos debellando corꝑaliter et affligendo. non virtute
ꝓpria sꝫ diuina. vnde psalmista de huiōi victorijs antiquo-
rum dicebat. Non in gladio suo possiderunt terrā. nec bra
chiū suū saluauit eos. sꝫ dextera tua ꝛc̄. De victoria tamen
spūali non palā sꝫ figuratiue antiquitꝰ traditꝰ. et hoc ꝑ sacri
ficia diuisa et varia que in veteri lege fiebant ad p̄figurandū
pn̄cipalitꝰ sacrificiū xp̄i ꝑ quod victoria spūalis habetꝰ vt sup̄
dictū est. De qua figuratione in p̄ma scōe. q. c. ij. plene ha-
betur. Discipl's. Licet ī hijs que modo al-
legas duplex victoria intelligatur. hoc tamē est in diuersis
auctibꝫ. vellē aūt scire si forte in vna aliqua aucte de antiqs
hec duplex victoria tradatꝰ. Mḡr Scrutāti
diligentꝰ scripturas hoc quod petis reꝑiri posset et spāliter in
psalmo. lxxvj. qui incipit. voce mea. ibi enī psalmista ꝓ'e
in ꝑsona fideliū xp̄i qui in p̄mitiua eccl'ia sub tyrānica ptā-
te Romani imperij maxime affligebantꝰ. pn̄cipalitꝰ loquitur
vt recte intuēti lr̄am ipiꝰ psalmi hoc patꝫ. Et quia hoc erat
contra modū diuitꝰ consuetum circa antiquos vt dictū est
qui aduersarios supprimebant et debellabāt. Idcirco psalmi
sta ibideꝫ dicit. Et dixi nūc cepi hec mutatio dextre excelsi.
Cuiꝰ sensus est ꝙ potēcia dei que ꝑ eius dexterā cōiter in scrip
turis sig̃ficatꝰ. Juxta illud exo. xv. capl'o. Dextera tua dn̄e
confregit inimicū. antiquitꝰ manifestabatꝰ per destructōeꝫ ad
uersarioꝝ corꝑalem. Nunc aūt. s. in statu p̄mitiue eccl'ie de
qua ibidē psalmista tractat pn̄cipaliꝰ manifestabatꝰ dexte-
ra dei seu eius potencia ꝑ miram pacienciam fideliū qua gra
uissimas ꝑsecutōes vsqꝫ ad acerbissimā mortē ab adūsarijs

pro fide veritatis tolerabat · vnde de hoc psalmista proprie dicebat · Nūc cepi hec mutatio dextere excelsi · Nam dextera excelsi que vna et eadem est essencialiter · s · diuina potencia nō vniformiter sed mutabiliter incipiebat manifestari in statu pmitiue ecclesie ab eo modo quo manifestabatur tempore antiquorum vt dictū est · Et sic ex ista auctoritate bene intellecta habes differenciā supradictam quam petis · Discipulus ·

hic ps̄ · cōiter exponitur de fidelibus in captiuitate babilonica afflictis prout in postilla Nicolai qui ad lr̄am psalmū predictum sic exponit habetur · vnde fm suā expositionē que lr̄alis est non habet locū allegatio tua supradicta · Mḡr ·

Vide addicionē sup postillam in predicto psalmo · et ibi manifeste reperies q expositio postillatoris non proprie applicatur lr̄e vt patet ex multis racionibus que in predicta addicione hoc ostendūt · sed proprie applicatur lr̄a statui pmitiue eccl'ie vt iā tibi allegaui · In quo statu incepit mutatio dextere excelsi modo supradicto · vnde si de expositione illius psalmi plenius vis informari vide ibi in postilla et in addicione ·

Discipulus · Adhuc lr̄a istius versus non videtur consonare tue sn̄ie · dicit eni · Et dixi · nūc cepi hec mutatio dextere excelsi · debuisset eni dicere fm te · Et nunc cepit mutatio dextere excelsi · Magister · In scripturis sacris vt nosti sepe ponitur preteritum pro futuro et econtra · Similiter et verba seu pronomina pme psone pro tercia · vnde exo · iij · cap'lo angelus loquens moysi dicebat · Ego sum dn̄s deus patris tui etc · vnde i hoc loco nō est incōueniens vt verbum pme psone ponatur loco verbi tercie psone ·

Distinctio quīta de scrutinio scripturarū que in libro Job cōtinent̄ declarando mentē ipsius iob et sociorū Similiter et heliu In quibꝫ expositores hebreorꝫ manifeste errauerūt Et continet xiij capl'a

¶ In pmo capitlo pmo ostendit̄ ꝙ iob in dictis suis seu altercacoibus quas cum socijs habuit nō est blasphemus nec hereticus censendꝰ sicut Rabimoyses et omnes antiqui talmudici erronee estimauerunt

¶ In 2° caplo ponunt̄ quedam dicta ipiꝰ iob ex quibꝫ pdicti hebrei arguunt iob fuisse hereticū seu blasphemum · et ponit̄ qddam pambulū ad verā intelligenciā quorūdam q̄ in disputacione iob cum socijs cōtinentur ·

¶ In caplo tercio ponunt̄ ea in quibꝫ tam iob q̄ȝ socij eius cōueniebant · et ea in quibus differebant · et ibidē respondet̄ ad auctes supdictas que per rabimoysen cont̄ iob allegant̄

¶ In q̄rto capitulo arguit̄ contra pdictam responsionem et soluuntur argumenta ·

¶ In · v · caplo ponunt̄ quedā alia ūba ipius iob ex quibꝫ arguunt supdicti · iob negasse resurrectōeȝ futurā · et ibidē soluuntur argumēta eorꝫ per verā exposicōeȝ v̄borꝫ ipiꝰ iob ·

¶ In cal° vj · ponunt̄ quedā v̄ba dei ad ipm iob · ex quibus apparet ꝙ iob loquebat̄ cont̄ iusticiā diuinā · et ibidem exponuntur v̄ba pdicta sic ut ex ipis nō intelligat̄ iob fuisse locutū in derogacionē diuine iusticie ·

¶ In caplo vij · oñdit̄ ꝙ ex hoc ꝙ iob natiuitatē suā et concepcōnem et huiōi maledixit · et eciā uitam ꝓpriam dicebat se abhorrere nō derogat̄ pfectioni ipius iob seu ipiꝰ v̄tuose paciencie · nā talia ꝯm partē inferiorē rōnis dici intelligēda sūt nō aūt scdm ꝑtem superiorem racionis

¶ In caplo · viij · ponit̄ quedā obiectio cont̄ ea que dicta sūt in pcedenti capitulo et ibidem soluit̄ ·

¶ In caplo ix · declarat̄ conueniēcia amicorꝫ iob in ipius impugnacōne et distinctio eorū inter se

¶ In caplo · x · exponit̄ opinio heliu que fuit erronea a deo cōdemnata cont̄ hebreos qui asserūt ꝙ heliu victoriā obtinuit de iob · et distinctio eorū inter se

¶ In caplo · xj · oñdit̄ ꝙ sicut tres amici iob erāt de secta saduceorꝫ sic et heliu erat de secta phariseorꝫ quibꝫ assimilat̄ tam in suis opinionibꝫ erroneis q̄ȝ in cōdicionibꝫ suis

¶ In caplo. xij. ostendit quid in responsionibus omnis superaddi intelligit qd ad questionem propositam de job pertinere videatur

¶ In caplo xiij. ostenditur quod ex malis temporalibus que hominibus eueniunt non semper concludi potest eorum malicia

¶ Capitulum primum in quo ostendit quod job in dictis suis seu altercacionibus quas cum sociis habuit non est blasphemus nec hereticus censendus sicut Rabimoyses et omnes antiqui talmudici erronee estimauerunt. Discipulus.

Placent michi racones tue quas assignas ad hoc quod antiqui patres veteris testamenti bonis temporalibus adherebant propter conformitatem ad populum quem ad obstinanciam diuinorum preceptorum mouere intendebant. qui quidem populus ex sui ruditate temporalibus adherebat. intantum quod non nisi per temporales promissiones ad dei obsequium induci oportebat. Sed circa hoc quedam insurgit admiracio que talis est. quomodo job de quo scriptura testatur quod erat simplex et rectus timens deum et recedens a malo job primo. cum hoc tamen intantum temporalibus adherebat quod ex eorum amissione quinque in blasphemiam dei verba prorumpebat prout rabimoyses in libro de direccione parte tercia caplo. xxiij dicit Non enim dicendum est quod job adheserit temporalibus propter ruditatem populi quem intendebat mouere ad fidem seu opera legis faciendam. quia job gentilis erat. nec legitur fuisse sub aliqua lege diuina preter legem naturalem constitutus. nec fuit a deo missus ad aliquem populum de lege diuina informandum. vnde admiracione dignum videtur quod tantus vir et a deo approbatus sic in blasphemiam diuinam prorupit propter temporalium bonorum amissionem

Magister. Dicere quod job fuit blasphemus vel non bene sentiens de deo seu de prouidencia diuina est valde erroneum tanquam contra veritatem sacre scripture dictum. Manifeste enim testatur scriptura in principio sue historie quod fuit rectus et timens deum etc. Similiter quod deus frequenter vocat eum seruum tam in allocucione cum sathana ut cum dicit numquid posuisti cor tuum super seruum meum. Job quia non est ei similis in terra etc. Job 2o quam eciam in fine huius historie deus loquens ad ipsum eliphaz dicit Job seruus meus orabat pro vobis. Ex quibus et similibus manifeste patet quod job computandus est inter seruos dei non autem inter blasphemos Item Ezech. xiiij. calo dicit. Et si fuerint tres viri in medio eius noe daniel et job ipsi iusticia sua liberabunt animas suas

Ex quo patz q deus reputabat job inter iustos qui per suam iusticiam fuerūt digni liberari · absit ergo dicē job fuisse blasphemū et huiōi sicut Rabimoyses erronee asserit in loco per te allegato · quē quidē errorem ipe Rabimoyses non habuit ex se · sed in hoc sequit talmudicā seu pharisaicam opinionē que in diuisis locis hūc errorē tenet sicut et in mltis alijs superi⁹ dictis · et deo duce infra dicēdis Discipul⁹ Ad hoc qd allegas pro defensione iusticie ipi⁹ job · Rabimoyses ubi supra respondet · dicens q de blasphemia et de alijs erroribus suis job penituit · vnde in ultima locucōe job ad deum sic dicit · Idcirco meipm rephēdo et ago penitenciā in fauilla et cinere rc · Job · xlij · In quib⁹ verbis scdm Rabimoysen ostendit q job penituit de blasphemia diuina et alijs errori bus per ipm dictis · Et ideo post pdictā pniam deus uocat eū seruum in pdicto caplo · Similit et in pphecia Ezech · et sic et antequā temptaret et pcā pdicta incurrēt seru⁹ vocatur ut in pmo caplo · et 2° · ipi⁹ job hoc patz · Motiuū aūt seu causā penitencie ipius job Rabimoyses ubi sup assignat dicēs q job opinabat q psperitates tpales erant finis vltimus vite humane · et hoc qn ipe job cognoscebat ipsū deū solum et narracione seu auditu nō aūt per viā speculatiuā qd probat ex hoc qd job dicit in · xlij · cal° · supdicto · auditu auris audiui te et nunc oculus meus videt te · vnde scdm eū nō fuit job commendat⁹ in pncipio sue historie de intelligēcia seu sapia et huiōi sed de simplicitate et rectitudine vite et timore dei et recessu a malo · que cōdiciones pūt cōpetere etiā rudib⁹ · Ex quo dicit q iob quando ex solo auditu cognoscebat deū erat pplexus in pdictis opionib⁹ · Sed postqz habuit noticiam diuinam p viam speculatiuā tūc cognouit q finis vltim⁹ humane vite non consistit in psperitatib⁹ hui⁹ mūdi · s · tpalib⁹ et ideo penituit de hijs que dicta fuerūt per eū cont diuinam iusticiā atqz puidenciā put in libro Rabimoysi supdicto per te et caplis allegatis ista pleni⁹ habent Mgr Si bene verba dei ad Eliphā et socios eius directa scrutatus fueris sane reperies q deus tanqz verus et prius determinator disceptacōnis seu cōtentiois ipius job et eius adusarioz determinat q in ipa disceptacōne seu disputacōe job cū illis locutus fuerat rectum corā deo · nō aūt adusarij eius · dicit em sic deus ipi eliphaz · Iratus est furor meus in te et in duos

amicos tuos quoniā nō estis locuti corā me rectū sicut seruꝰ meus job. Ex quibꝫ manifeste patz ꝙ deus approbat v̓ba ipiꝰ job in p̄dicta disputacōe cōtenta tanq̄ȝ recta ⁊ condempnat partem alioꝝ tanq̄ȝ oppositā. quā quidē sentenciā deus postea infra paucis interpositis replicat sub eisdē verbis. Constat aūt ꝙ si job in disputando cum adu̓sarijs ꝓuidenciā dei negasset seu eiꝰ iusticiā cont̄ qd̓ adu̓sarij eius eū impugnassēt ꝙ tunc falsum esset dicē ꝙ job fuerat locutꝰ rectū coram deo et socij oppositū Ex hoc aūt ꝙ fecisset pn̄iam de cōmissis seu de dictis suis nō recte dictis. non seq̄tur ꝙ fuerat rectū locutꝰ in p̄cedenti disputacōe. Oportet ergo dicē ꝙ in disputacōne ipsius job cum adu̓sarijs. job tenuit qd̓ rectū ē ut lr̄a testat̄. Et sic patz ꝙ tam Rabimoyses q̄ȝ mḡri sui quos sequit̄. s. pharisei non recte sed false et erronee dicta ipiꝰ job in disputacōne cum socijs tanq̄ȝ heretica condempnauerūt. Cum constat hoc esse manifeste cont̄ diuinā determinacōeȝ sup̄dictā Item qd̓ asserit ip̄e Rabimoyses de motiuo pn̄ie ipsius job qd̓ fuit quia antea cognouit deū ꝑ solū auditū. nūc aūt per viam speculatiuam est incōueniēter dictū. tum quia in hijs que ꝑtinēt ad cognicōem hūanam de diuinis. magis meritoriū est qd̓ homo ex auditu accipit q̄ȝ si per speculacōem hūanā hoc hr̄et. fides enī est ex auditu ad Ro. x. tū quia ꝑ speculacōem hūanā nō sufficienē habet̄ ꝓuidēciam diuinā esse circa particl̓ares actus homis. et ꝙ remuneracō seu punitio hoīs ƀm ipius actus sit in alia vita et multominꝰ in resurrectione futura. de quibꝫ job aliqua docuit ut infra patebit Item ꝙ ip̄e Rabimoyses asserit job nō fuisse cōmendatū a deo de sapia seu intellectu falsū est Nam cōmendatꝰ fuit de timore dei et recessu a malo in pn̄cipio historie. et etiā postea. 2. capl̓o dicēte deo de job ad ip̄m sathan. ꝙ nō erat ei similis in t̓ra vir simplex et rectus timens deū et recedens a malo Constat aūt ꝙ timor dei ē ip̄a sapia que in scripturis cōmendat̄. Similit̄ et recedē a malo est intelligencia que laudat̄ in scripturis. ut habet̄ exp̄sse job xxviij. dicit sic. job de quo deus testat̄ ꝙ erat timens deū et recedens a malo. necesse est dicere ꝙ erat sapiens et intelligens et timens deum ⁊c̄

¶ Capl̓m 2ᵐ in quo ponūt̄ quedā dicta ipius job. ex quibus p̄dicti hebrei arguūt job fuisse h̓eticū seu blasphemū. et ponit̄ quoddā p̄ambulū ad veram intelligēciam quorūdam que in

disputacõne job cū suis cõmenẽ Discipulus

Quidquid sit de alijs vellem habē veram intelligenciā de auctibus quas ipē Rabimoyses allegat· ex quibꝫ ad lrām videẽ haberi q job credebat q nō erat differencia inter iustū et impiū apud deū· vterqꝫ enī ut dicit sili modo cōsumiẽ· vnde in caplo· ix· ipe job dicit· vnū est quod locutus sum· et innocētem et impiū ipe cōsumit Item infra job· xxj· videẽ dicere de impijs q aliqui moriunẽ in magna tranqllitate et aliqui in magna amaritudie et de vtrisqꝫ concludit et tamē insimul in puluere dormiēt et vermes operient eos· Ex quibꝫ auctibus videẽ arguere q de mente job erat q deus indifferēter punit innocentem et impiū· Similiē et qslꝫ impios indistincte· qꝺ videẽ conẽ diuinā iusticiam seu puidenciam· vnde ex istis concludit q ꝺm job deus nō puidet de actibus hūanis quoꝝ vtrūqꝫ est erroneū tanqꝫ repugnās sacre scripture in mltis locis· in quibꝫ maifeste habeẽ q deus hẽ noticiam de omnibꝫ actibꝫ hūanis· et retribuit vnicuiqꝫ scōm opera sua· vnde in ps̄· de pmo dicit· qui finxit sigillatim corda eoꝝ et intelligit omia opera eoꝝ· De 2º vō ps̄· deo dicit· Tu reddis vnicuiqꝫ iuxͣ opa sua· et i mltis alijs locis· vellē igiẽ ut michi ostēderes quō pdicta vba job et silia pūt intelligi sine derogacōe diuine iusticiae et puidētie Magister Ad intelligendā pdictoꝝ ꝛ similiū opoꝫ pmo scire i quo pendeat huiōi disceptacō· s· job et suoꝝ aduꝰsarioꝝ· sic ut opio cuiꝰlꝫ eoꝝ distincte habeaẽ a ls pcederẽ confuse et indetīminate· Et circa hoc vlteriꝰ est attendendū q stilus libri job et ipius modus loquendi est valde singularis in obscuritate inẽ ceteros libros veteris testamēti vnde cōiter tradūt hebrei q modus loquendi istius libri est nō solum poeticus sed etiā metrice compositus· in quibꝫ concordat jeroꝰ· vnde in plogo huiꝰ libri sic dicit a verbis job in quibꝫ ait· pereat dies in qua natꝰ sum usqꝫ ad eā locū ubi ante finē voluis scriptū est Idcirco me reprehendo exametri vꝰsus sūt· dactulo spondeoqꝫ carētes Et sic patꝫ q liber iste est p modū poematis scriptus· vnde p totum hūc libꝫ figuris et coloribus vtitur quibꝫ poete vti cōsueuerūt Illa aūt que metrice tradunẽ nō plane expmunẽ sicut fit in locucionibꝫ psaias sed truncate· et qnqꝫ pprie· ꝛ qnqꝫ im pprie et qnqꝫ breuius qnqꝫ largius qꝫ opoꝫ pponunẽ· Silr et in talibus vna snia sepiꝰ rplicaẽ sub diuisis vbis seu silitudibꝫ

Item in sil'ibus qn̄qz quedā tradunt̄ que prima facie vident̄ esse ƀm mentē loquētis · et tn̄ serie disceptacōis ꝓspecta oportz ea intelligere nō ƀm mentē loquētis sed ƀm mentē adu̾sarij quē loquens seu ꝓponens vult inducere ad incōueniens ꝓut in quibusdam videbit̄ · vnde ad habendā veram intelligenciā de mente ip̄ius job et sociorū et in quo ul' in quibus consistit huiōi disputacōis fundamētum opz p̄mo certitudinalit̄ habē cuiuslz mentē · per dicta plana cuiuslibz eoꝶ vt sic de singularibus dictis cui9liz posset sciri quō sint intelligenda · et in quo ipoꝶ disceptacio consistat ·

¶ Capl'm tercīū In quo ponunt̄ ea in quib9 et socij ei9 cōueniebant et ea in quib9 differebāt · et rn̄det̄ ad auctes supdictas que p Rabimoysen cont̄ job allegant̄ Discipul9

Ante omīa placet ut michi declares mentē ip̄i9 job fundando eam in suis dictis · et hoc fūdamēto habito ꝓcedet̄ ad alia Magister Ad hoc qd̄ petis clarius ostendendū p̄suppone͂ debes q tam job q̄z ei9 amici qui ei adu̾rsabant̄ firmit̄ tenebant q res hūane a diuina ꝓuidēcia regunt̄ Sic ut boni diuina iusticia ꝓuidente p̄miant̄ · Mali vo eadem iusticia puiunt̄ · qd̄ quidē rōe cōceptū se habz ut p̄ncipiū ad alia que ex fide credenda sūt Quod eciā cōceptū seu p̄ncipiū licet p solam racōem naturalem a phīs antiquitus non fuerit reptū · p inspiracōnez tn̄ diuinā antiquis veteris testamenti p̄ribus reuelatū fuit · et in sacris scripturis dupliciter traditū tam p historias sacras hoc testantes q̄z per dogmata dīna q̄ hoc exp̄sse asserūt · p̄mū pz in q̄zplurimis locis i quib9 scripture diuinā iusticiā res hūanas ꝓuidere historialit̄ testāt̄ur qd̄ patz tam i singularib9 ꝑsonis vnde Gen · iiij · capl'o de punicōne cayn faciēda et de p̄miacōe noe iusti Gen · vj · et de premiacōne abrahe Gen · xij · et · xv · capl'o · q̄z eciā in quodam vli vt de punicōe ꝑeuntiū in diluuio Gen · vij · Et de punicōe sodomitaꝶ gen · xix · et sic de q̄zplurimis historijs sacris testātibus q diuina iusticia ꝓuidente mali puniunt̄ et iusti p̄miant̄ · Scd̄o mō idem patz per dīna scripturaꝶ sacra dogmata vnde Gen · xviij · abraham dicebat deo absit a te ut rem hāc facias ut occidas iustū cū impio non est hoc tuū qui iudicas omnē terram ꝛc̄ · et in dacōne legis exo · xx · Ego sū dominus deus tuus zelotes visitans pcc̄a patꝶ in filios ꝛc̄ · et faciā misericordiā diligentib9 me ꝛc̄ · Que quidē dīna ꝓuidencia circa

actus hũanos iuxta sacraꝝ testimoniũ scripturaꝝ· non tm̃
ɔsiderat exteriora hoĩm opa ·ſ etiã interiora et intima vt vni
cuiqȝ reddat̃ p̃miũ vl' penã ſm ꝓpria merita seu demerita · le
git̃ etiã iere. xvij · Ego sum dñs scrutans cor et ꝓbãs renes
qui do vnicuiqȝ iuxta viam suã et iuxta fructum adinuẽcio
nũ suaꝝ vbi ꝓpheta postq̃ȝ oñdit q̄ humana noticia nõ atti
git ad interiores hoĩm cogitatões seu actiones cognoscendas
dicens · prauuȝ est cor homĩs et inscrutabile · ſ · ab homie qui
tantũ ea que apparẽt videt · p̃mi Re · xvj · capl'o · statim sub:
dit q̄ hec interiora a deo scrutant̃ dicens · Ego dñs scrutans
cor et ꝓbans renes · In quo ĩtelligunt̃ cogitatões et affectõ:
nes humane q̃ntumcũqȝ sint occulte · Et vt oñdat hui⁹ scru
tinij diuini seu ꝓbacõis effectum subdit · qui do vnicuiqȝ iux
ta viam suã et iuxta fructũ adinuẽtionũ suaꝝ · vbi ꝑ viam
intelligit̃ finis quẽ homo in opibus suis cõstituit · sicut ꝑ vi:
am corꝑalem homo tendit ad terminũ intentũ · ꝑ fruct⁹ aũt
adinuentionũ intelligunt̃ ipa opa ab hoĩe facta · vnde ex hac
auc̃te et quibusdã alijs silib⁹ manifeste habet̃ q̄ deus ꝓuidet
de actibus hũanis ipos examinãs ſm se et etiã ſm intentõez
opantis seu adinuenientis · Ex qua auc̃te etiã et q̃mpl'imis si:
milibus habet̃ qd̓ dictum est de ꝓuidencia diuina circa res hu
manas · qd̓ quidem pn̄cipiũ a quolibet fideli credẽdum ẽ tanq̃ȝ
qd̓dam p̃suppositũ ad oĩa que per fidem tradunt̃ seu credunt̃
vnde apl's ad hebre · xj · accedentẽ ad deũ opȝ credere quia est · et
inq̃rentib⁹ se remũerator ẽ · hoc aũt p̃suppoito scire debes q̄ fu:
erũt nõnlli q̃ licȝ p̃dictũ pn̄cipiũ credidissẽt · errauer̃t tñ circa
p̃miũ iustoꝝ ⁊ punicõez maloꝝ ponẽtes vtrũqȝ ĩ hac vita tm̃
esse nõ aũt in futa quã · ſ · vitã futurã oĩno negabãt asseren
tes aĩam hoĩs esse mortalez vnde p⁹ hãc uitã ſm illos nulla
remaĩet pena ul' p̃miũ hoĩ · Cõsequẽter et eandẽ erroneã rõnẽ
de mortalitate aĩe sequẽtes r̃surrectõez negabãt · et de hac fal
sa seu heretica secta fuer̃t · Saducei de quib⁹ iosephus li · xx ·
antiq̃tatũ refert q̄ recipiebant tm̃ q̃nqȝ libros moysi in quib⁹
nõ fit mẽcio exp̃ssa de alio secl'o nec de immortalitate anime
sed poci⁹ cõminacões et punicões ſm lr̃e sup̲ficiẽ oĩes sunt
tp̲ales · vnde sequentes pentateucon sup̲ficialit̃ tm̃ et nichil
aliud de diuinis scripturis in hũc inciderũt errorẽ · quẽ errorez
cõfutat xp̃s Mt · xxij · ut ibidẽ plane cõtinet̃ · Vlteri⁹ autẽ
cõsiderandũ q̄ hij tres adũsarij ipius iob ꝓprie vident̃ fuisse

de secta pocẽa · Saduceoꝝ nefanda · Et ideo oẽs tribulacões
tꝑales que ipi job cõtigerant attribuebant pccĩs seu delictis
ipius false existimantes ꝙ in hac vita nullus affligit̃ nisi ĩ
pena ꝓprij delicti · vñ innocẽtes et recti ſm eos nunq̃ꝫ afflige-
bãt̃ in hac vita vt pꝫ ꝑ dicta ipoꝝ · Eliphas eñ dicebat ipsi
Job · Recordare obsecro quis vnq̃ꝫ innocẽs perijt aut quãdo
recti deleti sunt qñ potius vidi eos qui operant̃ iniq̃tatem ꝛc̃ ·
Job · iiij · Baldach etiã dicebat ipi job Si mũdus ꝛ rectus
incesseris stati euigilabit te ꝛ pacatũ reddet habitaculũ iusti
cie tue job · viij · Sophar etiã ipi job dicebat Et intelliges ꝙ
multo minora exigaris ab eo q̃ꝫ meret̃ iniq̃tas tua job xj · Et
hec sñia pluries replicat̃ ĩ dictis eoꝝ Ex q̇bꝰ pꝫ ꝙ nõ credebãt
ꝙ aliquis homo in mũdo hoc tribularet̃ ut meritũ suũ auge-
retur in alia vita · talem eñ vitã esse nõ credebãt · job autẽ
tanq̃ꝫ verus fidelis credebat firmit̃ ꝑ diuinã ꝓuidenciaꝫ actus
regi hũanos · sꝫ verũ et ꝓpriũ p̃miũ iustoꝝ et verã ꝛ ꝓpriam pu
nicõnem reproboꝝ nõ ponebat in hac vita que momẽtanea
est et caduca · sed in vita futura · et ꝯsequent̃ ex hoc ꝙ sibi in
hac vita tribulacões maxĩe deuenerũt nõ credebat sequi ꝙ ipe
essꝫ iniustus sicut nec ſm veritatẽ fidei hoc seq̃tur · Ex quibus
patꝫ ꝙ Rabimoyses maĩfeste errat asserens ꝙ job in ꝓuidẽ
cia diuiña cõueniebat cũ aristotele qui negauit ꝓuidẽciam di
uinam esse in istis inferioribꝰ nisi solũ ſm speciem uł genus
non aũt ſm indiuidua et ꝑticulares actiones · Cuiꝰ oppositũ
in multis dictis ipius job manifeste pꝫ · Dicit eñ job de deo
nonne ipe cõsiderat vias meas et cũctos gressus meos dinu
merat job · xxxj · Et infra ĩ eodem excusans se a suppressione
seruoꝝ suorum sic dicit · Si cõtempsi subire iudiciũ cũ seruo
meo et ancilla mea cũ disceptarent adũsũ me · quid eñ faciã
cũ surrexerit ad iudicandũ deus · et cũ quesierit quid responde
bo illi · Ex quibꝰ manifeste pꝫ ꝙ job credebat ꝓuidẽciam diuĩã
se extendere usq̃ꝫ ad actus ꝑticłares hũanos et etiã ꝙ iudiciũ
diuinũ conet̃ se si a iusticia deuiasset timebat Ridiculũ eñ vi
detur asserere ꝙ job negasset diuinã ꝓuidenciã in actibꝰ parti
cularibus hũanis · cũ exp̃sse tam generacõeꝫ q̃ꝫ formacõnem
suam q̃ꝫ oĩa que ipi euenerũt deo tanq̃ꝫ pñcipali autori attri-
buebat ut pꝫ in mł'tis locis sp̃alit̃ job · viij · capło · vbi dicit ·
Manus tue dñe fecerũt me ꝛc̃ · usq̃ꝫ ad finẽ capłi Et in oĩbꝰ
dictis suis fere clarissime pꝫ ꝙ ipe gubñacõeꝫ diuinaꝫ se exten-

dere ad actus hūanos fatebat᷑ Ad auctes supdictas p Rabi moysen allegatas quaꝝ vna est illa ī qua job dicebat· vnū est qđ locut⁹ sū Innocentē et īpiū ipe cōsumit· ex q̄ intendit ipe pbare q job loquebat᷑ cont̄ diuinā iusticiā· Dicendū q hoc est veꝝ· sꝫ intelligēdum est hoc dixisse Job sm opioꝫ adu sarioꝝ quā ad incōueniēs intēdit deducē· q· d· hoc qđ dixi· s· q si in hac vita tm̄ totū pmiū iustoꝝ et pena impioꝝ cōsiste-ret ut vos asseritis· sequeret᷑ q innocētes et impij equaliter a deo punirent᷑· cū tā isti q̄ꝫ illi morte tpali que maxia penaꝝ tpaliū est cōsumant᷑· Et qꝛ sm vos nulla pena nec pmiū ho-mis remaēt ī alia vita sequet᷑ q deus nō iuste pcedēt ī hoīm gubnacōne Et quia cont̄ hoc posset dici q pena mortis est cō-munis oībus pter pcc̄m nat̄e qđ ē cōmūe· adhuc irrōnabi-le videt᷑ q innocentes qui ex pprijs pcc̄is nō sūt rei alias pate-rent᷑ afflictiones pter mortē· cū sm vos nulla alia causa est quare alicui infligit᷑ pena nisi ppē pcc̄m pprium· Cōstat aūt in-nocētes penas pati ī hoc mūdo Et sic sm vos sequeret᷑ q ta-les sine cā punirent᷑· de quo subdit· Et si flagellat occidit se-mel et nō de penis innocentē irrideat Idem dicendū ē ad aliā auctem job· xxj· ubi dicit᷑ Simul in puluē dormiēt ꝛc̄· quia hoc dicit job ad cōfutādū adūsarios qui tm̄modo ī hac vita dicūt esse totalē penā impioꝝ cū tn̄ videm⁹ q aliq̄ impij cōti-nue viuūt ꝛ moriunt᷑ in psperitate tpali Et alij p oppositum qui tn̄ simul in pulué dormiūt· qđ esset cōtra diuinam iusticiā seu puidēciaꝫ nisi in alia vita ista reducēnt᷑ ad verā iusticiā et sic job impbat suos adūsarios in huiōi locucōib⁹ et silib⁹ deducēdo eos ad incōueniens ex hoc q futurā vitā negabant

¶ Capl'm iiij· In quo arguit᷑ cōtra pdictā rn̄sionē· et sol-uunt᷑ argumenta

Discipulus

Contra exposicōeꝫ tuā de dictis ipi⁹ job· supdict⁹ Rabimoyses et turba talmudicoꝝ possent obicē sic di-centes· vba job plane intellecta intelligi debēt fuisse dicta de mēte ipius job· nō aūt adūsarioꝝ· nō eīm dixit sm vos innocentē et impiū ipe· s· deus cōsumit· sꝫ dicit simpliciter Vnum est qđ locutus sum innocentē et impiū ipe cōsumit· qđ plane sonat hoc esse dictū de mēte job· Cū aūt ī exposicōe tua supaddis q hoc intelligit᷑ sm mentē adūsarioꝝ hoc ē ext̄ textū· vnde nec videt᷑ talis sensus recipiēdus nisi aliq̄ racio seu auctoritas nos cogat ad hoc· Idem posset dici cont̄ expo-

sicõnem scḋe auctis supdictã Magister Ex duobus cogimur exponẽ v̇ba job in hac disputacõe fuisse fidelissima et vera · et spãliter ea que ipe dixit circa futurã vitã et circa resurrectionẽ · pmũ est auctas dĩna que falli nõ pt̃ que testat̃ ꝙ job locutus fuit rectũ corã deo in illa disputacõe · nõ autẽ sui adũsarij job vltimo · Nõ estis locuti rectũ corã me sicut seruus meus job ꝓut sup̃ fuit allegatũ · Si enĩ job in sua disputacõne cont̃ ea que in fidei veritate cõtinent̃ aliquid asseruisset · nõ potuissent pdicta ũba verificari de locucõe ipi⁹ job cum adũsarijs · Et ultra hec notandũ est ꝙ nõ dixit deus solum nõ fuistis locuti rectũ sicut seruus meus job · sed addit coram me · In quo denotat ꝙ v̇ba job intellecta ƀm intimã sui intencionẽ que nuda est et apta corã me deo fuerunt recta licet possint iudicari sicut sonant aliter · Deus enĩ qui solus nouit corda hoĩm testat̃ ꝙ v̇ba ipi⁹ job recta fuer̃t corã deo Et ideo v̇ba sua et si pñt dupliciť intelligi opꝫ ut exponant̃ eo modo quo recta sũt Et hoc ẽ qḋ nos cogit ũba job exponẽ sic ut sint recta corã deo ⁊ nõ aliter Scḋm vero qḋ nos cogit ad pdictã exposicõneꝫ est ꝙ ex ũbis job ꝓprie intellectis nos opꝫ concedẽ ipm hr̃e spem in aliã vitã qḋ est maĩfeste consonum fidei et repugnãs errori adũsarioꝝ · dicit enĩ job sic capitulo · xiij · Etiã si occiderit me ĩ ipo sperabo verũ tamẽ vias meas in cõspectu eius arguã · et ipe erit saluator meus · Nõ enĩ veniet in cõspectu eius omĩs ypocrita In quib⁹ ũbis manifeste habet̃ ꝙ job in hac vita existẽs habebat spem ut deus ipm saluaret post mortẽ qḋ est maĩfeste cont̃ errorẽ socioꝝ qui futurã vitã et salutẽ oĩno negabant · vnde v̇ba sua alibi dicta in quibus apparet ꝙ ipe parificat innocentẽ et impiũ opꝫ ꝙ intelligant̃ nõ ƀm suã mẽtem sꝫ ƀm mẽtem adũsariorum et ut insinuaret ꝙ ũba supdicta · s · si occiderit me in ipo sperabo ⁊c̃ dicta sũt ƀm mentẽ ꝓpriã et nõ aliter · Idcirco immediate ante illa pmittit hoc tacete paulisp̲ ut loq̃r qḋcũqꝫ mens michi suggesserit · quare lacero carnes meas dentib⁹ meis et aĩam meã leuo ĩ maĩb⁹ meis etiã si occiderit me ⁊c̃ · In huiũi enĩ v̇bis ante pmissis duo exp̃munt̃ · vnũ est ꝙ illud qḋ erat locutus ex ꝓpria mẽtis suggestione ꝓcedebat · Et de hoc dicit tacete paulisper ut loquar qḋcunqꝫ michi mens suggesserit · Scḋm est ꝙ omĩa que paciebat̃ tam in carne q̃ꝫ in spũ sustinebat ꝓpť spem future salutis · pmũ patꝫ p̲ hoc ꝙ dixit · quare

lacero carnes meas dentib; meis qd ptinet ad corpales penas Scdm vo cum dicat · aiam meã leuo in manib; meis qd ptin; ad afflictiones intrinsecas aie · vnde declarãs quare ista susti nebat statim subdit Et si occiderit me in ipo sperabo · qsi dicet non solũ alias penas citra morte sed eciã ipam morte que est maxia penaz pserum cũ sit violenta que ptinet ad ocasione patus sum sustine ppter spem salutis · Idem dicendũ est ad se cũdaz auctem Job · xxj · s · q illa dicta Job intelligeda sut sm mente adũsarioz quos vult ad incõueniẽs deducere ut sup dictum est

Capl'm qntũ In quo ponũtur quedã alia vba ipi9 Job ex quibus arguunt supdicti Job negasse resurrectione futuram Et ibidem soluunt argumenta eoz per veram exposicõnem verboz ipius Job

Magister

Sunt alia verba Job que maifeste videtur negare resur rectione futuram ut cũ dicat caplo · xiiij · lignũ habet spem si pasum fuerit rursum virescit rc · Et infra in eodem cõtextu · homo cũ dormierit nõ resurget donec atteratꝰ celũ nõ euigilabit neq; cõsurget de sonno suo · In quibus ver bis et sililibus maifeste pz q Job negabat resurrectõne; · nec valet dice q hoc dicebat sm mente adũsarioz · Nam ad pre dicta vba sic pmittit Recede ergo paululũ ab eo ut quiescat donec optata veniat sicut mercenarij dies eius · In quo loco Job loquitꝰ deo supplicans habere refrigeriũ penaz considerata breuitate vite hũane ad qd fortificandũ inducit differeciã int duracõne; ligni r duracone homis eo q lignũ post sui pasioe; virescit · nõ aũt homo post morte Et sic vult induce deum ad miserandũ hoi ppter breuitate vite sue ex quo ad ipam nũq; redit · lignũ aũt sic · vnde maifestũ est sm seriem lre q hoc lo quitꝰ de mente sua · nõ aũt sm mente adũsarioz

Discipulus Hec verba ipius Job que allegas intelligi pñt esse dicta de mete ipius Ad qd sciendũ q fuerũt aliq an tiquĩ q false asserebãt q hõ post hãc vitã p9 magna tpis cur ricula redeuntib; oim cõstellacõibus sidez sicut fuerũt antea tũc idem homo per naturã sililiter rediret ad vitã mortalem et ad omia officia ul' alia quecũq; q p ipm fiebãt utputa q plato legẽt athenis in eisdem scolis et eisdẽ scolarib; et ea sde leccones sicut ante dum viuebat · Que quide opinio de resur reccione est erronea r falsa · Nam sm phoz doctrinam ea que

corrũpunt᷑ nõ redeũt eodem numero per motũ seu mutacõem
vt in scdo de generacõe· Est etiã cont᷑ veritatem fidei ſm quã
resurrectio credit᷑ seu expectat᷑ ad vitã gloriosaꝫ immortalẽ
vnde job illã falsã r̃surrectiõeꝫ negat· qd̃ patꝫ ex hoc q̄ dicat
lignũ habet spem ꝛc̃· lignũ eñ post sui p̃asionem iteꝝ virescat
in eadem vita ꝓut ad aĩam pertinet vegetatiuã· homo vͦo cũ
dormit nunq̃ꝫ ad talẽ vitam resurgit sed ad vitã immorta
lem ut dictũ est· Vnde ex hoc job volebat inducere deũ ut cõ
cederet sibi refrigeriũ penaꝝ ĩ hac breui duracõe ex quo nũq̃ꝫ
ad similẽ vitã resurrectur⁹ erat homo· Et sic ex p̃dictis ver-
bis nõ habet᷑ q̄ job negassꝫ verã resurrectionẽ q̃ ꝑ fidem habẽ
sed falsam resurrectionẽ ut dictũ est· Alij vͦo exponũt v̄ba
job p̃dicta ut ex hys cõcludat᷑ vera resurrectio futura dicen
tes q̄ hõ cũ sit nobilissima creatura int᷑ corruptibiles creatu
ras Racõnabile est ut nõ sit deterioris cõdicionis ligno· Sꝫ
constat q̄ si lignũ fuerit p̃cisum iteꝝ ꝓducat ramos ꝛ germi
nat· De corꝑe aũt homĩs p̃cisi a vita p̃nti nichil tale videt᷑
pullulare· Et ideo ne homo sit peyoris cõdicioĩs ligno cõclu
ditur q̄ ĩ homĩe sit aliquid immortale· s· aĩa racõnalis cui⁹
resurrectio expectat᷑ et ſm hoc exponũt illud· lignũ habꝫ spem
Sicq̄ꝫ ꝑ modũ suasionis rethorice ſm quã ꝓcedit᷑ ĩ hoc libro
job resurrectionẽ veram cõcludit· vnde ex p̃dictis v̄bis job
in hoc loco non habet᷑ ipm a fide resurrectionis deuiasse expo-
nendo ea aliquo p̃dictoꝝ modoꝝ ad qd̃ cogimur non solum
auct᷑e dĩna sup̃dicta testante job rectũ fuisse locutũ· Sed etiã
ex dictis ipi⁹ job resurrectionẽ verã testantib⁹· vnde in· xix·
caplͦo· volẽs de misterio resurrectõis loqui qd̃ est de maximis
seu difficilioribꝫ inter credibilia ut redderet auditores atten
tos p̃mittit· Quis michi tribuat ut scribant᷑ sermones mei
et exarent᷑ in libro stilo ferreo et plũbi lamina uel celte scul-
pant᷑ in silice· Et declarãs illa que sũt tam magna et ardua
que peteret scribi mõ p̃dicto· subdit dicẽs· Scio q̄ redemptor
meus viuit et ĩ nouissimo die de terra resurrectur⁹ sũ et rur-
sus circũdabor pelle mea ꝛ in carne mea videbo deũ saluatorẽ
meũ ꝛc̃· que v̄ba ꝓprijssime exponunt᷑ de resurrectiõe futura
quã expresse sanctus job in hoc loco ꝓfitet᷑ Et ideo oportet q̄
cum alibi de hac materia loquat᷑ ipi⁹ v̄ba sic exponant᷑ vt
huic sue vere ꝓfessioni cõcordent

Capitulũ sextũ In quo ponunt᷑ quedam v̄ba dixi ad ipm

job In quibus apparet q̄ job loquebat̄ cont̄ iustiaā diuinam Et ibidem exponunt̄ v̓ba p̄dicta sic ut ex ip̄is nō intelligat̄ job fuisse locutū in derogacōnē dīne iusticie Discipulus

Sufficiāt michi p̄dicta ad ostendū q̄ job credebat futuram vitā in qua expectat̄ iustoꝝ p̄miū ut v̓ba sua supra allegata · xij · caplo Et si occiderit me in ip̄o sperabo testant̄ · Silr̄ et qd̓ credebat resurrectionē futuram ut patet ex auctē per te vltimo allegata · Sed video q̄ deus ip̄m job cōdempnauit seu rep̄hendit in suis respōsionibꝫ i duobꝫ locis · p̓mo ubi dicit · quis est iste inuoluens snīas sermonibꝫ imperitis · Scd̓o legit̄ job · xl · Nūquid irritū facies iudicium meū ⁊ cōdempnabis me ut tu iustificeris · Ex quibꝫ patꝫ s̄m veritatē dīne sentencie job nō solū fuisse locutū sermones imperitos snīas inuoluendo · sed etiā in derogacōeꝫ diuine iusticie qd̓ manifeste patꝫ cū dn̄s sibi alloquens dixit · Cōdempnabis me vt tu iustificeris · peto igit̄ vt michi declares quō v̓ba predicta p̄nt cōcordari cum verbis dn̄i p̄ te allegatis Job vlt̄ · vbi dicit̄ Non fuistis locuti rectū corā me sicut seruus meꝰ job Magister Verba dn̄i que p̓mo allegas · s · quis est iste inuoluens snīas sermonibꝫ imperitis · si recte exponant̄ intelliguntur de helin esse dicta non aūt de job p̄ut infra deo dante si de mente ip̄ius helin tractabit̄ erit maīfestū · Ad veꝝ aūt intellectū scd̓e auctis quā allegas attendē debes q̄ quia adūsarij job cōmuniter asserebāt q̄ job erat punitus in vltionē suoꝝ delictoꝝ qd̓ erat falsū ut patꝫ ex historia ip̄iꝰ job in qua ante huiōi disputacōem p̄ponit̄ q̄ deus dixit ip̄i sathan qui ip̄m job p̄missione dīna affligebat · nūquid cōsiderasti seruū meū job q̄ nō sit similis ei ī terra vir simplex et rectus ⁊ timens deū ⁊ recedēs a malo et adhuc retinēs innocenciā suam · tu aūt cōmouisti me adūsus eū ut affligerem illū frustra · Ex quo patꝫ maīfeste q̄ job nō erat afflictꝰ p̄p̄t demerita sua Et ideo job volens excludē falsam imposicōem suoꝝ adūsarioꝝ suā iusticiā cōmēdabat intantū q̄ petebat disputare cū deo qd̓ alijs videbat̄ redundare in derogacōem dīne iusticie · Circa qd̓ notare debes q̄ si cōtingat contencio int̄ duos equales non est rep̄hensibile si alter eoꝝ a culpa se expurget etiā si ex hoc alter culpabilis in hoīm opīone videat̄ quia hō plus se diligit naturaliter q̄ꝫ alium · Sed cū int̄ deū et hoīem sit distancia infinita in quacūqꝫ p̄fectione sit homo potius pati

debet ut in se culpa iniuste referat̃ q̃z q̄ in deo puteẽ esse iniu
sticia Et ideo dñs ad arguẽdũ job de cõmendacõe indiscreta
sue iusticie ꝓponit excellenciã dei sup̱ hoies · Que quidẽ excel-
lencia ex effectib9 õmis maĩfestat̃ · vnde autoritas illa quã
allegas Nunquid irritũ facies iudiciũ meũ rc̃ · Intelligitur
sic · q̃si dicẽt Nũquid sic iusticiã tuã cõmendas ut irritũ · i ·
nõ rectũ facias videri iudiciũ meũ · Sic enĩ cõmẽdas iusticiã
tuã q̄ ego apud alios videar cõdempnabilis Et hoc est qd̓ di
cit · Condempnabis me ut tu iustificeris · vnde ex v̓bis sup̄
dictis dei ad ip̄m job · maĩfestũ est q̄ nõ rep̄hendit eũ ex hoc
q̄ ꝓuidenciã dei negabat c̃ca hoies ut Rabimoyses erronee
estimauit · s̃z solũ de hoc q̄ se maĩfestabat indiscrete in tantũ
q̄ hoc posset referri in derogacõez diue iusticie de qua incauta
locucõe seu iustificacõe indiscreta job penituit · vnde postq̃z
rep̄hensionẽ dñi audiuit in fine cõcludit Idarco me rep̄hen
do et ago pniam in fauilla et cinere

¶ Capl'm septimũ In quo osñdit̃ q̄ ex hoc q̄ job natiuitatẽ
suam et cõcepcõem et huiõi maledixit et etiã vitã ꝓpriã di
cebat se abhorrere nõ derogat̃ p̱fectioni ip̄ius job seu ip̄ius
virtuose paciencie · nam talia s̄m p̱tem inferiorẽ rõnis dici
intelligẽda sũt · nõ aũt s̄m p̱tem rõnis sup̱iorẽ Discipl's

Si job ꝓut tu doces tante p̱fectiõis erat q̄ etiã si fla-
gellatio ei inflicta a deo usq̃z ad mortẽ inclusiue attin
geret adhuc i ip̄o remanẽt vera spes i deo ꝓut v̓ba
p̱ te sup̄ allegata vident̃ sonare · cũ dicat · Et si occiderit me i
ip̄o sperabo job · xiij · quõ ergo vir tãte p̱fectõis p̱ amissionẽ
rerũ tp̱aliũ necnõ etiã p̱ afflictionẽ corp̱is sui in tantam inci
derit tristiciã seu anxietatem ut cõcepcõem suã et natiuitatẽ
maledicẽt · et etiã vitam ꝓpriam abhorreret · que quidẽ nõ p̱ti-
nent ad vite p̱fectionẽ seu ad virũ p̱fectũ in quo spes future
vite cõsistit · Scd̓m enĩ doctrinã apl'i · ad Rõ · viij · Non sunt
cõdigne passiones hui9 seculi ad futurã vitã que reuelabit̃
in nobis Incõueniẽs igit̃ est q̄ vir iustus qui nõ ex peccatis
ꝓprijs sed ad meriti sui augmẽtum flagellabatur sicut erat
job ꝓut ex sup̄dictis patet q̄ vitã sic abhorrẽt ut appeteret
nunq̃z fuisse sub hac luce · qd̓ tñ job appetebat ut · patz in tcio
capl'o Magister Ex hoc q̄ job suã cõcepcõem et natiui
tatem et huiõi maledicebat ex quib9 odibilẽ vitã suã demõ
strabat nõ sequit̃ aliquid sue p̱fectõni r̓pugnãs · xp̄s enĩ qui

sup oīs sanctos pfectionē vite hūane attigit legit̄ de morte
sua futura tristari. Dixit eñ immmente passione. tristis est
anima mea usqȝ ad mortē Mt. xxvj. Cui⁹ racio ē. Nam ra
cio inferior hūana que sensituā ptem sequit̄. que quidē sensi:
tiua nichil ad finē refert. talis rō abhorret illud qd sensui
repugnat. Racō vō supior illa que ſm ptem sensituā odi
bilia sūt si tamē referant̄ ad finē bonū. talia acceptat ut bo:
na. sicut patȝ de pocione amara que licȝ ſm sensū horrida est
et odiosa. Cū aūt refert̄ ad sanitatē cōsequēdam ē ſm racōȝ
valde accepta. vnde xp̄s disposicōeȝ sensitiue ptis circa immi
nentē passionem oñdens tristiciā suā de passione declarauit.
quā quidē passionē ſm racōeȝ supiorē semp acceptauit. Sil'i
modo dicendū est de job q̄ licet flagella sua et afflictiones li:
benter sustinebat reddens p eis deo gracias. vnde postq̄ȝ ei oīa
adūsa aduenerūt dicit. dn̄s dedit dn̄s abstulit sit nomē dn̄i
benedictū Nichilominꝰ tñ ſm disponem sensitiue ptis quā
racio inferior sequit̄ valde dolebat ⁊ anxiebat̄ de huiōi adūsi
tatibus ad quā disponēȝ oñdendam dicebat. periat dies ⁊c̄.
oñdendo q̄ ſm huiōi disponem vita sua erat odibilis et one
rosa. vnde v̄ba job in hoc loco nō sūt intelligēda tanq̄ȝ v̄ba
impacientis sȝ tanq̄ȝ hoīs passioēs suas sensituas exprimētis
et ſm eas de se loquentis. Sicut etiā et Jeremias qui sancti:
ficatus in vtero legit̄ fuisse jere. pmo. nichilominꝰ tñ supue
nientib⁊ sibi tribl'acōib⁊ seu psecucōib⁊ magnis maledixit
nō solum diei natiuitatis sȝ etiā viro denūcianti pr̄i suo na:
tiuitatē suā jere. xx. ut oñdat se esse ī tātis misterijs q̄ vita
sua ſm inferiorē racōem quā hoīes utplurimū sequunt̄ odi
bilis erat et onerosa Discipulus De xp̄o tristiciā osten
dente īminēte tpe passioīs nemo racōnabilit̄ dubitare possȝ
qn̄ hoc esset ſm sensituā ptem hūanā. quā ad oñdendā hūa:
nitatis veritatē fari oportebat. xp̄s tñ magna signa oñdit
in quib⁊ maīfestabat̄ q̄ xp̄s passionē suā acceptabat ut cum
eam futuram sepissime suis discipulis pdixit et crucifigen:
tibus occurrit et discipl'm increpauit dicēs. Calicē quē dedit
michi pr̄ nō vis ut bibā illū Joh. xviij. jere. etiā ut osten:
deret q̄ v̄ba illa ī quib⁊ maledicebat virū qui suā natiuita:
tem denūciauit nō ſm racōeȝ supiorē dicebant̄. eisdeȝ verbis
immediate ante pmisit Cantate dn̄o laudate dn̄m quia libe
rauit aīam pauperis de manu malorū. Jn quib⁊ v̄bis satis

oñdebat q̄ ad laudem et honorē dei aduſitates ſuas cū cantu
et gaudio offerebat· qd̄ intelligendū eſt ſm racōem ſupiorem
ſed de job qui ſimpliciť maledicebat natiuitatem et vitā et
huiōi ſcire vellem ſi ex dictis ſuis ſeu ex hiſtoria ꝓpria oñdi
poſſet q̄ hec nō ſm ſupiorem rōnez ab eo dicebanť Mgr
Q aūt job tribulacōes ſeu plagas ſuas ſm cōſideratione
ſupioris ptis aīe que racōnez ſequiť paciencť ſuſtinuiſſet ſatis
habeť ex ſuis dictis· nam poſt omīa aduſa que ei aduenerūt
vxori eum ſubuertere volenti dixit· Si bona ſuſcepim⁹ de ma
nu dñi· mala aūt cur nō ſuſtineam⁹ · Ex quo patz ſm ipm
q̄ equanimiter ſuſcipienda ſūt huiōi bona et mala que a deo
danť ſeu infliganť· vnde oībus aduſitatibꝰ ſuſceptis in bene
dictionē dei oīa terminauit dicens· Sit nomē dñi benedictū
et ideo tanq̄z diſpoſicōez inferioris rōnis ſue ſenſitiuā ꝑtem
ſequentis ut expſſiſſet notanť ꝑmittiť i lr̄a· poſt hec aperuit
job os ſuū et maledixit diei ſue· q· d· poſtq̄z job ex plagis et
anxietatibꝰ ſibi illatis deū benedixit· qd̄ intelligendū eſt ſm
ſupiorē rōnem poſtea maledixit diei rc̄· ad oñdendū inferi-
oris racōnis diſpōem· vnde ex ꝑma benedictione· ſ· dei et ſe-
quenti maledictione natiuitatis et cōcepcōnis ſatis habetur
diſtinctio ſupdicta Item ex hiſtoria job in huiōi temptacōe
ſatis innuiť ꝓpoſitū · nam ut ait mgr in ſcdo· di· iiij· talis
nūc in homīe temptacōnis ordo eſt et ꝓgreſſus qualis tūc in
ꝑmis ꝓceſſit parētibꝰ vt eñ tūc ſerpens mulieri malū ſuaſit
ipaq̄z cōſenſit· deinde viro ſuo dedit et cōſūmatū ē pcc̄m· ita
et nūc in nobis ꝓ ſerpente eſt ſenſualitatis motus anime· ꝓ
muliere inferior porcio racōis· ꝓ viro ſupior porcio rōnis· hec
ille · Attēde igiť diligenť q̄ i temptacōe ꝑntū i quo ē pcc̄m
cōſummatū per ſerpentē mulier· et ꝑ mlierē vir ꝓlapſi ſunt
et ſic pcc̄m ꝑfecte conſūmatū eſt ꝑ lapſum viri qui ſupiorem
racōem deſignat· nō ſic in temptacōe ipius job· In tempta-
cōe eñ job mlr ꝑſuaſa fuit a ſerpēte ſeu ſathana temptāte
intm̄ q̄ viro dixit ipm intendens a rectitudine declinare ad
huc retinēs innocenciā tuā rc̄· job· ij ·c · Sed vir mlierem ex
ꝓbrauit dicens ei q̄ſi vna de ſtultis mlieribꝰ locuta es Si bo
na ſuſcepim⁹ rc̄· De qua hiſtoria temptacōis job ad hiſto-
riam ꝑntū compata ſatis patet q̄ in temptacōne ipius job
vir· ſ· rō nō cōſenſit i pcc̄o licet mlier ꝑ quā inferior rō itel
ligiť cōſēſiſſz Quē q̄dē mlieris cōſenſū job ſua ꝑma ꝓpoſicōe

expmere volens dicit · periat dies &c · quod exponendum est de motu inferioris partis rationis ut supra dictum est · non autem superioris Et circa hoc considera quod licet deus omnia que erant ipsius job preter animam dedit in manu ipsius sathane ut patet in · ii · capitulo per quam potestatem permissivam ad omnia ipsius job destruenda sathan processit usque ad filios et filias et etiam corpus proprium ut in historia patet · non tamen sathan nocuisse mulieri legitur · retinuit enim eam illesam ut esset instrumentum ad seducendum virum suum · scilicet · job quod quidem instrumentum expertus fuerat fuisse sufficiens in subversione ade ut patet Gen · iii · capitulo Sed in hac temptacione job sathan hoc non potuit obtinere etiam per predictum instrumentum · scilicet · per mulierem eo quod racio superior que per virum designatur · semper remansit illesa et sic predicta exposicio non solum ex verbis job sed etiam ex ipso intellectu historie confirmatur

¶ Capitulum · viii · In quo ponitur quedam obiectio contra ea que dicta sunt in precedenti capitulo et ibidem solvitur Discipulus

Si predicta verba job in maledictione diei nativitatis et huiusmodi solum intelliguntur prout tu exponis · scilicet · quod fuerunt dicta tantum secundum inferioris partis racionem · non autem secundum superiorem · inconveniens videtur quod amici job cum essent prudentes et viri litterati contradixissent ipsi tali modo loquenti · debuissent enim scire passiones afflictivas tristabiles esse simpliciter secundum sensitivam partem · unde secundum hoc tota disputacio contra job videtur procedere in equivoco · Nam amici job nituntur ostendere quod ipse ex impaciencia tamquam loquens ex erronea racione blasphemiam incurrisset quod tamen job secundum te loquebatur ex solo motu inferioris racionis Magister Exposicio mea supradicta est sancti thome super job contra quam magister nicolaus in postilla arguit opponendo predictam tuam obiectionem · que quidem obiectio si bene consideras non videtur valere · Nam job et amici eius principaliter disputabant circa hoc quod job credebat seu dicebat se esse flagellatum sine culpa · amici vero quia estimabant false quod nulla alia vita esset nisi presens · Consequenter habebant asserere quod nullus patitur penam in hac vita nisi propter peccatum proprium · unde oportebat eos dicere quod ipse job erat flagellatus in penam sui et suorum · ut patet ex toto processu huius disputacionis · unde eorum disputatio non erat in equivoco ut obiectio tua ponit que est postillatoris · sed de directo huiusmodi disputantes sibi invicem contradicebant · disputabant enim sub hoc titulo questionis

s· vtrū job fuerit iustus tpe sue flagellationis· an non· In qua questione job tenebat ptem affirmatiuā ·aduſarij vero negatiuā vtrū aūt job expmens vitā suā esse odibilem ſm partem sensitiuā put mea exposicō que sancti thome est po: nit an essent dicta ſm supiorē racōem hoc nō est de pncipali materia questionis· vnde nec de hoc amici curabant sed solū de impugnando iusticiā ipius job Discipulus Indica michi vnde habebāt amici job q ipe credebat seu estimabat se esse iustū ut hoc intenderent pncipalit impugnare put tu dicis· Non enī video job hoc dixisse seu asseruisse anteq̄z eli phas qui pmus fuit inter impugnātes loqueret· vnde videt q titulus opionis pncipalis hui disputacōis nō fuerit cca iusticiam ipi job put tu dicis Magister Q job credet seipm sine culpa fuisse flagellatū potuerūt amici sui papere tum ex eoz cōuersacōe cū ipo antiqua Isti enī tres viri q ad consolandū eū venerāt vnusquisq̄z de loco suo ut habet job scdo psumendū est q erant noti ipi job et sciebant vitam et cōuersacōem suā· tum quia ex hijs verbis que job dixerat· Si bona suscepim de manu dnī mala cur nō sustineamus potest intelligi q sicut bona frequent dant a deo sine meritis ita et mala penalia dant ab ipo deo sine demeritis· equaliter enī dicebat bona et mala a deo dari· tū quia ex hoc q job tā ardent pcedebat in maledictōem sue natiuitatis 7 huiōi· ra cionabilit psumebat q job credebat se eē flagellatū sine cul: pa· qui enī ex culpa ppia punit nō tm pcedit in querulosas pclamacōes· tū quia job in pma sua responsione tcio capto dixerat de se viro cui absconditā est via· qd verisilr intelli: gebant de eo q ipe se incedere credebat p viam iusticie prout erat vez et tn cōtingebant illi miserie magne sicut impijs sepe cōtingūt· et sic via eius erat eis abscondita· vnde ex p: dictis amici papiētes q job crederet seipm sine culpa esse fla gellatū pcesserūt ad impugnacōnem sue iusticie quilibz ſm modū suū qd patz ex pcessu disputacōis eoz In quo quilibz eoz conat impugnare iusticiā ſm modū ppium

¶ Caplm· ix· In quo declarat cōueniēcia amicoz job i ipi impugnacōne et distinccio eoz int se Discipulus

Video q isti tres cōiter conabant impugnare iusticiā ipius job· sed nō video aliquā distinctionē inter im: pugnacōes eoz sic ut quilibet teneat ppriū modū in

huiōi impugnacōne et de hoc peto a te aliquā declaracōem·
Magister Sicut iam tibi dixeram isti tres de secta sūt saduceoꝝ ponenciū totū p̄miū iustoꝝ et penā impioꝝ in hac vita tantū · ⁊ ideo oēs cōueniūt ī impugnacōe iusticie ipi⁹ job · erronee estimātes ꝙ nō possit aliter iusticia diūa saluari quod oportebat eos dicere ſm falsū p̄suppositū suū supdictū In hac tñ impugnacōe quilibꝫ eoꝝ triū inuenit p̄mo vnum modū ad saluandū iusticiā diūam · quādo cōtingit ꝙ aliquis qui ſm famā cōem ē iust⁹ punit̄ qd̄ patꝫ diligent̄ eoꝝ dicta scrutanti Eliphas eñ qui p̄mo locutus est iusticiā ipius job impugnat imponēdo ei publicas iniquitates seu iniusticias vnde ī p̄ma ipius ꝓposicōne dicit · recordare obsecro te quis vnq̄ꝫ innocens perijt aut quādo recti deleti sūt job · iiij · c · Ex quo patꝫ ꝙ ſm eum ex quo job sic affligebat̄ sequebat̄ ꝙ nō erat innocēs et rectus Et infra ipe Eliphas · c · xxij · dicebat ipi job · Nonne ꝓpt̄ maliciam tuā et infinitas iniquitates tuas abstulisti eñ pignus fratrū tuorū sine causa et nudos spoliasti vestibus ⁊c̄ · vbi mlt̄a publica pcc̄a attribuit ei ad crudelitatē et auariciā ptinencia · Baldach v̇o iusticiā job impugnabat · nō sic ei opponendo publicas malicias sed occultas sic ꝙ ſm eū licet opa job exteriora bona apparerent quia tñ occulta nō rectā sed puersam habēt intencōem Jdarco ei cōtingebāt mala · vnde in · viij · c · baldach imponebat ipi job viciū ypocrisis dicens sic · vie hoīm qui obliuiscunt̄ deum et spes ypocrite pibit arguebat eñ in ipo esse ypocrisim ex aduersitatibus sibi aduenientib⁹ licet exteriora sua opa fuissent bona · vnde ad p̄dicta v̇ba sic p̄misit · Nunq̇d virescere potest cyrpus absq̄ꝫ hūore · q · d · ex hoc ꝙ tu nō virescis sequit̄ ꝙ tu non habes hūorē intrinsecus · qd̄ intelligit̄ de hūore caritatis per quē homo ſm veritatem virescit in virtutib⁹ ſm eñ baldach bona tpalia sunt p̄mia v̇tutis Et quia hys tpalib⁹ bonis maīfeste carebat job Jdarco cōcludebat ipm esse ypocritam Et in hoc Baldach cōcordabat cum sathan · Cū eñ dñs dixisset sathan de job ꝙ erat simplex et rectus ac timēs deū ⁊c̄ · Sathan rñdit nūquid frustra timet job deū ⁊c̄ · q̄si dicēt omia bona que job facit nō pcedūt ex recta intencōe ſꝫ solū ut tpalia bona ei cōserues · Sophar aūt et si nō attribuebat job aliqua pcc̄a publica nec etiā ypocrisim Impugnabat tñ iusticiam ipius job ex pfunditate diūe sapiencie ſm quā de⁹

mundū gubernat dicēs · vtinā deus loquereꝛ tecū et aperiret
labia sua tibi · et ondēderet tibi secreta sapiēcie · et intelligeres
ꝙ multo minora exigaris ab eo q̄ȝ mereꝛ iniquitas tua · q · d ·
licet ego nesciręȝ ostendere tibi pcc̄a tua publica seu occulta
nec eciā forte tu ipe scis · nichilominꝰ tn̄ si deꝰ loquereꝛ tecū
ostēderet tibi secreta sapie sue et intelligeres ꝙ multo minora
exigaris ab eo q̄ȝ mereꝛ iniquitas tua · hoc est dicere ꝙ te pu:
nit citra cōdignum Discipulus hec distinctio quā po
nis inter impugnacōes quas amici job conꝰ eum opposueꝛt
licet sit racōnabilis et i dictis eoꝝ fundata nō tamē sic videꝛ
ꝓ̄pria ꝙ impugnacō vniꝰ nōn tangaꝛ per aliū · ypocrisim em̄
quā baldach imposuit ipi job · eciā eliphas silr imposuit qui in ·
xv · c · dicebat job · cōgregatio ypocrite sterilis · vbi notat eū
de ypocrisi · Causam eius sterilitatis seu ꝑdicōis suoꝝ bonoꝝ
ypocrisi attribuebat · Sophar eciā ipi job dicebat caplo · xx
hoc scio a pricipio ex quo positus est homo sup terrā · ꝙ laus
impioꝝ breuis sit et gaudiū ypocrite ad instar pūcti · ex quo
patȝ ꝙ ipi imponebāt job pcc̄m ypocrisis ƀm qd̄ dicebat pro
speritates suas fuisse momentaneas seu cito transituras · ex
quibus et alijs que in dictis amicorū job pn̄t inueniri · videꝛ
haberi ꝙ distinctio tua non sit ꝓ̄pria ut ꝓdictū est Magister
Concedo tibi ꝙ distinctio mea supdicta de impugnacōibꝰ
amicoꝝ job conꝰ eum non est sic ꝓ̄pria ut vnusquisqȝ socioꝝ
ponat impugnacōeȝ suam tm̄ · et nunq̄ȝ tangat impugnacō
nem alterius · Sed consideranda est predicta distinctio sic ut
vnus socioꝝ quandā ꝑmo inuenit impugnacōnem ⁊ deinde
alij illam eandem inter sua qn̄qȝ repetant utputa ꝙ eliphas
ꝑmo impugnauit job de publica iniusticia ⁊ impietate · nō
aūt de ypocrisi · Silr iter ⁊ Baldach ꝑmo impugnauit eum de
ypocrisi non aūt de publica iniusticia · Consequenꝛ Sophar
ꝑmo impugnauit eū per inscrutabilitatē diuine sapiencie ƀm
quā credendū esset ꝙ minꝰ puniebaꝛ a deo q̄ȝ pcc̄a sua exige:
rent · Sed ex hoc non cōcludiꝛ qn̄ quilibȝ eoꝝ obiectionē alte
rius in suis dictis interponeret qn̄qȝ tanq̄ȝ verā sicut cū in di:
sputacōnibꝰ cōtingit ꝙ opponentes diuisis vijs impugnant
respondentē · et tn̄ ipi inuicem in oibus impugnacōibꝰ con:
cordant ꝓ̄sertim in hoc libro in quo nō solū poetice sȝ eciā me:
trice ut dictū est ꝓcediꝛ · et sic vna sentēcia plures repetitur
et sepe replicaꝛ tam ꝓpria q̄ȝ aliena · vnde si scrutatus fueris

verba job in vltimo sue responsionis loco .s. caplo .xxvij. et in sequenti .s. xxviij. manifeste repies ꝙ ad tres impugnacõ-
nes p̄dictas dirigit defensionē suā. In eodem enī caplo p̄di-
ctis impugnacõib⁹ ꝑ ordinem contradicit. vnde postq̄ȝ oīs fil'
falsificauit dicit. absit a me ut iustos vos esse iudicez. Con-
sequenter contꝰ impugnacõem p̄mo ꝑ eliphaz inuentā dicit
Justiciā meā quam cepi tenere nō deseram ⁊c̄. Si sicut im-
pius inimicus meus et adūsari⁹ meus q̄si iniquus Ille enī
cui⁹ bona exteriora sūt iusta sicut job. omnes sui inimici di-
cuntꝰ impij tanq̄ȝ impugnantes publicam iusticiam. Conse
quenter contꝰ impugnacõem baldach dicit q̄ est spes ypocrite
⁊c̄. q. d. non debetis michi imponere viciū ypocrisis. Scio enī
ꝙ ypocrita nō potest habere verā spem que ex meritis et grā
habetꝰ. Qꝫ aūt ypocrita nō habeat ex meritis spem declarat cū
subdit Cum auare rapiat ⁊c̄. Quod aūt ex gratia hoc nō de
beat expectare declarat dicens. nūquid clamorē eius exaudiet
deus ⁊c̄. Et ut job suis adūsarijs ostēderet ꝙ erat immunis
a p̄dictis duobus vicijs .s. publicis ⁊ occultis que sibi impo
nebantꝰ. subdit Ecce vos oīs nostis et quid sine causa vana
loquimini. Nouerant enī adūsarij quib⁹ cōuersacō sua erat
nota ꝙ nulla peccata exteriora habuisset. Siliter nec interi-
ora quia necesse est ut ꝑ diuturnā cōuersacõem ad exteriora
oꝑa interiora cognoscantꝰ ut saluator de ypocritis dicit. Ex
operibus eorū cognoscetis eos Et ideo suos adūsarios aduo
cat in testes circa p̄dicta cū dicit. Ecce vos omnes nostis. et
quid sine causa vana loquimini. Ad scd̄am vero obiectõem
per quā vitā suā impugnabant ex inscrutabilitate diuine
sapiencie s̄m quā homo debet credere ꝙ deus iuste punit licet
causa punicõnis in actib⁹ hūanis inueniatꝰ nō ab hominib⁹
Ad hoc rn̄det cōsequenter in p̄dicto caplo .s. in .xxviij. p̄mo
ostendendo excellenciā sapie que intelligenda est diuina que in-
compabilitꝰ transcendit in p̄ciositate oīa p̄ciosa dicens. Ne
scit homo p̄cium eius ⁊c̄. Scd̄o ostendit occultacõez eius cum
dicit. abscondita est ab oculis oīm viuenciū. Tercio dicit ꝙ
solus deus cognoscit eam dicens. deus intelligit viā eius. et
ip̄e nouit locū illius. Quarto dicit ꝙ deus qui illam scit seu
cognoscit viā eius docuit hoīem que sit illa sapiēcia ꝓut ad
gubernacõez rez hūanaz ꝑtinet. et de hoc dicit vidit illam et
enarrauit ⁊c̄. Et sequitꝰ Et dixit homini. Ecce timor domini

ipsa est sapiencia et recedere a malo ipa est intelligẽcia · Ex
quibus colligit̃ sufficiens responsio job ad terciã obiectõnez
supradictam que ex magna ꝓfunditate seu sapiẽcia dei in gu-
bernacõne hũana ꝓcedebat · Que quidẽ responsio in hoc con-
sistit · posito em̃ ꝓut verꝝ est ꝙ dina sapiencia excellit cũctas
res in ꝑciositate ꝓut in ṗmo ꝑsupposito · Scdo posito ꝙ illa
diuina sapia sit abscondita ab oibus creaturis ꝓut in scdo
ꝑsupposito · posito eciã ꝙ sol⁹ deus intelligat viã ei⁹ ꝓut i tcio
ꝑsupposito · posito eciã ꝙ deus reuelauit homĩ ꝙ timor dei ipa
est sapiencia · s · q̃ntum ad res hũanas gubernandas · Sil'iter
et recedẽ a malo sit itelligẽcia · Cõsequent̃ habet̃ ꝙ ñ obstãte
inscrutabilitate seu ꝓfunditate dine sapientie q̃ntũ ad se ·
cum hoc tñ ꝙ sciat ꝙ in rebus hũanis gubnandis timor dñi
ipa est sapiencia · ꝛ recedere a malo ipa est intelligencia ꝓut
patet ex dina reuelacõne per ipm job allegata · Cum aũt de
job testat̃ scriptura ꝙ erat timens deũ et recedẽs a malo job
ṗmo · sequit̃ vlteri⁹ ꝙ nõ obstante inscrutabilitate dine sa-
piencie job iudicandus erat rectus et sic nõ erat puniẽdus
ꝑpter demerita sua · Ex quib⁹ omnibus diligent̃ cõsideratis ha-
bes opinionez ipius job que vera est et catholica · s · ꝙ ṗmiũ
iustoꝝ et pene impiorũ pncipalit̃ in alia vita consistãt nõ in
vita pñti · Et sic non sequit̃ ꝙ si aliquis in hac vita punit̃
ꝙ sit iniustus sicut si aliquis in hac vita ꝓsperat̃ non ex hoc
sequit̃ ꝙ sit iustus ꝓut amici job false opinabant̃ · vnde Ra-
bimoyses qui sentenciã job tanq̃ȝ hereticã cõdempnauit ꝓ te
in capl'o supradicto manifeste i hoc errauit · Habes eciam ex hoc
opiones amicoꝝ eius qui de secta saduceoꝝ ut dictũ est erãt
Vnde simul cõueniebãt in hoc ꝙ totũ ṗmium iustoꝝ ꝛ pena
impioꝝ in pñti vita erat · nõ in alia quam non credebãt · ex
quo firmiter estimabant cõcludere ꝙ nullus in hac vita pu-
niebat̃ nisi ꝑpter ꝑpria demerita qḋ est falsũ ut patȝ in histo-
ria ipius job de quo scriptura testat̃ ꝙ erat simplex ꝛ rectus
ꝛc · et tñ fuit grauit̃ punitus nullis suis demeritis ꝑcedentib⁹
Ex quo patȝ error rabimoysi qui opionem eliphas approba-
uit ut patet vbi sup̃ Qualiter aũt opiones ꝑdictorum triũ
distingui intelligunt̃ habes supra ·

¶ Capl'm · x · In quo exponit̃ opinio heliu que fuit erronea
et a deo cõdempnata cont̃ hebreos qui asserũt ꝙ heliu victo-
riam obtinuit de job Discipulus

LIcet ea que dicis circa disputacõem job et sociorum
eius tenenda videnẽ tanq̃ȝ vera · tam̃ adhuc occurrit
michi i cisdẽ vnũ qđ incõsonũ supdictis videẽ · video
enĩ ꝙ heliu cõueit cũ p̃dictis tribus in cõdempnacõe ipi⁹ job
quod patȝ in multis ipius dictis · et tñ heliu videẽ victoriã
obtinere de ipo job · qđ patȝ saltem ex hoc · nam job silencium
videẽ imposuisse trib⁊ socijs qui ad vltimas respõsiones eius
que a caplo · xxvj · usqȝ · xxxj · inclusiue continenẽ nichil va
luerũt rñdere · Ad dicta tñ heliu que a caplo · xxxij · vsqȝ ad
xxxviij · inclusiue cõtinenẽ · nichil videẽ job respondisse · Ex
quo patȝ ꝙ heliu deuicit seu inclusit ipm job · vnde expositores hebreoꝝ ut Rabimoyses et Rabisalomon et alij cõiter
tenent ꝙ heliu in hac disputacõne triũphum obtinuit · cum
tamẽ cum alijs tribus cõuenisset in ipi⁹ job cõdempnacõne
ut dictũ est · vnde de hoc volo ut me doceas declarando michi
opionem ipius heliu et eius distinctionẽ ab opinionib⁊ alioꝝ

Magister Circa hoc qđ petis sciendũ ẽ ꝙ sicut tres amici
job ut dictũ est erant de secta saduceoꝝ futurã vitã negan
cium · et verũ p̃miũ iustoꝝ et penam impioꝝ in hac vita tm̃
esse ponebant · vnde et job in sua flagellacõe ut impiũ con-
dempnabãt credentes ꝙ nullus in hac vita puniaẽ nisi ꝑm
ꝓpria pecc̃a seu demerita ut sup̃ largius dictũ est · Sic tenẽdũ
est ꝙ heliu erat de secta phariseoꝝ qui licȝ aliam vitam cõcede
bant ut patȝ Mt · xxij · sup̃ allegato tñ credebãt ꝙ nullus in
hac vita puniẽ nisi ꝓpter ꝓpria demerita ut Rabimoyses
qui ꝓprie phariseus fuit in ꝑte ⁊ caplis allegatis exp̃sse dicit
Et est cõis sentencia talmudistaꝝ · falsitas tam̃ hui⁹ creduli-
tatis manifeste patȝ ex ipa historia job que testatur ꝙ job
nichil mali demeruit ut sic puniretẽ · sed solũ hoc euenit ei ꝑ
modum temptacõis ut ipa lr̃a manifestat in p̃mis duob⁊
caplis · Qđ aũt heliu aliã vitam crederet · habeẽ ex dictis suis
caplo · xxxiij · ubi dicit · vt reuocet aĩas eoꝝ a corrupcõne · s ·
animas penitenciũ de quibus ibi loquiẽ · ⁊ subdit et illumiet
in luce viuenciũ · qđ ad lr̃aȝ intelligiẽ de vita futura · Qꝫ aũt
heliu crederet nullum in hac vita puniri nisi ꝓpter ꝓpa pecc̃a
satis patȝ ex hoc ꝙ ipe cõdempnauit job sicut et alij socij · et
adhuc acrius ꝓpter demerita que sibi imponebat · Et notan
dum ꝙ licet opinio heliu q̃ntum ad aliquid magis cõtinet ve
ritatẽ · inq̃ntũ aliã vitã concedit · tam̃ est magis incõsona

sibi ipsi inq̄ntum dicit q̄ nullus in hac vita punit̄ sine ꝓprio
peccato· Cum enī punicōnes et p̄mia hui⁹ vite momētanee
sunt respectu eoꝝ que sūt in futura· manifestum est q̄ licʒ iu-
sti in hac vita puniant̄ et mali ꝓsperent̄ q̄ ista pn̄t cōpen-
sari ad plenū in alia vita que est in ꝑpetuū duratura· vnde
credentes p̄mia et punicōnes in futuro seculo nō debent con
dempnare pacientes tribulacōnes in hac vita· dicit̄ enī eccl'·
ix· c· vniu̾sa eque eueniūt iusto et impio· qḋ intelligit̄ ad lr̄aʒ
de adu̾sitatibꝫ ꝛ ꝓsperitatibꝫ hui⁹ vite· Et ideo de heliu ꝓprie
intelligant̄ verba dei dicentis· quis est iste inuoluens senten
cias sermonibus imperitis iob· xxxv· c· Inuoluit enī heliu
sn̄ias· sentenciā inquā ipius iob asserentes in alia vita esse
vera p̄mia et punicōnes inuoluebat eciā sentenciā adu̾sari-
orum ip̄m iob cōdempnanciū· que quidē sentencie nō conso-
nant adinuicem ut dictū est· Qḋ aūt dicis de expositoribꝫ he
breoꝝ asserentibus q̄ heliu obtinuit victoriā in huiōi discep
tacōne· veꝝ est ꝛ rōni consonum· Nam expositores hebreoꝝ
ꝓprie sūt pharisei sicut ꝛ heliu ut dictū est Sed assercio eoꝝ in
verificando opionē heliu est falsa· sicut eciā false cōdempna-
uerūt iob de heresi ut iam sup̄ dictū est· Nec ex hoc q̄ iob nō
respondit heliu et tn̄ rn̄dit alijs tribus· sumi debet argumē-
tum ad hoc q̄ iob fuit cōclusus ab ip̄o heliu· potest enī ad hoc
triplex racō assignari· Prima est q̄ si scrutatus fueris dcā
heliu manifeste reperies q̄ fuit locutus ex arrogancia inten
dendo pn̄cipalit̄ vilipensionē ipius iob· dicebat enī illi· tace
et docebo te sapienciam iob xxxiij· Et infra· xxxiiij· dicebat
iob· Stulte locutus es et sic in alijs locis· qua racione iob
ip̄i heliu noluit rn̄dere· sequens sapientis consiliū ꝓu̾· xxvj
ne respondeas stulto s̄m suā stulticiā ne efficiaris ei silis· alijs
vero socijs qui nō sic ex arrogancia videbant̄ loqui iob respō
dit ut ip̄oꝝ error patefieret sequendo cōsilium sapientis pre
dicto capl'o Responde stulto iuxta stulticiā suam ne sibi sa
piens videat̄· Scḋa racō est· nam heliu intm̄ elatus est p su
perbiam q̄ correctionem iob nō desiderabat· sed eius maiorē
ruinam appetebat· vnde in xxxiiij· c· sup̄dicto dicebat heliu
ip̄i deo· pater mi ꝓbetur iob vsqʒ in finem In quibꝫ verbis
put cōiter exponunt̄ heliu petebat a deo q̄ nō desisteret a fla
gellacōne ipius iob in pn̄ti vita et eciā q̄ in alia vita duce
retur ad eternā cōdempnacōem qḋ est valde inhūanum et ex

magna elacõne ꝑcedens · vnde glõ · hic dicit ꝙ asperitas sup bie usqꝫ ad maledicendũ se extẽdit · heliu cont̃ iob depcatur deum · et ideo talia loquenti nõ videtur dignum respondere · Tercia racõ est Nam verba heliu non solũ ex arrogancia sꝫ eciã ex ira ꝓcesserũt · Ex ira enĩ heliu pñcipalit̃ fuit ꝓuocatꝰ ad loquendum vt in · c · xxxij · expͣsse dicit̃ Et ideo laudabilit̃ iob abstinuit a responsione ipius heliu · intendens ire locum dare · iux̃ illud eccl' · viij · ne litiges cũ homine linguato et ne struas in igne eius ligna · Discipulus Video ꝙ de hoc heliu ꝓpe pñt intelligi verba ꝑ te sup̃ allegata · quis est iste inuoluens sentencias ꝑut tu exponis · sed adhuc vellem doceri de hoc qd̃ sequit̃ sermonibꝰ imperitis · Intelligere igitur vellem qui fuerũt sermones imperiti int̃ dicta heliu de quibꝰ ista verba possent verificari Magister Inter verba heliu sermoẽs impiti repiunt̃ · dixit enĩ heliu in · c · xxxiij · Omnia hec opatur deus tribus vicibꝰ ꝑ singulos · qui est sermo manifeste imperitus · Exponit̃ enĩ ab hebreis cõiter ꝙ tribus vicibus tm̃ recipit deus peccatores ad pñiam · sed non amplius Nam si q̃rto recidiuat nõ recipit̃ sed reseruat̃ ad gehennam qd̃ est falsum ſm communẽ sñiam sanctoꝝ · et ſm historias veteris testamẽti · peccauit enĩ dauid pͥmo ĩ adulterio Bersabee Scd̃o in homicidio vrie · tercio in fractione iuramẽti facti ionathe · q̃rto in numeracõne ppl'i · et ſm quosdam peccauit in mortem sacerdotũ nobe · et tñ dauid cõnuatur int̃ sanctos vnde seruus dei post mortem ĩ ml'tis locis sacre scripture vocatur · vnde necesse est dicere ꝙ penituit de omibus · Et sic p̃dicta verba heliu ſm exposicõnez sup̃dictam hebreoꝝ que est inter eos communior sũt falsa · fuerunt eciam aliqui eoꝝ ut Rabi moyses Gerundeñ · qui p̃dicta verba exposuerũt de reuolucõne al' reuocacõne animaꝝ asserentes ꝙ aĩa vnĩꝰ hoĩs post eius sepacõem a corpe iteꝝ informat corpus alterius hominis · Et hoc dicũt ter fieri · qd̃ est imperite dictũ · nõ solum scd̃m veritatem fidei · sed eciã ſm natalem rõnem ut patet intuenti Et licet p̃dicta v̉ba ab expositoribꝰ nostris intelligant̃ ad ĩsinuandũ ꝙ deꝰ mouet pc̃tores ad pñiaꝫ ciẽs quociens iudicauerit expedire · vtendo nũo trino determinato ꝓ numero indetẽminato · hoc tñ nõ sonãt verba eius · Et ideo magis senciendũ est expositores hebreoꝝ non errasse intelligendo illa ſm exposicõem hebreorum qui de secta pharisaica erant

sicut ipe heliu ut dictum est q̃z s̄m interp̄tacõnem nr̃oꝝ qui verba sua voluerũt reducere ad verũ intellectũ. Item imperite fuit locutus in cõdempnacõne ipiꝰ job asserens ꝙ nullꝰ in hac vita flagellat̃ nisi ꝓpter ꝓpriã culpã. quod ẽ erronee dictum ut sup̃ dictũ est. vnde heliu tam ex dictis suis principalibus q̃z ex circũstanciis eoꝝ. phariseus iudicandꝰ est.

¶ Caplm. xi. In quo ostendit̃ ꝙ sicut tres amici job erãt de secta saduceoꝝ sic et heliu erat de secta phariseoꝝ. q̃bꝰ assimilat̃ tam i suis opionibꝰ erroneis q̃z in cõdicõibꝰ suis Discipl's

Ex m'ltis posset haberi ꝙ sicut tres amici job erant de secta saduceoꝝ ut dictũ est. Sic heliu erat phariseꝰ tam in suis opionibꝰ q̃z in cõdicionibꝰ eius. De opinionibꝰ enĩ patz ꝑ sermões imperitos de quibꝰ statim supra dictũ est. De condicõibꝰ patz ex hoc. Nam nec job nec tres amici sui legunt̃ genealogizari in hoc libro. sed tam ipe q̃z illi solum a regionibꝰ suis cognominant̃. vnde job de terra hus Eliphas themanites Baldach Suites Sophar naamites. heliu vero nõ solum cognoiatur a regione cũ dicit̃ Busites. sz eciã imponit̃ ibi nomẽ p̄ris cũ dr̃ heliu filiꝰ barachiel Silr̃ et nomẽ cognacõis cũ dr̃ de ꝯgnacõe ram qd̃ interp̄tat̃ altũ In quo heliu assimilat̃ phariseis qui gloriabant̃ de bonitate parentũ suoꝝ quibꝰ dicebat̃ Mt. iij. c. Ne velitis int̃ vos dicẽ p̄rem habemus abraham. Item pharisei cõsueuerũt intantũ iactare se ꝙ ceteros spernebãt vt patz luce. xviij. c. de parabola xp̄i. In qua dicit̃. Duo homies ascenderũt in templũ ut orarent. vnus phariseus et alter publicanꝰ etc̃. quã arrogranciam. s. pharisaicã heliu secutꝰ est qui tam job q̃z eius aduersarios spernebat ut patz ex dictis suis. c. xxxij. et infra. Item heliu fuit motus ex passione ire ut patz cũ dr̃. c. xxxij. Iratus est furor heliu in job Et infra et in tres amicos iratꝰ est etc̃. Sup̃ qd̃ verbũ glõ. vane enĩ glorie sectatores cũ se hoibꝰ p̄ferũt. alios de futuris sensibus. alios de indignis meritis rep̄hendũt. hec in glõ. heliu aũt job de fatuitate et blasphemia et socios de ignorãcia rep̄hendit. Et sic manifeste incidit in errore pharisaico qui deo dicebat. Gracias ago tibi dñe q̃z nõ sum sicut ceteri hoĩm luce ubi sup̃. Item heliu assimilat̃ phariseis in hoc ꝙ nõ correctõem job desiderabat. sz pocius ꝑ eiꝰ ruina deũ imp̄cabat̃. dicebat enĩ heliu. pater mi ꝓbetur job vsq̃z ad finem xxxiiij. c. In quibꝰ v̓bis petebat heliu a deo ꝙ

non desisteret a flagellacone ipius job in pñti vita ꝛ etiam in alia usqȝ ad etnam cōdempnacōem ut dictū est qō ad magnam et crudelem supbiā ꝑtinebat ut ī glō sup allegata Jn quo heliu assimilatꝰ phariseis qui in suis orōnibꝰ et codicibꝰ alijs · nūqȝ erant ꝓ eoꝝ cōuersione gentilitatis sȝ ꝓ eoꝝ finali destructione Ex quibꝰ iam dictis habetꝰ ꝙ opīo eoꝝ qui dixerīt ꝙ liber job fuit a moyse scriptus est verisilīs · nam sup pentateucon quē moyses scripsit tres diuīse snīe insurrexerunt · Prima · s · fideliū aliā vitaȝ cōcedenciū in qua vera sīt ꝑmia et punicōes et in hac vita ꝓspera et adūsa iustis et iniustis eque cōtingerent · et hec fuit snīa ipiꝰ job · alia vō fuit sentēcia saduceoꝝ qui nullā vitā nisi pñtem concedebāt ꝛ ꝓspera et adūsa huiꝰ vite iuxta merita et demerita hoim esse asserebant · Tercia vero sentencia phariseorū qui duas supdictas inuoluebant ut sup dictū est

¶ Caplm · xij · Jn quo ondꝛ quid responsionibꝰ diuinis supera ddi intelligitꝛ · qō ad questionem ꝓpositam per job ꝑtinē videatur ·

Discipulus

Cum job verā snīam tenuit in ꝑdictis ꝓut tu asseris et eciā vba dei dicta job appꝓbantis testantꝛ · cū dicat non fuistis michi locuti rectū sicut seruus meꝰ job job vltꝰ · c · Responsio igitꝛ dina videtꝛ esse qsi supflua suffecisset enī deū approbasse suā snīam et reꝓbasse alias tam triū sociorū qȝ heliu · Nec videtꝛ sufficē qō quidā expositores dicūt · s · ꝙ omīa que ī respōsionibꝰ dinis que in xxxviij · c · et xxxix · cōtinentꝛ · traduntꝛ ad immēsitatem dine potencie et sapiencie ostendendā · ut ex hoc manifestetꝛ ꝙ job indiscrete seu fatue se habuerat in cupiendo disputare cū deo Nam hoc nō videtꝛ cōuenientꝛ dictū Jlla enī que altera pars disputanciū per se concedit nō requiritꝛ ut ꝑ aliā ꝓbentꝛ · Constat aūt ꝙ job cōcedebat potenciā dinam et sapiam esse tante immensitatis ꝙ ab hoibus nō esset comphensibilis · vnde ī caplo xxvj · postqȝ job narrauit multa mirabilibus nature a deo facte · subdit Ecce hec ex ꝑte dicta sūt viaꝝ eius · et cū vix ꝑuā scintillam sermonis audierimꝰ quis poterit tonitruū magnitudīs eiꝰ intueri Ex quibꝰ patȝ ꝙ job ꝓfitebatꝛ immēsitatē et incōprehensibilitatē dine sapie et potencie que in dinis effectibꝰ apparet · nō ergo requirebatꝛ ut de hoc vlterius aliquid sibi dicētꝛ Rogo ergo ut michi aliquid vlterius circa hoc declares

Magister Ad hoc qd petis amplius intelligendũ consi derare debes ꝙ job in suis ꝓclamacõib9 instanť a deo petebat ut deus ostẽderet sibi causã sue flagellacõis · cũ ipe credidis: set se esse iustũ · vnde job x · c · dicebat deo · jndica michi · cur me ita iudices · ad qd videť job in mltis alijs locis tendere · deus tñ ostẽdit sibi in hijs capl'is ꝙ interogatio sua ꝓdicta ess3 irracõnabilis · et hoc sic · Constat eñ ꝙ dina ꝓuidencia dispo suit oĩa creata ꝓducẽdo ea ꝫm mensurã et modũ corñdentẽ cuiuslibet rei existencie et duracõni ut exemplificat ꝑmo de terra que habitacõni hoĩs cui loquebať est deputata de quo dicit vbi eras quãdo ponebã fundamẽta terre ⁊c̃ · q · d · illa q̃ ptinent ad existenciã terre et eius stabilitatem fuerũt ꝑ meã ꝓuidenciã fundata et mensurata te non existente nec eciam nũc hoꝝ racõnem ad plenũ compꝫhendente · Sil'iter qd sequiť Cum me laudarent astra matutina et filij dei iubilarent ⁊c̃ Jntelligendũ est · q · d · per meã ꝓuidenciã dispositum est ut a pñcipio creacõis me laudarent astra matutina et filij dei iu bilarent Cui9 ꝓuidencie racõem tu plene nõ scis · Sil'r quod sequiť Quis cõclusit hostijs mare ⁊c̃ · Et oĩes interogacõnes quas deus ipi ꝓponit in ꝓdictis capl'is tam de pñcipalibus partib9 mũdi q̃3 de dictis cõdicõnib9 aliquoꝝ aĩaliũ per hunc modum sũt intelligende · s · ꝙ oĩa illa ꝑ dinam ꝓuidenciã fiũt taliter ꝙ in suo esse naturali ꝑseuerant · De quibus fra: gilitas hũana nõ sufficeret ꝑ singl'a reddere racõe3 · nisi solũ ꝙ oĩa ꝓdicta et quecũq3 sil'ia ꝑ dinam ꝓuidenciã disposita sũt modo et ordĩe debitis · Juxͣ illud qd diciť de sapiẽcia dina attingit a fine usq3 ad finẽ fortiter · et disponit oĩa suauiť Sapie · viij · c · Ex quo sequiť ꝙ indiscretũ est ꝙ homo q̃rat a deo racõem sue ꝓuidencie circa singl'ares ꝑsonas seu act9 hu manos ꝓut job petebat ut dictũ est · Sed firmiť tenendũ est ꝙ si sapiencia seu ꝓuidencia dina oĩa suauiť disponit licet a nobis ipius racões sint incompꝫhensibiles · Sic eciam circa actus hũanos credendũ est · s · ꝓuidenciã dinam esse iustam et rõnabilem q̃zuis a nobis eoꝝ racões nõ compꝫhẽdanť · Juxͣ illud apl'i · O altitudo diuiciaꝝ sapie ⁊ sciencie dei · vnde in re sponsione dina cõcludiť qddam ꝓpriũ et pñcipale circa mate riam ꝓposite questionis in libro job · s · ꝙ circa actus hũanos non sempꝫ est causa ꝑticularis querenda · eo modo quo job vi debatur petere ·

¶ Capl'm xiij · In quo ondit̄ q ex malis tp̄alibꝫ que hoībꝫ eueniūt nō semper cōcludi possit eoꝝ malicia   Discipulꝰ

Circa huiōi materiā scripturas sacras scrutenti manifeste repit̄ q ex hoc q mala tp̄alia alicui eueniunt sumit̄ argumentū efficax q ille cui talia eueniūt est a deo elongatus seu derelictus · legit̄ eni deutro · xxxi · capl'o de ppl'o isrl'itico q ex malis que ei ad uenerāt debebat arguere seu intelligere q deus nō erat i eo seu cū eo · vnde de eo ibidē dicit̄ ita ut dicat in illo die vere qꝛ nō est deꝰ mecū · inuenerūt me hec mala · Sil'iter ibidē xxxij · c · deus redarguens illos qui ex malis tp̄alibꝫ sibi euenientibꝫ nō intelligebant hoc euenisse ex punicōe dīne iusticie sic dicit̄ vtinam saperēt ꝛ intelligerent ꝛc̄ · Et sequit̄ quō p̄sequit̄ vnꝰ mille et duo fugarēt decem milia nisi quia deus vendidit eos · et dn̄s cōclusit eos Ex quibꝫ et multis similibꝫ habet̄ clare q ex malis tp̄alibus que hominibꝫ infliguntur seu cōtingūt arguendū est efficaciter q hoc p̄uenit ex dīna iusticia puniēte taliū peccata qd̄ videtur facere manifeste p̄ opione triū amicoꝝ job et etiā heliu

Magister   In hac materia distinguendū est Nam s̄m thomā in p̄ma scd̄e · q · xcix · historias veteris testamēti scrutanti seu reuoluenti clare patet q cōis status istiꝰ ppl'i semp sub lege in p̄speritate fuit q̄zdiu legē obseruabāt · Et statim declinantes a p̄ceptis legis in mltas aduersitates incidebāt · Sꝫ alique p̄sone p̄ticulares etiā iusticiā legis obseruantes in aliquas aduersitates incidebant · vel quia iam erāt sp̄uales effecti ut per hoc magis ab effectu temp̄aliū retraherent̄ ꝛ eoꝝ v̄tus p̄bata redderet̄ · aut quia tales opera legis exteriꝰ implentes coꝛ carneū habebant in tp̄alibꝫ defixū et a deo elongatum · de quibꝫ ysaie · xxix · labijs me honorāt coꝛ aūt eoꝝ longe est a me · hec ille · vnde auctes p̄ te allegate de statu tocius populi isrl'itici loquunt̄ In historia aūt job agit̄ de p̄sona p̄ticulari ut est dictū · et est manifestū · et ideo tres socij job et ip̄e heliu qui ex tribulacōibꝫ ipi job euenientibꝫ ip̄m esse iniustū arguebant erronee se habuerūt Nam hoc debuissent interp̄tari in meliorem partē · s · q hoc ei cōtingebat ut ip̄ius virtus approbata redderet̄ · p̄ut tu s̄m veritatē huiōi aduersa ipi euenerūt quibꝫ aduersitatibꝫ v̄tus ipiꝰ job examiata fuit et a deo approbata p̄ut ex sup̄dictis patꝫ · et ut huiōi approbacō seu examinacio manifestaret̄ etiā apud eos qui aliam vitā nō credebāt

sicut saducei et infideles Ideo legit iob ultimo · c · Et addidit quoque dominus omnia quecumque fuerunt iob duplicia ·

Distinctio sexta de scrutinio scripturarum circa ea que iudeis in sua pernicosa perfidia post mortem xpi pertinaciter existentibus euenerunt et aliis ad hec pertinentibus et continet xiiii · capitula ·

¶ In primo capitulo ostenditur quod pena iudeorum xpm negancium et occidencium cum eorum sequacibus grauior est eciam in hac vita quam pena sodomitarum et dathan et abyron qui subito consumpti sunt · et quod eorum duracio in hoc seculo cedit in utilitatem ecclesie

¶ In secundo capitulo ostenditur quod tres condiciones occurrere habent necessario in peccato negacionis et occisionis xpi pro quo peccato iudei in hac captiuitate existunt

¶ In tercio capitulo ostenditur quod non solum per racionem comprobatur quod predicte tres condiciones occurrerunt in peccato negacionis et occisionis xpi sed etiam hoc fundatur in auctoritatibus sacris · et ibidem ostenditur quod iudei per eorum culpam cecitatem mentis incurrerunt circa cognicionem eorum que erant eis necessaria ad salutem · que quidem excecacio seu ignorancia non excusat eos sed pocius aggrauat

¶ In quarto capitulo datur racio quare primi · scilicet · iudei in captiuitate babilonica existentes non leguntur incurrisse excecacionem mentis sicut et secundi · scilicet · existentes in hac captiuitate

¶ In quinto capitulo ostenditur quod pro peccato pessimo ypocrisis iudei tempore templi secundi captiuati excecacionem mentis supradictam incurrerunt ysaie prophete testimonio ·

¶ In capitulo sexto ostenditur quod licet ypocrisis simpliciter considerata non sit de grauissimis peccatis · ypocrisis tamen pharisaica quam xpus multipliciter increpauit grauissimum peccatum est quod ex quinque racionibus consideratur

¶ In capitulo septimo ostenditur quod in cecitate pharisaica includitur negatio diuine prouidencie magis culpabiliter quam in illis qui peccata sua publicauerunt sicut Sodomite · Et in eodem ostenditur quod ex huiusmodi pharisaica ypocrisi nephanda deus elicuit magnum bonum · scilicet · gencium illuminacionem et utrumque fundatur in quadam auctoritate ysaie de qua hic agitur

¶ In capitulo viii · ostenditur quod pharisei tripliciter incurrerunt cecitatem mentis sicut et triplicem veritatem per suam nephandam ypocrisim corruperunt · quorum duo in hoc capitulo explicantur · et ibidem declarantur verba ysaie ad hoc pertinencia · scilicet · cum dicit · Et peribit

sapiencia a sapientib9 eius· qđ ꝓprie ⁊ mľtipliciť de phariseis et eoꝝ sequacibus intelligendū est· Et ibidem declarať ꝙ hoc non est contra doctrinā xp̄i dicētis de phariseis sup̱ cathedrā moysi sederut scribe ⁊ pharisei quidquid dixerit vobis facite

¶ In capľo· ix· declarať tercius modus excecacionis pharisaice qui consistit in suas ꝓprias inuenciones et asserciones absconduut

¶ In capľo· x· oñdiť ꝙ mľta de inuencōnib9 seu assercōnib9 phariseoꝝ quas ipi inuentores seu asserentes minime intelligunt qñq3 nobis ꝓficiūt ad eruđicōnem et ꝙ in terminis p̱ eos assignatis ad suam redemptionem aliqua emerserūt ad honorē fidei catholice ꝑtinentia

¶ In capľo· xi· oñditur ꝙ aliqua verissima circa eoꝝ redempcionem asseruerūt quod tamē ipsimet nō intellexerūt· Et ꝙ hoc ꝓphetatū fuit per ysaiam

¶ In capľo· xii· oñditur ꝙ cecitas pharisaica de qua ysaias ꝓphetauit cōpendiose tradiť in euangelio

¶ In capľo· xiii· oñdiť ꝙ cecitas pharisaica nullū p̄iudiciū generat fidelib9 de gn̄e descendentib9 isrľitico· Nam in potentissimis tp̄ibus ecclīe· s· in eius exordio ⁊ fine in quib9 xp̄us fuit et erit p̄sens in ecclīa in natura assumpta de stirpe isrľitica descēdentes p̄ncipaliores fuerūt ⁊ erūt Nam ī fine mūdi toti genus israhelitycū xp̄o firmissime adherebit

¶ In capľo· xiiii· oñditur quid de iudeis ī tp̄e intermedio q̄ inter p̄mū aduentū xp̄i et 2^9 s̄m scripturaꝝ scrutiniū senciendum est et ibidē huiōi tractat9 in laude diuina finiť

¶ Capľm p̄mū In quo oñdiť ꝙ pena iudeoꝝ xp̄m negancium et occidenciū cū eoꝝ sequacib9 g̃uior ē eciā in hac vita q̃3 pena Sodomitaꝝ et dathan et abyron qui subito cōsumpti sunt et ꝙ eoꝝ duracio in hoc seculo cedit in vtilitatem ecclīe

Discipľs

VErum est ꝑut sanct9 thomas dicit in locō per te allegato scđm sacraꝝ scripturaꝝ testimonia ꝙ ꝓpľus iudaicus dum legem sub qua erat diligenť obseruabat in tranquillitate viuebat Cum aūt ab huiōi obseruacōne declinabat ī magnas aduersitates incidebat Sed ex hoc occurrit michi quedam nō modica admiracō que talis est· video eñ ꝙ populus ille iudaic9 valde grauī9 peccauit blasphemando et crucifigēdo xp̄m q̃m si quecūq3 alia pcc̄a cōmisissent circa

blasphemiam dei· dicit enĩ glosa· ysa· xviij· omne peccatum
blasphemie cõpatũ leuiꝰ est· Cũ igit̃ Chore ꝛ dathan et aby
ron et eoꝝ synagoga ꝓpt̃ hoc ꝙ contdixerũt sacerdocio aaron
et ꝓposit ure moysi· descenderũt in infernũ viuentes leuit̃· xvj
capl'o· sic ꝙ nichil ex illis remansit· s· de ꝑticipantibꝫ in eoꝝ
crimine· q̃nto magis debuissent subito a terra deleri qui non
solum xp̃o vero deo et homĩ contdixerũt sed eũ cum magnis
obꝓbrijs et blasphemijs crucifixerũt· Maxima ergo admi-
racõne dignũ est ꝙ deus tanto tpe tolerat ꝑdictum pcc̃m qđ
incõꝑabiliter maius est q̃z pcc̃m dathan ꝛ abyron quos tam
celerit̃ ab hac vita deus repulit· ꝑsertim cũ hoc pcc̃m cõtinue
et ꝑtinaciter ab omĩbꝫ et singulis sub infidelitate iudaica ex-
istentibꝫ cõmittit̃· nullus enĩ taliũ ẽ qui ꝑdicta pcc̃a in xp̃m
cõmissa nõ approbet ymmo singuli tam in dictis q̃z in scri-
pturis suis ꝑdicta pcc̃a approbãt laudant et cõmendãt ꝓut
in suis codicibꝫ tam talmudicis q̃z alijs quibuscũqz hoc ma-
nifeste reꝑitur quoꝝ allegacio omitit̃· tũ ad ꝓlixitatẽ vi-
tandam· tum quia ab ip̃is cõiter cõcedit̃ Magister
Verum est ꝙ occisores xp̃i ꝑsertim illi qui eũ cognouerũt ut
p̃ncipes iudeoꝝ in quibꝫ si aliqua ignorancia fuit· non tñ eos
poterat excusare cũ esset affectata ut in tcia ꝑte· q· xlvij· nec
etiã talis ignorancia excusat minores de ꝑpl'o· ꝑsertim eos q̇
post r̃surrectõez xp̃i ꝛ discipuloꝝ ꝑdicacõez· ꝑ quã maior seu
ꝑcipua pars mũdi ad fidez xp̃i ꝑ testimoĩa scripturaꝝ et mi
raculoꝝ euidenciã cõuersa est· quo nõ obstante adhuc ꝑtina-
citer in sua nequissima ꝑfidia perseuerãt se excusando ꝑ fal-
sas int̉ꝑretacões scripturaꝝ quibꝫ nitunt̃ negare xp̃m ut in
ꝑma ꝑte huiꝰ tractatꝰ mlt'ipliciť est ostensũ· talis enĩ excusa
cio est circũstancia aggrauãs qđcunqz pcc̃m ut habet̃ in glo·
sup̃ illud psalmiste Nolite exaltare in altũ cornu vr̃m Itez
aggrauat̃ hec blasphemia per cõcomitans homicidiũ qđ est
grauissimũ pcc̃m inter ea que cõmittunt̃ ĩ ꝓximũ· vnde sim
pliciter cõcedendũ est ꝙ pcc̃m occidenciũ xp̃m supdictoꝝ sil'r ꝛ
cõsencienciũ seu approbanciũ illud postq̃z cõmissũ fuit est sim
pliciter grauissimũ· vnde et ei debet̃ grauissĩa pena· qꝛ deutro·
xxv· ꝭm mensuram delicti erit plagaꝝ modus· que quidem
pena licet ꝓut est grauissima credenda sit eis reseruata ad fu
turũ secl'm in quo vnusq̃sqz accipiet ꝑmiũ ul' penam scd'm
opeꝝ exigenciã· Considerandũ tñ est ꝙ etiã in hac vita non

relinquunt͂ sine pena iustissime a deo ꝓporcōnata pccō eoꝝ ad eccl'ie vtilitatē et infideliū cōfusionem Discipulus

Queso ut michi ondas quō in hac vita supdicti ꝑterui puniant͂ ꝓporcionabiliter ad suū peccatū · cum per te cōcessū est ꝙ istud pccm est simpl'r grauissimū ⁊ tn̄ videmꝰ ꝙ illi qui fuerūt tp̄e diluuij et Sodomite et chore repentina plaga fuerūt ꝯsumpti qd̄ ꝑtinz ad grauitatē pene · Isti vo adhuc viuūt in hūanis Magister Ex hoc ꝙ isti ocäsores xp̄i et eorū sequaces ſm ꝯsensū et approbacōez nō sūt puniti repentino modo sicut legit͂ de illis quos allegas · nō sequit͂ ꝙ leuiꝰ puniunt͂ q̄ȝ supdicti · diuturna em̄ duracō penaꝝ sepe efficit maiorem grauitatem pene · sicut et momentanea pene duratio ad leuitatē pene videt͂ quodāmodo ꝑtinere · vnde de hac ꝓpria materia · ſ · de cōparacione pene iudeoꝝ ad penam Sodomitarū trenoꝝ · iiij · legit͂ Et maior effetta est iniquitas filie ppl'i mei q̄ȝ pccm sodomorū que subūsa est in momento et nō ceperūt in ea manus · Ex quo patz ꝙ longa diutinitas pene iudeorū reddit eam grauiorē seu magis odibilem q̄ȝ pena sodomoꝝ momentanea Discipulus Video ꝙ momentanea pena etiā si sit grauissima in se · eligibilior tn̄ forte ē aliqua minori pena nō ita graui et si sit valde longa seu diutina · vn̄ et ꝓūbialiter solet dici ꝙ melius ē semel cadere q̄ȝ in ꝑpetuū pendere vnde vellem scire quō huiōi pene diutinitas magis cedit in vtilitatē eccl'ie ꝑut tu asseris Magister Considerare debes ꝙ iudei xp̄m occidentes seu ipiꝰ ocasionem cōsequent͂ approbantes · nō subito perierūt de hoc seculo sicut illi de diluuio et sodomite · ⁊ illi q̇ fuerunt in scismate chore · licet em̄ isti grauiꝰ q̄ȝ illi peccauerūt · hoc cedit tn̄ in vtilitatē eccl'ie multipliciter · p̄mo ut ex eis i tempoꝝ successione aliqui a deo p̄destinati saluarent͂ per quos eccl'ia nūo et merito augeret͂ ut ex historijs autenticis haberi potest Et forte aliquid de hoc infra tanget͂ · Scd̄o ut testimonia fidei que in veteri lege cōtinent͂ cuiꝰ textus ab eis conseruat͂ eccl'ia haberet ab eis Sūt em̄ iudei ut dicit quedā glō · bibliotece nr̄e ⁊ baiuli codicum nr̄oꝝ a quibꝫ codicibus sacre scripture testimoniū accipitur tanto fiducialius q̄nto nobis supdicta testimoīa obtinē cupientibꝫ auidius aduersant͂ Tercio cedit in utilitaem ecclesie duratio ppl'i iudeoꝝ i vili statu seruitutis seu miserie inq̄ntū vlcio sanguis xp̄i in eis magis relucet · eo ꝙ in diūsis tp̄ibꝫ

et locis eoꝝ deiectio et obꝓbriū agnoscitꝰ· qḋ non sic oñderetꝰ si in breui tp̱e vbiqꝫ et nō solū ī aliquibꝫ regionibꝫ cōsumpti fuissent· Et de hoc ꝓpe intelligitꝰ illud psalmiste Ne occidas eos ne quādo obliuiscantꝰ ꝑpl'i mei·s· ne ꝑpl's dei obliuiscatꝰ iusticie diuine vlciscentis ocasionē xp̄i· Si em̄ celeriter fuissent consumpti sicut Sodomite ⁊ dathan ⁊ abyron cito posset hec vlcio tradi obliuioni sicut multa que tp̱ibꝫ retroactis con tigerūt iam nō sunt in memoria hoīm ut certa· ſꝫ quasi sub dubio narrantꝰ Sed vidētes eos cotidie affligi et supprimi in penā sceleris ocasionis xp̄i nō pn̄t ista obliuioni tradere nec de ea dubitare· Sensus em̄ visus certior est auditu et ceteris sensibus ꝓut patꝫ in ṗmo methaphisice·

¶ Capl'm 2ꝰ in quo oñditꝰ ꝙ tres condicōes occurrere hn̄t neccio in pc̄co negacōis et ocasionis xp̄i ꝓ quo pc̄to iudei in hac captiuitate existāt

Discipulus

Scripturas sacras scrutanti satis constare debet ꝙ deꝰ qn̄qꝫ nō statim cōsumit peccatores sed diu in hac vi ta ꝑ penas eos affligit ut ex hoc fortitudo dei et eius iusticia ꝓlixius oñdatꝰ· legitꝰ em̄ deū dixisse pharaoni qui di uinis ꝑceptis de dimisione ꝑpl'i dei resistebat· nūc em̄ extendēs manū meam ꝑcussissem te et ꝑpl'm tuū peste Ita ut perires de terra Idcirco tn̄ posui te ut ostendā in te fortitudinē meaꝫ et narretꝰ nomen meū in omni terra· Ex quo patꝫ ꝙ multi tudo plagaꝝ quas deus egipcijs inflixit nō fuit ꝓpter hoc ꝙ deus nō potuisset eos consumē ꝑ vnā plagam tantū· ſꝫ ideo ut fortitudo dei in eis diucius oñderetꝰ ꝓut verisil'r cōigit in ꝓposito· Sed adhuc vellē doceri quid dicendū sit contꝰ iudeos qui captiuitatē pn̄tem in qua sūt nō dicūt eis aduenire ꝓpē pc̄cm ocasionis xp̄i· sed ꝓpter pc̄ca suoꝝ ṗdecessoꝝ antiquorū utputa ꝓpē pc̄m vituli ī deserto fabricati· vnde Rabisa· suꝑ illud verbū exo· xxxij· vbi di Ego aūt ī die vlcōnis vi sitabo hoc pc̄m eoꝝ· dicit ꝙ in omībꝫ oppressionibꝫ seu adu̇si tatibus que ꝑpl'o isrl'itico in diu̇sis locis ⁊ tp̱ibus cōtingunt pc̄m vituli de quo ibi ad lr̄am agitꝰ a deo punitꝰ· Alij etiam dicūt ꝙ ꝓpē peccata que in templo ṗmo fuerūt ꝑpetrata que fuerunt magna et ml'ta ipi puniuntur in hac captiuitate· Vellem igitꝰ scire si est aliqua racō seu auctas autentica ex qua oñdi possit ꝙ captiuitas iudeoꝝ et eoꝝ ignominiosa de iectio in qua nunc sūt eis infligitꝰ ꝓpter pc̄m ocasionis xp̄i

ut tu asseris· licet eñ hanc assercõez tuã credo esse verã · vellẽ tamẽ ad hoc haberꝫ aliquas racões seu auctís fulamentũ

Magister Si diligent̃ scripturas sacras et alias apud hebreos autenticas scrutatus fueris certe repies ꝙ in peccato ꝓ quo iudei in hac consistũt diuturna captiuitate tria opꝫ cõcurrẽ· Primũ est ꝙ hoc pctm̃ sit valde grauius q̃ꝫ illud ꝓ quo fuerunt afflicti seu detenti in captiuitate babilonica· qd̓ patꝫ ex hoc· nam sicut pñs eoꝝ captiuitas valde longior ẽ in duracõne q̃ꝫ illa ut est manifestũ. Sic acrior est atqꝫ acerbior illa· In captiuitate eñ babilonica ĩ qua tantũ ·lxx· annis durauerũt vt habet̃ Jere· xxx· Joachim rex iude honoratus fuit et in sede regali cũ alijs regibꝫ honorifice positus per regem babilonie vt habet̃· iiij· Re· vltimo· Sil'r et alij ip̄ius gñis in honore fuerũt constituti vt habet̃ dañ · p̓mo et scd̓o· Sil'r in illa captiuitate nõ legunt̃ iudei fuisse venditi in vilissimo p̄cio· nec eciã in magna ml'titudine int̃fecti· In hac vero captiuitate cõiter nõ legunt̃ sic in honore notabili constituti· sed quodãmodo ut serui seu eiecti vbiqꝫ tractant̃· et de eis maxima ml'titudo in destructione ihrl'm ꝑ Titum int̃fecti ⁊ cõsequẽter in destructõne ciuitatis que dicit̃ biteꝝ ubi innumerabilis ml'titudo eoꝝ sub quodam falso messia queꝫ sibi imposuerũt noĩe barcozba cõmorabant̃ maxima multitudo eoꝝ vastata fuit ut ista largius tradunt̃ a Josepho in libro de iudaico bello Et in talmuth ĩ libro qui dr̓ guitur Jrẽ in captiuitate babilonica int̃ eos fuerũt ml'ti ꝓphete ·quidam eorũ p̄sentes fuert in ip̄a captiuitate q̇ eos ex ꝑte dei increpabãt de pctis p̄teritis ⁊ exhortabant̃ ad bonũ pñie· Sil'r de spe redẽptõis et salutis ꝯsolabant̃· vt pꝫ de jeremia et ezechiele in eoꝝ ꝓphecijs· Quidã vero ꝓphete fuerũt̃ inter eos iam ꝓpe finẽ captiuitatis et in pñcipio reductionis ut patꝫ de daniele et Esdra zacharia et aggeo et huiõi ex quo dei pñcia ĩ eis manifestabat̃ eo ꝙ deus adhuc habebat eos tanq̃ꝫ populũ ꝓpriũ· In hac vero captiuitate nunq̃ꝫ aliquis ꝓpha insurgit iuxta illud psalmi Jam nõ est ꝓpha ⁊ nos nõ cognoscat amplius· qd̓ est magnũ signum reprobacõis eoꝝ a deo et ꝙ eos iam dereliquit tanq̃ꝫ non ꝓpl'm suũ · Ex quibꝫ et ml'tis alijs similibꝫ manifeste habet̃ ꝙ iudei in hac captiuitate sunt grauius puniti et a deo elongati q̃ꝫ fuerunt in babilonica captiuitate Ex quo cõsequent̃ concludit̃ veritas p̓mi p̄suppositi

scz q peccatū eorū ex quo captiuitas eorū pñs eis puenit valde grauius est qz illud p quo in captiuitate babilonica fuerūt. Cōseqñcia pz ex hoc quia scdm mensurā delicti erit plagaꝝ mo dus deutro. xxv. Scdm vō qd opz cōcurrere i hoc pcto ē q sit cōe omnibus in hac captiuitate ubiqz terraꝝ existentibꝰ. ita q in illo omēs quasi cōiter pticipent faciendo ul' cōsenciendo seu approbando. et hoc a tpe quo ista captiuitas incepit usqz nūc. Qd sic patz Nam dicere q pctm vituli i oreb fabricati vl' aliud sile qdcunqz. i quo iudei hodierni nō pticipāt p fctm seu assensū ul' approbacōez sit causa tam diutne captiuitatis est manifeste contr sacre scripture auctem p quā habet q deus reddit iniquitates patrū filijs et nepotibꝰ in tcia et quartā gnacionē exo. xx. et xxxiij. caplis et in alijs locis scdm quam auctem et alias siles habet q nō plus se extēdit iusticia dina in puniendo pcta pdecessoꝝ in hac vita nisi ad qrtam generacionem tm Cuiꝰ racō est Nam filij et nepotes plures inueni unt imitatores paterni sceleris. vnde i translacōe caldaica sup illud verbū vsqz ad tcaz et qrtam gnacōem dicit q hoc est cū filij sequunt opera patrū. Constat aūt q hoc nō habet locū in pcto vituli quod cōiter detestat ab omibꝰ iudeis hodi ernis Et sicut isti nō fuerūt pticipes in cōmittēdo illud peccatū quia nondū erāt in reꝝ na tra. Sic nec pticipant consenciendo ul' approbando ut est manifestū. vnde contr diuinā iusticiam esset q isti p tali pcto punirent. vnde Rabisal. et alij hoc vident fingere vt applicent huic captiuitati pctm ydolatrie qd est de maxis qd tamē nō habet locum vt dictū est. Teriū vero qd in pcto huiꝰ captiuitatis opz cōcurrē est q hoc pctm est eis oino ignotū. hoc eni expsse habē i libro talmudico qui dicit magnilla ubi querit racō quare pmis. s. existentibꝰ in captiuitate babilonica fuit terminus captiuitatis reuelatus vt patz iere. xxix. ubi di. postqz completi fuerint in babilone. lxx. āni visitabo vos &c. Et tn posteris. s. existentibꝰ in hac captiuitate terminus redempcionis ab hac captiuitate nō fuit nec est eis reuelatus Ad qd rñdet ibidem sic. pmis. s. in captiuitate babilonica exñtibꝰ quibꝰ pctm sue captiuitatis fuit reuelatū. terminꝰ eciā reuelatus fuit. Sed posteris. s. exñtibꝰ in hac captiuitate quibꝰ pctm sue captiuitatis nō est reuelatū. Silr nec terminus sue captiuitatis reuelatus fuit hec ibidem. Ex qua auctē apud eos autentica

habes intentū .s. q pcēm ꝓ quo in captiuitate cōsistunt nō est
reuelatū eis sed est eis occultū seu ignotū qđ fuit terciū psup
positum Ex quib bene cōsideratis cōcluditᷣ intentū .s. q pec-
catū ꝓ quo iudei in hac captiuitate existūt ꝓprie est illud .s.
blasphemia xp̄i et eius ocasio .qđ sic patꝫ . Nam pdicto pec-
cato cōueniūt tria psupposita supdicta et nulli alteri quod
racōnabiliter posset assignari . Applicatᷣ enī huic pcc̄o pmū
psuppositū . nam blasphemia dei in ꝑsona xp̄i cū tanto scelē
et enormitate cōmissa usqꝫ ad ipsius ocasionē turpissimam
et ignominiosissimā .grauior est qꝫ ydolatria que licet sit de
grauissimis peccatoꝝ nō tn̄ in ꝑsonā dei cōmittitᷣ de directo
Vnde nec ydolatria equiꝑari debet blasphemie xp̄i in graui-
tate . Qui enī in ꝑsonā regis cōmittit offensam psertim eum
blasphemando et turpiter occidendo criminosius eū offendit
qꝫ qui aliū regem sup se pter ꝓpriū regem imponit vl' qꝫ ille
qui dominiū suo regi negat tm̄ . non cōmittendo in suā ꝑso-
nam aliā offensā . Cum enī pcc̄a pmoꝝ ꝓut declaratᷣ in qrto
Re . et in alijs locis fuerūt ydolatria adulteria ⁊ homicidia
que licꝫ sint grauia nō tn̄ sūt tante grauitatis sicut peccatū
supdictū qđ in ꝑsonaꝫ xp̄i veri dei fuit cōmissū . sequitᷣ q hoc
peccatū grauiꝰ est qꝫ pcc̄a que in templo pmo a iudeis fuerāt
cōmissa . Scđm vo psuppositū qđ occurrē debet in pcc̄o est q
tale pcēm sit cōe oibus i hac captiuitate ubiqꝫ terraꝝ existē-
tibus . qđ ꝓprie cōuenit huic pcc̄o .s. blasphemie et ocasioni
xp̄i . licet enī iudei qui post destructionē scđi templi fuerūt nō
interuenerūt in blasphemia xp̄i ⁊ eius ocasione . omēs tn̄ qui-
cūqꝫ sūt sub hebraica ꝑfidia cōsenciūt approbant et laudant
omia scelera atqꝫ pcc̄a que cōmissa fuerūt ꝑ suos pdecessores
in ꝑsona xp̄i vt patꝫ per omēs mgr̄os eorū qui cōueniūt in
hoc q ocasores xp̄i sm verā iusticiam legis eū occiderūt . vnde
Rabimoises in libro de iudicib titulo de regib ⁊ messia sic
dicit . Circa finē templi scđi . nazarenus ille iactauit se esse
messiam et ideo sapientes et mgr̄i nr̄i fecerūt de eo seu in eū
qđ debebat fieri hec ille Et est cōis snīa oīm eoꝝ ꝓut est satis
notū cuicūq noticiā eoꝝ habenti . Terciū vo q in huiōi pcc̄o
ꝓ quo iudei in hac captiuitate existūt occurrē habet .s. q tale
peccatū sit eis ignotū ꝓprie applicatᷣ pcc̄o blasphemie et oca-
sionis xp̄i . qđ sic patꝫ Naꝫ ipi nō reputāt q hoc fuit pcēm
vnde in hoc credūt obsequiū se pstasse deo . cum estimāt q sm

iusticiam legis xp̄s fuisset reus mortis ut statim sup̄ dictū ē
Cum aūt nulli alteri pc̄co iudeoꝝ p̄dicta tria cōueniūt simul
nisi tm̄ pc̄co sup̄dicto . s . blasphemie xp̄i sequitur ꝙ istud sit
peccatū ꝓ quo solo in hac captiuitate existūt patꝫ Nam nul
lum pc̄m dari posset qd̄ grauiꝰ sit q̄ꝫ blasphemia dei . nec ipi
in alio pc̄to q̄ꝫ peccato blasphemie cōueniūt ut est manifestū
nec est eciā aliud pc̄m in quo oms̄ cōueniāt . nam si aliqui
eoꝝ peccāt in homicidio uł adulterio aut vsuris et fraudibꝫ
siue mendacijs et huiōi Non tn̄ oms̄ ꝓut manifestum est .
Sil'iter nō oms̄ peccāt in aliquo qd̄ ſm oms̄ estimet̄ iustū
et meritoriū sicut est pc̄m sup̄dictū . s . blasphemie Ex quibꝫ
recte consideratis habet̄ qd̄ queris . s . ꝙ pc̄m sup̄dictū est cau
sa ꝓpria sue captiuitatis per modū demerita
¶ Capl'm terciū in quo ōn̄dit̄ ꝙ nō solū per racōem cōꝓro=
batur ꝙ p̄dicte tres cōdiciones occurrerūt in pc̄to negacōis
et ocasionis xp̄i sed eciā fundat̄ in auctoritatibus sacris . et ibidē
ōn̄dit̄ ꝙ iudei ꝑ eoꝝ culpam cecitatē mentis incurrerūt circa
cognicōem eoꝝ que erāt eis necessaria ad salutē . que quidem
excecacio seu ignorācia nō excusat eos sed pocius aggrauat

Discipulus

Quod pc̄m huiꝰ captiuitatis iudeoꝝ grauiꝰ sit q̄ꝫ pc̄m
seu pc̄ca ꝓ quibꝫ fuerūt ī captiuitate babilonica ra
cionabile est ꝓut tu p̄mo p̄supponis ad qd̄ eciā scri=
pturas scrutando alique repiunt̄ auctes que huic cōsonant
veritati . vnde jere . viij . de eis di . nō audierūt me nec inclina=
uerūt aurem suā sed indurauerūt ceruicem ⁊ peius opati sūt
q̄ꝫ p̄res eoꝝ . qd̄ ꝓprie verificat̄ de ocasoribꝫ xp̄i ⁊ eoꝝ sequaci=
bus Naꝫ ut dicit Cris . sup illud verbū Mt . xxiij . Implete
mensurā patrū vr̄oꝝ . patres eorū ꝓphetas ociderūt Isti vō
dominū ꝓphetaꝝ . Scd̄m vō qd̄ p̄supponis . s . ꝙ pc̄m per qd̄
iudei in hac captiuitate existūt est cōe oibꝫ in hac captiuitate
exn̄tibꝫ eciā habet aliquas auctes que huic cōsonāt veritati
vnde jere . ij . c . Quid vultis mecū iudicō contendē . oms̄ eīm
vos dereliquistis me seu p̄uaricati estis me . quod ꝓprie de hoc
peccato intelligi debet ſm qd̄ quasi in iudicō videtur cum deo
cōtendere eū cōdempnādo blasphemādo et huiōi . in quo etiaꝫ
oms̄ deū derelinquūt . Ad terciū tam̄ p̄suppositū tuū . in quo
ōn̄dis ꝙ huiōi pc̄m est eis ignotum licet hoc ſm racōem et
auctem apud eos autenticā maīfestas . vellem tamē ad hoc

haberꝫ alicuiꝰ sacre auctās fulamentum   Magister   Si scripturas scrutatꝰ fueris satis repies ꝙ inter alias plagas que a deo infligēde erāt populo iudaico · vna erat pāpua · s · ignorancia seu nesciencia eoꝝ que sibi ad salutē per diuinas reuelacōes ꝓphetice insinuabanť · vnde ysa · vj · c · postq̄ꝫ deus reuelauit ꝓphete sūma fidei misteria · s · misteriū sancte trinitatis voce seraphica ter ꝓclamando · Sanctus scēs scēs sil' et diue vnitatis · subiūgendo dñs deus sabaoth in singulari · et consequenter ibidem innuendo misteriū sancte incarnacōis cum statim subdit plena est omīsꝰ terra gloria eius · qđ ꝓprie impletū fuit per plenitudinē diuitatis in xp̄o habitantē · de quo in ps̄° · veritas de terra orta est Et ysa · xlv · Aperiatur terra et germinet saluatorē · Qꝫ aūt hec plenitudo gracie esset in hūana natura satis demōstrať ex hoc ꝙ apparicio illa fuit in effigie hoīs sedentis per qđ significabať ꝙ deus assūpturꝰ esset formā hūanam · vbi attende ꝙ in eadem serie ut osten= deret ꝙ hec misteria ad salutem hūani generis ꝑtinencia licꝫ ppl'o per veras ꝓphecias ꝓponerenť iudaico · ipi tū ꝓ maiori ꝑte p̄dicta sacra misteria nequaq̄ꝫ intelligerēt seu crederent ꝓpť qđ ibidem sequiť vade et dices ppl'o huic audite audiētes et nolitꝫ intelligere et videte visionem ꝛ nolite cognoscere · Et ut ostenderet ꝙ in credēdis sup̄dictis cōsistebat salus eoꝝ statim subdit Exceca cor ppl'i huiꝰ et aures eius aggraua · et oculos eius claude ne forte videat oculis ꝛ in auribꝫ suis au= diat et in corde suo intelligat et cōuertať et sanē eum · Ex q̄ auctē manifeste habes duo · vnū est ꝙ cor huiꝰ ppl'i debebat esse excecatū · Sil'r et aures grauate et oculi clausi sic ut nō intel ligerent seu crederēt p̄dicta misteria ad salutem hūanā perti nencia · Scōm est ꝙ si forte hec intelligerēt seu crederēt et cō= uerterenť statim essent salui · qđ ꝓprie correspōdet ēcio p̄supposito

Discipulus   Placet michi exposicō p̄dicta de miste riis fidei in p̄dicta visione ysaie inclusis · licet eñ iudei trinā iteracōem huiꝰ diccionis sanctꝰ ad maiorē exp̄ssiōnē sancti tatis diue exponāt allegantes quedā que credūt esse similia ut cū diciť jere · xxij · Terra terra terra audi verbū dñi · hoc tamē nō valet · tū quia ēna iteracō huiꝰ termini ēra referen= da est ad triplicem distinctionē terre cui loquebatur · erat eñ tripartita · vna pars dicebať terra iudee · alia galilee · alia vero transiordanis · vt habeť in libro q̄ diciť cauhedrin · Et de istis

tribus ꝓuinciis quibꝰ terra ꝓmissionis diuidebatur fit expsse
mencio in euangelio in gestis xpi · fuit enim cōceptꝰ in galilea
luce pmo · c · Missus est angelus gabriel ꝛc · fuit natus i iu-
dea Mt · scdo · c · Cum natus esset ihesus in bethleem iude ꝛc
fuit baptizatus transiordanē ubi erat johes baptizans joh ·
pmo · c · Et de istis tribꝰ ꝓuinciis intelligenda est trina itera
cio terre ꝑ jeremiā ante dicta · Siliter dicendū est de hoc qd legitur
Jere · vii · templū dñi templū dñi est · Erat enim templū Salo
monis pncipaliter tripartitū · s · in sanctū scorum et sanctū · et in
atriū sacerdotū · vnde ex hiis auctibꝰ jere · magis habetur q ta
lis trina iteracō distinctionē insinuat q̄ꝫ cōfirmacōem · tum
quia licet loquēdo de creaturis scriptura quādoq3 vtatur tali itera-
cione ad fortificandū snīam et huiōi · nō tñ ex hoc ē trahenda
cōsequēcia ad iterandū noīa oīno similia quādo de deo agitur ·
Nam in deo sūme ꝑiculosum est mltiplicitatē ponē · nō autē
in creaturis Sed de hoc qd dicitur Exceca cor ppli huiꝰ ꝛc · videtur
non modicū admirandū · videtur enim q verba illa sonant q
deus pceperet ut cor ppli huiꝰ excecaretur et aggrauarentur eius
aures ꝛc · qd est incōueniēs cū a deo de directo ꝓcedāt cuncta
bona nō autē mala Magister Scire debes q huiōi excecacō
seu obduracō que in hoc loco et in aliis silibus habetur in scri-
pturis nō est intelligenda tanq̄ꝫ a deo directe causata sed po-
cius ex defectu liberi arbitrii hūani · nam homo qui se auertit
a deo meretur ut deus iuste retrahat graciā ab illo · Cuiꝰ gracie
effectus est illuminare intellectū · et mollificare affcm · Qua
quidē gracia subtracta homo remanet excecatus ī intellectu
et obduratus in affectu ex sua ꝓpria malicia nō autē ex diuina
operacione Discipulus Licet excecacō pdicta ex defectu
liberi arbitrii hūani ꝓcedat ut tu dicis adhuc videtur q ꝑ ta-
lem excecacōem excusarentur a pcto illo quo xpm nō cognoue
runt ꝛc · legitur enim Joh · ix · c · xpm dixisse iudeis Si ceci essetis
non haberetis pccm Magister Cecitas que excusat a
pcto est illa que cōtingit ex naturali defectu · vnde phs in ethi-
cis · Nemo increpat ceco nato sed magis miseretur · Cecitas
autē de qua ꝓpheta loquitur hic · nō ꝓuenit ex defectu naturali sꝫ
ex defectu voluntario causato ex liberi arbitrii infirmitate
seu malicia · ideo talis nō excusat sed pocius aggrauat pccm
presertim cū sit affectata et ex malicia ꝓut est in ꝓposito
Discipulus Vellem ut ostenderes michi quō in ꝓposito

huiói cecitas sit voluntaria Cum cecitas dicat omẽʒ priuacõʒ cognicõis circa illud qd quis sit aptus cognoscere Mgr Ignorãcia seu excecacõ q nõ solũ excusat a pcto ſʒ etiã ipm aggrauat dupliciẽ posset cõtingere· vno modo qñ est affectata utputa cũ pctoꝛ vult ignorare illa que teneẽ agere uel omittere ut liberius peccet de quibꝫ job·xxi·qui dicũt deo recede a nobis ⁊ sciẽciã viaꝝ tuaꝝ nolumꝰ Quod ꝓprie applicatur iudeis et pſertim pricipibꝫ iudeoꝝ qui in crucifixione affuerũt qui ꝑ scrutiniũ scripturaꝝ loquenciũ de xpo poterãt et tenebanẽ xpm cognoscere put in pma ꝑte huiꝰ tractatus est ostensũ· Siliter et per eius opa vnde Jo·xv·Si opera non fecissem in eis que nullus alius fecit pctm nõ haberent· vnde de talibus ꝓprie verificaẽ v̾bum ysaie pallegatum·s·excecacoꝛ ppli huiꝰ et aures eius aggraua et oculos eius claude ⁊c̃ Isti enĩ habuerũt ocl'os clausos qsi nõ videntes opa xpi miraculosa ut ex eis pficerent·habuerũt etiã aures grauatas inqntum nõ audierũt debite ea que a ꝓphetis de xpo pnunciabanẽ·Et quia ista in eis pcedebant ex voluntate depꝛauata vt dcm ẽ Jdarco de ipis verificaẽ habuisse coꝛ excecatũ·qd totum inqntũ consideraẽ ꝑ modũ pene attribuendũ est deo Et sic videẽ loqui ꝓpheta·inqntum aũt cõsideraẽ ꝑ modũ culpe ex defectu maliciosо liberi arbitrij pcedentis attribuendũ est ipis transgressoꝛibꝫ·que oĩa applicabilia sũt etiã modernis·inqntũ nequicie seu facinori pdecessorum assenciunt

Discipulus Et si modernis posset applicari aggrauacõ auriũ inqntũ ea que tradunẽ in scripturis de xpo debite non pcipiũt·Silr excecacõ coꝛdis inqntũ hãc ignoꝛãciã affectãt Clausura tñ oculoꝝ non videẽ eis sic applicabilis·non enim moderni viderũt opa xpi miracl'osa Magister Miracl'a xpi bene in coꝛde dispositis nunqȝ deficiũt·vnde in collcã dr̃ Deus qui nullũ tempus sine testimonio tue bonitatis relinquis·Sed adhuc miraculis xpi et discipuloꝝ eius noĩe ipiꝰ factis credere debuerãt·habent enĩ in mltis scripturis eoꝝ q xpus miracl'a faciebat et etiã discipuli eius·sed hoc attribuebant magicis artibus supsticiosis sicut et pdecessores eoꝝ etiã xpo pñte dicebant in beelzebub eicit demonia Mt·ix·c·

Discipulus Habeo pmũ modũ in quo ignorancia seu excecacõ aggrauat pctm·doce ergo me de scdo modo

Magister Est alius modus ſm quẽ ignorancia peccati

nō excusat sed potius aggrauat pcc̄m et hoc ē cū quis ex ma-
licia passionis errat in electione eius qđ eligendū est de quib⁹
dicit sapie· ij ·c· Excecauit illos malicia eoꝝ· qđ potissime cō
tingit ꝑdictis transgressoribus qui ex vicio pessimo inuidie
moti sūt ad crucifigendū verū xp̄m · vnde Mt· xxvij· euange-
lista de pilato dicit· Sciebat enī q ꝑ inuidiā tradidissent eū·
De inuidia enī Gregori⁹ in· v· moraliū dicit q q̄ꝫuis ꝑ omē
viciū qđ ꝑpetrat· hūano cordi pestis antiqui hostis intus effū
dit· In hac tn̄ nequicia tota sua viscera serpens cōcutit Dicit
enī sapie· ij ·c· q inuidia dyaboli mors intrauit in orbem ter
raꝝ · fuit eciā hec inuidia grauissia inq̄ntū fuit inuidia frēne
gracie ſm quā aliquis dolet de augmēto gratie dei· nō solum
de bono ꝓximi· qua racōe talis inuidia ponit pcc̄m in sp̄ūm
sanctū scđa scđe· q· xxxvij·

Capl'm iiij· In quo dat racio quare ꝑmi· s· iudei in capti
uitate babilonica exn̄tes nō leguntur incurrisse excecacōnem
mentis sicut et scđi· s· existentes in hac captiuitate

Discipulus

Secundū doctrinā Gregorij excecacō mentis oritur ex
peccato luxurie· qđ quidē pcc̄m nō legit fuisse in tem
plo scđo sicut in ꝑmo In quo tpe ꝓphete frequenter
increpabāt ꝑpl'm de illo pcc̄o· vnde jere· v· vnusqsqꝫ ad vxo
rem ꝓximi sui inhiabat· vnde huiōi excecacō potius debuissꝫ
contingē exn̄tibus i captiuitate babilonica q̄ꝫ in huiōi scđa
quod tn̄ non legit Magister Si bene consideras aliud
est vnū peccatū oriri ex alio Et aliud est aliqđ pcc̄m ꝑ modū
pene infligi alicui· de ꝑmo mō loquit Greg⁹· assignās quedā
pcc̄a ex alijs ꝓuenire ꝑ modū originis ·que quidē pcc̄a dicit
filias alterius vt cū dicit q inuidia orit ex inani gl'a ·Silit
excecacō mentis ex luxuria Sed hic agit de scđo mō· s· q ex-
cecatio cordis et aggrauacio auriū et huiōi inflicte fuerūt po
pulo iudaico in penam alterius pcc̄i In quo pcc̄m per modū
pene inflictū corr̄ndere habet illi pcc̄o ꝓ quo infligit ꝑ modū
demeriti· et isto modo excecacō mentis et huiōi inflicta sunt
illi ꝑpl'o· demerebat enī excecacōem mentis ⁊ clausurā ocl'oꝝ
et huiōi ꝑ aliud pcc̄m in qđ voluntarie incurrebat· et hoc per
corr̄ndenciā vni⁹ ad alterū Juxta illud v̄bū sup̄ allegatum
Juxta mensurā delicti erit plagaꝝ modus

¶ Capl'm· v · In quo ōn̄ditur q pro pcc̄o pessimo ypocrisis

iudei tpe templi scōi captiuati excecacionē mētis incurrerūt ysaie pphete testimonio •Discipl's

Declara qō sit illud pctm p quod ppl's iudaic⁹ seu eoꝝ pncipes excecacoēm incurrerūt supdictā Magister Si bene scrutatus fueris scripturas repies q p pctm pessimū ypocrisis que ē simulata sanctitas •et ꝭm jeronimū duplex iniquitas·deus claudere habebat oculos eoꝝ de quorū officio erat legem et pphetias iudeis interptari sic q periret sapientia a sapientib; eoꝝ·et eoꝝ intelligencia occultaretur qd manifeste habet ysaie·xxix· ubi ppha pnosticauit iudaicaꝝ cecitatem a deo infligendā ppl'o dicens·qm miscuit vobis dominus spm saporis ⁊ claudet ocl'os vr̄os·pphetas·s·falsos et pncipes vr̄os qui vident visiones operiet·Que quidē excecacō ⁊ clausura ocl'oꝝ i iudeis fuca a ppha declarat fore pncipaliter circa intelligenciā scripturaꝝ a quaꝝ vera intelligencia in locis ptinentib; ad cognicōem xpi dupliciter iudei declinant·Nam illi qui sūt apud ipos periti ubi pphete loquūt de tempore aduentus xpi et huiōi·sic q ꝭm planū et verum intellectū xpm iam aduenisse demrātur·respondent q talia sint oculta ⁊ nō interptabilia per eos Simplices vero de hoc excusant per suā impiciā de quib; duobus modis quib; veritas scripturaꝝ a supdictis amouet·ppheta in loco allegato sic dicit Et erit vobis visio oīm sicut vba libri signati·quē cum dederint scienti lr̄as dicent lege istū·Et rn̄debit nō possum·signatus est eñ·qd ptinet ad eoꝝ peritos Et sequit·Et dabit liber nesciēti lr̄as diceꝫqꝫ lege·et rn̄debit nescio lr̄as·quod ptinet ad illr̄atos· Et sic patet q ab vtrisqꝫ veritas scripturaꝝ ignorat per excecacoēm supdictā·Et reddēs causam quare deus sic clausit ocl'os eoꝝ ut veritatē in scripturis traditam minime paperēt statim subdit·Et dixit dn̄s pro eo q appropinquat ppl's iste ore suo et labijs suis glorificat me cor aūt eius longe est a me·et timuerūt valde me mandato hoim et doctrinis Ideo ecce addam ut admiracōne faciā ppl'o huic miracl'o grandi et stupendo·peribit eñ sapiēcia a sapientibus et intellectus prudenciū eius abscōdet·Ex quo patꝫ manifeste q in ipis habebat esse pctm ypocrisis ꝭm qd exterius deū colebāt·de quo dicit labijs suis glorificat me Int⁹ aūt nō solum nō glorificabāt deū sed eciā ab eo elongabant in corde In corde autē cultus dei verus ꝭm Aug⁹·consistit

ꝓpter qḋ pccm̄ deus ab eis abstulit veram sapienciā et intelli
genciam Jdeo sequit᷑· Jdeo ecce addā ut admiracōem faciam
peribit eī̄ sapia a sapientibꝫ et intellect⁹ prudenciū eius ab
scondet᷑· Quod aūt dicit᷑ hic de hac plaga excecacōnis ꝙ est
miraculū magnū et stupendū Jntelligendū est ꝓpt᷑ magni:
tudinē detrimenti qḋ eis ex ista excecacōe cōtingit· nam ꝓpter
hoc errauerūt circa cognicōem xp̄i· ex quo in ceteris adūsita
tibus et erroribꝫ sunt lapsi Ex quibꝫ habes ꝓpositū· s· causā
excecacōnis iudeorū a deo inflictā esse in eis penam ypocrisis
nephande Discipulus Ut sup̄ ꝑ te dictū est pene corre
spondere debent culpis· vellem igit᷑ scire quō culpa pcti ypo
crisis correspōdet pene excecacōis ꝓut auctās ysaie supra al:
legata videt᷑ sonare ¶ Magister Correspondēcia peccati
ypocrisis sup̄dicti ad penā ꝓ eo inflictam haberi potest ꝑ dc̄m
saluatoris dicentis Jn qua mēsura mensi fueritis remeciet᷑
vobis Marci· iiij· Constat aūt ꝙ ypocrita p̄sertim ille q̄ exte
rius deum videt᷑ glorificare Jnterius aūt· s· in corde a deo lon
ge recedit de quo ꝓpheta loquit᷑ dicens · pp̄l's iste labijs me
honorat· cor aūt eius longe est a me· talis conat᷑ veritatem
vite sue que pessima est homibꝫ sub signis falsis exterioribꝫ
occultare· vnde eadem mensura huiōi ypocrite remecit᷑ cum
veritas intelligencie sacre scripture in qua vita sp̄ūalis hu:
mana doctrinaliter consistit ei occultat᷑ seu celat᷑ · Et ideo ypo
crisis de directo opponit᷑ virtuti veritatis vt in scd̄a scd̄e · q·
cxj · Jdeo eadem huiōi pena· s· excecacōnis ꝑ quam veritas
scripturaꝝ diuinaꝝ occultat᷑ ꝓprie correspondet culpe ypocri
sis supradicte·

¶ Capl'm sextū Jn quo oñdit᷑ ꝙ licet ypocrisis simplicit᷑ cō
siderata non sit de grauissimis pctis· ypocrisis tñ pharisaica
quā xp̄us mľtipliciter increpauit grauissimū pccm̄ est· qḋ ex
qnqꝫ racōibꝫ considerat᷑ Discipulus

Licet ypocrisis sit pccm̄ non tñ semꝑ est mortale ꝓut
in scd̄a scd̄e· q· ꝑ te allegata habet᷑· Cum aūt est mor
tale nō videt᷑ equiꝑari maximis vicijs utpote ydola
trie homicidio et adulterio et huiōi Jrracōnabile igit᷑ videt᷑
ꝙ pena iudeoꝝ in hac captiuitate existenciū qui de ypocrisi pri
cipaliter notant᷑ grauior sit pena p̄morum qui de ydolatria ⁊
alijs pctis sup̄dictis fuerūt rei· Constat tamē ex sup̄dictis ꝙ
sicut maior est pena existenciū i hac captiuitate q̄ꝫ in babilonica

sic et culpa maior debet esse sm iam dicta Magister Licet ypocrisis simpliciter considerata prout solum dicit simulacoem uel fictionem non sit ita grauis culpa sicut homicidium et adulterium etc. Cum ypocrisis quandoque possit esse veniale peccatum tamen vt in scda scde q. c. xi. ypocrisis tamen de qua hic loquitur .s. pharisaica magne grauitatis est. vnde sup illud verbum saluatoris luce. xij Attendite a fermento phariseorum quod est ypocrisis Beda ait Sicut modicum fermentum totam farine massam corrumpit Sic simulatio animi totam virtutum sinceritatem et veritatem fraudabit Et theophilus ibidem Nichil enim sic alterat mores ut ypocrisis scilicet pharisaica. vnde patet quod grauitas huius peccati prout in phariseis vigebat magna est tanquam alteratiua et corruptiua morum omnium. Circa quod considerandum est quod seriem euangeliorum diligenter scrutanti manifeste patet quod xps non legitur tantum impugnasse cetera vicia que in phariseis et alijs suo tempore habundabant sicut ypocrisim. Cuius racio est Nam ypocrisis pharisaica quam increpabat ex quandoque reddit grauissimum peccatum. primo propter eius grauitatem. que quidem grauitas patet ex hoc quod vicium ypocrisis est corruptiuum omnium morum vt dictum est. Secundo quia glo. super illud trenorum quarto capitulo. maior est iniquitas populi mei peccato Sodomorum dicit. Scelera anime plangunt que in ypocrisim labuntur cuius maior est iniquitas peccato sodomorum. Si autem queratur racio quare ypocrisis sit maior iniquitas quam sodomorum. ad hoc dicitur sm Jero. sup illud ysaie ubi sup. populus hic labijs me honorat etc. In comparacione duorum malorum leuius est aperte peccare quam simulare sanctitatem In tali enim simulacone concurrit duplex iniquitas quarum vna est malicia interior. alia vero simulacio exterior Tercio quia ypocrisis sm se considerata est quedam species mendacij vt in scda scde questione sup allegata. Constat autem quod mendacium quanto magis elongatur a veritate tanto est grauius vnde phs in. v. methaphisice magis mentitur qui asserit de nouem quod est centum quam qui dicit quod est decem. Mendacium autem quod in ypocrisi pharisaica includitur in extremis distat a veritate Ipsi enim cum essent pessimi et pleni vicijs simulabant se non solum esse iustos vel bonos sed eciam sanctos tanquam ceteros in bonitate et iusticia excedentes. vt patet de phariseo ascendente in templo qui de sua iusticia iactans confidebat ceteros spernendo luce. xviij. Intantum enim ex superba iactancia ceteros spernebant huiusmodi pharisei quod dedignabantur vt alij qualitercunque eos tangerent

de quib⁹ ysaie · lxv · c · qui dicūt recede a me nō appropinques michi quia immūd⁹ es ⁊c̄ · Ex quo patꝫ ꝙ eoꝝ siml'acō erat maxime mendosa · quarto quia hoc viciū · s · ypocrisis pharisaica xp̄o maxime cōtrariabatᷣ · xp̄s enī qui nō solū ſm diuā naturā sed etiā hūanam intrinsecus plenus gracie et veritatis fuit · foris tn̄ in sil'itudinē carnis pcti mundo apparuit pharisei aūt ꝑ totū oppositū · conabanᷣ enī magnaꝫ innocenciam exterius ośdere ut oues Jntus aūt oīni immūdicia ⁊ rapacitate erant pleni sicut lupi · de quib⁹ Mᵗ · vij · veniūt in vestib⁹ ouiū · intrinsecus aūt sūt lupi rapaces · Qn̄to ꝙ ypocrisis pharisaica non solū cōtrariabatᷣ veritati in vl'i sed eciam ꝑticularitᷣ cōtrariabatᷣ cuilibꝫ spēi veritatis · s · veritati doctrine · et veritati iusticie · et veritati vite Jn hijs enī tribus ſm Jero · veritas cōsistit · quā quidē triplicem contrietatē veritatis i pharisaica ypocrisi cōtentā xp̄s execrabatur Mᵗ · xxiij · vbi ypocrisim phariseoꝝ ml'tipliciᷣ increpauit p̄nūcians eis penam etnaꝫ · Cum dicit · ve vobis pharisei ypocrite ⁊c̄ · ibidē eciā explicat quō triplicem veritatē sup̄dictā q̄ntū in eis erat offuscare conabanᷣ · Qđ patꝫ p̄mo de veritate doctrine Cum dicit · ve vobis scribe ⁊ pharisei qui clauditis regnū celoꝝ ⁊c̄ · s · celestem beatitudinē cui⁹ introitus xp̄us est · vnde Joh · x · capl'o Ego sū hostiū si quis ꝑ me introierit saluabitᷣ · Quod quidē hostiū recte apitᷣ per sanā doctrinā scripturaꝝ ſm quā vera xp̄i cognicō habetᷣ · vnde xp̄us discipulis qui conabanᷣ tendere ad eius cognicōem sensus aperuit vt intelligerēt scripturas et sic eū cognouerūt · luce · xxiiij · pharisei v̄o ꝑuerse scripturas que de xp̄o loquunᷣ interp̄tando · ut patet in hijs que sup̄ in p̄ma ꝑte hui⁹ tractat⁹ dicta sūt · regnū celoꝝ claudebant quo ad se et eoꝝ sequaces de quo dicit · vos non intratis nec introeūtes sinitis intrare ⁊c̄ · Et quia pharisei nō solum eos qui de gente sua erāt ꝑ falsam doctrinā corrūpebant sed eciā laborabant ut gentiles ad suā falsam doctrinā ꝑuerterent Jdeo subdit · ve vobis scribe et pharisei q̄ circuitis mare et aridam ut faciatis vnū ꝓselitum · et cum fuerit factus facitis eū filiū gehenne duplo q̄ꝫ vos Jn quo ośditᷣ ꝙ corrūpere conabanᷣ ꝑ suam falsam doctrinam nō solum isrl'itas · sed eciā alienigenas · Et quia nō solū in hijs que ꝑtinent ad cognicōem xp̄i sed eciā in hijs que ad cultū dei ꝑtinebant doctrinam veritatis nitebanᷣ corrumpe Jdeo subdit · ve vobis

duces ceci qui dicitis · quicũq3 iurauerit ꝑ templũ nichil est · quicunq3 aũt iurauerit per aurũ templi debet · In quo xp̃us oñdit ꝙ circa obseruacõem iuramētoꝝ que ad ydolatriã per: tinet pharisei false interp̃tabant̃ scripturas ex cupiditate ex cecati p̃ferentes sanctitatẽ auri quo templũ ornabat̃ sancti: tati templi per qđ aurũ sanctificabat̃ ꝓut cõiter exponitur · Consequent̃ ibidem xp̃s increpat pharisaicã ypocrisim circa veritatẽ iusticie Et p̃mo in hoc ꝙ illa que erant maioris ne: cessitatis ad salutẽ consequendã cõtempnebãt ut est miseri: cordia vl' iudiciũ vl' fides Illa vͦo que modice vtilitatis ad salutẽ erant ut est decimare mentã magna reputabãt · Ad qđ ex duobꝫ ꝓprijs suis vicijs mouebant̃ · p̃mo ex iactancia vt ab omĩbꝫ crederent̃ sancti esse · Inq̃ntũ decimas de minimis rebus offerebant · Scđo ex cupiditate ut alijs exemplũ p̃be: rent ut soluerẽt eis decimas de omĩbꝫ nichil p̃termittẽdo · et de hoc dicit ve vobis scribe et pharisei qui decimatis mentam ⁊c̃ · Idem oñdit sub alio exemplo dicens · ve vobis duces ceci excolantes culicẽ · camelũ aũt glucientes In quo oñdit ꝙ illa que erant magni ponderis ſm mentẽ legis ipi ꝓ nichilo re putabant · minima vͦo cũ magna diligencia ꝑquirebant qđ est contra veritatẽ iusticie que vnicuiq3 quod suũ est reddit ſm equalitatẽ ꝓporcionis · Consequent̃ oñdit qualit̃ veritatem vite contempnebãt Et p̃mo inq̃ntũ de mũdicia exteriori · s · vestiũ et corpoꝝ curabant Non autẽ de interiori mũdicia · s · mentis que pocior est et ad salutem nc̃cia · de quo dicit · ve vo bis scribe et pharisei qui mũdatis qđ deforis est pharisee cece mũda p̃us qđ intus est ut fiat qđ deforis est mũdum · Con: sequenter hoc idem increpat sub alio exemplo dicens ve vob̃ pharisei ypocrite qui similes estis sepulcris dealbatis ⁊c̃ · Qđ quidem exemplũ differt a p̃cedenti quia p̃mũ respicit res exte riores · Scđm vero respicit ꝓpriã cõuersacõem quã ab extra honestam habebant ut cooperirent maliciã interiorẽ sicut se: pulcrra abextra sũt dealbata ab intus vͦo plena ossibꝫ mor: tuoꝝ In vltimo vͦo exemplo increpat eos de corrupcione ve ritatis vite · inq̃ntũ se conabant̃ oñdere esse meliores q̃3 p̃res eoꝝ vnde ornabant et edificabãt sepulcra ꝓphaꝝ qui fuerũt a suis p̃decessoribꝫ interfecti dicentes · Si fuissem⁹ in diebꝫ pa: trum nr̃oꝝ nõ essem⁹ socij eoꝝ in sanguine ꝓphaꝝ · Sed quia ipi pharisei nõ solũ erãt equales ĩ malicia p̃ribꝫ ĩ occidẽdis

ꝓphetis · sed erāt dispositi ad maximū malū ꝑpetrandum · s ·
ad occidendū xp̄m qui est dn̄s ꝓphetaꝝ Ideo eos malediat
ꝓphetizando dicens · Implete mensurā patrum vr̄oꝝ · pharisei
enī xp̄m occidētes impleuerūt mensurā pr̄m suoꝝ eos ī ma⸗
licie plenitudine excedēdo In quo summa malicia pharisaice
ypocrisis ondit̄ · Inqn̄tū iustiores pr̄ib⁹ se ondebant dicētes
Si fuissem⁹ in dieb⁹ pr̄m nr̄oꝝ ⁊c̄ · et tn̄ occulte scēm scoꝝ et
regem ꝓphetaꝝ occidere intendebāt · Ex quib⁹ omib⁹ diligent̄
cōsideratis satis habet̄ q̄ pharisaica ypocrisis cetera vicia exce
debāt · inqn̄tū ex ea secuta est occisio xp̄i q̄ grauior est grauissi
mis pec̄is · vnde postq̄ȝ dixit Implete mēsurā pr̄m vestroꝝ ·
statim subdit · Serpētes et genimina viꝑaꝝ quō fugietis a iu
dicio gehenne · q · d · Sic estis in malicia obstinati ꝑ exceca cōe ȝ
mentis quā per ypocrisim meruistis ut ex auc̄te ysaie supdc̄a
ostensum est q̄ nullo modo potestis fugere a iudicio gehenne
eterne · nec etiā a pena tꝑali · s · a destructione templi tūc ꝑ ro⸗
manos futura de qua in fine capl'i subdit Ecce relinquet̄ vo
bis domus vr̄a deserta

¶ Capl'm vij In quo ondit̄ q̄ in cecitate pharisaica inclu⸗
ditur negacō diuine ꝓuidencie magis culpabilit̄ q̄ȝ in illis q̄
peccatā sua publicāt sicut sodomite · Et in eodeȝ ondit̄ q̄ ex
huiōi pharisaica ypocrisi nephanda de⁹ elicuit magnū bonū
· s · generū illuminacōnem · et vtrūq̄ȝ fundat̄ in quadā auc̄te
ysaie de qua hic agit̄ Discipulus

Habeo q̄ ypocrisis pharisaica grauissimū pc̄m ē ꝓut
tu dicis · sȝ aliquādo per scrutiniū scripturarū reꝑire
posses q̄ grauius peccat ille qui sua pc̄a publicat q̄ȝ
ille qui ea occultat ceteris parib⁹ · vnde legit̄ q̄ ꝓpha quosdā
increpabat eo q̄ pc̄a sua publicabāt et nō abscondebant ea ·
ysaie · iij · c · Et pc̄m suū q̄si Sodoma p̄dicauerūt nec abscon
derūt ve aīe eoꝝ · qd̄ non videt̄ oīno cōsonare p̄dictis

Magister · Cum quis publicat pc̄a sua nō curans ea ab
scondere hoc cōiter contingit ex cōtemptu dei ⁊ iudicioꝝ eius
specialit̄ cū quis credit q̄ de⁹ nō habet noticiā de istis inferio⸗
ribus Iux̄ illud ps̄ · viduā et aduenā interfecerūt et dixerūt ·
non videbit deus · et hoc manifeste aggrauat pc̄m · Sed si be
ne consideras hoc etiaȝ includebat̄ in pharisaica ypocrisi · Ex
hoc enī pharisei ypocrite occultabāt pc̄a sua hominibus tm̄ q̄ꝛ
credebant q̄ deus nō esseȝ inspector cordiū · vnde ī auctoritate

allegata ysaie. xxix. postq̄ ꝓpheta poſuit culpā ypocritarū dicens. labijs me honorāt. cor aūt eorum longe ē a me Siliter et penā excecacōis eorum dicens. ꝑibit enī sapia a sapiētibus eius et intellectus prudencie eius abscōdet. Que quidē pena correspondet culpe illius ypocrisis vt sup̄ dictū est stati ibidē ꝓpha declarat q̄ huiōi pctm ypocritarum absconsionem pcta ꝓcedebat ex hoc q̄ credebant deū non cognouisse abscōdita humanarum mencium. vnde immediate ibidem subdit. ve q̄ ꝓfūdi estis corde ut a dn̄o abscōdatis consiliū quorum sūt in tenebris opera Et consequenē de eis dicit. Et dicūt. quis vidit nos τ quis nouit nos. Et attendēdum q̄ negacio diuine noticie seu ꝓuidencie que includit̄ in hijs qui pcta sua simpliciter publicant et si sit valde grauis nō tn̄ tante grauitatis est sicut negacō illa que ī ypocrisi p̄ſertim pharisaica includit̄. Jn ista enī pcta occultant̄ ab ypocritis ut ꝑ exteriorē iusticiam alios decipiant et ad errores deducāt nō aūt in alia. Ex quo patz q̄ in pharisaica ypocrisi includit̄ negacio diuine noticie de humanis grauius q̄z sodomis qui pcta sua publicāt. et sup hoc in ypocrisi pharisaica addunē alia nephanda que sup̄ tacta sūt

Discipulus verba ysaie in auctē ꝑ te allegata. c. xxix capl̄o. non videnē oīno admuicē consonare. dicit̄ enī ibidez Et claudet oculos vr̄os ꝓphetas et pn̄cipes vr̄os qui vident visiones operiet qd̄ tu exponis de cecitate pharisaica que in penā sue ypocrisis est eis infacta qd̄ satis cōuenient̄ videt̄ esse dictū cum cōtinuacōe ad illud qd̄ statim de eis sequit̄. ꝓpl's iste labijs me honorat τc̄. jn quo declarat̄ eorum ypocrisis Silr et statim subdit penā eorum cū dicat ideo addā ut admiracōem faciam ꝓpl'o huic miracl'o grandi et stupendo. peribit enī sapiencia a sapiētib₉ eius τc̄. de quib₉ stati declarat̄ vnū de pn̄cipalib₉ eorum motiuis cū dicat. ve q̄ ꝓfundi estis τc̄. Et dicūt quis videt nos et quis nouit nos. ꝑut cōuenient̄ exposueras. de quo increpat eos ꝓpha dicens ꝑuersa ē cogitacō vr̄a τc̄. Et q̄ hoc sequit̄ in lr̄a. nōne adhuc in modico τ in breui conuertet̄ libanus in charmel. et charmel in saltum reputabitur. et audient in die illa surdi verba libri τ de tenebris et caligine oculi cecorum videbūt. non videt̄ bene cōsonare cū hoc qd̄ dictū est et claudet oculos vr̄os τc̄. vnde peto q̄ istā ꝓphe ciam vlterius michi declares que videt̄ mlt̄ū facere ad ypocrisim pharisaicā declarandā simul cū eorum pena q̄ fuit mētis

excecacō Magister Recte iudicasti in hoc ꝙ ysaias in
aucte allegata pharisaicā ypocrisim cū ipius pena declarat·
sed ad illa verba que vlteriꝰ sequunť quoꝝ petis declaracōez
p̄suppone̅ debes ꝙ ꝯm doctrinā augꝰ· deꝰ adeo est bonus ꝙ non
ꝑmitteret mala fieri nisi ex eis bona elicēt · ꝑmisit eñ p̄mū
angelū peccare ut inde ruine angelice restituao ꝑ xp̄m glori
osius fieret· vnde in ꝓposito ex pharisaica excecacōe quam in
penā sue ypocrisis nephāde incurrerūt· diuina bonitas elicuit
illuminacōez gentiliū q̄ hactenus i hijs que ꝑtinent ad dīna
ērant surdi et ceci· vnde apl's ad Rō· xj· Cecitas ex ꝑte cōtin
git in isrl' donec plenitudo genciū intraret de quo actuū· ix·
Quia vos indignos iudicastis eterne vite· Ecce conuertim̄
ad gentes· Quo p̄supposito sensus lr̄e quē petis clare habetur
Nam postq̄z ꝓpheta declarauit cecitatē pharisaicaz ut dictū
est· statim subiūgit de illuminacōne genciū que ex p̄dicta ceci
tate pharisaica statim secuta est dicēs· Nōne adhuc in mo:
dico et in breui cōuerteť libanus in charmel ·Charmel enim
mons sterilis ⁊ siccus ē· libanus v̄o mons fructuosus et aro
maticus· per hoc figuratiue intelligens ut gens iudaica in q̄
cōiter cōsueuerāt fructus sp̄uales vigere· cōuerteť i charmel
scz in siccitate seu sterilitate et econť de gentibꝫ Et ut hanc fi:
guram apte nobis declarasset stati subdit Et audiēt in illa
die surdi· i· gētiles qui nūq̄z audierūt diuinū v̄bum· verba
libri· s· legis dīne· et de tenebris ⁊ caligine ocl'i cecoꝝ videbūt
Et est eadem sn̄ia Et quia ex ista illuminacōe genciū apl'i et
disapuli xp̄i fuerūt valde leti· ideo subdit Et addēt mites
in dn̄o leticiā· qd̄ intelligiť de disapulis xp̄i quos ip̄e docuit·
disate a me quia mitis sum Mt· xj· c · Et paupes homies in
sancto isrl' exultabūt· s· ip̄i disapuli quos ip̄e docuit Mt· v
beati paupes spiritu· Alia aūt racō leticie sup̄dicte· s· mitiū
et paupeꝝ xp̄i subdiť Cum diciť qm̄ defecit qui p̄ualebat· cō:
sūmatus est illusor· et succensi sūt om̄es qui vigilabāt iniq̄:
tatem ⁊c· quē om̄ia de cetu phariseoꝝ et scribaꝝ plane intel:
ligunť ꝓut cōiter exponiť qui in destructōne ihrl'm ꝑ rōnos
sūt occisi et dispersi et i captiuitatē usq̄z ad p̄n̄tez diē deducti

¶ Capl'm· viij· In quo on̄diť ꝙ pharisei tripliciť incurrerūt
cecitatē mentis sicut et triplicem veritatē ꝑ suam nephandā
ypocrisim corruperūt quoꝝ duo in hoc capl'o explicantur ·et
ibidem declaranť verba ysaie ad hoc ꝑtinencia· s· cū dicat Et

peribit sapiēcia a sapientibꝫ eius qđ ꝓprie ⁊ m̄ltipliciť de pha
riseis et eoꝝ sequacibus intelligendū est· Et ibidē declarať ꝙ
hoc nō est contᷓ doctrinam xp̄i dicētis de phariseis sup cathedrā
moysi sederunt scribe et pharisei quidquid dixerint vobis fa
cite ⁊c·
Discipulus

Adhuc volo ꝙ michi vba ꝓphete in hac ꝓphecia con
tenta· s· ubi diciť Ideo ecce addam ut admiracōnem
faciā pp̄lo huic miraculo grandi et stupendo et ꝑibit
sapiencia a sapientibꝫ et intellect⁹ prudenciū eius abscondeť
Si eñ hec vba de pharisaica cecitate exponāť supfluū videť
Jam eñ de ipis dixerat modicū sup̄ Et claudet oc̄l'os vr̄os
ꝓphetas et pn̄cipes vr̄os qui vident visiones opiet· qđ suffe-
cisset ad ostendendū cecitatē suā ꝑdictā· querendū ergo videť
quid hic addiť sup̄ ꝑdictā cecitatē cū diciť Idarco ego addā
In quo videť aliquid addē sup̄ ꝑdictā cecitatē Magister

Si bene scrutatus fueris in hoc loco verba ꝓphete reperies
ipa ꝓpriissime adaptari pharisaice cecitati in quā incurrerūt
in penam sue ypocrisis supdictā· ut dictū est Ad cui⁹ declara
cionem scire debes ꝙ pharisei ypocrite sicut triplicē veritatem
corrumpebāt seu offuscabant ut sup̄· vi· c· Sic triplicē incur
rerūt excecacōem mentis· p̄mo· s· circa cognicōem tp̄is aduē
tus xp̄i et diuinitatē eius et modū redempcōis eius ⁊ huiōi
de quibus ꝓphete fuerūt sufficienť locuti· et tñ ipi tanq̄ clau
sos mentis oculos habentes hoc nesciuerūt de quo in p̄ma pte
distinctione p̄ma ⁊ in m̄ltis sequentibꝫ large dictū est· Et de
hac excecacōne ꝓpheta loquiť cum dicit· Et claudet oculos
vr̄os ⁊c· vsqꝫ ibi nescio lr̄as· De istis eñ et similibus lr̄ati
eoꝝ qñqꝫ ꝑtendūt se excusare dicētes ꝙ talia sint signata seu
secreta· Simplices vero excusant se dicētes· nescio lr̄as ut
sup̄· Scđo vero incurrerūt excecacōem circa obseruanciā legis
mosaice estimantes ꝙ lex mosaica esset ꝑpetuo duratura eciā
quo ad cerimonialia et iudicialia qđ falsū est ut patz supra i
p̄ma pte di· viij· Et de hoc dicit ꝓpheta peribit sapia a sapiē
tibus eius· Ad qđ sciendū ꝙ huiōi cerimonialia tpe duraciō
nis mosaice legis iudicabanť racōnabiliť apud oīes sapi
encialia esse· vnde in deutro· iiij· postq̄ dixit moyses · Scitis
ꝙ docuerim vos ꝑcepta atqꝫ iusticias sicut ꝑcepit michi dn̄s
⁊c· Subdit· obseruabitis ⁊ implebitis ope· hec est eñ vestra
sapiencia et intellect⁹ corā pp̄lis ut audiētes vniusa ꝑcepta

hec dicant En pp'l's sapiens et intelligens gens magna hec. Que quidem sapiencia manifestū est q̄ periit ab eis post xp̄m Nam sicut ꝑ obseruanciā legaliū tp̄e legis a ceteris nacōib₉ iudicabant̄ sapientes. inq̄ntū ꝑ huiōi obseruacōez regebant̄ a deo tanq̄m populus peculiaris ꝑ miracula ⁊ reuelacōnes ꝓpheticas et huiōi vt patz in ꝓcessu veteris testam̄ti Sic post xp̄i aduentū ⁊ diuulgacōem euangelii ipi⁹ cū huiōi legalia fuerūt euacuata. ab omib₉ iudicant̄ ꝑ obseruacōez eaꝝ insipientes et stulti tanq̄z laborantes in hiis que sūt nulli⁹ auctoritatis seu vtilitatis q̄ɗ patz ad sensū cū hodie om̄ia illa vertunt̄ in derisum apud intelligētes. Et de hac ignorancia seu cecitate ꝓpheta dicit. Et ꝑibit sapia a sapientib₉. s. sapiētia supdicta que in legaliū obseruacōe cōsistebat Jtem p̄dictum verbū. peribit sapientia a sapientib₉ verificat̄ de eis ex hoc q̄ illud nephandū opus talmudicū eoꝝ cum magnis fatuitatibus et absurditatib₉ ꝑmixtis cōposuerūt. vt large habetur supra ysaie. xxxiiii. et zacharie. ix. in addicōib₉. vide ibi de quib₉. s. scribis huiōi mendacissimā doctrinā cōponentib₉ intelligit̄ ill⁹ iere. viii. c. Quō dicitis sapiētes sum⁹ ⁊ lex dn̄i nobiscum est vere mendaciū opatus est stilus mendax scribarū. vbi ꝓpheta volens reddē causam tante insanie subdit verbū dn̄i. ꝓiecerūt ⁊ sapiētia nulla est ī eis. q. d. postq̄z verbum dn̄i. s. filiū dei ꝓiecerūt intm̄ caruerūt vera sapiētia. q̄ ad huiōi nephandā doctrinam in scriptis ponendā mō p̄dicto ꝓcesserūt. Et quia illa. s. cōtenta ī p̄dicto ope talmudico nephandissimo sūt tante insanie et fatuitatis q̄ merito quilibz sensatus admirari debet quō talia ab hoīb₉ auderent̄ cōscribi Jdeo de hoc ꝓprie intelligit̄ illud ī hac ꝓphecia ysaie cōtentū s. ideo ecce addā ut admiracōe faciā pp'l'o huic miracl'o grandi et stupendo et ꝑibit sapia a sapientib₉. q. d. hec perdicō sapiencie ad tantā deueniet insaniā q̄ in admiracōes stupēdas verteret̄ q̄ɗ maīfeste patz aspiciēti p̄dictas addiciones

Discipulus verū est q̄ ī codicib₉ illis talmudicis m'lta tradunt̄ de deo que si intelligant̄ ut sonāt nō solū falsa sed absurdissima sūt ut cū dicit̄ ī libro baracoth q̄ de⁹ ī qualibet nocte sup̄ ih'l'm et pp'l'o isrl' flendo dicit. ve michi q̄z destruxi ciuitatem meā et combussi templū meū et in captiuitatez redegi pp'l'm meū. Sil'iter dicūt in libro qui dicit̄ hulin q̄ deus peccauit in faciendo q̄ luna esset minoris quantitatis q̄z sol

ꝓpter quod pccm̄ expiandū deus iussit ut in kalendis fieret sacrificiū de vno edo capraꝝ ut pcc̄m dei supdictū expiaretur que quidē et mlta similia ī suis codicibꝫ cōtenta ipi conant̄ a falsitate seu absurditate excusare sic· dicūt em̄ ꝙ ista itel-gi debent methaphorice fuisse dicta sicut cū ī scriptura deo attribuit̄ motus vt cū dicit̄ exo· xix· Descēdit deus sup̄ mōtē synai Sil'r attribuit̄ deo in scripturis sacris ira et penitudo que nullo mō competūt ꝑfectissime immutabilitati diuine ut est manifestū· Sed ista ⁊ similia soluunt̄ exponēdo ea methaphorice fuisse dicta ·s· ꝙ deus se habꝫ nō in se sed ī suis effectibus per modū descēdentis seu irati ul' penitentis et huiōi· vnde et sil'i modo dicūt ꝙ sūt intelligenda verba talmudica supdicta ⁊ sil'ia cū de deo dicūt aliqua que nullo mō deo competūt· sed methaphorice seu sil'itudinarie et nō aliter ·et isto modo nitunt̄ defendere multa que in dicto ope nephando talmudico supdicto cōtinent̄· ꝑcor igit̄ ut michi ostendas quid circa hoc sit tenendū Magister Si bene cōsideras illa q̄ de deo in sacris scripturis dicunt̄ licet impfectōē important tamē aliquid bonitatis seu ꝑfectōis includūt Motū em̄ licet ꝑfectioni diuine cui⁹ esse purus actus est· nulli potencialitati admixtus oīno non cōueniat· importat tn̄ actū entis qd̄ est aliquid ꝑfectionis qd̄ deo attribuit̄· om̄es em̄ ꝑfectōes que in creaturis sūt in deo p̄existūt seclusa quacūqꝫ impfectōne que in eis includit̄ Ira sil'r licet in creaturis est passio quedā que deo nō competit· quia tn̄ qn̄qꝫ laudabilis est ut cum mouet̄ a rōne recta Idcirco deo attribuit̄ sub racōe ꝑfectionis quacūqꝫ impfectōne amota· Sed miseꝝ esse qd̄ intelligit̄ p illud dictū· ve michi· vl' peccare· qd̄ nō solum deo sed nec etiā btis competit· nullo mō est attribuendū deo cum nec etiā ydolatre suis diis falsis talia audent attribuere· que tn̄ fatuitas talmudica deo temerarie attribuit vt dictū est· Item differēcia debet esse inter modū tradendi ꝓphetaꝝ et int̄ modū tradendi eoꝝ qui verba ꝓphaꝝ exponūt· ꝓphete em̄ quia qn̄qꝫ de hiis q̄ supra hoīē sūt eis reuelata loquunt̄· qn̄qꝫ v° ut hoīes more loquunt̄ hūano in dictis suis inueniunt̄ obscuritates · vnde sup̄ illud psalmi· tenebrosa aqua in nubibꝫ aeris ·Glō· obscura doctrina in dictis ꝓphaꝝ· Expositores tamen qui dicta ꝓphetaꝝ declarant debēt nō obscure sicut ꝓphete loqui sꝫ apte sic ut errores q̄ cōtingē pn̄t in exposicōe ꝓphetica⁊ locucionū

vitare studeant · non aut inductiua ad errores pponant · vnde et talmudica qui expositores sacrarum scripturarum se dicunt non metaphoricis locucionibus vti debent · sed methaphoras in scripturis sacris contentas recte hunt exponere · Cuius oppositum in supradictis et similibus talmudica insania frequenter inducit · Et attende quod non solum antiqui talmudici in cognicione diuinorum sepe errauerunt · sed etiam eorum moderni magni rabini · inter quos pappus fuit Rabi moyses egipcius quem alterum moysen esse dicunt · qui quasi per viam pharisaicam ad exposicionem sacre scripture tendere videtur cum hoc tamen in multis errauit que ad cognicionem ptinent diuinorum · ut cum asserit omnia nomina que de deo et creaturis dicuntur esse mere equoca · ex quo sequeretur quod nullam de deo haberemus veram noticiam · Similiter multos alios errores in suis codicibus ponit periculosos · de quibus supra est aliquid tactum Item quia humana pfectio pappue consistit in imitacione diuine pfectionis · Juxta illud leuit · xi · Sancti estote quia sanctus ego sum dominus deus vester Jdarco talia in scripturis attribuuntur deo in quorum imitacione quandoque homo meritorie pficiat · Meretur itaque homo in odiendo impios seu irascendo contra eos propter bonum iusticie Juxta illud nonne qui oderunt te domine oderam et super inimicos tuos tabescebam et sic ista et similia in scripturis deo attribuuntur ut ea homines imitentur in bonum Sed miserum esse uel peccare · ad quorum imitacionem nullo modo homines inducendi sunt deo attribui non debent

Discipulus Licet verum est quod pharisei talmudici in credendis multa falsissima et absurda introduxerunt prout supra dictum est et in tuis addicionibus · s · ysaie · xxxiiij · et zach · v · plenius continentur · tamen in agendis videtur quod xpus eorum doctrinam approbauit vnde Mt · xxiij · Super cathedram moysi sederunt scribe et pharisei quicquid dixerint vobis facite etc · Ex quo patet quod de hys que agenda erant · pharisei et scribe non extorte sed recte docebant licet ipsi opere non implerent Magister Verbum xpi supra dictum intelligendum est de doctrina mosaice legis quam pharisei eam non excedebant nec corrumpebant per eorum tradiciones · non autem de lege talmudica quam fingunt esse secundum legem moysi datam vnde notanter xps dixit · Super cathedram moysi sederunt · s · pharisei etc · vt designaret quod loquitur de doctrina in lege mosaica vere contenta · non autem de doctrina falsa et ficta · s · talmudica

¶ Capitulum · ix · Jn quo declaratur tercius modus excecacionis pharisaice qui consistit in hoc quod suas proprias inuenciones et assercione-

absconduntur. Discipulus

Habeo duos modos excecacionis pharisaice per te michi ostensos · sed quia dixisti quod tribus modis incurerent cecitatem seu mentis excecacionem · ideo peto ut michi declares tercium modum Magister Tercio incurrerunt mentis cecitatem intantum quod verba propria sua et suos mentis conceptus non intelligentes · sue proprie inuenciones ab eis abscondite sunt · Est enim supra in primo parte in multis locis ostensum quod per dicta doctorum suorum veritas catholica quamquam non dicitur quod tamen ipsimet non intelligunt · Sed sicut de Cayphi Joh · xi · legitur quod nesciens prophetauit ita et eis accidit · de quo intelligitur verbum predictum ysaie · scilicet et intelligencia prudencium abscondetur · quod dicit · propheta non solum prophecias antiquas de xpo dictas propter cecitatem mentis non intelligent · nec solum sapienciam eorum legalem perdent · sed eciam quod ipsimet intelligunt absconditur ab eis · verbi gracia · dicunt quod patriarche et omnes sancti ante aduentum messie non intrabant paradisum sed erant in eius suburbio donec veniret filius phares · id est xpus filius dauid · et hoc propter peccatum ade · et tamen cum hoc negant peccatum originale fuisse nec esse per xpm seu messiam expiandum · et inter multa que ipsi asseruerunt vera et salubria que tamen ipsimet non intellexerunt ut bene agerent · precipue sunt illa que ad terminum aduentus messie pertinent · Circa hoc enim fuerunt multipliciter in opinionibus diuisi · Quidam enim volentes claudere portam inquisicionis huius termini per scripturas asseruerunt quod terminus redempcionis eorum ab hac captiuitate est inscrutabilis per scripturas · Et querunt racionem quare primis · scilicet in transmigracione babilonica existentibus fuit reuelatus · scilicet terminus sue redempcionis Jere · xxix · Cum impleti fuerint in babilone · lxx · anni visitabo vos · Et tamen sciendum scilicet qui fuerunt seu sunt in hac captiuitate non fuit reuelatus terminus sue redempcionis · Ad quod respondent quod racio huius differencie est ista Nam primis fuit reuelatum peccatum seu peccata propter quibus fuerunt in captiuitate ducti ut patet · iiij · Re · et sciendum paralippo · Et ideo illis fuit reuelatus terminus sue captiuitatis ut dictum est · Sed sciendum · scilicet in hac captiuitate existentibus non est reuelatum peccatum propter quod in hac captiuitate sunt deducti · et ideo terminus sue redempcionis est eis similiter ignotus Alij vero tam antiqui quam moderni assignauerunt terminos diuisos ad huiusmodi aduentum · qui tamen termini omnes transierunt iam in preteritum ut supra distinctione tercia capitulo quarto plene ostensum est · Quidam vero eorum asseruerunt quod omnes termini

p̄terierūt et ꝙ non pendeat redempcio eoꝝ nisi in sola pnīa.
Attende igitꝰ quō ꝺm tres opiones suꝑdictas ipoꝝ ꝓpria in-
telligentia absconditꝰ ab illis. Nam si p̄maȝ sequantꝰ opioeȝ
oportet eos concedē ꝙ pcc̄m ꝑ quo sūt in hac captiuitate est
eis ignotū ⁊ hoc est veꝝ ꝑut sup̄ in p̄nti distinctōe ostensū est
Et cōsequentꝰ si hoc pcc̄m sibi innotesceret. qḋ quidem pcc̄m ē
derelinquere xp̄m veꝝ deū et hoīem et suas fatuitates sequi.
tūc manifestū ꝙ terminꝰ captiuitatis esset eis notus. s. cum
ab isto pcc̄o cōuerterentꝰ per agnicōem veri xp̄i seu messie. ꝑ
hanc enī cōuersionem statim redempcōem adipiscerentꝰ. Si
aūt scōam opioem sequerentꝰ opȝ eos concedē ꝙ xp̄s seu mes
sias iam venit cum omēs termini per suos mgr̄os assignati
in p̄teritū transierūt. Non enī p̄nt dine scripture in quibus
quilibȝ eoꝝ ꝺm suā intelligenciaȝ fundatꝰ a veritate deficē. Si
aūt tēciam sequantꝰ opioneȝ opȝ eos concedē ꝙ nullus eoꝝ est
in vera pnīa Nam si aliquis eoꝝ in vera pnīa essȝ. tūc saltē
ipe penitens esset redemptus ꝑ messiam Ex quibꝫ manifeste
habetꝰ ꝙ illud qḋ ab ipismet intelligitꝰ circa tempus redempci
onis seu aduentus messie ab ipis absconditꝰ. Et hoc ē quod
ꝓpheta p̄dixit Et intelligēcia prudenciū eius abscondetꝰ. nō
enī dixit Et intelligencia eoꝝ ꝑibit sicut dixerat de sapiēcia
sed dixit abscondetꝰ. q. d. ꝙ ipimet nō ꝑapient ea que ꝑ ipos
sunt intellecta sed ab eis abscondentꝰ vt dc̄m ē. nos autē qbꝫ
veritas ꝓpalata ē intelligenciā suꝑdictā ꝑ eos inuentā. speci
aliter eoꝝ que aliquid cōtinent veritatis habere possumꝰ et ad
nr̄am erudicōem ꝓficē p̄nt si sacras scripturas scrutari co-
nemur et quedā vera historialia ad hoc ꝑtinencia attente ꝑ
spiciamus

¶ Capl'm. x. In quo ōn̄ditꝰ ꝙ ml'ta de inuencōibꝫ seu asser
cionibꝫ phariseoꝝ quas ipi inuentores seu asserentes minime
intelligunt qn̄qȝ nobis ꝓficiūt ad erudicōem ⁊ ꝙ in t̄minis
per eos assignatis ad suā redempcōneȝ aliqua emerseꝛt ad ho
norem fidei catholice ꝑtinencia Discipulus

Hoc vltimū qḋ dicis ulteriorem requirit declaracōem.
vnde peto ꝙ michi amplius declares quō intelligēcia
quorūdam suꝑdictoꝝ erronee opinanciū ad nr̄am ꝓ-
ficiant erudicōem Magister Scōm phm in methaphi
sica veri phi in cognicōne veritatis ꝓfecerūt ex opionibꝫ an
tiquoꝝ etiā a veritate deuianciū mq̄ntum in talibꝫ erroribus

aliquid veritatis cõtinebat᷑· Cuiꝰ sil'e in ꝓposito cõtingit · Ad
quod sciendũ ꝙ pharisei et eoꝝ sequaces xp̄m ꝑniciose abici-
endo tribꝫ modis circa inquisicõez termini sue redempcõis in
ip̄o ꝓcessu tp̄is se habent· Quidã eñ eoꝝ sic sũt in sua exceca
cione obdurati ꝙ nec volũt inquirere de pc̄to ꝓ quo sũt ĩ hac
diuturna captiuitate· nec eciã ip̄ius captiuitatis terminũ ꝑ scri
pturas scrutari curant· Et ideo dicũt ꝙ vtrũqꝫ est ignotum
et hij assimilant᷑ infirmo qui interim incurrit sue sanacõnis de
speracõem ꝙ nõ curat de cognicõe sue infirmitatis neqꝫ eciaꝫ
de curacõne· Et istis cõsequenter correspondet p̄mus modus
errandi sup̄dictꝰ qui inter alios pessimus est· s· dicendum ꝙ
peccatũ ꝓ quo sũt ĩ hac captiuitate est ignotũ· Sil'r et t̃minꝰ
sue redẽpcõis· quoꝝ vtrũqꝫ licꝫ sit veꝝ q̃ntũ ad eos q̇ vtrũqꝫ
ignorant non tñ quo ad nos qui utrũqꝫ ꝑ scrutiniũ scriptu-
raꝝ cognoscamus ut ex sup̄dictis in p̄ma ꝑte habet᷑ hec tamẽ
ignorancia nõ excusat eos sed pocius accusat cũ sit nõ solũ
crassa sed eciã affectata· Sunt alij qui nõ curant de inq̇rendo
circa pc̄tm ꝓ quo in hac captiuitate detenti sũt vl' si curãt hoc
attribuũt alijs pc̄tis antiquis utputa pc̄to vituli in deserto
fabricati ul' pc̄tis modernis que nõ sunt cõia toti eoꝝ vniuersi
tati sed singularia· quoꝝ vtrũqꝫ est falsũ vt sup̄ ostensũ est· cũ
de tribus cõdicionibꝫ huiꝰ peccati ageret᷑ Isti tñ conant᷑ scru
tari terminũ sue redempcõis ꝑ scripturas· et assignauer̃t sin-
guli singulos t̃minos iam p̄teritos In quibꝫ t̃minis uel no-
tabilioribꝫ eoꝝ s̃m quosdam fideles ĩ antiqua sacra pagina
lr̃atos et a iudaica cecitate ad lumẽ fidei cõuersos aliq̇d ma
gnũ bonũ sp̄ũale ad laudẽ dei et honorẽ xp̄iane fidei emicuit·
quod sic patꝫ Nam int̃ terminos assignatos ꝑ iudeoꝝ docto-
res duo fuerũt p̃cipue· s· terminꝰ assignatus ꝑ Rabimoysẽ
egipciũ s̃m quẽ redempcõez isrl'iticã dixit esse futurã in ãno
certo computãdo a creacõne mũdi· qui quidẽ terminus iam
transiuit in p̃teritũ ꝑ· ccxviij· ãnos ꝓut sup̄· di· p̄ma· c· iiij
dictũ fuit· Constat aũt ꝙ in p̃dicto t̃mino ab ip̄o assignato·
vel fere claruerũt in eccl'ia dei duo viri sancti ⁊ religiosissimi
scꝫ dominicus et franciscus Ex quibꝫ et eoꝝ sequacibꝫ in reli-
gione doctrina fidei et moꝝ eccl'ia vl'is maxime refulget· ut ẽ
manifestũ· Non igit᷑ immerito estimandum est ꝙ de tantis
viris et ordinibꝫ in toto orbe coruscantibꝫ aliq̇d p̃nosti cũ esset
ꝑ scrutiniũ scripturaꝝ repiẽdũ· vñ t̃minꝰ quẽ Rabimoyses

egipcius scrutatus est nõ ad redempcõem iudaice perfidie seu
ptinacie est referendus · sed pocius ad redempcõem ppl'i dei · s·
xpiani · quis enĩ numerare sufficeret quot aĩe p misteriũ pdicacõis
et doctrine pdicatorum et minorũ tam in dictis q̃z in scriptis sunt
deo cooperante a demoniaca captiuitate redempte · certe nullus
nisi solus deus cui soli cognitus est numerus electorum Item post
pdictũ Rabimoysen egipciũ fuit alter Rabimoyses Gerũ-
deñ · qui licet nõ tam magne auctoritatis fuit sicut primus nõ tamẽ
mediocris auctoritatis fuit sed inter eos magnus reputatus fuit
Scripsit enĩ super pentateucũ et super aliquos alios libros biblie
et super suũ talmuth multa q̃ apud eos habent tanq̃z magna
lia qui in exposicõe pentateuci in parte prohemiali cũ magna so
lempnitate determinauit q terminus aduentus messie futurus erat
certissime in anno · v · millesimo · cxviij · a creacõne mũdi sm
computacõem hebreorum Qui quidem rabimoyses secutus est in
huiusmodi termini assignacõne Rabi leuibengim seu de puincia
puincie in sua expõne super danielẽ iactans se super hoc diuinam
reuelacõem habuisse put laicus ista dicta fuerũt super di · tcia
quem quidẽ terminũ omnes iudei spãlit' citra marini tanq̃z certis
simũ anteq̃z transisset expectabãt · sed deo disponẽte contigit
eis oppositũ · pro quo scire debes q i hispania spãliter i regnis
et diciõis serenissimi dñi dñi regis Castelle et legionis a ma
gnis temporibus suadente antiquo hoste iudei habebant magnos
status intantũ q fidelibus in multis preerant et officia magna et
publica exercebant inter xpianos · et fidelibus in multis pficie-
bant · obtinebant enĩ in domibus regũ et etiam magnatũ offi
cia magna p que omnes subditi etiã fideles eos in magna ha
bebant reuerencia et timore qd nõ in modicũ scandalũ seu pe
riculũ aĩarum cedebat fideliũ simpliciũ · De facili enĩ tales cõsue
uerũt ad errores eorum qui eis psunt moueri · Infideles etiã iu-
dei ex hoc occasionẽ psistendi i suis erroribus sumebãt dicẽtes
et in suis codicibus nõnulli eorum scribentes q prophecia Jacob pa
triarche · in qua dicitur · nõ auferetur ceptrũ de iuda etc̃ · Geñ · xlix
verificabatur in hoc q iudei i hispania ceptrũ dñij seu regiminis
obtinebant modo supradicto · Sed scrutanti historias hispanie
notum est q in termino supradicto qui cõcurrit cũ anno dñi ·
M° · ccc · lviij · vel circiter contigit q rex petrus in carcerem duxit
illũ qui inter iudeos erat maximus et valde magnus in domo
regia quẽ in carcere iussit interfici et alios magnos eiusdem

generis cũ eo et extũc nõ fuit aliquis iudeus qui in domo re-
gia sicut hactenus p̃ficeret. Consequent᷑ etiã rex henricus se
cũdus bone memorie frat᷑ eius qui regnũ fratris habuit. mł
tas cedes seu strages anteq̃z regnassꝫ in iudeos fecit tam ĩ vr
be Toletana q̃z in quibusdã alijs villis ꝛ castris in cõfinibꝫ
regni castelle existẽtibus. et cũ huiõi rex henricꝰ scõꝰ regnauit
regno accepto a fratre suo petro. ip̃e instituit in curijs gene-
ralibus ꝙ iudei portarent signũ distinctõis in suis vestibus
ꝑut iura canonica volũt. qd᷑ tñ nũq̃z fuit auditũ ĩ hispania
sed indistincte cũ fidelibꝫ cõuersabant᷑. ex quo mł'ta enormia
sequebant᷑ et diuine legi difformia. Cõsequent᷑ rex iohẽs p̃mꝰ
felicis recordacõis filiꝰ p̃dicti regis henrici scõi instituit ꝙ iu
dei nll'a hẽrent publica officia nec iurisdictõeꝫ etiã int᷑ se ip̃os
in criminalibꝫ exercerent. qua quidem iurisdictõe al's maxīe
abutebant᷑ Post quẽ. s. regẽ Johẽm regnauit rex henricus
tercius sancte memorie filiꝰ eius in ãno. xj. etatis sue in cuiꝰ
regni p̃ncipio deo vlcionẽ sanguis xp̃i excitante mł'titudo po
pularis magna et valida contra eos surrexit et q̃zplurimi
erant interfecti ꝑ totam hispaniã. qui quidẽ tumultꝰ incepit
a ciuitate hispanensi ĩ cuiꝰ eccl'ia metropolitana quidã archi
diaconus in lr̃atura simplex et laudabilis vite cepit p̃dica
re cont᷑ errores iudeoꝝ ꝛ modos eoꝝ viuẽdi enormes. et cont᷑
sinagogas eoꝝ nouit᷑ cont᷑ sacroꝝ canonũ tenorẽ edificantes
ex quo tumultus sup̃dictus incepit ꝛ consequent᷑ in breuissi
mo tempe per totã hispaniã et vltra usq̃z pereneos et ĩ insu-
lis maioricaꝝ et Sardinie velocissime euolauit. deus aũt qui
adeo bonꝰ ẽ ut ex malis eliciat bona sic disposuit ꝙ hac vexa
cione currente. et etiã post ip̃ius sedicõem nõnulli iudeoꝝ ad
cor suũ reuersi dixerũt illud deutro. xxj. vere quia nõ est me-
cum deus inuenerũt me hec mala. et vexacõe dante intellcm
auditui. scripturas scrutari ceperũt ꝛ deo illuminante errorẽ
suũ cognouer᷑t sic ꝙ ad deũ cõuersi nomẽ xp̃i publice ꝛ deuo-
te p̃dicantes mł'toꝝ cordi filioꝝ ad p̃res deo dirigente conu-
terũt que oĩa in hijs regionibꝫ manifesta sũt. post p̃dictũ
vero regem henricũ t᷑ciũ sancte recordacõis successit serenissi
mus rex Johẽs filius eiꝰ qui hodie regnat et ĩ longeuis tem
poribus felicit᷑ regnet Jste incepit regnare in cunabulis cum
esset in scõo ãno etatis sue et sic fuit sub tutoribus usq̃z ad
tempus p̃finitũ a p̃re. in cuiꝰ tam durante tutela q̃z post cũ

iam regimē regnoꝝ suoꝝ accepit m'lta fuerūt instituta contā
iudaicam impietatē que in suis curijs et regnis ꝓ maiori
parte obseruabant sub quo diuino auxilio opitulante fideliter
expectabant ꝙ infidelitas tam iudaica q̄ȝ saracenica supprimē
tur· Ex quibꝰ satis patȝ ꝙ in termino finalit̄ a peritis iudeoꝝ
pro sua redempcōe assignato incepit vastacō ꝑfidoꝝ infideliū
et salus vita ⁊ resurrectio fideliū ad xp̄m cōuersoꝝ est exorta
qd̄ est intentū· Et attende ꝙ int̄ duos p̄dictos t̄minos qui ꝑ
p̄dictos rabinos in suis libris et tractatibꝰ assignati fuerūt
fuit t̄minus alius a duobꝰ iudeis in hispania qui ꝓphete dice
bant quoꝝ vnꝰ fuit in ciuitate abulensi ꝓuincie cōpostellane
et alius ī villa que dicit̄ ayllon Seguntine dioc̄· Toletane
ꝓuincie· qui quidē duo tam magnalia loq̄bant et q̄nq̄ȝ futa
p̄nosticabant et occulta reuelabant et ƀm morē eorū honeste
viuebant· ꝙ ab om̄ibꝰ iudeis istius regionis reputabant sic
ꝓphete· Et isti duo assignauerūt tempus ad videndū signū
sue redempcōis in anno a creacōne mūdi· v· millesimo qua-
dringētesimo q̄nto ƀm eoꝝ cōputacōem · qui quidē ānī con-
currunt cū anno dn̄i M° ·cc·xcv· In quo quidē anno ī q̄rto
mense qui apud eos dicit̄ chanum vltima die ipiꝰ mensis·
In q̄uo die p̄dixerūt ꝙ iudei debebāt habē signū sue redempcō
nis a deo miracl'ose factū ad quorū ꝓclamacōem om̄es iudei
fecerūt suas pn̄ias in ieiunijs m'ltis cū satisfactōnibꝰ et ele-
mosinis q̄si ad deū reūsi orantes ut sibi p̄dictū signū sue sa-
lutis ostēderet· in quo āno mense ⁊ die assignatis iudei intra
uerūt synagogas suas ad orandū deū induti sindonibꝰ albis
lineis seu sericeis ꝓut est moris apud eos in die expiacōnis
scȝ in die decima mensis· vij· vnde et tūc altissimo deo coope-
rante qui nullū tēpus sine bonitatis sue testīōio relinquit in
sindonibꝰ sup̄dictis apparuerūt signa crucis in oībus et ubi-
cūq̄ȝ erāt eciā in illis sindonibꝰ que seruabant ī suis apotecas
quo signo viso m'lti eoꝝ fuerūt turbati· quoꝝ quidā dicebat
ꝙ hoc fuerat factū dyabolica arte· Nimirū cum p̄decessores
eoꝝ de xp̄o maxima miracl'a faciente dicebāt· In beelzebub
eiicit demonia Mt̄· ix· c· Alij v̄o dubitabāt nō audētes loqui
neque aliquid circa hoc iudicare Alij v̄o crediderūt hoc signū
fuisse veri xp̄i crucifixi et disposuerūt se ad eiꝰ fidē cū bapti-
smo recipiendā Isti tn̄ fuerūt pauci Iuxͣ illud Iere· iij· c· Assu-
mā vos vnū de ciuitate ⁊ duos de cognacōne ⁊c̄· Saluator

eciam de via que ducat ad paradisū dicit· Et pauci inueniūt eam Mt· vij· Que oīa large tradunt̄ a mḡro alfonso vali:soletañ· in quodā suo libro q̄ dicit̄ de bellis dñi capl'o· xxvij· qui ex p̄dictis m'lta vidit et testimoniū p̄hibuit· Ego aūt licet nondū essem tpe istius signi natus· qui quidē terminus p̄cessit natiuitatē meā per· lx· ānos fere· testificor tñ corā deo qui hoc p̄dictū signū modo p̄dicto contigisse sepe ⁊ sepissime audiui ab antiquioribꝫ iudeis nemīe contradicēte in ip̄o facto nisi solū in cā eius quia quidā eorū hoc attribuebāt magicis artibꝫ· quidam v̄o causā relinquebāt sub dubio· Ego autem̄ qñq3 mirabar quō dñi illius tpis p̄sertim p̄lati eccl'ie de hoc nō fecerūt mēcionē in suis historijs· de quo tñ racōnabiliter debuissēt festū in ppetuū celebrari ad honorē crucis xp̄i· Sed re uera hāc admiracōem tollit a me excessiuꝰ iudeoꝝ status in illis tpibus de quo iam dictū est· tantū em̄ locū habebāt cū regibus et pn̄cipibꝫ terre tam eccl'iasticis q̄3 secularibꝫ ꝙ hoc potuerūt cauillacōibꝫ suis impedire· Ex quibꝫ om̄ibꝫ racio:nabilit̄ p̄sumendū est ꝙ sicut i p̄dictis t̄minis a suis mḡris assignatis redemptio per ip̄os false expectata nō p̄uenit· sed pocius aliqua cōtigerūt ad cōfirmacōe3 seu honorē dei ⁊ fidei catholice p̄tinencia· Et p̄ consequēs ad nr̄am redempcōe3 seu salutē· Sic p̄sumendū est contigisse in alijs t̄minis de quibꝫ facta fuit mencio sup̄ p̄te p̄ma di· iij· licet illa ad nr̄am noticiam nō deuenissent p̄pter remocōe3 parciū t̄re orientaliū atq3 meridionalium ab hac regione hispanie que occidua est et septentrionalis

¶ Capl'm· xj· In quo ondit̄ ꝙ aliqua verissima circa eorū redempcōem asseruerūt que tñ ip̄imet nō intelligūt· et ꝙ hoc p̄phetatū fuit p̄ ysaiā

Discipulꝰ

Habeo ex p̄te dictis quō ex p̄mis duobꝫ modis errādi phariseoꝝ circa cognicōem tpis aduētus xp̄i aliquid nobis vtile eliciat̄ Sed de t̄cio mō· s· asserenciū ꝙ om̄s termini aduentꝰ messie seu xp̄i p̄terierūt et ꝙ non pendet re demptio nisi in pn̄ia vellē aliqualē declaracōem ut sciā quō ex hoc aliquid nobis vtile insurgat

Magister

Iste terciꝰ modꝰ dicendi eoꝝ verissimꝰ est· nec indiget alia interp̄tacōe· sed sicut sonat p̄priū obtinet veritatē nam ꝙ om̄es termini aduentus iam p̄cesserūt hoc oīno cōsonat catholice veritati per quā credit̄ ꝙ cum venit plenitudo tpis misit deꝰ filium

finum rc̄· tūc em̄ plenitudo tp̄is venit quādo om̄es t̄mini per
scripturas sacras ad hoc assignati sūt impleti· Si em̄ sacras
scripturas fueris scrutatus repies q̄ ad idez temp⁹ aduent⁹
messie fuerūt termini diu̇sis modis assignati· aliqui em̄ ter
mini assignati sūt ex p̄te ablacōis potestatis seu dignitatis
p̄ncipatus a p̄p̄l'o iudaico· et hoc modo patriarcha assignauit
huiōi terminū dicēs· nō auferet̄ ceptrū de iuda rc̄· Geñ· xlix
Fuit em̄ alius modus assignandi huiōi terminū ex p̄te mo-
narchiarū que in orbe p̄cesserūt aduentū messie Et hoc modo
huiōi terminū daniel declarat cū dicat· In diebus regū istoꝝ
suscitabit deus celi regnū qd̄ in eternū nō corrumpet̄ dañ· ij
Fuit eciā alius termin⁹ assignatus ex abscissione· lxx· ebdo-
madaꝝ dañ· ix· c· et sic de alijs que ad huiōi assignacōem in
sacris scripturis p̄nt reperiri· vnde notabilit̄ apl's dixit· Cum
aūt venit pleitudo tp̄is· tūc em̄ plenitudo tp̄is venit quādo
tp̄a diu̇simode ad hoc designata simul cōcurrerēt· Sil'r et v̄ba
pharisaica sup̄dicta nō aliud p̄prie sonāt nisi q̄ om̄es t̄mini
p̄finiti transierūt in p̄teritū et q̄ nō pendet redemptio nisi ex
pnia Que quidē verba q̄z fidelissima sūt et vera verā intelli
gerent ut bene agerēt Sed verus intellectus huiōi verboꝝ est
eis absconditus ut sup̄ dictū est· specialit̄ ex hoc q̄ pcc̄m pro
quo in hac captiuitate existūt est eis ignotū· qd̄ exp̄sse p̄nosti
catum fuit p̄ Jēmiā treñ· ij· vbi dr̄· p̄phete tui et expositores
tui viderūt tibi falsa ⁊ stulta nec aperiebant iniquitatē tuam
ut te ad pniam p̄uocarent· Et sic patz q̄ si pcc̄m huiōi esset
eis cognitū ad pniam p̄uocarent̄ · et sic statim adipiscerent̄
redempcōem· Sed p̄ tercium modū excecacōis quā iuste incurre
runt per quā p̄prie inuencōes sue sūt eis abscōdite· iux̄ illud
Et intellectus prudenciū abscondet̄ · Sanus intellect⁹ p̄prie
inuencōis eoꝝ est eis abscondit⁹ ut dictū est

¶ Capl'm· xij· In quo oñditur q̄ cecitas pharisaica de qua
ysaias p̄phetauit cōpendiose traditur in euangelio

Discipulus

Ex p̄missis habeo triplicem excecacōez pharisaicam per
ysaiam auc̄te sup̄dicta p̄nosticatā cum illuminacōe
gencium simul in eadem auc̄te cōtentā· Et vellem scire
si forte huiōi cecitas fuit a xp̄o ip̄is phariseis denunciata

Magister Si scrutat⁹ fueris euangelia xp̄i clare repies
q̄ illud qd̄ p̄phetica tuba· s· ysaias de hac cecinit cecitate euā

gelia dicta cōpendiose exposuerīt · vnde saluator i phariseoꝝ pñcia dicit In iudiciū ergo i hūc mundū veni ut q̄ nō vidēt videāt et qui vident ceci fiant Joh · ix · In quibꝫ v̄bis xp̄us quatuor exp̄ssit circa huiōi cecitatē · p̄mū · s · ꝙ hoc intelligendum erat de phariseis · vnde ibidē subdit Et audierūt pharisei et dixerūt · Nūquid et nos ceci sumꝰ · Scōm ꝙ hāc cecitatem ex iudicō diuino incurrerūt pharisei ut iam dictū est · Et de hoc p̄dixit · In iudiciū ergo in hūc mundū veni · Tercium vt illuminacō gencīū cum p̄dicta cōcurret cecitate de quo dicit vt qui nō vident videant · Quartū ꝙ huiōi cecitas pharisaica nō excusat a pcc̄o sed pocius aggrauat · vnde phariseis dicentibꝫ · nūquid et nos ceci sumꝰ · rñdit · si ceci essetis nō haberetis pcc̄m Non eñ erāt ceci per p̄uacōem luminis naturalis racōis · sed ꝑ luminis gracie subtractōem quā vt sup̄ dictū est meruerunt

¶ Capl'm · xiij · In quo oñdit̄ ꝙ cecitas pharisaica nullum p̄iudiciū generat fidelibꝫ de gēte descendētibꝫ isrl'itico · Nam in potētissimis tꝑibus eccl'ie · s · in eius exordio et fine i quibꝫ xp̄us fuit et erit p̄sens in natura assumpta de stirpe isrl'itica descendentes pñcipaliores fuerūt et erūt · nam in fine mundi totum genus israheliticum xp̄o firmissime adherebit

Discipulus

Considero hanc triplicē excecacōem iudicō diuino iustissimo iudaicā plebem incurrisse ut ex vaticiniis ꝓphetaꝝ et euangelicis patꝫ documētis · De qua triplici excecacōne videt̄ intelligendū illud deutro · xxviij · percuciet te dñs amencia et cecitate et stupore mentis · vbi nō de cecitate corꝑali agit̄ sed mentali · Nam statim subdit · Et palpes in meridie sicut palpare solꝫ cecus · Si eñ cecitas de qua loquebatur esset corꝑalis supflue diceret̄ · palpes in meridie sicut cecus Ex hoc nō immerito mirandū videt̄ nō solū quomō aliquis eoꝝ saluari potest ul' potuit · sed etiā si aliqui eoꝝ saluant̄ · quomō ab eis obꝓbriū seu macula tante excecacōis tolli possit · Et circa hoc scire vellem si de hac sūt aliq̄ ꝓphetica vaticinia sp̄aliter loquēcia de sua illuminacōne et eleuacōne post casū Magister Iux̄ doctrinā saluatoris qđ apud homīes ē impossibile nō est impossibile apud deū Mt · xix · c · Et ideo p̄ueniente gracia diuina qua homo se cōuertit ad deū nō est impossibile ꝙ homo illumінet̄ ⁊ deo adhereat ꝑ graciā

gratificantē· Sed ad tollendā penitus tuā scđam admiracōꝫ audi apl'm ad rō· xj· qui de hac materia alte loquit᷑ ⁊ ꝓfūde et circa hoc tradit verissima documēta ut cum dicit de iudeis Nūquid sic offenderāt ut caderent· absit ⁊c̄· In quo docet ꝙ confusio eoꝝ potius est intenta a deo tanq̄ꝫ ad ꝑfectōem hūane salutis ꝑtinens q̄ꝫ eoꝝ casus· Et infra· Si em̄ amissio illorū recōciliacio est mūdi que assūpcō nisi vita ex mortuis ⁊c̄ In quo oñdit ꝙ ex quo amissio eoꝝ ꝓfuit in recōciliacōe mūdi a forciori cōsiderare debem⁹ ꝙ assumptio eorū pocior esset ⁊ q̄si vita ex mortuis Et infra potens est em̄ deus iteꝝ inserere illos· Et ut apl's oñdat ꝙ huiōi confusio eoꝝ nō solū reputāda ē tanq̄ꝫ possibilis apud deū quia de m'ltis possibilib⁹ apud deū q̄ꝫplurima nō ꝓcedūt ad actū· sed ꝙ estimanda est de possibilib⁹ que expectanda erāt seu sūt ventura Idcirco, ibidem dicit Nūquid dñs ppl'm suū repulit· q· d· nullo mō credendū est ꝙ deus repulissꝫ ppl'm suū antiquū sic ut eos penit⁹ nūq̄ꝫ esset recōciliaturus· qđ ꝓbat ex hoc ꝙ sine pnia em̄ sūt dona et vocacio dei· Que quidē v̓ba apl'i si diligēter ꝑspexeris cum alijs in hoc capl'o contentis admiracō tua penitus tollet᷑· et de hoc vide s̄· p̄ma ꝑte di· ij· c· vlt̄· Et circa hoc attendē debes ꝙ sicut excecacō iudeis incredulitate pharisaica i factis fuit ꝓphetice p̄nunciata· Sic eoꝝ cōuersio salutifera i ꝓphaꝝ vaticinijs reꝑit᷑ fore excellēs et potētissima intantū ꝙ ob ꝓbriū excecacōis in honorem conuteret᷑ quo ad illumiatos

Discipulus De hoc vltimo queso vt me ulterius doceas Magister Ad huiōi declaracōeꝫ cōsiderandū est ꝙ si diligent᷑ scrutat⁹ fueris scripturas reꝑies ꝙ tam in exordio eccl'ie q̄ꝫ in fine que p̄ncipaliores ꝑtes sūt tocius eccl'ie xp̄i duracōnis et in quib⁹ xp̄i p̄ncia in sua eccl'ia pocior cōsiderat᷑ in illis· s· duab⁹ ꝑtib⁹· fideles xp̄i de gn̄e isrl'itico carnalit᷑ descēdentes p̄ncipales assistentes ip̄i xp̄o fuerūt seu erūt In p̄mo e.n̄ aduētu apl'i q̇ ꝓ maiori ꝑte isrl'itici fuerūt inter ceteros a xp̄o fuerūt electi ad fructū redempcōis in orbe ꝓducendum Juxta illud joh̄· xv· Ego vos elegi de mūdo ut eatis et fructum afferatis ⁊c̄· In scđo v̓o aduentu simili᷑ ip̄i p̄ncipaliores expectant᷑· iux̄ illud Cum sederit filius hoīs in sede maiestatis sue sedebitis ⁊ vos ⁊c̄· Mt· xix· Ex quibus tanta excellencia huic nacōni isrl'itice attribuenda est ꝙ ob ꝓbriū excecacōis supdicte sufficient᷑ ab eis tollit᷑· vnde ysaie· xxix· c·

vbi de cecitate quã pharisei ex suis demeritis incurrerũt agitur ꝓpheta ibidez subdit· ꝓpter hoc dicit dñs ad domũ jacob· nõ modo cõfundet̃ jacob· nec modo vult⁹ eius erubescat quia cũ viderit filios suos sanctificantes nomẽ meũ et sanctificabũt sanctũ jacob et deũ isr̃l' p̃dicabũt Jn quib⁹ verbis ꝓpha remouet opionez false estimanciũ q̄ ex hoc q̄ pharisei et eoꝝ sequaces que maioꝛ ꝑs iudeoꝝ erant ẜm numeꝝ tantã incurrerunt cecitatem q̄ xp̄m eis ꝓmissũ eiecerũt q̄ hoc in cõfusionẽ ipius jacob a quo ẜm carnẽ descenderãt redũdaret qđ tamẽ ꝓpheta improbat dicẽs· nõ mõ cõfundet̃ jacob· s· p̃tiarcha pater eoꝝ vt habeat racõem cõfusionis ex hoc q̄ pharisei pessimi ⁊ ingrati ab ipo ẜm carnẽ descenderũt Nam cũ viderẽt filios suos· s· apl'os qui de sua stirpe descenderunt sctificantes nomen meũ et deũ israhel p̃dicantes· ex quoꝝ sanctificacõe et p̃dicacõne errores sp̃uales fuerũt euacuati et increduli legem didicerũt diuinã de quo statim subdit· Et sciant errãtes spiritu intellectũ et inusitatores discent legẽ ex hoc nõ habet locũ cõfusio sup̃dicta· Ex quo patz qđ dictũ est· s· q̄ in exordio eccl'ie p̄ncipales fuerũt illi qui de stirpe jacob descenderũt intantũ q̄ ex hoc tollit̃ confusio jacob et fideliũ ab eo descendenciũ· licet etiã ex eo pharisei ul' scribe descẽderũt Jtem ysa· iiij· ubi agit̃ de t̄pe p̄mi aduentus xp̄i cũ dicit̃ Jn die illa scz incipiente t̄pe gracie que dies est erit germẽ dñi· s· xp̄s in magnificẽcia· Subdit· Et om̄is qui relictus fuerit in syon· et residuus in ih'l'm sanct⁹ vocabit̃ ⁊c· qđ intelligit̃ de fidelibus xp̄i p̄mitiuis qui pauci et quasi derelicti fuerũt Et consequent̃ sancti vocant̃ qui om̄es fere de genẽ isrl'itico fuerũt vt est manifestũ Jn sc̄do v̄o aduentu xp̄i qui ꝓpe finẽ mũdi expectat̃ ipi qui in p̄mo aduentu xp̄o p̄ncipalit̃ astiterũt Jn hoc sc̄do p̄ncipalit̃ assistere debent ut iam dictũ est· de reliquis vero· s· iudeis qui illo t̄pe remanserũt cõiter tenet̃ q̄ detecta antixp̄i falsitate xp̄o firmissime adherebũt intantũ q̄ ꝓ ei⁹ fide magnas ꝑsecucões usqz ad martiria passuri sũt ⁊ in fide xp̄i deuotissimi vsqz in finẽ ꝑseueraturi· de quibus intelligitur illud apl'i ad rõ· xj· om̄is isr̃l' saluus fiet ꝑut doctores ibidẽ exponũt qđ ꝓprie ⁊ plane legit̃ Ozee· iij· vbi sic· dies multos sedebũt filij isr̃l' sine rege et sine p̄ncipe ⁊ sine sacrificio ⁊ sine altari et sine ephod et sine cherafin · Et post hoc reu̾tent̃ filij israhel et querẽt dñm deum suũ et dauid regem suũ· vbi in

translacõe caldaica dicit̃· Et obediũt messie filio dauid regi
suo· et pauebunt ad dñm In hebreo habet̃ Et fluent ad dñm
et ad bonũ eius in nouissimis diebꝫ· hec Ozeas · Que quidem
auctas ꝓphetica ꝓprie verificat̃ de statu iudeoꝝ qui sũt i p̄nti
diut̃na et absqꝫ certo t̃mino captiuitate quã ꝓprie signat pro
pheta dicens· dies ml'tos· q· d· ꝑ dies ml'tos quoꝝ finis nõ
est nobis notus In hac etiã captiuitate manifestũ est ꝙ sũt
sine rege de gñe eoꝝ et etiã sine pñcipe· qđ tamẽ nõ fuit in ca
ptiuitate babilonica ubi regẽ habuerũt et comites q̃n tũ
ad honorificenciã vt in t̃cio Re· Sunt etiã in hac captiuitate
sine sacrificio et altari cũ carent templo ẜm legẽ mosaicam
regulato· Sunt etiã in hac captiuitate sine ephod· s· veste sa=
cerdotali· et sine theraphim qđ est quid ydolaticũ ẜm ritũ ydo=
latrie ad futura cognoscenda ordinatũ· laban enĩ Geñ· xxxi
dicebat de suo theraphim· Cur furatus es deos meos· per ista
enĩ ꝓpheta significare intendebat ꝙ in hac captiuitate iudei
nec colebant deũ veꝝ nec ydola · qđ tamẽ al's nõ sic erat sed
semper fuerũt cultores dei ul' ydoloꝝ Quid aũt de hoc cõtinge
ret in nouissimis diebꝫ circa finẽ mũdi oñdit dicẽs ꝙ postea
scꝫ post ml'tos dies illos qui diut̃nã signãt captiuitatẽ reu=
tent̃ filij isrl' et cõuertent̃ et querẽt dñm deũ suũ· s· deũ patrũ
suoꝝ qui deus isrl' cõiter noiat̃ in scripturis· et querẽt dauid
regem suũ et messiã ⁊ fluent ad dñm ⁊ ad deũ recurrẽtes ad
modũ impetus flumis ⁊ ad bonũ eius· s· ad bona spũalia ꝓ=
missa per xp̃m et hoc in nouissimis diebꝫ· s· in fine mũdi vt
dictũ est· Ex quo habes ꝙ i nouissimis diebꝫ· s· in fine mũdi
tota gens isrl'itica conũti debet ad fidem xp̃i qđ concordat cũ
ap'lo vbi s̃. Discipulus Hec auctas Ozee exponit̃
ab hebreis de messia ꝑ ip̃os expectato quẽ dicũt vẽtuꝝ esse in
fine tp̃is Magister Si bene cõsideras hoc qđ dicit ꝓpha
Et querent dauid regem suũ Et ẜm trãslacõem caldaicã· et
obedient messie filio dauid regi suo · nõ potest vere seu ꝓprie
intelligi de messia ꝑ ip̃os expectato De illo enĩ debuisset dicẽ
Et veniet dauid rex suus quia i illo tp̃e· s· nouissimis diebꝫ
ẜm eos p̃mo venturus est· Sed cũ dicit Et querent dauid re
gem suũ seu obedient messie filio dauid regi suo manifeste
oñditur ꝙ ille messias iam venerat· Sꝫ filij isrl' ip̃m antea
nõ querebant nec ei obediebant· et ideo nõ inueniebãt eum·
sed in nouissimis diebꝫ querẽt deũ et obedient vero messie q̃

iam erat in mundo licet usqȝ nūc eum non quesiuissent nec obediuissent ei

Capl'm xiiij. In quo ondit' q̄d de iudeis i tpe medio qui inter pmū aduentū xpi et 2ᵐ scdm scripturaꝝ scrutiniū sen ciendum est. Et ibidē huiōi tractatus i laude diuina finitur

Discipulus

Habeo ex hijs que doces ꝙ in duobus tpibus ṗapuis scȝ in tpe aduent⁹ xpi pmo et scdo fideles qui fuerūt et erūt de gn̄e isrl'itico excellenciā habent et habere de bent inter ceteros fideles coiter Sed in tpe intermedio vellem scire quid de eis per scripturaꝝ scrutiniū senciendum sit

Magister De hoc tpe itmedio qd valde maius est in ex tensione duracōis licȝ mīn⁹ in deuocōis intensione ille pp̄ha euangelicus. s. ysaias pdixit qualit' isrl'itici descendētes a ja cob ƀm carnem se debebant habere. s. ꝙ paucissimi eoꝝ p inter ualla tempoꝝ et locoꝝ distinctōeȝ erāt ad statū salutis colli gendi. De hijs eīn intelligit' illud ysaie. xvij. Et relinquet' in eo sicut racem⁹. et sicut excussio oliue duaꝝ aut triū oliua rum i sūmitate rami. postqȝ eīn p eoꝝ infidelitatē sūt excussi et sepati a radice oliue i qua fuert antiqtus radicati adhuc erant i eis relicti q̄si due ul' tres oliue. s. pauci i mūdo qui i vi riditate sue radicis radicati relinquent' qd videm⁹ impletū in isto medio tpe. In quo aliqui paucissimi eoꝝ in fide xpi sūt radicati. qd nō solū intelligendū ē de simplicib⁹ seu illr̄atis eoꝝ sed etiā de viris notabilib⁹ qui feliciter eccl'iaꝝ gubnacl'a possederūt et opuscula fidelissima in honorē fidei et xpiane re ligionis cōposuerūt. vnde notanter dixit pp̄ha in sūmitate rami. q. d. de illis paucis remanentib⁹ nōnulli erant in sum mitate rami q̄si i apicib⁹ magnis siue sūmis eccl'ie. vnde se cundū historiam damasci put ptolomeus de luca narrat. Quidā sūmus pontifex de gn̄e isrl'itico noie euaristus in ca thedra petri sedit anno dn̄i Mᵒ. cxij. et sepam⁹ fuit a beato petro et per. x. annos septem menses et. xij. dies vl'em eccle siam laudabilit' rexit et vitam suā gloriose finiuit martirio Fuit etiā in hispania tpe Gethoꝝ quidam de stirpe isrl'itica no mine Julianus pomerij qui tanus a beato hillefonso cathedrā Toletane eccl'ie et pmatū hispaniaꝝ obtinuit. de cui⁹ vita gloriosa dn̄s Rodericus archieps toletanus in sua cōpendi osa historia laudabiliter facit mencōnem. Item vincencius

barnacensis in sua historia narrat q̄ fuit in hispania quidā de hoc gn̄e noīe petrus alfonsi qui quēdam dyalogū solemnē edidit ad fidei catholice declaracōez cont̄ pharisaicā ꝑfidiam Qui quidem dyalogus ī hijs ꝑtibꝫ reꝑit̄. Fuit etiā in hac re-gione tempe regis alfonsi decimi quidā mḡr alfonsus burgē-sis magnus biblicus ph̄us et al' methaphisicus qui in ·lx· anno etatis sue fere fidē xp̄i et sacrū baptisma suscepit · Et consequēter cū esset sacrista eccl'ie balisoletane pulcra opus-cula ad confirmacōem fidei ⁊ confutacōez ꝑfidie iudaice in hebraica lingua edidit quoꝝ trāslacōes ī vulgari in domo p̄-dicatoꝝ balisoletanī hodie reꝑiri pn̄t · vn̄ p̄sumendū est q̄ in alijs mūdi ꝑtibꝫ ubi captiuitas isrl'itica ē dispersa filia cōti-gerūt licꝫ ad nr̄aꝫ noticiā ꝓpt̄ eoꝝ raritatē et viaꝝ ꝓlixitatē nondū venerīt · quoꝝ oīm cōsideracōe pt̄ intelligi impletū fu-isse illud ꝓpheticū · assumā vos vnū de ciuitate ⁊ duos de co-gnacōe et adducā vos ī syon jere · iij · c · Discipl's In fine tractatus refert graciaꝝ actiones

Scrutiniū nr̄m casti eloquij hora ē ut īterrūpat oracō graꝝ actio et vox laudis · quē finē scrutandi finis li-bri expectare nō pt̄ qꝛ incōprehēsibil' est quē cepimus scrutari · et ut v̄bis vtar hilarij q̄ pie infinita ꝓsequit̄ et si nō se ꝑuētuꝝ nouit tn̄ ꝓfectū ḡtulat̄ inestiabilē Ideo fructū tā dulcis scrutinij celsis laudibꝫ ꝓsequamꝰ apte cōfitentes qꝛ hec ē lex dn̄i imacl'ata conuītens aīas testioniū dn̄i fidele sa-pienciam prestans ꝑuulis · Illa ergo parua stilla sermonū eius quā ip̄o distillante scrutando degustauimꝰ a ꝓsequēda lectione in eius dilectōne sponte nos rapiat et quē nos di-ligent̄ hactenus scrutati sumus scrutemur āmodo diligendo Ex quo in hijs que xp̄iane religionis sūt penetrabilius sine carta et calamo ꝓcedemus quia dilectio interdū intrat ubi cognicō foris stat · Si alimenta quoqꝫ morituri corꝑis edūt paupes et saturant̄ ut laudent dn̄m q̄ requirūt eū in mensa eloquioꝝ dei medullam eterne vite sub cortice scrutantes in voce exultacionis et confessionis debent epulantes alacrius resonare · quoniā quidquid in ea studiose scrutamur est veri-tas · quidquid p̄apitur bonitas · quidquid ꝓmittit̄ felicitas · Ipe aūt mediator dei et hoīm homo xp̄us ih̄s veritas ē sine fallacia · bonitas sine malicia · felicitas sine miseria · Cui ho-nor et gloria in secula seculoꝝ amen · Deo gracias ·